

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტი

თეა ტაბეშაძე

“ცნობილი სახეები” 2012-2016 წლების საარჩევნო კამპანიაში

პოლიტიკის მეცნიერება

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია პოლიტიკის მეცნიერების

მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელები:

მალხაზ მაცაბერიძე პროფესორი

ირინე ჭუმბურიძე დოქტორანტი

თბილისი

2017

ანოტაცია

არჩევნებში გამარჯვება წინასაარჩევნოდ თანამედროვე მარკეტინგული მეთოდების გამოყენებაზეა დამოკიდებული. ერთ-ერთი მეთოდია კამპანიაში “ცნობილი სახეების” გამოყენება, ანუ ამ უკანასკნელთა მხრიდან რომელიმე პარტიის ან კანდიდატის მიმართ მხარდაჭერის გამოხატვა საჯაროდ. „ცნობილი სახე“ საარჩევნო კამპანიაში გამოიყენება, როგორც PR ტექნოლოგია, რომელიც პარტიას ცნობადობის ამაღლებასა და ნდობის მოპოვებაში ეხმარება. „პიარის“ არსი ხომ გარკვეული სუბიექტისადმი საზოგადოების კეთილგანწყობის მოპოვებაა (დენის ლ. უილკოქსი, გლენ ტ. კამერონი 2011), ის საზოგადოებასა და ორგანიზაციას შორის ჰარმონიული და კეთილსასურველი ურთიერთობის ჩამოყალიბებას ემსახურება. ეს კი განსაკუთრებით ესაჭიროებათ პოლიტიკურ ასპარეზზე ახლადგამოჩენილ პარტიებს.

ნაშრომი სწორედ ახალი პარტიების მხრიდან, ნდობისა და ცნობადობის ამაღლების მიზნით, საარჩევნო კამპანიაში “ცნობილი სახეების” გამოყენების საკითხს მოიცავს. კერძოდ, კვლევაში ძირითადი აქცენტი გამახვილებულია 2012 და 2016 წლების საპარლამენტო არჩევნებში მონაწილე ახალ პარტიებზე. აღნიშნული წლები საქართველოს პოლიტიკურ ცხოვრებაში დასამახსოვრებელია იმით, რომ ის ეკუთვნის ქვეყნის დემოკრატიული განვითარებისა და სხვადასხვა საერთაშორისო თანამგობრობაში ინტეგრაციისკენ სწრაფვის ეპოქას, რა დროსაც დემოკრატიულად ჩატარებულ არჩევნებში “ცნობილი სახეები” არამხოლოდ ვინმეს ან რაიმეს მხარდასაჭერად გამოიყენებოდნენ, არამედ ისინი საკუთარი პოლიტიკური პარტიისა და საკუთარი კანდიდატურის გამარჯვებისთვის ბრძოლით იყვნენ დაკავებული.

ნაშრომი ემსახურება დაადგინოს, რატომ იყენებენ ახალი პოლიტიკური პარტიები წინასაარჩევნოდ “ცნობილ სახეებს” და რამდენად ზემოქმედებს ეს მეთოდი ამომრჩეველზე.

The Celebrities in the Election Campaign of 2012-2016

Annotation

The victory in the election depends on using modern marketing methods in pre-election period. One of the methods is to use celebrities in the campaign, which means to express support towards any party or candidate in public. The celebrities help parties to increase their awareness and to gain the trust, to say it in modern language, celebrities are used to PR parties. The main idea of PR is to obtain friendliness for a certain subject in society. PR is to establish a harmonious and positive relationship between society and organization. This is especially needed for newly formed parties in the political arena.

The thesis deals with the use of celebrities in election campaigns to increase trust and awareness of new parties. In particular, the thesis is focused on new parties participating in 2012 and 2016 parliamentary elections. These years in Georgian political life are remembered by the fact that it belongs to the epoch of the country's democratic development and the integration of various international co-operatives, while democratic elections, celebrities used not only to support anyone or anything, but they were involved in fighting for their political party and their own candidacy.

The thesis serves to determine why new political parties use celebrities for pre-election period and how this method affects voters.

შინაარსი

შესავალი.....	6
თავი I. „ცნობილი სახეები“ ახალი პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო კამპანიაში 2012-2016 წლებში: კვლევის სიახლე, მიზნები და ამოცანები.....	9
კვლევის აქტუალობა	9
კვლევის სიახლე, მიზნები და ამოცანები	10
ჰიპოთეზა.....	12
თეორიული ჩარჩო	12
ლიტერატურის მიმოხილვა	15
კვლევის მეთოდი	19
თავი II. საარჩევნო კამპანია, როგორც პოლიტიკური მარკეტინგი	21
§ 2.1 საარჩევნო კამპანია:.....	21
§2.2 უცხოეთის გამოცდილება.....	24
§ 2.3 წარუმატებელი მსახიობობიდან წარმატებულ პრეზიდენტობამდე: რონალდ რეიგანი პოლიტიკაში.....	29
§ 2.4 მსახიობისა და სპორტსმენის არნოლდ შვარცენგერის კაპიტალი პოლიტიკაში	33
თავი III. „ცნობილი სახეები“ პოლიტიკაში: საქართველოს გამოცდილება.....	37
§3.1 „ცნობილი სახეები“ საარჩევნო კამპანიაში	37
§3.2 ცნობილი სახეების როლი ახალი პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო კამპანიაში 2012-2016 წლებში	39
§3.3 წინასაარჩევნო მხარდაჭერა „ჯილდოს“ სანაცვლოდ?!.....	52

§3.4 პარტიების ინსტიტუციონალიზაციისა და ელექტორატის ცნობიერების დონე საქართველოში	54
§3.5 „ცნობილი სახეები“ საარჩევნო კამპანიაში დამოუკიდებელი საქართველოს გზაზე	57
დასკვნა.....	61
გამოყენებული ლიტერატურა	64
დანართები	70

შესავალი

დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიას საარჩევნო კამპანიებში “ცნობილი სახეების” ჩართულობის უამრავი ფაქტი ახსოვს. ეს მეთოდი ძირითადად გამოიყენებოდა ახალი პოლიტიკური პარტიების მხრიდან, რომელთა მოღვაწეობის საწყის ეტაპზე ცნობადობისა და ნდობის მაჩვენებელი საზოგადოების თვალში ნულის ტოლია.

როცა ვამბობთ “ცნობილ სახეს”, ვგულისხმობთ პროფესიით არაპოლიტიკოს ადამიანს, რომელმაც სახელი სხვა სფეროში მოიხვეჭა, იქნება ეს სპორტი, ხელოვნება თუ ბიზნესი და დააგროვა კაპიტალი. მას ამ კაპიტალის სხვა დარგში კონვერტირება და ძალაუფლების მოპოვება შეუძლია (Agyepong, 2016).

ისიც უნდა ითქვას, რომ “ცნობილი სახეები” ხშირად რეკლამირებისთვის გამოიყენებიან, ე.ი. ესა თუ ის პროდუქტი მათი საშუალებით „გაყიდვადი“ ხდება. სწორედ ამაშია “ცნობილი სახის” უპირატესობა, რის გამოც მათ პოლიტიკური პარტიები საარჩევნო კამპანიაში უხმობენ. როგორც „ტრანსფერის“ თეორიაშია განმარტებული, ცნობილი ადამიანების გამხმომავანებლის როლში გამოსვლა გამოიყენება კონკრეტული პროდუქტის ან მომსახურების მიმართ საზოგადოების ყურადღების მიპყრობისა და პროდუქტზე “ცნობილი სახის” პოპულარობის გადატანის მიზნით (დენის ლ. უილკოქსი, გლენ ტ. კამერონი, 2011, გვ.228).

კამპანიაში “ცნობილი სახის” ჩართულობა შეიძლება გამოიხატოს კონკრეტულ პარტიაში გაწევრიანებით, ან მის მიმართ მხარდამჭერი განცხადების გაკეთებით საჯაროდ. თუმცა, საქართველოში ბოლო ორი წლის საპარლამენტო არჩევნებმა აჩვენა, რომ “ცნობილი სახეები” პარტიის დამფუძნებლებადაც გვევლინებიან. მაგ: 2012 წელს პოლიტიკაში მოვიდა ბიზნესმენი და ქველმოქმედი ბიძინა ივანიშვილი, 2016 წელს კი – მსოფლიო ბანი და საქველმოქმედო ფონდ „ივანანას“ დამფუძნებელი პაატა ბურჭულაძე. ხსენებული პიროვნებები პარტიის მოკლე დროში გაპიარების შეუდარებელ ტექნოლოგიას წარმოადგენდნენ, ამაზე ის ფაქტიც მეტყველებს, რომ პოლიტიკური პარტიის სახელწოდება სწორედ მათივე მაიდენტიფიცირებელი ნიშნებით იწყებოდა – კოალიცია „ბიძინა ივანიშვილი-ქართული ოცნება“; „პაატა ბურჭულაძე-მოდრაობა სახელმწიფო ხალხისთვის“. ლიდერთა სახელები გამოკვეთილი

იყო კიდევ ერთ პოლიტიკურ გაერთიანებაში – „დავით თარხან-მოურავი, ირმა ინაშვილი-პატრიოტთა ალიანსი, გაერთიანებული ოპოზიცია“.

საპარლამენტო არჩევნებს “ცნობილი სახეების” გარეშე არც გასულ წლებში ჩაუვლია. სხვა სფეროში მოღვაწე წარმატებული ადამიანების საარჩევნო აქტივობის შესახებ მსოფლიოს მასშტაბითაც არაერთი მაგალითის მოყვანა შეგვიძლია. დღევანდელი ამერიკის პრეზიდენტი ყოფილი ბიზნესმენი დონალდ ტრამპია, თუმცა, გაცილებით საინტერესო იყო მისი საარჩევნო კამპანია, რომელშიც ტრამპის კონკურენტს ჰილარი კლინტონს მხარდაჭერა მეგა-ვარსკვლავების დიდმა რაოდენობამ გამოუცხადა. მაშასადამე, საკითხი საერთაშორისო დონეზეც აქტუალურია, თუმცა პრობლემა პოლიტიკური არაპროფესიონალიზმი, რომელიც “ცნობილ სახეებს” ახასიათებთ. არაკვალიფიციურობა კი ნებისმიერი სახელმწიფოსთვის დამღუპველია, მითუმეტეს თუ საქმე განვითარებად ქვეყანას ეხება. პრობლემაა სუსტი პარტიული ინსტიტუციონალიზაციაც, როცა პარტია პოლიტიკური ცხოვრების საწყის ეტაპზე რეიტინგის მოპოვებას არა საკუთარი რესურსით, არამედ აბსოლუტურად განსხვავებული პროფესიის ადამიანის დახმარებით ცდილობს. ის ფაქტი, რომ ზვიად გამსახურდიას ეპოქიდან მოყოლებული დღემდე ეს მეთოდი ფართოდ გამოიყენება, მიანიშნებს იმაზე, რომ საქართველოში მუდმივად არსებობდა ნდობის პრობლემა ახალ პარტიებთან მიმართებაში და არამხოლოდ.

საარჩევნო კამპანიაში პარტიების პროგრამა და აქტივობა ძირითადად ერთმანეთის მსგავსია, “ცნობილი სახის” გამოყენებით კი პარტია განსხვავებული ხდება (ჭუმბურიძე, 2016, გვ. 3). გარდა ამისა, დიდი შანსია ამომრჩეველი არჩევნებზე მისთვის საყვარელი მომღერლისა თუ სპორტსმენის ხათრით წავიდეს, ვიდრე უცნობი ან ნაცნობი პოლიტიკოსის გამო. ქართველ ამომრჩეველთა პასიურობას არჩევნებზე ადასტურებს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის ყოველწლიური მონაცემები. გამონაკლისად შეიძლება მივიჩნიოთ 2012 წელი, როდესაც მოსახლეობამ „ნაციონალური მოძრაობის“ 9 წლიანი მმართველობის დასრულების მიზნით 2 ოქტომბერს სრული მობილიზება მოახდინა, მაშინ არჩევნებში მონაწილეობა 2 215 661 ამომრჩეველმა მიიღო.

კვლევის მიზანია დაადგინოს “ცნობილი სახეების” როლი ახალი პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო კამპანიაში, 2012-2016 წლებში. კერძოდ დაადგინოს, რაში ეხმარებიან “ცნობილი სახეები” ახალ პოლიტიკურ პარტიებს? შესაბამისად, ჩვენი ამოცანაა, ახალი პარტიების საარჩევნო გარემოს შესწავლა აღნიშნულ წლებში: გამოიყენეს თუ არა და რა რაოდენობით “ცნობილი სახეები?” რაში გამოიხატა ამ უკანასკნელთა ჩართულობა საარჩევნო კამპანიაში და რა შესძინა პარტიას მათმა მხარდაჭერამ?

საკვლევი საგანი 2012 და 2016 წლების საპარლამენტო არჩევნებში მონაწილე ახალი პარტიებია, კერძოდ: 2012 წელს – „ბიძინა ივანიშვილი-ქართული ოცნება“; 2016 წელს – „პაატა ბურჭულაძე-სახელმწიფო ხალხისთვის“, „დავით თარხან-მოურავი, ირმა ინაშვილი-პატრიოტთა ალიანსი, გაერთიანებული ოპოზიცია“. აღნიშნული ახალი პარტიები არსებული სპექტრიდან გამორჩეული იყვნენ იმით, რომ ისინი “ცნობილმა სახეებმა” დააფუძნეს და გახდნენ კვალიფიციური სუბიექტები, სწორედ ამ ფაქტორის გათვალისწინებით მოხვდნენ ისინი ჩვენი დაკვირვების ქვეშ. რაც შეეხება საკვლევ ობიექტს, ესენია – აღნიშნულ წლებში საარჩევნო კამპანიებში მონაწილე ცნობილი სახეები, ხსენებული პარტიების წარმომადგენლები, დამოუკიდებელი ექსპერტები და ამომრჩევლები.

კვლევა ჩატარდა თვისებრივი მეთოდის გამოყენებით, სიღრმისეული ინტერვიუს გზით. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ რაკურსით კვლევა ჯერ არ ჩატარებულა საქართველოში. მისი მნიშვნელობა კი მდგომარეობს შემდეგში – ის მოიცავს საქართველოს უახლესი პოლიტიკური ისტორიის უახლეს ნაწილს. ნაშრომზე მუშაობისას, ლიტერატურის მოსაძიებლად და კონტენტ-ანალიზისთვის ძირითადად გამოიყენებოდა ინტერნეტი, კერძოდ მაგისტრანტის კუთვნილი მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა.

თავი I. „ცნობილი სახეები“ ახალი პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო კამპანიაში 2012-2016 წლებში: კვლევის სიახლე, მიზნები და ამოცანები

კვლევის აქტუალობა

დამოუკიდებლობის მოპოვებიდან დღემდე, საქართველოში თითქმის არცერთი არჩევნები ჩატარებულა „ცნობილი სახეების“ ჩართულობის გარეშე. ქართულ საარჩევნო კამპანიას ახსოვს პოპულარული მომღერლები, მსახიობები, სპორტსმენები, ბიზნესმენები და ა.შ. ეს მცირე ჩამონათვალია იმ პროფესიის ადამიანებისა, რომელთაც საკუთარი კარიერული კულმინაციის ეტაპზე, განსხვავებულ სფეროში, პოლიტიკაში „წასვლა“ გადაწყვიტეს. ისინი გამოდიოდნენ მხარდამჭერების როლში, ან აფუძნებდნენ საკუთარ პოლიტიკურ პარტიებს.

„ცნობილი სახის“ საარჩევნო კამპანიაში ჩართვის ბოლო შემთხვევა საქართველოში უკანასკნელ საპარლამენტო არჩევნებშიც დაფიქსირდა. 2016 წელს დეპუტატის მანდატის მოპოვების სურვილი ჰქონდა მსოფლიო ბანსა და საქველმოქმედო ფონდ „იანანას“ დამფუძნებელს პაატა ბურჭულაძეს, რომელმაც არჩევნებში მონაწილეობა საკუთარი პარტიის სახელით მიიღო. საკუთარი პარტია დააფუძნა და 2012 წლის არჩევნებში კენჭი იყარა ბიზნესმენმა და ქველმოქმედის სახელით ცნობილმა ბიძინა ივანიშვილმაც, რომლის საპარლამენტო სიაც ათობით ცნობილი არაპოლიტიკოსი სახით იყო დაკომპლექტებული. მაშასადამე, ახალი პარტიები მიმზიდველები „ცნობილი სახეების“ დახმარებით ხდებიან და არა საკუთარი რესურსით. რომ არა აღნიშნული პოპულარული ადამიანები, მოკლე დროში პარტიას ცნობადობისა და საზოგადოებაში ნდობის მოპოვება გაუჭირდებოდა.

საკითხი აქტუალურია მსოფლიოს მასშტაბითაც. დასავლური ღირებულებების მფარველ ქვეყნაში – ამერიკის შეერთებულ შტატებში 2016 წელს, საპრეზიდენტო არჩევნების წინ ერთ-ერთი კანდიდატის ჰილარი კლინტონის მხარდასაჭერად მსოფლიო დონის ვარსკვლავები – მადონა, მორგან ფრიმენი, მერილ სტრიპი, ელტონ ჯონი და სხვანი სოციალური ქსელით თუ საჯარო გამოსვლებით კლინტონის მიმართ

სიმპათიას, ხოლო ამ უკანასკნელის ძლიერი კონკურენტის დონალდ ტრამპის მიმართ ანტიპათიურ შეხედულებებს აფიქსირებდნენ. მართალია კლინტონმა გამარჯვება ვერ მოიპოვა, თუმცა პრეზიდენტი ყველასთვის ცნობილი ბიზნესმენი დონალდ ტრამპი გახდა.

აქვე ხაზი უნდა გაესვას იმ ფაქტს, რომ „ქართულმა ოცნებამ“ მისი არსებობიდან მეორე საპარლამენტო არჩევნებში, 2016 წელს „ცნობილი სახეების“ გაცილებით მცირე რაოდენობა გამოიყენა, ვიდრე პირველ ჯერზე. მიზეზი მარტივია, უხეშად ჟღერს, თუმცა ფაქტია, რომ პარტიას აღარ სჭირდებოდნენ ისინი, ვინაიდან ცნობადობა უკვე გააჩნდა.

აქედან გამომდინარე, ჩვენი კვლევის ინტერესს ახალი პოლიტიკური პარტიები წარმოადგენენ, კერძოდ 2012-2016 წლების საპარლამენტო არჩევნებში. აღნიშნული წლები ქვეყნის უახლესი ისტორიიდანაა და დიდი მნიშვნელობის მატარებელია. მაგ: ამ პერიოდში ქვეყანამ ხელი მოაწერა ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულებას, რომლის პირობების გათვალისწინებთაც გაატარა უამრავი რეფორმა და ორგანიზაციის წევრ ქვეყნებთან უვიზო მიმოსვლასაც მიაღწია. ამ ფონზე კი საინტერესოა იმის ცოდნა, ქვეყანაში რამდენად იყო განვითარებული პოლიტიკური პარტიების ინსტიტუციონალიზაცია, კერძოდ, ახალი პოლიტიკური სუბიექტები ნულოვანი საფეხურიდან რეიტინგის აწევის მიზნით დახმარებისთვის „ცნობილ სახეებს“ მიმართვადნენ თუ ამას საკუთარი რესურსებით ახერხებდნენ.

კვლევის სიახლე, მიზნები და ამოცანები

კვლევის სიახლე: „ცნობილი სახეების“ 2012 და 2016 წლების საპარლამენტო არჩევნებში ჩართულობა, ახალი პოლიტიკური პარტიების მხარდასაჭერად – ამ საკითხზე კვლევა თამამად უნდა ითქვას, რომ ჯერ არ ჩატარებულა. მაშასადამე, აღნიშნული ნაშრომი წარმოადგენს სიახლეს პოლიტიკის მეცნიერებისთვის, უფრო კონკრეტულად, ის გვაძლევს საშუალებას გავიგოთ, როგორ იწყებდნენ ახალი პარტიები პოლიტიკურ მოღვაწეობას, რაში ეხმარებოდნენ მათ „ცნობილი სახეები“ და

რამდენად ახდენდნენ გავლენას ელექტორატზე არჩევანის გაკეთების საკითხში. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ზოგადად, ცნობილი ადამიანების საარჩევნო კამპანიებში მონაწილეობის შესახებ კვლევები თითზე ჩამოსათვლელია, როგორც ჩვენს ქვეყანაში, ისე მსოფლიოს მასშტაბითაც.

კვლევის მიზანი და ამოცანები: კვლევის მიზანია დაადგინოს „ცნობილი სახეების“ როლი ახალი პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო კამპანიაში, 2012-2016 წლებში. კერძოდ, დაადგინოს, რაში ეხმარებიან ისინი ახალ პოლიტიკურ პარტიებს?

თუ გადავხედავთ საქართველოს საარჩევნო პერიოდების ისტორიას, მივხვდებით, რომ „ცნობილი სახეების“ წინასაარჩევნო ჩართულობა „არადამკველბადი“ მეთოდია. სწორედ აქედან გამომდინარე, საინტერესოა გავიგოთ, რამდენად უზრუნველყოფენ ისინი პარტიებისათვის რეიტინგის ამაღლებას, მათდამი საზოგადოების მხრიდან კეთილგანწყობის მოპოვებასა და არჩევნებში ამომრჩეველთა ხმების დიდი რაოდენობით მობილიზებას?

იმისთვის, რომ ზემოთ დასახელებულ კითხვებს ვუპასუხოთ, პირველ რიგში ჩვენი ამოცანაა ახალი პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო გარემოს შესწავლა: გამოიყენეს თუ არა და რა რაოდენობით „ცნობილი სახე“ და რაში გამოიხატა ამ უკანასკნელთა ჩართულობა საარჩევნო კამპანიაში; ასევე, როგორ აისახა მათი ჩართულობა წინასაარჩევნოდ ჩატარებულ სარეიტინგო კვლევებზე.

საკვლევი კითხვა: რამდენად ახდენს გავლენას, საარჩევნო კამპანიაში „ცნობილი სახეების“ რომელიმე ახალი პოლიტიკური პარტიის სასარგებლოდ ჩართულობა ამომრჩეველზე? – ამ კითხვაზე პასუხის უკან გაცილებით დიდი ინფორმაცია დგას. საზოგადოება „ჭრელია“ და შესაბამისად, ყველა „ცნობილი სახის“ გავლენის ქვეშ ვერ მოექცევა. თუმცა, აქ განსაკუთრებით საინტერესოა მათგან უმეტესობა წარმოადგენს თუ არა ახალი პოლიტიკური პარტიებისთვის სამიზნე ჯგუფს, ანუ აუდიტორიას, რომელზეც ყველაზე მარტივად ახდენს ზეგავლენას „ცნობილი სახე“. ასეთ შემთხვევაში, ჩვენ შეგვიძლია პასუხი მივიღოთ ელექტორატის ინტელექტუალურ მდგომარეობაზე.

ჰიპოთეზა

საარჩევნო კამპანიაში, რომელიმე ახალი პოლიტიკური პარტიის მხარდასაჭერად, „ცნობილი სახეების“ ჩართვა, პარტიის რეიტინგის ამაღლებას უწყობს ხელს.

ახალ პოლიტიკურ პარტიებს არ გააჩნიათ ცნობადობა და რეიტინგი, შესაბამისად მათ წინაშე მთავარი გამოწვევა პარტიისთვის „პიარის“ გაწევაა, რისთვისაც საქართველოში და არამხოლოდ აქ, ფართოდ აპრობირებული და წარმატებული მეთოდი „ცნობილი სახის“ გამოყენებაა.

ცვლადები: დამოუკიდებელი ცვლადი – „ცნობილი სახეები“; დამოკიდებული ცვლადი – ახალი პოლიტიკური პარტიების რეიტინგის ამაღლება.

კვლევა სწორედ ამ ორ ცვლადს შორის კავშირის დადგენას ემსახურება.

თეორიული ჩარჩო

„ცნობილი სახის“ კაპიტალისა და პოლიტიკოსებთან შედარებით მათი უპირატესობების შესახებ საუბარია ფილოსოფიის დოქტორის ლაურენსია ეგიპონგის (AGYEONG, 2016) ნაშრომში, რომელიც პოპულარული ადამიანების კაპიტალს იკვლევდა განას საარჩევნო კამპანიაში 2008 და 2012 წლებში. აღნიშნულ კვლევაში გამოყენებული მრავალი თეორიებიდან ჩვენს ნაშრომთან ახლოს დგას პიერ ბორდიუს (Pierre Bourdieu) თეორია, რომელიც გვებმარება გავიგოთ ცნობილი ადამიანების ხარისხობრივი ღირებულებები. ბორდიუ ამბობს რომ კაპიტალი განსაზღვრავს რესურს, რომელიც აძლევს ადამიანს ძალაუფლებას და სარგებელს განსაზღვრულ საზოგადოებაში, კაპიტალის მთავარი აზრი კი არის ის, რომ „ის არ არსებობს და არ ფუნქციონირებს რომელიმე კონკრეტულ დარგთან ურთიერთობის გარეშე“. ამ სიტყვებით ბორდიუ მიუთითებს იმაზე, რომ საზოგადოებრივი სივრცეები დაყოფილია მრავალფეროვან დარგებად, თითოეულ მათგანში კი სხვადასხვა აქტორებს შორის პოზიციის მოსაპოვებლად მუდმივი ბრძოლა მიმდინარეობს. ბორდიუს მიხედვით რამდენიმე სახის კაპიტალი გამოიყოფა, რომელთაგან მნიშვნელოვანია ორი, ეკონომიკური და კულტურული:

- 1) ეკონომიკური კაპიტალი – ესაა სწრაფი და პირდაპირი კონვერტირება ფულში, რისი ინსტიტუციონალიზაცია შეიძლება მოხდეს საკუთრების უფლებების ფორმის სახით.
- 2) კულტურული კაპიტალი – შეიძლება არსებობდეს მხოლოდ ინსტიტუციონალურ სახელმწიფოში.

ამაზე დაყრდნობით ბორდიუ 3 განსხვავებულ დაკვირვებას აწარმოებს კაპიტალზე და მის მოქმედებაზე ჯგუფებთან მიმართებაში (Agyepong, 2016, გვ. 30-31):

- 1) კაპიტალის დონე, რომელსაც ფლობს აქტორი, განსაზღვრავს ძალაუფლების და პოზიციის ოდენობას აქტორის მიერ ამა თუ იმ დარგში.
- 2) კაპიტალი შეიძლება დაგროვილი იყოს აქტორის მიერ რაღაც დარგში სხვადასხვა საშუალებით და სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ კაპიტალის დაგროვებისას ზოგიერთს უფრო მეტი კაპიტალი აქვს, ვიდრე სხვას და ამის შედეგი შეიძლება იყოს ის, რომ აქტორი უფრო მეტი კაპიტალით ფლობს მეტ ძალაუფლებას და დომინანტობას სხვებზე, ვისაც ნაკლები კაპიტალი აქვს ამავე დარგში.
- 3) კაპიტალი შეიძლება კონვერტირდეს ერთი დარგიდან მეორეში „ცნობილი სახის“ გამოყენებით. რა გავლენა აქვს „ცნობილი სახის“ კაპიტალს პოლიტიკურ კომუნიკაციაზე და მარკეტინგზე, როდესაც „ცნობილი სახის“ კაპიტალი პოლიტიკურ დარგში ჩნდება.

სწორედ მესამე პუნქტია ჩვენთვის საინტერესო. ბორდიუს დაკვირვებით გამოიკვეთა აზრი, რომ ცნობილ ადამიანს ახასიათებს ცნობადობა, ისინი არიან გამოჩენილი ადამიანები და აქვთ ელიტარული სტატუსი სხვადასხვა სოციალურ ჯგუფებში. ხოლო, იმისთვის, რომ ცნობილმა ადამიანმა გავლენა და ძალაუფლების დინამიზირება მოახდინოს ჯგუფში, ეს უკანასკნელი უნდა გახდეს ცნობილი, ანუ ცნობადობა ცნობილი ადამიანიდან მათზეც გადავიდეს. (Agyepong, 2016)

იმისთვის, რომ ჯგუფები „ცნობილი სახეების“ მსგავსად ცნობილი გახდეს, ბორდიუ მედიის ჩართულობის აუცილებლობაზე საუბრობს. მისი თქმით, მედიის ყურადღება კონცენტრირებული გახდება პიროვნებაზე, რომელიც ატარებს პოპულარული ადამიანის სტატუსს, ამის შედეგი კი არის ის, რომ „ცნობილი სახე“

ხდება ღირებული რესურსი სოციალურ ჯგუფში ძალაუფლებისთვის ბრძოლისთვის. ბორდიუ ბევრ დროს უთმობს მედიის როლზე საუბარს, საბოლოოდ კი ამბობს, რომ ჯგუფისთვის ცნობადობადობის მოპოვება თავისთავად არ ხდება და ეს „მედიატიზაცია“ დამოკიდებული (Agyepong, 2016, გვ. 32).

დარენ ჯ.ლილეკერის მიხედვით, “მედიატიზაციის თეორიის თანახმად, სწორედ მასობრივი კომუნიკაციის საშუალებები აყალიბებენ პოლიტიკური კომუნიკაციის პროცესებს და დისკურსს, ასევე იმ საზოგადოებას, რომელშიც ეს კომუნიკაცია ხდება“ (მაცაბერიძე, 2015, გვ.7). ლილეკერი აღნიშნავს, რომ მედია აქცენტს აკეთებს პოლიტიკოსების ინდივიდუალობასა და მათ იმიჯზე და საუბრობს, რომ ახალი ამბების დაგეგმვაზე ისეთი ადამიანები ახდენენ გავლენას, რომლებიც პოლიტიკასთან დაკავშირებულნი არ არიან. „ითვლება, რომ პოლიტიკური მოღვაწეები იძულებულნი არიან გამოვიდნენ პოლიტიკის სამყაროდან, უნდა შეიქმნან იმიჯი, განავითარონ თავიანთი ინდივიდუალობის ემოციური და ესთეტიკური მხარეები და ხელი შეუწყონ იმას, რომ მათ აღიქვამდნენ, როგორც ხალხიდან გამოსულ ადამიანებს“. იქვე მოცემულია, რომ ასეთ ხერხებს წარმატებით იყენებდნენ აშშ-ს პრეზიდენტი ბილ კლინტონი, დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრი ტონი ბლერი...

ლილეკერი პოლიტიკაში შოუ-ბიზნესიდან მოსულ ადამიანებზეც საუბრობს, რომლის მაგალითებად ასახელებს, ამერიკელ მსახიობებს კლინტ ისტვუდს, რონალდ რეიგანსა და არნოლდ შვარცნეგერს. „იმის წყალობით, რომ ვარსკვლავების რიცხვი პოლიტიკაში იზრდება, ზოგის აზრით, პოლიტიკა გადაიქცევა მასმედიაში გასაშუქებლად ხელსაყრელ და სარგებლის მომტან მოქმედებად. ეს პროცესი კანონზომიერია საზოგადოებაში მომხდარი ცვლილებების წყალობით და იმ სირთულეების გამო, რასაც პოლიტიკოსები აწყდებიან მაშინ, როდესაც თავიანთ კომუნიკაციას მიმართავენ ცინიკურ და დაუინტერესებელ საზოგადოებისკენ“ (მაცაბერიძე, 2015, გვ.10).

ბორდიუ იმასაც ამბობს, რომ ცნობილი ადამიანი ხდება წყარო სოციალური პრესტიჟისა და ეს კაპიტალი გამოიყენება სხვადასხვა სოციალურ ჯგუფებს შორის, რაც დამოკიდებულია „ცნობილი სახის“ მოხერხებულობაზე და კაპიტალის ფორმაზე, თუ

როგორ მოახერხებს ის სოციალური ჯგუფისთვის ცნობადობის „გადადებას“. აქედან გამომდინარე, გარჯვეული ჯგუფისთვის ცნობადობის მოტანა შეიძლება აიხსნას, როგორც სოციალური და კულტურული ცვლილებები, რომელიც სხვადასხვა სოციალურ ჯგუფებს შორის „ცნობილი სახეების“ ხარჯზე მიმდინარეობს (Agyepong, 2016, გვ. 32).

ამ თეორიული ჩარჩოდან შეიძლება ითქვას, რომ ის რაც სელებრიტებს ხდის მიმზიდველს პოლიტიკოსებისთვის, საარჩევნო კამპანიაში მხარდაჭერის მიზნით გამოსაყენებლად, დაფუძნებულია კაპიტალზე, რომელიც ცნობილ ადამიანში დევს (Agyepong, 2016).

ლიტერატურის მიმოხილვა

საინტერესოა რას ფიქრობენ სხვა ავტორები „ცნობილი სახეების“ პოლიტიკაში ჩართვასთან დაკავშირებით, ვის მიერ ხდება აღნიშნული საკითხის დღის წესრიგში დაყენება და რა მოტივით. ქვემოთ გთავაზობთ მოპოვებული ლიტერატურული ნაშრომებიდან ყველაზე საინტერესო და როგორც მსგავს, ისე განსხვავებულ მოსაზრებებს. ამ მხრივ მიმოვიხილავ არამხოლოდ საქართველოს, არამედ სხვა განვითარებადი ქვეყნის მაგალითზე აგებული თეორიებს.

„ცნობილი სახეების“ უპირატესობებისა და საარჩევნო კამპანიაში მათი როლის შესახებ რამდენიმე საინტერესო თეორიას მივაგენით ლაურენსია ეგიპონგის ნაშრომში (2016), საინტერესოა თავად ეგიპონგის მოსაზრებებიც. ის პოლიტიკურ სფეროში „ცნობილი სახის“ კაპიტალის 2 ფორმას გამოყოფს:

1) პოლიტიკოსები, რომლებმაც შეიძინეს პოპულარობა, მათი მაღალი ხილვადობის გამო, მედიის დახმარებით. ასეთმა მრავალმა ხილვადობამ შეიძლება მიიყვანოს ისინი „ცნობილი სახისთვის“ დამახასიათებელი კაპიტალის დაგროვებამდე, რომელიც შეიძლება გამოიყენოს იმისთვის, რომ შეცვალოს ძალაუფლების დინამიურობა პოლიტიკურ სფეროში (ტონი ბლერი, ბარაკ ობამა).

2) სელებრიტები სხვა სფეროებიდან, როგორცაა შოუბიზნესი, რომლებიც თავიანთი მაღალი ხილვადობის გამო აგროვებენ კაპიტალს და შემდეგ ამ კაპიტალს გადაანაცვლებენ პოლიტიკურ სფეროში მხარდაჭერის და პროპაგანდის სახით (არნოლდ შვარცნეგერი, რონალდ რეიგანი, ბონო, ჯორჯ კლუნი)

ეგიპონგი (Agyepong, 2016) საკუთარ ნაშრომში აქცენტს მეორე პუნქტზე, ანუ შოუბიზნესის სამყაროზე აკეთებს. მისთვის საინტერესოა მოვლენები, როდესაც შოუბიზნესის წარმომადგენლები თავიანთ კაპიტალს გადაანაცვლებენ პოლიტიკის სფეროში, რისი გამოხატულებაცაა პოლიტიკური პარტიებისა და კანდიდატების მხარდაჭერა საარჩევნო კამპანიების დროს. უხეშად რომ ვთქვათ, „ცნობილი სახის“ კაპიტალი ვაჭრობის საგანი ხდება პოლიტიკურ პარტიებსა და „ცნობილ სახეებს“ შორის. ამას ამტკიცებს ეგიპონგის თეორია, რომლის თანახმად, „ცნობილ სახეებს“ უხდინან თანხას მხარდაჭერის გამოსავლენად, თუმცა ამ მოსაზრებას თავად სელებრიტები უარყოფენ. ის ასკვნის, რომ სელებრიტებს მოაქვთ აღელვება, იწონებენ რომელიმე კანდიდატს ან პარტიას, რაც კამპანიის მარკეტინგული სტარტეგიის ნაწილია.

ეგიპონგის (Agyepong, 2016) ინტერესის საგანს განას საარჩევნო კამპანია წარმოადგენდა, კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ განაში შედარებით ნაკლები ამომრჩეველი ბოლომდე იზიარებს პარტიის იდეოლოგიას, ბევრი კი პოლიტიკურ პარტიას ხმას აძლევს ოჯახის, რელიგიისა და ეთნიკური ნიშნით, ან ხდება იმგვარად რომ სოციალურ სუბიექტებსა და პოლიტიკურ საკითხებს შორის კომუნიკაცია არის ინტერპერსონალური ანუ შიდა პიროვნული, ან შუამავლური. ელექტორატის ამგვარ აზროვნებას ადგილი აქვს საქართველოშიც. ვფიქრობ, იდეოლოგიის უგულვებელყოფა დაბალი ცნობიერების მქონე საზოგადოებაზე მიუთითებს, მათთვის ბევრად მნიშვნელოვანია არჩევნებში ნათესავის ან მეგობრის გამარჯვება, თუნდაც ამ უკანასკნელებს არ ჰქონდეთ სათანადო განათლება და არც სწორად გათვლილი საარჩევნო პროგრამა. ასეთი წესები უფრო კარგად მოქმედებს ქვეყანაში, რომლის მასშტაბიც მცირეა და რომელიც განვითარების ეტაპზე იმყოფება. საქართველო განას

მსგავსად ახალბედა დემოკრატიული ქვეყანაა, ამიტომ უხერხულობას არ შექმნის თუ თუ აღნიშნულ საკითხზე თეორიებს განას კონტექსტში განვიხილავთ.

დუნკომბეს თანახმად, როდესაც ცნობილი ადამიანი მხარს უჭერს პოლიტიკურ პარტიას ან კანდიდატს, მედიის, საზოგადოებისა და საჯარო მოხელეების ყურადღების ცენტრში ექცევა. „ცნობილი სახეები“ აძლიერებენ პოლიტიკური კანდიდატების პოლიტიკურ კამპანიას, შესაბამისად პოლიტიკური პარტიები, კანდიდატები აქტიურად ეძებენ მსგავსი ცნობილი ადამიანების მხარდაჭერას (Duncombe, 2007).

რისთვის სჭირდებათ ერთმანეთი პოლიტიკოსს და „ცნობილ სახეს“, ამის შესახებ თავისებურ განმარტებას იძლევა სმილი (Smillie, 2004). ის თავის თეორიაში საუბრობს ცნობილი ადამიანებისა და პოლიტიკოსების ნაკლოვანებებზე და უპირატესობებზე, რომლებიც ერთმანეთს სთავაზობენ იმას, რის ნაკლებობასაც განიცდიან. ამ თეორიის თანახმად, როდესაც არჩეულ აქტორებს აქვთ სანდოობა, უმეტესად მოწონებას არ იმსახურებენ საზოგადოების მხრიდან. ხოლო, თუ „ცნობილ სახეს“ გააჩნია ხალხის მოწონება და ჰყავს თაყვანისმცემლები, უმეტესად არ აქვს პატივისცემა და სანდოობა. ამიტომ, პოლიტიკური პარტიის მხარდაჭერა მათ აძლევთ პირად თავდაჯერებულობას და პატივისცემას, კანდიდატის შემთხვევაში კი ხდება სხვაგვარად, ის იღებს ფულს და მედიის ყურადღებას სწორედ ცნობილი სახის მხარდაჭერით.

აბსტრაქტული სახის კაპიტალის განხორციელება _ ასე ხედავს კრიკენი (Krieken, 2012) „ცნობილ სახეს“. ამ ფრაზაში კლიკენი გულისხმობს ყურადღებას, მისი დასკვნით, „ცნობილი სახე“ ყურადღების აკუმულაციის და განაწილების საკითხს წარმოადგენს.

ჰანტერის (Hunter, 2009) თანახმად კი „ცნობილი სახის“ კაპიტალი განისაზღვრება იმის მიხედვით, რამდენად იცნობს მას საზოგადოება, რამდენად კეთილგანწყობილია მის მიმართ, როგორია მათი პიროვნულობა და რეპუტაცია, საზოგადოების ცოდნა მათ ყოფილ ცხოვრებაზე.

ავტორების უმრავლესობა თანხმდება ერთ რამეზე, რომ არჩევნებში გამარჯვების მისაღწევად ერთ-ერთი აუცილებელი ფაქტორი, წინასწარჩვენო კამპანიაში საზოგადოების თვალში სანდო და გავლენიანი პირის ჩართვაა. პოლიტიკური პარტიის

სათავეში გავლენიანი, კარგი რეპუტაციის მქონე პერსონის არსებობაზე და ზოგადად ლიდერის როლზე საუბრობს ნაშრომში "საარჩევნო კამპანია: თეორიები, მეთოდები, ტექნოლოგიები, პრაქტიკა" ავტორი მალხაზ მაცაბერიძე (2014, გვ.10). ავტორი ცნობილი სახეების ცნებას, პირდაპირ არ იყენებს თუმცა მის მიერ გამოყენებულ ფრაზაში – "საყოველთაოდ აღიარებული ლიდერი", შეგვიძლია სწორედ აღნიშნული ფენომენი ვიგულისხმოთ. „პოლიტიკურ კამპანიას სათავეში უნდა ჩაუდგეს არა რაღაც უსახო ორგანიზაცია, არამედ საყოველთაოდ აღიარებული ლიდერი, რომლის სახეშიც ხდება მხარდაჭერის პერსონიფიკაცია. ლიდერი წარმოადგენს მოძრაობის მიზნების, კამპანიის მიზნების გამოხატულებას და თვალსაჩინო მატარებელს“, წერს მაცაბერიძე.

აღვარო პინტო სქოლტბახისა და გია ნოდის რედაქტირებით შექმნილ ნაშრომში (2006) "საქართველოს პოლიტიკური ლანდშაფტი", მე-2 თავის მე-6 პარაგრაფში საუბარია პოპულარულ ადამიანებზე და მათ ჩართულობაზე საარჩევნო კამპანიაში. იქ „ცნობილი სახეების“ შესახებ არსებული მოსაზრება ახლოს დგას ჩვენი კვლევის ჰიპოთეზასთან. ნაშრომში ვკითხულობთ არაფორმალურ ავტორიტეტულ ლიდერებზე, რომელთა კეთილგანწყობის მოპოვებას პარტიები, ამომრჩევლების მოზიდვის მიზნით, ცდილობენ, ასევე პარტიები „ცნობილ სახეებს“ დეპუტატობის კანდიდატობას სთავაზობენ, სანაცვლოდ კი ორგანიზაციის იმიჯის ზრდას ელიან. თავად ეს ხერხი კი ავტორების მიერ საარჩევნო კამპანიის დახვეწილ მეთოდად მოხსენიებული. როგორც ეს ნაშრომში წერია. როცა „ცნობილ სახეებზე“ ვსაუბრობთ, ერთმანეთისგან უნდა გავმიჯნოთ ადამიანები, რომელთაც ცნობადობა პატიოსანი შრომით და არაკანონიერი ქმედებით მოიპოვეს. რაღა თქმა უნდა არსებობენ ცუდი წარსულის მქონე ცნობილი სახეებიც, რომელთაც ცნობადობა უკანონო საქმიანობით მოიპოვეს, ან საკუთარი შრომით მოპოვებული პოპულარობის შემდგომ სკანდალში გაეხვნენ. მათ შეგვიძლია კრიმინალებიც ვუწოდოთ. თუმცა, როცა ვსაუბრობთ ახალ პარტიაზე, რომელსაც განსაკუთრებულად ესაჭიროება ხალხის ნდობა და ცნობადობა, აუცილებლად უნდა გამოვრიცხოთ კრიმინალები, როგორც „ცნობილი სახეები“. თუმცა აღნიშნულ ნაშრომშია ნათქვამი, პოლიტიკური პარტიები წარმომადგენლები არ უარყოფენ, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში ამომრჩეველთა მოსაზიდად მსგავსი ავტორიტეტების გავლენას იყენებენ.

დენის ლ. უილკოქსისა და გლენ ტ. კამერონის ავტორობით შექმნილ სახელმძღვანელოში „საზოგადოებასთან ურთიერთობა: სტრატეგია და ტაქტიკა“ იმ უარყოფით მხარეებზეა ყურადღება გამახვილებული, რომლებიც შეიძლება თან ახლდეს „ცნობილი სახეების გამოყენება“ (2011, გვ.228). საუბარია 4 პრობლემაზე:

1) ცნობილ ადამიანთა მიერ პროდუქტების ისე ხშირად მოწონება, რომ ზოგჯერ საზოგადოებას ავიწყდება კიდევ ვინ რომელი პროდუქტი მოიწონა;

2) „ცნობილი სახის“ გაუფასურება მისი ხშირი გამოყენებით;

3) ცნობილი ადამიანი, რომელიც ამა თუ იმ პროდუქტს საჯაროდ იწონებს, რაღაც ქმედებით ცუდ სამსახურს უწევს პროდუქტს ან მომსახურებას, ამის მაგალითია კალათბურთის ვარსკვალის კობ ბრაიანტი, რომელიც 2003 წელს სექსუალურ ძალადობაში დაადანაშაულეს. ზოგჯერ, ცნობილი ადამიანები უძლებენ რთულ ორაზროვან მდგომარეობას და მას შედარებით უვნებელნი აღწევენ თავს. მაგალითად, მაიკლ ჯორდანი პროდუქტების წარმოდგენასა და პოპულარიზაციას და ადიულტერსა და აზარტულ თამაშებში მხილების და მისი, როგორც ბეისბოლის უმაღლესი ლიგის მოთამაშის, წარუმატებლობის შემდეგაც აგრძელებს.

4) როცა ცნობილი ადამიანი გადაწყვეტს, საკუთარი აზრი გამოთქვას საჭირბოროტო საზოგადოებრივ თემაზე ან გამოხატოს მოწონება პოლიტიკური კანდიდატებისადმი. ასეთი ქმედება იწვევს ცნობილი ადამიანის გაუფასურებას, რადგან აფრთხობს მომხმარებლის იმ ნაწილს, რომელიც არ იზიარებს მის შეხედულებებს.

კვლევის მეთოდი

კვლევა ჩატარებულია თვისებრივი მეთოდის გამოყენებით. ამ მეთოდის უპირატესობა ნათელია, ის იძლევა საკითხის საფუძვლიანად შესწავლის შესაძლებლობას. მისი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ტექნიკაა ინტერვიუ, რომელზეცაა აგებული ჩვენი კვლევა. თვისებრივი მეთოდის ერთ-ერთი ტექნიკაა სიღრმისეული ინტერვიუ, რომლის საშუალებითაც ხდება რესპონდენტისგან დეტალური და ამომწურავი ინფორმაციის მიღება საკვლევ საკითხზე. ამის შემდეგ კი შესაძლებელი

ხდება გარკვეული კანონზომიერების შექმნა და მათი განზოგადება. რობერტ ვაისი (Robert S. Weiss, 1994) სიღრმისეულ ინტერვიუზე საუბრისას, ხაზს უსვამს მის თანამშრომლობით ხასიათს ინტერვიუერსა და რესპონდენტს შორის, რომლის მიზანიც ახალი ინფორმაციის წარმოებაა საკვლევ საკითხთან დაკავშირებით.

სიღრმისეული ინტერვიუ კონკრეტული თემის შესახებ შედგენილი კითხვების საშუალებით ტარდება, ინტერვიუს დადებითი მახასიათებელი ისიცაა, რომ ინტერვიუერს იმ კითხვის დასმაც შეუძლია, რომელიც მას კითხვა-პასუხის რეჟიმში დაუგეგმავად, თუმცა ლოგიკურად გაუჩნდება.

ინტერვიუ აღნიშნული საკითხის გასაანალიზებლად და საკვლევ კითხვაზე პასუხის მისაღებად ყველაზე კარგი საშუალებაა. სამიზნე ჯგუფის შემადგენლობაში არიან: პოლიტიკოსები, ექსპერტები, ცნობილი სახეები და ამომრჩევლები, საიდანაც პოლიტიკოსებისა და ცნობილი სახეების შემთხვევაში „თოვლის გუნდას“ პრინციპით ვიხელმძღვანელებ, ხოლო დანარჩენების შემთხვევაში მიზნობრივი შერჩევით.

გარდა ამისა, აღნიშნული კვლევა მოიცავს შინაარსობრივ ანუ კონტენტ ანალიზსაც. ჩვენ დაგვჭირდა ინტერნეტსააგენტოებში, როგორც საქართველოში, ასევე „ცნობილი სახეების“ წინასაარჩევნო ჩართულობასთან დაკავშირებით გავრცელებული ინფორმაციების ანალიზი. სწორედ ამ გზით შევისწავლეთ საქართველოში 2012-2016 წლების საპარლამენტო არჩევნების წინასაარჩევნო გარემო. კერძოდ: დავადგინეთ რაოდენობა იმ „ცნობილი სახეებისა“, რომლებიც ჩართული იყვნენ სხვადასხვა ახალი პარტიების მხარდასაჭერად საარჩევნო კამპანიაში. გარდა ამისა, შევისწავლეთ წინასაარჩევნოდ ახალი პარტიების სარეიტინგო მაჩვენებლები.

თავი II. საარჩევნო კამპანია, როგორც პოლიტიკური მარკეტინგი

§ 2.1 საარჩევნო კამპანია:

არჩევნებში გამარჯვებისთვის პარტიას ან კანდიდატს პირველ რიგში ესაჭიროება მაღალი რეიტინგი და ნდობა ელექტორატის მხრიდან. სწორედ გამარჯვებისთვის საჭირო ამ და სხვა კრიტერიუმების დაკმაყოფილებას ემსახურება საარჩევნო კამპანია, თუმცა ზოგჯერ კამპანიის მიზანი შესაძლოა სულაც არ იყოს გამარჯვება, „ზოგჯერ კანდიდატს სურს ცნობილი გახდეს, ზოგჯერ მიზანს წარმოადგენს რომელიმე კანდიდატის ბლოკირება, რითაც ხელი შეეწყობა მოკავშირე კანდიდატს და ა.შ.“ ვკითხულობთ „საარჩევნო კამპანია: თეორიები, მეთოდები, ტექნოლოგიები, პრაქტიკა“-ში (მაცაბერიძე, 2014, გვ. 28). ამავე ნაშრომში, ცნება „საარჩევნო კამპანია“ რამდენიმე მნიშვნელობითაა გამოყენებული, მათგან საინტერესოა შემდეგი განმარტება (გვ.14):

➤ საარჩევნო კამპანია ესაა კანდიდატების ან პარტიების, ან თუნდაც მათი მხარდამჭერი ორგანიზაციების მხრიდან პროპაგანდისტული ღონისძიებების ჩატარება. კამპანია მოიცავს ერთანეთის მეტოქე კანდიდატების ან პარტიების ღონისძიებებს, ასევე კანდიდატის და ელექტორატის ურთიერთობის პროცესს. ამ მნიშვნელობით, საარჩევნო კამპანიის ცნებას წინასაარჩევნო კამპანიის ცნებასთან აიგივებენ.

საარჩევნო კამპანიის მთავრი მოქმედი პერსონაჟები არიან პარტია ან კანდიდატი, რომელთაც იდეალურობის შემთხვევაში უნდა გააჩნდეთ კარგი სასტარტო რეიტინგი, რაც ნიშნავს იმას, რომ კამპანიის დაწყებამდე ამომრჩევლები უნდა ცნობდნენ კანდიდატს, რომელიც პოპულარობით სარგებლობს მათ თვალში (გვ.37). ცნობადობის ფაქტორის მნიშვნელობაზე ირინე ჭუმბურიძეც საურობს საკუთარ ნაშრომში: „არჩევნებში წარმატების მოსაპოვებლად აუცილებელია, პოლიტიკოსი ცნობილი იყოს ელექტორატისთვის, რათა მოიპოვოს მხარდაჭერა და მიაღწიოს სასურველ შედეგს“ (ჭუმბურიძე, 2016, გვ. 5).

საარჩევნო კამპანია რომელიმე პარტიის თუ კანდიდატის მიმართ საზოგადოების კეთილგანწყობის მოპოვებას ემსახურება. ამ მიზნის მიღწევა თანამედროვე მსოფლიოში მარკეტინგული მეთოდების გამოყენებით ხდება. მარკეტინგი, როგორც ყიდვა-გაყიდვის

პროცესი საარჩევნო კამპანიის ჩასატარებლად გამოიყენება. ამ პროცესში კანდიდატი აღიქმება, როგორც პროდუქტი, არჩევნები როგორც ბაზარი, ამომრჩეველი კი – მყიდველი. ეს უკანასკნელი არჩევანს იმ „პროდუქტზე“ შეაჩერებს, რომელიც მასზე შთაბეჭდილებას მოახდენს (მაცაბერიძე, 2003). ამ შედეგის მისაღწევად კი საჭიროა „პროდუქტის“ სათანადო იმიჯი, რომლის შექმნაშიც მონაწილეობას „იმიჯმეიქერები“ იღებენ.

მართალია იმიჯის შექმნა შეიძლება, თუმცა მისი შექმნისას მნიშვნელოვანია საზოგადოებრივი აზრის გათვალისწინება – როგორია ამომრჩევლისთვის სასურველი კანდიდატი? – კარგი ოჯახი, უბრალოება და მისაწვდომობა იმიჯის მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილებია. გარდა ამისა, აუცილებელია ხშირი გამოჩენა მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებში, განსაკუთრებით ტელევიზიაში, რადგან ტელევიზია რადიოსგან განსხვავებით არამხოლოდ კანდიდატის მესიჯების შინაარსის მოსმენისა და მისი მეტყველების შეფასების, არამედ ვიზუალური მხარის – ქცევის, გარეგნობის, ჩაცმის სტილის შეფასების საშუალებასაც იძლევა. ასევე, კანდიდატების სატელევიო დებატებში მონაწილეობა მაყურებლისთვის ნათელს ხდის კონკურენტების ძლიერ და სუსტ მხარეებს ერთმანეთთან მიმართებაში. აქვე, უნდა ითქვას, რომ მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით, წინასაარჩევნო პროპაგანდისთვის საარჩევნო სუბიექტების სარეკლამო რგოლები გადაიცემა. საარჩევნო სუბიექტს იმიჯის ფორმირებაში სწორედ რეკლამა ეხმარება, მითუმეტეს თუ საუბარი ბაზარზე ახლადგამოტანილ პროდუქტს ეხება. რეკლამის სახეს წარმოადგენს არამხოლოდ სატელევიზიო რგოლები, არამედ პლაკატები, ტრანსპარანტები, ბილბორდები, საინფორმაციო ბუკლეტები. ასევე აუდიტორიაზე ზეგავლენის მოხდენის მიზნით გამოიყენება წინასაარჩევნო კრებები, კამპანია „კარიდან კართან“ და სხვა. ზოგჯერ იმგვარადაც ხდება, რომ პარტიები თუ კანდიდატები საკუთარი იმიჯის ამაღლებას მოწინააღმდეგის დისკრედიტაციის გზით ცდილობენ, ასეთ მეთოდს შავი „პიარის“ სახელწოდებით მოიხსენიებენ (გაეროს განვითარების პროგრამის პროექტის „გენდერი და პოლიტიკა სამხრეთ კავკასიაში“ ოფისი, 2006).

იქიდან გამომდინარე, რომ რეკლამა საზოგადოებისთვის კანდიდატის ან პარტიის გაცნობას ისახავს მიზნად, „ცნობილი სახეების“ საარჩევნო კამპანიაში

გამოყენება რეკლამის ერთ-ერთ სახედ შეგვიძლია განვიხილოთ. მძაფრი კონკურენციის პირობებში, საარჩევნო სუბიექტებს სწორედ პოპულარული სახეების დახმარებით ეზრდებათ სანდოობა და ისინი ხდებიან გამორჩეულები. ამ მიზნით საარჩევნო სია ხშირად არის დაკომპლექტებული ცნობილი მომღერლებით, სპორტსმენებით, მსახიობებით.. ასევე, ისინი საჯაროდ აფიქსირებენ საკუთარ არჩევანს (ჭუმბურიძე, 2016, გვ. 6).

წლებთან ერთად საარჩევნო კამპანიები სულ უფრო დახვეწილი ხდება. ზემოთ ბევრი ვისაუბრეთ კამპანიის თანამედროვე მეთოდებზე, მაგ: მედიის როლზე, განსაკუთრებით ალენიშნეთ ტელევიზიის მნიშვნელობა; ასევე ხაზი გავუსვით საზოგადოების ინტერესებზე მორგებას, რაშიც იგულისხმება საზოგადოებრივი აზრის კვლევა და იმიჯმეიკერების არსებობას. ეს სამი კრიტერიუმი საარჩევნო კამპანიის პროფესიონალიზებაზე მიუთითებს, ამ მიღწევის ერთ-ერთ განმაპირობებლად დარენ ლილევერს კამპანიის ამერიკანიზაცია მიაჩნია (მაცაბერიძე, 2015, გვ17).

ამერიკანიზაცია და პროფესიონალიზაცია ერთმანეთის სინონიმებადაც მოიაზრება. ამერიკანიზაცია თავისთავად გულისხმობს ამერიკული საარჩევნო ტექნოლოგიების გადატანას სხვა ქვეყნების საარჩევნო კამპანიაში, ეს მოვლენა მე-20 საუკუნის ბოლო მეოთხედში დაიწყო და ის აიხსნება, როგორც ერთი კონკრეტული ქვეყნის შიგნით მიმდინარე გარდაქმნებით, ასევე გლობალიზაციის პროცესებით. ამერიკა დემოკრატიულად უმაღლეს საფეხურზე მყოფი სახელმწიფოა და შესაბამისად ის მიბაძვის საგანი ახალი დემოკრატიებისთვის ხდება. გიორგი მელიქიძე სტატიაში „საარჩევნო კამპანიის ამერიკანიზაცია საქართველოში“ (2016) აღნიშნავს, რომ ასეთ ქვეყნებში პოლიტიკური პარტიები სუსტი ორგანიზაციით ხასიათდებიან, გარდა ამისა მყიფეა პარტიების იდეოლოგიური საფუძვლები, რამაც კამპანიის ტრანსფორმაციის დაჩქარებას შეუწყო ხელი, მათ შორის საქართველოშიც.

საქართველოში ამერიკული მეთოდებით კამპანიის ჩატარება 1990-იანი წლების პირველი ნახევრიდან დაიწყო, ეს იყო პერიოდი, საქართველოს ახალი მოპოვებული ჰქონდა დამოუკიდებლობა, გამოუცდელ პოლიტიკურ პარტიებს არ ჰქონდათ სტაბილურობის განცდა, დამოკიდებულები იყვნენ თავიანთ ლიდერზე, არ

გამოხატავდნენ საზოგადოების ინტერესებს, რასაც პარტიები სუსტ რეპრეზენტატულობამდე მიჰყავდა. პოლიტიკური კამპანიის მოდერნიზაციის მეორე ეტაპად, იგივე გარადამავლ პერიოდად 1990-იანი წლების მეორე ნახევრიდან 2003 წლამდე პერიოდი მოიაზრება. ამერიკანიზაციის პროცესები კი განსაკუთრებით გააქტიურდა „ვარდების რევოლუციის“ პერიოდიდან. ამ პერიოდში „რუსთავი 2-მა“ მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა კამპანიის ამერიკანიზაციის კუთხით. 2003-2012 წლები კი პოლიტიკური ტრანსფორმაციის ერთ მოიხსენიება (მელიქიძე, გ. 2016).

§2.2 უცხოეთის გამოცდილება

მას შემდეგ რაც ამერიკანიზაციის პროცესზე ვისაუბრეთ, უპრიანი იქნება უცხოეთის გამოცდილების მაგალითი სწორედ ამერიკის ანუ საარჩევნო კამპანიის პროფესიონალიზაციის სამშობლოდან მოვიყვანოთ. ამერიკის შეერთებულ შტატებში ბოლო არჩევნები 2016 წლის 8 ნოემბერს გაიმართა და მოულოდნელი შედეგებით დასრულდა, თუმცა ამაზე მოგვიანებით ვისაუბროთ, რადგან შედეგებთან შედარებით გაცილებით საინტერესო იყო საარჩევნო კამპანია. გასულ წელს, თეთრი სახლისკენ მიმავალი 5 თვიანი გზა ერთ-ერთი ყველაზე ხმაურიანი იყო აქამდე არსებულ საარჩევნო აქტივობებს შორის.

ამერიკის ბოლო საპრეზიდენტო არჩევნები განსაკუთრებით დასამახსოვრებელი ორმა, ყველაზე რეიტინგულმა კანდიდატმა გახადა. ისინი გამოირჩეოდნენ, როგორც თავიანთი პერსონით, ასევე არჩევნებში მოქმედების სტილით. აშშ-ს პრეზიდენტის 58-ე არჩევნებში ბრძოლა „დემოკრატების პარტიიდან“ გადაწყვიტა ამერიკის ერთ-ერთმა ყველაზე გავლენიანმა იურისტმა, ამერიკის ყოფილა პირველმა ლედიმ, ყოფილმა სენატორმა და სახელმწიფო მდივანმა ჰილარი კლინტონმა, ასევე „რესპუბლიკური პარტიიდან“ ბიზნესმენმა დონალდ ტრამპმა. ეს უკანასკნელი გამოირჩეოდა ხისტი განცხადებებით ყველას მიმართ, ვინც კი მისთვის მისაღები არ იყო, რაღა თქმა უნდა კრიტიკა და დებატები განსაკუთრებით ცხარე იყო ხსენებულ ორ ძლიერ კანდიდატს შორის. ისინი საპრეზიდენტო კამპანიის მართონში ამომრჩეველთა მხრიდან

განსაკუთრებულ ყურადღებას და ნდობას იმსახურებდნენ, ამას ადასტურებს წინასაარჩევნო კვლევები:

- ამერიკული The New York Times-ის, 2016 წლის ოქტომბრის მონაცემებით, ტრამპისა და კლინტონის რეიტინგები ასე გამოიყურებოდა: კლინტონი – 46, 4% ამომრჩეველი, ტრამპი – 40,3 % ამომრჩეველი.¹
- Rasmussen Reports-ის ანალოგიურმა გამოკითხვამ აგვისტოს შუა რიცხვებში აჩვენა, რომ დონალდ ტრამპი ჰილარი კლინტონს 2%-ით ჩამორჩებოდა. საზოგადოებრივი აზრის გამოკითხვამ აჩვენა, რომ აშშ-ის პრეზიდენტობის „რესპუბლიკელი“ კანდიდატი დონალდ ტრამპი 2%-ით უსწრებს „დემოკრატ“ ოპონენტ ჰილარი კლინტონს. „რესპუბლიკელ“ კანდიდატს მხარს უჭერს რესპონდენტთა 43%, ხოლო „დემოკრატ“ კანდიდატს — გამოკითხულთა 41%²

„ვირებსა“ და „სპილოებს“ შორის ბრძოლა - ასე უწოდებდნენ ამერიკელები გასული წლის არჩევნებს, რომელშიც დემოკრატებსა და რესპუბლიკელებს გულისხმობდნენ.³ საზოგადოებაში მსგავსი ეპითეტები ამ ორი პარტიის კანდიდატების პიროვნული ხასიათისა და პოლიტიკური შეხედულებებიდან გამომდინარე ჩნდებოდა. კლინტონი აქცენტს მწვავე საშინაო პრობლემებზე აკეთებდა, როგორცაა ხელფასების გაზრდის საჭიროება, მშრომელთათვის ავადმყოფობის გამო გაცდენილი დღეების ხელფასის ანაზღაურება, უნივერსალური სკოლამდელი განათლება, გარემოს დაცვა და სხვა. მაგრამ მისგან განსხვავებით, ტრამპის პლატფორმა იყო ავანტიურისტული ხასიათის: ის მოიცავდა აშშ-ჩინეთის ხელშეკრულებების გადახედვას, ეწინააღმდეგება ისეთ მნიშვნელოვან სავაჭრო ხელშეკრულებებს, როგორებიცაა NAFTA და ტრანსწყნაროკეანური პარტნიორობა, საიმპერაციო კანონმდებლობის გაძლიერება — მათ შორის, კედლის აშენება აშშ-მექსიკის საზღვარზე, ვეტერანებზე ზრუნვის პროგრამის რეფორმა, 2010 წელს განხორციელებული ჯანდაცვის

¹<https://sputnik-georgia.com/reviews/20161026/233622704/aSS-saprezidento-arCevnebi-TariRi-reitingebi-mxardamWerebi.html> (ნანახია 18.06.2017)

²<https://sputnik-georgia.com/world/20161007/233413826/gamokitkhva-trampi-klintons-uswrebs.html> (ნანახია 18.06.2017)

³<http://www.presa.ge/new/?m=votes&AID=41118> (ნანახია 18.06.2017)

რეფორმის გაუქმება და ჩანაცვლება, გადასახადების შემცირება. 2015 წლის ნოემბრის პარიზის ტერაქტების შემდეგ, ტრამპი გამოვიდა მოწოდებით დროებით აეკრძალათ მუსლიმთა იმიგრაცია აშშ-ში, მოგვიანებით კი განმარტა, რომ ეს აკრძალვა ძირითადად უნდა შეეხოს იმ ქვეყნებს, რომელთაც აშკარა ტერორიზმის ისტორია აქვთ, მანამ, სანამ პოტენციურ ტერორისტთა გამოვლენის სიტუაცია არ გაუმჯობესდება. მისი საარჩევნო კამპანიის დროს რუსეთის მიმართ დამოკიდებულება ლიალური იყო, თუმცა მისში საქართველოსთან დაკავშირებით გამოცემული და მის მიერ ხელმოწერილი აქტი, რომლის მიხედვით, აფხაზეთი და სამხრეთ ოსეთი საქართველოს ტერიტორიებად მიიჩნევა, რუსეთის მიმართ ტრამპის მხრიდან პოლიტიკის შეცვლის ერთ-ერთი გამოვლინებაა.⁴

ამერიკული საარჩევნო მოდელი რა თქმა უნდა გულისხმობს მედიის აქტიურ ჩართულობას კამპანიაში. მაგ: მედიასაშუალებებმა გაავრცელეს ვიდეოჩანაწერები, რომელშიც ტრამპი ტრამპიზმს, რომ ქალები მას ინტიმურ ადგილებზე ხელის მოკიდების ნებას აძლევენ, რადგან ის ვარსკვლავია. 2005 წელს ჩაწერილი ვიდეო „ვამინგტონ პოსტმა“ გაავრცელა, რაც უარყოფითად აისახა ტრამპის მხარდამჭერებზე, პარტიის ბევრმა გამოჩენილმა წევრმა მას კანდიდატურის მოხსნაც ურჩია.⁵ გარდა ამისა, CNN-მა საკუთარ წყაროზე დაყრდნობით გაავრცელა ინფორმაცია, რომ რუსეთი დონალდ ტრამპის წინააღმდეგ კომპრომატებს ფლობს. ტელეკომპანიის ცნობით, კომპრომატები მოსკოვმა ჰაკერული თავდასხმების შედეგად მოიპოვა და სწორედ ამაზეა საუბარი დაზვერვის ანგარიშის გასაიდუმლოებულ ნაწილში, რომელიც მხოლოდ მოქმედ და არჩეულ პრეზიდენტებს და 8 სენატორს გააცნეს. CNN-ის წყაროს ცნობით, რუსეთის სპეცსამსახურებმა დონალდ ტრამპზე კომპრომატი მისი მოსკოვში 5 დღიანი ვიზიტისას მოიპოვეს, მათ შორის, სექსუალური ხასიათის ჩანაწერები.⁶

⁴https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%93%E1%83%9D%E1%83%9C%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%93_%E1%83%A2%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%9E%E1%83%98 (ნანახია 18.06.2017)

⁵<https://sputnik-georgia.com/world/20161009/233448872/archevnebamde-erti-tvit-adre-ashsh-shi-trampis-shecvla-udat.html> (ნანახია 18.06.2017)

⁶<http://accent.com.ge/ge/news/details/27932-CNN->

<http://accent.com.ge/ge/news/details/27932-CNN-%E2%80%9E%E1%83%A0%E1%83%A3%E1%83%A1%E1%83%94%E1%83%97%E1%83%98->

(ნანახია

18.06.2017)

ჰილარი კლინტონის წინააღმდეგ მოქმედებდა ის ფაქტორი, რომ მის წინააღმდეგ პირადი სერვერიდან გაგზავნილი იმეილების საქმის გამოძიება მიმდინარეობდა, კერძოდ არსებობდა ვარაუდი, რომ კლინტონი სახელმწიფო საიდუმლოებას გასცემდა.⁷ ასევე, აშშ-ის პრეზიდენტობის კანდიდატის დონალდ ტრამპის ტანაშემწემ როჯერ სტოუნმა დაწერა წიგნი, სადაც აშშ-ის ყოფილი სახელმწიფო მდივნის ჰილარი კლინტონის პირად ცხოვრებაზე ჰყვება – ამის შესახებ The New York Post წერს. წიგნს ჰქვია „The Clintons’ War On Women” („კლინტონების ომი ქალების წინააღმდეგ“). როგორც სტოუნი ჰყვება, ჰილარი კლინტონი ყოველთვის უკმაყოფილო იყო ქმრის დალატით, ამასთანავე ბილი წლებების განმავლობაში სცემდა ჰილარის. წიგნის ავტორის თქმით, ყოფილი პრეზიდენტის ცოლი მას ბლაგვი საგნებით სცემდა და სახეს ისე კაწრავდა, რომ ბილს სისხლი სდიოდა.⁸

განსხვავებული შეხედულებების ამ ორი კანდიდატის დაპირისპირება განსაკუთრებით თვალსაჩინო და მწვავე იყო სატელევიზიო დებატებში. გასული წლის სექტემბერში პირველი ტელედებატებისას, რომელიც 90 წუთის განმავლობაში მიმდინარეობდა, დებატების დაწყებიდან მალევე კლინტონმა და ტრამპმა ერთმანეთის დადანაშაულება დაიწყეს. ჰილარი კლინტონმა თქვა, რომ დონალდ ტრამპი ვლადიმერ პუტინის მიმართ დადებითად არის განწყობილი, აშშ-ის სახელმწიფო დაწესებულებებსა და დემოკრატიულ პარტიაზე განხორციელებული კიბერთავდასხმების უკან კი სწორედ რუსეთი დგას. ტრამპმა თავის მხრივ განაცხადა, რომ მმართველი ხელისუფლება ექსტრემისტებთან ბრძოლაში საინფორმაციო ომს აგებს. ასევე გამოთქვა მოსაზრება, რომ ნატო-მ ტერორიზმთან და დაჯგუფება „ისლამურ სახელმწიფოსთან“ ბრძოლაზე უნდა გაამახვილოს ყურადღება, ჰილარი კლინტონმა კი განაცხადა, რომ ტრამპს ამ მიმართულებით არანაირი გეგმა არ გააჩნია. ტელეკომპანია CNN-ჩატარებული გამოკითხვის მიხედვით, დებატების გამარჯვებულად ჰილარი კლინტონს ამომრჩევლის 62% მიიჩნევს, ტრამპს კი 27%.⁹

⁷<http://netgazeti.ge/news/151126/> (ნანახია 18.06.2017)

⁸<http://premiumi.ge/?p=4194> (ნანახია 18.06.2017)

⁹<http://www.interpressnews.ge/ge/msofli/399091-niu-iorkshi-hilari-klintonis-da-donald-trampis-pirveli-pirdapiri-debatebi-gaimartha.html?ar=A> (ნანახია 18.06.2017)

მეორედ ისინი ერთმანეთს 9 ოქტომბერს დაუპირისპირდნენ, მწვავე დებატების საგანი იყო ტრამპის ვიდეო, სადაც ის ქალებზე ხელის ფათურის შესახებ საუბრობს მათი სურვილის მიუხედავად. ამის გამო კლინტონმა მას უღირსი უწოდა, ასევე კლინტონმა ბრალი დასდო ტრამპს, რომ რუსეთი მის სასარგებლოდ ცდილობდა არჩევნების შედეგებზე გავლენის მოხდენას. ტრამპმა კი საპასუხოდ ისაუბრა კლინტონის მიერ სახელმწიფო მდივნის პოსტზე ყოფნისას სახლში ელექტრონული ფოსტის სერვერის დაყენებას და კლინტონს დაემუქრა, რომ როცა პრეზიდენტი გახდებოდა მას ციხეში ჩასვამდა.¹⁰

გასული წლის საპრეზიდენტო არჩევნები ხმაურიანი იყო არა მხოლოდ ტელედებატებით, არამედ ამერიკული შოუბიზნესის ვარსკვლავების აქტიურობით. ორად გაყოფილი შოუბიზნესის წარმომადგენელთა ნაწილი მხარს ტრამპს უჭერდა, ნაწილი კი კლინტონს.¹¹

- ტრამპის ქომაგთა შემადგენლობაში იყვნენ – სილვესტერ სტალონე, ჩაკ ნორისი, მაიკ ტაისონი, ჩარლი შინი, კიდ როკი.
- კლინტონი „ცნობილი სახეების“ უხვი მხარდაჭერით გამოირჩეოდა – მაიკლ დუგლასი, კვენტინ ტარანტინო, სტივენ სპილბერგი, ჯორჯ ლუკასი, ჯეკ ნიკოლსონი, რობერტ დე ნირო, მერილ სტრიპი, მორგან ფრიმენი, ჯორჯ და ამალია კლუნები, ჯესიკა ბილი, ბრაიან კრანსტონი, ემი შუმერი, დრიუ ბერიმორი, ოლივია უაილდი, რიზუიზერსპუნი, ჯემი ფოქსი; მომღერლები – ელტონ ჯონი, ჯენიფერ ლოპესი, მადონა, ადელი, შერი, ჯეიზი, ბიონსე, ჯასტინ ტიმბერლეიკი, ლედი გაგა, კეტი პერი, დემი ლოვატო; წამყვანი – ელენ დეჯენერესი.¹²

ცნობილი მხარდამჭერები ძირითადად სოციალურ ქსელში აქტიურობდნენ, საზოგადოებისთვის ცნობილი სახეები, მომღერლები, მსახიობები ჰილარი კლინტონს სოციალურ მედიაში ჰეშთეგით #WithHer აქტიურად უჭერდნენ მხარს. თუმცა არსებობდა გამონაკლისებიც. მაგ: მსახიობმა ჟან-კლოდ ვან დამმა ტრამპის

¹⁰ <https://www.radiotavisupleba.ge/a/klintonisa-da-trampis-debatebi/28042668.html> (ნანახია 18.06.2017)

¹¹ <https://sputnik-georgia.com/reviews/20161026/233622704/aSS-saprezidento-arCevnebi-TariRi-reitingebi-mxardamWerebi.html> (ნანახია 18.06.2017)

¹² <http://1tv.ge/ge/news/view/140846.html> (ნანახია 18.06.2017)

მხარდასაჭერად განაცხადა: „ბიჭმა ხუთი-ექვსი მილიარდი ინვესტიცია ჩადო თავის ქვეყანაში და სურს ინტერესები დაიცვას“,¹³ სტივ უანდერმა კი კლინტონის მხარდასაჭერად თქვა, რომ : „ტრამპისთვის ხმის მიცემა იგივეა, რაც მე ავტომობილის მართვა მთხოვოთ“.¹⁴

ამ ფონზე ამერიკის რიგით 45-ე პრეზიდენტის ადგილი ტრამპმა მოიპოვა. ის კიდევ ერთი პრეზიდენტია ამერიკის ისტორიაში, რომელსაც ჯერ კიდევ გაპრეზიდენტებამდე, ხალხისთვის „ცნობილი სახე“ იყო. მან 1971 წელს მამამისის, ფრედ ტრამპისგან მემკვიდრეობით მიიღო უძრავი ქონება და სამშენებლო კომპანია, რომელსაც მოგვიანებით სახელი შეუცვალა და The Trump Organization დაარქვა. 1996-2015 წლებში ფლობდა სილამაზის კონკურს Miss USA-ს. 2000 წელს, საპრეზიდენტო არჩევნებში მონაწილეობა რეფორმების პარტიიდან სცადა, თუმცა ხმის მიცემის დაწყებამდე კანდიდატურა მოხსნა. 2004-2015 წლებში, ტელეარხ NBC-ზე მიჰყავდა რეალთი სატელევიზიო სერიალი The Apprentice. 2016 წელს, „Forbes“-ის მილიონერთა სიაში ტრამპი მსოფლიო მასშტაბით 324-ე ადგილს იკავებს, აშშ-ში კი 156-ე პოზიციას. დონალდ ტრამპი ჰოლდინგური The Trump Organization-ის თავმჯდომარე და პრეზიდენტია, რომელიც შექმნილია ტრამპის უძრავი ქონებისა და სხვადასხვა ბიზნეს-ინტერესებისათვის. საკუთარი მოღვაწეობის მანძილზე, ტრამპს მსოფლიოს მასშტაბით აშენებული აქვს საოფისე კოშკები, სასტუმროები, სამორინეები, გოლფის მოედნები და ბრენდირებული სხვადასხვა ობიექტები.¹⁵

§ 2.3 წარუმატებელი მსახიობობიდან წარმატებულ პრეზიდენტობამდე: რონალდ რეიგანი პოლიტიკაში

ამერიკის ისტორიას ბიზნეს სექტორიდან მოსული პრეზიდენტის გარდაკინონიდუსტრიიდან „გადმობარგებული“ პრეზიდენტიც ახვს. 1981-89 წლებში, ქვეყანას ყოფილი მსახიობი რონალდ რეიგანი მართავდა. რეიგანი მსოფლიოში

¹³<https://sputnik-georgia.com/reviews/20161026/233622704/aSS-saprezidento-arCevnebi-TariRi-reitingebi-mxardamWerebi.html> (ნანახია 18.06.2017)

¹⁴ <http://1tv.ge/ge/news/view/140834.html> (ნანახია 18.06.2017)

¹⁵ https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%93%E1%83%9D%E1%83%9C%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%93_%E1%83%A2%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%9E%E1%83%98 (ნანახია 18.06.2017)

პირველი მსახიობი იყო, ვინც ქვეყნის პრეზიდენტი გახდა და ვინც ამერიკის ისტორიაში პოლიტიკაში მოვიდა.

რეიგანმა ოცი წლის განმავლობაში 53 ფილმში ითამაშა. მაგრამ ამის მიუხედავად, მან „ვარსკვლავის“ სტატუსი მაინც ვერ მოიპოვა, მისი მონაწილეობით გადაღებული ფილმები პოპულარობით არ სარგებლობდა, რაც გახდა ერთ-ერთი ფაქტორი მისი რეალური პროფესიიდან „წასვლის“ და შესაძლებლობების სხვა სფეროში მოსინჯვის. რეიგანს საზოგადოება ლიბერალის სახელით იცნობდა, რამაც დიდი როლი ითამაშა 1947 წელს, კინომსახიობთა გილდიის პრეზიდენტად მისი არჩევის საკითხში. ხალხს მიაჩნდა, რომ მსგავსი აზროვნების ადამიანი თავისი კოლეგების-კინომსახიობების ინტერესებს ყველაზე კარგად დაიცავდა. რეიგანმა, როგორც გილდიის პრეზიდენტმა მიიღო გადაწყვეტილება, ანტიკომუნისტ კოლეგებთან ერთად მჭიდრო კავშირი დაემყარებინა თეატრალური სცენის მუშაკთა საერთაშორისო ალიანსთან სტუდიის პროფკავშირების კონფერენციის წინააღმდეგ, სულ მალე კი პროფკავშირების კონფერენციამ, რომელსაც კომუნისტურ საქმიანობაში ედებოდა ბრალი, არსებობა დაასრულა. ამ მიღწევას რეიგანი საკუთარ თავს სიამაყით უკავშირებდა. უნდა ითქვას, რომ აღნიშნული პერიოდიდან უკვე იგრძნობოდა რეიგანის სახელოვნებო საქმიანობიდან პოლიტიკაში გადახრა. მისი პოზიციები დროთა განმავლობაში ლიბერელურიდან კონსერვატიულისკენ იხრებოდა (ჭუმბურიძე, 2016).

რეიგანი 1954 წლიდან, რვა წლის განმავლობაში მუშაობდა სატელევიზიო გადაცემა „ჯენერალ ელექტრიკის თეატრის“ წამყვანად და მის მოგზაურ პროპაგანდისტად, რომლის ფარგლებშიც მოიარა 38 შტატი და 135 ქალაქი, სადაც კორპორაციის ქარხნები მდებარეობდა და სიტყვით გამოდიოდა ქარხნების მუშებისა და თანამშრომლების წინაშე. ამ გამოსვლებში გაჩნდა პოლიტიკური ხასიათის შეფასებები, რაც იყო კიდევ ერთი მანიშნებელი მისი „პოლიტიკური გარდაქმნისა“ (ჭუმბურიძე, 2016).

1962 წელს რეიგანმა თავი უარი თქვა დემოკრატობაზე და თავი რესპუბლიკელად გამოაცხადა, მაშინ კალიფორნიის შტატში გუბერნატორის პოსტზე მისი კანდიდატურის წამოყენების საკითხს განიხილავდნენ, თუმცა თავად რეიგანმა უარი

თქვა იმ მიზეზით, რომ მისი მიზანი არ იყო თანამდებობაზე ყოფნა, არამედ ღირსეული პოლიტიკოსების მხარდაჭერა სურდა (ჭუმბურიძე, 2016).

რეიგანზე, როგორც პოლიტიკოსზე მოთხოვნა კონსერვატორების მხრიდან, 1964 წლის 27 ოქტომბერს საპრეზიდენტო არჩევნებში გოლდუოტერის კანდიდატურის მხარდასაჭერად წარმოთქმული სიტყვების შემდეგ გაჩნდა. სიტყვების, რომელიც აშშ-ში „სფიჩის“ სახელითაა ცნობილი. ის მემარჯვენეთა უპირატესობებზე საუბრობდა და ამბობდა, რომ ქვეყანამ პიროვნების თავისუფლებასა და გაფართოებულ მმართველობას შორის უნდა გააკეთოს არჩევანი. ამ განცხადების ფონზე გოლდუოტერი დამარცხდა, თუმცა რესპუბლიკური პარტიის ბიუჯეტი 8 მილიონი დოლარით გამდიდრდა (ჭუმბურიძე, 2016).

1966 წელს გადაწყდა, რომ კალიფორნიის გუბერნატორის პოსტზე რეიგანის კანდიდატურა დაეყენებინათ. რეიგანის მხარდასაჭერად მიმდინარეობდა რეკლამირება და გამოიყენებოდა გამარჯვებისთვის საჭირო დამხმარე საშუალებები. ასევე, მიმდინარეობდა მუშაობა რეიგანის ახალი იმიჯის შექმნაზე „მოქალაქე-პოლიტიკოსი“, რაც უზრუნველყოფდა რიგითი ამომრჩევლების სიმპათიის მოპოვებას, ვინაიდან რეიგანი არ იყო ზედმეტად დაახლოებული პოლიტიკოსების სამყაროსთან, რომელიც ნაკლები ნდობით სარგებლობდა საზოგადოებაში. მისი ლოზუნგი იყო “შემოქმედებითი საზოგადოება”, რომელიც უპირისპირდებოდა პრეზიდენტ ჯონსონის ცნობილ ლოზუნგს “დიდებული საზოგადოება”. რეიგანმა წარსული გამოცდილებებიდან გამომდინარე, ულტრაკონსერვატიული განცხადებებისგან თავი შეიკავა, თუმცა მისი მოწინააღმდეგე მას ხმებს უვრცელებდა, რომ უკიდურეს მემარჯვენედ რჩებოდა. ამის მიუხედავად, კალიფორნიელებისთვის რეიგანი სასურველ კანდიდატად რჩებოდა. (ჭუმბურიძე, 2016).

რეიგანის გამონათქვამები ხშირად გამოგნებელი იყო, მაგალითად განსაკუთრებით დასამახსოვრებელი იყო მისი შეფასება სოციალურად დაუცველ ფენასთან დაკავშირებით, როდესაც მან ასეთ დამიანებს “მოწყალების მთხოვნელი უსახური მასა” უწოდა. ამ სიტყვებით ის იგებდა კალიფორნიის მოსახლეობის საშუალო და მაღალი შემოსავლის მქონე ფენის გულს. „იმიჯმეიკერები“ მას პოზიციების

შერბილებიდან მოუწოდებდნენ, თუმცა ის აქტიურ ანტიკომუნისტად და საერთაშორისო პრობლემების გადაჭრისათვის რადიკალური ზომების მიღების პროპაგანდისტად რჩებოდა და საზოგადოებას მოუწოდებდა ჩრდილოეთ ვიეტნამისთვის ომი გამოეცხადებინათ და გამარჯვება იმგავარი უპირატესობით მოეპოვებინათ, რომ შუადღისას სადილად შინ დაბრუნებულიყვნენ. ასეთი გამოსვლები ამერიკელებს საკუთარი თავის რწმენას უძლიერებდა. შეიძება ითქვას, რომ ასეთმა ხისტმა კამპანიამ გაამართლა და 1966 წლის 8 ნოემბერს რეიგანმა დამაჯერებლად გაიმარჯვა არჩევნებში. მას მძიმე პირობები მოუწია გუბერნატორობა, ვინიდან სახეზე იყო გამარცვული ხაზინა, თუმცა რეიგანი სათანადოდ გაუმკლავდა არსებულ კრიზისს და ხალხის ნდობაც დაიმსახურა, რამაც გუბერნატორის პოსტზე მისი მეორე ვადით დარჩენა უზრუნველყო 1970 წელს. მეორე ვადით არჩევამდე მას პრეტენზია ჰქონდა ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტობაზე, თუმცა უშედეგოდ, მაშინ პოსტი ნიქსონმა დაიკავა (ჭუმბურიძე, 2016).

რეიგანს ფარ-ხმალი არ დაუყრია, მან 1979 წლის 13 ნოემბერს პრეზიდენტობისთვის ბრძოლის შესახებ ოფიციალურად განაცხადა. ვიცე-პრეზიდენტის პოსტზე დასახელდა ბუში, რომელსაც მხარს უჭერდა რესპუბლიკური პარტიის გამოჩენილ მოღვაწეთა უმრავლესობა. რეიგანი 1980 წლის 17 ივლისს აშშ-ს საპრეზიდენტო არჩევნებში მონაწილე კანდიდატად დაასახელეს, მან 69 წლის ასაკში გამარჯვება მოიპოვა დემოკრატიული პარტიის კანდიდატზე – ჯ. კარტერზე. იგი აშშ-ის ისტორიაში ყველაზე ხნიერი პიროვნება იყო, ვინც პრეზიდენტის თანამდებობა დაიკავა. რეიგანის მაშინდელ წარმატებას აფასებენ, როგორც ჯიმ კარტერის უარყოფას (ჭუმბურიძე, 2016).

პრეზიდენტის რანგში რეიგანმა ახალი პოლიტიკური და ეკონომიკური ინიციატივები წამოაყენა. მისი ეკონომიკური პოლიტიკა, რომელსაც რეიგანომიკას უწოდებდნენ გულისხმობდა ბიზნესის რეგულაციის შემცირებას, ინფლაციის კონტროლს, სამთავრობო ხარჯების შემცირებას და გადასახადების შემცირებით ეკონომიკის ზრდის სტიმულირებას. მას შემდეგ, რაც თავდაცვის ძალების გაძლიერებამ დიდი დეფიციტი გამოიწვია, მან მაინც არ განაცხადა უარი კურსის შეცვლაზე. პროფკავშირებთან დაპირისპირებისას ის მკაცრ პოლიტიკას

ატარებდა. 1983 წელს მან გრენადაში სამხედრო შეჭრის ბრძანება გასცა. აგრეთვე რეიგანმა საბჭოთა კავშირს საჯაროდ უწოდა „ბოროტების იმპერია“, უარი თქვა დამაბულობის შენელების პოლიტიკაზე, აშშ-ის სამხედრო პოტენციური გააძლიერა და მსოფლიოს გარშემო ანტიკომუნისტურ მოძრაობებს დაუჭირა მხარი. 1984 წლის არჩევნებში მან უპრეცედენტოდ დიდი უპირატესობით გაიმარჯვა. მისი მეორე ვადა ძირითადად საგარეო მოვლენებით აღინიშნა: ცივი ომის დასრულებისკენ გადადგმული დიდი ნაბიჯი, ლიბიის დაბომბვა და ირან-კონტრას სკანდალის გახმაურება. რეიგანის პოლიტიკის შედეგად ნავთობის ფასი სამჯერ დაეცა, რამაც სსრკ-ს ეკონომიკა ძალიან დააზარალა. მან საბჭოთა კავშირის ლიდერ მიხეილ გორბაჩოვთან მოლაპარაკებების სერია გამართა, რომლის კულმინაციაც საშუალო და მოკლე სიშორის რაკეტების ლიკვიდაციის შეთანხმება და ორივე ქვეყნის ბირთვული არსენალის შემცირება იყო. 1986 წელს რეიგანმა საგადასახადო კოდექსი სრულიად განაახლა, რის შედეგადაც მილიონობით მცირე შემოსავლის მქონე ადამიანი გადასახადისგან გათავისუფლდა. რეიგანმა პრეზიდენტის თანამდებობა 1989 წელს დატოვა. 1994 წელს მას ალცჰაიმერის დაავადების დიაგნოზი დაუსვეს. იგი 2004 წელს, 93 წლის ასაკში, გარდაიცვალა. რეიგანი აშშ-ის ერთ-ერთ წარმატებულ პრეზიდენტად მიიჩნევა.¹⁶

§ 2.4 მსახიობისა და სპორტსმენის არნოლდ შვარცენეგერის კაპიტალი პოლიტიკაში

რეიგანის გარდა კალიფორნიის გუბერნატორის პოსტს კიდევ ერთი მსახიობი იკავებდა. შტატის რიგით 38-ე გუბერნატორი, 2003-2011 წლებში, ავსტრიული წარმოშობის ამერიკელი კულტურისტი, მსახიობი და ბიზნესმენი არნოლდ ალოის შვარცენეგერი იყო. მან 2003 წლის 17 ნოემბერს გრეი დეივისი ჩაანაცვლა, წარმოადგენდა რესპუბლიკურ პარტიას. სანამ პოლიტიკაში გადაინაცვლებდა, სახელი

¹⁶<https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A0%E1%83%9D%E1%83%9C%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%93%E1%83%A0%E1%83%94%E1%83%98%E1%83%92%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%98>

(ნანახია

18.06.2017)

გაითქვა ფილმებით: „ბარბაროსი კონანი“, „ტერმინატორი“, „მტაცებელი“ (Predator) და „ტერმინატორი-2: განკითხვის დღე“.¹⁷

თუმცა, ის არ ყოფილა მხოლოდ წარმატებული მსახიობი, არამედ მან აისრულა ოცნება გამხდარიყო კულტურისტი და 1967 წელს პირველი ადგილი აიღო შეჯიბრზე „მისტერ მსოფლიო“, მომავალში კიდევ უფრო დიდი ჯილდოები დაიმსახურა. 1968 წელს მან ჩააბარა ვისკონის უნივერსიტეტში და განათლების წარმატებულად დასრულების შემდეგ, გადაწყვიტა შეჯიბრზე შეგროვილი ფული კომპანიაში ჩაედო, რომელიც კულტურისტიებისთვის ტანსაცმელს დაამზადებდა. 1990 წელს აშშ-ის პრეზიდენტის ჯორჯ ბუშის ბრძანებით შვარცენეგერი დანიშნეს ფიზკულტურის და სპორტის კონსულტანტად.¹⁸

შვარცენეგერი რეიგანისგან განსხვავებით „შემდგარი“ მსახიობი იყო და ის ნამდვილად ფლობდა „ცნობილი სახისთვის“ დამახასიათებელ კაპიტალს. სწორედ ეს კაპიტალი დაეხმარა მას გამარჯვებაში. შვარცენეგერს, საზოგადოება ძლიერი და მხსნელი მამაკაცის სახელით იცნობდა, უფრო სწორად ასეთი იყო მისი ყველა როლი ფილმებში. თუმცა, ფაქტია, რომ კინოსამყაროს პერსონაჟი-„ტერმინატორი“ შვარცენეგერის რეალური ცხოვრების ნაწილად იქცა. იქიდან გამომდინარე, რომ ის პოლიტიკაში მოსვლამდე უკვე სარგებლობდა დიდი პოპულარობით, მის წინაშე აღარ იდგა საზოგადოების თვალში ცნობადობის მოპოვების საჭიროება და შესაბამისად არც „პიარ-ტექნოლოგიების“ გამოყენება დასჭირვებია. გარდა ამისა, დიდი ხნის განმავლობაში ცხოვრობდა კალიფორნიის შტატში და შესაბამისად კარგად იცნობდა მათ პრობლემებს. ამ რეპუტაციის ფონზე, როგორც კი მან კალიფორნიის შტატში გუბერნატორობისთვის ბრძოლაში მონაწილეობის შესახებ განცხადება გააკეთა, მაშინვე იქცა წინასაარჩევნო მარათონის ერთ-ერთ ფავორიტად. თუმცა, უნდა ითქვას, რომ

¹⁷<https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%9C%E1%83%9D%E1%83%9A%E1%83%93%E1%83%A8%E1%83%95%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%AA%E1%83%94%E1%83%9C%E1%83%94%E1%83%92%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%98> (ნანახია 18.06.2017)

¹⁸ <http://sportx.ge/portfolio/bicycle-movie/> (ნანახია 18.06.2017)

არნოლდმა ჯერ კიდევ პოლიტიკაში მოსვლამდე დაიწყო პიარული სვლები. ამის ერთ-ერთ მაგალითად შეგვიძლია დავასახელოთ შვარცენგერის „დამცინავი“ საქველმოქმედო ნაბიჯი - მან კალიფორნიის ყოფილი გუბერნატორის გრეი დევისის გაწვევისათვის კომიტეტს გადასცა 50 ათასი დოლარის ღირებულების ჩეკი. ეს იყო წინასწარ გათვლილი სვლა, რომ თუ დევისი გადაყენებული იქნებოდა დაკავებული პოსტიდან, მაშინ მსახიობისთვის თავისუფალი იქნებოდა გუბერნატორის ნანატრი სავარძელი. იმ დროინდელმა გუბერნატორ-დემოკრატის მოწინააღმდეგეებმა თავისი გაიტანეს და მისი გაწვევისათვის რეფერენდუმი ჩაატარეს. ამომრჩეველს ბიულეტენში ორ შეკითხვაზე უნდა გაეცა პასუხი: 1) თვლით თუ არა, რომ დევისი უნდა იქნეს გაწვეული? 2) ვინ უნდა გახდეს შტატის გუბერნატორი? _ არჩევანი შვერცენგერზე გაკეთდა, მან ამომრჩეველთა ხმების 51% მოიპოვა. ამომრჩეველთა გულის მოგების მიზეზი შვარცენგერის ის განცხადებაც გახდა, რომლის მიხედვით მან საზოგადოებას აღუთქვა, საარჩევნო კამპანიას საკუთარი ჯიბიდან გადახდილი თანხებით ჩაატარებდა. ის აკრიტიკებდა პოლიტიკოსებს და რაც მალამოდ ხვდებოდა გულზე ელექტორატს, იქიდან გამომდინარე რომ პოლიტიკა და პოლიტიკოსები კორუმპირებულობასთან ასოცირდებოდა (ჭუმბურიძე, 2016).

შვარცენგერს ბრალს სდებდნენ პოლიტიკოსისთვის შეუფერებლ იმიჯში და მიზეზად მის ეროტიკულ წარსულს ასახელებდნენ. გუბერნატორის არჩევნებამდე რამდენიმე დღით ადრე, შვარცენგერს ექვსმა ქალმა ბრალი დასდო სექსუალურ ძალადობაში, ამის გამო მას ბოდიშის მოხდაც მოუწია. მსგავსი ბრალდებები ერთადერთი საშუალება იყო არნოლდის რეიტინგის დასაწევად, ვინაიდან მას არ გააჩნდა პოლიტიკური წარსული, შესაბამისად ბრალს ვერ დასდებდნენ, როგორც წარუმატებელ პოლიტიკოსს, მაგრამ მას აღმოუჩინეს წარსული ცოდვები. თუმცა, ბრალდებებს მის რეპუტაციაზე ცუდი გავლენა არ მოუხდენია, ამას ადასტურებს ის ფაქტი, რომ მან ორი ვადით შეინარჩუნა გუბერნატორის პოსტი, თუმცა რეიგანისგან განსხვავებით მას პრეტენზია მისი წარმოშობიდან გამომდინარე ვერ ექნებოდა, რადგან მაერიკის კონსტიტუციის თანახმად, მხოლოდ აშშ-ში დაბადებულ პირს შეუძლია ქვეყნის უმაღლესი პირის სტატუსის მოპოვებისთვის ბრძოლა (ჭუმბურიძე, 2016).

შვარცენგერს პოლიტიკური საქმიანობის კუთხით, პოპულარულობის მოპოვებაში დაეხმარა კანონპროექტი, რომელიც მიზნად ისახავს სკოლის მოსწავლეების კლასგარეშე დროის ორგანიზაციას. შტატებმა ამ ინიციატივას გამოუყო 455 მილიონი დოლარი, სპორტული პროგრამისათვის, რომელშიც ათეულობით ათასი მოზარდი ჩაერთო, ძირითადად კი ნაკლებადშემოსავლიანი ოჯახებიდან (ჭუმბურიძე, 2016).

არსებული პრაქტიკიდან გამომდინარე შეგვიძლია ვთქვათ, რომ „ცნობილ სახეს“ პოპულარობა უდავოდ ეხმარება ახალი პროფესიული მოღვაწეობის დაწყებაში. ცნობადობა, საზოგადოების სიყვარული, წარმატებული კარიერა – ის ფაქტორებია, რომელთა გამოც პოპულარულ ადამიანებს თუნდაც რადიკალურად განსხვავებულ სფეროში საქმიანობის ნულიდან დაწყება არ უწევთ, ვინაიდან ის, რის მოპოვებაზეც ადამიანები ნებისმიერი საქმიანობის პირველ ეტაპზე მუშაობენ, მათ უკვე გააჩნიათ. მართალია, ყველაფრის ნულიდან დაწყება არ უწევთ, თუმცა საფეხური, რომლიდანაც ახალი პროფესიული მოღვაწეობის „სტარტს“ იღებენ, პირდაპირპროპორციულია მისი ადრინდელი საქმიანობის ხარისხისა. მაგ: რეიგანის სამსახიობო კარიერა არც ისეთი ხარისხის იყო, როგორც შვარცენგერის, შესაბამისად მათ პოლიტიკაში გადანაცვლებისას, არსებული გამოწვევებისთვის თავის გართმევის საკითხში ერთნაირი ძალისხმევა არ დასჭირვებიათ. რაც შეეხება, აშშ-ში 2016 წლის საპრეზიდენტო არჩევნებს, დასამახსოვრებელი სწორედ პოპულარული ადამიანების ჩართულობის გამო გახდა, აქ კიდევ ერთხელ გამოიკვეთა ასეთი ადამიანების მთავარი შტრიხები, რომ მათ შეუძლიათ გასხვავებულობა და ორიგინალურობა შესძინონ იმ საქმეს, რასაც ისინი „ხელს მოკიდებენ“.

თავი III. „ცნობილი სახეები“ პოლიტიკაში: საქართველოს გამოცდილება

§3.1 „ცნობილი სახეები“ საარჩევნო კამპანიაში

ნებისმიერ სიახლეს, მისი დანერგვის საწყის ეტაპზე საზოგადოება ეჭვის თვალთ უყურებს. იმისთვის, რომ აუდიტორიამ ის მიიღოს, საჭიროა სიახლის შემქმნელმა მათგან ნდობის მოპოვება სცადოს. სწორედ ნდობაა ის მნიშვნელოვანი ფაქტორი, რომელიც პოლიტიკურ ასპარეზზე გამოჩენისას ახალ პარტიას არ გააჩნია და თუ არ ექნება სანდოობა არჩევნებში გამარჯვება გაუჭირდება. რაც შეეხება საშუალებას, თავად პარტიაზე დამოკიდებული მიზნის მისაღწევად მოქმედების რა გზას აირჩევს, თუმცა ნებისმიერ შემთხვევაში გზამ ამომრჩევლის გულთან ახლოს უნდა გაიაროს, რადგან ელექტორატის კეთილგანწყობისა და ნების გარეშე ბრძოლას აზრი არ აქვს.

არჩევნები არის ერთგვარი ყიდვა-გაყიდვის პროცესი, სადაც ელექტორატი სასურველ კანდიდატს პროდუქტის სახით, საკუთარი ხმის მიცემის სანაცვლოდ ყიდულობს. არჩევანს კი ისინი შეაჩერებენ მასზე, ვის მიმართაც მეტი ნდობით იქნებიან განმსჭვალულნი. სწორედ ამომრჩეველთა დარწმუნებას ემსახურება საარჩევნო კამპანია, რომელშიც დარწმუნების ერთ-ერთ მეთოდად „ცნობილი სახეები“ გამოიყენებიან. ჩატარებული კვლევა ცხადყოფს, რომ ეს მეთოდი არის მარკეტინგული სვლა, რომელიც გამოიყენება ახალი პოლიტიკური პარტიის გასაპიარებლად */ეს არის წმინდად მარკეტინგის ნაწილი“*. *გია ნოდია, ექსპერტი*/. ისინი ფლობენ საზოგადოების ნდობას და აქვთ რეპუტაცია, თავიანთი პროფესიული ცხოვრებიდან გამომდინარე, მაგ: მსოფლიო ჩემპიონი, რომელმაც საქართველო ასახელა, გაცილებით დიდ ნდობას და სიყვარულს იმსახურებს, ვიდრე ახალბედა ან გამოცდილი პოლიტიკოსი */"დარწმუნების ერთ-ერთი ყველაზე კარგი ხერხია წინასაარჩევნოდ ეს ადამიანები, იმიტომ რომ, მათ მიმართ უკვე დადებითი დამოკიდებულებაა და ამის ფონზე წამოსული ინფორმაცია სანდოდ აღიქმება"*. *გუგული მადრაძე, პოლიტიკოსი*/.

გავრცელებული კლიშეა, რომ პოლიტიკა „ბინძური“ საქმიანობაა, შესაბამისად საზოგადოების თვლაში ბევრად მიმზიდველები არიან ადამიანები, რომელთაც ამ სფეროსთან შეხება არ ჰქონიათ და მათ საზოგადოება აბსოლუტურად სხვა რაკურსით

იცნობს. 1. /*“ბინძური ხალხი ქმნის ბინძურ პოლიტიკას, და როცა შემოდის „ცნობილი სახე“ პოლიტიკაში, მას შემოაქვს დადებითი განწყობები.“ რამაზ საყვარელიძე, ექსპერტი/ 2. /*“პოპულარობა, რეპუტაცია გააჩნია „ცნობილ სახეს“. ახალი სახე შედის პოლიტიკურ კორპორაციაში, პოლიტიკური კორპორაცია იღებს დივიდენდებს, მაგრამ ეს აისახება უარყოფითად იმ კონკრეტულ ადამიანზე, ის კარგავს თავის რეპუტაციას. შემდგომ რეაბილიტაციას საჭიროებენ, რომ ნეგატიური გავლენებისგან გათავისუფლდნენ პოლიტიკიდან წამოსვლის შემდეგ.“ ვალერიან გორგილაძე, ექსპერტი/**

უცნობი არავისთვისაა, რომ პოპულარული ადამიანები ხშირ შემთხვევაში გამოიყენებიან რეკლამირებისთვის, რაც იმას ნიშნავს, რომ ესა თუ ის პროდუქტი მათი საშუალებით გაყიდვადი ხდება. სწორედ ეს არის უპირატესობა, რის გამოც პოლიტიკური პარტიები საარჩევნო კამპანიაში მათ უხმობენ. როცა, ისინი ახალი პოლიტიკური პარტიის გვერდით დგანან პარტიის მიმართ საზოგადოების ინტერესი იზრდება, რაც განაპირობებს პოლიტიკური რეიტინგის ზრდას, შედეგად კი არაა გამორიცხული პარტიამ გამარჯვება მოიპოვოს. ექსპერტები და პოლიტიკოსები ცალსახად აცხადებენ იმას, რომ „ცნობილი სახეების“ მთავარი ძალა მათ ცნობადობაშია, რომელიც არის „გადამდები“ ხასიათის და მაშინ, როცა დამსახურებული სპორტსმენი თუ ხელოვანი ადამიანი რომელიმე პოლიტიკური პარტიის მხარდამჭერად გვევლინება, ეს ფაქტი გავლენას ახდენს მათი ე.წ. „ფანების“ დარწმუნებზე ამავე პარტიის სასარგებლოდ. 1. /*“პოპულარული პირები პარტიის პოპულარობისთვის გამოიყენებიან, ეს არის მარკეტინგული სვლა. ნდობას და ცნობადობას სძენს პარტიას.“ რამაზ საყვარელიძე, ექსპერტი/ 2. /*„მათი მთავარი რესურსი არის ცნობადობა. პარტიაში მიიტანს ყურადღებას, ნდობის გარკვეულ კაპიტალსაც. ცნობადობა და პოპულარობა არის უპირატესობა პოლიტიკოსებთან მიმართებაში, „ბინძურ“ სფეროში „სისუფთავის“ შემოტანა პარტიაში“. გია ნოდია, ექსპერტი/**

ე.წ. ცნობილი სახის უპირატესობას პოლიტიკოსებთან მიმართებაში ისიც ადასტურებს, რომ ახალი პოლიტიკური პარტიების სახელწოდებები ძირითად შემთხვევებში პერსონის მაიდენტიფიცირებელი ნიშნებით იწყება, მაგ: კოალიცია „ბიძინა ივანიშვილი-ქართული ოცნება“, „პაატა ბურჭულაძე-სახელმწიფო

ხალხისთვის“, „დავით თარხან-მოურავი, ირმა ინაშვილი-პატრიოტთა ალიანსი, გაერთიანებული ოპოზიცია“. რა თქმა უნდა ეს პარტიის კიდევ უფრო მცირე დროში „გაპიარებას“ ისახავს მიზნად /*“პარტიის დასახელებას ეწერება ლიდერის გვარი, ანუ ცნობილი სახით მუშაობს პარტია და ეს არის „პიარ-სვლა“. რამაზ საყვარელიძე/*

§3.2 ცნობილი სახეების როლი ახალი პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო კამპანიაში 2012-2016 წლებში

2012 წლის 21 თებერვალს პოლიტიკურ ასპარეზზე გამოჩნდა კოალიცია „ბიძინა ივანიშვილი-ქართული ოცნება“, რომლის შემადგენლობაშიც იყვნენ: რესპუბლიკური პარტია, ეროვნული ფორუმი, ჩვენი საქართველო თავისუფალი დემოკრატები, ქართული ოცნება-დემოკრატიული საქართველო, კონსერვატორული პარტია და მრეწველობა გადაარჩენს საქართველოს. 6 სუბიექტისგან შემდგარმა გაერთიანებამ შეძლო არამხოლოდ დაწესებული ბარიერის გადალახვა, არამედ გახდა გამარჯვებული ძალა. აქედან ახალი პარტია მხოლოდ „ქართული ოცნება-დემოკრატიული საქართველო“ იყო, დანარჩენი 5 პარტია წლების განმავლობაში მოღვაწეობდა და ცალ-ცალკე თუ ერთად ებრძოდა მიხელ საკააშვილის რეჟიმს, თუმცა უშედეგოდ. ხელისუფლების წინააღმდეგ პარტიები წლების წინაც გაერთიანდნენ, ჯერ იყო „რვიანი“, შემდეგ „ექვსიანი“. ირაკლი ალასანია („ჩვენი საქართველო-თავისუფალი დემოკრატები“), დავით უსუფაშვილი („საქართველოს რესპუბლიკური პარტია“), კახა შარტავა („ეროვნული ფორუმი“), ზვიად ძიძიგური („კონსერვატიული პარტია“), ზურაბ ტყემალაძე („მრეწველობა გადაარჩენს საქართველოს“) არიან ადამიანები, რომლებიც ქართულ პოლიტიკას და რეალობას კარგად იცნობდნენ, მუდმივად ოპონირების პროცესში იყვნენ, მაგრამ გამარჯვებას მას შემდეგ მიაღწიეს, რაც გაერთიანებას სათავეში ყველასთვის „ცნობილი“ და ნდობით აღჭურვილი სახე, ბიზნესმენი და ქველმოქმედი ბიძინა ივანიშვილი ჩაუდგა /*“ბიძინა ივანიშვილი იყო „ცნობილი“ ადამიანი, რომელიც არა ვილაცამ მოიყვანა არამედ თავად გადაწყვიტა პოლიტიკაში მოსვლა და ძალაუფლების მოპოვება. შემოიკრიბა ხალხი, რომელსაც დამოუკიდებლად*

არაფრის მიღწევის გამოცდილება არ ჰქონდათ და ასევე ადამიანები, რომლებიც პოლიტიკაში არ ყოფილა და „ცნობილები“ იყვნენ. “გია ნოდია, ექსპერტი/.

აქ ხაზგასასმელია ისიც, რომ ივანიშვილი არა უბრალოდ გაერთიანების მხარდამჭერის როლში, არამედ მის ლიდერად მოგვევლინა. მსგავსი პერსონის გარეშე კოალიცია „ქართულ ოცნებას“ არჩევნებში გამარჯვება აუხდენელ ოცნებად დარჩებოდა /*“ცნობილი სახის“ ჩართვის გარეშე პარტია ვერ მიადგენს დადებით შედეგს. ცნობადობის გარეშე ვერ მიიღწევა ვერაფერი“. რამაზ საყვარელიძე, ექსპერტი/.* ივანიშვილის პერსონის გავლენიდან გამომდინარე, მისი სახელი და გვარი კოალიციის დასახელებაში იქნა გამოყოფილი – „ბიძინა ივანიშვილი-ქართული ოცნება“, რაც „პიარ-მენეჯერების“ კიდევ ერთი სტრატეგიული გათვლა იყო პარტიის პოპულარიზაციისთვის /*„ბიძინას შემთხვევაში მნიშვნელობა ჰქონდა რეპუტაციას – ავინანსებს, აშენებს, ჩამოყალიბდა ხატი რომ ის ეხმარება გაჭირვებულებს, აშენებდა საავადმყოფოებს.“ ვალერიან გორგილაძე, ექსპერტი/.*

კოალიციის PR კამპანია თავიდან ბოლომდე აგებული იყო „ცნობილი სახების“ ჩართულობაზე, თუ არ ჩავთვლით 2012 წელს გავრცელებულ „ციხის კადრებს“, რომელმაც წყალი პოლიტიკური გაერთიანების წისქვილაზე დაასხა. საზარელმა კადრებმა მმართველი პარტიის „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ მიმართ უნდობლობა, კოალიციის მიმართ კი რეიტინგის ზრდა გამოიწვია. მაშინ, ყველას გასაკვირად, ახალი გაერთიანება გახდა უკონკურენტო ძალა. მაშასადამე, კოალიციას გამარჯვებაში 2 ფაქტორი დაეხმარა, რეჟიმს დამატებული ბიძინა ივანიშვილის ფიგურა /*“ეს იყო 2 მთავარი ფაქტორი – წინახელისუფლების ქმედებები, რომელმაც აავსო ხალხის მოთმინების ფიალა და ხალხი მზად იყო ცვლილებებისთვის, მაგრამ არ იყო სუბიექტური ფაქტორი, რომელიც შემდგომში გამოჩნდა ივანიშვილის სახით“. გ.მალრამე, პოლიტიკოსი/.* თუმცა, მხოლოდ ფიგურა ვერ მოახერხებდა არჩევნებში გამარჯვებას, რომ არა სწორი საარჩევნო პროგრამა და იმ დროინდელი გამოწვევების შესაბამისი დაპირებები /*“ივანიშვილმა სწორი სვლები გააკეთა და ამიტომ გაიმარჯვა, გაითვალა დასავლეთთან ურთიერთობა, გაითვალა ის, რა იყო მიუღებელი საზოგადოებისთვის. მიუღებელი იყო ძალადობა, აღდგება სამართლიანობა.“ რამაზ საყვარელიძე, ექსპერტი/.*

გარდა ამისა, „ბიძინა ივანიშვილი-ქართული ოცნება“ საზოგადოებისთვის დასამახსოვრებელი გახდა მისი საარჩევნო სიით თუ სიის მიღმა მყოფი მხარდამჭერებით, რომელთაც ფაქტია, რომ ელექტორატის კეთილგაწყობა მოიპოვეს. მის მხარდამჭერებს შორის აღმოჩნდნენ ბიზნეს-სექტორის წარმომადგენლები, თავად პარტიაში კი შემოიკრიბა როგორც გამოცდილი პოლიტიკოსები, ასევე პროფესორ-მეცნიერები და სხვა სფეროებში მოღვაწე წარმატებული ადამიანები, რომელთა მიმართაც ხალხს ნდობა და სიყვარული გააჩნდა. ამ კუთხით, აქტიურად გამოიყენებოდნენ შოუ-ბიზნესის პოპულარული სახეები. მაგალითად: ივანიშვილს მხარს უჭერდა მისი შვილი, მომღერალი ბერა ივანიშვილი.¹⁹ მოსახლეობასთან გამართული თითქმის ყველა შეხვედრა ბერას კონცერტით სრულდებოდა. უნდა ითქვას, რომ ბერა განსაკუთრებული პოპულარობით ახალგაზრდა თაობაში სარგებლობდა და მან პარტიას გარკვეული ასაკობრივი ჯგუფის მხარდაჭერა მოუტანა. „პიარ-მენეჯერებმა“ იმაზეც იზრუნეს, რომ კოალიციას სხვა კატეგორიის ჯგუფის კეთილგანწყობაც მოეპოვებინა. გაერთიანებას მხარდაჭერა გამოუცხადა მთელი საქართველოსთვის საყვარელმა სახემ, მსახიობმა გივი ბერიკაშვილმა და მისმა შვილმა მანანა ბერიკაშვილმა, ასევე მსახიობებმა კახი კავსაძემ, ჯემალ ლაღანიძემ, ქეთი დოლიძემ, გურანდა გაბუნია, ოთარ მეღვინეთუხუცესმა, სოსო ჯაჭვლიანმა, მომღერალმა ნინელი ჭანკვეტაძემ და სხვებმა. ისინი მოსახლეობას კოალიციის მხარდამჭერთა სახელით ხვდებოდნენ.²⁰ ხელოვანების გარდა საარჩევნო კამპანიაში აქტიურად ჩაერთვეს მსოფლიო მასშტაბით აღიარებული სპორტსმენებიც. მათგან ყველაზე აქტიური ფეხბურთელი კახა კალაძე იყო. კალაძემ კამპანიის მსვლელობისას სოციალურ ქსელში, მომღერალ ვალერი მელაძესთან ერთად ბათუმში გადაღებული ფოტოც გაავრცელა, რომელშიც ორივე მათგანს „ქართული ოცნების“ ლოგოიანი მაისურები ეცვა, ფოტოზე წარწერა კი ასეთი იყო: „ვალერი მელაძე ქართველი ხალხის გვერდით“.²¹

¹⁹ <http://reportiori.ge/old/aww.ge/sputnik-georgia.com?menuid=66&id=6719> (ნანახია 20.062017)

²⁰ <http://www.myvideo.ge/v/1808903> (ნანახია 20.062017)

²¹ <http://www.ambebi.ge/politika/58404-valeri-meladze-gqarthuli-ocnebisq-mkhardamtceria.html?add=1%3Fg%3D%2Fpolitika%2F58404-valeri-meladze-gqarthuli-ocnebisq-mkhardamtceria.html%3Fadd%3D1%3Fg%3D%2Fpolitika%2F58404-valeri-meladze-gqarthuli-ocnebisq->

აქ უკვე ისმის კითხვა, რამდენად დაეხმარა კოალიციას ამ რაოდენობით „ცნობილი სახის“ მხარდაჭერა წინასაარჩევნოდ? – ამ კითხვაზე პასუხის გასაცემად გვჭირდება პარტიების რეიტინგებთან დაკავშირებით ჩატარებული კვლევების შედეგების ნახვა. ჩვენ შევისწავლეთ 2012 წლის წინასაარჩევნო გარემო, რაც ცხადყოფს კოალიცია „ბიძინა ივანიშვილი-ქართული ოცნების“ კონკურენტუნარიანობას. სხვადასხვა ორგანიზაციების მიერ წინასაარჩევნოდ ჩატარებულმა კვლევებმა აჩვენა, რომ კოალიცია რეიტინგებში მინიმუმ მეორე ადგილს იკავებდა, ყოველი მომდევნო კვლევა კი მისი რეიტინგის ზრდას ადასტურებდა. იყო შემთხვევებიც, როდესაც პოლიტიკურმა გაერთიანებამ მმართველი პარტია „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“ დაჩრდილა და პირველი ადგილი დაიკავა.²²

✓ 2012 წელს წინასაარჩევნო კვლევები ჩაატარა ამერიკულმა ორგანიზაციამ ეროვნულ-დემოკრატიულმა მოძრაობამ (NDI). კვლევა თავდაპირველად თებერვალში ჩატარდა, რომლის პოლიტიკურმა რეიტინგებმა აჩვენა ორი პოლიტიკური ძალის დომინანტობა. ლიდერობდა „ნაციონალური მოძრაობა“ 47%-ით, შემდეგ მოდიოდა „ქართული ოცნება“ 10%-ით. მესამე ადგილზე მყოფი „ქრისტიან-დემოკრატიული მოძრაობა“ (3%) ვერ ლახავდა საარჩევნო 5%-იან ზღვარს. NDI-ის მორიგი კვლევა ივნისში ჩატარდა, შედეგები ასეთი იყო: „ნაციონალური მოძრაობა“ 36%, „ქართული ოცნება“ 18%, „ქრისტიან-დემოკრატიული მოძრაობა“ 3%. სექტემბერში გამოქვეყნდა NDI-ს მესამე კვლევა, რომლის მიხედვით კვლავ ლიდერობდა „ნაციონალურ მოძრაობა“ (37%), მეორე ადგილზე იყო „ქართული ოცნება“ (12%), მესამეზე „ქრისტიან-დემოკრატიული მოძრაობა“ (3%).

✓ 2012 წელს წინასაარჩევნოდ კვლევა ჩაატარა კიდევ ერთმა ამერიკულმა ორგანიზაციამ – საერთაშორისო რესპუბლიკურმა ინსტიტუტმა (IRI), რომლის შედეგებიც მაისში გახდა ცნობილი. ნაციონალური მოძრაობა 45%, „ქართული ოცნება“

mkhardamtceria.html%3Fadd%3D1%3Fq%3D%2Fpolitika%2F58404-valeri-meladze-gqarthuli-ocnebisq-mkhardamtceria.html%3Fadd%3D1 (ნანახია 20.06.2017)

²²[https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%A1_%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%9E%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%9C%E1%83%A2%E1%83%9D_%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%A9%E1%83%94%E1%83%95%E1%83%9C%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%98_\(2012\)#.E1.83.A8.E1.83.94.E1.83.93.E1.83.94.E1.83.92.E1.83.94.E1.83.91.E1.83.98](https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%A1_%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%9E%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%9C%E1%83%A2%E1%83%9D_%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%A9%E1%83%94%E1%83%95%E1%83%9C%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%98_(2012)#.E1.83.A8.E1.83.94.E1.83.93.E1.83.94.E1.83.92.E1.83.94.E1.83.91.E1.83.98) (ნანახია 20.06.2017)

15% და „ქრისტიან-დემოკრატიული მოძრაობა“ 9%. IRI-ის მეორე კვლევამ ივნისში აჩვენა, რომ ნაციონალური მოძრაობა 43%-ით ლიდერობდა, მას მოყვებოდა „ქართული ოცნება“ 24%-ით და „ქრისტიან-დემოკრატიული მოძრაობა“ 7%-ით.

✓ არ უნდა გამოგვრჩეს, 2012 წლის ივლისში გამოქვეყნებული საერთაშორისო კვლევითი ორგანიზაციის, Penn Schoen Berland-ის კვლევის შედეგები. Penn Schoen Berland-მა კვლევა ჩაატარა ორგანიზაციის „European Platform for Democracy in Georgia“ დაკვეთით, რომლის შედეგებიც მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდა მანამდე გამოქვეყნებული სხვა კვლევების შედეგებისგან: „ქართული ოცნება“ 42% და „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“ 41%. ამ შემთხვევაში უნდობლობა აღნიშნულ კვლევას მმართველმა პარტიამ გამოუცხადა

✓ აგვისტოში საკუთარი კვლევა გამოაქვეყნა Greenberg Quinlan Rosner-მა, რომელმაც კვლევა „ნაციონალური მოძრაობის“ დაკვეთით ჩაატარა. კვლევის მიხედვით „ნაციონალური მოძრაობის“ რეიტინგი შეადგენდა 46%-ს, ხოლო „ქართული ოცნებისა“ - 24%-ს. შემდეგ მოდიოდნენ „ქრისტიან-დემოკრატები“ (5%) და „ახალი მემარჯვენეები“ (3%). ოპოზიციის უმრავლესობამ კვლევის შედეგს უნდობლობა გამოუცხადა.

✓ არჩევნებამდე უკანასკნელი კვლევა, გლდანის ციხის სკანდალის შემდგომ გერმანულმა კომპანია „forsa“-მ ჩაატარა. კვლევის მიხედვით პირველი სამეული ასეთი იყო: „ქართული ოცნება (49%), „ნაციონალური მოძრაობა“ (43%) და „ქრისტიან-დემოკრატები“ (6%).

რეიტინგებთან შედარებით, მოლოდინს გადააჭარბა 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების შედეგებმა. კოალიციამ არათუ გადალახა დაწესებული 5 %-იანი ბარიერი, არამედ ის დიდი უპირატესობით გახდა გამარჯვებული ძალა. შედეგები იყო ასეთი:

❖ არჩევნებში მონაწილეობა მიიღო 2 215 661 ამომრჩეველმა. პარლამენტში მანდატების მოპოვებისათვის აუცილებელი 5% ბარიერი მხოლოდ ორმა ძალამ გადალახა. ქართული ოცნება – 54,07%, ნაციონალური მოძრაობა – 39,68%. პირველ ადგილზე გასულმა კოალიციამ 44 მანდატი პარტიული სიით და 41 მაჟორიტარული მანდატი მიიღო: მოიგო ყველა ოლქი თბილისში, გურიაში, მცხეთა-მთიანეთსა და შიდა ქართლში, ასევე მოიგო კახეთისა და იმერეთის ოლქების უმრავლესობა. მეორე ადგილზე გასულმა „ერთიანმა ნაციონალურმა მოძრაობამ“ 33 მანდატი მოიპოვა

პროპორციული წესით და მოიგო ქვემო ქართლის, სამცხე-ჯავახეთისა და სამეგრელოს ოლქების უმეტესობა. „ბიძინა ივანიშვილი-ქართულმა ოცნებამ“ ჯამში 85 მანდატი მიიღო, რაც საკმარისი აღმოჩნდა მთავრობის ფორმირებისთვის, მაგრამ არა კონსტიტუციური ცვლილებისთვის.²³

მიუხედავად იმისა, რომ კოალიციის შემთხვევაში „ცნობილი სახის“ ფაქტორმა გაამართლა, ვერ ვიტყვით, რომ ყველა შემთხვევაში შედეგი იგივეა. ამ მეთოდის გამოყენების წარუმატებელი მაგალითია „პაატა ბურჭულაძე-სახელმწიფო ხალხისთვის“. ახალი პოლიტიკური პლატფორმის დამფუძნებელი და ლიდერი მსოფლიო ბანი და ქველმოქმედი პაატა ბურჭულაძე იყო. მან პარტია 2016 წელს დააარსა, თავდაპირველად ირგვლივ ახალგაზრდა გამოუცდელი პოლიტიკოსები შემოიკრიბა და ამით საზოგადოებას აჩვენა, რომ პოლიტიკაში „სუფთა“ რესურსით მოდიოდა /*“პოლიტიკური „ქალწულობის კომპლექსია“, რომ პოლიტიკურად გაუსვრელი ხალხი უნდა გყავდეს, ერთგავრი სიწმინდის და უმანკოების იმიჯი მოაქვთ.“* გია ნოდია, *ექსპერტი*/. „ცნობილი სახეებიდან“ კი მის მხარდამჭერებს შორის იყვნენ ჟურნალისტები მერაბ მეტრეველი და ლაშა დვალიშვილი, ცნობილი პლასტიკური ქირურგის გუგა კუზანოვის მეუღლე ნინო კუზანოვი.²⁴ უნდა აღინიშნოს, რომ ბურჭულაძის პარტიას თავდაპირველად ჰქონდა რეიტინგი, ეს სწორედ მისი ფაქტორიდან გამომდინარეობდა. ის იყო საქველმოქმედო ფონდ “იავნანას“ დამფუძნებელი, რომელიც სოციალურად დაუცველი ოჯახებისთვის ბინის გადაცემაზე ზრუნავდა. ის სპეციალურად გაჭირვებული ადამიანებისთვის მღეროდა, კონცერტზე შესულ თანხას კი მთლიანად უსახლ-კაროებს უნაწილებდა. ამ ყველაფრის ფონზე, მისთვის საკმარისი აღმოჩნდა პოლიტიკაში მოსვლასთან დაკავშირებით განცხადების გაკეთება, რომ მას უკვე ჰქონდა პოლიტიკური რეიტინგი სხვა პარტიებთან შედარებით 1. /*“ამ შედეგის მიღწევაში დაგვეხმარა პაატა ბურჭულაძის*

²³[https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%A1_%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%9E%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%9C%E1%83%A2%E1%83%9D_%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%A9%E1%83%94%E1%83%95%E1%83%9C%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%98_\(2012\)#.E1.83.A8.E1.83.94.E1.83.93.E1.83.94.E1.83.92.E1.83.94.E1.83.91.E1.83.98](https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%A1_%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%9E%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%9C%E1%83%A2%E1%83%9D_%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%A9%E1%83%94%E1%83%95%E1%83%9C%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%98_(2012)#.E1.83.A8.E1.83.94.E1.83.93.E1.83.94.E1.83.92.E1.83.94.E1.83.91.E1.83.98) (ნანახია 20.06.2017)

²⁴<http://www.ambebi.ge/politika/165301-vin-arian-paata-burtculadzis-gundis-akhali-sakheebi.html> (ნანახია 20.06.2017)

პიროვნული ნდობის რეიტინგი საზოგადოებაში, მისი ცნობადობა.“ ნიკა მაჭუტაძე, პოლიტიკოსი/ 2. „ბურჭულაძეს, პიროვნული რეიტინგი იყო მთავარი, რომელიც მან გაანია, მეტი კაპიტალი მაგ პარტიას არ ჰქონია. მას ჰქონდა ნდობა და ეს იყო კარგი სასტარტო პირობები.“ მერაბ მეტრეველი, ჟურნალისტი/.

✓ ეროვნულ-დემოკრატიული ინსტიტუტის (NDI) ბოლო კვლევა ივნისის მდგომარეობას ასახავს. შედეგების მიხედვით, „ქართულ ოცნებას“ 19 % ჰქონდა, 14 % „ნაციონალური მოძრაობას, მესამე ადგილს პაატა ბურჭულაძის პარტია _4% -ით იკავებდა, რომელსაც "პატრიოტთა ალიანსი" 3%-ით მოსდევდა. ამომრჩეველთა 38 %-მა არ იცოდა ხმას ვის მისცემდა.²⁵

✓ „რუსთავი 2“-მა სოციოლოგიური კვლევის ჩატარება საერთაშორისო ორგანიზაცია GFK-ს დაუკვეთა. GFK-ს პირველი კვლევა ივნისის მონაცემებს ასახავს. ამ კვლევის მიხედვით, 5%-იან საარჩევნო ბარიერს ოთხი პარტია ლახავდა: „ქართული ოცნება“ – 22.4%, „ნაციონალური მოძრაობა“ – 21.7%, „სახელმწიფო ხალხისთვის“ – 7.8%, „თავისუფალი დემოკრატები“ – 6.2%. ბარიერს ვერ ძლევდნენ „ლეიბორისტული პარტია“ – 2.8%, „პატრიოტთა ალიანსი“ – 2.2%, ნინო ბურჯანაძის „დემოკრატიული მოძრაობა“ – 1.6%, „რესპუბლიკური პარტია“ – 0.6%.²⁶

როგორც ვხედავთ, ივნისის კვლევაში ბურჭულაძის პოლიტიკური პლატფორმა რეიტინგით მესამე ადგილს იკავებდა ისეთი გიგანტი პარტიების შემდეგ, როგორიცაა „ქართული ოცნება“ და „ნაციონალური მოძრაობა“, უკან კი ჩამოიტოვა ისეთი პარტიები, როგორიცაა „რესპუბლიკელები, „თავისუფალი დემოკრატები“ და ა.შ. ეს არის კიდევ ერთი დადასტურება მისი ფიგურის გავლენისა.

წინასაარჩევნოდ ასეთი რეიტინგის მიუხედავად ბურჭულაძემ გამარჯვება ვერ მოიპოვა, სად დაუშვა შეცდომა? _ ამ კითხვაზე ექსპერტებს რამდენიმე პასუხი აქვთ. თუმცა უმთავრესია არჩევნებამდე ცოტა ხნით ადრე, 18 აგვისტოს მიღებული გადაწყვეტილება, რომლის თანახმად ბურჭულაძე გაერთიანდა ბლოკში „ნაციონალური მოძრაობის“ ყოფილ წევრებთან _ „გირჩთან და „ახალ

²⁵<http://factcheck.ge/article/qhvela-gamokithkhva-erthad-partiebis-tsinasaarchevno-reitingebi/> (ნანახია 07.07.2017)

²⁶<http://factcheck.ge/article/qhvela-gamokithkhva-erthad-partiebis-tsinasaarchevno-reitingebi/> (ნანახია 07.07.2017)

საქართველოსთან“, ასევე „ახალ მემარჯვენეთან“. გაერთიანებას ეწოდა „პაატა ბურჭულაძე-მომრაობა სახელმწიფო ხალხისთვის“ და მისი ლიდერი თავად ბურჭულაძე გახდა. ამ ნაბიჯით კიდევ ერთხელ გამოიკვეთა მომღერლის მნიშვნელოვანი როლი და უპირატესობა ბლოკში გაწევრიანებულ გამოცდილ პოლიტიკოსებთან მიმართებაში.²⁷ თუმცა, აქ უკვე საკმარისი აღარ აღმოჩნდა ბურჭულაძის ფიგურა და მისი გავლენა, ნაციონალური მოძრაობის ყოფილი წევრების შესახებ საზოგადოებაში გავრცელებულმა ნეგატიურმა შეხედულებებმა გადაფარა. შეიქმნა მოსაზრება, რომ ის პოლიტიკურ გარიგებაში იმყოფებოდა ყოფილ ექსპრეზიდენტთან. სწორედ ეს იყო მიზეზი, რის გამოც პარტია არაერთმა წევრმა დატოვა, მათ შორის იყო საზოგადოებისთვის „ცნობილი სახე“, ჟურნალისტი მერაბ მეტრეველი, რომელიც ბლოკს ჯერ კიდევ არჩევნებამდე გაემიჯნა. *“ძალიან ბევრი შეცდომა დაუშვა, განსაკუთრებით მაჟორიტარებად ისეთი დამიანები შეარჩია, რომლებიც ჩემთვის მიუღებელი იყო, გაერთიანდა ყოფილ ნაციონალებთან. მისი ხიბლი იქნებოდა, რომ ნეიტრალური ძალა გამოჩენილიყო „ნაცებსა“ და „ოცნებას“ შორის.“ მერაბ მეტრეველი, ჟურნალისტი/* აზრს იმის შესახებ, რომ ბურჭულაძის ბლოკი „ნაციონალური მოძრაობის“ „სატელიტი“ პარტია იყო, კიდევ უფრო ამყარებდა, წინასაარჩევნოდ გავრცელებული ფარული სატელეფონო ჩანაწერები,²⁸ რომელშიც მსოფლიო ბანი, ხელისუფლებისადმი კრიტიკულად განწყობილი ტელეკომპანია „რუსთავი 2“-ის გენერალურ დირექტორს, ნიკა გვარამიას ესაუბრებოდა. ეს უკანასკნელი კი საქართველოს ექსპრეზიდენტის მეგობარი და „ნაციონალურ მოძრაობასთან“ დაახლოებული პირია *“ბურჭულაძის განცხადებები ბუნდოვანს ტოვებდა იმას სად იდგა, ისეთი შთაბეჭდილება რჩებოდა, რომ ის აკრიტიკებდა ივანიშვილის შექმნილ ხელისუფლებას და არ აკრიტიკებდა სააკაშვილის დროინდელ ხელისუფლებას.“ რამაზ საყვარელიძე,ექსპერტი/*

²⁷ <http://www.interpressnews.ge/ge/paata-burtculadze-sakhelmtsifo-khalkhisthvis/393104-paata-burtculadzis-partia-da-vashadze-jafaridze-kacitadzis-bloki-gaerthianda.html?ar=A> (ნანახია 20.06.2017)

²⁸ <http://www.newposts.ge/?l=G&id=119017-%E1%83%92%E1%83%95%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%98%E1%83%90,%20%E1%83%91%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%AD%E1%83%A3%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%AB%E1%83%94,%20%E1%83%A9%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%90%E1%83%AC%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%98> (ნანახია 20.06.2017)

ბურჭულაძის მიერ ბლოკის შექმნის შემდეგ, მისი რეიტინგები წინასაარჩევნოდ ჩატარებულ კვლევებში ვარდნას განიცდიდა /„ბურჭულაძე არ იყო თანმიმდევრული, უცებ რომ გაუჭირდა მოიწვია „გირჩი“, შემდეგ გაუშვა, ანუ დატოვა შთაბეჭდილება ადამიანისა, რომელმაც არ იცის რა უნდა, ბოლო ორ თვეში დაკარგა რეიტინგი.“ გიანოდია, ექსპერტი/.

✓ GFK-ის მეორე კვლევის სავსე სამუშაოები აგვისტოში ჩატარდა. აგვისტოს მონაცემებით, გაიზარდა როგორც „ქართული ოცნების“ (25.8%), ასევე „ნაციონალური მოძრაობის“ (25.5%) რეიტინგი. შემცირდა „სახელმწიფო ხალხისთვის“ მხარდამჭერთა რაოდენობა 6.9%-მდე. ბოლო კვლევა კი GFK-მ შაბათს გამოაქვეყნა. კვლევის მიხედვით, მკვეთრად იკლო პაატა ბურჭულაძის პარტიის მხარდამჭერთა რაოდენობამ. შედეგები ასე გადანაწილდა: „ნაციონალურ მოძრაობას“ 26% უჭერს მხარს, „ქართულ ოცნებას“ – 25.4%, „ლეიბორისტებს“ – 3.8%, „თავისუფალ დემოკრატებს“ – 3.6%, „სახელმწიფო ხალხისთვის“ – 2.6%, „დემოკრატიულ მოძრაობას“ და „პატრიოტთა ალიანსს“ – 1.5-1.5%, ხოლო „რესპუბლიკურ პარტიას“ – 0.7%.²⁹

✓ JPM-მ სოციოლოგიური კვლევები ტელეკომპანია „იმედის“ დაკვეთით მოამზადა. სავსე სამუშაოები ქართულმა კომპანიამ GORBI-მ ჩატარა. გამოკითხვა ორჯერ, ჯერ – აგვისტოში, ხოლო შემდგომ სექტემბერში ჩატარდა. აგვისტოში „ქართულ ოცნებას“ ამომრჩეველთა 32% უჭერდა მხარს, „ნაციონალურ მოძრაობას“ კი – 16%. 4-4% ჰქონდათ „თავისუფალ დემოკრატებს“ და „ლეიბორისტულ პარტიას“, 3% – მოძრაობას „სახელმწიფო ხალხისთვის“, ხოლო 2% – „პატრიოტთა ალიანსს“. პასუხზე უარი განაცხადა ან არჩევანში ჩამოყალიბებული არ იყო ამომრჩეველთა 34%. მეორე სავსე კვლევა 16-24 სექტემბერს ჩატარდა. ამ დროს „გირჩი“ ჯერ კიდევ ბლოკის „სახელმწიფო ხალხისთვის“ წევრი იყო. სექტემბრის კვლევის თანახმად, „ქართულ ოცნებას“ 32.7% ემხრობოდა, „ნაციონალურ მოძრაობას“ – 12.8%. ბარიერს ვერ ლახავენ „თავისუფალი დემოკრატები“ – 3%, „ლეიბორისტული პარტია“ – 2.9%, „პატრიოტთა ალიანსი“ – 2.2%,

²⁹<http://factcheck.ge/article/qhvela-gamokithkhva-erthad-partiebis-tsinasaarchevno-reitingebi/> (ნანახია 07.07.2017)

„სახელმწიფო ხალხისთვის“ – 2.1%. არჩევნებამდე ორი კვირით ადრე, პასუხზე უარი თქვა ან გადაწყვეტილება არ აქვს მიღებული 41.3%-ს.³⁰

ბურჭულაძემ არათუ ვერ მოიპოვა არჩევნებში გამარჯვება, არამედ მან ვერ შეძლო 5 %-იანი ბარიერის გადალახვაც კი, თუმცა ის გახდა კვალიფიციური სუბიექტი, მან მიიღო 3, 45 %, შესაბამისად იღებს სახელმწიფო დაფინანსებას.³¹ ასეთ შედეგებს ექსპერტები ბურჭულაძის პოლიტიკური დილექტანტიზმითაც ხსნიან. ის იყო ოპერის პროფესიონალი მომღერალი, თუმცა სრულიად უნიჭო აღმოჩნდა პოლიტიკაში და ეს აისახა კიდევ არჩევნების შედეგებზე /*“განათლების არ არსებობა, მით უფრო პოლიტიკური საკითხები არის ერთ-ერთი ურთულესი დარგი, ამდენად დილექტანტიზმთან ერთად ნულოვანი მზაობა ამ ტიპის საქმიანობისა. მას ეამაყებოდა რომ მონათლა კანონიერი ქურდის შვილი, რომ მარიხუანა აფთიაქებში უნდა იყიდებოდეს, ამ ყველაფერის შედეგია ის, რაც მოხდა.” ვალერიან გორგილაძე, ექსპერტი/.*

ბურჭულაძის პარტიაში რომ შიდაორგანიზაციული პრობლემები არსებობდა, ამას მისი გუნდის დღემდე მოქმედი ახალგაზრდა პოლიტიკოსიც აღიარებს და გარკვეულწილად საუბრობს პარტიაში გუნდის შეკრების ნეგატიურ გამოცდილებაზე. თუმცა, არჩევნებში დამარცხების ძირითად მიზეზად ხელისუფლების მხრიდან რეპრესიულ პოლიტიკას ასახელებს. ნიკა მაჭუტაძეს მიაჩნია, რომ „ქართული ოცნება“ ნეგატიურ ინფორმაციებს ავრცელებდა ბურჭულაძის წინააღმდეგ /*“ხელისშემშლელი ფაქტორი გახდა უამრავი რამ, მათ შორის უპირველესად ეს არის, სახელმწიფო მანქანასთან დაპირისპირება, რომელიც გულისხმობდა რეპრესიულ პოლიტიკას და ცილისმწამებლურ რეპრესიულ პოლიტიკას ამ ორგანიზაციის მიმართ. ამასთან ერთად იყო შიდაორგანიზაციული პრობლემები, რომლებმაც შეუძლებელი გახადა წარმატების მიღწევა..დატოვა გამოცდილება ნეგატიური იმის შესახებ თუ როგორ უნდა შეკრიბო გუნდი და როგორ არ უნდა შეკრიბო გუნდი.” ნიკა მაჭუტაძე, პოლიტიკოსი/.*

³⁰<http://factcheck.ge/article/qhvela-gamokithkhva-erthad-partiebis-tsinasaarchevno-reitingebi/> (ნანახია 07.07.2017)

³¹<http://netgazeti.ge/news/147052/> (ნანახია 07.06.2017)

დამარცხების შემდეგ ბურჟულაძემ მალევე დატოვა პარტია და საქართველო და ის კვლავ საკუთარ პროფესიულ საქმიანობას დაუბრუნდა. მან დატოვა პარტია, რომელიც დღემდე მის სახელთან ასოცირდება, თუმცა როგორც პარტიის წევრმა ნიკა მაჭუტაძემ ინტერვიუში განაცხადა, ბურჟულაძე პოლიტიკაში აღარასოდეს აღარ დაბრუნდება, ვინაიდან მან გაიგო თუ სად უნდა შეჩერებულიყო.

ცნობილი ადამიანები საარჩევნო კამპანიაში ბოლო საპარლამენტო არჩევნებში, ახალი პარტიებიდან მხოლოდ პაატა ბურჟულაძის პოლიტიკურ პლატფორმას არ გამოუყენებია. მოგეხსენებათ, გასულ საპარლამენტო არჩევნებში ახალი პარტიებიდან ზღვარი გადალხა და საპარლამენტო მანდატის მოპოვება შეძლო პოლიტიკურმა სუბიექტმა სახელწოდებით „დავით თარხან-მოურავი, ირმა ინაშვილი-საქართველოს პატრიოტთა ალიანსი, გაერთიანებული ოპოზიცია“. მართალია, „პატრიოტთა ალიანსი“ 2012 წელს დაარსდა, თუმცა 2016 წელს საპარლამენტო არჩევნებში პირველად მიიღო მონაწილეობა. პარტიას სათავეში ჩაუდგა ჟურნალისტი ირმა ინაშვილი,³² რომლის სახელიც 2012 წელს ციხის ფარული კადრების მოპოვებას უკავშირდება. მის მხარდამჭერებს შორის იყვნენ ქართული შოუ-ბიზნესის წარმომადგენლები, კერძოდ „ქუჩის ბიჭები“, ასევე ყოფილი ფეხბურთელი მანუჩარ მაჩაიძე.

პატრიოტების სიაში „ცნობილი სახეებიდან“ მოხვდნენ ჟურნალისტი და მწერალი ლალი მოროშკინა, მომღერალი ზურაბ ხაჩიძე, საქართველოს პირველი პრეზიდენტის შვილი კონსტანტინე გამსახურდია.

წინასაარჩევნო კვლევებში დიდი სარეიტინგო ქულებით არ გამოირჩეოდა „პატრიოტთა ალიანსი“, თუმცა ძირითად შემთხვევებში ის იღებდა 5 %-ს.

✓ ეროვნულ-დემოკრატიულმა ინსტიტუტმა (NDI) კვლევის საველე სამუშაოები 17 ნოემბრიდან 7 დეკემბრის პერიოდში ჩაატარა და ქვეყნის მასშტაბით 1881 ადამიანი გამოკითხა. NDI-ის ინფორმაციით, საპარლამენტო არჩევნები ხვალ რომ ჩატარდეს, გამოკითხული ამომრჩევლის 60%-ს არ აქვს გადაწყვეტილი ვის მისცემს ხმას, 35% კი

³²https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%A1_%E1%83%9E%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%A0%E1%83%98%E1%83%9D%E1%83%A2%E1%83%97%E1%83%90_%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%98%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%A1%E1%83%98 (ნანახია 20.06.2017)

ამისთვის მზად არის და საკუთარი ხმის ადრესატიც შერჩეული ჰყავთ. ამ ადამიანების მესამედი (30%) ამბობს, რომ მის შეხედულებებთან ყველაზე ახლოს მმართველი კოალიცია “ქართული ოცნებაა“, 25%-სთვის “ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“, თავისუფალი დემოკრატების მოსაზრებებს 12%-ი იზიარებს, ექვს-ექვს პროცენტს ინაწილებენ ლეიბორისტული პარტია და გაერთიანებული დემოკრატიული მოძრაობა, ხოლო საქართველოს პატრიოტთა ალიანსის თანამოაზრე, ვისაც მყარი გადაწყვეტილება აქვს მიღებული – 5 პროცენტია.³³

✓ “საერთაშორისო რესპუბლიკური ინსტიტუტის” (IRI) კვლევის შედეგები 2015 წლის 25 მარტს გახდა ცნობილი, მაშინ პარტიების რეიტინგში კოალიცია „ქართული ოცნება“ ხმათა 36 %-ით ლიდერობდა, მას "ნაციონალური მოძრაობა" მოსდევდა 14 %-ით. მესამე ადგილს 10 %-ით "თავისუფალი დემოკრატები" იკავებდნენ. "ლეიბორისტები" -6%, "დემოკრატიული მოძრაობა" - 5%, "საქართველოს პატრიოტთა ალიანსი"- 5%.³⁴

პარტიას თავიდანვე გაჟღერებული ჰქონდა რუსეთის მიმართ რბილი ტონი და მასთან ურთიერთობების დათბობის სურვილი. იქიდან გამომდინარე, რომ ქვეყანაში მოსახლეობის უმრავლესობა დასავლეთისკენ ისწრაფვის, „პატრიოტთა ალიანსის“ წინასაარჩევნო სარეიტინგო ქულები პირადპირპროპორციული აღმოჩნდა მსგავსი ორიენტაციის ადამიანების რიცხოვნობასთან. აღნიშნულმა გაერთიანებამ არჩევნებში, 8 ოქტომბერს არჩევნებამდე ჩატარებული კვლევების შედეგები გაამართლა და 5 %-იანი ბარიერი გადალახა.

❖ ცესკოს მონაცემებით, პარლამენტის არჩევნებისთვის ამომრჩეველთა საერთო რაოდენობა 3 513 884-ს შეადგენდა, პროპორციული საარჩევნო სისტემით ჩატარებულ არჩევნებში მონაწილე ამომრჩეველთა რაოდენობამ 1 825 054 შეადგინა. არჩევნების საბოლოო შედეგების მიხედვით საუკეთესო შედეგის მქონე საარჩევნო სუბიექტების მიერ მიღებული მანდატების ჯამური რაოდენობა ასეთია:

- №41 - „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“ - 115; 76, 7%
- №5 - „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“ - 27; 18%

³³<http://dlnm.info/ge/ndi-is-politikuri-reitingi-vin-ibrzolebs-xmebis-60-procentistvis/> (ნანახია 20.06.2017)

³⁴<http://1tv.ge/ge/news/view/92049.html> (ნანახია 20.06.2017)

- №8 - „დავით თარხან-მოურავი, ირმა ინაშვილი - საქართველოს პატრიოტთა ალიანსი, გაერთიანებული ოპოზიცია” - 6; 4%
- №19 - „თოფაძე - მრეწველები, ჩვენი სამშობლო” - 1; 0,7%
- №42 - საინიციატივო ჯგუფი (დამოუკიდებელი კანდიდატი) - 1. 0,7%

„პატრიოტთა ალიანსის“ ასეთი შედეგი ირმა ინაშვილის ფიგურამ განაპირობა. /“
*თუკი პერსონალურ ფაქტორებზე გვაქ საუბარი, პერსონალურმა რეიტინგმა რომელმაც
შემლო პატრიოტების გადმოყვანა აქეთ, ეს არ არის არც თარხან მოურავი, არც სხვა
წევრი, ეს არის რა თქმა უნდა ირმა ინაშვილი“. ვალერიან გორგილაძე, ექსპერტი/*
პრორუსული ორიენტაციის პარტიად ნინო ბურჯანაძის პარტიასაც ვიცნობთ, თუმცა ის
არაერთი მცდელობის მიუხედავად, როგორც ოპოზიციური პარტიის წარმომადგენელი
პარლამენტში ვერ მოხვდა. რა ჰქონდა განსაკუთრებული ირმა ინაშვილს? _ გარდა
იმისა, რომ მას საზოგადოება ეკრანიდან იცნობდა, როგორც ჟურნალისტს, გამორჩეული
იყო ხმამაღალი განცხადებებით, აკრიტიკებდა თურქეთს და დასავლეთს, ახასიათებდა
პოპულისტური განცხადებები და იყო პარტია, რომელიც მუდმივ რეჟიმში
„ნაციონალურ მოძრაობას“ აკრიტიკებდა და მათი ყოფილი მაღალჩინოსნების დასჯას
მოითხოვდა, შესაბამისად მისი წინასაარჩევნო დაპირება იყო სამართლიანობის
აღდგენა. რითაც ფაქტობრივად მოახერხა იმ ადამიანების მიმხრობა, ვინც
გარკვეულწილად „განაწყენებული“ იყო 9 წლიანი მმართველობის შემოქმედებზე
/„თავიანთი ქმედებებით შეიქმნეს იმიჯი, მაგალითად ნაცების მოწინააღმდეგეების
სახელით გაიცნო საზოგადოებამ“. გია ნოდია, ექსპერტი/

მაშასადამე, ცალსახად ვერ ვიტყვით, რომ ცნობილ სახეს შეუძლია პარტიას
გამარჯვება მოუტანოს, მას აუცილებლად უნდა ჰქონდეს სწორი სამოქმედო გეგმა,
რომელიც უპირველეს ყოვლისა გულისხმობს, აუდიტორიის მოთხოვნების ცოდნას. ეს
მოახერხა ბიძინა ივანიშვილმა და ასევე, ირმა ინაშვილმაც მისი მცირე აუდიტორიის
გათვალისწინებით, რაც შეეხება პაატა ბურჭულაძეს, ის პოლიტიკაში მოგვევლინა,
როგორც „ფუტლიარი“.

§3.3 წინასაარჩევნო მხარდაჭერა „ჯილდოს“ სანაცვლოდ?!

კვლევამ დაადასტურა ის, რომ „ცნობილ სახეებს“ ახალი პოლიტიკური პარტიებისთვის მოაქვთ ნდობა და რეიტინგი, თუმცა ისმის კითხვა: რას იღებენ სანაცვლოდ ეს ადამიანები? _ პასუხის მისაღებად საკმარისია გადავხედოთ საარჩევნო სიას და არჩევნების შემდგომ პერიოდს.

2012 წელს კოალიციის საარჩევნო სია სწორედ „ცნობილი სახეების“ არსებობით გახდა დასამახსოვრებელი. 200 კანდიდატისგან შემდგარი სიის რიგით პირველი ნომერი ყოფილი ფეხბურთელი კახა კალაძე იყო, რომელიც კოალიციაში „ქართული ოცნება-დემოკრატიულ საქართველოს“ წარმოადგენდა, 44-ე ნომრად, ასევე „ქართული ოცნება-დემოკრატიული საქართველოს“ სახელით წარდგენილი კინორეჟისორი ერეკლე ტრიპოლსკი. მას 51 ნომრად „მრეწველობა გადაარჩენს საქართველოს“ წარდგინებით მოსდევდა მთარგმნელი ზაზა ჭილაძე, რომელიც ცნობილი იყო არამხოლოდ მის მიერ თარგმნილი ნაწარმოებებით, არამედ ქართველი კლასიკოსი მწერლისა და პოეტის ოთარ ჭილაძის შვილის სტატუსითაც. 54 ნომრად მოგვევლინა თუმანიშვილის სახელობის კინომსახიობთა თეატრის მსახიობი პაატა ბარათაშვილი, უპარტიო ნიშნით, შემდეგ ადგილს ისევ უპარტიოდ წარდგენილი, ფოტოგრაფი იური მეჩითოვი იკავებდა. კანდიდატთა შორის 57 ნომერი „ქართული ოცნება-დემოკრატიული საქართველოს“ წევრ უკვე ყოფილ მოჭიდავეს, ოლიმპიურ ჩემპიონს ლერი ხაბელოვს ეკუთვნოდა. კანდიდატთა პროფესიულის სპექტრი საკმაოდ ფართო იყო, მე-60 ნომრად „ჩვენი საქართველო-თავისუფალი დემოკრატიებიდან“ ექიმი თამაზ შიოშვილი მოგვევლინა. „ქართული ოცნება-დემოკრატიული საქართველოს“ მხრიდან 67-ე ნომერი საქართველოს ძიუდოსტთა ნაკრების მთავარი მწვრთნელი თენგიზ ხუბულური იყო. ამავე პარტიის სახელით 75-ე ნომრად წარდგენილ იქნა მსახიობი და რეჟისორი მანანა ბერიკაშვილი. კვლავ „ქართული ოცნება-დემოკრატიული საქართველოს“ სახელით 77-ე ნომრად ძიუდოსტი შოთა ხაბარელი დაფიქსირდა, 81 ნომრად _ მსახიობი და რეჟისორი ზაზა პაპუაშვილი, 83-ე ნომრად _ ყოფილი ფეხბურთელი და მწვრთნელი მურთაზ ხურცილავა, 85-ე _ დრამის რეჟისორი გიორგი ქავთარაძე, 87-ე _ ძიუდოსტი, ოლიმპიური ჩემპიონი ზურაბ ზვიადაური, 93-ე _

თავისუფალი სტილით მოჭიდავე, ჩემპიონი ელდარ კურტანიძე, 95-ე – მსახიობი იოსებ ჯაჭვლიანი, 105-ე – რეჟისორი ალექსანდრე ქანთარია, 107-ე – ქორეოგრაფი და მოცეკვავე ვლადიმერ აჩბა, 117-ე – მომღერალი თეიმურაზ ჭკუასელი.³⁵

ახალ პოლიტიკურ პარტიების მენეჯმენტს ჯერ კიდევ კამპანიის დაწყებამდე აქვს განსაზღვრული, რომელი „ცნობილი სახე“ სურს იხილოს მის საარჩევნო სიაში, რის შემდეგაც მიმართავენ ამ ადამიანებს. კვლევამ ცხადყო, რომ „ცნობილი სახეები“ ძირითადად გარკვეული შეთავაზებების სანაცვლოდ უცხადებენ პარტიებს მხარდაჭერას, ისინი პოლიტიკაში მოდიან მეტი ძალაუფლების მისაღებად, ან უბრალოდ პროფესიის შესასცვლელად, თუმცა „ახალი პროფესია“ უნდათ თუ არ უნდათ მაინც ძალაუფლებას უკავშირდება 1. /*“ცნობილები“ სანაცვლოდ იღებენ იმას, რომ: პროფესიის შეცვლა, ლტოლვა ძალაუფლებისკენ, რაციონალური მოტივი, რომელიც დაგროვილ ცოდნას უკავშირდება და ამ ცოდნის განხორციელება შეიძლება პოლიტიკის მეშვეობით, ზოგს ამბიცია უნდა, ზოგს სტატუსი სჭირდება, რა თქმა უნდა ყველაფერი რაღაცის სანაცვლოდ კეთდება“. ვალერიან გორგილაძე, ექსპერტი/ 2. /*“ცნობილი სახის“ შემთვევაში არსებობს მერკანტილური მხარე, ფინანსური ინტერესები, ელემენტარული პატივმოყვარეობა. თვლიან რომ დეპუტატობით მეტს მიაღწევენ“. გია ნოდია, ექსპერტი/.**

ძირითად შემთხვევებში, არჩევნების დასრულების შემდეგ ასეთ სახეებს ჩვენ ვხედავთ სხვადასხვა თანამდებობებზე, მაგ: 2012 წლიდან 5 წლის განმავლობაში ენერგეტიკის მინისტრის პოსტს კახი კალაძე იკავებდა, პოსტის დატოვების მიზეზი კი ახალი თანამდებობისთვის, დედაქალაქის მერობისთვის ბრძოლა გახდა. თუმცა, არსებობს გამონაკლისი შემთხვევები მაგ: ნინელი ჭანკვეტაძე, ქეთი დოლიძე, კახი კავსაძე და ა.შ. მათ არჩევნების დასრულების შემდეგ კვლავ თავიანთ პროფესიულ სფეროში ვხედავთ.

არჩევნებში „პაატა ბურჭულაძე-მოდრაობა სახელმწიფო ხალხისთვის“ დამარცხების მიზეზით, „ცნობილ სახეებს“ არ მიეცათ თანამდებობაზე ყოფნის

³⁵ <http://cesko.ge/res/old/other/11/11134.pdf> (ნანახია 20.06.2017)

უფლება. თუმცა, უმალოდ ერთ-ერთ მათგანთან, ჟურნალისტ მერაბ მეტრეველთან საუბრისას, გავარკვეით რომ პარტიაში მისვლისას თავიდანვე შეთანხმებული იყო, რომ ის სიაში გამსვლელ ადგილზე მოხვდებოდა /„დავთანხმდი იმიტომ, რომ ყელში იყო ჟურნალისტობა, დგება მომენტი როცა გინდა რაღაც ახალი აკეთო, გუნდიც კარგი იყო ერთი შეხედვით, თუმცა შიგნით სიტუაცია სხვაგვარი დამხვდა. *სანაცვლო შეთავაზება იყოს ის, რომ სიაში გამსვლელ ადგილზე უნდა ვყოფილიყავი*“. მერაბ მეტრეველი, ჟურნალისტი/.

მაჟორიტარი-დეპუტატობის კანდიდატებად „ცნობილი სახეებიდან“ ჟურნალისტი ლალი მოროშკინა და მომღერალი ზურა ხაჩიძე წარდგენილი ყავდა „პატრიოტთა ალიანსსაც“, თუმცა არჩევნების შედეგებიდან გამომდინარე პოლიტიკური სტატუსი ვერც მათ შეიძინეს.

§3.4 პარტიების ინსტიტუციონალიზაციისა და ელექტორატის ცნობიერების დონე საქართველოში

როგორც კვლევამ დაგვიდასტურა, „ცნობილი“ სახის“ ფაქტორი წინასაარჩევნოდ აპრობირებული და წარმატებული მეთოდია, ვინაიდან ის ქართველი ელექტორატის უმრავლესობაზე ახდენს გავლენას. ამომრჩეველი, რომელიც პოლიტიკურ არჩევანს კამპანიაში ჩართული მსახიობის ან ფეხბურთელის მიერ მხარდაჭერილი პოლიტიკური სუბიექტის სასარგებლოდ აკეთებს, ექსპერტების მხრიდან შეფასებულია, როგორც არარაციონალურად, პროვინციალურად მოაზროვნე, დაბალი ცნობიერების მქონე ადამიანი. კვლევა ცხადყოფს, რომ ასეთი ამომრჩეველი არ არის პოლიტიკურად განათლებული და ის მარტივად ექცევა სხვადასხვა წინასაარჩევნო მანიპულაციების ქვეშ, მსგავსი მოწყვლადი მასა კი ქვეყნის უმეტეს ნაწილს შეადგენს 1. /*“ელექტორატი – ნაკლებადგანათლებული, ნაკლებად რაციონალურად უყურებს პოლიტიკას, რასაც იყენებენ პარტიები*“. გია ნოდია, ექსპერტი/. 2. /*“არარაციონალური, გაჭირვებული, გაბრაზებული, გაუნათლებელი ან განათლების დაბალი ცენზის მქონე, ანალიზის უნარის არ მქონე, დასკვნების გაკეთების შესაძლებლობების არ მქონე ამომრჩეველზე*

ახდენს გავლენას „ცნობილი სახე“. ვალერიან გორგილაძე, ექსპერტი/ 3. /“ცნობილი სახე ჩემზე გავლენას არ ახდენს, ჩემთვის საყვარელი ცნობილი სახეც რომ იყოს. იმიტომ რომ ჩემთვის მთავარია რამდენად კომპეტენტურია. ჩემს ირგვლივ ადამიანებზე გავლენას ახდენს არაპოლიტიკოსი ცნობილი სახეები, ესაა საშუალო და დაბალი ფენა, გაუნათლებლობა.“ ნუგ ზარ მჭედლიძევილი, ელექტორატი, 56 წლის/.

ინტერვიუში გამოკითხული ელექტორატი არ ადასტურებს, რომ ხმა „ცნობილი სახის“ გამო მისცეს ამა თუ იმ პარტიას, თუმცა კითხვაზე ახდენს თუ არა მათ ირგვლივ მყოფ ადამიანებზე არჩევანის გაკეთების საკითხში „ცნობილი სახის“ საარჩევნო კამპანიაში მონაწილეობა, დადებით პასუხს იძლევიან.

ამომრჩეველთა პოლიტიკურ გაუნათლებლობა ურთიერთკავშირშია ქვეყანაში არსებულ სუსტ პარტიულ ინსტიტუციონალიზაციასთან. გამოკითხული ექსპერტები ცალსახად აფიქსირებენ აზრს, რომ საქართველოში არ არსებობს პოლიტიკური კულტურა და სუსტია პარტიული ინსტიტუციონალიზაცია. პარტიებს ხშირ შემთხვევებში არ აქვთ ზუსტი იდეოლოგიური მიმართულება განსაზღვრული, გარდა ამისა ისინი ამომრჩეველებს ერთმანეთისგან განსხვავებულს არაფერს სთავაზობენ და მათი პროგრამები ტრივიალური შინაარსისაა. სწორედ ასეთი გარემო ჰქმნის კამპანიაში სხვა სფეროდან რესურსის მოძიების აუცილებლობას. პოლიტიკოსებმა, რომელთა გვერდითაც წინასაარჩევნოდ არაერთი „ცნობილი სახე“ ვიხილეთ, სიღრმისეული ინტერვიუს დროს განაცხადეს, რომ მათ გარეშე იმ რაოდენობის ხმებს ვერ მოიპოვებდნენ, რაც არჩევნების დღეს მოიპოვეს. შეიძლება ითქვას, რომ ეს არის აღიარებითი განცხადება პოლიტიკოსების მხრიდან 1. /“პოლიტიკური პარტიები ვერ შეიქმნა, ნამდვილი რეალური სოციალური ინტერესების გამომხატავი, ბიზნესის ინტერესებშია და ყურადღების მიპყრობას ცდილობენ მარკეტინგული ნაწილით. ეს მიანიშნებს პარტიების სუსტ ინსტიტუციონალიზაციაზე“. გია ნოდია, ექსპერტი/ 2. /“პარტიები საქართველოში თავისი ინსტიტუციური გაგებით, თავისი იდეური კორპუსის გაგებით, თეორიული კორპუსის გაგებით, თავიანთი სტრუქტურული გაგებით, პრაგმატული ნაწილით, იდეური ნაწილით, ეს პარტიები არ არსებობს.“ ნიკა მაჭუტაძე, პოლიტიკოსი/ 3. /“სუსტ პარტიულ ინსტიტუციონალიზაციაზე, არავინ დავობს, რომ ქართული პოლიტიკური კულტურა და პოლიტიკური სისტემა ჯერ-

ჯერობით არ არის ისეთი ჩამოყალიბებული რომ ე.ი. პოლიტიკური სიმპატია ანტიპატიები იყოს გამოწვეული პარტიის, პარტის პროგრამით და ა.შ.“ გუგული მალრაძე, პოლიტიკოსი/.

ამგვარად, პარტიები განაგრძობენ „სხვა“ სფეროებიდან ადამიანების შემოკრებას, სანამ შიდაორგანიზაციულად არ გაძლიერდებიან და ამ გზით არ გახდებიან ერთმანეთის კონკურტები. მანამდე კი საზოგადოებას მოუწევს პოლიტიკაში „გადაბარგებული“ პოპულარული ადამიანების მხრიდან იმედგაცრუების ატანა. კვლევა ადასტურებს, რომ ძირითად შემთხვევაში „ცნობილი სახეები“ პოლიტიკაში ვერ ამართლებენ საზოგადოების მოლოდინებს, თუმცა, რესპოდენტები გამონაკლისად კახა კალაძეს ასახელებენ და აცხადებენ, რომ გარკვეულწილად პოლიტიკას ალღო აუღო.

“ქართულ ოცნებაში“ 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნებამდე დაანონსეს, რომ კოალიციის საარჩევნო სიაში სპორტსმენები, რეჟისორები და მსახიობები სავარაუდოდ აღარ იქნებოდნენ და აქცენტი იურისტებსა და ეკონომისტებზე გაკეთდებოდა. ერთი მხრივ ამ განცხადების გაკეთების საფუძველი ის იყო, რომ პარტიას უკვე ჰქონდა ცნობადობაც და რეიტინგიც, ამიტომ მისთვის აღარ იყო მნიშნელოვანი ცნობილი სახეების გამოყენება. მეორე მხრივ კი, პარტიას ცუდი გამოცდილება ჰქონდა სპორტსმენებისა და მსახიობებისთვის საპარლამენტო მანდატის მინიჭების კუთხით. მაგ: მსახიობმა სოსო ჯაჭვლიანმა ოპონენტისთვის ნათქვამი შეურაცხმყოფელი სიტყვებით დაამახსოვრა თავი საზოგადოებას,³⁶ გარდა ამისა, მან ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საკითხთან მიმართებით უცოდინრობაც გამოამჟღავნა და მედიის ცხარე კრიტიკის საგანი გახდა.³⁷ /“2016 წელს ნაკლები რაოდენობის ცნობილისახე გამოვიყენეთ იმიტომ რომ პარტიას უკვე ჰქონდა რეიტინგი“. გუგული მალრაძე, პოლიტიკოსი/.

³⁶ <http://www.myvideo.ge/v/2207815> (ნანახია 20.06.2017)

³⁷ <http://www.interpressnews.ge/ge/politika/339801-soso-jatcvliani-me-qbiardzeg-verasodes-ver-viqnebi-erthguli-meughle-var.html?ar=A> (ნანახია 20.062017)

§3.5 „ცნობილი სახეები“ საარჩევნო კამპანიაში დამოუკიდებელი საქართველოს გზაზე

საქართველოს დამოუკიდებლობის დასაწყისში, ქვეყანაში არ არსებობდა პოლიტიკური ელიტა, რაც გახდა მიზეზი პოპულარული ადამიანების მხრიდან პოლიტიკაში ჩართულობის. ეს ადამიანები საქართველოს დამოუკიდებლობისთვის მებრძოლი „ცნობილი სახეები“ იყვნენ. მაშინ ჩამოყალიბებული პოლიტიკური მოძრაობის სათავეში იდგა ცნობილი დისიდენტი, მწერალი, ეროვნულ-განმანთავისუფლებელი მოძრაობის ლიდერი, საქართველოს პირველი პრეზიდენტი ზვიად გამსახურდია, რომლის მიმართაც საზოგადოება ნდობით იყო განმსჭვალული. მის რეიტინგსა და საზოგადოების მხრიდან კეთილგანწყობას ხელს ისიც უწყობდა, რომ ის იყო ცნობილი ქართველი მწერლის კონსტანტინე გამსახურდიას ვაჟი. მისი არჩევნებში გამარჯვების საკითხში დიდი წვლილი შეიტანეს პოპულარულმა ადამიანებმა – მუხრან მაჭავარიანი, ელიზბარ ჯაველიძე, გურამ პეტრიაშვილი, ლია ელიავა, ოთარ კობერიძე, ლატავრა ფოჩიანი, ელდარ შენგელაია, მურმან ლებანიძე, ოთარ მეღვინეთუხუცესი, ჯანსუღ ჩარკვიანი და სხვები აქტიურად იყვნენ ჩართული პოლიტიკურ ცხოვრებაში. შეიძლება ითქვას, რომ ცნობილი სახეების პარტიულ სიებში შეყვანა და მათი აქტივობა წინასაარჩევნოდ, იყო ერთადერთი PR ტექნოლოგია, ვინაიდან 1990-1991 წლების არჩევნები ნამდვილად არ იყო გამორჩეული პოლიტიკური რეკლამებით (ჭუმბურიძე, 2016).

საარჩევნო მარკეტინგის – რეკლამების, მათ შორის კლიპების შექმნა მე-20 საუკუნის მიწურულს ჩატარებული საპარლამენტო არჩევნების პერიოდიდან დაიწყო. მაგ: 1999 წელს „მოქალაქეთა კავშირის“ მხარდაჭერის მიზნით შეიქმნა სარეკლამო კლიპი „გიხაროდენ“, რომელშიც ქართველი პოპულარული მომღერლები ოპტიმისტური სიმღერით მოუწოდებდნენ ამომრჩეველს არჩევანი „მოქალაქეთა კავშირზე“ გაეკეთებინათ. თუმცა, იგივეს ვერ ვიტყვით ედპ-ს შემთხვევაში, რომლის მხარდასაჭერად შექმნილ საარჩევნო კლიპებში მომღერალი „უცნობი“ მონაწილეობდა. კლიპი ეფექტური არ აღმოჩნდა, ამის მიზეზად კი დასახელდა ის, რომ კლიპი იყო რიგითი მოქალაქეებისთვის გაუგებარი შინაარსის და მხოლოდ ელიტაზე იყო გათვლილი (ჭუმბურიძე, 2016).

საარჩევნო კამპანია პოპულარული სახეების განსაკუთრებული სიჭარბით გამოირჩეოდა 2003 წელს, ესეც სწორედ ის პერიოდი იყო, როდესაც ქვეყანაში პოლიტიკური კრიზისი სუფევდა. საზოგადოებას პოლიტიკოსების ნდობა დაკარგული ჰქონდა, ამიტომ პოპულარული ადამიანების ჩართვა პოლიტიკურ ცხოვრებაში ერთადერთი ოპტიმალური გადაწყვეტილება იყო ამომრჩეველთა კეთილგანწყობის მოსაპოვებლად. მაგ: ჭადრაკში მსოფლიოს ხუთგზის ჩემპიონმა ნონა გაფრინდაშვილმა საკუთარი პოლიტიკური მომავალი “ახალ მემარჯვენებს” დაუკავშირა, „მემარჯვენებს“ მუდმივ მხარდაჭერას უცხადებდა მომღერალი „უცნობი“, რომელიც პარტიის მაშინდელი ლიდერებიდან ერთ-ერთის ლევან გაჩეჩილაძის ძმია. თუმცა, „მემარჯვენების“ მხრიდან შევარდნაძისთვის გამოცხადებულმა სოლიდარობამ და გაყალბებული არჩევნების აღიარებამ მათი რეიტინგის ვარდნა გამოიწვია (ჭუმბურიძე, 2016). აქედან გამომდინარე, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ გამარჯვებისთვის ბრძოლაში მხოლოდ ცნობილი სახის ფაქტორი არ არის გადამწყვეტი, თუმცა თუ ამ ფაქტორთან სწორი სამოქმედო გეგმის თანარსებობის შემთხვევაში მიზნის მიღწევა გარანტირებულია.

„მემარჯვენების“ გარდა ცნობილი სახეები მრავლად იყვნენ სააკაშვილის პარტიაშიც. ევერესტის პირველი ქართველი დამპყრობი გია თორთლაძე და “დინამოს” ექსფორვარდი ვლადიმერ გუცაევი მიხეილ სააკაშვილს უცხადებდნენ მხარდაჭერას და ნაციონალური პარტიის სიებშიც მოხვდნენ, “ნაციონალური მოძრაობის” საარჩევნო კამპანიაში აქტიურად მონაწილეობდნენ შოუ ბიზნესის წარმომადგენლები. მისი სახე გახდა და საპარლამენტო მანდატიც მოიპოვა მომღერალმა გოგა ხაჩიძემ. პარტიას აქტიურ მხარდაჭერას უცხადებდნენ 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებშიც (ჭუმბურიძე, 2016).

„ლეიბორისტების“ მთავარი სახე კი იყო ცნობილი რეჟისორი და მწერალი გოდერძი ჩოხელი, რომელიც პარტიული სიაში მესამე ნომერს იკავებდა. ჩოხელს გაცხადებული ჰქონდა თავის მიზანი პოლიტიკაში მოსვლასთან დაკავშირებით. მას პარლამენტარის სტატუსის გამოყენება ქართული კინოს აღორძინებისთვის სურდა. პარტიის წევრი იყო კიდევ ერთი ცნობილი მსახიობი, გერმანიაში მოღვაწე რეზო ჩხიკვიშვილი, რომელიც პოლიტიკაში მოსვლის მიზეზად საქართველოსა და გერმანიას

შორის ურთიერთობის გამყარებას ასახელებდა. პარტიის მხარდამჭერი იყო და მისი სახელით სენაკის მაჟორიტარი დეპუტატობის კანდიდატად მოგვევლინა ცნობილი მომღერალი ეთერ კაკულია. თუცა, „ვარდების რევოლუციისგან“ განდგომამ და გაყალბებული არჩევნების აღიარებამ „ლეიბორისტების“ წარუმატებლობა განაპირობა. უკვე მოგვიანებით, „ქართული ოცნების“ ხელისუფლების დროს, პარტიამ დედაქალაქის მერობის კანდიდატად მსახიობი ასმათ ტყაბლაძე წარადგინა, თუმცა გამარჯვებას ვერც მანდილოსანმა არტისტმა მიაღწია (ჭუმბურიძე, 2016).

“ბურჯანაძე-დემოკრატების” სიაში მეოთხე ნომერს იკავებდა ელდარ შენგელაია, რომელსაც 1995 წლიდან მოყოლებული საპატიო ადგილი ეკავა პარლამენტში და სხვადასხვა პოლიტიკური ძალის ცნობილ სახედ მოიაზრებოდა. პარტიისთვის ამდერდა ნანი ბრეგვაძის ოჯახი და თემურ თათარაშვილიც, რამაც პარტიას სოლიდური იმიჯი შეუქმნა. გარდა ამისა, სარეკლამო კლიპში მხატვარი გია ბულაძე მოუწოდებდა ერს “დახატეთ სამშობლო”. განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევდა “აღორძინების” “პოპულარილი სახე” – დათო ხუჯაძე, რომელიც სიის ათეულში იმყოფებოდა და მაჟორიტარად ვაკეში იყო წარდგენილი. მისი კანდიდატურა გათვლილი იყო ახალგაზრდა ელექტორატის მოსაზიდად. თუმცა, ხუჯაძის მსმენელთა რიგებს ძირითადად თინეიჯერები შეადგენდნენ, რომელთაც ხმის მიცემის უფლება არ ჰქონდათ, უფროს თაობას კი აღორძინება სულაც არ მოსწონდა, ამიტომ ხუჯაძის საარჩევნო კამპანიაში ჩართვას არც პარტიისთვის და არც პირადად მისთვის სიკეთე არ მოუტანია. ის მანამდე ზურაბ ჟვანიას უჭერდა მხარს, 2003 წლის არჩევნებში ასლან აბაშიძის გვერდითაც იდგა (ჭუმბურიძე, 2016).

საკითხი აქტუალურია ამ მომენტისთვისაც. საქართველო თვითმმართველობის არჩევნების მოლოდინშია და უნდა ითქვას, რომ წინ პოლიტიკურად ცხელი ზაფხული გველის. გარკვეული პარტიების მხრიდან დედაქალაქის მერობის კანდიდატების ვინაობა უკვე დასახელებულია. მმართველი გუნდისა და ერთ-ერთი ძლიერი ოპოზიციური პარტიის მხრიდან კენჭს „ცნობილი სახეები“ იყრიან. „ქართული ოცნება“ – ყოფილი ფეხბურთელი კახი კალაძე³⁸, რომელიც ამჟამად ენერგეტიკის მინისტრის

³⁸ <http://accent.com.ge/ge/news/details/35140-%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%A1%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%9D%E1%83%91%E1%83%A1-%E1%83%99%E1%83%9D%E1%83%9C%E1%83%A1%E1%83%94%E1%83%9C%E1%83%A1%E1%83%A3%E1%83>

პოსტს იკავებს და „ნაციონალური მოძრაობა“ – 25 წლიანი წარმატებული კარიერის მქონე ჟურნალისტი ზაალ უდუმაშვილი³⁹. ხაზგასასმელია ის, რომ კალაძე უკვე 5 წელია პოლიტიკაშია და შესაძლოა საზოგადოებას მის მიმართ ნდობა შემცირებული ჰქონდეს, ხოლო უდუმაშვილს არავითარი პოლიტიკური წარსული არ ჰქონია და არაა გამორიცხული აღიქმებოდეს, როგორც „სუფთა“ და სასურველი კანდიდატი. ჯერ უცნობია, წლებადელი თვითმმართველობის არჩევნები მხოლოდ ამ ორი „ცნობილი სახით“ შემოიფარგლება თუ სხვა პარტიებიც პოპულარული სახეების გამოყენებით იბრძობებენ. ფაქტი ერთია, რომ ეს მარკეტინგული მოდელი თანამედროვე მსოფლიოში წლებთან ერთად სულ უფრო მეტად გამოყენებადი ხდება.

[%A1%E1%83%98-%E1%83%A0%E1%83%9D%E1%83%9B-%E1%83%99%E1%83%90%E1%83%AE%E1%83%90-%E1%83%99%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%AB%E1%83%94-%E1%83%98%E1%83%A5%E1%83%9C%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%90-%E1%83%97%E1%83%91%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%98%E1%83%A1-%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%9D%E1%83%91%E1%83%98%E1%83%A1-%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A3%E1%83%99%E1%83%94%E1%83%97%E1%83%94%E1%83%A1%E1%83%9D-%E1%83%99%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%93%E1%83%98%E1%83%93%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%98](#) (ნანახია 21.06.2017)

³⁹<http://primetime.ge/news/63303-%E1%83%96%E1%83%90%E1%83%90%E1%83%9A-%E1%83%A3%E1%83%93%E1%83%A3%E1%83%9B%E1%83%90%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%9D%E1%83%91%E1%83%98%E1%83%A1-%E1%83%99%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%93%E1%83%98%E1%83%93%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%98> (ნანახია 21.06.2017)

დასკვნა

საარჩევნო კამპანიაში პოლიტიკური პარტიები ამომრჩეველთა კეთილგანწყობის მოპოვების მიზნით, პიარ ტექნოლოგიების არაერთ მეთოდს მიმართავენ, თუნდაც ის გარკვეულ წესებს არღვევდეს. საქართველოს მაგალითზე უნდა ითქვას, რომ ერთ-ერთი ყველაზე აპრობირებული მეთოდი პარტიის რეიტინგის მოსაპოვებლად, კამპანიაში „ცნობილი სახეების“ გამოყენებაა, ანუ ადამიანების, რომელთაც სახელი სხვა რომელიმე სფეროში მოიხვეჭეს და საზოგადოების პატივისცემა დაიმსახურეს. ჩვენი ქვეყნის მაგალითზე, არაპოლიტიკოსი პოპულარული ადამიანებიდან, საარჩევნო აქტივობებში და ზოგადად პოლიტიკაში, ძირითადად ჩართულები არიან სპორტისა და შოუ-ბიზნესის წარმომადგენლები, თუმცა პოლიტიკური ცხოვრების ფერხულში ჩაბმის შემთხვევები ყოფილა ბიზნესმენტა მხრიდანაც.

„ცნობილი სახეების“ უპირატესობა პოლიტიკოსებთან მიმართებაში ისაა, რომ საზოგადოების თვალში ნდობა გააჩნიათ, რაც არამხოლოდ საკუთარი პროფესიული წარმატების დამსახურებაა, არამედ განპირობებულია იმითაც, რომ მათ პოლიტიკურ საქმიანობასთან შეხება არასდროს ჰქონიათ. რატომ? _პასუხი მარტივია, პოლიტიკა, მსოფლიოში გავრცელებული კლიშეს თანახმად, ბინძურ საქმიანობასთან ასოცირდება. საქართველოში კი შეიძლება ითქვას, რომ აღნიშნული დარგის მიმართ უნდობლობა განსაკუთრებით დიდია, ჩვენ მუდმივად ვხედავთ და გვესმის საზოგადოების უკმაყოფილება პოლიტიკოსების მხრიდან იმედგაცრუებასთან დაკავშირებით. შესაბამისად, არაპოლიტიკოსი პოპულარული ადამიანი ამომრჩეველზე ზემოქმედების ერთ-ერთი შეუდარებელი მეთოდია. მითუმეტეს, როცა საქმე ახალ პოლიტიკურ სუბიექტს ეხება, რომლის წინაშეც მთავარი გამოწვევა ცნობადობის მოპოვება და რეიტინგის ამაღლებაა, ამის შეძენა კი პირდაპირი და გადატანითი მნიშვნელობით შესაძლებელია „ცნობილი სახისგან“. ვგულისხმობ იმას, რომ ძირითად შემთხვევებში, „ცნობილი სახისთვის“ არჩევნებში მონაწილეობის სანაცვლოდ პარტიის მიერ გარკვეულ შეთავაზებებს აქვს ადგილი.

თანამედროვე მსოფლიოს გამოცდილება ცხადყოფს, რომ ძირითად შემთხვევებში „ცნობილი სახეები“ მხოლოდ საარჩევნო კამპანიაში გამოიყენებიან. ისინი დადგენილი ვადების განმავლობაში საკუთარი პროფესიული საქმიანობის პარალელურად აკეთებენ

პოლიტიკურ განცხადებებს, კამპანიის დასრულების შემდეგ კი საკუთარ რუტინას უბრუნდებიან. ეს ნიშნავს იმას, რომ უცხოური საზოგადოება, მაგალითად ამერიკელები აქცენტს აკეთებს პროფესიონალ პოლიტიკოსებზე და მათთვის არ არიან მოთხოვნადები არაპოლიტიკოსი „პოპულარული სახეები“, ეს ყველაფერი კი მეტყველებს იმაზე, რომ დასავლური ელექტორატი მეტად განვითარებული და პოლიტიკურად განათლებულია. რაც შეეხება საქართველოს, კვლევამ დაგვიდასტურა, რომ ჩვენი ამომრჩეველი ზოგადი თუ პოლიტიკური განათლების ნაკლებობას განიცდის, მათთვის არ არის გადამწყვეტი იდეოლოგია და არჩევანის გაკეთება პირად ნაცნობაბასა თუ პიროვნებისგან გამოწვეულ ემოციებზეა დამყარებული.

კვლევამ კიდევ ერთი პრობლემა გამოკვეთა – სუსტი პარტიული ინსტიტუციონალიზაცია. პარტიებს არ აქვთ განსაზღვრული თავიანთი იდეოლოგია და მისი წევრებისთვის აღნიშნული საქმიანობა გარკვეულწილად, ბიზნესია. ხაზგასასმელია, რომ დამოუკიდებელი საქართველოს გამოცდილებიდან გამომდინარე, პარტიული სისტემა ქვეყანაში ძნელად ვითარდება, ამის ერთ-ერთი მთავარი გამოწვევი მიზეზი კი ექსპერტების განცხადებით საბჭოური წარსულია.

ჩვენი საკვლევი ობიექტი იყო ახალი პოლიტიკური პარტიები, რომელთაც ცნობადობის ამაღლების მიზნით საარჩევნო კამპანიაში „ცნობილი სახეები“ ჩართეს, საკვლევი პერიოდი კი მოიცავს 2012-2016 წლებს. ინტერვიუებიდან განსაკუთრებით საინტერესო იყო მმართველი პარტიის, „ქართული ოცნების“ წევრის გუგული მაღრაძის პასუხი კითხვაზე: რატომ აღარ გამოიყენა პარტიამ, მისთვის მეორე საპარლამენტო არჩევნებში იმ რაოდენობით ცნობილი სახე, რამდენიც პირველ ჯერზე? – პასუხად რესპოდენტმა ცალსახად განაცხადა, რომ პარტიას ხელისუფლებაში მოსვლიდან 4 წლის შემდეგ უკვე მაღალი რეიტინგი, ნდობა და ცნობადობა ჰქონდა, შესაბამისად აღარ საჭიროებდა „გაპიარების“ მიზნით კამპანიაში პოპულარულ ადამიანებს. ეს სიტყვები ამართლებს ჩემი კვლევის ჰიპოთეზას, რომ „ცნობილ სახეებს“ ახალი პოლიტიკური პარტიები რეიტინგის ამაღლების მიზნით იყენებენ.

კვლევა მოიცავს იმ ახალი პოლიტიკური პარტიების წინასაარჩევნო რეიტინგებს, რომელთაც კამპანიაში „ცნობილი სახეები“ გამოიყენეს. რეიტინგები კიდევ ერთი დადასტურებაა იმისა, რომ პოპულაროული ადამიანები პარტიებს რეიტინგის

ამაღლებაში ეხმარებიან, თუმცა ჩვენ ცალსახად ვერ ვიტყვით, რომ არჩევნებში ხმათა უმრავლესობის მიღება მხოლოდ ამ მეთოდს ემყარება. თუ პარტიას არ აქვს სტრატეგიული გეგმა, არ აქვს განსაზღვრული მოქმედების კურსი, ეხება ეს შიდა თუ გარე პოლიტიკას, თუ პარტიის ლიდერი ვინმესგან მართულია ან უბრალოდ არ აქვს მოტივაცია, „ცნობილი სახის“ ფაქტორი იქნება უშედეგო. სწორედ ამაზე მეტყველებს აღნიშნული კვლევა – ბიძინა ივანიშვილის, ირმა ინაშვილისა და პაატა ბურჭულაძის მაგალითები ნათელი დადასტურებაა იმისა, რომ არჩევნებში გამარჯვებისთვის საჭიროა ყველა დეტალის სწორად განსაზღვრა და გათვალისწინება, რომლის ერთ-ერთი შემადგენელი ნაწილი სწორედ ცნობილი სახეების გამოყენება.

მაშასადამე, აღნიშნულმა კვლევამ არამხოლოდ მოგვცა პასუხი საარჩევნო კამპანიაში „ცნობილი სახის“ როლსა და მნიშვნელობაზე, არამედ შეგვიფასა ახალი პოლიტიკური პარტიების ფუნქციონირების ხარისხი ქვეყანაში და გამოკვეთა არაერთი პრობლემა. კვლევა მოიცავს ქვეყნის განვითარებისთვის უმნიშვნელოვანეს წლებს და სწორედ ამ წლების ეპოქაში „დაბადებული“ პოლიტიკური პარტიებისა და საარჩევნო კამპანიის პროფესიონალიზაციის ხარისხის, ასევე ელექტორატის ცნობიერების დონის ანალიზის დადგენას ემსახურება. აღნიშნული ნაშრომის გაცნობის შემთხვევაში, მკითხველს საშუალება ექნება მასში ინფორმაცია ამოიკითხოს არამხოლოდ ცნობილი სახის უპირატესობების შესახებ, არამედ გაიგოს თუ რა პოლიტიკური გამოწვევების წინაშე დგას თანამედროვე საქართველო.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. გიუნაშვილი, გ. (28.10.2016). საინფორმაციო სააგენტო ნეტგაზეთი. *FBI ჰილარი კლინტონს „იმეილების საქმის“ გამოძიებას განახლებს*. მოძიებული 18.06.2017 <http://netgazeti.ge/news/151126/>
2. გლენ ტ. კამერონი და დენის ლ. უილკოქსი. (2011). *საზოგადოებასთან ურთიერთობა: სტრატეგია და ტაქტიკა*. თბილისი, დიოგენე.
3. გონგლაძე, თ. (2016.11.08). ვებ-გვერდი 1tv.ge. *სტივ უანდერი: ტრამპისათვის ხმის მიცემა იგივეა, რაც მე ავტომობილის მართვა მთხოვოთ*. მოძიებული 18.06.2017 <http://1tv.ge/ge/news/view/140834.html>
4. მაცაბერიძე, მ. საავტორო უფლება ეკუთვნის ფონდს „ღია საზოგადოება-საქართველო“. (2003). *პოლიტიკური მარკეტინგის საფუძვლები*. თბილისი, მეცნიერება.
5. მაცაბერიძე, მ. (2014). *საარჩევნო კამპანია: თეორიები, მეთოდები, ტექნოლოგიები, პრაქტიკა*. ლექცია, პოლიტიკური მარკეტინგი და საარჩევნო კამპანია. თსუ, თბილისი
6. მაცაბერიძე, მ. (2015). *პოლიტიკის მედიატიზაცია*. ლექცია, პოლიტიკური მარკეტინგი და საარჩევნო კამპანია, თსუ, თბილისი
7. მაცაბერიძე, მ. (2015). *პოლიტიკური კომუნიკაცია: პოლიტიკური კამპანია*. ლექცია, პოლიტიკური მარკეტინგი და საარჩევნო კამპანია. თსუ, თბილისი
8. მელიქიძე, გ. (2016). *საარჩევნო კამპანიის ამერიკანიზაცია საქართველოში*. თბილისი, ახალგაზრდა მკვლევართა ჟურნალი.
9. ნერგაძე, ნ. (10.10.2016). საინფორმაციო სააგენტო რადიო თავისუფლება. *ტრამპის და კლინტონის მეორე დებატები განსაკუთრებით მწვავე გამოდგა*. მოძიებული 18.06.2017 <https://www.radiotavisupleba.ge/a/klintonisa-da-trampis-debatebi/28042668.html>
10. სქოლტბახი, ა. პ. და ნოდია, გ. (რედ.). (2006). *საქართველოს პოლიტიკური ლანდშაფტი: პოლიტიკური პარტიები: მიღწევები, გამოწვევები და პერსპექტივები*. თბილისი, მშვიდობის, დემოკრატიის და განვითარების კავკასიური ინსტიტუტი.
11. ქოქოშვილი, დ. (10.10.2016). საინფორმაციო სააგენტო netgazeti.ge. *ბურჭულაძის ბლოგი პარლამენტში ვერ შედის, თუმცა საბიუჯეტო დაფინანსებას მიიღებს - წინასწარი შედეგები*. მოძიებული 07.06.2017 <http://netgazeti.ge/news/147052/>

12. ჭუმბურიძე, ი. (2016). *პოპულარული სახეები საარჩევნო კამპანიაში (1990-2012 წლები)*. სამეცნიერო ნაშრომი. ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. თბილისი
13. Agyepong, L. (2016). *UNDERSTANDING THE CONCEPT OF CELEBRITY CAPITAL THROUGH AN EMPIRICAL STUDY OF THE ROLE OF CELEBRITY POLITICAL ENDORSEMENTS IN 2008 AND 2012 GHANA ELECTION CAMPAIGNS*. A Thesis in partial fulfilment for the Degree of DOCTOR OF PHILOSOPHY, UNIVERSITY OF LEICESTER, UK.
14. Hunter, E. J. Burgers, J. H. and Davidsson, P. (2009). Celebrity capital as a strategic asset: Implications for new venture strategies. In G. T. Lumpkin and J. A. Katz (Eds.), *Entrepreneurial Strategic Content (Advances in Entrepreneurship, Firm Emergence and Growth, Vol. 11, pp. 137-160)*. Bingley: Emerald
15. Robert S. Weiss.. (1994), *Learning from Strangers. The Art and Method of Qualitative Interview Studies*. NewYork, Free Press.
16. Smillie, D. (2004). Activism is entertainers' new role. *Christian Science Monitor*, Vol. 90, B1.
17. van Krieken, R. (2012). *Celebrity Society*. London: Routledge
18. *საარჩევნო კამპანიის მენეჯმენტი*. (2006). გამოცემა მომზადებულია გაეროს განვითარების პროგრამის პროექტის გენდერი და პოლიტიკა სამხრეთ კავკასიაში ფარგლებში. თბილისი, GeoArt Ltd.
19. საინფორმაციო სააგენტო სპუტნიკი-საქართველო. (26.10.2016). *აშშ-ის საპრეზიდენტო არჩევნები: თარიღი, რეიტინგები და მხარდამჭერები*. მოძიებული 18.06.2017 <https://sputnik-georgia.com/reviews/20161026/233622704/aSS-saprezidento-arCevnebi-TariRi-reitingebi-mxardamWerebi.html>
20. საინფორმაციო სააგენტო სპუტნიკი-საქართველო. (07.10.2016). *გამოკითხვა: ტრამპი კლინტონს უსწრებს*. მოძიებული 18.06.2017 <https://sputnik-georgia.com/world/20161007/233413826/gamokitkhva-trampi-klintons-uswrebs.html>
21. საინფორმაციო სააგენტო პრესა. ჯი. (05.01.2016). *არჩევნები 2016 აშშ-ში - ვინ გახდება პრეზიდენტი?* . მოძიებული 18.06.2017 <http://www.presa.ge/new/?m=votes&AID=41118>

22. ონლაინ-ენციკლოპედია ვიკიპედია. (გვერდი ბოლოს დარედაქტირდა 2017 წლის 7 ივნისს). *დონალდ ტრამპი*. მოძიებულია 18.06.2017
https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%93%E1%83%9D%E1%83%9C%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%93_%E1%83%A2%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%9E%E1%83%98
23. საინფორმაციო სააგენტო სპუტნიკი-საქართველო. (09.10.2016). *არჩვენებამდე ერთი თვით ადრე აშშ-ში ტრამპის შეცვლა უნდათ*. მოძიებული 18.06.2017 <https://sputnik-georgia.com/world/20161009/233448872/archevnebamde-erti-tvit-adre-ashsh-shi-trampis-shecvla-udat.html>
24. საინფორმაციო სააგენტო accent.com.ge. (2017.01.11). *CNN: რუსეთი ტრამპის წინააღმდეგ კომპრომატებს ფლობს*. მოძიებული 18.06.2017
<http://accent.com.ge/ge/news/details/27932-CNN-%E2%80%9E%E1%83%A0%E1%83%A3%E1%83%A1%E1%83%94%E1%83%97%E1%83%98->
25. საინფორმაციო სააგენტო პრემიუმი. (05.10.2015). *კლინტონის ომი- ჰილარი კლინტონი მეუღლეს სცემდა?*. მოძიებული 18.06.2017 <http://premiumi.ge/?p=4194>
26. საინფორმაციო სააგენტო ინტერპრესნიუსი. (27.09.2016). *ნიუ-იორკში ჰილარი კლინტონის და დონალდ ტრამპის პირველი პირდაპირი დებატები გაიმართა*. მოძიებული 18.06.2017 <http://www.interpressnews.ge/ge/msoflio/399091-niu-iorkshi-hilari-klintonis-da-donald-trampis-pirveli-pirdapiri-debatebi-gaimartha.html?ar=A>
27. ვებ-გვერდი 1tv.ge. (2016.11.08). *კლინტონი VS ტრამპი - პრეზიდენტობის კანდიდატების ცნობილი მხარდამჭერები*. მოძიებული 18.06.2017
<http://1tv.ge/ge/news/view/140846.html>
28. ონლაინ-ენციკლოპედია ვიკიპედია. (გვერდი ბოლოს დარედაქტირდა - 30.01.2017). *რონალდ რეიგანი*. მოძიებული 18.06.2017
https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A0%E1%83%9D%E1%83%9C%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%93_%E1%83%A0%E1%83%94%E1%83%98%E1%83%92%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%98
29. ონლაინ-ენციკლოპედია „ვიკიპედია“. (გვერდი ბოლოს დარედაქტირდა - 21.05.2017). *არნოლდ შვარცენგერი*. მოძიებული 18.06.2017
https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%9C%E1%83%9D%E1%83%9A%E1%83%93_%E1%83%A8%E1%83%95%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%AA%E1%83%94%E1%83%9C%E1%83%94%E1%83%92%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%98

30. საიტი sportx. (04.01.2014). *არნოლდ შვარცენეგერი/Arnold Schwarzenegger - მოკლე ბიოგრაფია*. მოძიებული 18.06.2017 <http://sportx.ge/portfolio/bicycle-movie/>
31. საინფორმაციო სააგენტო რეპორტიორი. (14.07.2017). *ქართული ოცნების საარჩევნო კამპანია*. მოძიებული 20.06.2017 <http://reportiori.ge/old/aww.ge/sputnik-georgia.com?menuid=66&id=6719>
32. ვიდეოპორტალი myvideo. (13.09.2012). *მოსახლეობას ქართული ოცნების მხარდამჭერი მსახიობები შეხვდნენ*. მოძიებული 20.06.2017 <http://www.myvideo.ge/v/1808903>
33. ვებ-გვერდი ამბები.ge. 02.08.2012. *ვალერი მელაძე „ქართული ოცნების“ მხარდამჭერი?!*. მოძიებული 20.06.2017 <http://www.ambebi.ge/politika/58404-valeri-meladze-qqarthuli-ocnebisq-mkhardamtceria.html?add=1%3Fq%3D%2Fpolitika%2F58404-valeri-meladze-qqarthuli-ocnebisq-mkhardamtceria.html%3Fadd%3D1%3Fq%3D%2Fpolitika%2F58404-valeri-meladze-qqarthuli-ocnebisq-mkhardamtceria.html%3Fadd%3D1%3Fq%3D%2Fpolitika%2F58404-valeri-meladze-qqarthuli-ocnebisq-mkhardamtceria.html%3Fadd%3D1>
34. ონლაინ-ენციკლოპედია ვიკიპედია. გვერდი ბოლოს დარედაქტირდა - 18.12.2015. *საქართველოს საპარლამენტო არჩევნები (2012)*. მოძიებული 20.06.2017 [https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%A1_%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%9E%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%9C%E1%83%A2%E1%83%9D_%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%A9%E1%83%94%E1%83%95%E1%83%9C%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%98_\(2012\)#.E1.83.A8.E1.83.94.E1.83.93.E1.83.94.E1.83.92.E1.83.94.E1.83.91.E1.83.98](https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%A1_%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%9E%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%9C%E1%83%A2%E1%83%9D_%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%A9%E1%83%94%E1%83%95%E1%83%9C%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%98_(2012)#.E1.83.A8.E1.83.94.E1.83.93.E1.83.94.E1.83.92.E1.83.94.E1.83.91.E1.83.98)
35. ვებ-გვერდი ambebi.ge. (28.05.2016). *ვინ არიან პაატა ბურჭულაძის გუნდის ახალი სახეები*. მოძიებული 20.06.2017 <http://www.ambebi.ge/politika/165301-vin-arian-paata-burtculadzis-gundis-akhali-sakheebi.html>
36. ვებ-გვერდი FactCheck.ge (13.07.2017). *საჯარო გამოკითხვა ერთად - პარტიების წინასაარჩევნო რეიტინგები*. მოძიებული 07.07.2017 <http://factcheck.ge/article/qhvela-gamokithkhva-erthad-partiebis-tsinasaarchevno-reitingebi/>
37. საინფორმაციო სააგენტო ინტერპრესნიუსი. (18.08.2016). *პაატა ბურჭულაძის პარტია და ვაშაძე-ჯაფარიძე-კაციტაძის ბლოკი გაერთიანდა*. მოძიებული 20.06.2017

<http://www.interpressnews.ge/ge/paata-burtculadze-sakhelmtsifo-khalkhisthvis/393104-paata-burtculadzis-partia-da-vashadze-jafaridze-kacitadzis-bloki-gaerthianda.html?ar=A>

38. საინფორმაციო სააგენტო newposts. (2016.09.14). ინტერნეტში ნიკა გვარამიას და პაატა ბურჭულაძის საუბრის ფარული ჩანაწერი გავრცელდა. მოძიებული 20.06.2017

<http://www.newposts.ge/?l=G&id=119017-%E1%83%92%E1%83%95%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%98%E1%83%90,%20%E1%83%91%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%AD%E1%83%A3%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%AB%E1%83%94,%20%E1%83%A9%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%90%E1%83%AC%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%98>

39. ონლაინ-ენციკლოპედია ვიკიპედია. (ბოლოს დარედაქტირდა - 15.10.2016).

საქართველოს პატრიოტთა ალიანსი. მოძიებული 20.06.2017

<https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%A1%E1%83%9E%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%A0%E1%83%98%E1%83%9D%E1%83%A2%E1%83%97%E1%83%90%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%98%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%A1%E1%83%98>

40. საინფორმაციო სააგენტო dalma news. (04.06.2016). *NDI-ის პოლიტიკური რეიტინგი - ვინ იბრძოლებს ხმების 60 პროცენტისთვის?*. მოძიებული 20.06.2017

<http://dlnm.info/ge/ndi-is-politikuri-reitingi-vin-ibrzolebs-xmebis-60-procentistvis/>

41. ვებ-გვერდი 1tv.ge. (2015.03.25). *როგორია პოლიტიკური პარტიების რეიტინგები „აი-არ-აი-ს“ მიერ ჩატარებული კვლევის მიხედვით*. მოძიებული 20.06.2017

<http://1tv.ge/ge/news/view/92049.html>

42. ცენტრალური საარჩევნო ადმინისტრაციის ვებ-გვერდი. (06.09.2012). *ბიძინა*

ივანიშვილი-ქართული ოცნება, პარტიული სია. მოძიებული 20.06.2017

<http://cesko.ge/res/old/other/11/11134.pdf>

43. ვიდეოპორტალი myvideo. (13.12.2013). *სოსო ჯაჭვლიანი შე ჩმორო*. მოძიებული 20.06.2017 <http://www.myvideo.ge/v/2207815>

44. საინფორმაციო სააგენტო ინტერპრესნიუსი. (22.07.2015). *სოსო ჯაჭვლიანი - მე „იბიარდზე“ ვერასოდეს ვერ ვიქნები, ერთგული მეუღლე ვარ*. მოძიებული 20.06.2017

<http://www.interpressnews.ge/ge/politika/339801-soso-jatcvliani-me-qibiardzeq-verasodes-ver-viqnebi-erthguli-meughle-var.html?ar=A>

45. ვებ-გვერდი accent.com.ge. (2017.06.07). *კალაძე მერაბ: უძლეველი კანდიდატი, თუ მმართველ გუნდში საკადრო კრიზისის შედეგი?*. მოძიებული 21.06.2017 <http://accent.com.ge/ge/news/details/35140->
46. ვებ-გვერდი prime time. (06.06.2017). ზაალ უდუმაშვილი „ნაციონალების“ შეთავაზებას დათანხმდა - მერობის კანდიდატი. მოძიებული 21.06.2017 <http://primetime.ge/news/63303-%E1%83%96%E1%83%90%E1%83%90%E1%83%9A-%E1%83%A3%E1%83%93%E1%83%A3%E1%83%9B%E1%83%90%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%9D%E1%83%91%E1%83%98%E1%83%A1-%E1%83%99%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%93%E1%83%98%E1%83%93%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%98>

რესპოდენტთა სია:

1. ვალერიან გორგილაძე_პოლიტიკის ექსპერტი
2. გია ნოდია_პოლიტიკის ექსპერტი
3. რამაზ საყვარელიძე_პოლიტიკის ექსპერტი
4. გუგული მაღრაძე_პარტია “ქართული ოცნების“ წარმომადგენელი
5. ნიკა მაჭუტაძე_“მოძრაობა სახელმწიფო ხალხისთვის“ წარმომადგენელი
6. მერაბ მეტრეველი_ჟურნალისტი, რომელიც ჩართული იყო საარჩევნო კამპანიაში
7. ნათია ტატურაშვილი_ელექტორატი, 25 წლის
8. ნუგზარ მჭედლიშვილი_ელექტორატი, 59 წლის
9. გიორგი გიგანი_ელექტორატი, 30 წლის

დანართი 1

რესპოდენტთა კითხვარი მათი სტატუსის გათვალისწინებით

კითხვარი: (ექსპერტები)

1. რა მეთოდები უნდა გამოიყენოს ახალმა პოლიტიკურმა პარტიამ რომ ამომრჩევლის თვალში ცნობადობა და ნდობა მოიპოვოს?
2. საარჩევნო კამპანიაში „ცნობილი სახეების“ მონაწილეობის არაერთი შემთხვევა გვახსოვს, რა მიზნით გამოიყენებიან ისინი და რატომ არის ის შეუცვლელი მეთოდი?
3. რა უპირატესობებს და ნაკლოვანებებს ფლობენ „ცნობილი სახეები“ პოლიტიკოსებთან მიმართებაში?
4. რაში ეხმარებათ საარჩევნო სუბიექტებს „ცნობილი სახეების“ მხარდაჭერა?
5. რას აძლევს თავად „ცნობილ სახეებს“ ახალი პარტიების მხარდაჭერა?
6. რამდენად აისახება შედეგებზე „ცნობილი სახეების მხარდაჭერა?“ და რა კატეგორიის ელექტორატზე ახდენს გავლენას?
7. ქართული რეალობიდან შეგვიძლია თუ არა იმის თქმა, რომ „ცნობილი სახეების“ გარეშე ახალი პოლიტიკური პარტია არჩევნებში გამარჯვებას ვერ შეძლებს?
8. მიანიშნებს თუ არა სუსტ პარტიულ ინსტიტუციონალიზაციაზე ის ფაქტი, რომ ახალი პარტიები „ცნობილი სახეების“ დახმარების გარეშე რეიტინგს ვერ იმაღლებენ?
9. ქართული რეალობიდან გამომდინარე, როგორ შეაფასებთ პოლიტიკაში სხვა სფეროდან „პორტირებული“ „ცნობილი სახეების“ მუშაობას?
10. პირადად თქვენ, მიესალმებით თუ არა „ცნობილი სახეების“ ჩართულობას საარჩევნო კამპანიაში და რატომ?

კითხვარი: („ცნობილი სახეები“)

1. არჩევნებში მონაწილეობის შესახებ შეთავაზება პოლიტიკური პარტიისგან მიიღეთ თუ თავად გაგიჩნდათ ამის სურვილი?
2. რატომ დათანხმდით/მიიღეთ გადაწყვეტილება არჩევნებში მონაწილეობის?
3. როგორ ფიქრობთ, რატომ სჭირდება თქვენი დახმარება ახალ პოლიტიკურ პარტიებს? რა უპირატესობებს ფლობთ?

4. თქვენი ჩართულობით რამდენად შეძელით ახალი პოლიტიკური პარტიის დახმარება? რამდენად მოახდინეთ გავლენა ამომრჩეველზე?
5. არჩევნებში მონაწილეობის სანაცვლოდ მიიღეთ თუ არა რაიმე შეთავაზება პოლიტიკური პარტიისგან?
6. თქვენ პოლიტიკაში სხვა სფეროდან მოხვედით, ხომ არ გაგიჭირდათ პოლიტიკური მოღვაწეობა, იქიდან გამომდინარე რომ ეს თქვენი პროფესია არ იყო?

კითხვარი: (პოლიტიკოსები)

1. როგორ ფიქრობთ რა ფაქტორები დაგეხმარათ არჩევნებში გამარჯვებაში/ბარიერის გადალახვაში?
2. რატომ გადაწყვიტეთ „ცნობილი სახეების“ ჩართვა წინასაარჩევნო კამპანიაში და რამდენად გაამართლა ამ მეთოდმა არჩევნებში?
3. რა უპირატესობებს ფლობენ ისინი თქვენთან შედარებით?
4. რომ არა „ცნობილი სახე“, როგორ ფიქრობთ შეძლებდით არჩევნებში ამ შედეგის მიღებას?
5. მომავალ არჩევნებში გამოიყენებთ თუ არა „ცნობილ სახეებს“ საარჩევნო კამპანიაში და რა რაოდენობით?
6. როგორ შეაფასებთ „ცნობილი სახეების“ პოლიტიკურ საქმიანობას?

კითხვარი: (ელექტორატი)

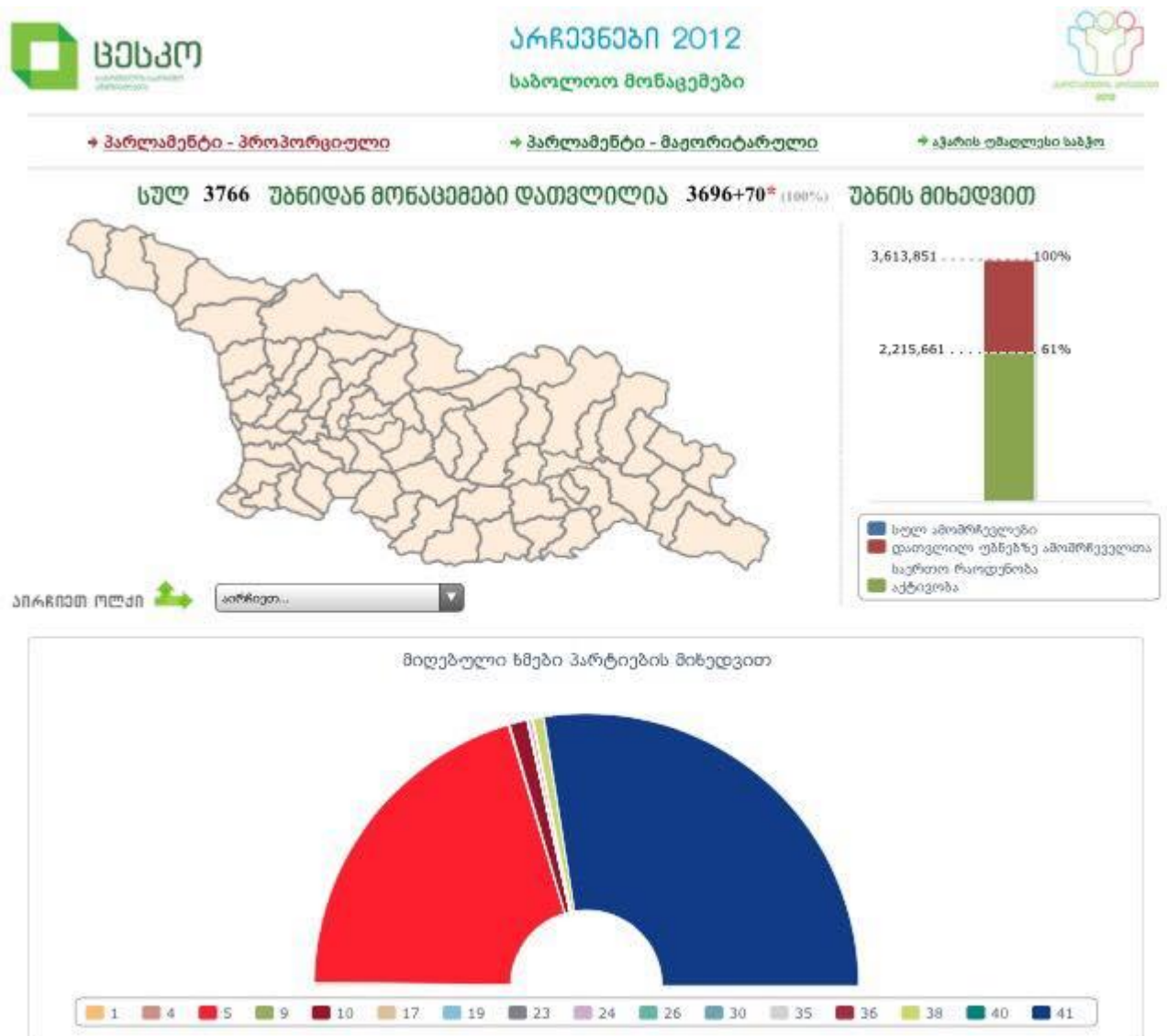
1. რის მიხედვით უცხადებთ ნდობას ახალ პოლიტიკურ პარტიებს არჩევნებში? ამ კუთხით, მოქმედებს თუ არა თქვენზე „ცნობილი სახის ფაქტორი“? თუ გაგიკეთებიათ არჩევანი იმ პარტიის სასარგებლოდ, რომელსაც „ცნობილი სახე“ უჭერდა მხარს?
2. თუ შეგიძლიათ, გვითხრით თქვენს ირგვლივ მყოფი ადამიანები რას ფიქრობენ იგივე საკითხზე?
3. როგორ ფიქრობთ რატომ მიმართავენ პარტიები „ცნობილი სახეების“ საარჩევნო კამპანიაში ჩართვის მეთოდს? რა უპირატესობებს ფლობენ „ცნობილი სახეები“ პოლიტიკოსებთან მიმართებაში?

4. არსებული რეალობიდან გამომდინარე, რა შეგიძლიათ თქვათ, გამართლეს თუ არა პოლიტიკაში მოსულმა „ცნობილმა სახეებმა“ საზოგადოების მოლოდინები?

5. რამდენად მიესალმებით „ცნობილი სახეების“ ჩართულობას საარჩევნო კამპანიაში? პოლიტიკაში „მოსვლას“?

დანართი 2

2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების შედეგები:

დანართი 3

2016 წლის საპარლამენტო არჩევნების შედეგები:

საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის

საქართველოს პარლამენტის 2016 წლის 8 ოქტომბრის არჩევნების საბოლოო
შედეგების შემაჯამებელი

ოქმი

თბილისი

2016 წლის 16 ნოემბერი

საქართველოს ორგანული კანონის "საქართველოს საარჩევნო კოდექსი" მე-14 მუხლის პირველი პუნქტის "ლ" ქვეპუნქტის, 30-ე მუხლის მე-4 პუნქტის, 70-ე მუხლის, 76-ე მუხლის მე-3 პუნქტის, 77-ე მუხლის მე-5 პუნქტისა და 125-ე მუხლის პირველი, მე-2, 18² და მე-19 პუნქტების, საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის 2016 წლის 23 ოქტომბრის „საქართველოს პარლამენტის 2016 წლის 8 ოქტომბრის პროპორციული საარჩევნო სისტემით ჩატარებული არჩევნების შედეგების შემაჯამებელი ოქმი“-სა და „საქართველოს პარლამენტის 2016 წლის 8 ოქტომბრის მათორიტარული საარჩევნო სისტემით ჩატარებული არჩევნების პირველი ტურის შედეგების შემაჯამებელი ოქმი“-ს შესაბამისად, საქართველოს ცენტრალურმა საარჩევნო კომისიამ 2016 წლის 16 ნოემბრის სხდომაზე შეაჯამა საქართველოს პარლამენტის 2016 წლის 8 ოქტომბრის არჩევნების საბოლოო შედეგები და დაადგინა:

I. ამომრჩეველთა საერთო რაოდენობა:

3 513 884

5. საარჩევნო სუბიექტებისათვის მიცემულ ხმათა რაოდენობა:

№	პარტიის (ბლოკის) დასახელება	მიღებული ხმების რაოდენობა	%	მიღებული მანდატების რაოდენობა
1	„პაატა ბურჭულაძე - სახელმწიფო ხალხისთვის“	60 681	3.45%	
2	პროგრესულ-დემოკრატიული მოძრაობა („თქვენგან, თქვენთვის, თქვენთან ერთად“)	1 010	0.06%	
3	„ნინო ბურჯანაძე - დემოკრატიული მოძრაობა“	62 166	3.53%	
4	„ჯონდი ბალათურია - ქართული დასი“	2 182	0.12%	
5	„ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“	477 053	27.11%	27
6	„უსუფაშვილი - რესპუბლიკელები“	27 264	1.55%	
7	„თამაზ მეჭიაური ერთიანი საქართველოსთვის“	2 805	0.16%	
8	„დავით თარხან-მოურავი, ირმა ინაშვილი - საქართველოს პატრიოტთა ალიანსი, გაერთიანებული ოპოზიცია“	88 097	5.01%	6
10	„შალვა ნათელაშვილი - საქართველოს ლეიბორისტული პარტია“	55 208	3.14%	
11	„სახალხო ხელისუფლება“	810	0.05%	
12	„საქართველოს კომუნისტური პარტია - სტალინელები“ (ივანე წიკლაური)	1 757	0.10%	
14	„დავით თევზაძე - საქართველოს მშვიდობისათვის“	3 824	0.22%	
15	„მშრომელთა სოციალისტური პარტია“	662	0.04%	
16	„საქართველოს ერთიანი კომუნისტური პარტია“	1 467	0.08%	
17	„საქართველო“	1 548	0.09%	
18	„ქართული იდეა“	2 916	0.17%	
19	„თოფაძე - მრეწველები, ჩვენი სამშობლო“	13 788	0.78%	
22	მერაბ კოსტავას საზოგადოება	966	0.05%	
23	„ჩვენი - სახალხო პარტია“	1 595	0.09%	
25	„კახა ძაგანია, სოსო შატბერაშვილი, პაატა ჯიბლაძე, არჩილ ბენიძე - მემარცხენე ალიანსი“	699	0.04%	
26	ეროვნული ფორუმი	12 763	0.73%	
27	„ირაკლი ალასანია - თავისუფალი დემოკრატები“	81 464	4.63%	
28	„ზვიადის გზა - უფლის სახელით“	1 467	0.08%	
30	„ჩვენი საქართველო“ (ზადრი პატარკაციშვილის საარჩევნო შტაბი)	802	0.05%	
41	„ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“	856 638	48.68%	44

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Tea Tabeshadze

The Celebrities in the Election Campaign of 2012-2016

The Science of Politics

Master's thesis is executed to gain Master's degree in Political Science

Heads:

Professor, Malkhaz Matsaberidze

Doctoral, Irine Chumburidze

Tbilisi

2017

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

სოციალური და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
გვანცა აბაშიძე

უმაღლესი განათლების რეფორმა და ეროვნული უმცირესობათა
ინტეგრაციის პრობლემა საქართველოში

პოლიტიკის მეცნიერების მიმართულება

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია პოლიტიკის მეცნიერების მაგისტრის
ხარისხის მოსაპოვებლად

კურსის ხელმძღვანელი: ასისტენტ-პროფესორი: თამარ ქარაია

თბილისი

2017 წელი

სარჩევი

ანოტაცია.....	3
შესავალი.....	6
თავი 1. კანონმდებლობის ზოგადი მიმოხილვა	26
თავი 2. უმაღლესი განათლების სისტემის განვითარების გზა საქართველოში ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრაციის კუთხით.....	29
2.1. საბჭოთა განათლების სისტემა.....	29
2.2. 90-იანი წლების პოლიტიკა.....	30
2.3. „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ.....	32
თავი 3. კვოტირების სისტემა და 1+4 პროგრამის განხორციელება.....	35
თავი 4. მონაცემთა ინტერპრეტაცია.....	51
4.1. პროგრამაში ჩართული კომპეტენტური პირები.	51
4.2. ლექტორები და პედაგოგები.....	53
4.3. სტუდენტები.	56
დასკვნა:	60
გამოყენებული ლიტერატურა:	64

უმაღლესი განათლების რეფორმა და ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრაციის პრობლემა საქართველოში

ანოტაცია

საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ საქართველოში ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრაციის პრობლემა საკმაოდ აქტუალური გახდა. 90-იანი წლების კონფლიქტებს დიდწილად ეროვნულ უმცირესობებთან ურთიერთობების პრობლემები განაპირობებდა. ერთის მხრივ, ეს „ჩრდილოელი მეზობლის“ პოლიტიკა იყო, რომელიც „დაშალე და იბატონეს“ პრინციპით მართავდა და უდგებოდა ყველა სსრკ-ს სახელმწიფოში წარმოქმნილ წინაღმდეგობას ამ პოლიტიკით, მეორეს მხრივ კი ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრაციის საკითხი ყოველთვის იყო პრობლემური. საქართველო იყო და არის მრავალეთნიკური სახელმწიფო. ამიტომ დემოკრატიული აღმშენებლობის გზაზე ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრაცია ერთ სამოქალაქო საზოგადოებაში ძალიან მნიშვნელოვანი გამოწვევაა ქვეყნისთვის. თემა აქტუალურია, რადგან საქართველო ამ პრობლემის წინაშე ახლა უფრო დგას ვიდრე წარსულში, საბჭოთა კავშირის დროს. ეს კი იმით აიხსნება, რომ მაშინ ინტეგრაციის საკითხი არ იყო პრობლემატური, რადგან დემოკრატიულ სახელმწიფოზე არავინ სააუბრობდა, არავის ჰქონდა პრეტენზია და კომუნისტური იდეოლოგია აკავშირებდა სხვადასხვა ერებს ერთმანეთთან. სსრკ-ს დაშლის შემდგომ იწყება რეალურად ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრაციის პრობლემები.

მოცემული ნაშრომი ეხება ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრაციის პრობლემას საქართველოში. კვლევის მიზანია განისაზღვროს როგორ ხდება განათლების რეფორმების გამოყენებით ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრირება სამოქალაქო საზოგადოებაში. კერძოდ კი, კვლევის მიზანია გავიგოთ რამდენად უწყობს ხელს 1+4 პროგრამა ამ პროცესს საქართველოში. როგორი შედეგები აქვს ამ კუთხით მოცემულ პროგრამას. დავადგინოთ რა ხარვეზები აქვს ამ პროგრამას და რა ფაქტორები იწვევს ამ ხარვეზებს. კვლევის პროცესში გამოყენებული იქნა მეთოდების ტრიანგულაცია. კერძოდ, თვისებრივი კვლევის ტექნიკა სიღმისეული ინტერვიუს სახით და

რაოდენობრივი მეთოდები მცირე კითხვარის სახით. (რომლითაც დადგინდა თუ რატომ ჩააბარეს ეროვნული უმცირესობათა წარმომადგენლებმა ამ პროგრამით.)

კვლევის პროცესში გაანალიზდა იმსტუდენტების დამოკიდებულებები, რომლებმაც ამ პროგრამით ჩააბარეს უმაღლეს დაწესებულებებში. ასევევე ჩატარდა ინტევიურება კონკრეტულად ამ პროგრამაში ჩართული კომპეტენტური პირებისა.

საკვანძო სიტყვები: ინტეგრაცია, განათლება, რეფორმები, კონფლიქტები, ეფექტურობა, ენა.

Higher education reform and national minorities' integration problem in Georgia

Annotation

After the dismissal of the Soviet Union the national minority integration problem became quiet urgent. The conflicts in the 90's mainly were caused by the relationship problems with national minorities. On the other hand, it was a politic of the „Northern neighbor” which was governed by the principle of „divide and govern” and that was for political reasons in all The Union state resistance, on the other hand the national minority integration issue was always problematical. Georgia was and is a multinational state. The national minority integration in one civil society is a very important challenge on a democratic way. The issue is actual, because Georgia nowadays faces the problem than in the past during The Soviet Union. That is the reason why the integration issue was not problematical, because no one mentioned democratic state, no one had a claim and communist ideology connected different nations to each other. After The Soviet Unions's dismissal starts national integration problem.

The given thesis is about national minority integration problems in Georgia. The research aim is to identify the use of educational reform towards national minority integration in civil society. Mainly, the research aim is to understand 1+4 program accomplice to this process in Georgia, what are the results of the program in the point of fact. To establish the program omissions and the causes of these omissions. The research was carried out with triangulation of methods. So the qaulitative techniques were used during the research processwithmainly detailed interview and alsothe quantitative methods using by tiny questionnaire which gave the reasons why the national minority representatives have been passed by this program. During the research were analysed the attitude of those students who passed the exams at high educational institutions to this program. Competence people involved in this program were also interviewed.

The key words: Integration, Education, Reforms, Conflicts, Effeciency, Language.

შესავალი

საქართველო მულტიეთნიკური სახელმწიფოა. საბჭოთა კავშირის დაშლისას მოსახლეობის დაახლოებით 30%-ს ეთნიკური უმცირესობები წარმოადგენდნენ. ძირითადი პრობლემა რაც დღეს დგას, არის ეთნიკური უმცირესობების არასაკმარისი სოციალურ-პოლიტიკური ინტეგრაცია და ასევე დემოკრატიული ინსტიტუტებში მათი მონაწილეობის დაბალი დონე. (ნოდია & სქოლტბახი, 2006. გვ:76). ყველაზე მთავარი სირთულე ქართული ენის არასათანადო ცოდნაა, რომელიც ერთადერთი სახელმწიფო ენაა ქვეყანაში. ამ საკითხს საბჭოთა პერიოდში რუსეთი აგვარებდა ძალადობრივი პოლიტიკით, რომელიც ახერხებდა ერთა შეკავშირებას, მაგრამ როგორც კი დაიშალა ეს ერთობა, მაშინვე დაიწყო რიგი კონფლიქტები. ეს არა მარტო საქართველოს ეხება, არამედ სხვა სოციალური ბანაკის ქვეყნებსაც. (მაგალითად იუგოსლავიაც კმარა.) საქართველოსთვის ეს საკითხი საკმაოდ მნიშვნელოვანია, რადგან დემოკრატიაზე გადასვლა მოიცავს სამოქალაქო ერთობის ჩამოყალიბებასაც, რომელიც ინტეგრაციის გარეშე ვერ იარსებებს და ამასთანავე ეს პროცესი უნდა განხორციელდეს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ღირებულებების საშუალებით და არა ძალადობრივი ხერხებით. გასულ ათწლეულში მოვლენები ისე განვითარდა, რომ ამ კონფლიქტებმა საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობა საფრთხის ქვეშ დააყენა და რეალურად დღესაც ამ საფრთხის წინაშე ვდგავართ.

საქართველო, როგორც ზემოთ აღინიშნა, თავისი გეოგრაფიული და პოლიტიკური წარსულის გამო, ეთნიკური, რელიგიური და ენობრივი მრავალფეროვნებით ხასიათდება. საქართველო მრავალეთნიკური სახელმწიფოა, სადაც ეთნიკური უმცირესობათა უმეტესობას აზერბაიჯანელი და სომეხი ეთნიკური ჯგუფები წარმოადგენენ. 2002 წელს ქვეყნის 4.37 მილიონი მცხოვრებიდან საქართველოში 284 761-მდე ეთნიკურად აზერბაიჯანელი ცხოვრობს, რაც ქვეყნის მთელი მოსახლეობის 6.5%-ია. რაც შეეხება სომეხებს, ისინი 248 929 ადამიანით ქვეყნის მთელი მოსახლეობის 5.7%-ს შეადგენენ. (ზურაბიშვილი, 2011. გვ:3.) აზერბაიჯანელები საქართველოს რამდენიმე რეგიონში, ძირითადად, კომპაქტურად არიან დასახლებულნი. მათი უმრავლესობა ქვემო ქართლშია განსახლებული. ისინი

დღეისათვის ქვემო ქართლის მთელი მოსახლეობის 45%-ს შეადგენენ. რაც შეეხება მეორე დიდ ეთნიკურ უმცირესობას, დღეისათვის სომხები მოსახლეობის უმრავლესობას შეადგენენ ახალქალაქის (57 516 სული, 94.3%), ნინოწმინდისა (32 857 სული, 96%) და წალკის რაიონებში (11 484 სული, 55%). საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდგომ, ეროვნულ უმცირესობებს გაუჭირდათ დამოუკიდებელი საქართველოს სოციალურ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში ინტეგრირება ქართული ენის არცოდნის გამო, რომელიც გახდა ერთადერთი სახელმწიფო ენა. 2002 წლის მონაცემებით, ქართულ ენაზე გამართულად საუბრობენ, ძირითადად, დედაქალაქსა და შერეული მოსახლეობის მქონე რეგიონებში მცხოვრები უმცირესობები, ხოლო შორეულ მონოეთნიკურ რეგიონებში ქართულის ფლობის დონე ძალიან დაბალია. უმცირესობის საკითხთა ევროპული ცენტრის მიერ 2008 წლის მაისში ჩატარებული კვლევის შედეგად, რომლის დროსაც სამცხე-ჯავახეთისა და ქვემო ქართლის რვა მუნიციპალიტეტიდან 1699 ეროვნული უმცირესობის წარმომადგენელი გამოიკითხა, დადგინდა, რომ მხოლოდ ბორჯომისა და ახალციხის რაიონებში (სადაც ეთნიკური ქართველების რაოდენობა მეტია), 10%-ზე მეტი ეროვნული უმცირესობა საუბრობს სრულყოფილად ქართულ ენაზე. 2009 წლის ჯონათ უილთის მოხსენების მიხედვით, ახალციხეში ქართული მხოლოდ 6, 7 პროცენტმა არ იცის, ახალქალაქში – 47,2%, ნინოწმინდაში – 28,2%. ახალციხეში – ესმის, საუბრობს და წერს გამართულად მხოლოდ 23%, ახალქალაქში – 5%. (ზურაბაშვილი, 2011. გვ:3.)

უახლოესი ისტორიის მანძილზე ეთნიკური უმცირესობების მიმართ ქართული სახელმწიფოს დამოკიდებულება განსხვავდებოდა სხვადასხვა პოლიტიკური მმართველობის შესაბამისად. საბჭოთა პერიოდში სამოქალაქო ინტეგრაცია დიდ პრობლემად არ ითვლებოდა, რადგან საბჭოთა მოქალაქენი იყვნენ ერთი საერთო სახელმწიფოს ქვეშ გაერთიანებულნი და რუსული ენა ითვლებოდა ოფიციალურ ენად და შესაბამისად ეს უკანასკნელი იყო ქართველი და არაქართველი მოქალაქეების დასაკავშირებელი რგოლი. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდგომ კი ეთნიკური უმცირესობების მიმართ გაჩნდა სტერეოტიპული დამოკიდებულება, რასაც პოლიტიკური ხასიათის კონფლიქტამდე და ერებს შორის დაძაბულობამდე მივყავართ. ქართული ენის არასრულყოფილად ცოდნის გამო კი ეთნიკური უმცირესობების

ინტეგრაციის პრობლემა ჩნდება. რაც დაკავშირებულია სხვა მრავალ მოწყვლად საკითხთან. (ნოდია&სქოლტბახი, 2006. გვ: 78-80.) მათ შორის:

- *უმცირესობის წარმომადგენელი მოქალაქეების ურთიერთობა სახელმწიფოსთან*-უმცირესობებს უჭირთ სახელმწიფო უწყებებთან ურთიერთობა, რადგან ოფიციალური სამუშაო ენა ქართულია. ამიტომ მათ სჭირდებათ ამისთვის თარჯიმანი, რაც სხვა პრაქტიკულ სირთულეებს უკავშირდება. ეს გარემოება კი ხელს უშლის უმცირესობებს თავის სრულფასოვან მოქალაქეებად იგრძონ.
- *ურთიერთობა მოქალაქეთა შორის*-ეთნიკურ უმცირესობათა შორის საკომუნიკაციო ენად ისევ რუსული გამოიყენება, მაგრამ ქართველ მოსახლეობაში რუსული ენის გამოყენების არეალი ძალიან შემცირებულია. ამ მიზეზის გამო უმცირესობებს უჭირთ ქართულ მოსახლეობასთან კონტაქტის დამყარება.
- *ინფორმაციის შეზღუდულობა*-მედია ქართულ ენაზე მაუწყებლობს, ამიტომ უმცირესობები ძირითადად რუსული არხების ყურებით შემოიფარგლებიან. ამ არხებიდან კი წამოსული ინფორმაცია დეზინფორმაციულია. მართალია 2005 წლიდან საზოგადოებრივმა მაუწყებელმა გაანაახლა უმცირესობათა ენებზე გადაცემები, მაგრამ ეროვნული უმცირესობები ცუდად არიან ინფორმირებულნი საქართველოს კანონმდებლობის შესახებ. (იმ ქვეყნის კანონმდებლობა არ იციან, რომლის მოქალაქეებიც არიან.).
- *ხელისუფლების ორგანოებში მონაწილეობა*-მმართველ ორგანოებში ეთნიკური უმცირესობები თითქმის არ არიან წარმოდგენილნი. მაგალითად, ვარდების რევოლუციის შემდგომ არც ერთ სომეხ და არც ერთ აზერბაიჯანელს არ ჰქონია მინისტრის პოსტი დაკავებული. იმ მხარეშიც კი სადაც ისინი უმრავლესობას წარმოადგენენ, ყოველთვის არიან უწყებების ხელმძღვანელის მოადგილეები და არა ხელმძღვანელები. მხოლოდ ჯავახეთის რაიონის ადგილობრივი ადმინისტრაცია თითქმის ეთნიკურად

სომეხია, რადგან აქ მათი წილი მოსახლეობაში 95%-ია. თუმცა ისინი მუშაობენ სომხურ და რუსულ ენებზე, ქართულის არცოდნის გამო.

- *პოლიტიკური მონაწილეობის დაბალი დონე*–უმცირესობები არჩევნებზე აქტიურობით არ გამოირჩევიან. ისინი ცდილობენ ქართულ საზოგადოებაში დაპირისპირებებიდან თავი შორს დაიჭირონ. ამასთანავე ისინი ძირითადად მხარს უჭერენ მმართველ პარტიას და ამით ცდილობენ საკუთარი მოქალაქეობრივი ვალის მოხდას.

ზემოთქმულიდან კარგად ჩანს, რომ ეროვნულ უმცირესობათა ინტეგრაციის დონე საზოგადოებაში ძალიან დაბალია. ამ გარემოებას კი ძირითადად განაპირობებს ქართული ენის არასრულყოფილად ცოდნა ან საერთოდ არცოდნა ეროვნულ უმცირესობებში. საქრთველოში ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრაციის პრობლემა უმრავლესობის მხრიდან ნეგატიური განწყობების და უმცირესობათა მხრიდან თვითიზოლაციის კომპონენტებს შეიცავს. მარგინალიზირებული ჯგუფების საზოგადოებაში ინტეგრაციის პრობლემა ვარდების რევოლუციის შემდგომ სულ უფრო მეტი ყურადღება ექცევა. ამიტომ 2004 წლიდან მკვეთრად შეიცვალა დამოკიდებულება ეთნიკური უმცირესობების მიმართ და დაიგეგმა პროექტები მათი ინტეგრაციისათვის. თუმცა პრობლემას წარმოადგენს ის, რომ უმაღლეს საგანამანათლებლო დაწესებულებებში არაქართულენოვანი სკოლებიდან ძალიან მცირე რაოდენობის სტუდენტი ირიცხება, განსაკუთრებით კი ერთიანი ეროვნული გამოცდების შემოდების შემდგომ, რომელიც სავალდებულო გახდა 2004 წლიდან და ემსახურებოდა ამ სისტემაში განათლების თანასწორობის აღდგენასა და კორუფციის აღმოფხვრას, თუმცა ეს ერთიანი ეროვნული გამოცდები დისკრიმინაციული აღმოჩნდა ეთნიკური უმცირესობებისათვის, რაც ქართული ენის არცოდნის პრობლემასთან იყო დაკავშირებული. 2005 წლიდან ყოველი წინა წლის ხარვეზების გაანალიზებით, სახელმწიფომ ნელ-ნელა დაიწყო სხვადასხვა შეღავათების დაწესება ეროვნული უმცირესობებისათვის ეროვნულ გამოცდებზე. თუმცა აქტიურობისა და უნივერსიტეტებში ჩარიცხვის დონე მაინც ძალიან დაბალი იყო. 2010 წლიდან კი შემოდის კვოტირების სისტემა, რომლის აუცილებელი პირობას წარმოადგენს ქართული ენის ერთწლიანი მოსამზადებელი კურსის გავლას. ეს რეფორმა 1+4 -ის

სახელითაა ცნობილი, რაც იმას ნიშნავს, რომ ეროვნული უმცირესობები ახარებენ უნარების გამიცდას საკუთარ მშობლიურ ენაზე და ქართული ენისერთწლიანი მოსამზადებელი კურსის გავლის შემდეგ გადადიან ბაკალავრის საფეხურზე.

კვლევის *საკითხს* წარმოადგენს უმაღლეს განათლების პროგრამები რამდენად უწყობს ხელს საქართველოში ეთნიკური უმცირესობათა ინტეგრაციას. აუცილებელია იმის განსაზღვრა რამდენად უზრუნველავს 1+4 პროგრამა უმცირესობათა ინტეგრაციას, რა დადებითი და უაროფითი მხარეები აქვს ამ პროგრამას. უნდა აღინიშნოს, რომ ყველა მოქალაქეს აქვს განათლების უფლება, ხოლო სტუდენტს კი აქვს უფლება მიიღოს ხარისხიანი უმაღლესი განათლება მათ შორის, რა თქმა უნდა, ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენლებსაც, რომლებიც საქართველოს მოქალაქეები არიან. პრობლემა ძირითადად წარმოიქმნება ქართული ენის არცოდნის გამო, რადგან კანონში „უმაღლესი განათლების შესახებ“ პირდაპირ არის აღნიშნული, რომ სწავლება უმაღლეს დაწესებულებებში მიმდინარეობს ქართულ ენაზე. პრობლემა იქმნება იმდენად, რამდენადაც საშუალო განათლების პროცესში ქართული ენის სწავლება არ არის სავალდებულო. ხოლო უმაღლესში კი 2013 წლიდან განხორციელებული ცვლილებების თანახმად: ქართულ ენაში მომზადების საგანმანათლებლო პროგრამის გავლაა უცილებელი ერთიანი ეროვნული გამოცდების მხოლოდ ზოგადი უნარების აზერბაიჯანულენოვანი,სომხურენოვანი,აფხაზურენოვანი და ოსურენოვანი ტესტების შედეგების საფუძველზე ჩარიცხული სტუდენტების მიერ.(ზურაბიშვილი, 2011. გვ: 5-8.)

მართალია განხორციელებული ცვლილებების შედეგად ეთნიკურ უმცირესობებს შეუძლიათ უმაღლესი განათლების მიღება, მაგრამ ქართული ენის კურსები არასაკმარისია ენის საფუძვლიანად დაუფლებისთვის, რის შედეგადაც სტუდენტის აკადემიური მოსწრების ხარისხის დონე ეცემა ენის ბარიერის არსებობის გამო. ამიტომ უმაღლესი განათლების პროგრამაში ცვლილებები არ არის საკმარისი ამ პრობლემის საფუძვლიანად მოგვარებისთვის. შესაბამისად ეთნიკური უმცირესობათა ინტეგრაციის პრობლემა კვლავ დგას სახელმწიფოს წინაშე.

პრობლემის *აქტუალურობას* განაპირობებს ის რომ საქართველო დგას დემოკრატიის აღმშენებლობის გზაზე, რისთვისაც აუცილებელია ეთნიკური

უმცირესობათა სრული ინტეგრაცია საზოგადოებაში, რაც სამწუხაროდ კარგად არ არის განხორციელებული. წინ გადადგმულ ნაბიჯად უნდა ჩაითვალოს „უმაღლესი განათლების კანონში“ შეტანილი ცვლილებები, რის შედეგადაც ეთნიკურ უმცირესობებს მიენიჭათ უფლება გამარტივებული წესით ეროვნული გამოცდების ჩაბარება, თუმცა სწავლების პირველ წელს ქართულენოვანი კურსის გავლა სავალდებულო გახდა. ეს არის ე.წ. „1+4“ პროგრამა, რომლის ფარგლებშიც ყოველწლიურად 100 სომხურენოვანი და 100 აზერბაიჯანულენოვანი სტუდენტი ფინანსდება. კანონით განსაზღვრულია ოსურ და აფხაზურენოვანი ტესტების ჩაბარებაც, თუმცა დღემდე ამ პროგრამით აფხაზურენოვანი ტესტი მხოლოდ ორმა აბიტურიენტმა ჩააბარა, ოსურენოვანი ტესტი კი ჯერაც არ შემუშავებულა. „განათლების აკრედიტაციის ეროვნული ცენტრის“ მიერ უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებისათვის განსაზღვრული სტუდენტთა რაოდენობის ფარგლებში, ერთიან ეროვნულ გამოცდებზე მხოლოდ ზოგადი უნარების აზერბაიჯანულენოვანი და სომხურენოვანი ტესტის შედეგების საფუძველზე სტუდენტთა ჩარიცხვისათვის აცხადებს ადგილებს ერთიანი ეროვნული გამოცდებით მისაღებ სტუდენტთა საერთო რიცხვის 5-5%-ის ოდენობით, ხოლო ოსურენოვანი და აფხაზურენოვანი სტუდენტებისთვის – 1-1%-ის ოდენობით. (ბოჭორიშვილი, 2015.) თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ინტეგრაცია მაინც ნელა მიმდინარეობს, რადგან ეს კურსი არ არის საკმარისი ენის სრული დაუფლებისათვის და მაშინ, როდესაც სწავლა მიმდინარეობს მეცნიერულ ენაზე ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენლებს უჭირთ საგნის ჩაბარება და წარმოიშვება ხოლმე მთელი რიგირ პრობლემები. ეს მთლიანობაში ცუდად აისახება ქვეყანაში ამ პირების ინტეგრაციის ხარისხზე, რადგან ამ ქვეყანაში სწავლა სირთულეებთან ასოცირდება ისინი გადადიან სხვა ქვეყნის ტერიტორიებზე და იქ იღებენ განათლებას. (მაგალითად რუსეთში) უკან დაბრუნებულების ინტეგრაცია კი თითქმის შეუძლებელია, რაც დამატებით პრობლემებს წარმოშობს ქვეყნისათვის.

საქართველოში ეთნიკური უმცირესობების თემაზე ჩატარებულია საკმაოდ ბევრი კვლევა. ძირითადად განხილულია ენობრივი პრობლემები და მიმოხილულია მთლიანად საქართველოში განხორციელებული განათლების რეფორმა ეროვნული გამოცდების კუთხით, მაგრამ კონკრეტულად „1+4“ პროგრამის ეფექტურობა არ არის

გამოკვლევული, მიუხედავად იმისა, რომ ეს არის ამ ეტაპზე რეფორმის საბოლოო სახე, მაინც არ არის სიღმისეულად შესწავლილი პროგრამის ეფექტურობა, ამიტომ ვფიქრობ აუცილებელია ამ კუთხით კვლევის განხორციელება.

სახელმწიფოს წინაშე დგას საკმაოდ დიდი პრობლემა, რომელმაც შეიძლება ტერიტორიულ მთლიანობასაც შეუქმნას საფრთხე, რადგან ეთნიკური უმცირესობები საქართველოს მოქალაქეებად ვერ გრძნობენ თავს, შეზღუდულები არიან საკუთარი უფლებების განხორციელებაში. (ამ შემთხვევაში სტუდენტის უფლებას ვგულისხმობ მიიღოს ხარისხიანი განათლება) ამიტომ აუცილებელია გააზრება რამდენად უწყობს ხელს უმაღლესი განათლების პროგრამები საქართველოში ეთნიკური უმცირესობათა ინტეგრაციას? ან რა დადებითი და უაროვითი შედეგები შეიძლება მოიტანოს ამ პროგრამებმა? ხომ არ არის საჭირო მთლიანად განათლების - არა მარტო უმაღლესის, არამედ საშუალო საფეხურის რეფორმაც? პრობლემა სიღმისეულად არის შესასწავლი და მოსაგვარებელი, რომელიც საკმაოდ მნიშვნელოვან საკითხს წარმოადგენს სახელმწიფოს დემოკრატიული მშენებლობის გზაზე.

კვლევის მიზანია განისაზღვროს რამდენად უწყობს ხელს „1+4“ პროგრამა ეთნიკური უმცირესობათა ინტეგრაციას ხელს საქართველოში. როგორი შედეგები აქვს ამ კუთხით მოცემულ პროგრამას. დავადგინოთ რა ხარვეზები აქვს ამ პროგრამას და რა ფაქტორები იწვევს ამ ხარვეზებს.

ამოცანები:

- მიმოვიხილოთ „კანონი უმაღლესი განათლების შესახებ“ განვსაზღვოთ, როგორ მოქმედებს „1+4“ პროგრამა ეთნიკური უმცირესობათა ინტეგრაციაზე, ასევე სხვა დოკუმენტები, რომლითაც რეგულირდება „1+4“ პროგრამა;
- დავადგინოთ, რამდენმა ჩააბარა ამ პროგრამით და რამდენმა სტუდენტმა დაამთავრა ამ პროგრამით უმაღლესი სასწავლებელი;

კვლევის კითხვას წარმოადგენს : რამდენად ახდენს გავლენას 1+4 უმაღლესი განათლების პროგრამა ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრაციის დონეზე საქართველოში?

კვლევის მიზნიდან გამომდინარე აუცილებელია განვსაზღვოთ რა დამოკიდებულებაშია ქართული ენის ცოდნის დონე ინტეგრაციასთან, ამიტომ კვლევის ჰიპოთეზა შემდეგნაირად ყალიბდება:

მუშა ჰიპოთეზა:

რაც უფრო დაბალია ქართული ენის ცოდნის დონე „1+4” პროგრამით ეროვნულ გამოცდებზე გასული ეროვნული უმცირესობებში პროგრამის დაწყებამდე და შემდეგ, მით უფრო დაბალია ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრაციის დონე ქვეყანაში.

კვლევაში დამოუკიდებელი ცვლადია სახელმწიფოს მიერ განხორციელებული ცვლილების შედეგად უმაღლესი განათლების შესახებ კანონში მიღებული ე.წ. „1+4” პროგრამით ჩარიცხული სტუდენტთა ქართული ენის ცოდნის დონე, დამოკიდებული ცვლადია ეთნიკური უმცირესობათა ინტეგრაციის დონე საქართველოში, ანტიცედენტური ცვლადია საშუალო განათლების საფეხურზე ქართული ენის არასრულყოფილად სწავლება, შუალედური ცვლადია ხანგრძლივობა ქართული ენის კურსების, რომელიც შეიძლება არ იყოს საკმარისი ენის სრულყოფილად ცოდნისათვის.

დამოუკიდებელი და დამოკიდებული ცვლადების ***ოპერაციონალიზაციისას*** აუცილებელია განისაზღვროს თავად რა არის ***ინტეგრაცია***, როგორც დამოკიდებული ცვლადი და როგორ „დაითვლება“ ის. ინტეგრაცია, როგორც აღინიშნა ვებსტერის ლექსიკონში ტერმინი „ინტეგრაცია“ განმარტებულია, ორი სახით. პირველი მნიშვნელობით, ეს არის პროცესი თანასწორობის დამკვიდრებისა საზოგადოებაში განსხვავებულ ჯგუფებს შორის, ხოლო მეორე მნიშვნელობით ეს არის მოქმედებების ერთობლიობა, რომელიც ათანაბრებს საზოგადოებაში განსხვავებულ ჯგუფებსა და ინდივიდებს. (ვებსტერის ლექსიკონი 2017.06) ინტეგრაცია შეიძლება იყოს ასიმილაციური, ინდივიდუალისტური ინტეგრაცია, კოსმოპოლიტანიზმი და მულტიკულტურალიზმი. ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრაციის დონე საზოგადოებაში შეიძლება დავადგინოთ 1+4 პროგრამის დამთავრების შემდგომ რამდენად მოხერხდა მათი დასაქმება. რადგან ინტეგრაცია მოიცავს თავის თავში ასევე საკუთარი მოქალაქეთა განცდის უზრუნველყოფას, რომ ის საზოგადოების სრულყოფილი წევრია. ამიტომ სიღრმისეული ინტერვიუს დროს რესპოდენტთან

კითხვის საფუძველზე შეგვიძლია დავადგინოთ რამდენად ინტეგრირებულია ის ამ კუთხით საზოგადოებაში. **დამოუკიდებელი** ცვლადის, როგორც ქართული ენის ცოდნის დონე 1+4 პროგრამის დაწყებამდე და მისი გავლის შემდეგ, თავისუფლად შეგვიძლია დავადგინოთ: ა) რესპოდენტთან ინტერვიუს დროს მისი მეტყველებიდან გამომდინარე; ბ) კითხვარის შევსების დროს წერის დონიდან გამომდინარე; გ) კითხვარში არის შეკითხვა, რომელიც ითვალისწინებს ქართული ენის ცოდნის დონის დადგენას ამ პროგრამის წინა და შემდგომი პერიოდების განმავლობაში. ცვლადის გაზომვა მოხდება სიღრმისეული ინტერვიუსა და კითხვარის საფუძველზე და არა სხვა ინსტრუმენტების საშუალებით.

კვლევაში გამოყენებულია მეთოდების ტრიანგულაცია. კერძოდ, **თვისებრივი კვლევის** მეთოდების ტექნიკა, სიღრმისეული ინტერვიუს სახით, რადგან განისაზღვრა იმ ეთნიკური უმცირესობის სტუდენტების დამოკიდებულებები უმაღლესი განათლების პროგრამის მიმართ, რომლებიც 1+4 პროგრამით ჩაირიცხნენ უნივერსიტეტებში. დადგინდა რამდენად კარგად ეუფლებიან ისინი ქართულ ენას ან არის თუ არა მათთვის საკმარისი ეს კურსი? რა დადებითი შედეგები აქვს მათთვის ამ პროგრამას და რა ხარვეზებს გამოყოფენ ისინი, რა პრობლემებს აწყდებიან და ა.შ. ამისთვის ჩატარდა სიღრმისეული ინტერვიუ.გამოიკითხა 10 სტუდენტი, ოთხი 1+4 პროგრამაში უშუალოდ ჩართული კომპეტენტური პირი, 6 ქართული ენის ერთწლიანი მოსამზადებელი კურსის პედაგოგი და 2 ლექტორი, რომელთაც შეხება ჰქონდათ ამ კურსის დამთავრების შემდეგ 1+4 პროგრამით ჩარიცხულ სტუდენტებთან, რადგან სხვაგვარად დამოკიდებულებებს ვერ განისაზღვრებოდა. ეს დამოკიდებულებები ვერ დაიყვანებოდა რიცხვებზე, ამიტომ აქ რაოდენობრივ კვლევის მეთოდებიარ იქნა გამოყენებული ასევე კვლევაში გამოყენებულია რაოდენობრივი კვლევის მეთოდიკა მცირე კითხვარის სახით. გამოიკითხა 10 სტუდენტი , კერძოდ: 3 ქართული ენის მოსამზადებელი კურსის სტუდენტია, 2 მაღალკურსელი, 2 დამამთავრებელი კურსის სტუდენტი, ხოლო 2-მა უკვე დაამთავრა სწავლა 1+4 პროგრამის საშუალებით. კითხვარის საშუალებითდადგინდა რატომ ჩააბარეს ეროვნული უმცირესობათა წარმომადგენლებმა ამ პროგრამით ეროვნული გამოცდები.

კვლევის საკვლევი ობიექტის გამოსაყოფად განისაზღვრა *გენერალური ერთობლიობა*. კვლევაში გენერალურ ერთობლიობას წარმოადგენენ ის ეთნიკური უმცირესობის სტუდენტები, რომლებიც ამ პროგრამით ჩაირიცხნენ უნივერსიტეტებში და იღებენ უმაღლეს განათლებას. გენერალური ერთობლიობიდან გამოიყო არაალბათური კვლევითი *შერჩევის* წესით ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელი ახალგაზრდები, რომლებიც ამ პროგრამით ჩაირიცხნენ უნივერსიტეტებში, კერძოდ:

- ვინც გადის ამ ეტაპზე ქართული ენის ერთწლიან სასწავლო კურს სპეციალურ სასწავლებელში;
- ვინც სწავლობს მაღალ კურსებზე ამ პროგრამით;
- ვინც ჩააბარა ამ პროგრამით და უკვე დაამთავრა სწავლა;

ასევე სიღრმისეული ინტერვიუ ჩატარდა ამ პროგრამაში უშუალოდ ჩართულ კომპეტენტურ პირებთან, რომლებსაც შეხება აქვთ კონკრეტულად ამ პროგრამის განხორციელებასთან, კერძოდ:

- მასწავლებლები, რომლებიც ასწავლიან ქართული ენის ერთწლიან კურსს;
- ლექტორები, რომელთაც შეხება აქვთ ამ პროგრამით ჩაბარებულ ეთნიკური უმცირესობის სტუდენტებთან;
- პროგრამის განმხორციელებლები;
- კოორდინატორები;

კვლევის ლიმიტი:

კვლევის პროცესში არ იქნება გამოკვლეული კონკრეტულად 1+4 პროგრამის დასრულების შემდგომ რამდენი ეროვნული უმცირესობის წარმომადგენელი იქნა დასაქმებული. ძირითადად, ეს განისაზღვრება გამოკითხული რესპოდენტთა რაოდენობიდან გამომდინარე.

1+4 პროგრამის ეფექტურობის დადგენა საკმაოდ რთული და კომპლექსურია, რადგან მას აქვს ნეგატიური და დადებითი მხარეები, რომლებიც შედარებითი და შეფარდებითია. ამიტომ კონკრეტულად დონის განსაზღვრა შეუძლებელი იქნება.

კვლევა არ ემსახურება მთლიანად ინტეგრაციის დონის განსაზღვრას, რადგან ის მრავალმხრივია და სხვადასხვა ასპექტს მოიცავს. აქ ყურადღება იქნება გამახვილებული კონკრეტულად ერთ მექანიზმზე-განათლებაზე და ისიც უმაღლესი განათლების კონკრეტულ რეფორმაზე. კვლევის დროს არ იქნება განხილული საქართველოს მთლიან განათლების სისტემაში განხორციელებული გარდაქმნები.

კვლევაში დამოუკიდებელი ცვლადია ქართული ენის ცოდნის დონე, მაგრამ კვლევა არ ხორციელდება ლინგვისტური კუთხით. ასევე არ იქნება გამოკვლეული ქართული ენის გაუმჯობესების ხარისხის მაჩვენებლები წლების განმავლობაში. კვლევა დამოკიდებული იქნება კონკრეტული რესპოდენტებთან ინტერვიუებზე.

კვლევის თეორიული ჩარჩოა სამქალაქო და ეთნიკურ ნაციონალიზმს შორის განსხვავების დანახვა. თუმცა კვლევის დროს არ იქნება კონკრეტულად გამოკვლეული რა სახის ინტეგრაციასთან გვაქვს საქმე საქართველოში.

ლიტერატურის მიმოხილვა- თეორიული ჩარჩო:

ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრაციის საკითხი მრავალი ქვეყნის დღის წესრიგში დგას. დემოკრატიული მშენებლობის გზაზე ქვეყნისათვის საჭიროა ერთიანი სამოქალაქო საზოგადოება, რომლის ჩამოყალიბებაც ეთნიკური უმცირესობათა სრული ინტეგრაციის გარეშე ვერ მოხერხდება. ხშირად უმცირესობათა წარმატებული ინტეგრაციის ერთ-ერთი მექანიზმია განათლების პროგრამების შემუშავება. ხარისხიანი განათლების მიღების უფლება ქვეყნის ყველა მოქალაქეს უნდა ჰქონდეს. განათლებამ კი უნდა უზრუნველყოს ენობრივი ბარიერი უმრავლესობასა და უმცირესობას შორის, ეს უნდა იყოს საზოგადოების ამ ორი ნაწილის დამაკავშირებელი რგოლი. მსოფლიოში მრავალ ქვეყანას აქვს შემუშავებული ასეთი განათლების პროგრამები, რომლებიც ემსახურება უმცირესობათა ინტეგრაციას. საქართველოც არ წარმოადგენს ამ მხრივ გამონაკლისს, თუმცა ბოლონიის პროცესის კონცეფციაში, რომლის წევრი საქართველოცაა, ხაზგასმითაა ნათქვამი, რომ აუცილებელია ეროვნული კულტურის შენარჩუნებაც. ეს არის მათი შემოთავაზება. ბოლონიის წევრმა ქვეყანამ ეს პროცესი

უნდა მიიღოს ნაციონალური კულტურის და ტრადიციების გათვალისწინებით. მიუხედავად ამისა, ჩვენი ქვეყნის წინაშე დგას დიდი პრობლემა, რადგან ეთნიკური უმცირესობები ითვლებიან ქვეყნის მოქალაქეებად, მაგარამ მოწყვეტილნი არიან საზოგადოებისგან. ამიტომ ამ ჯგუფების ინტეგრაცია მოითხოვს კონკრეტული პროგრამის შექმნას განათლების სფეროშიც, სადაც რა თქმა უნდა შენარჩუნებული უნდა იყოს ეროვნული მახასიათებლებიც.

უმცირესობათა უმაღლეს სასწავლებელში ჩარიცხვის შეღავათიანი სისტემა არაერთ სახელმწიფოში მოქმედებს. გოლდმანის მიერ ჩამოყალიბებულია სამეღავათო პოლიტიკის 4 ტიპი: წარსულზე ორიენტირებული, მომავალზე ორიენტირებული, ძლიერი უკუდისკრიმინაცია და სუსტი უკუდისკრიმინაცია. წარსულზე ორიენტირებული ტიპი აღარებს უმცირესობათა წარსულში დისკრიმინაციის არსებობას და სთავაზობს შეღავათიან საგამოცდო სისტემას, რათა ნაწილობრივ მაინც აღმოფხვრას წარსული შეცდომები. მომავალზე ორიენტირებული ტიპი ერთი მხრივ, აღიარებს წარსულ დისკრიმინაციას, თუმცა, მეორე მხრივ, ამბობს, რომ მრავალფეროვნება მნიშვნელოვანია როგორც უმცირესობებისთვის, ასევე უმრავლესობისთვის და სწორედ მრავალფეროვნების შესაქმნელად, უმაღლეს სასწავლო დაწესებულებებში ხელს უწყობს უმცირესობათა წარმომადგენლების შეღავათიან პირობებში ჩარიცხვას. სუსტი უკუდისკრიმინაცია პრივილეგიას ანიჭებს უმცირესობის წარმომადგენელ იმ კანდიდატებს, რომლებსაც ისეთივე კვალიფიკაცია აქვთ, როგორც უმრავლესობის კანდიდატებს. ძლიერი უკუდისკრიმინაციის პირობებში, უმცირესობის აბიტურიენტს ენიჭება უპირატესობა იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მისი კვალიფიკაცია ნაკლებია უმრავლესობის ჯგუფის აბიტურიენტის კვალიფიკაციაზე. (Goldman 1975).

ვებსტერის ლექსიკონში ტერმინი „ინტეგრაცია“ განმარტებულია, ორი სახით. პირველი მნიშვნელობით, ეს არის პროცესი თანასწორობის დამკვიდრებისა საზოგადოებაში განსხვავებულ ჯგუფებს შორის, ხოლო მეორე მნიშვნელობით ეს არის მოქმედებების ერთობლიობა, რომელიც ათანაბრებს საზოგადოებაში განსხვავებულ ჯგუფებსა და ინდივიდებს. (ვებსტერის ლექსიკონი, 2017. Dorcus.M& Shaffer.G.) ხოლო სოციალურ და პოლიტიკურ ტერმინთა ლექსიკონში ეს ტერმინი ამ სახით განიმარტება: „სახელმწიფოთა გაერთიანების პროცესი პოლიტიკური თანამეგობრობის

შექმნის მიზნით. ე.ი. ნებაყოფლობითი პროცესია და კონსესუსს ემყარება. მას ახასიათებს ისეთი გადაწყვეტილების მიმღები სტრუქტურებისა და პოლიტიკური პროცესების არსებობა, რომლებიც თავიანთი ხასიათით უფრო ზეეროვნულია, ვიდრე სახელმწიფოთაშორის. პროცესის წარმატებისათვის აუცილებელია უსაფრთხოების, თანამეგობრობისა და ეკონომიკური ურთიერთდამოკიდებულების არსებობა. ტრადიციული (ევროპული) სქემით ეს საფეხურებია საბაჟო კავშირის, საერთო ბაზრის, საერთო პოლიტიკური სტრუქტურებისა და იდენტურობის შექმნა. როგორც წესი, რეგიონალიზმის საფუძველზე ვითარდება. დღევანდელ მსოფლიოში რეგიონული-ის ყველაზე წარმატებული მაგალითი ევროპის კავშირია. (სოციალურ და პოლიტიკურ ტერმინთა ლექსიკონი-ცნობარი.(2004)

გამოიყოფა ინტეგრაციის მოდელები: ასიმილაცია, ინდივიდუალისტური ინტეგრაცია, კოსმოპოლიტანიზმი და მულტიკულტურალიზმი. თუმცა თითოეული მათგანი დაფუძნებულია ლიბერალურ ღირებულებებზე, როგორცაა, თანასწორობა, შემწყნარებლობა, ადამიანის უფლებების პატივისცემა. (T. Modood 2014).

1964 წელს გამოცემულ ნაშრომში ერნესტ გელნერმა წამოჭრა საკამათო თეზისი, რომლის თანახმად, საზოგადოებრივი წესრიგი მხოლოდ მაშინ ითვლება ლეგიტიმურად, როცა ის პასუხობს ნაციონალიზმისა და დოვლათის მოთხოვნებს. წიგნში „ერები და ნაციონალიზმი,“ გელნერი ავითარებს თეორიას, რომლის მიხედვითაც, ნაციონალიზმი უპირველესად პოლიტიკური პრინციპია, რომელიც პოლიტიკური და ეროვნული ერთეულების თანხმობასა და ჰარმონიას ეყრდნობა და რომელმაც, სოციოლოგიური თვალსაზრისით, თანამედროვეობაში განსაკუთრებული მნიშვნელობა შეიძინა. ნაშრომში გელნერი აღნიშნავს: „არსობრივად, ერები, ისევე როგორც სახელმწიფოები არ არსებობდნენ ყოველთვის...“ ის გამოყოფს სამ ფუნდამენტურ ეტაპს კაცობრიობის არსებობაში: პრეაგარული, აგრარული და ინდუსტრიული. ის აღნიშნავს, რომ ერების წარმოშობა მეორე ეტაპიდან მესამეზე გადასვლით დაიწყო. (გელნერი 2003). ნაშრომში ავტორი განიხილავს ერების მნიშვნელობას, მათი ფორმირების ისტორიულ პროცესს და ეროვნულ ურთიერთობებს საზოგადოების განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე. გელნერის აზრით, ნაციონალიზმმა სოციოლოგიურად განსაკუთრებული მნიშვნელობა თანამედროვეობაში შეიძინა.

ადრეულ პერიოდში მმართველებს არ ამოძრავებდათ მართულთა კულტურული ერთგვაროვნების თავს მოხვევის სურვილი. მაგრამ თანამედროვე ეპოქაში სამუშაო მექანიკური გახდა. იმისათვის რომ მართო მანქანა, საჭიროა ისწავლო მისი მართვა. არსებობს არაპიროვნული, კონტექსტისგან თავისუფალი კომუნიკაციისა და კულტურული სტანდარტიზაციის მაღალი ხარისხის მოთხოვნილება. მეტიც, ინდუსტრიულ საზოგადოებას ამყარებს ის გარემოება, რომ არსებობს მუდმივი ზრდა – დასაქმების ტიპები იცვლება და საჭიროა ახალი უნარების ათვისება. ზოგადი დასაქმების ტრენინგები წინ უსწრებს სპეციალიზებულ დასაქმების ტრენინგებს. ტერიტორიულ დონეზე ჩნდება კონკურენცია მიმდებარე აუზის ქვეყნების მოსახვეჭად. იმისათვის რომ შენარჩუნდეს რესურსების ფლობა და პროგრესი სახელმწიფო და კულტურა შესაბამისობაში უნდა იყოს ერთმანეთთან. შესაბამისად, ნაციონალიზმი აუცილებელია. მისი აზრით, პოლიტიკისგან ეკონომიკის გამოყოფით სამოქალაქო საზოგადოებ აგანსხვავდება ტრადიციონალისტური საზოგადოებისგან. სწორედ ამ განსხვავების ახსნა წარმოადგენს ჩვენი კვლევის *თეორიულ ჩარჩოს*. თანამედროვე სამოქალაქო საზოგადოებას ახასიათებს მინიმუმ სამღერძიანი სტრატეგიკაცია – ეკონომიკური, პოლიტიკური და კულტურული(სოციალური). მტკიცდება კლასიკური ტრიადა: ტრანს ნაციონალური კაპიტალიზმის ეკონომიკა, ნეოლიბერალიზმის პოსტმოდერნული იდეოლოგია და დემოკრატიის არჩევითი სისტემა. სამოქალაქო საზოგადოების ცნების საკვანძო მომენტია მოდულური ადამიანი, რომელიც ადვილად ერთვება მუდმივმოქმედ ინსტიტუტებსა და ასოციაციებში. შედის დროებით კავშირებში და სურვილის შემთხვევაში ტოვებს მათ. გელნერი თვლის, რომ სამოქალაქო საზოგადოების არსი ეფექტური და მოქნილი კავშირების ფორმირებაში მდგომარეობს. გელნერის მოდულური ადამიანი პასუხობს „ახალი ადამიანის“ იდეას რომელიც ფრანგ განმაგანმანათლებლებმა შემოიღეს. მოდულობაში იგულისხმება სოციალური მობილობის მოთხოვნა და საზოგადოებრივი კავშირების სრულყოფა. მოდულური ადამიანი ინდივიდუალისტია და ამავე დროს შეუძლია გაერთიანდეს კავშირებში და გამოვიდეს სახელმწიფოს წინააღმდეგ. მოდულური ადამიანი ნაციონალისტაცაა. თავდაპირველად ნაციონალისტური და სამოქალაქო მოსაზრებები გვერდიგვერდ არსებობენ, მაგრამ შემდგომ მათი გზები იყოფა. ნაციონალიზმთან დაკავშირებული

ძირითადი პრობლემები, რომლებიც მოდის „ერთი კულტურა-ერთი სახელმწიფოდან“ განსაკუთრებით აშკარაა აღმოსავლეთ ევროპაში. ადამიანის მოდულური მოწყობა მჭიდროდაა დაკავშირებული ინდუსტრიულ განვითარებაზე ორიენტირებულ საზოგადოებასთან და მას ორი ასპექტი აქვს: პირველ რიგში ის ბადებს სამოქალაქო საზოგადოების არსებობის შესაძლებლობას. სისტემას, რომელიც პლურალისტურ პოლიტიკურ ასოციაციებსა და ეკონომიკურ ინსტიტუტებს ათანაბრებს და არ იმონებს ადამიანს. მეორე, ის ზრდის ეთნიკური იდენტობის მნიშვნელობას. რამდენადაც ადამიანი უკვე აღარ არის სამუდამოდ მიჯაჭვული მოცემულ სოციალურ ნიშას და კულტურის გარკვეულ სფეროსთან არის ასოცირებული. (სამოქალაქო განათლება, 2013.11.)

ენტონი სმითი კი განსხვავებულად ხედავს ერების წარმოშობის საკითხს და ყურადღებას ამახვილებს ექსკლუზიურ ნიშნებზე. ის აღნიშნავს, რომ უპირატეს როლს ერების ფორმირებაში თამაშობს ეთნიკური ნიშნები და „ერები ჩამოყალიბდნენ მათი წინამორბედი ეთნიკური ერთობების ან ეთნოსების საფუძველზე,“ მისი თქმით, როდესაც ეთნოსიმბოლოების საფუძველზე ხდება ერის ჩამოყალიბება, სწორედ მაშინ „ხდება ერების და მათი ახალი ეროვნული სახელმწიფოების, საჯარო კულტურის, სიმბოლური კოდებისა და სისტემის, მრავალი კანონისა და ჩვეულების ჩამოყალიბება.“ (Smith, 2009)

აუცილებელია სამოქალაქო და ეთნიკური ნაციონალიზმის ერთმანეთისაგან გამიჯვნა და განსხვავების დანახვა. ნაციონალიზმს ორ სახედ ყოფს მკვლევარი იელის უნივერსიტეტიდან -ტარას კუზიო. ის აღნიშნავს რომ არსებობს დასავლეთის „კარგი“ სამოქალაქო ნაციონალიზმი და აღმოსავლეთის „ცუდი“ ეთნიკური ნაციონალიზმი. (Kuzio1998.) სამოქალაქო ნაციონალიზმი ეფუძნება გაგებას, რომ მოქალაქე ირჩევს კონკრეტულ ქვეყანაში ცხოვრებას, ხოლო ეთნიკური ნაციონალიზმის მიხედვით, ადამიანი უნდა ეკუთვნოდეს ნაციას, იმ ერს, რომელთანაც აკავშირებს საერთო სისხლი, ისტორია, ფესვები. სამოქალაქო ნაციონალიზმი არა ასეთ ფაქტორებზე აკეთებს აქცენტს, არამედ სამოქალაქო წესრიგსა და კანონებზე, სადაც ინდივიდები დაკავშირებულნი არიან კანონითა და ღირებულებებით და გრძნობენ თავს ერთი ქვეყნის მოქალაქეებად. აქ ერი არ არის დაფუძნებული საერთო წარმომავლობასა და

სისხლზე, არამედ ერთიანი სამოქალაქო უფლებებსა და თავისუფლებებზე. სამოქალაქო ნაციონალიზმი უპირისპირდება ეთნიკურ ნაციონალიზმს, სადაც ერის წარმომადგენელია მხოლოდ იმავე ნაციის, რასის მქონე ინდივიდი. ეს არის ე.წ. ექსკლუზიური ნიშნებსა(საერთო წარმომავლობა, ისტორია, ერთი სისხლი და სხვა) და ინკლუზიურ ნიშნებს(სამოქალაქო ღირებულებები და პრინციპები) განსხვავება. (ჰეივუდი 2004. გვ:186)

ერნესტ რენანი სამოქალაქო ნაციონალიზმს განსაზღვრავს, როგორც „ყოველდღიურ პლემბისტს“ ხალხის ნებას განსაზღვროს და მოისურვოს ერთად ცხოვრება.(Renan1882.). ეთნიკური ნაციონალიზმი კი არ უშვებს სხვა ეთნოსის ხალხს საკუთარ ნაციაში. ეს კონცეფცია ეწინააღმდეგება განსხვავებული ეთნიკური წარმომავლობის თავის ერში ინტეგრაციას.

ცოდნის როლზე, რომელიც ინტეგრაციაში საკმაოდ დიდ როლს თამაშობს არაერთი მკვლევარი მიუთითებს. მაგალითად, ეთნიკური უმცირესობათა პრობლემა საკმაოდ მწვავედ დგას აღმოსავლეთის ქვეყნებისთვის. ეს საკითხი გლობალური მასშტაბით იზრდება დღევანდელ დროში. ავტორს განხილული აქვს ჩინეთში განათლების პროგრამა, თუ როგორ არის ეს სისტემა მოწყობილი და როგორ უწყობს ხელს ჩინეთში ეთნიკური უმცირესობათა ინტეგრაციას.(Chen 1978).

ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრაციის პოლიტიკაში განათლების როლზე მიუთითებენ სხვა მკვლევარებიც. განათლება არის ადამიანური კაპიტალის გამომხატველი, მომავალში წარმატების საწინდარია. თუმცა ზოგიერთი კვლევა მიუთითებს ასევე სხვა ცვლადებზეც, რომელითაც პიროვნულ კაპიტალი მხოლოდ განათლებით არ განისაზღვრება. ესენია პიროვნული უნარ-ჩვევები, ეთნიკური გარემო, სადაც უმცირესობები ყალიბდებიან და სკოლის განათლება. ეს კარგად არის ცნობილი ე.წ. „ბავშვის ხარისხის მოდელის“ სახელით. ბავშვის გონებრივ პოტენციალზე გავლენას ახდენს ოჯახის სიდიდე, მშობლების შესაძლებლობები. თუმცა მკვლევართა მიერ აქცენტი კეთდება ეთნიკურ გარემოზე, სადაც მშობლები აყალიბებენ ბავშვებს. ანუ ყურადღება მახვილდება ე.წ. „ეთნიკურ კაპიტალზე“ (ბორჟა 1992).

ზოგიერთი მკვლევარი კი ეთნიკური უმცირესობის ინტეგრაციას არა „ეთნიკურ კაპიტალს“ უკავშირებს, არამედ განათლებაზე. ჩისვიკი აღნიშნავს, რომ განათლების დონეზეა დამოკიდებული ეთნიკური უმცირესობათა დონე საზოგადოებაში. სკოლის განათლების მაღალი დონე ახდენს გავლენას ეთნიკური ჯგუფის უფრო მაღალ დონეზე და მის რეპრეზენტაციის უნარზე საზოგადოებაში. (Chiswick 1966.) ტორონტოს მაგალითზე რეზა ჰასმატს გამოკვლეული აქვს განათლების პროგრამების საშუალებით ეთნიკური უმცირესობათა ინტეგრაციის დონე, რომელიც იწვევს ამ ხალხის თვითრეალიზაციას საზოგადოებაში. მათი სტატუსის ამაღლებასა და საბოლოო ჯამში საზოგადოებრივი კაპიტალის უფრო ამაღლებას. (Hathmat 2012).

საქართველო მულტიეთნიკური ქვეყანაა. სსრკ-ს დაშლის შემდგომ ინტეგრაციის დონე ერთა შორის ძალიან დაბალია. ქართულად გამართულად მხოლოდ დიდ ქალაქებში მცხოვრები უმცირესობები ლაპარაკობენ, ხოლო შორეულ მონოეთნიკურ რეგიონებში ქართულის ფლობის დონე ძალიან დაბალია. უმცირესობის საკითხთა ევროპული ცენტრის მიერ 2008 წლის მაისში ჩატარებული კვლევის შედეგად, რომლის დროსაც სამცხე-ჯავახეთისა და ქვემო ქართლის რვა მუნიციპალიტეტიდან 1699 ეროვნული უმცირესობის წარმომადგენელი გამოიკითხა, დადგინდა, რომ მხოლოდ ბორჯომისა და ახალციხის რაიონებში (სადაც ეთნიკური ქართველების რაოდენობა მეტია), 10%-ზე მეტი ეროვნული უმცირესობა საუბრობს სრულყოფილად ქართულ ენაზე. 2009 წლის ჯონათ უილთის მოხსენების მიხედვით, ახალციხეში ქართული მხოლოდ 6, 7 პროცენტმა არ იცის, ახალქალაქში – 47,2%, ნინოწმინდაში – 28,2%. ახალციხეში – ესმის, საუბრობს და წერს გამართულად მხოლოდ 23%, ახალქალაქში – 5%, ნინოწმინდაში – 3%. (ზურაბაშვილი, 2011. გვ: 3-5)

საქართველოში განხორციელებული კვლევები ხშირად ეფუძნება არსებულ პრობლემას, განხილულია ენობრივი ბარიერი, განათლების სისტემის ხარვეზები. მაგალითად, გამოკვლეულია ბილინგვური განათლების ხარისხი ეთნიკურ უმცირესობებში. კვლევის მიზანი იყო მიმდინარე ბილინგვური პროგრამების ეფექტურობის შედარება სუბმერსიულ განათლებასთან, რომლის განხორციელების ტენდენციაც საქართველოში მატულობს. კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ არაქართულენოვან მოსწავლეთა ენობრივი კომპეტენციები ქართულ ენაში დაბალია -

ოთხი ენობრივი უნარის მიხედვით (წერა, კითხვა, მეტყველება, მოსმენა) არაქართულენოვანი მოსწავლეების შეფასება თითოეული სკოლის მასწავლებლების მხრიდან განსხვავებულია. ზოგადად აღინიშნება ყველაზე მეტი სირთულე წერისა და კითხვის კომპონენტებში, განსაკუთრებით დაწყებით კლასებში. აღსანიშნავია, რომ სირთულეები ერთი მხრივ განპირობებულია ქართული ენის შესწავლასთან დაკავშირებული პრობლემებით, ხოლო მეორე მხრივ კი, წინარე ცოდნისა (მშობლიურ ენაზე წიგნიერების) და ტრანსფერული უნარების არასაკმარისი განვითარებით (გორგაძე, 2012). კვლევამ აჩვენა, რომ, მიუხედავად სახელმწიფო ენის მხარდაჭერი პროგრამების განხორციელებისას აღმოჩენილი პრობლემებისა, ბილინგვური პროგრამების ფარგლებში, მოსწავლეების ენობრივი კომპეტენციები და აკადემიური მიღწევები ქართულ ენაში შედარებით მაღალია, ვიდრე სუბმერსიის პროგრამის მოსწავლეების მიღწევები. (ჯაჯანიძე, 2012)

„სოციალური კვლევისა და ანალიზის ინსტიტუტის“ 2011 წელს გაკეთებულ ანალიზში აღნიშნულია, რომ ეროვნული უმცირესობებისათვის ადეკვატური საგანმანათლებლო შესაძლებლობების შეთავაზება ქვეყანაში მიმდინარე ზოგადსაგანმანათლებლო რეფორმის მნიშვნელოვანი ნაწილია, თუმცა იკვეთება მთელი რიგი პრობლემები რაც ხელს უშლის ამ სფეროში მნიშვნელოვანი წინსვლის განხორციელებას. ეროვნული უმცირესობების მიერ განათლების მიღება პირდაპირ უკავშირდება სახელმწიფო ენის სწავლებას, ამ კუთხით ამჟამად მიმდინარე ცვლილებები არასაკმარისია, რაც გამოიხატება იმაში, რომ უკანასკნელი წლების მანძილზე ქართული ენის ფლობის ხარისხი ეროვნულ უმცირესობებში მნიშვნელოვნად არ გაუმჯობესებულა, რაც დაკავშირებულია როგორც არასრულყოფილი სახელმძღვანელოების არსებობით, ასევე მეტწილად არაკვალიფიციური პედაგოგიური შემადგენლობის ფაქტორით. ეროვნულ უმცირესობათა წარმომადგენლები პოზიტიურად აფასებენ ბილინგუალური განათლების სისტემის დანერგვას, თუმცა ეს მოდელს ჯერ კიდევ პოლოტური ხასიათი აქვს და მასიურად არ არის დანერგილი. (სოციალური კვლევისა და ანალიზის ინსტიტუტი 2011).

2016 წლის 8 ნოემბერს, სამოქალაქო ინტეგრაციისა და ეროვნებათშორისი ურთიერთობების ცენტრმა, საქართველოს გაეროს ასოციაციისა და USAID-ის

„ტოლერანტობის, სამოქალაქო ცნობიერებისა და ინტეგრაციის მხარდაჭერის პროგრამის“ ფარგლებში, გამართა კვლევის პრეზენტაცია - „ქართულ ენაში მომზადების ერთწლიანი პროგრამის ეფექტურობა.“ კვლევის მთავარი მიზანი იყო იმის გარკვევა, თუ როგორ აფასებენ ქართულ ენაში მომზადების ერთწლიან პროგრამას თავად სტუდენტები, როგორია მათი აღქმა და დამოკიდებულება ამ პროგრამის მიმართ. ცენტრმა 280 სტუდენტი გამოკითხა. პრეზენტაციაზე ორგანიზაციის წარმომადგენლებმა და კვლევის ავტორებმა ყველა დაინტერესებულ და ჩართულ მხარეს კვლევის შედეგებთან ერთად წარუდგინეს რეკომენდაციები პროგრამის/პოლიტიკის გასაუმჯობესებლად. კვლევა მიზნად ისახავდა საქართველოში განხორციელებული ეთნიკური უმცირესობებისთვის მისაღებ გამოცდებზე კვოტირების სისტემის საფუძველზე შემუშავებული ქართულ ენაში მომზადების ერთწლიანი პროგრამის ეფექტურობის შესახებ სტუდენტთა აღქმებისა და დამოკიდებულებების შეფასებას. კვლევის შედეგად გამოვლინდა შემდეგი ძირითადი ასპექტები: 1. ქართული ენის პროგრამის ნებისმიერი ასპექტი სტუდენტების მიერ მაღალი ქულით ფასდება. ეს ტენდენცია იკვეთებ მაშინაც კი, თუ კონკრეტული უნივერსიტეტის პროგრამის ფარგლებში შესაფასებელი ასპექტი არ ხორციელდება ან სუსტად, განვითარების პირველ ეტაპზე იმყოფება. 2. ენის პროგრამის ნებისმიერი ასპექტის ზოგადი შეფასებისას, სტუდენტების საერთო შეფასება უფრო მაღალია, ვიდრე კონკრეტული ასპექტების შეფასებათა საშუალო მაჩვენებელი. 3. ყველაზე მაღალი შეფასება პედაგოგთა რელევანტურობისა და კვალიფიციურობის შეფასებისას ფიქსირდება. 4. ერთი და იმავე ასპექტის ან ასპექტთან დაკავშირებული დებულებების შეფასების შემთხვევაში, შეიძლება არსებობდეს მცირედი განსხვავება შეფასებებში დებულების ფორმულირებიდან გამომდინარე.(გიორგაძე&ტაბატაძე 2016. გვ:20-22).

საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდგომ კი ეთნიკური უმცირესობების მიმართ გაჩნდა სტერეოტიპული დამოკიდებულება, რასაც პოლიტიკური ხასიათის კონფლიქტამდე და ერებს შორის დაძაბულობამდე მივყავართ, ამიტომ 2004 წლიდან მკვეთრად შეიცვალა დამოკიდებულება ეთნიკური უმცირესობების მიმართ და დაიგეგმა პროექტები მათი ინტეგრაციისათვის. განსაკუთრებით კი ერთიანი ეროვნული გამოცდების შემოღების შემდგომ, რომელიც სავალდებულო გახდა 2004 წლიდან და

ემსახურებოდა ამ სისტემაში განთლების თანასწორობის აღდგენასა და კორუფციის აღმოფხვრას, თუმცა ეს ერთიანი ეროვნული გამოცდები დისკრიმინაციული აღმოჩნდა ეთნიკური უმცირესობებისათვის, რაც ქართული ენის არასაკმარისი ცოდნით არის გამოწვეული. ეს ცოდნა დამოკიდებულია სკოლის პერიოდში ქართული ენის სწავლების ხარისხზე და შემდგომ უკვე ერთწლიანი კურსზე. თუმცა უნდა აღინიშნოს ის, რომ თუკი სკოლის განათლებამ არ შექმნა საფუძველი ეროვნული უმცირესობებისათვის ქართულ ენაზე სწავლის გაგრძელება ძალიან ძნელია და ხშირია შემთხვევები, რომ ისინი უმაღლეს განათლებას სრულად ვერ ეუფლებიან. სკოლებში კი ქართული ენის სწავლების მხრივ სავალალო მდგომარეობაა. მართალია ბოლო წლებში მოხდა მასწავლებელთა გადამზადება, მაგრამ ხარისხი ენის სწავლისა მაინც დაბალია.

თავი 1. კანონმდებლობის ზოგადი მიმოხილვა

საქართველოს უზენაესი კანონი-კონსტიტუცია აღიარებს თანასწორობის პრინციპს ინდივიდთა შორის. კონსტიტუციით დაცულია და აღიარებულია ადამიანთა ძირითადი უფლებანი და თავისფლებანი, დაუშვებელია ადამიანთა განსხვავება ასაკის, სქესის, რასის, კანის და სხვა ნიშნით. ეს არის პირდაპირი დისკრიმინაცია, რასაც დემოკრატიული სახელმწიფოს პრინციპები არსებითად ეწინააღმდეგება. კონსტიტუციის 35-ე მუხლის მიხედვით, ყველას აქვს განათლების მიღების უფლება, ამასთანავე სახელმწიფო უზრუნველყოფს და აფინანსებს სკოლის განათლებას. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოში მცხოვრები უმცირესობების ენებზე სწავლების და ასევე, სახელმწიფო ენის სწავლების საკითხებში დღემდე იქმნება გარკვეული სირთულეები. (აღმოსავლეთის პარტნიორობის სამოქალაქო საზოგადოების ფორუმის საქართველოს ეროვნული პლატფორმა, 2013. გვ:3.)

უმაღლესი განათლების სისტემაში სახელმწიფო პოლიტიკას განსაზღვრავს პარლამენტი და მთავრობა, რომელსაც შემდომ აღასრულებს საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო. ამასთანავე, სამინისტრო გამოსცემს რეგულირებისა და პოლიტიკის აღსრულების ცალკეულ წესებს უმაღლესი სასწავლო დაწესებულებებისათვის. (ნარმანია, უთარილო, შესავალი.)

საქართველოში საგანმანათლებლო სისტემას არეგულირებს სამი კანონი: 1) „საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ,“ 2) „საქართველოს კანონი პროფესიული განათლების შესახებ“ და 3) „საქართველოს კანონი უმაღლესი განათლების შესახებ.“ „საქართველოს კანონში ზოგადი განათლების შესახებ“ მე-4 მუხლის მე-3 პუნქტში აღნიშნულია, რომ საქართველოს მოქალაქეებს, რომლებისთვისაც ქართული მშობლიური არ არის, შეუძლიათ განათლება სრულიად მიიღონ მშობლიურ ენაზე, მაგრამ პარალელურად ქართული ენის, როგორც სახელმწიფო ენის სწავლება სავალდებულოა ამ სასწავლო დაწესებულებებში. (საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ, გვ:6). ხოლო „საქართველოს კანონში უმაღლესი განათლების შესახებ“, რომელიც 2014 წელს იქნა მიღებული, 43-ე მუხლის თანახმად, აღნიშნულია, რომ ყველა სტუდენტს აქვს უფლება მიიღოს

ხარისხიანი განათლება. (საქართველოს კანონი უმაღლესი განათლების შესახებ, მუხლი 43. გვ:29.) აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ერთ-ერთი ძირითადი ცვლილება, რომელიც ვარდების რევოლუციის შემდეგ საფუძვლად დაედო განათლების სიტემის რეფორმას, გულისხმობდა ინტეგრაციის ხელშეწყობას საერთაშორისო სივრცეში. ბევრი ცვლილება განპირობებული იყო საერთაშორისო პროცესებით, რომელსაც ბოლო წლებში შეუერთდა საქართველო. ამასთანავე 2005 წლიდან საქართველო შეუერთდა ბოლონიის პროცესს, ამის შემდგომ საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო და უმაღლესი სასწავლო დაწესებულებები ატარებენ რეფორმებს, რათა შესრულდეს ის ძირითადი ამოცანები, რომელთაც ბოლონიის პროცესი ითვალისწინებს. აღნიშნული ამოცანების რეალიზაციას ემსახურებოდა უმაღლესი განათლების მარეგულირებელი კანონმდებლობის მოდერნიზაცია და დამატებითი რეგულაციების მიღება.(აბუაშვილი, 2014. გვ:6.) აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ბოლონიის პროცესში ჩართულობა მოითხოვს ეროვნული უმცირესობათა ჩართულობას და მათთვის ხარისხიანი განათლების ხელმისაწვდომობას. ასევე უმცირესობათა ჯგუფების წარმატებულ ინტეგრაციას სზოგადოებაში, თუმცა ამასთანავე დაცული და გათვალისწინებული უნდა იყოს მათი ეროვნულ-კულტურული ღირებულებები.

ზემოთ მოყვანილი ინფორმაციის გათვალისწინებით, უნდა აღინიშნოს, რომ მართალია დაცულია ეროვნული უმცირესობებისათვის განათლების უფლება, მაგრამ კანონი ზოგადია და არ მოიცავს კონკრეტულად როგორ უნდა იყოს დაცული ეს უფლებები. ამასთანავე უნდა აღინიშნოს, რომ მართალია საშუალო განათლების სისტემაში სავალდებულოა ქართული ენის სწავლება, მშობლიურ ენასთან ერთად, მაგრამ აქ საჭიროა სახელმწიფოს მხრიდან უფრო მეტი ყურადღება და ინიციატივის გამოჩენა, რათა დაიხვეწოს სკოლის განათლება. მასწავლებელთა გადამზადება და კვალიფიკაციის ამაღლება აუცილებელია ქართულ ენაში, ამასთანავე სკოლებში დღემდე არსებობს საბჭოთა სისტემისთვის დამახასიათებელი სასწავლო პროცესები. ამიტომ აუცილებელია ამ პროცესების მოდერნიზება და მორგება ეროვნული უმცირესობათა მოთხოვნებზე. ერთის მხრივ, შეიძლება ვილაპარაკოთ, პირუკუ დისკრიმინაციაზე, მაგრამ თუ გავითვალისწინებთ, იმას, რომ ეს არის რეალურად საფუძვლი შემდგომში ამ ჯგუფების წარმატებული ინტეგრაციისა საზოგადოებაში,

მაშინ მივხვდებით რომ აუცილებელია სასწავლო პროცესების გამართვა ამ კუთხით სახელმწიფოს მხრიდან. ასევე გასათვალისწინებელია ის ფაქტორიც, რომ საერთაშორისო დონორებისა და სზოგადოების მხრიდან უფრო მეტი ინიციატივა მოდის, ვიდრე საქართველს მთავრობის მხრიდან, ამიტომ ბევრი ცვლილება და პროექტი, რომელიც განხორციელდა ბოლო წლებში ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრაციისთვის, ძირითადად საერთაშორისო სივრციდან მოდის და შემდგომში ერთვება სახელმწიფო და უმაღლესი დაწესებულებები. რაც არასახარბიელო მაჩვენებელია, იმ ქვეყნისათვის, რომელიც დემორატიული აღმშენებლობის გზაზეა.

თავი 2. უმაღლესი განათლების სისტემის განვითარების გზა საქართველოში ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრაციის კუთხით.

2.1. საბჭოთა განათლების სისტემა

საბჭოთა კავშირში ყველა სახელმწიფოს ერთი განათლების სისტემა იყო. მაკავშირებელ ენას წარმოადგენდა რუსული, ამიტომ ეთნიკურ უმცირესობათა ინტეგრაციის კუთხით პრობლემა არ იყო. მშობლიური ენის, ამ შემთხვევაში ქართული ენის ცოდნა არ იყო სავალდებულო და დღესაც არ არის ეთნიკური უმცირესობებისათვის. მოქალაქეები ითვლებოდნენ სსრკ-ს წევრებად და არა კონკრეტული ქვეყნის მოქალაქეებად. საბჭოთა კავშირის განათლების სისტემა განათლების კლასიკური მოდელი იყო, რომელიც გერმანიიდან და ისრაელიდან გამოიტანეს. ის მთლიანად კლასიკურ პედაგოგიკას ეყრდნობოდა. სისტემას ლაივმოტივად კომუნისტური იდეოლოგია გასდევდა. ადამიანის აღზრდა კომუნისტური იდეოლოგიით მიმდინარეობდა. საბჭოთა პერიოდში რუსული ერთადერთი ოფიციალური ადმინისტრაციული ენა და ე. წ. „ლინგუა ფრანკა“ იყო . 1950-იანი წლებიდან საბჭოთა კავშირში ეროვნული უმცირესობებისათვის საგანმანათლებლო დაწესებულებათა მეშვეობით მათი მშობლიური ენების გამოყენებისა და შენარჩუნებისათვის ხელსაყრელი პირობები იყო შექმნილი. საქართველოს საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკაში ქართული ენის ცოდნა ეროვნული უმცირესობებისათვის არ იყო სავალდებულო და არც პრიორიტეტს წარმოადგენდა, რადგან რუსული ენა იყო გამაერთიანებელი რგოლი სხვადასხვა ქვეყნის ხალხისთვის. მითუმეტეს, რომ რუსული ენის სწავლა საშუალო სკოლებში სავალდებულო იყო და ასევე ზოგადი დაწყებითი, და საშუალო განათლება უმცირესობათა ენებზეც იყო ხელმისაწვდომი. საქართველოში უმაღლეს სასწავლებლებში სწავლება ქართულ ენაზე მიმდინარეობდა, რომელიც ასევე იყო საქართველოს, როგორც სსრკ-ს შემადგენლობაში მყოფი სახელმწიფოს ოფიციალური ენა, თუმცა სსრკ-ის ზემოთხსენებული უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებების უმრავლესობაში რუსულენოვანი სექტორებიც ფუნქციონირებდა. რის გამოც, საბჭოთა

კავშირის დაშლისას ეროვნული უმცირესობების ძირითადი ნაწილი ქართულს ძალიან დაბალ დონეზე თუკი საერთოდ ფლობდა. განსაკუთრებით ეს ეხებოდა მათ, ვინც ცხოვრობდნენ ეროვნულ უმცირესობათა მიერ მჭიდროდ დასახლებულ რეგიონებში - სამცხე-ჯავახეთსა და ქვემო ქართლში. უნდა აღინიშნოს, რომ ერთის მხრივ აქ დაცული იყო კულტურული, ეთნიკური თვითმყოფადობა, მაგრამ მეორეს მხრივ, ასეთმა მიდგომამ ეთნიკური ნიშნით დაქსასულობასაც შეუწყო ხელი. განსაკუთრებით ისეთ ქვეყანაში, როგორცაა საქართველო, სადაც ეთნიკურ საფუძველზე დაძაბულობას წარსულშიც არაერთხელ ჰქონდა ადგილი. (მეხუზლაძე, 2009. გვ:5-9)

2.2. 90-იანი წლების პოლიტიკა

1989 წლიდან (9 აპრილი), საქართველომ უკვე დაიწყო ფიქრი განათლების სისტემის ახლებურ მოწყობაზე, რომ საკუთრივ განესაზღვრა თავისი ქვეყნის მოქალაქის მომავალი. 1991 წლიდან საბჭოთა კავშირი ვეღარ ერეოდა ჩვენი ქვეყნის მოწყობაში. 1995 წლიდან საქართველოში შემოვიდა დონორი ორგანიზაციები და ყველაზე დიდი და სერიოზული, 60-მილიონიანი ტრანზი განახორციელ მსოფლიო ბანკმა. ამ თანხის ფარგლებში შეიქმნა რამდენიმე პროექტი, მათშორის, პროექტი - "ილია ჭავჭავაძე" , რომელიც რამდენიმე კომპონენტისგან შედგებოდა. ეს კომპონენტები თავიდან ბოლომდე ფარავდა განათლების საკითხებს. ნელ-ნელა დაიწყო გადასვლა საბჭოთა სივრციდან საერთაშორისო სივრცეზე. (შერგილაშვილი, 2014.)

დამოუკიდებელი საქართველოს პირველმა ლიდერებმა, გამსახურდიამ და შევარდნაძემ, ეროვნულ უმცირესობათა წინაშე არსებული პრობლემები მეტწილად უგულვებელყვეს. გამსახურდიას მმართველობა უკავშირდება საქართველოს ეროვნულ-გამათავისუფლებელ მოძრაობას და შესაბამისად მისი პრეზიდენტობის ხანა ხშირად ეთნოცენტრული ხასიათითაც კი გამოირჩეოდა, რომლის შედეგიც ეროვნული უმცირესობებისათვის არახელსაყრელი და დისკრიმინაციული პოლიტიკა იყო. პრეზიდენტის საინაგურაციო სიტყვაში ზვიად გამსახურდია აღნიშნავდა, რომ სახელმწიფო მშენებლობა უნდა დამყარებოდა არამარტო საერთაშორისო სამართლის

პრინციპებს, არამედ ქართულ ტრადიციებსაც, ხოლო ეროვნული უმცირესობათა უფლებები დაცული იყო და მათ განვითარების „ფართო“ კულტურული არეალი გააჩნდათ. (მაცაბერიძე, 2017. გვ:55-56.) ეს პერიოდი მხოლოდ ნთვე გაგრძელდა და მნელი სათქმელია ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრაციის კუთხით რა პოლიტიკა გატარდებოდა. შევარდნაძის პრეზიდენტობის პერიოდში ეთნოცენტრული პოლიტიკა არ ტარდებოდა, მაგრამ ეროვნულ უმცირესობათა ინტეგრაციის ხელშესაწყობად და ამ პრობლემისაგან განუყოფელი ენობრივი ბარიერის გადასალახავად მნიშვნელოვანი ნაბიჯები არ იდგმებოდა. შევარდნაძემაც გაუსვა ხაზი პრეზიდენტის სიტყვის დრო, რომ ეროვნული უმცირესობათა დაცვა აუცილებელია და ამ მხრივ პრეზიდენტის პროგრამაში ასახულია სამოქმედო გეგმა, მაგრამ ამ საკითხის მოსაგვარებლად საჭირო სტრატეგია ან პოლიტიკა ამ პერიოდში არ შემუშავებულა. ერთადერთი მცდელობა ეროვნულ უმცირესობათა შესახებ კანონმდებლობის შექმნისა იყო 1996 წელს ეთნიკურ უმცირესობათა შესახებ კანონის მიღების მცდელობით გამოიხატა, რომელიც წარუმატებლობით დასრულდა. (მაცაბერიძე, 2017. გვ:56-57.) თუ გავითვალისწინებთ, იმასაც რომ განათლების კუთხით სრული განუკითხაობა სუფევდა 90-იან წლებში, არ უნდა გაგვიკვირდეს რომ ეროვნული უმცირესობები მეტწილად მარგინალიზებულნი იყვნენ ქართული საზოგადოებისაგან და ქართული ენის სწავლებას მათთვის სათანადო ყურადღება არ ეთმობოდა. უმაღლესში მოწყობა-ჩაბარება იყო დამოკიდებული პატრონაჟის სისტემაზე, განათლების სფერო იყო მთლიანად კორუმპირებული და კულისებში წყდებოდა ვინ რამდენს გადაიხდიდა და შესაბამისად ჩააბარებდა თუ არა, ამიტომ არ უნდა გაგვიკვირდეს, რომ დღეს სახელმწიფო ენის ცოდნის დაბალი დონე ეროვნულ უმცირესობათა ქვეყნის პოლიტიკურ, სოციალურ და კულტურულ ცხოვრებაში სრული მონაწილეობის მთავარ შემაფერხებელ ფაქტორს წარმოადგენს. მაგალითად: სამცხე-ჯავახეთში მცხოვრები სომხები ახალქალაქის რაიონის მოსახლეობის 94%-ს, ნინოწმინდის რაიონის მოსახლეობის 95%-სა და ახალციხის რაიონის 34%-ს შეადგენენ. ქვემო ქართლი ეთნიკური აზერბაიჯანელების მრავალრიცხოვანი მოსახლეობით გამოირჩევა, რომლებიც მარნეულის რაიონის მოსახლეობის 83%-ს, ბოლნისის - 66%-სა და დმანისის რაიონის მოსახლეობის 67%-ს შეადგენენ. 2002 წლის მონაცემებით კი აქედან სამცხე-ჯავახეთის სომხური

მოსახლეობის მხოლოდ 24,6 %-მა, ხოლო აზერბაიჯანელების 16.9%-მა იცის ქართული ენა. (მეხუზლა&როშე, 2009. გვ:8-10.)

2.3. „ვარდების რევოლუციის” შემდეგ.

2003-2004 წლიდან იწყება „საშეღვათო პოლიტიკის“ გატარება. იხვეწება განათლების რეფორმები და ასევე ამ სფეროში მთელი კანონების მიღება ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრაციის კუთხით. 2005 წლამდე მისაღები გამოცდების ადმინისტრირებას მთლიანად უმაღლესი სასწავლებლები ახორციელებდნენ. 2005 წლიდან შემუშავდა უნარ-ჩვევების ტესტირებაზე დაფძნებული ერთიანი გამოცდების ახალი სისტემა, რომელიც მიზნად ისახავდა ყველა აბიტურიენტისათვის თანაბარი პირობების შექმნას ერთიან ეროვნულ გამოცდებსა და უმაღლეს სასწავლებლებში. ყველა აბიტურიენტი ვალდებული გახდა ჩაებარებინა აუცილებლად სამი ტესტი: ქართულ ენაში, ზოგად უნარებსა და უცხო ენაში. რეფორმა საკმაოდ ნეგატიური აღმოჩნდა ეთნიკური უმცირესობებისათვის. მაგალითად, 2005 წელს ახალქალაქიდან ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელი მხოლოდ 2 აბიტურიენტი გახდა სტუდენტი, ნინოწმინდიდან - 1 დამარნეულიდან -17.(გიორგაძე&ტაბატაძე, 2016. გვ:7.)

2005 წელს ეროვნულ გამოცდებში ეროვნულ უმცირესობებს ქართული ენისა და ლიტერატურის შესაბამისად გამარტივებული ვარიანტის ჩაბარება უწევდათ, რის შედეგადაც ისინი აკრედიტებული უნივერსიტეტების რუსულენოვან სექტორებზე ირიცხებოდნენ. ხოლო აბიტურიენტებს, რომელთაც ქართულენოვან სექტორზე სურდათ სწავლა, ვალდებულნი იყვნენ ქართული ენისა და ლიტერატურის უფრო რთული გამოცდის ჩაებარებინათ. გარდა ამისა, იმ აბიტურიენტებს, რომლებიც გამარტივებულ ტესტს აბარებდნენ, ეეგ-ს უცხოური ენის გამოცდის ჩაბარებისას რუსულის არჩევის უფლება არ ჰქონდათ. რომ 2005 წელს მარნეულის რაიონის 1,01273 აზერბაიჯანულენოვანი სკოლადამთავრებულიდან მხოლოდ ჩვიდმეტი ჩაირიცხა, უმაღლეს სასწავლებლებში. ხოლო ჯავახეთიდან დაახლოებით 80-მა აბიტურიენტმა შეიტანა განაცხადი, რომელთაგანაც გამოცდები წარმატებით ახალქალაქის რაიონიდან

მხოლოდ ორმა და ნინოწმინდის რაიონიდან ერთმა ჩააბარეს. (მეხუზლა&როშე, 2009, გვ: 51)

2006 წელს ეეგ-ში მნიშვნელოვანი ცვლილებები შევიდა, რის შედეგადაც გამოცდების ჩაბარება ეროვნულ უმცირესობებს რუსულ ენაზე შეეძლოთ. ამასთანავე ქართული ენისა და ლიტერატურის ტესტები გაცილებით გამარტივებული სახის იყო უმცირესობებისათვის მნიშვნელობა არ ჰქონდა რომელ სექტორზე აბარებდნენ. გარდა ამისა გაიხსნა აბიტურიენტთა მოსამზადებელი სპეციალური კურსები ე.წ. „ენის სახლები“ ეუთოს დაფინანსებით ეროვნული უმცირესობებისთვის, მთლიანობაში ამან ყველაფერმა ხელი შეუწყო ჩაბარებული სტუდენტთა რაოდენობის გაზრდას. კერძოდ, 2006 წელს ქვემო ქართლიდან 25-მა აზერბაიჯანელმა აბიტურიენტმა შეძლო ეეგ-ს ჩაბარება, ხოლო ჯავახეთიდან 31 აბიტურიენტი აღმოჩნდა წარმატებული. უმრავლესობას მოსამზადებელი კურსები ჰქონდათ გავლილი.

2007 წელს ცვლილებები არ განხორციელებულა, თუმცა შემცირდა ჩაბარების მსურველთა რაოდენობა, ისევე როგორც ჩარიცხული სტუდენტთა რაოდენობაც. რაც ძირითადად განპირობებული იყო ახალქალაქში თბილისის ივანე ჯავახიშვილის უნივერსიტეტის ჯავახეთის ფილიალისთვის აკრედიტაციის გაუქმებით. შესაბამისად, საჭირო გახდა საშელავათო პოლიტიკის უფრო ეფექტური მექანიზმების ამუშავება. 2008 წელს ფსიგოლოგების რეკომენდაციის საფუძველზე განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრომ ეროვნული უმცირესობებს ზოგადი უნარების ტესტის სომხურ და აზერბაიჯანულ ენებზე ჩაბარების უფლება მისცა. 2008 წელს უმაღლეს სასწავლებლებში ჩარიცხულთა საერთო რაოდენობის დიდ ნაწილს ეროვნული უმცირესობები შეადგენდნენ, რაც ზოგადი რეფორმით იყო გამოწვეული. ქართულ სკოლებში სავალდებულო გახდა 12 კლასი, ამიტომ იმ წელს ქართველ აბიტურიენტებს წარმოადგენდნენ წინაწელს ჩაჭრილი აბიტურიენტები და არა სკოლადამთავრებულები. შესაბამისად კონკურენცია ძალიან დაბალი იყო. ამასთანავე აქტიურად გაგრძელდა ეეგ-სათვის მოსამზადებელი პროგრამების განხორციელება, რომელსაც უკვე არა ეუთო, არამედ საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო აფინანსებდა. (გიორგაძე&ტაბატაძე, 2016. გვ:10-15.) 2008 წლის მონაცემებითაც მდგომარეობა არც ისე

სახარბიელო იყო, რაც განპირობებული იყო მეტწილად ქართული ენის არასაკმარისი ცოდნით, ვიდრე გამოცდების სისტემის დისკრიმინაციულობის ფაქტორით.

თავი 3. კვოტირების სისტემა და 1+4 პროგრამის განხორციელება.

2009 წლის 19 ნოემბერის ცვლილებებით შემოდიის „კვოტირების სისტემა.“ მიღებული ცვლილებების შესაბამისად, აზერბაიჯანულენოვან და სომხურენოვან აბიტურიენტებზე გამოიყო უმაღლეს სასწავლებლებში 5% ადგილებისა, ხოლო აფხაზურენოვანსა და ოსურენოვანი სტუდენტებისათვის კი 1%. კვოტირების სისტემა განისაზღვრა როგორც დროებითი პოლიტიკა და ითვალისწინებდა 2010-2019 წლების პერიოდს. ამასთანავე უნივერსიტეტი იღებდა სტუდენტს, რომელსაც ჩაბარებული აქვს მშობლიურ ენაზე ზოგადი უნარების ტესტები და ასევე გავლილი აქვს ქართული ენის მოსამზადებელი ერთწლიანი პროგრამა, რომელიც 60 კრედიტიანია და ამასთანავე სავალდებულოა. ამ პროგრამის აკრედიტაცია მოხდა 2012-2013 სასწავლო წლის დაწყებამდე. ზოგიერთ უნივერსიტეტში აკრედიტაცია უნდა მომხდარიყო 2016 წელს, თუმცა ამ ვადამ შემდგომ გადაიწია. (გიორგაძე&ტაბაძე, 2016. გვ:19-20.) მართალია, საქართველოს მთავრობა 2004 წლიდან მუდმივად ხვეწავდა ამ კუთხით არსებულ კანონსა და რეფორმებს. უნდა აღინიშნოს, რომ კვოტირების სისტემის შემოღების შემდეგ გამოყოფილი ადგილების მხოლოდ 19, 1% არის დაკავებული ეროვნული უმცირესობათა მიერ. კერძოდ:

ცხრილი1: 2010-2015 წლებში კვოტირებისას გამოყოფილი ადგილებისა და დაკავებული ადგილების მონაცემები:

წელი	გამოყოფილი ადგილების რაოდენობა	ჩარიცხული სტუდენტების რაოდენობა	ათვისებული ადგილების პროცენტული მაჩვენებელი
2010	2602	301	11,56%
2011	2100	431	20,52%
2012	2242	584	26,04%
2013	3900	928	23,79%
2014	4500	698	15,5%

2015	4200	800	19.04%
სულ	19544	3742	19,1%

ცხრილიდან როგორც ვხედავთ, 2010-2015 წლებში გამოყოფილი ადგილების რაოდენობა წლების მატებასთან ერთად იმატებს, ისევე როგორც ჩარიცხულ სტუდენტების რაოდენობა, თუმცა ისიც უნდა ავლნიშნოთ რომ ეს მხოლოდ 19,1%-ია რაც ძალიან დაბალი მაჩვენებელია. ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ არამართო ქართული ენის არასათანადოდ ცოდნის პრობლემა წამოიწევს ამ შემთხვევაში წინ, არამედ ზოგადად უნარების ტესტების ჩაბარების პრობლემაც, რადგან აზერბაიჯანელ და სომხურენობან სტუდენტებს ზოგადი უნარების ჩაბარება მშობლიურ ენაზე შეუძლიათ, თუმცა მაინც 2010-2015 წლებში სულ რეგისტრირებული 6278 სტუდენტიდან გამოცდაზე გავიდა 5435 სტუდენტი, და მხოლოდ 30, 72%-მა ჩააბარა ეგ. ამიტომ უნდა აღინიშნოს, ისიც, რომ კვოტირების სისტემის შემოღების შემდეგ უმაღლეს სასწავლებლებში ჩარიცხვის მაჩვენებელზე გავლენას ახდენს არა იმდენად ქართული ენის ცოდნა, არამედ ზოგად უნარების ცოდნის დონე. პრობლემები იწყება უკვე ქართული ენის მოსამზადებელი კურსის გავლასა და შემდგომში კრედიტების დაგროვებაში.

თუმცა აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ 2010 წლიდან ჩარიცხულთა რაოდენობა კვოტირების სისტემით მკვეთრად გაიზარდა, ქვემოთ მოყვანილია ცხრილი 2010-2013 წლებში გამოყოფილი კვოტების და ათვისებული კვოტების რაოდენობის შესახებ. საიდანაც კარგად ჩანს, რომ მართალია ამ წლების განმავლობაში ჩარიცხულთა რაოდენობა იზრდება მაგრამ მათი რაოდენობა ბევრად დაბალია ვიდრე გამოყოფილი კვოტების რაოდენობა. კერძოდ: (შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატი, 2009-2014. გვ:41-45.)

ცხრილი#2: 2010-2013 წლებში გამოყოფილი კვორების და ჩარიცხულთა რაოდენობა.

წელი	კვოტირების	ჩარიცხულთა	ათვისებული
	ადგილების	რაოდენობა	კვოტების
	რაოდენობა		პროცენტული

მაჩვენებელი			
2010	2602	301	11,56%
2011	2100	431	20,52%
2012	2242	584	26,04%
2013	3900	928	23,79%

საინტერესოა ასევე როგორ გაიზარდა სომხურენოვან და აზერბაიჯანულენოვანი სტუდენტთა რიცხვი . ქვემოთ მოყვანილი ცხრილი გვიჩვენებს 2010-2013 წლებში არსებულ სტატისტიკას:

ცხრილი#3

წელი	სომხურენოვანი სტუდენტები			აზერბაიჯანულენოვანი სტუდენტები		
	რეგისტრაცია	გავიდა გამოცაზე	გადალახა ზღვარი	რეგისტრაცია	გავიდა გამოცაზე	გადალახა ზღვარი
2010	253	188	137	335	303	194
2011	254	216	172	320	301	222
2012	290	262	207	579	541	407
2013	271	249	191	1189	1083	737
სულ	1068	915	707	2423	2228	1560

მოცემული ცხრილიც გარკვეულ წარმოდგენას გვიქმნის “საშეღვათო პოლიტიკის” ეფექტურობაზე და ანალიზის საშუალებას იძლევა. 2010 წლიდან მკვეთრად გაიზარდა აზერბაიჯანულენოვან დარეგისტრირებულთა და ჩარიცხულთა რაოდენობა და 2013 წელს ეს მაჩვენებელი 3.5-ჯერ მეტი იყო (დარეგისტრირებულთა რაოდენობა 2010 წელს შეადგენდა 335-ს, ხოლო 2013 წელს უკვე – 1189 აბიტურიენტს, ხოლო ჩარიცხულთა რაოდენობა 2010 წელს შეადგენდა 194-ს, ხოლო 2013 წელს – 737-ს).

რაც შეეხება სომხურენოვან აბიტურიენტების რაოდენობას, ამ მხრივ, ფაქტობრივად, პროგრესი არ შეიმჩნევა (2010 წელს დარეგისტრირდა 253, 2013 წელს – 271). სომხურენოვანი აბიტურიენტების რიცხვის არაზრდადობა დამატებითი ღონისძიებების აუცილებლობაზე მიუთითებს ამ მიზნობრივ ჯგუფთან მიმართებაში.(შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატი,2009-2014. გვ:41-45.)

ქართული ენის მოსამზადებელი კურსი ეხმარება აბიტურიენტებს ქართული ენის სწავლაში, რომელიც აუცილებელია შემდგომში უმაღლეს დაწესებულებებში სწავლის გასაგრძელებლად, რადგან სწავლა ქართულ ენაზე არის სავალდებულო ეროვნული უმცირესობებისათვისაც. ამიტომ ქართული ენის სათანადო ცოდნა მათთვის არსებითია, თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ქართული ენის მოსამზადებლად ერთწლიანი კურსი საკმარისი არ არის, რადგან აქ ჩარიცხული სტუდენტები განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან ქართულის ცოდნის დონის მიხედვით. მართალია აქ ხდება რანჟირება პირველ ეტაპზე მაგრამ უმაღლეს დაწესებულებებში სწავლისათვის ენის დონე საკმაოდ დაბალია რაც შემდგომში უშლის ხელს ამ სტუდენტებს სწავლის გაგრძელებასა და ბოლომდე მიყვანაში. ზოგადად საქართველო მრავალეთნიკური ქვეყანაა, სადაც ეროვნული უმცირეობათა ჯგუფები საკმაოდ გასათვალისწინებელი რაოდენობისაა. ქვემოთ მოყვანილია საქართველოს ეროვნული სტატისტიკის სამსახურის მიერ 2014 წლის მოსახლეობის საყოველთაო აღწერის შედეგები:

ცხრილი4: 2014 წლის მოსახლეობის საყოველთაო აღწერის შედეგები:

საქართველოს მოსახლეობა	რაოდენობა(ათასი კაცი)	პროცენტული მაჩვენებელი
სულ	3713.8	100
ქართველი	3224,6	86,8
აზერბაიჯანელი	233,0	6,3
სომეხი	168.1	4,5
რუსი	26,5	0,7
ოსი	14,4	0,4

იეზიდი	12,2	0,3
უკრაინელი	6,0	0,2
ქისტი	5,7	0,2
ბერძენი	5,5	0,1
ასირიელი	2,4	0,1
სხვაუარი პასუხზე	0,6	0,0
მითითებული არ არის	0,5	0,0
არის		

როგორც ვხედავთ საქართველოს მოსახლეობის 13,2% ეთნიკირად არაქართველია, თუმცა აქ ქართული ენის ცოდნის დონე ძალიან დაბალია. უნდა აღინიშნოს აქვე, რომ მართალია ქართულ ენაზე სწავლება უმაღლეს საფეხურზე სავალდებულოა, მაგრამ დაწყებით სკოლებში სწავლება ეროვნულ უმცირესობებს მშობლიურ ენაზე შეუძლიათ. თუმცა სავალდებულოა არაქართულ სკოლებში ქართული ენისა და ლიტერატურის და ასევე სხვა საგნების სწავლება. არსებობს ქართულ სკოლებში სხვადასხვა სექტორები და ასევე არაქართულენოვანი სკოლებიც. თუმცა მათი რაოდენობა 2006-2008 წლებში შემცირდა 456-დან 408-მდე.(მუხუზლაძე, 2009. გვ:9.) აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ 2005 წლიდან განხორციელებული ცვლილებების შედეგად, სკოლებში ქართულისენის სწავლება ინტენსიურად მიმდინარეობს. მაგრამ 2014 წლის საყოველთაო გამოკითხვის მიხედვით, ეთნიკურად აზერბაიჯანელი მოსახლეობის 74% და სომეხი მოსახლეობის 51.3% საერთოდ ვერ ანარასრულყოფილად ფლობს სახელმწიფო ენას, ხოლო მოსახლეობის 15.9%-ის ენობრივი სიტუაციის შესახებ ინფორმაცია არ არის ხელმისაწვდომი.(გიორგაძე & ტაბატაძე, 2016. გვ:17-18) აქვე ისიც ხაზგასასმელია, რომ მართალია სკოლებში არსებული სიტუაცია ნელ-ნელა უმჯობესდება არსებული რეფორმების საშუალებით, მაგრამ უმაღლეს დაწესებულებებში სწავლება ამ წინა ორ ეტაპთან შედარების ძალიან რთულია. არსებობს ტენდენცია იმისა, რომ აბარებს შედარებით ბევრი აბიტურიენტი და ამთავრებს ძალიან ცოტა. მაგალითად შემდეგ

ცხრილიდან კარგად ჩანს 2010წლისმონაცემებით რამდენმა სტუდენტმა ჩააბარა და რამდენმა დაამთავრა ან რამდენმა მიატოვა სწავლა ფაკულტეტების მიხედვით. ასევე ხშირია შიდა მობილობის მაჩვენებლები.

ცხრილი5: 2010 წელს საბაკალავრო საფეხურის დასრულების მაჩვენებელი კვოტირების სისტემის მიხედვით.

ფაკულტეტი/ჩაბარების წელი	2011	დამატებითი სემესტრი	მიტოვება	მობილობით დატოვება	დამთავრება	შიდა მობილობა	გარე მობილობა	ამჟამად აქტიური სტუდენტი	აქტიური
მათემატიკა და ზუსტი მეცნიერებები	13	2	1	6	0	4	2	1	3
ჰუმანიტარული	35	8	9	9	9	3	7	8	12
სოციალურ დაპოლიტიკური მეცნიერებები	4	1	3		1		1	2	2
ეკონომიკური დაბიზნეს ადმინისტრაცია	50	9	6	13	1	7	1	6	6
იურიდიული	19	1	5	3	2	4	0	5	5
სამედიცინო	20	3		3	0	2	1		9
ტურიზმი	2	1		1	0	1	4		1

სულ	143	25	24	35	13	21	16	22	38
-----	-----	----	----	----	----	----	----	----	----

ცხრილი საშუალებას გვაძლევს გავიაზროთ თუ რამდენად ხშირია მიტოვების ტენდენცია, 143 სტუდენტიდან სწავლა მიატოვა 24-მა, დაამთავრა მხოლოდ 13-მა დანარჩენი კი მობილობით გადავიდა სხვადასხვა ფაკულტეტებზე. მობილობის მაჩვენებელი კარგია იმის გასააზრებლად თუ რომელი ფაკულტეტია უფრო მოწყვლადი, ამ მხრივ ყველაზე რთული სიტუაციაა ბიზნეს და ეკონომიკის ფაკულტეტზე .შემდეგ მოდის იურიდიული და სამედიცინო ფაკულტეტები.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, 2010 წლის ცვლილებების შედეგად სავალდებულო გახდა ქართული ენის მოსამზადებელი ერთწლიანი კურსის გავლა, საინტერესოა, რა ვითარებაა ამ პროგრამის გავლის დროს რამდენი სტუდენტი ჩაირიცხა, რომელ უნივერსიტეტებში და რამდენა დაამთავრა. ზოგადად ძალიან დიდი განსხვავებაა ჩარიცხულ სტუდენტთა რაოდენობასა და იმ სტუდენტებს შორის, რომლებმაც დაამთავრეს უნივერსიტეტი. როგორც ზემოთ მოყვანილი ცხრილიდან ჩანს. ხშირია ფაკულტეტების ცვლილება , შიდა და გარე მობილობა. ასევე ხშირია ქართული ენის კურსის გავლისას ენობრივი ბარიერის შექმნა. ქვემოთ მოყვანილია ცხრილი, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ოფიციალური სტატისტიკის სახით, რომელიც გვანახებს რამდენად ეფექტურია ერთწლიანი კურსის გავლა სტუდენტებისათვის: (საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო საჯარო ინფორმაცია)

ცხრილი: 2010-2016 წლებში ჩარიცხული სტუდენტების სტატისტიკა უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების მიხედვით.

უმაღლესი დაწესებულებები	საგანმანათლებლო ჩარიცხულები
ივ.ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი	1717

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი	607
ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი	648
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი	11
თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტი	280
ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი	5
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი	55
იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტი	25
გორის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი	2
საქართველოს უნივერსიტეტი	4
თბილისის აპოლონ ქუტათელაძის სახელობის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია	4
საქართველოს შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტი	4
შავის ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტი	1
თბილისის ღია სასწავლო უნივერსიტეტი	2
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი	1
საქართველოს საერთაშორისო სასწავლო უნივერსიტეტი	20
სასწავლო უნივერსიტეტი გეომდი	17
ევროპის უნივერსიტეტი	15
დავით აღმაშენებლის სახელობის საქართველოს ეროვნული თავდაცვის აკადემია	15
სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი	260
საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს აკადემია	6
სულ	3699

პროგრამაზე ჩარიცხული სტუდენტებიდან ბაკალავრიატის საფეხური დაამთავრა 151 სტუდენტმა, აქედან 15 ჩაირიცხა მაგისტრატურის საფეხურზე. მონაცემებიდან იკვეთება ერთი გარემოება თბილისის უნივერსიტეტებში ჩარიცხვის მსურველთა რაოდენობა ბევრად მეტია, ვიდრე ქალაქგარეთ უნივერსიტეტებში. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ 2010-2016 წლებში ჩარიცხულთა რაოდენობა ბევრად აღემატება უნივერსიტეტდამთავრებულ სტუდენტთა რაოდენობაზე. 3699 სტუდენტიდან მხოლოდ 151მა დაამთავრა. ეს მაჩვენებელი შეიძლება გამოწვეული იყოს სხვადასხვა ფაქტორებით. თუმცა პროგრამაზე ჩარიცხვა ნიშნავს იმას რომ ენის მოსამზადებელი კურსი უნდა გაიაროს სტუდენტმა და გავლის შემდეგ გადავიდეს სწავლის მეორე ეტაპზე. ეს გადასვლა კი როგორც მონაცემებიდან ჩანს ძნელია მიუხედავად ერთწლიანი მომზადებისა. ამიტომ ხშირად ქართული ენის მოსამზადებელი კურსი საკმარისი არ არის ხოლმე ეროვნული უმცირესობებისათვის ენის ასათვისებლად. ამისთვის საჭიროა დამატებით კიდევ სხვადასხვა აქტივობებისა და პროგრამების გატარება. ისიც გასათვალისწინებელია, რომ ენობრივი პრობლემას „კულტურული გარემო“ ხდის, რადგან უპირველესად ეთნიკური ჯგუფები კომპაქტურად არიან დასახლებულები და ქართველ მოსახლეობასთან კონტაქტი მცირეა, ასევე სკოლებში ქართული ენის სწავლების ხარისხი დაბალია, რადგან მასწავლებლები საკმარისად არ არიან მომზადებულები ქართულ ენაში. 2004-2006 წლებში პროგრამის „მომავალი იწყება დღეს“ ფარგლებში განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრომ ქვემო ქართლში 27 და სამცხე-ჯავახეთში 13 ქართული ენის მასწავლებელი გაგზავნა, რომელთაც მიიღეს მაღალი ანაზღაურება,ეს პედაგოგები ასწავლიდნენ ქართულ ენასა და ლიტერატურას და ისტორიას და ამასთანავე ადგილობრივ მასწავლებლებს ტრენინგს უტარებდნენ. მართალია, გამოკითხულთა ნახევარზე მეტმა საშუალო დონეზე იცის ქართული ან უფრო ცუდად, მაგრამ ნელ-ნელა მასწავლებელთა გადამზადების პროგრამები იხვეწებოდა და იხვეწება დღესაც. ასევე გასათვალისწინებელია ადგილობრივთა დამკვიდრებულება ქალაქიდან ჩასული მასწავლებლების მიმართ, რომელთაც „მისიონერებს“ უწოდებდნენ.(მეხუზელა&როშე,2009.გვ:12-16.) ამიტომ საჭიროა არამარტო ტექნიკური კურთხით საკითხის მოგვარება, არამედ აუცილებელია ეროვნულ

უმცირესობებში კულტურულ-მოქალაქეობრივი გარდაქმნა. დამოკიდებულებებისა და ღირებულებების შეცვლა. საჭიროა ეთნიკურმა ჯგუფებმა საქართველოს მოქალაქეებად იგრძნონ თავი და არა მარგინალურ ჯგუფებად.

ყოველწლიურად „1+4“ პროგრამის ფარგლებში 100 სომხურენოვანი და 100 აზერბაიჯანულენოვანი სტუდენტი ფინანსდება. კანონი განსაზღვრავს ოსურ და აფხაზურენოვანი ტესტების ჩაბარებაც, თუმცა დღემდე ამ პროგრამით აფხაზურენოვანი ტესტი მხოლოდ ორმა აბიტურიენტმა ჩააბარა, ოსურენოვანი ტესტი კი ჯერაც არ შემუშავებულა. ამასთანავე ქართული ენის მოსამზადებელი კურსი ხშირ შემთხვევაში არასაკმარისია. მართალია ეს დამოკიდებულია სკოლის დამთავრების შემდგომ რა დონეზე იცის აბიტურიენტმა ქართული, მაგრამ ისიც უნდა აგავითვალისწინოთ, რომ ძირითადად ქართული ენა A1 ან A2 დონეზე იციან ეროვნულმა უმცირესობებმა, უფორ მაღალი დონის მიღწევა კი ძალიან ძნელია ერთ წელში. იკვეთება იმის ტენდენცია, რომ დაახლოებით 100 დან მხოლოდ ნახევარი თუ აბარებს, ხოლო დანარჩენი ვინც ვერ აბარებს ან სწავლას არ ასრულებს ან თავიდან აგრძელებს ამ ერთწლიან კურსს. ისევე როგორც ხშირია შემთხვევები, როდესაც ხვდება სტუდენტი რომ ვერ დაძლეოს ენის კურსს და სწავლას შუაში წყვეტს. ძალიან ხშირია ისიც, რომ ვინც ძლევს ერთწლიან კურსს შემდგომ დოეზე გადასასავლელად მაინც ვერ ფლობს სათანადოდ ენას და შემდგომში უკვე კრედიტების დაგრძელებაში ექმნებათ ბარიერები და ამიტომ ან ვერ ამთავარებენ უნივერსიტეტს, ან დიდი ხანი უწევთ სწავლა. (მეხუზულაძე, 2009, გვ:54-56) ამას ემატება ფინანსური ფაქტორიც, რადგან კანონი არ ითვალისწინებს სახელმწიფო დაფინანსება „1+4“ პროგრამით ჩარიცხული სტუდენტებისათვის. სოციალური პროგრამის ფარგლებში ფინანსდება ყოველწლიურად მხოლოდ 15 აზერბაიჯანელი და 15 სომხურენოვანი სტუდენტი. (შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატი, 2009-2014, გვ:17-19.) ამ მიზეზით თითქმის უმრავლესობა ტოვებს უნივერსიტეტს, მიდის ან მშობლიურ ქვეყანაში და რუსეთში ან თურქეთში სწავლის დასამთავრებლად, აქ ჩამოდიან აბსოლუტურად სხვანაირად მოაზროვნე ადამიანები, რომლებსაც საქართველოს მოქალაქეობის შეგრძნება ძალიან მცირედ აქვთ. ამიტომ ამ მიზეზით ეცემა ინტეგრაციის დონე ეროვნული უმცირესობებისა.

შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის სამინისტროს 2014 წლის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ ქართული ენის ერთწლიანი კურსის გავლისას იქმნება გარკვეული პრობლემები უნივერსიტეტებში, კერძოდ:(შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატი, 2009-2014, გვ:47.)

- თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში, სადაც ჩარიცხულ სტუდენტთა 53% სწავლობს, ხდება ეთნიკური ნიშნით დაჯგუფება და იქმნება კომუნიკაციის პრობლემები სტუდენტებს შორის, სომხური და აზერბაიჯანული ჯგუფების გაერთიანება მნიშვნელოვანი იქნებოდა როგორც ენობრივი(რადგან იქნებოდა მთლიანად ქართულენოვანი გარემო კომუნიკაცია მოხდებოდა ქართულად, რაც დღესდღეობით სომხურად ან აზერბაიჯანულად ხდება),ისე სამოქალაქო ცნობიერების თვალსაზრისით ორივე ეთნიკური ჯგუფისთვის ინტერკულტურალიზმისა და ტოლერანტობის განსავითარებლად;
- ერთწლიანი პროგრამა არ არის საკმარისი ზოგიერთი სტუდენტისთვის. ერთი წლის სწავლების შემდეგ ისინი არ არიან მზად, სწავლა გააგრძელონ ბაკალავრიატში. ამასთან, სტუდენტებს, რომლებიც კარგად ფლობდნენ ენას, ერთწლიანი პროგრამის ფარგლებში დამატებითი კომპეტენცია არ შეუძენიათ. სტუდენტების განცხადებით, მათ,ფაქტობრივად, ერთი წელი მთლიანად დაკარგეს ამ პროგრამაზე და მაინც მოუმზადებლები აღმოჩნდნენ საბაკალავრო პროგრამებისთვის;
- უმაღლეს სასწავლებლებში არ არსებობს მხარდაჭერის ცენტრი სტუდენტებისათვის. მხარდაჭერის ცენტრის გარეშე პრობლემები ექმნებათ ერთწლიანი პროგრამის დასაწყისში სტუდენტებს სოციალური ადაპტაციის, ხოლო საბაკალავრო საფეხურზე, აკადემიური ინტეგრაციის თვალსაზრისით. ყველაზე პრობლემურია სწავლების პირველისემესტრი. პირველი სემესტრი პრობლემურია ორგანიზაციული და კურსების არჩევის თვალსაზრისითაც;
- თბილისის სკოლების კურსდამთავრებულებს განსხვავებული მდგომარეობა აქვთ. ისინი ფლობენ სახელმწიფო ენას და ერთწლიანი პროგრამა მათთვის პრაქტიკულად უშედეგოა, ისინი სწავლობენ იმავე პროგრამით, რა პროგრამითაც აბიტურიენტები, რომლებიც საერთოდ ვერ ფლობენ სახელმწიფო ენას. ამ

ჯგუფებში ხშირად სასწავლო დრო ტყუილად იკარგება და ლექტორმა არ იცის, რა აკეთოს, რადგან სილაბუსით განსაზღვრულ მასალას და ენის ცოდნის დონეს სტუდენტები უკვე ფლობენ. ენობრივი კომპეტენციის შეფასების სისტემა უნდა შემუშავდეს და ენის სერტიფიკატი რეალურად უნდა ასახავდეს სტუდენტის ცოდნას, რამდენად შეძლებს ის საბაკალავრო პროგრამაზე სწავლას. მნიშვნელოვანია ასეთი შეფასების სისტემის შექმნა;

- არ არსებობს ენობრივი შეფასები სისტემა, რომელიც უზრუნველყოფდა იმ ენობრივი კომპეტენციის დადგენას, რაც საჭიროა ბაკალავრიატში სწავლებისთვის. ამ კომპეტენციის დადგენის შემთხვევაში ერთწლიანი პროგრამის აბიტურიენტების შეფასება იქნებოდა ვალიდური და დადებითი შეფასების შემთხვევაში მათ ენობრივი პრობლემები ნაკლებად ექნებოდათ საბაკალავრო საფეხურზე;
- სტუდენტებს არ აქვთ საინტეგრაციო გარემო. არ ხდება კომუნიკაცია ქართველ სტუდენტებთან, მათი სამოქალაქო ცნობიერება და სამოქალაქო ინტეგრაცია ნაკლებია, ისინი იზოლირებული არიან კონკრეტულ შენობაში. ყოველგვარი ინტერაქციის გარეშე; დამატებითი კლასგარეშე ღონისძიებები, რაც ხელს შეუწყობდა მათ ინტეგრაციას, მათთვის ხელმიუწვდომელია.

ასევე საინტერესოა განვიხილოთ რა ვითარებაა რეალურად უნივერსიტეტებში და 2014 წლიდან დღემდე თუ მოხერხდა ამ პრობლემებს ნაწილობრივ გამოსწორება. ამ მხრივ ასევე საჭიროა წარმოვადგინოთ სახელმწიფო უნივერსიტეტების სასწავლო კურიკულუმი ერთწლიანი პროგრამის ფარგლებში. (ბოჭორიშვილი, 2015.) უნდა აღინიშნოს, რომ ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი ბევრად უფრო ანიჭებს უპირატესობას ჩართულობასა და ინტეგრაციის საკითხებს, ვიდრე თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. ინტერვიუებში კარგად გამოიკვეთა ეს ტენდენცია. სტუდენტები ჩივიან ამ საკითხზე და აღნიშნავენ, რომ ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტში თანამედროვე მეთოდოლოგიაა დანერგილი. სასწავლო კურიკულუმს თუ გადავხედავთ, თითქმის ორივე უნივერსიტეტის ერთწლიანი პროგრამა ისახავს მიზნად ქართული ენის სრულყოფილად სწავლებას სტუდენტებისათვის, მაგრამ სიტუაცია ბევრად განსხვავებულია.

ცხრილი #25 - თსუ ქართული ენის ერთწლიანი პროგრამის კურსების ჩამონათვალი

პროგრამისათვის სავალდებულო კურსები - 60 კრედიტი (ECTS)										
კოდი	სასწავლო კურსის დასახელება	კრედიტების რაოდენობა ECTS	საკონტაქტო საათები სემესტრში		დამოუკიდებელი მუშაობის საათები სემესტრში			შუალედური/დასკენითი გამოცდის ჩაბარება	სწავლების სემესტრი	
			ლექცია	სამუშაო ჯგუფი / პრაქტიკუმი	პრაქტიკებისათვის მოსამზადება	შუალედური გამოცდის/ გამოცდების მოსამზადება	დასკენითი გამოცდისთვის მომზადება		შემოდგომა	გაზაფხული
1	ქართული ენის სამეტყველო ფუნქციები (ა. ლაპარაკი; ბ. მოსმენა; გ. კითხვა; დ. წერა) – 1	20		240	200	24	27	9	✓	
2	ქართული ენის სამეტყველო ფუნქციები (ა. ლაპარაკი; ბ. მოსმენა; გ. კითხვა; დ. წერა) – 2	15		180	150	17	21	7		✓
3	ქართული ენის პრაქტიკული გრამატიკა-1	5		45	60	8	9	3	✓	✓
4	ქართული ენის პრაქტიკული გრამატიკა-2	5		45	60	8	9	3	✓	✓
5	ქართული ენის კომუნიკაციური ასპექტები	5		45	60	8	9	3	✓	✓
6	ქართული ენის კომუნიკაციური ასპექტები	5		45	60	8	9	3	✓	✓
7	ქართული ენის ორთოეპია და მართლწერა	5		60	45	8	9	3		✓

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტიდან მიღებული ოფიციალური საჯარო ინფორმაცია

ცხრილი #26 - ილიაუნის ქართული ენის ერთწლიანი პროგრამის კურსების ჩამონათვალი

№	კურსები	სტატუსი (სავ., სავ./ არჩ., არჩ.)	კრედიტები	საკონტ. საათები	სემესტრები	
					შემ.	გაზ.
GSL_101	ქართული ენის ინტეგრირებული კურსი 1 (ქართული, როგორც მეორე ენა)	სავ.	12	180	X	
GSL-102	ქართული ენის ინტეგრირებული კურსი 2 (ქართული, როგორც მეორე ენა)	სავ.	12	180		X
GSL-103	ენა და კულტურათშორისი დიალოგი (ქართული, როგორც მეორე ენა)	სავ.	6	32	X	
GSL-104	მედიაკურსი 1 (ქართული, როგორც მეორე ენა)	სავ.	6	32	X	

2017 წლის სამოქალაქო თანასწორობისა და ინტეგრაციის სახელმწიფო სტრატეგიაში აღნიშნულია, რომ საჭიროა ინტეგრაციის გაღრმავებისთვის სახელმწიფო პროგრამების დაწყება და უნივერსიტეტებთან ურთიერთთანამშრომლობის გაღრმავება.(სამოქალაქო თანასწორობისა და ინტეგრაციის სამინისტრო,2017. გვ:5-7.) ილიას უნივერსიტეტში არსებობს დამხმარე ინტეგრაციის ცენტრი, რომელსაც ჰყავს თავისი კოორდინატორი და ჩართულია აქტიურად ამ სახელმწიფო პროგრამებში „1+4“ პროგრამის სტუდენტებთან ერთად. ამ მხრივ ეს უნივერსიტეტი მოწინავეა საქართველოში. აქვე პირველად იქნა შემოღებული ტუტორიუმის სისტემა, რაც იმას ნიშნავს რომ უფროსკურსელი ქართველი სტუდენტები კურირებენ მოსამზადებელი კურსის ეროვნულ უმცირესობებს და ეხმარებიან პრობლემების გადაწყვეტაში. ასევე აქ ინტეგრაციის დონე ბევრად მაღალია აზერბაიჯანელ და სომეხ სტუდენტებს შორის, რადგან იგეგმება სხვადასხვ აქტივობები, მაგალითად: სიტუაციური თამაშები და უწყვეტ გასვლა უნივერსიტეტიდან ამ სტუდენტებს. ასეთი „თამაშის“ ტიპის მეთოდებით ძლიერდება ინტეგრაცია საზოგადოებასა და ეროვნულ უმცირესობებს შორის. ტუტორიუმის სისტემას თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი მოგვიანებით 2016 წელს შეუერთდა და აქ ჯერ-ჯერობით ეხლა იხვეწება ეს მეთოდი. 2013 წელს გაეროს ასოციაციის დაფინანსებით ილიას უნივერსიტეტის ბაზაზე შეიქმნა „ახალგაზრდული ცენტრი,“ რომელიც პირდაპირ ემსახურება ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრირებას საზოგადოებაში. აქ ძირითადად მუშაობა მიდის არაფორმალური განათლების კუთხით და გარდა ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტებისა, ცენტრის კარი ღიაა ყველა „1+4“ პროგრამით ჩარიცხული ეთნიკური უმცირესობებისათვის. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ილიას უნივერსიტეტი ჩართული იყო შარშან 2016 წელს სახელმწიფოს მიერ წამოწყებულ პროექტში, სადაც უკვე კურსდამთავრებული ეროვნული უმცირესობის სტუდენტები, რომლებმაც კარად იცოდნენ ქართული ენა წარგზავნილნი იყვნენ საკუთარ სოფლებში „ენის დესპანებად“ რათა ესწავლებინათ თანასოფლელებისათვის ქართული ენა. საინტერესოა ასევე რომ 2014 წლის განმავლობაში მომზადდა საინფორმაციო მასალები ეთნიკური უმცირესობების ენებზე(სომხური,აზერბაიჯანული,აფხაზური,ოსური)და გავრცელდა.ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გაიმართა შეხვედრა

არაქართულენოვან სტუდენტებთან. მათ მიეწოდათ ინფორმაცია საქართველოს ევროინტეგრაციის პროცესის შესახებ. სახელმწიფო მინისტრის აპარატმა „1+4“ პროგრამის ბენეფიციარ სტუდენტებისთვის გამოაცხადა ესეების კონკურსი თემაზე „ევროინტეგრაცია და მე“. კონკურსი ითვალისწინებდა ახალგაზრდების მოსაზრებების და მიდგომების წარმოჩენას საქართველოს ევროპულ არჩევანთან მიმართებაში. საკონკურსო კომისიამ გამოავლინა 3 საუკეთესო ნაშრომის ავტორი. გამარჯვებულები დაჯილდოვდნენ, ხოლო საუკეთესო სტატიები დაიბეჭდა გაზეთებში „ვრასტანი“ და „გურჯისტანი.“ (შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის კაბინეტი, 2012-2013. გვ:26-27.) ამ წლების განმავლობაში კონცეფციის ფარგლებში პროექტებისა და პროგრამების განსახორციელებლად სახელმწიფო მინისტრის აპარატს ბოლო 2 წლის განმავლობაში მხარს უჭერდა აშშ-ს საერთაშორისო განვითარების სააგენტო (USAID), საქართველოსგაერო-სასოციაცია (UNAG) 2016 წელს საქართველოს შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის სამინისტროსა და გაეროს ასოციაციის (UNAG) ერთობლივი პროექტი დაიწყო, რომლის ფარგლებში დაიწყო სახელმწიფო სტაჟირება სახელმწიფო ორგანოებში, თვითმმართველობებში ეროვნული უმცირესობებისათვის, კონკრეტლად კი „1+4“ პროგრამით ჩარიცხული მე-3 მე-4 კურსის სტუდენტებისათვის. დასაქმებისა უცილებლობას პროექტი არ ითვალისწინებს, რადგან არ მოხდეს პირუკუ დისკრიმინაცია ქართველი სტუდენტებისა. „თუმცა პროგრამის კურსდამთავრებულები აქტიურად არიან ჩართულნი სახელმწიფო სტაჟირების პროგრამაში. ამ პერიოდშიც საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს უმაღლესი განათლებისა და მეცნიერების განვითარების დეპარტამენტში აღნიშული პროგრამის 3 კურსდამთავრებული გადის სტაჟირებას,“ აღნიშნა საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს უმაღლესი განათლების განვითარების სამმართველოს უფროსმა მანა შუხოშვილმა. პროექტი მიზნად ისახავს ამ სტუდენტებისთვის ინტეგრაციის გაღმავებასა და ხელის შეწყობას. პროექტში ჩართულნი არიან თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი და ილიას უნივერსიტეტი, რომელთა ინიციატივით და კონკურსს საფუძველზე უნივერსიტეტებიდან წარგზავნილნი არიან „1+4“ პროგრამით ჩარიცხული ეროვნული უმცირესობები. განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო

ახორციელებს სხვადასხვა პროგრამებს ეთნიკური უმცირესობების სხვადასხვა აქტივობაში ჩართვის მიზნით. ზურაბ ჟვანიას სახელობის სახელმწიფო ადმინისტრირების სკოლა დარგობრივი კურსების პარალელურად ახორციელებს სახელმწიფო ენის სწავლებას. მათა შუხოშვილის თქმით, პროგრამით სწავლება ხორციელდება სკოლის 10 რეგიონულ სასწავლო ცენტრსა (ახალქალაქი, ნინოწმინდა, ბოლნისი, მარნეული, დმანისი, გარდაბანი, წალკა, საგარეჯოს მუნიციპალიტეტი სოფელი ლამბალო, ახმეტა და ლაგოდეხი) და მობილურ ჯგუფებში, რაც გულისხმობს სწავლებას ცენტრებს გარეთ. სახელმწიფო ენის სწავლების პროგრამა სრულად ფინანსდება სახელმწიფოს მიერ.

თავი 4. მონაცემთა ინტერპრეტაცია

4.1. პროგრამაში ჩართული კომპეტენტური პირები.

კვლევის პროცესში სიღრმისეული ინტერვიუ ჩატარდა უშუალოდ „1+4“ პროგრამაში ჩართულ კომპეტენტურ პირებთან. მათ შორის: ქართული ენის ერთწლიანი მოსამზადებელი კურსის კოორდინატორებთან, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს, უმაღლესი განათლების განვითარების სამმართველოს უფროსთან და „თბილისის ახალგაზრდული ცენტრის“ კოორდინატორთან. აქ გამოიკვეთა ეროვნული უმცირესობების მხრიდან მაღალი „მოტივაცია“ იყვნენ ჩართულნი და ინტეგრირებულნი საზოგადოებაში. თუმცა იკვეთება „კურსის არასაკმარისობა,“ რადგან ქართული ენის B2 დონეზე დაუფლება ძალიან ძნელია ეროვნული უმცირესობებისათვის და მათ სწავლის შემდგომ უწევთ ისევ ენის დახვეწა. „თუ ვერ გადალახეს ეს კურსი მათ მოუწევთ დამატებითი სემესტრის გავლა,“ აღნიშნა „თბილისის ახალგაზრდული ცენტრის“ კოორდინატორმა. აქვე გამოიყოფა ინტეგრაციის პრობლემა, ერთ-ერთი კოორდინატორი აღნიშნავს, რომ ეროვნულ უმცირესობებს ჯერ ადაპტაცია უჭირთ უცხო გარემოში და ამას ემატება ქართული ენის არცოდნა. ჩნდება „კომპლექსი,“ რადგან არ იციან ქართული საკმარისად. „ქართველი სტუდენტი იკითხავს მაინც, ამათ კი კომპლექსი აქვთ,“ აღნიშნა ინტერვიუს პროცესში ერთ-ერთმა მოსამზადებელი კურსის კოორდინატორმა. როგორც ვიცით პოლიციის აკადემიამ ეხლა შემოიღო ერთწლიანი მოსამზადებელი კურსი. აქ ჩარიცხვის მსურველთა რაოდენობა ძალიან ბევრია, მაგრამ მისაღები სტუდენტთა რაოდენობა კი ძალიან მცირე. ამიტომ ძირითადად პოლიციის აკადემიას არა აქვს ინტეგრაციის პრობლემა, რადგან აქ ჩარიცხული ეროვნული უმცირესობები ძალიან მცირე რაოდენობით არიან წარმოდგენილნი. ინტერვიუს პროცესში გამოკითხულთა უმრავლესობა აღიარებს „1+4“ პროგრამის წარმატებას. „1+4 პროგრამა რეალურად ერთ-ერთი ყველაზე წარმატებული პროგრამაა, რომელიც მიზნად ისახავს ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრირებას უმაღლეს საგანმანათლებლო სივრცეში,“ აღნიშნა უმაღლესი განათლების განვითარების სამმართველოს უფროსმა მაია შუხოშვილმა. ამ პროგრამით განვითარების საშუალება ეროვნულ უმცირესობებს რეალურად აქვთ,

თუმცა აღინიშნება ასევე საკმაოდ ბევრი პრობლემა, რაშიც უკვე „სახელმწიფო ვალდებულება“ იკვეთება აღმოფხვარს ეს პრობლემები. აქ იკვეთება 1+4 პროგრამის ხარვეზების დადგენისა და განვითარების საჭიროებაც. დადებითად ფასდება ასევე 2016 წელს ეროვნული უმცირესობათა წარმომადგენელი კურსდამტავრებული სტუდენტების წარგზავნა თავიანთ სოფლებში მასწავლებლებად. ასეთი დაახლოებით 26 სტუდენტი იქნა გაგზავნილი. „დაბერების ტენდეცია“ სკოლებში დამახასიათებელია, ამიტომ კარგად ფასდება კადრთა გადახალისების პროცესი. ამასთანავე ხაზი გაესვა „სკოლის განათლების დახვეწას.“ „საქმე საფძველშივეა დასახვეწი და რაც შეგვიძლია ვაკეთებთ ამ პროგრამის ფარგლებში,“ აღნიშნა ქართული ენის ერთწლიანი მოსამზადებელი კურსის ერთ-ერთმა კოორდინატორმა. ამასთანავე გამოიყოფა ნეგატიური განწყობები არამარტო ქართველი სტუდენტების მხრიდან, არამედ საზოგადოების მხრიდანაც. მაგალითად, ტუტორიუმის სისტემის შემოღებისას „ვერ ხვდებოდნენ რაში სჭირდებოდათ ეს“ აღნიშნა „ახალგაზრდული ცენტრის“ კოორდინატორმა. მაგრამ ნელ-ნელა შეინიშნება მოხალისეობის განვითარება ქართველ სტუდენტებში. თუმცა საზოგადოების დამოკიდებულებები ცოტა არ იყოს არასახარბიელოა ამ კუთხით.

1+4 პროგრამაში უშუალოდ ჩართული პირების ინტერვიურებისას გამოიყო შემდეგი ძირითადი მახასიათებლები:

- მოტივაცია- ეროვნული უმცირესობათა წარმომადგენლების მოტივაცია ჩართულნი იყვნენ საზოგადოებაში;
- კურსის არასაკმარისობა-ხშირ შემთხვევაში უწევთ დამატებითი სემესტრის გავლა ქართული ენის უკეთ ასათვისებლად;
- უცხო გარემო-ჯერ საჭიროა შეგუება საუნივერსიტეტო სივრცესთან და შემდეგ ინტეგრაცია, რაც ეროვნულ უმცირესობებს ძალიან უჭირთ ;
- კომპლექსი-ეროვნული უმცირესობების უმრავლესობას აქვთ ქართული ენის არასათანადო ცოდნის გამო კომპლექსი და ამიტომ უჭირთ კონტაქტის დამყარება ლექტორებთან და ქართველ სტუდენტებთან;
- დახმარებისთვის მზაობა-სახელმწიფო და პროგრამაში ჩართული პირები ყოველთვის მზად არიან და მიესალმებიან ეროვნული უმცირესობებისათვის დახმარების გაწევას;

- მოხალისეობის დანერგვა-ტუტორიუმის სისტემამ ქართველ სტუდენტებში გააჩინა მოხალისეობის პრაქტიკა, რითაც აბსოლუტურად უსასყიდლოდ ეხმარებიან არაქართულენოვან სტუდენტებს;
- განვითარების საშუალება-1+4 პროგრამა დადებითად ფასდება ეროვნული უმცირესობებისათვის ინტეგრირებისა და განვითარების კუთხით;
- სახელმწიფოს ვალდებულება-სახელმწიფოს მოვალეობაა ხელი შეუწყოს ეროვნული უმცირესობების ინტეგრაციას სხვადასხვა საგნმანათლებლო პროგრამებით;
- საშუალო განათლების დახვეწა- გამოკითხულთა უმრავლესობა აღნიშნავს, რომ სახელმწიფომ ყურადღება უნდა მიაქციოს საშუალო საფეხურზე განათლებას და რომ ქართული ენის სწავლება საფუძველშივე უნდა გამოსორწრდეს;
- დაბერების ტენდენცია-საუბარია იმაზე, რომ სკოლებში აუცილებელია ახალგაზრდა კადრებით გადახალისება;
- კანონით თანასწორობა-გამოკითხულთა უმრავლესობა ხაზს უსვამს სტაჟირების პროგრამაში კანონის თანასწორობის გათვალისწინებას, რომ არ მოხდეს პირუკუ დისკრიმინაცია ქართველი სტუდენტებისა;
- კონკურენციის აუცილებლობა- სტაჟირება ემსახურება ეროვნული უმცირესობების უფრო კონკურენტულუნარიანდ ჩამოყალიბებას, შესამისად მათი დასაქმება მოხდება არა ვიღაცის „კეთილი ნებით“ არამედ მათი კვალიფიკაციის შესაბამისად;

4.2. ლექტორები და პედაგოგები.

კველის პროცესში ჩატარდა უშუალოდ იმ ლექტორებთან და პედაგოგებთან ინტერვიუ, რომლებსაც შეხება აქვთ 1+4 პროგრამით ჩარიცხულ სტუდენტებთან. უნდა აღინიშნოს, რომ ქართული ენის მოსამზადებელი კურსის პედაგოგები ძირითადად ახალგაზრდა თაობას წარმოადგენენ. ეს გარემოება ძირითადად გამოწვეულია იმით, რომ სტუდენტებს არ გაუჭირდეთ კომუნიკაცია პედაგოგებთან. კველის პროცესში გამოკითხული იქნა 6 პედაგოგი სამი სხვადასხვა უნივერსიტეტიდან. მოწინავე

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტისა და ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის შემდგომ, ქართული ენის მოსამზადებელი კურსის პოლიციის აკადემიის პედაგოგებთანაც იქნა სიღმისეული ინტერვიუ ჩატარებული. საერთო რაც არის და უმეტესობა რასაც უსვამს ხაზს არის „დახმარებისთვის მზაობა.“ მართალია უნივერსიტეტებს აქვთ გაწერილი კონკრეტულად რა ხერხებით უნდა აითვისონ ეროვნულმა უმცირესობებმა ქართული, მაგრამ ამასთანავე პედაგოგები აღნიშნავენ, რომ დამატებითი საათების ჩატარებაზეც არ იქნება პრობლემა. ილიას უნივერსიტეტის ერთ-ერთი პედაგოგი აღნიშნავს: „ქართული ენის ცოდნის დონით ძალიან განსვავებული სემინტები მოდის ბავშვების, მაგრამ ჩვენი ვალაია დავებმართოთ თითოეულს ხარვეზების აღმოფხვრაში, ქართული ენის ათვისებაში.“ გამოკითხულთა უმრავლესობა იმასაც აღნიშნავს, რომ სტუდენტება თითქმის ან არ იციან ქართული ან A1 დონეს ძლივს ფლობენ. აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ მართალია პოლიციის აკადემიამ დაამატა ეს კურსი, მაგრამ აქ იკვეთება „წინასწარგანსაზღვრულობა.“ ე.ი. აქ ის სტუდენტები აბარებენ, რომელთაც უკვე წინასწარ იციან რა პროფესიის უნდა გამოვიდნენ, ერთ-ერთი პოლიციის აკადემიის პედაგოგი აღნიშნავს: „აქ ის ბავშვები აბარებენ, რომელთაც წინასწარ აქვთ განსაზღვრული რომ პოლიციურ სისტემაში უნდათ მუშაობა...“

კვლევაში ასევე იკვეთება ტენდენცია, იმისა, რომ პედაგოგები ერთხმად მიესალმებიან მოდერნულ მეთოდების დანერგვას სწავლის პროცესში. „ჯავახიშვილში ცოტა არ იყოს მოძველებული მეთოდებია, ეს ჩემი ბევრი სტუდენტისგან გამიგია, რაც ძალიან სამძწუხაროა...“ აღნიშნავს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ერთ-ერთი პედაგოგი. გამოკითხულთა უმრავლესობა ძირითად პრობლემად არა ენის ათვისებას არამედ ინტეგრაციის პრობლემას გამოყოფენ. წინა წლებში გამოიყოფოდა „დამოკიდებულების პრობლემა,“ ქართველი სტუდენტების მხრიდან ადგილი ჰქონდა ნეგატიურ განწყობებს, თუმცა დროთა განმავლობაში ვითარება უკეთესობისკენ შეიცვალა. პედაგოგების უმრავლესობა საუბრობს იმაზე, რომ დღეს ახალგაზრდა თაობა უფორ კეთილგანწყობილია ეროვნული უმცირესობების მიმართ, ვიდრე წინა თაობა. თუმცა საუნივერსიტეტო სივრცის გარეთ, ეროვნულმა უმცირესობებმა უკვე თავად უნდა მოახერხონ ინტეგრაცია და კომუნიკაცია. გამოკითხულთა ნახევარზე მეტი

მიესაღმება ტუტორიუმის სისტემის დანერგვას (ე.ი. ქართველი მაღალკლასელები ეხმარებიან ეროვნულ უმცირესობებს) იკვეთება „მოქალაქეობრივი თვითშეგნების“ დანერგვა არამარტო არაქართველ, არამედ ქართველ სტუდენტებშიც, „დახმარებისთვის ხელის გაწვდომა არაა სავალდებულო, მაგრამ ესაა მოქალაქის თვითშეგნება დაეხმაროს მეორე მოქალაქეს საზოგადოებაში ინტეგრაციაში.“ ხაზს უსვამს საუბრისას ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ერთ-ერთი ლექტორი. და ამატებს, რომ ამ უნივერსიტეტში ძალიან ეგობრული განწყობა არის, სტუდენტებს შორის, ასევე ლექტორებსა და სტუდენტებს შორისაც. აღნიშნება, რომ საჭიროა სახელმწიფომ დასაწყისივე უზრუნველყოს ქართული ენის საფუძვლიანი სწავლება. „ერთწლიანი კურსის არასაკმარისობაზე“ კეთდება ასევე აქცენტი. „ბევრი სტუდენტი მოდის და რომ ხვდება ვერ დაამთავრებს მიდის უკან, შუა გზაში ატოვებს სწავლას...“ აღნიშნავს ერთ-ერთი გამოკითხული.

საინტერესოა ასევე ქართული ენის კურსდამთავრებულ სტუდენტთა შორის ქართული ენის ცოდნის დონის განსაზღვრა. ამიტომ კვლევის პროცესში განხორციელდა ლექტორებთან სიღრმისეული ინტერვიუების ჩაწერა. მართალია მათ არ იცოდნენ დასაწყისში ეროვნული უმცირესობათა სტუდენტების ქართული ენის ცოდნის დონე, თუმცა საერთო აზრი ისაა, რომ ეს ჯგუფები ახერხებენ ენის მეტნაკლებად დაუფლებას და კრედიტების აღებას ბაკალავრიატის საფეხურზე. თუმცა აქ „დროის ფაქტორი“ გამოიყოფა, რაზეც საუბრობენ ლექტორები. „ბევრი სტუდენტი ძალიან გვიან ამთავრებს უნივერსიტეტს, ან საერთოდ ვერ ამთავრებს.“ ამბობს ერთ-ერთი გამოკითხული. ასევე „სახელმწიფოს ვალდებულებას“ ესმევა ხაზი. ლექტორები აღნიშნავენ, რომ სახელმწიფოა ვალდებული ეროვნულ უმცირესობებს ინტეგრაციაში შეუწყონ ხელი. „უნივერსიტეტი ვალდებულია დაეხმაროს სახელმწიფოს ამ პროცესის განხორციელებაში...“ აღნიშნავს ერთ-ერთი ლექტორი.

მოკლედ რომ დავახასიათოთ, სიღრმისეული ინტერვიუების გაანალიზების შედეგად გამოიკვეთა შემდეგი მახასიათებლები:

- *მოვალეობის გააზრება*- გამოკითხულთა უმრავლესობას გააზრებული აქვს საკუთარი მოვალეობა, დაეხმარონ, ასწავლოს ეროვნულ უმცირესობებს ქართული ენა უკეთ;
- *სახელმწიფოს ვალდებულება*- ლექტორები ხაზს უსვამენ, რომ უმცირესობების ინტეგრაციას სახელმწიფომ უნდა შეუწყოს ხელი, ხოლო უნივერსიტეტი კი უნდა დაეხმაროს ამ პროცესის განხორციელებაში მთავრობას;
- *დროის ფაქტორი*- გამოკითხულთა უმრავლესობა ხაზს უსვამს დროის ფაქტორის პრობლემას, რაც იმაში გამოიხატება, რომ ზოგიერთი სტუდენტს რჩება საგნები და განუსაზღვრელი დროით სწავლობს, ან ხვდება რომ ვერ დაეუფლება საგნებს ან მოსამზადებელ ენის კურსდა შუა გზაში ატოვებს სწავლას;
- *მოქალაქეობრივი თვითშეგნების დანერგვა*- იკვეთება იმის ტენდენცია, რომ არამარტო ეროვნულ უმცირესობებში, არამედ ქართველ სტუდენტებშიც ნელ-ნელა იცლება უკეთესობისკენ მოქალაქეობრივი თვითშეგნება;
- *დახმარებისთვის მზაობა*- გამოკითხულთა უმრავლესობა ყოველთვის მზადაა დაეხმაროს სტუდენტს ენის უკეთ ათვისებაში;
- *დამოკიდებულების პრობლემა*- წინა წლებთან შედარებით ქართველ სტუდენტებში ნეგატიური დამოკიდებულება ეროვნულ უმცირესობების მიმართ მცირდება, ყალიბდება მეგობრული ურთიერთობები, მაგრამ ეს ტენდენცია მეტნაკლებად მაინც შეინიშნება;

4.3. სტუდენტები.

კვლევის პროცესში გამოკითხული იქნა 10 სტუდენტი, რომელთაგან 3 ქართული ენის მოსამზადებელი კურსის სტუდენტია, 2 მაღალკურსელი, 2 დამამათვრებელი კურსის სტუდენტი, ხოლო 2-მა უკვე დაამთავრა სწავლა 1+4 პროგრამის საშუალებით. კვლევის პროცესში განხორციელდა ასევე სიღრმისეულ ინტერვიუსთან ერთად მცირე კითხვარით გამოკითხვა სტუდენტების, რომლითაც განისაზღვრა რატომ ჩააბარეს ამ პროგრამის ეროვნულმა უმცირესობებმა. გამოკითხულთა უმრავლესობის(10-დან 7ის) პასუხი იყო, რომ ძალიან უნდოდათ უმაღლესში სწავლა და ამის საშუალება ძლივს

მიეცათ. სამმა სტუდენტმა კი უპასუხა, რომ ქართული ენის უკეთ შესასწავლად ჩააბარეს ამ პროგრამით. ასევე გამოკითხულთა უმრავლესობამ 1+4 პროგრამის შესახებ მეგობრებისგან და ახლობლებისგან გაიგეს, ტუმცა იყო 1 სტუდენტი, რომელიც პირველი წლის ნაკადიდან იყო და აღნიშნა, რომ ამ პროგრამის შესახებ ტელევიზიიდან შეიტყო.

საინტერესოა სტუდენტთა დამოკიდებულებების განსაზღვრა 1+4 პროგრამის მიმართ. უმრავლესობა მიესალმება ასეთი პროგრამების განხორციელებას სახელმწიფოს მხრიდან, რადგან „ინტეგრაციისთვის მზადყოფნა“ ათივე სტუდენტთან გამოიკვეთა. იკვეთება ასევე „მოქალაქეობრივი თვითშეგნების“ განვითარების ტენდენცია. კერძოდ, ის სტუდენტები, რომლებიც გადიან მოსამზადებელ კურსს, ჯერ ორიენტირებულნი არიან რომ დაამთავრონ სწავლა და ძირითადად კითხვებს ამ კუთხით სცემდნენ პასუხს. თუმცა ის სტუდენტები, რომლებიც უკვე ბაკალავრიატის საფეხურზე არიან, ან დამთავრებული აქვთ სწავლა, აღნიშნავენ, რომ ისინი საქართველოს მოქალაქეები არიან და მიესალმებიან 1+4 პროგრამის განხორციელებას სახელმწიფოს მხრიდან. „მე ვიფიქრე ღმერთმა გადმომხედა-მეთქი, სამჯერ ჩავიჭერი გამოცდებზე და 1+4 პროგრამით, სააკაშვილის ინიციატივით, მოვხვდი უნივერსიტეტში. ჩემს სამშობლოს განათლებული უფრო გამოვადგები...“ აღნიშნავს უკვე კურსდამთავრებული ერთ-ერთი სტუდენტი. „საქართველოს მოქალაქე ვარ, მიყვარს ჩემი ქვეყანა, მერე რა რომ სხვა ეთნოსის ვარ...“ აღნიშნავს მეორე. ასევე გამოიყოფა „ინტეგრაციის მოთხოვნილება“ ეროვნულ უმცირეობებში. ისინი ხაზს უსვამენ, რომ თუ სახელმწიფომ არ მისცა უფლება ისწავლონ, მაშინ ეს ბავშვები მიდიან თურქეთსი, ან რუსეთში(ვისაც ამის ფული აქვთ) და იქიდან ჩამოდიან „ღმერთმა იცის როგორი შეგნებით,“ აღნიშნა ერთ-ერთმა. აქვე „ფინანსური პრობლემა“ გამოიყოფა. ბევრს არ აქვს სწავლის გადასახადი, ეს სტუდენტები ჩამოდიან სხადასხვა რაიონებიდან „კარგი იქნებოდა უნივერსიტეტს საერთო საცხოვრებლებზე ეზრუნა“ ანიშნავს ერთ-ერთი სტუდენტი.

საინტერესოა ასევე სწავლის დამთავრების შემდგომ როგორ არიან ინტეგრირებულნი ეროვნული უმცირესობები, ან სწავლის პროცესში თუ ექცევა ამ პროცესს ყურადღება. „მე ჯავახიშვილი მოვხვდი და აქ ვისწავლე, ძალიან მიყვარს ჩემი უნივერსიტეტი, მაგრამ ილიაში უფრო კარგი სიტუაციაა,“ აღნიშნავს ერთ-ერთი

მაღალკურსელი. ასევე გამოკითხულთა უმრავლესობა 10-დან 6 აღნიშნავს, რომ კარგი იქნება სახელმწიფოს მათ დასაქებაზეც ეზრუნა. „ზოგი ამთავრებს და მიდის საკუტარ სოფელში, ამით მთავრდება ყველაფერი...“ აღნიშნა ინტერვიუს დროს ერთ-ერთმა სტუდენტმა. ასევე ზოგიერთის თქმით პრობლემა მარტო ერთ მხარეს არ დგას, იკვეთება ე.წ. „მონდომება“, რომლითაც იმას უსვამენ ხაზს, რომ მარტო სახელმწიფო ვერაფრს გააკეთებს, თუ სტუდენტი თავად არ მოინდმებს გახდეს სრულფასოვანი წევრი საზოგადოებისა. ამისთვის კი მთავარია მონდომება და შრომა. სწავლა დღე და ღამე. ერთ-ერთი კურსდამთავრებული სტუდენტი იხსენებს, როგორ ეხმარებოდნენ ქართველი სტუდენტები, როგორ ათენებდნენ მისთვის კონსპექტების წერაში დაეხმარებოდა. „მართალია ზოგიერთი ცუდად მიყურებდა, იმიტომ რომ აზერბაიჯანელი ვარ, მაგრამ არიან ისინიც ვისაც ძალიან ვუყვარვარ, ვინც ღამეებს ათენებდა ჩემს დახმარებაში...“

საინტერესოა ასევე თუ არიან დასაქმებულნი ეს სტუდენტები. გამოკითხული 10-დან მხოლოდ 2-ია ასეთი, ერთი მაღალკურსელია, ერთსაც დამთავრებული აქვს უნივერსიტეტი. თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ეს დასაქმება მოხდა ნაცნობთა „კეთილი ნებით“ და არა კვალიფიკაციის მიხედვით, უცხო გარემოში, უცხო ხალხთან. ე.ი. მათ არ მოუწიათ მისვლა ასეთ სიტუაციაში და უბრალოდ თავიანთი კვალიფიკაციის შესაბამისად სამსახურის დაწყება. „აქ ბევრი ფიქრობს აზერია, ამას ვინ უნდა მისცეს სამსახური, მე ჩემი მეგობარი დამეხმარა და ჩემი მონდომებაც.“ აღნიშნა ერთმა სტუდენტმა.

კვლევისას წარმოებული მცირე კითხვარით გამოკითხვისას, დადგინდა რატომ ჩააბარეს სტუდენტებმა ამ პროგრამით. 10-დან 6-მა ანუ 50%-ზე მეტმა უპასუხა, რომ წინა წლებში ვერ მოახერხეს ჩაბარება და გადალახვა ერთიანი ეროვნული გამოცდებისა, იქამდე სანამ „1+4“ პროგრამა არ შემოვიდა. ნახევარზე მეტი სტუდენტი უნივერსიტეტში მოხვედრილია მეორე ან მესამე მცდელობის შედეგად. ხოლო 4-მა სტუდენტმა უპასუხა, რომ ქართული ენის უკეთ შესწავლებლად ჩააბარეს ამ პროგრამით. ასევე კვლევის პროცესში გამოიკვეთა ის ტენდენცია, რომ სტუდენტებს წერა უფრო უჭირთ ქართულად, ვიდრე მეტყველება. ეს გამოიკვეთა 10-დან 9 სტუდენტიდან. მხოლოდ ერთი ფლობდა ქართულ ენას სრულყოფილად და ესეც გამოწვეული იყო, იმით რომ გავლილი ქონდა საშუალო განათლების საფეხური ქართულ სკოლაში.

მოკლედ რომ ჩამოვაყალიბოთ სტუდენტთა გამოკითხვისას გამოიკვეთა შემდეგი მახასიათებლები:

- *ენობრივი პრობლემები*- ბაკალავრიატის საფეხურზეც სტუდენტებს ექმნებათ ენობრივი ბარიერი, რაც კედიტების მოპოვებაში ძირითადი ხელის შემშლელი ფაქტორია;
- *ფინანსური პრობლემები*-წინა პრობლემა განაპირობებს სწავლის უსაზღვროდ გაგრძელებას, რის გამოც იქმნება ფინანსური პრობლემები და ასეთი სტუდენტები ვეღარ ამთავრებენ სწავლას;
- *ინტეგრაციის მოთხოვნილება*- გამოკითხულთა უმრავლესობა მიესალმება სახელმწიფოს მიერ განხორციელებულ 1+4 პროგრამას და საჭიროდ თვლიან დამატებით ასეთი რეფორმების გატარებას. ასევე მიუთითებენ რომ კარგი იქნება თუ სახელმწიფო დაასაქმებს მათ;
- *მოქალაქეობრივი თვითშეგნების განვითარება*-მაღალკურსელ და კურსამთავრებულ სტუდენტებში მოქალაქეობრივი თვითშეგნება უფორ განვითარებულიამ ვიდრე ქართული ენის მოსამზადებელი კურსის სტუდენტებში. მაგალიტად ისინი საუბრისას ხაზს უსვამენ რომ უყვარს საქართველო, მათი სამშობლო და არიან საქართველოს სრულფასოვანი მოქალაქეები;
- *მონდომება*- სტუდენტები ასევე აღნიშნავენ, რომ საჭიროა მათი მხრიდან მონდომეა და დამტკიცება იმისა, რო ისინიც საქართველოს მოქალაქეებია რიან;
- *ქართველ სტუდენტთა კეთილგანწყობა*-იკვეთება ასევე ქართველი სტუდენტების მხრიდან მეგობრული დამოკიდებულება ეროვნული უმცირეობების მიმართ;
- *„კეთილი ნებით“ დასაქმების ტენდენცია*-გამოკითხულთა ძალიან მცირე ნაწილია დასაქმებული და ისიც ნაცნობთა მხრიდან, რაც ინტეგრაციის კუთხით არასახარბიელო მაჩვენებელია;

დასკვნა:

დემოკრატიული სახელმწიფოს აღმშენებლობის გზაზე ერთ-ერთ ძირითად გამოწვევად საზოგადოებაში უმცირესობათა ინტეგრაცია ითვლება. თუ ეს პროცესი დემოკრატიული ღირებულებების დაცვით არ მოხდა, სამოქალაქო საზოგადოების არსებობაზე ლაპარაკიც ზედმეტია. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ საქართველო სწორედ ამ გზაზე დგას. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ ქვეყანა მულტიეთნიკური სახელმწიფოა. შესაბამისად ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრირება აუცილებელია და ერთ-ერთ უმთავრეს მიზანს წარმოადგეს დემოკრატიული სახელმწიფოს ჩამოყალიბების პროცესში.

ინტეგრაციის კუთხით ძირითადი ცვლილებები ქვეყანაში „ვარდების რევოლუციის“ შემეგ იწყება. განსაკუთრებით ყურადღება ეთმობა ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრირებას განათლების საშუალებით. ეს ის მექანიზმია, რომელიც მომავალზეა გათვლილი და ნელ-ნელა უნდა მოხდეს საზოგადოების შევსება-განახლება განათლების საშუალებით სამოქალაქო თვითშეგნებით „აღჭურვილი“ ეროვნული უმცირესობებით. 2005 წლიდან მიმდინარეობდა განათლების სისტემაში მთელი რიგი ცვლილებების განხორციელება ამ კუთხით, რამაც საბოლოოდ სახელმწიფო „1+4“ პროგრამამდე მიიყვანა. 2009 წლის ცვლილებებით შემოდიხ „კვოტირების სისტემა,“ რომელიც მოთხოვს ერთიან ეროვნულ გამოცდებზე ზოგადი უნარების ტესტის მშობლიურ ენაზე ჩაბარებას ეროვნული უმცირესობებისათვის, თუმცა ამავე ცვლილებებით ქართულ ენაში მოსამზადებელი ერთწლიანი კურსის გავლა ამ პროგრამით ჩარიცხული ყველასტუდენტისთვის სავალდებულო ხდება.

მოცემული კვლევა მიზნად ისახავდა დაგვედგინა რამდენად უწყობს ხელს 1+4 პროგრამა ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრაციას საქართველოში და რა ხვეწები გამოიყოფა ამ კუთხით. შესაბამისად არსებული მონაცემების გაანალიზების საფუძველზე უნდა შემოწმებულიყო კვლევის პროცესში გამოყოფილი ჰიპოთეზა, რომელიც ცდილობდა აეხსნა რამდენად განაპირობებდა ქართული ენის ცოდნის დონე ეროვნულ უმცირესობებში შემდგომში მათ ინტეგრაციას საზოგადოებაში.

კვლევის ჰიპოთეზა: რაც უფრო დაბალია ქართული ენის ცოდნის დონე „1+4“ პროგრამით ეროვნულ გამოცდებზე გასული ეროვნული უმცირესობებში პროგრამის დაწყებამდე და შემდეგ, მით უფრო დაბალია ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრაციის დონე ქვეყანაში.

კვლევის პროცესში გაანალიზებული იქნა ქართული ენის ცოდნის პრობლემა ეროვნულ უმცირესობებში. სიღმისეული ინტერვიურების პროცესში, რომელიც ეროვნული უმცირესობების სტუდენტებთან ჩატარდა გამოიკვეთა საშუალო განათლების საფეხურზე ენის სწავლების პრობლემები არაკვალიფიცირებული მასწავლებლების მიერ და შემდგომში უმაღლესი განათლების საფეხურზე უკვე ამ მიზეზით პრობლემების შექმნა. ასევე რაოდენობრივი მეთოდების-კითხვარის საფუძველზე გამოკითხული სტუდენტების პასუხებიდან დადგინდა თუ რატომ ჩააბარეს ამ პროგრამით სტუდენტებმა. „1+4“ პროგრამა დადებითად ფასდება არამარტო ეროვნული უმცირესობების მხრიდან, (ეს არის სახელმწიფოს მხრიდან „შანსი“) არამედ უშუალოდ ამ პროგრამაში ჩართული კომპეტენტური პირებისგანაც. თუმცა გამოკითხულთა უმრავლესობა მიუთითებს ქართული ენის ათვისების პრობლემას და ერთწლიანი კურსის არასაკმარისობას. პროგრამა ძალიან კარგია და წინ გადადგმული ნაბიჯია სახელმწიფოს მხრიდან, მაგრამ არსებობს ძალიან ბევრი ხარვეზი, რაც უნდა აგა მოსწორდეს. განსაკუთრებით კი პრობლემატურია ქართული ენის ათვისება და დახვეწა. ამიტომ ეს პირდაპირ კორელაციაში მოდის ეროვნული უმცირესობათა ინტეგრაციასთან. თუკი ვერ მოხერხდა ერთი წლის ვადაში ენის დაუფლება, ხშირია ტენდენცია სწავლის მიტოვებისა, ან სხვადასხვა ფაკულტეტებზე მობილობისა, ან დამატებითი სემესტრის აღებისა, რაც ასოცირდება უსასრულოდ სწავლებათან. ამიტომ ინტეგრაცია ამ კუთხით მცირდება. ხაზი ესმევა ან სკოლის პერიოდში ქართული ენის სწავლების ხარისხის ამაღლებასა და დახვეწას, ან უმაღლესში ერთწლიანი კურსის გაზრდას. კვლევის პროცესში გამოიყო შემდეგი ძირითადი ფაქტორები:

- ✓ ინტეგრაციის კუთხით სახელმწიფოს მიერ „1+4“ პროგრამის შემოღება წინ გადადგმული ნაბიჯია, თუმცა გამოიყოფა ხარვეზები, რომელთა აღმოფხვრაც აუცილებელია;

- ✓ ენობრივი პრობლემა ისევ აქტუალურია 2010 წლიდან დღემდე, რაც იმასაც მიუთითებს იმას, რომ საშუალო განათლების სისტემაში ცვლილებები ძალიან ნელა მიმდინარეობს;
- ✓ სასკოლო განათლება საფუძველია უმაღლესი განათლების საფეხურის. აქ ქართული ენის სწავლების ხარისხი პირდაპირ გავლენას ახდენს უმაღლეს სასწავლებლებში ეროვნული უმცირესობათა აკადემიურ მოსწრებაზე;
- ✓ ჩარიცხული სტუდენტთა უმრავლესობას მშობლიურ ენაზე აქვს სკოლა დამთავრებული, წარმატებას ინტეგრაციის კუთხით ძირითადად ის სტუდენტები აღწევენ, რომელთაც ქართული სკოლა აქვთ გავლილი რამოდენიმე წელიწადი მაინც. ასეთ სტუდენტებზე კი ხვდებიან ხშირად უმაღლესში სწავლისას პრობლემებს ინტეგრაციის კუთხით, ასევე ქართული ენით სწავლების კუთხით;
- ✓ ფინანსური ფაქტორი დიდ როლს თამაშობს. ის სტუდენტები, რომლებსაც უწევთ დამატებითი სემესტრების გავლა ხშირ შემთხვევაში ვერ იხდიან გადასახადს და ტოვებენ უნივერსიტეტს, ბრუნდებიან საკუთად სოფლებში და შესაბამისად მათი ინტეგრირება ვეღარ ხდება. ის სტუდენტები, რომლებიც ვერ ფლობენ ქართულს სათანადო დონეზე და აქვთ ფინანსები მიდიან უცხო ქვეყანაში(რუსეთი, თურქეთი) და იქიდან საერთოდ სხვა შეგნებით ბრუნდებიან. საქარველოს მოქალაქეებად უკვე ფორმალურად თვლიან თავს და რა თქმა უნდა მათინ ინტეგრაცია უფრო ძნელდება;
- ✓ სახელმწიფოს მხრიდან „1+4“ პროგრამის ფარგლებში მიმდინარეობს მთელი რიგი პროგრამების დანერგვა, რაც დამატებით ხელს უწყობს ინტეგრირების პროცესს, თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ საერთაშორისო დონორებისა და საზოგადოების მხრიდან უფრო ბევრი ინიციატივა და ზეწოლა მოდის ამ კუთხით, ვიდრე თავადა სახელმწიფოს მხრიდან;
- ✓ შეინიშნება განსხვავება უნივერსიტეტების ჩართულობის მხრივ ასეთ პროგრამებში და შესაბამისად, ეროვნული უმცირესობები იმყოფებიან განსხვავებულ სიტუაციაში. ეს დამოკიდებულია ვინ რომელ უნივერსიტეტში სწავლობს და გადის ქართულ ენაში მოსამზადებელ ერთწლიან კურსს;

აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ინტეგრაციის კუთხით აუცილებელი იყო განგვესაზღვრა როგორ იყვნენ სტუდენტები სწავლის დამთავრების შემდგომ ინტეგრირებულნი საზოგადოებაში. მაგალითად, მათი დასაქმების კუთხით რა მდგომარეობაა. ამ მხრივ სახელმწიფო მხრიდან ჯერ ეხლა 2016-2017 წლებში გადაიდგა ნაბიჯები სტაჟირების პროგრამის დაწყებით, როელიც ეროვნულ უმცირესობათა კვალიფიკაციის ამაღლებას ემსახურება. ხშირ შემთხვევაში კი იკვეთება ტენდენცია იმისა, რომ სწავლის დამთავრების შემდგომ ეროვნულ უმცირესობებს მაინც უჭირთ ინტეგრაცია, რადგან საუნივერსიტეტო სივრცის გარეთ საზოგადოების მხრიდან აყდებიან ნეგატიუტ დამოკიდებულებებს, მართალია ეს არ გულისხმობს აგრესიის გამოვლინებას, მაგრამ აღნიშნული ფაქტორი ერთ-ერთი ხელისშემშლელია ეროვნული უმცირესობებისათვის ინტეგრაციის პროცესში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

ბოჭორიშვილი (2015). „1+4 პროგრამის ხარვეზები სახელმწიფო პროგრამაში,“

(მიღებულია ინფორმაცია 12.12.2016)

<http://studinfo.edu.aris.ge/2015/04/20/14-studentebisatvis-da-xarvezebi-saxelmwifo-programashi/>

გიორგაძე. ნ & ტაბატაძე. შ. (2016). „ქართულ ენაში მომზადების ერთწლიანი პროგრამის ეფექტურობის კვლევა,“ თბილისი: „სამოქალაქო ინტეგრაციისა და ეროვნებათაშორისო ურთიერთობების ცენტრი.“

გელნერი. ე.(2003). „ერები და ნაციონალიზმი,“ (მთარგმნ.: ნინო ცინცაძე ; რედ: ივანე შატერაშვილი) . თბილისი: გამომცემლობა „ნეკერი.“

მეხუზლა. ს & როშე. ე,(2009). „განათლების რეფორმა და ეროვნული უმცირესობები საქართველოში,“ ფლენსბურგი: „უმცირესობათა საკითხების ევროპული ცენტრი.“

მაცაბერიძე. მ, (2017). „პრეზიდენტის ინსტიტუტი საქართველოში,“ თბილისი.

ნოდია & სქოლბახტი(2006). „საქართველოს პოლიტიკური ლანდშაფტი: პოლიტიკური პარტიები: მიღწევები, გამოწვევები და პერსპექტივები,“ თბილისი: „მშვიდობიანობის, დემოკრატიის და განვითარების კავკასიური ინსტიტუტი.“

ვებსტერის ლექსიკონი, Dorcus.M&Shaffer.G. (2017). (ინფორმაცია მიღებულია 13.11.2016)

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/integration>

ზურაბიშვილი. თ. (2011). „საჯარო პოლიტიკური პრობლემა: ეთნიკურ უმცირესობებში სახელმწიფო ენის ცოდნის დონე დაბალია,“ (მიღებულია ინფორმაცია 30.02.2017)

<https://workunholic.wordpress.com/2011/07/14/%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%AF%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%9D-%E1%83%9E%E1%83%9D%E1%83%9A%E1%83%98%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%99%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%98-%E1%83%9E%E1%83%A0%E1%83%9D%E1%83%91%E1%83%9A%E1%83%94/>

შერგილაშვილი.თ. (2014). „რა გზა განვლო საქართველოს განათლების სისტემამ საბჭოთა კავშირიდან დღემდე,“ თბილისი: „გურიანიუსი.“ (ინფორმაცია მიღებულია 30.03.2017)<http://gurianews.com/ /left wide/22363 74 ka/ra gza ganvlo saqarTvelos ganaTle bis sistemam sabWoTa kavSiridan dRemde.html>

შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატი, „შემწყნარებლობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფციისა და 2009-2014 წლების სამოქმედო გეგმის შესრულების შეფასების დოკუმენტი“

სმითი. ე(2009). „ნაციონალური იდენტობა,“ თბილისი: გამომცემლობა „ლოგოს პრესი.“

„სამოქალაქო თანასწორობისა და ინტეგრაციის სახელმწიფო სტრატეგიის 2017 წლის სამოქმედო გეგმა“ (ინფორმაცია მიღებულია 03.06.2017)

<http://smr.gov.ge/Uploads/Action Pla 74390baa.pdf>

„შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატი მიერ 2 წლის განმავლობაში გაწეული საქმიანობის ანგარიში,“ (ინფორმაცია მიღებულია 03.06.2017 <http://smr.gov.ge/Uploads/2fac64.pdf>)

საქართველოს საკანმომდებლო მაცნე, „კანონი უმაღლესი განათლების შესახებ,“ (ინფორმაცია მიღებულია 11.11.2016 <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/32830%23>)

სოციალურ და პოლიტიკურ ტერმინთა ლექსიკონი-ცნობარი (2004). სოციალურ მეცნიერებათა ცენტრი, თბილისი.

ჯაჯანიძე(2012). „ ბილინგვური პროგრამები და სუბმერსიული განათლება ეთნიკური უმცირესობებისათვის საქართველოში,“ თბილისი: სამოქალაქო საზოგადოების ბიბლიოთეკა. (ინფორმაცია მიღებულია 21.12.2016 <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-0period--00-1---0-10-0---0---0direct-10---4-----0-11--11-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&cl=CL4.1&d=HASH1601bad35d60559b50968a.3>)

ჰეივუდი. ე(2004), „*პოლიტიკური იდეოლოგიები*,“ (რედ. ბერაია.ლ& სარაძე.ზ), გამომცემლობა „ლოგო პრესი.“

Becker. G. & Chiswick.B.(1966). „*Education and distribution of Earnings*,“ „*The American economic review*,“ Published by American economic association.

Borja De Mozota. (1992). „*Theoretical model for the future design education and research*,“ „*Design management journal*.“

DebatePolitics., „what is the difference between civic nationalism and ethnic nationalism? Why could it be a problem?“ (23.10.2012. 03:01 pm)

(ინფორმაცია მიღებულია 02.12.2016)

<http://www.debatepolitics.com/general-political-discussion/140310-difference-between-nationalism-and-ethnic-nationalism.html>

Chen. Y, (1972), „*Muslim Uyghur students In a Chiinese boarding school,*” The UK: Rowman&Littlefield publishers.

Goldman. A (1975). „*Reparations of individuals or groups?*”

Goldman A(1976). „*Affirmative action,*” Philosophy & public affairs, published by Winter.

Hasmath. R, (2012), „*The Ethnic Penalty: Immigration, Education and the Labour Market,*” New York: Ashgate publishing.

Kuzio T. (1998). „*Ukraine State and national building,*” London: Published by Routledge.

Modood T. (2014.) „*Is there a crisis of postsecularism in Western Europe?*” In *Transformations of Religion and the Public sphere: Postsecular politics.* (Edited by R.Braidotti&B.Blagaard.)

Renan. E. (1882) „*What is a nation?*”(translated by Thom.M.) New York: Published by Routledge.

დანართი#1

Ivane Javakhishvili State University
Social and Political Science Faculty
Gvantsa Abashidze

Higher Education Reform and National Minorities' Integration
problem in Georgia

Political Science course

The Master of work is implemented for obtaining the Master's Degree of
Political Science

The course instructor: Assistant-Professor Tamar Karaia

Tbilisi

2017

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი

მაგისტრანტი თეიმურაზ წიქარიშვილი

სოციალური კაპიტალის როლი ქართული ეკონომიკის განვითარებაში
2003-2012

პოლიტიკის მეცნიერება

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია პოლიტიკის მეცნიერების მაგისტრის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი სალომე დუნდუა

თბილისი 2017

ანოტაცია

სოციალური კაპიტალი საკმაოდ აქტუალური თემაა ძალიან ბევრ ქვეყანაში და მათ შორის საქართველოში. ვინაიდან სოციალური კაპიტალი თავის თავში მოიცავს ნდობაზე, კულტურულ და რელიგიურ ფაქტორებზე დამყარებულ ირთიერთობებს, როგორც ჯგუფებს, ისე ინდივიდებს შორის. გამომდინარე აქედან ჩემს თემას კიდევ უფრო მეტ აქტუალურობას მატებს ზემოთ ხსენებული კომპონენტების მიმართვა ეკონომიკური განვითარებისაკენ. განსაკუთრებით ნდობა, რომელიც არის უმთავრესი ნებისმიერი საქმიანობის დროს, მათ შორის ეკონომიკური საქმიანობისას. მიუხედავად იმისა, რომ სოციალურ კაპიტალზე საკმაოდ ბევრი ნაშრომია შესრულებული სხვადასხვა ავტორების მიერ, ჩემი კვლევის სიახლეს წარმოადგენს ისეთი კომბინაცია, როგორიცაა სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკას შორის კავშირ-ურთიერთობის დადგენა.

ნაშრომის მიზანს წარმოადგენს სოციალური კაპიტალის მნიშვნელობის ჩვენება ქართულ ეკონომიკაში. წარმოდგენილი ნაშრომი იკვლევს, სოციალური კაპიტალის როლის განსაზღვრას ქართული ეკონომიკის განვითარებაში და ამ ფონზე სოციალური კაპიტალის გაზომვას ხარისხობრივად, თუ რა როლს ასრულებს სოციალური კაპიტალი ეკონომიკური თვალსაზრისით. კვლევა ეფუძნება მითითებულ თემაზე არსებული სამეცნიერო ნაშრომების ანალიტიკურ შესწავლას და ასევე დამატებით თვისობრივი კვლევის ერთ-ერთი მეთოდის, სტრუქტურირებული ინტერვიუს საშუალებით საზოგადოების სხვადასხვა წევრების, მათ შორის ექსპერტების გამოკითვას. თემაში განხილულია ყველა ის ძირითადი საკითხი, რომელიც იძლევა სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკურ პარამეტრებს შორის კავშირ-ურთიერთობის დადგენის შესაძლებლობას.

Abstract

Social capital is a matter of concern in many countries and Georgia is not an exception. Social capital includes the interactions between groups and individuals based on trust, cultural and religious factors, considering the interrelation of these components with Economic development, the presented topic is more relevant. In this case trust is an essential as it has a fundamental importance in business and economic activities. Despite the fact that there are a lot of work on social capital accomplished by various authors, the innovative aspect of performed research is a combination of establishing connections and interaction between social capital and economy.

However, the aim of the work is to show the importance of social capital in the Georgian economy. The role of social capital in the development of the Georgian economy and the quality measurement of social capital in this context will be examined, so that the work reveals the role of social capital in terms of economic aspects. The research is based on the sources listed below, the main used methods include analytical studies of gained data such as scientific studies, research papers as well as additional qualitative research method- structured interviews with various members of the community, including experts and the relevant stakeholders. The work includes all the major issues, which reveals the interaction between social capital and economic parameters.

სარჩევი

შესავალი.....	5
სოციალური კაპიტალის თეორიული ასპექტები.....	7
თავი 1 სოციალური კაპიტალის ზოგადი მიმოხილვა და მსოფლიო გამოცდილება.....	23
თავი 1.1 დასავლური გაერთიანების შექმნის საფუძველი.....	27
თავი 1.2 დასავლური გაერთიანების გავლენა ეკონომიკაზე.....	29
თავი 2 სოციალური კაპიტალი საქართველოში და ეკონომიკური მოდერნიზაცია	30
თავი 2.1 სოციალური კაპიტალი და საქართველოს ეკონომიკა.....	34
თავი 2.2 სოციალური კაპიტალის როლი, საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარებაში.....	35
თავი 2.3 საქართველოში არსებული სოციალური კაპიტალის მდგომარეობა.....	36
თავი 3 სოციალური მედია და სოციალური კაპიტალი.....	42
თავი 3.1 სოციალური ქსელების ეკონომიკური მნიშვნელობა.....	45
დასკვნა.....	47
გამოყენებული ლიტერატურა.....	

შესავალი

მიუხედავად იმისა, რომ თავად ტერმინი „სოციალური კაპიტალი“ თითქმის საუკუნეა გამოიყენება და საკმაოდ დიდი ისტორია გააჩნია, სოციალური კაპიტალი თავის განვითარებას, პოპულარობს (Hani-fan-ის 1916 წლის ნაშრომში „The Rular School Community Center“) რაზეც საუბრობს პატნემი. სადაც ავტორის მიხედვით, სოციალური კაპიტალი ის ქონებაა, რაც ხალხის ყოველდღიურ ცხოვრებაში ყველაზე მეტად ფასობს. კერძოდ: კეთილი ნება, მეგობრობა, თანადგომა და მოცემული სოციალური ერთეულის წევრ ადამიანებსა და ოჯახებს შორის სოციალური ურთიერთობა. (პატნემი 2000, გვ 109). მიუხედავად იმისა, რომ ტერმინი „სოციალური კაპიტალი“ თითქმის საუკუნეა გამოიყენება სხვადასხვა სამეცნიერო ნაშრომებში თუ სტატიებში, შეიძლება ითქვას, რომ მან განვითარების საკმაოდ რთული გზა განვლო იმისთვის, რომ თავი დაემკვიდრებინა ფართო საზოგადოებაში. გამომდინარე აქედან, აკადემიურ წრეებში სოციალური კაპიტალის არსებობის, მიზნებისა და ფასეულობების გარშემო ფართო დისკუსიები პოპულარული გახდა მე-20-ე საუკუნის 90-იან წლებში. ამ პერიოდის დებატებში ცენტრალურია საზოგადოებაში არსებული ურთიერთობების ფორმები და ნდობა. რაც განხილულია ახალ საზოგადოებრივ რესურსად. ამასთან, პატნემის თქმით, საზოგადოებრივი რესურსი უნდა იყოს დემოკრატიული და იდგეს ეკონომიკური განვითარების გარანტად (პატნემი 2000, გვ. 112). სოციალური კაპიტალი დღესდღეობით ძალიან ბევრ ქვეყანაში და მათ შორის საქართველოშიც, საკმაოდ პრიორიტეტულ საკითხად განიხილება, განსაკუთრებით პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში, სადაც სოციალური კაპიტალის განვითარების ტენდენცია საკმაოდ შესუსტებულია, რის ერთერთ მიზეზსაც წარმოადგენს სწორედ კომუნისტური წარსულის მქონე ქვეყნებში არსებული ეკონომიკური სტაგნაცია . <http://www.tabula.ge/ge/story/57623-saqartvelos-socialuri-kapitalit-gharibi-sazogadoeba> _სხვადასხვა ავტორების მიერ ჩატარებული კვლევებიდან და ინტერნეტ წყაროებიდან კარგად ჩანს, პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში არსებული მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობა. გამონაკლისს სამწუხაროდ არც საქართველო წარმოადგენს.

ჩვენს ქვეყანაში საკმაოდ მძიმეა ეკონომიკური მდგომარეობა, ვინაიდან, ჩვენი ქვეყანა ჯერ კიდევ განვითარებად სახელმწიფოდ აღიქმება საერთაშორისო საზოგადოების მხრიდან. გამომდინარე იქედან, რომ სოციალური კაპიტალი გულისხმობს ნდობაზე დამყარებულ ურთიერთობებს, ინდივიდებსა და ჯგუფებს შორის და რაც მთავარია, კულტურული ფასეულობების გათვალისწინებით, ზრდის ეკონომიკური სარგებლის ეფექტიანობას. გამომდინარე აქედან, მოქმედი ხელისუფლების შესაბამისი უწყებები ვალდებული არიან აიღონ სრული პასუხისმგებლობა სოციალური კაპიტალის განვითარების ხელშესაწყობად. განსაკუთრებით ეკონომიკური თვალსაზრისით. თუმცა იმ ფონზე, როდესაც ქვეყანაში მძიმეა ზოგადი ეკონომიკური მდგომარეობა, სამწუხაროდ სახელმწიფო უწყებები ცდილობენ შეიმუშაონ ერთგვარი ლავირების პოლიტიკა, რაც მიზნად ისახავს მოკლევადიანი ტაქტიკური ნაბიჯებით ეკონომიკური სიღუბნის გადაფარვას და არ ცდილობენ სტრატეგიული გეგმების დასახვას ამ მიმართულებით.

ჩემი კვლევის მიზანს წარმოადგენს სწორედ სოციალური კაპიტალის როლის ჩვენება ეკონომიკური აღმავლობის პროცესში, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია სოციალური კაპიტალი ეკონომიკური განვითარებისათვის. ჩემი აზრით, ქვეყნები, რომლებიც პრიორიტეტულ მიზნად ისახავენ სოციალური კაპიტალის განვითარების ხელშეწყობას, გაცილებით წარმატებულნი არიან ეკონომიკურად, ვიდრე ისეთი ქვეყნები, რომლებისთვისაც სოციალური კაპიტალი ნაკლებ პრიორიტეტულია. ამის თქმის შესაძლებლობას მაძლევს, სწორედ სხვადასხვა ავტორების მიერ არგუმენტირებული მსჯელობა სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკურ მდგომარეობას შორის, რომლებიც საუბრობენ სოციალური კაპიტალის ღირებულებაზე ეკონომიკური აღმავლობის კუთხით. რომელსაც დეტალურად ქვემოთ აღვწერ.

აღნიშნული თემა ავარჩიე სწორედ იმიტომ რომ, საკმაოდ მნიშვნელოვანია სოციალური კაპიტალის წინა პლანზე წამოწევა და მისი მნიშვნელობის ჩვენება ეკონომიკური თვალსაზრისით. მიუხედავად იმისა, რომ სოციალურ კაპიტალზე ძალიან ბევრი ნაშრომია შესრულებული სხვადასხვა ავტორების მიერ, ჩემი კვლევის სიახლეს წარმოადგენს ის, რომ ვსაუბრობ სოციალური კაპიტალის ეკონომიკურ მნიშვნელობაზე, რომელიც იძლევა ნათელ სურათს იმისა, თუ რა როლს ასრულებს სოციალური კაპიტალი ეკონომიკის განვითარებაში.

<http://www.tabula.ge/ge/story/57623-saqartvelos-socialuri-kapitalit-gharibi-sazogadoeba>

კვლევის მიზანი

მიუხედავად იმისა, რომ სოციალურ კაპიტალზე საკმაოდ ბევრი ნაშრომია შესრულებული სხვადასხვა ავტორების მიერ და ყველა ნაშრომში გამოკვეთილია ისეთი მნიშვნელოვანი ელემენტები, როგორცაა: კულტურული ფასეულობები და ნდობის მნიშვნელობა, როგორც ინდივიდებს, ისე ჯგუფებს შორის. ნაკლებად გვხვდება სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკას შორის კომბინირებული მიდგომა, იმის შესახებ, თუ რა როლი აქვს სოციალურ კაპიტალს ეკონომიკაში. გამომდინარე აქედან, ჩემი კვლევის მიზანია, სოციალური კაპიტალის როლის განსაზღვრა ქართულ ეკონომიკაში და იმის დადგენა თუ რა როლს ასრულებს სოციალური კაპიტალი ეკონომიკური თვალსაზრისით, რამდენად მაღალი ან დაბალია სოციალური კაპიტალის ხარისხი ეკონომიკის განვითარების თვალსაზრისით.

კვლევის მიზანს წარმოადგენს კავშირ-ურთიერთობის დადგენა სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკას შორის. კვლევის მიზნიდან გამომდინარეობს ამოცანები, რომელიც მეხმარება კვლევის პროცესში საბოლოო მიზნამდე მისვლაში, ჩემი კვლევის მიზანს კი როგორც ზემოთ ვახსენე წარმოადგენს სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკას შორის კავშირ-ურთიერთობის დადგენა.

კვლევის ამოცანები

კვლევის ამოცანების ჩამოყალიბება და მისი სწორი ფორმულირება საკმაოდ მნიშვნელოვანია კვლევის მიზნამდე მისვლაში. გამომდინარე აქედან, ჩემი კვლევა მიზნად ისახავს, ისეთი მნიშვნელოვანი ამოცანების დასმას, როგორცაა:

1. სახელმწიფო ინსტიტუტების და მმართველი პოლიტიკური ელიტების დამოკიდებულების განსაზღვრა, აღნიშნული საკითხისადმი. თუ რამდენად არიან ჩართულნი შესაბამისი უწყებები სოციალური კაპიტალის განვითარების პროცესში და სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკას შორის კავშირ-ურთიერთობის დადგენის ხელშეწყობაში.

ასევე იმის დადგენა,მმართველი პოლიტიკური ძალის წარმომადგენლები ცდილობენ თუ არა,სოციალურ კაპიტალზე საუბრის დროს, ლავირებას.რაც გვაჩვენებს მათ დამოკიდებულებას სოციალური კაპიტალისადმი.

2.არანაკლებ მნიშვნელოვანია,ექსპერტების და საზოგადოების სხვადასხვა ფენის წარმომადგენელთა შეფასება აღნიშნული საკითხისადმი.რომლებიც პირდაპირ ან ირიბად არიან ჩართულნი ისეთი საკითხების გადაწყვეტაში,როგორცაა: ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობის განვითარება და ხელშეწყობა.ან უბრალოდ სურთ მსგავსი საკითხების გადაწყვეტა მატერიალური კეთილდღეობის გაუმჯობესების მიზნით.

3.მნიშვნელოვანია სამოქალაქო საზოგადოების და არასამთავრობო ორგანიზაციების წევრების აზრი ამ საკითხის მიმართ,თუ როგორია მათი დამოკიდებულება ამ ყველაფრისადმი და სად ხედავენ ისინი გამოსავალს,რომ ქვეყანა უფრო განვითარდეს ეკონომიკურად.ვფიქრობ,ეს უბრალოდ მათი ნება არუნდა იყოს,არამედ ვალდებულება იმისა,რომ არასამთავრობო ორგანიზაციებმა და სამოქალაქო სექტორმა მოძებნოს ბერკეტები,რათა ხელი შეუწყონ ქვეყანაში ეკონომიკურ განვითარებას.

4.როდესაც საუბარი გვაქვს სოციალურ კაპიტალზე და მის როლზე ეკონომიკაში, მნიშვნელოვანია ეკონომიკური რესურსების სწორი განაწილება,იმისთვის,რომ მოხდეს რესურსების მაქსიმალური გამოყენება ეკონომიკის განვითარებისათვის და არ დარჩეს აუთვისებელი რესურსები, რომელსაც შეუძლია ეკონომიკური სარგებლიანობის მოტანა.გამომდინარე აქედან, მნიშვნელოვანია რესურსების განაწილების გზების ჩვენება,რომელიც მიმართულია ეკონომიკის გაძლიერებისაკენ.

5.და ბოლოს,ჩემი კვლევის ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან ამოცანას წარმოადგენს სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკას შორის კავშირ-ურთიერთობის დადგენა,თუ როგორი დამოკიდებულებაა სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკას შორის.

საკვლევი კითხვა-სოციალური კაპიტალის ხარისხი რამდენად განსაზღვრავს ქვეყანაში ეკონომიკურ მდგომარეობას?

ჰიპოთეზა-რაც უფრო მაღალია სოციალური კაპიტალის ხარისხი,მით უფრო ძლიერია ქვეყანა ეკონომიკურად.

ჰიპოთეზა გამოიკვეთა საკვლევი კითხვიდან.სოციალური კაპიტალის ხარისხი პირდაპირ-პროპორციულია ეკონომიკური განვითარებისა.ვეგულისხმობ იმას,რომ სოციალური კაპიტალის ხარისხი მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ქვეყანაში ეკონომიკურ მდგომარეობას.საქართველო და ქართული ეკონომიკა ჯერ კიდევ იმყოფება განვითარების სტადიაზე.გამომდინარე აქედან მნიშვნელოვანია ეკონომიკური განვითარების ხელშეწყობა ქვეყნისათვის.ეკონომიკის განვითარება ხელს უწყობს ქვეყანაში ყველა სხვა დანარჩენი ინსტიტუტების განვითარებას.ისეთი ინსტიტუტებისა,როგორცაა: ჯანდაცვა,თავდაცვის უნარიანობის გაძლიერება და ა.შ.

ჩემი ჰიპოთეზაც სწორედ იმაზე დაყრდნობით ჩამოვყალიბე,რომ სოციალური კაპიტალის მაღალი ხარისხი იწვევს ეკონომიკის განვითარებას და პირიქით,თუ ქვეყანაში სოციალური კაპიტალი არაა განვითარებული,რთულია სტრატეგიული ეკონომიკური ნაბიჯების გადადგმა.ვინაიდან სოციალური კაპიტალის უმთავრესი ფუნქციაა ნდობაზე დაფუძნებული ჯგუფების არსებობა,რომლებიც ქმნიან ძლიერ სახელმწიფო ინსტიტუტებს.თუ ქვეყანაში ნდობის ხარისხი სუსტია,ამ შემთხვევაში ხდება მყიფე ეკონომიკური მდგომარეობის ჩამოყალიბება.საქართველოს მაგალითზე,როდესაც მთავრობა ზრუნავს ეკონომიკის გაძლიერებას მხოლოდ მოზიდული ინვესტიციების ხარჯზე,ჩემი აზრით არასწორი მიდგომაა. რადგან ამ შემთხვევაში სამწუხაროდ არ ხდება კულტურული ფაქტორების გათვალისწინება და ამათანავე ასუსტებს ქვეყანაში სოციალური კაპიტალის ხარისხს.შესაბამისად ამ გზით აფერხებს სოციალური კაპიტალის გზით ეკონომიკის განვითარების ხელშეწყობას,რაც გულისხმობს კულტურული ფაქტორების გათვალისწინებას.

ჰიპოთეზიდან იკვეთება ორი მნიშვნელოვანი ცვლადი,ესენია:

დამოუკიდებელი ცვლადი: სოციალური კაპიტალის მაღალი ხარისხი.

დამოკიდებული ცვლადი: ძლიერი ეკონომიკური მდგომარეობა.

თეორიული ჩარჩო

არსებობს მრავალი თეორიული მოდელი სოციალური კაპიტალისა. თუმცა მე გამოვყოფ ერთ-ერთ თეორიულ მოდელს, რომელიც კარგად პასუხობს, ჩემი თემისთვის დამახასიათებელ კითხვებს. ეს თეორიული მოდელი შემუშავებულია ვებერისეული იდეალური ტიპების საფუძველზე, სადაც გამოყოფილია ჩემი თემისთვის მნიშვნელოვანი კომპონენტები. ისეთი კომპონენტები, როგორცაა: ეკონომიკური რესურსების რაციონალური განაწილება. ეს თეორიული მოდელი თავის მხრივ იშლება რამდენიმე ერთეულად. ესენია: რესურსები, კოოპერირების მოდელები და განწყობის იდეალური ტიპები.

ა) რესურსები

რესურსების ტიპოლოგიას კარგად განმარტავს ელინორ ოსტრომი. ოსტრომის მიხედვით, რესურსების განაწილება შესაძლებელია სამი ტიპის მიხედვით: კერძო, სახელმწიფო და საერთო. (ოსტრომი 2007, გვ. 35) კერძო ტიპის რესურსები არის ისეთი რესურსები, რომლებიც მოიცავს კერძო საკუთრებას, ინდივიდუალურ მოგებას, იმ სოციალურ თუ პოლიტიკურ გავლენას, რომელსაც ცალკეული ინდივიდი ფლობს. კერძო რესურსების ყველაზე მარტივი ფორმაა კერძო საკუთრება. რესურსების განაწილების დროს გამოიყოფა ასევე ჯგუფური რესურსები, ამ ტიპის რესურსებით სარგებლობა მხოლოდ მოცემული ჯგუფის წევრებს შეუძლიათ. ჯგუფური რესურსებით სარგებლობის უფლება არ აქვთ ჯგუფის არაწევრებს. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ჯგუფური რესურსები ამოწურვადია. (ოსლონი 1971).

კიდევ ერთ-ერთი ტიპი რესურსებისა ეს არის საერთო ტიპის რესურსები. ეს ისეთი რესურსებია, რომელიც თანაბრად ხელმისაწვდომია ყველასთვის. საერთო ტიპის რესურსები ჯგუფური რესურსებისგან განსხვავებით ამოწურვადი არაა. ის ან ყველასთვის არსებობს, ან საერთოდ არავისთვის არ არსებობს. საერთო ტიპის რესურსების მაგალითია: ეკლესია, გზა, რომლითაც ყველას შეუძლია სარგებლობა.

საერთო სიკეთის შექმნაზე ან შენარჩუნებაზე მიმართულია ინდივიდები, რომლებიც ასევე საჭიროებენ ერთობლივ შეთანხმებას, იმ ინდივიდუალური რესურსების აგრეგირების თაობაზე, რომელიც საერთო სიკეთის შექმნაზეა ორიენტირებული. რაც დამახასიათებელია სოციალური კაპიტალისათვის.

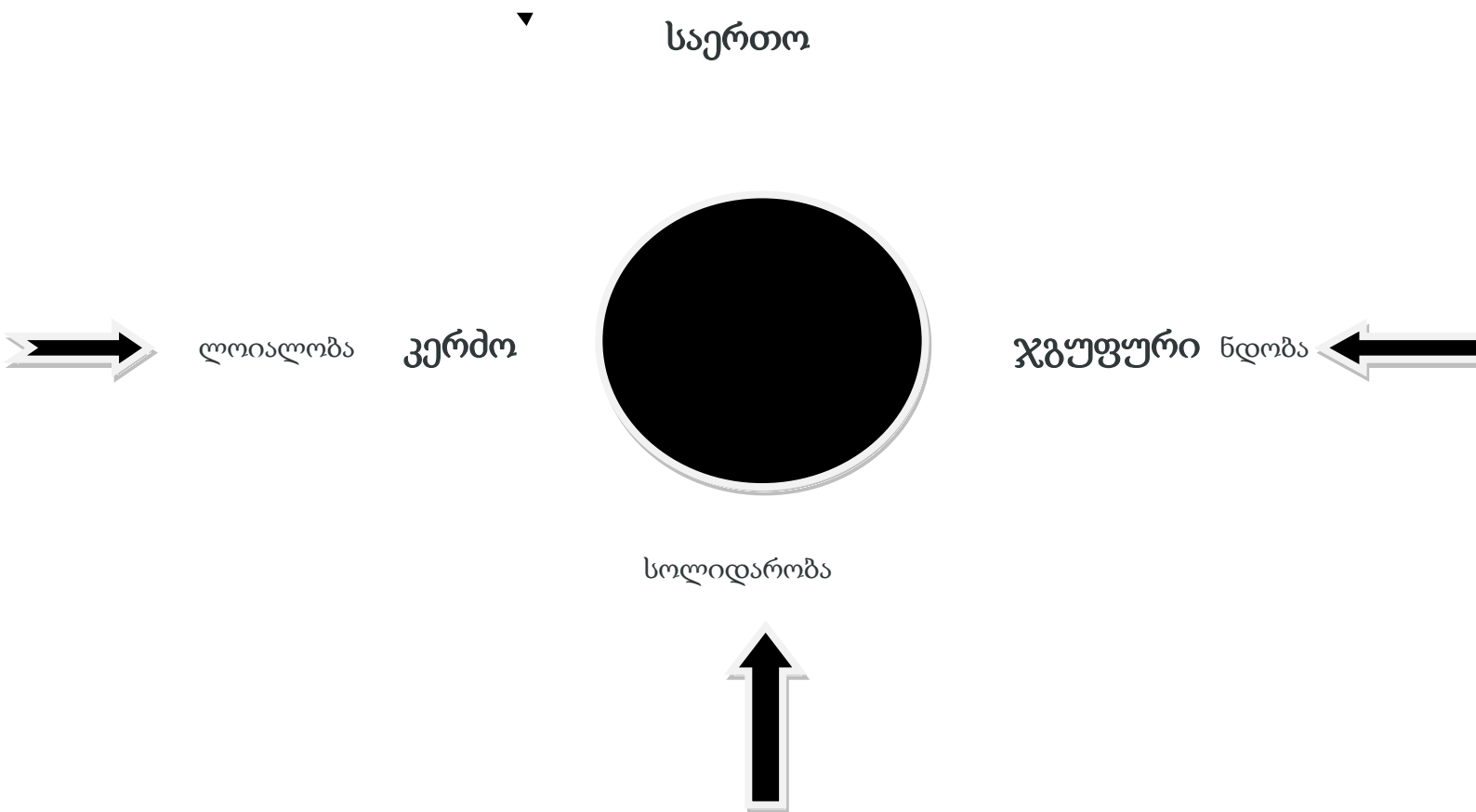
რესურსების განაწილების დროს, მნიშვნელოვანია განწყობები: ვებერის მიერ ჩამოყალიბებული რესურსის თითოეული ტიპისათვის დამახასიათებელია სპეციფიკური განწყობა, რომელიც ნდობის კატეგორიას მიეკუთვნება. ვებერის მიხედვით, სამივე ტიპის რესურსებისათვის და ზოგადად სოციალური კაპიტალისათვის დამახასიათებელია ერთი საერთო ნიშანი, რასაც ნდობა ჰქვია.

სელიგმანის მიხედვით, ნდობის განსხვავებული ტიპები, განსხვავებულ სოციალურ ტრადიციებს უკავშირდება. (სელიგმანი 1997) გარდა ამისა, ნდობა სიტუაციურია. ინდივიდები შესაძლოა კარგად კოოპერირებდნენ ერთ ვითარებაში, მაგრამ იჩენდნენ ერთმანეთის მიმართ უნდობლობას მეორე ვითარებაში. (ჰარდინი 2004) ნდობა თავის მხრივ იყოფა რამდენიმე ქვეტიპად:

ა) ნდობა-რწმენა იმისა, რომ ადამიანთა უმრავლესობა ერთგულია სხვების წინაშე აღებული ვალდებულებებისა, აადვილებს ინტერპერსონალურ ურთიერთობებს, რომლებიც მიმართულია კერძო ინტერესების დაკმაყოფილებაზე.

ბ) სოლიდარობა-რწმენა, რომ ადამიანთა შორის თანამშრომლობა არ არის ნოლოვან ჯამოვანი. საჭიროა საერთო სიკეთეების წარმოქმნის პროცესში.

გ) ლოიალობა-რწმენა, რომ ადამიანთა უმრავლესობა ჩემნაირია და ამის გამო ჩვენ ერთმანეთს კარგად ვუგებთ. ეს ქმნის ჯგუფური ინტერესების დაკმაყოფილების შესაძლებლობას. გამომდინარე ზემოთ ხსენებული რესურსის ტიპებიდან და ნდობის ტიპებიდან, შესაძლებელია ციკლური კავშირის დანახვა სოციალური კაპიტალის შემადგენელ ელემენტებს შორის.

მოცემული მოდელის მიხედვით, სოციალური კაპიტალი წარმოადგენს საზოგადოების უნარს, დაამყაროს ციკლური კავშირი კერძო, ჯგუფურ და საერთო რესურსებს შორის. იმდაგვარად, რომ ისინი რეზონირებდნენ ერთმანეთთან. ამ გზით სოციალური კაპიტალი ხელს უწყობს სტრუქტურულად დიფერენცირებული საზოგადოების შიგნით სხვადასხვა ტიპის რესურსების გადადინებას, გაცვლას და გადანაწილებას. ამ ტიპის თეორიული მოდელის გამოყენება ხელს უწყობს საერთო საქმისათვის ხელშეწყობას. მაგალითად: სოფელში მისასვლელი გზის მშენებლობისათვის საერთო ძალების გაერთიანება. ადამიანური და მატერიალური რესურსების კოორდინირებული მართვა. ასევე ახალი ეკლესიის აშენება, რომელიც არის საზოგადოების სიკეთის შედეგი და რომლითაც ყველა ადგილობრივ მაცხოვრებელს შეუძლია სარგებლობა.

რესურსების სწორად განაწილება არის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი ეკონომიკაზე სააუბრისას.გამომდინარე აქედან,თეორიული მოდელის ეს ტიპი,რომელიც შემუშავებულია ვებერისეული იდეალური ტიპების საფუძველზე,კარგად პასუხობს ჩემი თემისთვის დამახასიათებელ კითხვებს.

<http://cssge.ge/%E1%83%A1%E1%83%9D%E1%83%AA%E1%83%98%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%98-%E1%83%99%E1%83%90%E1%83%9E%E1%83%98%E1%83%A2%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%98%E1%83%A1-%E1%83%A0%E1%83%9D%E1%83%9A%E1%83%98/>

კვლევის მეთოდოლოგია

ნაშრომის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილი ეთმობა მეთოდოლოგიის შერჩევას.ჩემს ნაშრომში ვიკვლევ იმას,თუ რა როლი გააჩნია სოციალურ კაპიტალს საქართველოში, რამდენად კავშირშია სოციალური კაპიტალი და ეკონომიკური მდგომარეობა ერთმანეთთან და როგორ მოქმედებს სოციალური კაპიტალის ხარისხი ეკონომიკის განვითარებაზე ან პირიქით.გარდა ამისა, წარმოვაჩენ,თუ როგორი დამოკიდებულება აქვთ ექსპერტებს და საზოგადოების წევრებს ამ საკითხისადმი და რამდენად დაინტერესებულია სახელმწიფო უწყებებები არსებული საკითხით.

ნაშრომში ვიყენებ შემდეგ მეთოდებს:

კვლევაში გამოყენებული მეთოდოლოგია.

კვლევის ერთ-ერთი მეთოდი არის,მეორადი წყაროების ანალიზი.ჩემს თემაში ვიყენებ, როგორც ქართულენოვან,ისე ინგლისურენოვან წყაროებს.კერძოდ ვიყენებ: სოციალური კაპიტალის კუთხით გამოცემულ ნაშრომებს,გზამკვლევებს,სტატიებს და სხვა.ასევე ვიყენებ სხვადასხვა თეორიულ მასალას სოციალური კაპიტალის განვითარების შესახებ.

ჩემი შერჩევა

კვლევაში გამოყენებულია თვისობრივი კვლევის მეთოდის ერთ-ერთი სახეობა. არაალბათური ტიპის მიზნობრივი შერჩევა. მიზნობრივ შერჩევას ვიყენებ, იმიტომ რომ ჩემი კვლევა ორიენტირებულია სიღრმისეულ ანალიზზე. რაც გულისხმობს სიღრმისეული ინტერვიუების ჩაწერას საზოგადოების სხვადასხვა ფენის წარმომადგენლებთან.

კვლევის ობიექტები იქნებიან: ექსპერტები პოლიტიკის მეცნიერების დარგში და საზოგადოების ის წევრები, რომლებიც აკმაყოფილებენ დემოგრაფიულ მოთხოვნებს და არიან 45 წლიდან ზემოთ.

დემოგრაფიული მოთხოვნილებები დაკავშირებულია იმ საკითხთან, რომ მე მაინტერესებს საზოგადოების იმ ფენის წარმომადგენელთა აზრი, რომლებიც მომსწრენი არიან კომუნისტური მმართველობის ფორმებისა. ეს ადამიანები შერჩეულნი არიან სწორედ იმ პრინციპზე დაყრდნობით, რომ კომუნისტური მმართველობის დროს მრავალი ავტორის, მათ შორის ფრენსის ფუკუიამას მტკიცებით, საქართველოს სოციალური კაპიტალის კუთხით დაუტოვა მძიმე მემკვიდრეობა, რომელიც დღემდე ხელს უშლის ქვეყანას სოციალური კაპიტალის განვითარებაში. გარდა ამისა, თვისობრივი კვლევის მეთოდების გამოყენება ჩემს კვლევაში მაძლევს შესაძლებლობას დეტალურად გავეცნო ჩემი რესპოდენტების მოსაზრებებს, რის საშუალებასაც არ იძლევა რაოდენობრივი კვლევის მეთოდების გამოყენება. რომელიც დაკავშირებულია ძირითადად სტატისტიკურ მონაცემებთან. სიღრმისეული ინტერვიუები ჩემს რესპოდენტებთან მაძლევს ანალიზის გაკეთების და მათი აზრის მკაფიოდ ფორმულირების შესაძლებლობას. მათი პასუხების მეშვეობით შედარებით მარტივად დავაკავშირებ სოციალური კაპიტალის როლს, ეკონომიკურ განვითარებასთან.

კვლევის ლიმიტი

კვლევის დროს არსებობს 2 ძირითადი ფაქტორი, რომელთაც ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს, შეიძლება ითქვას გადამწყვეტიც კი, იმისთვის, რომ კვლევა გამოვიდეს სრულფასოვანი და ამისათვის საჭიროა არსებობდეს რესურსების ისეთი ტიპები, რომლებიც გვეხმარება კვლევის დროს. ვგულისხმობ იმას, რომ მნიშვნელოვანია მასალების არსებობა. პირველ რიგში, იმიტომ რომ ნაშრომი იყოს გამართული და არ დარჩეს მკითხველისათვის კითხვის ნიშნები. ასევე ნაშრომი უნდა იყოს ლაკონური და მკითხველისთვის საინტერესო ინფორმაციის მატარებელი. გამომდინარე აქედან, მე გამოვიყენე ყველა ჩემს ხელთ არსებული რესურსი, მათ შორის, სხვადასხვა ავორების მიერ მოცემული სტატიები და კრებულები და სხვა. არსებულ თემაზე, მოვიძიე ინტერნეტში განთავსებული ინფორმაცია, სხვადასხვა საიტების მეშვეობით. წავიკითხე სხვადასხვა ავტორების მიერ მოცემული ლიტერატურა ქართულ და უცხოურ ენაზე, გავეცანი სხვა ქვეყნის მაგალითებს, განსაკუთრებით გამოვიყენე პატენმის მიერ მოცემულ იტალიის მაგალითს, რომელიც საუბრობს სოციალური კაპიტალის შესახებ. მიუხედავად არსებული ინფორმაციისა, მაინც არსებობს უამრავი ხელისშემშლელი ფაქტორი, რომელიც არ იძლევა სრული ინფორმაციის მოპოვების შესაძლებლობას, ეს ჩემი აზრით, განპირობებულია გამომდინარე იქედან, რომ ჩემი თემა მსგავსი კომბინაციით რაც გულისხმობს სოციალური კაპიტალის როლს ეკონომიკის განვითარებაში, არაა ბევრი ადამიანის მიერ ნაკვლევი და შესაბამისად გარკვეულწილად ჩნდება ინფორმაციის მოპოვების შემაფარხებელი ფაქტორები. გარდა ამისა, საკითხს კიდევ უფრო ართულებს ის ფაქტი, რომ საზოგადოების დიდი ნაწილი და მათ შორის მთავრობის წარმომადგენლები, გარკვეულწილად იმყოფებიან ანტაგონისტურ დამოკიდებულებაში მსგავსი საკითხების მიმართ. რაც გულისხმობს, ინტერესთა შეურიგებლობის ფონზე საზოგადოებასა და სახელმწიფოს შორის კონფლიქტური მდგომარეობის წარმოშობას და ხელს უშლის სრული ინფორმაციის მოპოვებასა და მათი აზრის გაგებას კონკრეტულ საკითხთან მიმართებაში. ვფიქრობ, კარგი იქნებოდა რომ არსებობდეს უფრო მეტი ინფორმაციული რესურსი, რაც მომცემდა კიდევ უფრო მეტ შესაძლებლობას კვლევის ფარგლებში.

ლიტერატურის მიმოხილვა

ნაშრომის მნიშვნელოვანი ნაწილი ეთმობა ლიტერატურის მიმოხილვას, რაც გულისხმობს სხვადასხვა ავტორების მიერ მოცემული ინფორმაციის გადახედვას არსებულ საკითხთან მიმართებაში. მისი დადებითი და ნაკლოვანი მხარეების გაანალიზებას და იმ ძირითადი ელემენტების გამოყოფას, რომელიც დამეხმარა კვლევის დროს.

ნაშრომში ვიყენებ როგორც ქართულენოვან, ისე ინგლისურენოვან წყაროებს. კვლევის პროცესში გავეცანი ძალიან ბევრ მასალას სოციალური კაპიტალის შესახებ, რომელიც არის შესრულებული სხვადასხვა ავტორების მიერ. ასევე კვლევის პროცესში დიდად დამეხმარა მეორადი წყაროების ანალიზი. კერძოდ: სტატიები, დოკუმენტები და მოხსენებები აღნიშნულ თემაზე. განსაკუთრებით გამოვყოფ რამდენიმე ძირითად ნაშრომს, რომელიც დამეხმარა ძირითადი მიზნისა და ამოცანების ჩამოყალიბებაში.

ფრენსის ფუკუიამა თავის ნაშრომში “სოციალური კაპიტალი სამოქალაქო საზოგადოება და განვითარება“ *22, No 2001* “ აღნიშნავს, რომ სოციალური კაპიტალი არის მყისიერი ფორმალური ნორმა, რომელიც ოპერირებს ცალკეულ პირებს შორის, რომლის თანახმადაც ეკონომიკურ სფეროში ამცირებს მოლაპარაკების ღირებულებებს, ე.წ კარტერულ გარიგებებს, რასაც ვერ ვიტყვით იგივე პოლიტიკურ სფეროში არსებულ სიტუაციაზე სოციალური კაპიტალი ხელს უწყობს ასოციაციების გაერთიანებების გაძლიერებას, რომელიც არის სასარგებლო შეზღუდული რესურსების მქონე სახელმწიფოებისა და თანამედროვე დემოკრატიული საზოგადოებისათვის.

პატნემი სოციალურ კაპიტალს შემდეგნაირად განსაზღვრავს: ავტორის თქმით, მაშინ, როდესაც ფიზიკური კაპიტალი აღნიშნავს ფიზიკურ ობიექტებს, ადამიანური კაპიტალი აღნიშნავს ინდივიდის საკუთრებას, გამომდინარე აქედან, სოციალური კაპიტალი უშუალოდ ინდივიდებს შორის კავშირს აღნიშნავს. რობერტ პატნემი სოციალურ კაპიტალსა და „სამოქალაქო სათნოებას“ შორის პარალელურს ავლენს და ამტკიცებს, რომ სოციალურ კაპიტალსა და „სამოქალაქო სათნოებას შორის“ არ არსებობს განსხვავება. (პატნემი, როგორც ვამუშაოთ დემოკრატია, 1994 გვ. 226).

ფრენსის ფუკუიამა თავის ნაშრომში “სოციალური კაპიტალი სამოქალაქო საზოგადოება და განვითარება“(22, No 2001, გვ.7) “აღნიშნავს სოციალური კაპიტალის როლს ეკონომიკაში, ავტორის თქმით, სოციალური კაპიტალის როლი მნიშვნელოვანია ეკონომიკური რეფორმებისათვის, რომლის საწინააღმდეგო მნიშვნელობასაც პოულობს სოციალური კაპიტალი ეკონომიკურ პოლიტიკასა და ეკონომიკურ ინსტიტუტებში, იმიტომ რომ სოციალურ კაპიტალს არ ძალუძს თავისუფლად შექმნას განსაზღვრული ფორმის მქონე საზოგადოებრივი პოლიტიკა.

რობერტ ლი. თავის ნაშრომში Bonding, Bridging and Linking: (British Journal of Social Work, 2010) ხაზს უსვამს სოციალური კაპიტალის მნიშვნელობას, როგორც საზოგადოების გამაერთიანებელი და შემაკავშირებელი სიმბოლო, რომელიც ოპერირებს საზოგადოების ცალკეულ ჯგუფებს შორის, რომლის მაგალითად ავტორს მოჰყავს დასავლეთ ევროპის ქვეყნები, სადაც ძალიან ბევრი მაგალითია სოციალური კაპიტალის გაერთიანების, რომლის საპირისპირო განვითარება გვხვდება აშშ-ში კონკრეტულად მოყვანილია ახალი ორლეანის მაგალითი საილუტრაციოდ, სადაც სოციალური კაპიტალის გაერთიანების ნაკლები პრეცედენტია, ვიდრე დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში, რომელიც იძლევა გარკვეულ წარმოდგენას ზოგადად სოციალური კაპიტალის ფართო სპექტრის შესახებ.

Sumantra Ghoshal- თავის ნაშრომში “Social Capital and Value Creation: The Role of Intrafirm Networks“ (Aug., 1998) საუბრობს სოციალური კაპიტალის ფასეულობებისა და ღირებულებების შემსუბუქების ფორმებსა და კომპონენტებზე, ავტორი გვთავაზობს 3 იდენტიფიცირებულ განსხვავებას სოციალური კაპიტალისა:

1. სტრუქტურული ფორმა, რომლის დროსაც სოციალური კაპიტალი არის უფრო ისეთი ხასიათის, სადაც მიმდინარეობს სოციალური კაპიტალის კოორდინირებული მოქმედება, საუბარია სოციალური კაპიტალის გამაერთიანებელ ფორმებზე, რომელიც საზოგადოებას კრავს ერთ მუშტად და მათი საქმიანობა მიმართულია ერთი კონკრეტული საერთო მიზნისაკენ.
2. მეორე ეს არის ნათესაური კავშირის მქონე ფორმა სოციალური კაპიტალისა, რომელიც აბსოლუტურად გულისხმობს მმართველობის ისეთი ფორმების განვითარებისათვის ხელშეწყობას, რომელიც დაკავშირებულია შემაკავაბელი სოციალური კაპიტალის ფორმასთან და გზას

უკეტავს სოციალური კაპიტალის ისეთ ფორმას, როგორცაა გამაერთიანებელი სოციალური კაპიტალი.

3. და ბოლო მესამე სახე სოციალური კაპიტალისა ეს არის შემეცნებითი. რომლითაც ავტორი ცდილობს იმის ხაზგასმას, რომ სოციალური კაპიტალის ორივე ზემოთ ხსენებული ფორმისაგან განსხვავებით, სოციალური კაპიტალის მესამე ფორმა გულისხმობს უფრო მეტად დამოუკიდებელ აზროვნებას და საზოგადოების წევრებისათვის თავისუფალი არჩევანის მინიჭების უფლებას.

პატნემი თავის ნაშრომში "Bowling Alone: America's Declining Social Capital" Journal of Democracy, January (1995) ხაზს უსვამს ახალგაზრდების დამოკიდებულებას სოციალური კაპიტალისადმი.

რომელიც ამბობს, რომ სტუდენტების უმრავლესობას დემოკრატიულ ქვეყნებში აქვთ აქცენტი გადატანილი.

ბარტი თავის ნაშრომში-THE NETWORK STRUCTURE OF SOCIAL CAPITAL (November 1999) საუბრობს, სოციალური ქსელის მნიშვნელობაზე სოციალურ კაპიტალში, რომელიც ამბობს, რომ სოციალური კაპიტალის შედეგები იქნება გაცილებით უკეთესი თუ აქცენტები გაკეთდება სოციალური ქსელის მექანიზმზე.

რობერტ პატნემი თავის ნაშრომში ("Bowling Alone: America's Declining Social Capital" Journal of Democracy, January 1995,) სოციალური კაპიტალის განვითარებას ხედავს ახალგაზრდა მომავალ თაობაში, რომელთაც გააჩნიათ თავისუფალი აზროვნება და განთავისუფლებულები არიან კომუნისტური წარსულისაგან.

ფრენსის ფუკუიამა თავის ნაშრომში, (სოციალური კაპიტალი გვ.116) ხაზს უსვამს იმ ფაქტს, რომ სოციალური კაპიტალი არის მჭიდრო კავშირში ეკონომიკის განვითარებასთან. ავტორის თქმით, სოციალური კაპიტალი ასრულებს ცენტრალურ ფუნქციას ეკონომიკის განვითარებაში. ფუკუიამა აკავშირებს ეკონომიკურ საქმიანობას სოციალურ კაპიტალთან და პირიქით.

ფრენსის ფუკუიამა ერთ-ერთ სტატიაში, სახელწოდებით არშემდგარი სახელმწიფოები, (რედაქტორი ნუკრი მიხანაშვილი, თბილისი 2013.20.12) ხაზს უსვამს სოციალური კაპიტალის როლს, სახელმწიფო ინსტიტუტების განვითარებაში.

ფუკუიამას აზრით, ნებისმიერი ცვლილების განხორციელება და მისი ეფექტიანი დანერგვა, ფუნქციონირება, დამოკიდებულია საზოგადოების წევრებს შორის ჩამოყალიბებულ თანამშრომლობის კულტურაზე, ნდობაზე, შეთანხმებაზე, მათ ლიბერალურ ფასეულობებზე. ავტორის მტკიცებით, ასე ყალიბდება მტკიცე სოციალური კავშირები, ქცევის ნორმები და პარტნიორობის განცდა, რაც ქმნის მყარ საზოგადოებრივ წესრიგს, აძლიერებს ინტეგრაციას და სოლიდარობას, რაც ხელს უწყობს ქმედუნარიანი და ეფექტიანი სახელმწიფო ინსტიტუტების შექმნას. ფუკუიამას აზრით, სოციალური კაპიტალის დაგროვება განაპირობებს, ცივილიზებული საზოგადოების ჩამოყალიბების და კეთილდღეობის მაღალი ნდობის მიღწევის შესაძლებლობას.

ლიტერატურის მიმოხილვისას, ძალიან დამეხმარა რობერტ პატნემის წიგნი სახელწოდებით, როგორ ვამუშაოთ დემოკრატია (იტალიის მაგალითი Princeton university Press 1993).

ერნანდო დე სოტო თავის წიგნში, “კაპიტალის მისტერია“ (The Mystery of Capital) ასაბუთებს, რომ განვითარებადი ქვეყნები დასავლეთის ქვეყნებისაგან განსხვავდებიან არა ეკონომიკური რესურსების სიმწირით, არამედ იმით, რომ დანარჩენი სამყაროს უუნარობა აწარმოოს კაპიტალი, არის ძირითადი დაბრკოლება, რომელიც ხელს უშლის მას, ნახოს სარგებელი კაპიტალიზმი-საგან. (დე სოტო, 2000, გვ.5).

რობერტ პატნემი თავის ნაშრომში, როგორ ვამუშაოთ დემოკრატია (იტალიის მაგალითი, პატნემი 1994, გვ.219) მჭიდროდ აკავშირებს ერთმანეთთან სოციალური კაპიტალისა და სამოქალაქო ერთობის ცნებებს. ავტორის თქმით, სოციალური კაპიტალი წარმოადგენს სამოქალაქო საზოგადოების სახეობას, სადაც მოქალაქეთა სოციალური ჩართულობა მიმართულია საზოგადოების პოლიტიკური რესურსების ზრდაზე. პატნემის აზრით, სოციალური კაპიტალის ნაკლებობა დაკავშირებულია კლიენტელისტურ კორუფციასა და ინდივიდუალურ მოგებაზე, ორიენტირებული აქტივობის სიჭარბესა და საზოგადოებრივი პროდუქტის შექმნის უუნარობაზე. (პატნემი 1994).

ამერიკელი მეცნიერი James Coleman-აღწერს სოციალური კაპიტალის, როგორც ნდობაზე დაფუძნებულ დომინანტ ურთიერთობებსა და კოლექტიური ქმედების ფენომენს. Coleman-ის მიხედვით, სოციალურ კაპიტალს განაპირობებს მისი ფუნქცია.

იგი არა ერთი სუბიექტი, არამედ სხვადასხვა მრავალფეროვანი სუბიექტებია, რომელთაც გააჩნიათ ორი საერთო მახასიათებელი: ყველანი შეიცავენ სოციალური სტრუქტურის გარკვეულ ელემენტებს და სტრუქტური შიგნით ხელს უწყობენ აქტორების (ადამიანთა ჯგუფის გარკვეულ ქმედებას. (Coleman 1990, გვ.116).

ფრენსის ფუკუიამა თავის ნაშრომში „სოციალური კაპიტალი“ (ფუკუიამა 1999) ამბობს, რომ სოციალური კაპიტალის, როგორც სტაბილური ლიბერალური დემოკრატიის აუცილებელი პირობა მნიშვნელოვანია თანამდროვე ეკონომიკის ეფექტური ფუნქციონირებისათვის. ფუკუიამას აზრით, „სოციალური კაპიტალის ზრდა ჩვეულებრივ აღიქმება, მომავალი თაობის ეკონომიკურ რეფორმად. თუმცა ეკონომიკური პოლიტიკის ან ინსტიტუტებისაგან განსხვავებით, სოციალური კაპიტალის შექმნა ან დახვეწა საჯარო პოლიტიკის ძალისხმევით საკმაოდ რთულია. (ფუკუიამა 1999) .

ოპერაციონალიზაცია

ჩემი ნაშრომის ჰიპოთეზა არის: რაც უფრო მაღალია სოციალური კაპიტალის ხარისხი, მით უფრო ძლიერია ქვეყანა ეკონომიკურად. შესაბამისად აქედან გამომდინარეობს ორი ცვლადი. ესენია: დამოუკიდებელი ცვლადი: სოციალური კაპიტალის მაღალი ხარისხი. და დამოკიდებული ცვლადი: ძლიერი ეკონომიკური მდგომარეობა.

აღნიშნული ნაშრომის მიზანია, გამოიკვლიოს თუ რამდენად დიდია სოციალური კაპიტალის როლი ეკონომიკის განვითარებაში. არსებული თემის ირგვლივ გავეცანი სხვადასხვა ავტორების მიერ შესრულებულ სტატიებსა და თეორიებს, რაც ძალიან დამეხმარა ოპერაციონალიზაციის პროცესში.

თეორიებთან ერთად „პრაქტიკაშიც კი სოციალური კაპიტალი გამოიყენება ეკონომიკური სიმდიდრის ერთ-ერთ მახასიათებლად. თავად მსოფლიო ბანკიც კი მსოფლიო ღირებულებათა კვლევის დრო იყენებს სოციალური კაპიტალის სხვადასხვა მახასიათებელს, რომელთაც უკავშირებს ეკონომიკურ მდგომარეობას (Hamilton, 2006). ოპერაციონალიზაციისას გაზომვის პროცესში დამეხმარა სამი ძირითადი მახასიათებელი სოციალური კაპიტალისა:

ა) კავშირები ბ) ნდობა) გ) სამოქალაქო მდგომარეობა (civism) რომელიც ხასიათდება რაციონალური და ემოციური ზეგავლენით.

კავშირები ხასიათდება, ერთი მხრივ მოხალისეობრივი საქმიანობების დროს ურთიერთობებით, ხოლო მეორეს მხრივ, ოჯახური სამეგობრო და სხვა სახის სოციალიზაციით. პირველი მათგანი გულისხმობს, რომელიმე ორგანიზაციის წევრობას, მოხალისეობრივი საქმიანობის დროს. და იშვიათად იკვლევს ინდივიდუალურ აქტიურობას. მეორე მათგანი კი დაინტერესებულია იმით, თუ ინდივიდების ყოველდღიურ საქმიანობაში დროის რა წილია განსაზღვრული ახლობლებთან ურთიერთობისთვის.

ნდობაც შესაძლებელია ორ განზომილებად გავყოთ. ერთ-ერთი იქნება ნდობა ჰორიზონტალურად, ანუ ნდობა თავად საზოგადოების წევრებს შორის, ხოლო მეორე სახის ნდობა არის ვერტიკალური, რომელიც საზოგადოების მხრიდან პოლიტიკური თუ სხვა ინსტიტუტებისადმი დამოკიდებულებებს განსაზღვრავს. სამოქალაქო მდგომარეობა (civism) გამოიხატება ორ ასპექტში.

პირველი ეს არის საზოგადოების ეთიკურ-მორალური განწყობების შეფასება კონკრეტული ფენომენების მიმართ, ხოლო მეორეა პოლიტიკური აქტიურობა, რომელშიც იგულისხმება თავად აქტიურობა. (არჩევნებში მონაწილეობა, პარტიული საქმიანობა და სხვა.) ისევე როგორც სამეგობრო წრეში კონკრეტულ პოლიტიკურ საკითხზე მსჯელობა.

ზემოთ მოყვანილი საზომი ერთეულების გარდა, ეკონომისტები ცდილობენ დაუმატონ დემოგრაფიული მახასიათებლები. კერძოდ: განათლების დონე, სამსახურის ადგილმდებარეობა, ტიპი და ინტენსივობა. ასევე ოჯახური მდგომარეობა. ეს დამატებები საშუალებას იძლევა სხვადასხვა წინაპირობითა და სოციალური მდგომარეობით ავხსნათ ინდივიდის კავშირები. ნდობა და სამოქალაქო მდგომარეობა. რომელიც ეხმარება მას სოციალური კაპიტალის საზოგადოებაში ინვესტირებასა და შემდგომ გამოყენებაში. http://cela.ge/ge/system/files/conference_papers_tk.pdf.

გარდა ამისა, ოპერაციონალიზაციის პროცესში დამეხმარა კავკასიის კვლევითი რესურს ცენტრის მიერ ჩატარებული კვლევა 2011 წლის ზაფხულში. (CRRC). კვლევა ჩატარებული იქნა 2011 წლის 26 ივლისიდან 11 აგვისტომდე პერიოდში, 2509 ინტერვიუს ჩატარების გზით. კვლევა დაფუძნებულია საქართველოში საზოგადოებრივი კაპიტალის საკითხებთან დაკავშირებით, CRRC-ის წინარე ნამუშევარზე. სადაც საუბარია სოციალურ კაპიტალზე.

სოციალური კაპიტალის შესახებ წინარე კვლევებიდან ჩანს, რომ მაშინ, როდესაც საქართველოს მოქალაქეებში ერთის მხრივ მაღალია „შემაკავებელი“ სოციალური კაპიტალის დონე, რომელიც გულისხმობს მჭიდრო კავშირსა და ახლო ურთიერთობებს ოჯახის წევრებსა და მეგობრებს შორის, საკმაოდ დაბალ დონეზეა განვითარებულის ისეთი „ურთიერთობითი“ სოციალური კაპიტალი, რომელიც ხელს უწყობს ნდობის გაცილებით ფართო ქსელების ჩამოყალიბებას. ისეთებს, როგორცაა: კლუბები ან პროფესიული საზოგადოებები. სოციალური კაპიტალის ასეთ ფორმაციაში არსებობა, რაც გულისხმობს შემაკავებელ სოციალურ კაპიტალს, ხელს უშლის ეკონომიკის განვითარებას.

მიუხედავად სოციალური კაპიტალისა და სამოქალაქო საზოგადოების საკითხებთან დაკავშირებით განხორციელებული მნიშვნელოვანი აქტივობისა, ჯერ კიდევ ბუნდოვანია ის, თუ რას ფიქრობენ საქართველოს მოქალაქეები, აქტიური და ჩართული მოქალაქის სტატუსით საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობაზე. მოხალისეობისა და სამოქალაქო ჩართულობის გზით, ეკონომიკურად ძლიერი და ერთიანი საზოგადოების შენებაზე.

http://crrc.ge/uploads/tiny_mce/documents/Completed-projects/Volunteerism_Report_GEO.pdf

თავი 1 სოციალური კაპიტალის ზოგადი მომხილვა და მსოფლიო გამოცდილება

ეკონომიკური თვალსაზრისით, სოციალური კაპიტალი ძალიან ბევრ ქვეყანაში და მათ შორის საქართველოში, საკმაოდ მნიშვნელოვან კომპონენტად განიხილება. ასევე მნიშვნელოვანია სოციალური კაპიტალის როლი ჯგუფებს შორის კავშირების დამყარების თვალსაზრისით. მანამ სანამ უშუალოდ საქართველოს მაგალითზე განვიხილავ სოციალურ კაპიტალს და მის როლს ქართული ეკონომიკის განვითარებაში, მნიშვნელოვანია ამ მიმართულებით მსოფლიო გამოცდილების გაზიარება.

სოციალური კაპიტალის მრავალ განსაზღვრებას, სამი უმთავრესი ფაქტორი აერთიანებს: პირველი და ყველაზე მნიშვნელოვანი არის ის, რომ სოციალური კაპიტალი იგება: ნორმებზე, ჩვევებსა და ნდობაზე. რომელიც საზოგადოებაში აყალიბებს მნიშვნელოვან ქსელებს და ასევე ხელს უწყობენ ახალი ქსელების შექმნას.

სოციალური კაპიტალის ორი ძირითადი განსხვავებული ფორმა არსებობს:

1. გამაერთიანებელი (bridging) სოციალური კაპიტალი, რომელიც აკავშირებს ინდივიდებს არა მხოლოდ საკუთარი ოჯახის ან ახლო სოციალური გარემოს მქონე წრის წარმომადგენლებთან, არამედ მათთვის უცნობ საზოგადოების წევრებთანაც კი.

2. და შემაკავებელი (bonding) სოციალური კაპიტალი, რომლის დროსაც იქმნება ნათესაური კავშირები.

3. მესამე ფაქტორი გამოიხატება საერთო ღირებულებებზე დაფუძნებული ასოციაციების შექმნაში, რადგან მნიშვნელოვანი მიზნების მისაღწევად ადამიანთა გაერთიანებას სჭირდება გარკვეული ინსტიტუციონალიზება, რომ იმოქმედოს გრძელვადიანი მიზნების მისაღწევად და მოკლევადიანი პრობლემის გადაწყვეტაზე არ იყოს ფოკუსირებული. (ფრენსის ფუკუიამა ნაშრომში ნდობა. გვ. 98)

რობერტ ლი. თავის ნაშრომში Bonding, Bridging and Linking: (British Journal of Social Work) 2010 ხაზს უსვამს სოციალური კაპიტალის მნიშვნელობას, როგორც საზოგადოების გამაერთიანებელი და შემაკავშირებელი სიმბოლო, რომელიც ოპერირებს საზოგადოების ცალკეულ ჯგუფებს შორის, რომლის მაგალითად ავტორს მოჰყავს დასავლეთ ევროპის ქვეყნები, სადაც ძალიან ბევრი მაგალითია სოციალური კაპიტალის გაერთიანების, რომლის საპირისპირო განვითარება გვხვდება აშშ-ში. კონკრეტულად მოყვანილია ახალი ორლენის მაგალითი საილუტრაციოდ. სადაც სოციალური კაპიტალის გაერთიანების ნაკლები პრეცედენტია, ვიდრე დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში, რომელიც იძლევა გარკვეულ წარმოდგენას ზოგადად სოციალური კაპიტალის ფართო სპექტრის შესახებ. თუ დასავლეთ ევროპის ქვეყნები ორიენტირებული არიან სოციალური კაპიტალის ისეთ ფორმებზე, რომელიც გულისხმობს გაერთიანებას ერთი საერთო მიზნის მისაღწევად, სრულიად განსხვავებული სურათი გვხვდება აშშ-ს მაგალითზე.

კიდევ ერთი მეცნიერი Sumantra Ghoshal თავის ნაშრომში “Social Capital and Value Creation: The Role of Intrafirm Networks“ (Aug., 1998 გვ 3.) საუბრობს, რომ ტერმინი სოციალური კაპიტალი იყო ორიგინალური საშუალება ნათესავური კავშირების ასაღწერად, სადაც უპირატესობა ენიჭებოდა ნათესავური კავშირების გამოყენებას, აქ საუბარია ე.წ (“ოჯახურ-ნათესავურ მმართველობის ფორმაზე”), რომელიც ხელს უწყობს სოციალური ორგანიზაციების ჩრდილქვეშ დაყენებას და უპირატესობას ანიჭებს ნათესავური კავშირების წინა პლანზე წამოწევას.

Sumantra Ghoshal- თავის ნაშრომში “Social Capital and Value Creation: The Role of Intrafirm Networks“ (Aug., 1998) საუბრობს სოციალური კაპიტალის ფასეულობებისა და ღირებულებების შემსუბუქების ფორმებსა და კომპონენტებზე. ავტორი გვთავაზობს 3 იდენტიფიცირებულ განსხვავებას სოციალური კაპიტალის ფორმებისა:

- 1) სტრუქტურული ფორმა, რომლის დროსაც სოციალური კაპიტალი არის უფრო ისეთი ხასიათის, სადაც მიმდინარეობს სოციალური კაპიტალის კოორდინირებული მოქმედება, საუბარია სოციალური კაპიტალის გამაერთიანებელ ფორმებზე, რომელიც საზოგადოებას კრავს ერთ მუშტად და მათი საქმიანობა მიმართულია ერთი კონკრეტული საერთო მიზნისაკენ.

2) მეორე ეს არის ნათესაური კავშირის მქონე ფორმა სოციალური კაპიტალისა, რომელიც აბსოლიტურად გულისხმობს მმართველობის ისეთი ფორმების განვითარებისათვის ხელშეწყობას, რომელიც დაკავშირებულია შემაკავებელი სოციალური კაპიტალის ფორმასთან. რომელი ფორმაც გზას უკეტავს სოციალური კაპიტალის ისეთ ფორმას, როგორცაა გამაერთიანებელი სოციალური კაპიტალი.

3) და ბოლო მესამე სახე სოციალური კაპიტალისა ეს არის შემეცნებითი. რომლითაც ავტორი ცდილობს იმის ხაზგასმას, რომ სოციალური კაპიტალის ორივე ზემოთ ხსენებული ფორმისაგან განსხვავებით, სოციალური კაპიტალის მესამე ფორმა გულისხმობს უფრო მეტად დამოუკიდებელ აზროვნებას და საზოგადოების წევრებისათვის თავისუფალი არჩევანის მინიჭების უფლებას.

ფრენსის ფუკუიამა თავის ნაშრომში, (ნდობა, საზოგადოებრივი ღირსება და კეთილდღეობის შექმნა. გვ. 116) - ხაზს უსვამს იმ ფაქტს, რომ სოციალური კაპიტალი არის მჭიდრო კავშირში ეკონომიკის განვითარებასთან. ავტორის თქმით, სოციალური კაპიტალი ასრულებს ცენტრალურ ფუნქციას ეკონომიკის განვითარებაში. ფუკუიამა აკავშირებს ეკონომიკურ საქმიანობას სოციალურ კაპიტალთან და პირიქით. ავტორის თქმით, ისტორიული კეისის გახსნისათვის, რაც გულისხმობს პრაგმატული დღის წესრიგის განსაზღვრას, მნიშვნელოვან ფუნქციას ასრულებს ლეგალური და ინსტიტუციონალური ქმედებები.

ის ურთიერთქმედებაშია პოლიტიკურ კორუფციასა და კულტურულ ცვლილებებს შორის. ასევე, როგორც ავტორი ამტკიცებს, მნიშვნელოვანია რელიგიის როლი სოციალური კაპიტალის განვითარებისა და ხელშეწყობისათვის. ამის ფონზე პირველ რიგში საჭიროა იმისი დადგენა, თუ რატომ არის სოციალური კაპიტალის განვითარების საკითხი წინა პლანზე წამოწეული. ეკონომისტების უმრავლესობა იზიარებს იმ პოზიციას, რომ მნიშვნელოვანია სოციალური კაპიტალის განვითარება, ეკონომიკური მომგებიანობის ამაღლების ხელშეწყობისათვის. ეკონომისტების ნაწილი მიიჩნევს, რომ კულტურული ფაქტორები დიდ გავლენას ახდენს სოციალური კაპიტალის განვითარებაზე. ასევე ფუკუიამას აზრით, მნიშვნელოვანია ფიზიკური და ადამიანური ფაქტორების წინა პლანზე წამოწევა, რომელიც შესაძლებელია იყოს პროდუქტიული.

ან სულაც ნეგატიური გარე ფაქტორების თვალსაზრისით. (ფრენსის ფუკუიამა ფიზიკური რესურსების შევსება, ან სულაც შეცვლა შესაძლებელია ისეთი რესურსების გამოყენებით, როგორცაა საწარმოო ფაქტორები. მნიშვნელოვანია ისეთი ფაქტორების გამოყენებაც, როგორცაა ელექტორალური ფუნქციები და მმართველობის ფორმის არჩევა, რაც ერთმნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ქვეყანაში ლეგიტიმაციის ხარისხს.

როგორც ავტორი ამტკიცებს, საპრეზიდენტო მმართველობის პირობებში დემოკრატიის ხარისხი გაცილებით დაბალია, ვიდრე საპარლამენტო მმართველობის დროს. (ფუკუიამა 1999 წდობა, საზოგადოებრივი ღირსება და კეთილდღეობის შექმნა. გვ. 109).

რობერტ პატნემის თქმით, ათას წელზე მეტია, ვერა და ვერ მოიკიდა ფეხი ცხოვრების კოლექტიურმა წესმა იტალიის ნაკლებ სამოქალაქო რეგიონებში, ავტორი სვამს კითხვას და თავადვე ცდილობს პასუხის გაცემას, თუ რატომ ხდება ასე. მისი თქმით, მოსახლეობის საკმაოდ დიდ ნაწილს სიდატაკეში ურჩევნიათ ცხოვრება, ასეთი სავალალო მდგომარეობა ნაწილობრივ შეიძლება გარედან თავს მოხვეული მმართველობით აიხსნას.

მართალია პატნემი აქ საუბრობს იტალიის მაგალითზე, მაგრამ ჩემთვის საინტერესოა ამ წიგნში სწორედ ის გარემოება, რომ ერთი-ერთში ავლებს პარალელებს საქართველოში არსებულ სოციალურ კაპიტალსა და იტალიაში არსებულ სოციალურ კაპიტალს შორის. მოსახლეობის უმრავლესობას საქართველოშიც იტალიის მსგავსად ურჩევნია იცხოვროს სიღარიბეში, ვიდრე ხელი შეუწყონ სოციალური კაპიტალის განვითარებას.

სწორედ ეს ძირითადი მსგავსება დავინახე ამ წიგნში საქართველოსა და იტალიას შორის, რაც იძლევა ერთვავი შედარებით ანალიზის შესაძლებლობას, ამ ორ ქვეყანას შორის. (პატნემი 1994 გვ. 199).

ამერიკელი მეცნიერი James Coleman-აღწერს სოციალური კაპიტალის, როგორც წდობაზე დაფუძნებულ დომინანტ ურთიერთობებსა და კოლექტიური ქმედების ფენომენს. Coleman-ის მიხედვით, სოციალურ კაპიტალს განაპირობებს მისი ფუნქცია, იგი არა ერთი სუბიექტი, არამედ სხვადასხვა მრავალფეროვანი სუბიექტებია, რომელთაც გააჩნიათ ორი საერთო მახასიათებელი:

ყველანი შეიცავენ სოციალური სტრუქტურის გარკვეულ ელემენტებს. და სტრუქტურის შიგნით ხელს უწყობენ აქტორების (ადამიანთა ჯგუფის გარკვეულ ქმედებას. (Coleman 1990, გვ.116)

თანამედროვე სამყაროში, სოციალური კაპიტალის კონცეფციის პოპულარობას რობერტ პატნემი უკავშირებს იტალიური სამოქალაქო კულტურის აღმწერი წიგნის გამოცემას, სახელწოდებით „როგორ ვამუშაოთ დემოკრატია“ იტალიის მაგალითი (პატნემი 1994, გვ.221) პატნემის აზრით, სოციალური კაპიტალი წარმოადგენს სოციალური ორგანიზაციის თვისებებს, როგორცაა ნდობა, ნორმები და ქსელები, რომლებსაც შეუძლიათ გამოასწორონ საზოგადოების ეფექტურობა კოორდინირებული ქმედების ხელშეწყობით.

ერნანდო დე სოტო თავის წიგნში, „კაპიტალის მისტერია“ (The Mystery of Capital) ასაბუთებს, რომ განვითარებადი ქვეყნები დასავლეთის ქვეყნებისაგან განსხვავდებიან არა ეკონომიკური რესურსების სიმწირით, არამედ იმით, რომ დანარჩენი სამყაროს უუნარობა აწარმოოს კაპიტალი, არის ძირითადი დაბრკოლება, რომელიც ხელს უშლის მას, ნახოს სარგებელი კაპიტალიზმისაგან. (დე სოტო, 2000, გვ.5)

დე სოტოს მოსაზრებიდან გამომდინარე, შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ ისეთ ქვეყნებში, სადაც დაბალია სოციალური კაპიტალის განვითარების ხარისხი, შესაძლებელია არსებობდეს საკმაოდ მდიდარი სოციალური ცხოვრება, მაგრამ ამ ცხოვრებას არ გააჩნია პოლიტიკური და ეკონომიკური რეპრეზენტაცია ინსტიტუციურ სივრცეში. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ის არ არის კაპიტალი. (დე სოტო 2000, გვ.16).

თავი 1.1 დასავლური გაერთიანებების შექმნის საფუძველი

დასავლეთში გავრცელებული სოციალური კაპიტალი გაუცნობიერებლად, თუ გაცნობიერებულად საბაზრო ეკონომიკის სისტემის ელემენტარულ პრინციპზეა დაფუძნებული. რომლის მიხედვითაც, ინვესტირება მომგებიან საქმიანობაში ზრდის მოგებას. სოციალურ კაპიტალში ინვესტირებას, მკვლევრები განიხილავენ, როგორც საზოგადოებრივ ქსელებსა და ასოციაციებში წევრობას.

რომლის მიხედვითაც, ინვესტირება არის, არა თავად წევრობა, არამედ წევრობის დროს კომუნიკაციის პროცესი. როდესაც, უხეშად რომ ვთქვათ, ინდივიდები ეცნობიან „საჭირო“ ადამიანებს. უახლოვდებიან მათ და საჭირო მომენტში შეეძლება მათთვის დახმარების თხოვნა. ხოლო საერთო ძალებით და სხვა დამატებითი საშუალებებით, ის პრობლემა, რომელიც მანამდე ინდივიდს დამოუკიდებლად უნდა გადაეჭრა, ახლა მას ორგანიზაციის სხვა წევრები ეხმარებიან მოგვარებაში. გაერთიანებებში წევრობას სოციალური კაპიტალის მკვლევრები ეკონომიკისა და სოციალური ფსიქოლოგიის მეშვეობით ხსნიან. როდესაც ინდივიდი ხდება ამა თუ იმ გაერთიანების წევრი, ხდება რამდენიმე მნიშვნელოვანი გარდატეხა. უმთავრესი გარდატეხა დისტანციის შემცირებაა ინდივიდსა და ჯგუფს შორის, ხოლო დისტანციის შემცირება აქრობს გაუცხოების მომენტს, რაც ინფორმაციის გაცვლას უწყობს ხელს. ინფორმაციის გაცვლის საფუძველზე ინდივიდიც და ჯგუფიც სარგებელს იღებენ კონკრეტულ საკითხზე დამატებითი ცნობის მოპოვების შედეგად. ამასთან ერთად, დისტანციის შემცირება ზრდის ინდივიდსა და ჯგუფს შორის ნდობის მაჩვენებელსა და თანამშრომლობის სურვილს. აღნიშნული მომენტი აშკარაა როგორც ფორმალურ გაერთიანებებში, ასევე არაფორმალურ, სამეგობრო წრეებშიც. თუმცა, ფაქტია, რომ იმ დროისა და ფინანსური სახსრების დახარჯვის ფონზე, რაც საჭირო გახდა გაერთიანებაში გასაწევრიანებლად. ინდივიდმა მიიღო სოციალური, მორალური და გრძელვადიან პერსპექტივაში, ფინანსური მხარდაჭერაც, რამაც გაზარდა მისი შესაძლებლობები.

დასავლეთის განვითარებულ დემოკრატიებში პოლიტიკური და სამოქალაქო სოციალიზაცია ცხოვრების ყველა საფეხურზე და თითქმის ყველა სოციალურ ჯგუფში ხდება. ერთ-ერთი ასეთი ადგილი კი მოქალაქეთა გაერთიანებებია. გაერთიანებების საქმიანობებში ჩართულობის ან მათი ოფიციალური/არაოფიციალური შეხვედრებისას, მონაწილეები საუბრობენ შეუზღუდავი რაოდენობისა და სფეროს საკითხებზე, რაც ხელს უწყობს მათ შორის ინფორმაციის გაცვლას, საკითხებისადმი მიდგომის ჩამოყალიბება-დახვეწას და საშუალო და გრძელვადიან პერსპექტივაში ქმედებების განსაზღვრას. http://cela.ge/ge/system/files/conference_papers.tk.pdf.

თავი 1.2 დასავლური გაერთიანებების გავლენა ეკონომიკაზე

დასავლურ სახელმწიფოებში სხვადასხვა სახის გაერთიანებებს პირდაპირი გავლენის მოხდენა შეუძლიათ მათ წევრთა ეკონომიურ მდგომარეობაზე. აქ იგულისხმება, სოციალური კაპიტალის ხელშეწყობა, ეკონომიკის განვითარებაში. სადაც ნათლად იკვეთება სოციალური კაპიტალის როლი და მნიშვნელობა, ეკონომიკის განვითარების კუთხით. ასეთი გაერთიანებები ყველაზე ხშირად არიან პენსიონერთა, პროფესიულ კავშირთა და სხვა სახის მატერიალური ბაზის საკითხებზე შექმნილი ასოციაციები, რომელთაც უდიდესი სიტყვა ეთქმით მათს სფეროზე პოლიტიკის შემუშავების დროს. **ეკონომიკურ მახასიათებლებზე გავლენას სოციალური კაპიტალის ორი ასპექტი ახდენს: ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა და თანამშრომლობა.**

ევროპაში ღირებულებათა კვლევების შედეგებმა აჩვენა, რომ ინფორმაციის მიღების არაფორმალური გზები დამოკიდებულია ჰორიზონტალურ ნდობაზე, რაც გულისხმობს ნაკლებ ნდობას ერთმანეთისადმი. ხოლო იქ, სადაც მეტია ნდობა ერთმანეთისადმი, მაღალია თანასწორი და სპონტანური ეკონომიკური ურთიერთობებიც (Inglehart, 2000). ამავე კვლევების საშუალებით დადგინდა, რომ იქ სადაც ერთმანეთისადმი ნდობა მაღალია, დაახლოებით იმავე პროცენტულ მაჩვენებელს წარმოადგენს ინდივიდთა, მინიმუმ, მოხალისეობრივ ასოციაციებში გაწევრიანება. რთულია იმის მტკიცება, რომ ასოციაციებში გაწევრიანება ნდობის შედეგია, თუ ნდობა არის გაერთიანებებში წევრობის შედეგი.

ევროპაში ჩატარებული სხვა კვლევის შედეგად აშკარად გამოიკვეთა კორელაცია სოციალური კაპიტალის 2 მოხმარების ინტენსივობის ზრდასა და ეკონომიკური მაჩვენებლების ზრდას შორის. ეკონომიკურ მაჩვენებლებში მკვლევარებმა გამოიყენეს მთლიანი შიდა პროდუქტი თითოეულ ადამიანზე.

სოციალური ქსელების წევრების ყოველ 1%-იან ზრდაზე, მშპ თითოეულ ადამიანზე იზრდებოდა 0,002%-ით, ხოლო სოციალური კაპიტალის მოქმედებით ადამიანური კაპიტალის მოხმარების ყოველ 1%-ზე, მშპ იზრდებოდა 0,02%-ით (Neira)

ორივე შემთხვევაში, სოციალური კაპიტალის საზომად გამოიყენეს სხვადასხვა სოციალური ქსელის წევრობა და საკუთარი თავის რწმენა.

GUIRÁN, Modelos de capital humano y crecimiento económico: efecto inversión y otros efectos indirectos, 2002).

მეორე საკითხია, თუ როგორ ხდება ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება სოციალური კაპიტალის ერთ-ერთი კომპონენტის, გაერთიანებებში ჩართულობის საშუალებით. უმთავრესი აქ ორი მომენტი: ერთი ის, რომ წევრთა რაოდენობა განსაზღვრავს ასოციაციის სიძლიერეს, ხოლო მეორეა, ის რომ სწორედ სიძლიერიდან გამომდინარე, მას აქვს პრეტენზია გავლენა მოახდინოს პოლიტიკის შემუშავების პროცესზე. ანალოგიური მდგომარეობაა საქართველოშიც. სოციალური კაპიტალის გაძლიერება ხელს უწყობს ეკონომიკის განვითარებას.

http://cela.ge/ge/system/files/conference_papers.tk.pdf

თავი 2 სოციალური კაპიტალი საქართველოში და ეკონომიკური მოდერნიზაცია

გამომდინარე იქედან, რომ ჩვენი ქვეყანა ჯერ კიდევ განვითარებადი ქვეყნების სიაში ირიცხება, სოციალური კაპიტალიც შეიძლება ითქვას, რომ განვითარების გზაზე დგას. მიუხედავად იმისა, რომ სოციალურ კაპიტალზე ძალიან ბევრი ნაშრომია შესრულებული სხვადასხვა ავტორების მიერ, ჩემი კვლევის სიახლეს წარმოადგენს სოციალური კაპიტალის როლის განსაზღვრა ქართულ ეკონომიკაში და ამ ფონზე კავშირ-ურთიერთობის დადგენა სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკას შორის. მიუხედავად იმისა, რომ სოციალური კაპიტალის არსებობა ათობით წელს ითვის, საქართველოში და პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში კვლავ რჩება პრობლემად კომუნისტური წარსულის გამოცდილება, რაზეც კარგად საუბრობს ფრენსის ფუკუიამა თავის ერთ-ერთ ნაშრომში. (ფუკუიამა 1999, გვ. 95)

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/1999/reforms/fukuyama.htm#I>.

საქართველოში დაბალი სოციალური კაპიტალის უმთავრესი მიზეზი, რა თქმა უნდა, კომუნისტური წარსულია. ანუ დრო, როცა ადამიანებს მათი სურვილის საწინააღმდეგოდ აწევრინებდნენ სხვადასხვა ორგანიზაციებში. ამის თქმის უფლებას მაძლევს კვლევები, რომელიც ჩატარებულია სხვადასხვა ორგანიზაციების მიერ, არსებული საკითხის კუთხით. განსაკუთრებით ამ მიმართულებით მომუშავე ორგანიზაციებიდან გამოვყოფ CRRC.

ხოლო დღეს, როცა ორგანიზაციებში გაწევრიანების ვალდებულება აღარ არსებობს, მოქალაქეებს ორგანიზაციებში და უცხო ადამიანებთან თანამშრომლობის ინსტიტუციონალიზების სურვილი აღარ აქვთ.

ავტორის აზრით, კომუნისტური წარსული უდიდეს გავლენას ახდენს, არა მხოლოდ საქართველოს, არამედ პოსტკომუნისტური და ბალტიისპირეთის ქვეყნების სოციალურ კაპიტალზე. როგორც კვლევების მიხედვით დგინდება, პოსტკომუნისტურ ქვეყნებში სოციალური კაპიტალის განვითარების თვალსაზრისით, ყველაზე დაბალი მაჩვენებელია, ვიდრე მსოფლიოს სხვა რეგიონებში. CRRC-ის მიერ ჩატარებულის კვლევის მიხედვით, ასოციაციებსა თუ სხვადასხვა სახის ორგანიზაციაში საქართველოს მოსახლეობის 1%-ზე ნაკლები არის გაწევრიანებული. ამ მაჩვენებლით გარდამავალ ქვეყნებს შორის საქართველო ერთ-ერთ უკანასკნელ ადგილს იკავებს. რაც რათქმაუნდა, ცუდად აისახება სოციალური კაპიტალის განვითარებაზე. <http://www.crrccenters.org/caucasusbarometer>.

CRRC-ის კვლევის მიხედვით, „საქართველოში შემაკავებელი სოციალური კაპიტალის ნდობა და თანამშრომლობა ნათესაური ჯგუფის შიგნით მაღალი მაჩვენებელია. ქართველები ერთმანეთის მიმართ სოლიდარულები არიან. საქართველოს ცნობილი სტუმართმოყვარეობა საქართველოს ღიაობის კიდევ ერთი მაჩვენებელია.

თუმცა, როცა საჭიროა გარკვეული ჯგუფის ფორმალიზება მაგალითად, მეზობლებს ან ფერმერებს შორის, ჩნდება გარკვეული პრობლემა“, აღნიშნულია კავკასიის კვლევითი რესურსების მიერ გამოქვეყნებულ ანგარიშში, „სოციალური კაპიტალი საქართველოში“.

CRRC-ის კვლევების მიხედვით, საქართველოში ძირითადად შემაკავებელი სოციალური კაპიტალია, ანუ ქართველებს აქვთ კავშირები საკუთარ ნათესაებთან თუ მეზობლებთან. ხოლო უცხოებთან სისტემური თანამშრომლობისგან თავს იკავებენ, რაც იძლევა იმის თქმის საშუალებას, რომ საქართველოში გამაერთიანებელი სოციალური კაპიტალის ნაკლებობაა.

გამომდინარე აქედან, ქვეყანაში, სადაც დაბალია ნდობის მაჩვენებელი, როგორც ჯგუფების, ისე ეკონომიკური ინსტიტუტების მიმართ, საკმაოდ რთულად და ნელა ვითარდება ეკონომიკა.

http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2011/04/social_capital_georgia.

<http://nasrashvili.blogspot.com/2011/05blog-post.html>.

ჩემი კვლევა მიზნად ისახავს სოციალური კაპიტალის როლის განსაზღვრას ქართული ეკონომიკის განვითარებაში. უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოში ბევრია ჯერ კიდევ გასაკეთებელი, რომ სოციალური კაპიტალი განვითარდეს და შემდეგ ხელი შეუწყოს სხვა ინსტიტუტების განვითარებას. მათ შორის ეკონომიკური ინსტიტუტის. სახელმწიფოს მსგავსად, სამოქალაქო საზოგადოების დიდი ნაწილი ძალიან გულგრილი დამოკიდებულებით გამოირჩევა სოციალური კაპიტალისადმი. რაც ძალიან ცუდად აისახება ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაზე. თუნდაც გამომდინარე იმ ფაქტორიდან რომ საქართველო ჯერ კიდევ განვითარებადი ქვეყნების სიაში იმყოფება, მნიშვნელოვანია სოციალური კაპიტალის განვითარების ხელშეწყობა. იმ ფაქტს, რომ საქართველოში საკმაოდ რთული მდგომარეობაა სოციალური კაპიტალის კუთხით ადასტურებს მრავალი სოციალური კვლევა. კავკასიის კვლევითი რესურსცენტრის კვლევებიდან კარგად ჩანს სოციალური კაპიტალის მდგომარეობა, არცთუ ისე სახარბიელოა. აქ ძირითადად ხაზგასმულია სოციალური კაპიტალის მნიშვნელობა ეკონომიკური თვალსაზრისით.

საქართველოში, საკუთარი სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად და საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად ხშირად სახელმწიფოს შეჰყურებენ, ინიციატივის აღების ნაცვლად. ქვეყანაში ჯერ კიდევ არსებობს წარმოდგენა „მამა სახელმწიფოზე“, რომლისგანაც „ზრუნვას“ მოელიან. ინდივიდუალური თუ საერთო მიზნების მისაღწევად, შედარებით მოზრდილი ჯგუფები, იშვიათად ახერხებენ ორგანიზებას.

მსოფლიო ღირებულებათა კვლევის მონაცემებით, სხვადასხვა ასოციაციებსა თუ ფორმალიზებულ სამოქალაქო აქტივობებში, საქართველოს მოქალაქეების 5%-ზე ნაკლები მონაწილეობს.

<http://www.crrcenters.org/caucasusbarometer>.

ამ მხრივ, საქართველო გარდამავალი ქვეყნების უმრავლესობასაც მნიშვნელოვნად ჩამორჩება. ამგვარ ნებაყოფლობით და სპონტანურ თანამშრომლობას, რომლის ფარგლებშიც ინდივიდები დროებით, ან გრძელვადიან პერსპექტივაში ერთიანდებიან მიზნების მისაღწევად, უდიდესი მნიშვნელობა აქვს, სახელმწიფოს დემოკრატიული ფუნქციონირების მისაღწევად და შესანარჩუნებლად, ასევე გრძელვადიანი ეკონომიკური წარმატების უზრუნველსაყოფად.

<http://www.tabula.ge/ge/story/57623-saqartvelos-socialuri-kapitalit-gharibi-sazogadoeba>

მოძიებულია (09.07.2017)

ხშირად,საქართველოსა და მსგავს ქვეყნებზე საუბრისას, სოციალური კაპიტალის მნიშვნელობას ავიწროებენ და სამოქალაქო საზოგადოების სიძლიერის საჭიროებაზე აკეთებენ აქცენტს, რაც თავისთავად მნიშვნელოვანია. თუმცა, სოციალური კაპიტალი მეტია, ვიდრე ხელისუფლების მაკონტროლებელი და დამაბალანსებელი სამოქალაქო საზოგადოება. სოციალური კაპიტალი ამ უკანასკნელის არსებობისა და გასამდიერებლადაა საჭირო.

„საქართველოში სოციალური კაპიტალის მდგომარეობას დიდწილად განსაზღვრავს, ქვეყნის ისტორიულ, კულტურული მახასიათებლები. ის უფრო ვიწრო და ლოკალურია.შესაბამისად უფრო მეტია ნდობა შიდა ჯგუფებს შორის და ნაკლებას უშვებს მასში სხვების ჩართვას.

სოციალური კაპიტალის ერთ-ერთი უმთავრესი ზეგავლენის მომხდენი ფაქტორია,საზოგადოების კონსოლიდირებულობა,მისი ღიაობა და მზაობა პარტნიორობისათვის“. (რესპოდენტი, თამარ ქარაია.12.07.2017)

„ეკონომიკური განვითარება მოითხოვს,ადამიანთა შორის,თანამშრომლობის მაღალ დონეს. თუ ადამიანთა შორის გაუცხოება არის ძალიან მაღალი,ამ შემთხვევაში არ ხდება საზოგადოების კონსოლიდაცია და მხოლოდ ვიწრო ელიტური წრის წარმომადგენლები ახდენენ,ეკონომიკური რესურსების ბატონ-პატრონობას.საზოგადოების დიდი ნაწილი კი,მხოლოდ მსახურია ელიტური წრეების.ამ შემთხვევაში,ეკონომიკური რესურსები საზოგადოებაში ვერ ნაწილდება მეტ-ნაკლები თანასწორობით და ეს წარმოშობს ასიმეტრიულ ურთიერთობას,საზოგადოებასა და ელიტებს შორის.რაც ხელს უშლის ეკონომიკის განვითარებას და აფერხებს დემოკრატიზაციის პროცესს.ხოლო,თუ მაღალია სოციალური ნდობა საზოგადოების წევრებს შორის,ასეთ შემთხვევაში, ეკონომიკის განვითარება გაცილებით სწრაფი ტემპით მიმდინარეობს“. (რესპოდენტი ზვიად აბაშიძე, 10.07.17)

„თუ საზოგადოებაში განვითარებულია სოციალური ურთიერთობები,რომელიც დამყარებულია ნდობაზე,ეს ხელს უწყობს:დემოკრატიის განვითარებას,სტაბილურობას საზოგადოებაში და ეკონომიკურ აღმავლობას.საქართველო არის გარდამავალი სახელმწიფო.ის აღარაა ავტორიტარული,თუმცა არც მომწიფებული დემოკრატიული ქვეყანა,ისეთი,როგორცაა:დასავლეთ ევროპული,ან ჩრდილო-ამერიკული ქვეყნები.

შესაბამისად, სოციალური კაპიტალიც საქართველოში არის გარდამავალი საზოგადოების კაპიტალი. სოციალური კაპიტალის განვითარებას, შესაძლებელია ხელი შეუშალოს: კორუფციამ, ტრანსნაციონალურმა დანაშაულმა და ნეპოტიზმმა. თუ კავშირები სოციალურ ჯგუფებს შორის, განვითარებულია და ეს ურთიერთობები ნდო-ბაზა და მყარებული, ამ შემთხვევაში ეკონომიკა უფრო სწრაფად ვითარდება და რაც მთავარია სწორად“. (რესპოდენტი ალექსანდრე კუხიანიძე, 10.07.17)

თავი 2.1 სოციალური კაპიტალი და საქართველოს ეკონომიკა

ქართულ ეკონომიკასა და სოციალურ კაპიტალს შორის კორელაციაზე კვლევები არ ჩატარებულა, თუმცა, სოციალური კვლევის ზოგიერთი ასპექტი (ნდობა, მოხალისეობრივ საქმიანობებში ჩართულობა და სხვა) გამოკვლეულია და მდგომარეობა ყველაზე უფრო ცუდია მთელ პოსტ-საბჭოთა სივრცეში. საქართველოში ყველაზე ცუდი შედეგი აღმოჩნდა საკუთარი შესაძლებლობებისა და საკუთარი თავის სახელმწიფოსთან მიმართების კვლევისას, როდესაც მოქალაქეთა უმრავლესობას მიაჩნია, რომ ეკონომიკური საქმიანობების უმრავლესობა სახელმწიფომ უნდა იკისროს. ეს თითქოს პარადოქსულად არ ეთანხმება საქართველოს.

მოქალაქეთა ნდობას სახელმწიფოს მიმართ, რომელიც ძალიან დაბალია. ასევე დაბალია ნდობა ერთმანეთის, სხვადასხვა გაერთიანებებისა პარტიების მიმართ.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, შესაძლებელია იმის გაანალიზება, თუ რატომ არის მოქალაქეთა კეთილდღეობა ძალიან დაბალი. რასაკვირველია, გავლენას ეკონომიკაზე მხოლოდ სოციალური კაპიტალის ნაკლებობა არ ახდენს და ეს ისტორიული პროცესებითაცაა განპირობებული, თუმცა, უდავოა ისიც, რომ ერთმანეთისადმი ნდობის დაბალი მაჩვენებელი, მოხალისეობრივი საქმიანობების ნაკლებობა და კერძო ინიციატივები აფერხებს მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარებას და ეს მაშინ, როდესაც საქართველო ბიზნესის კეთების სიმარტივის მხრივ მსოფლიოში მე-15 ადგილზეა (ბიზნესის კეთების სიადვილე 2015, 2015). ამასთან ერთად, საქართველოში აშკარად შეინიშნება ემოციური და ხშირად არარაციონალისტური კულტურა, რომელიც გავლენას ახდენს ეკონომიკურ ქცევებზე. რაც თავის მხრივ, მიუთითებს სოციალური კაპიტალის დაბალ მაჩვენებელზე.

გამომდინარე იქედან, რომ თანამშრომლობის დროს უფრო მეტად ენიჭება უპირატესობა ნათესაური კავშირების ქვეშ მყოფ ადამიანებს და მსგავს ფაქტორებს, ეს ფაქტი მნიშვნელოვნად უშლის ხელს პროფესიონალი კადრების დასაქმებას და ამ გზით ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესების ხელშეწყობას.

http://cela.ge/ge/system/files/conference_papers_tk.pdf

თავი 2.2 სოციალური კაპიტალის როლი, საქართველოს სოფლის, მეურნეობის განვითარებაში

სოფლის მეურნეობის განვითარება ეს არის ერთ-ერთი უმთავრესი ფაქტორი ეკონომიკური აღმავლობისა. მითუმეტეს თუ ეს ხდება სოციალური კაპიტალის ფონზე. სოფლის მეურნეობის განვითარება უნდა გახდეს ხელისუფლების უმთავრესი საზრუნავი, რადგან ხელი შეეწყოს გრძელვადიანი ეკონომიკური სტრატეგიების შემუშავებას. თუ რომელი პოლიტიკა იმუშავებს უკეთესად, დამოკიდებულია მრავალ ფაქტორზე, სოციალურ კაპიტალის გათვალისწინების ჩათვლით, რომელიც წარმოადგენს საზოგადოების შიდა პოტენციალს, რათა შენარჩუნებული იქნეს საზოგადოების წევრების თანამშრომლური ურთიერთობა.

ASCN-ის პროექტი „სოციალური კაპიტალის როლი სოფლის მეურნეობის განვითარებაში საქართველოში, მიზნად ისახავს სოციალური კაპიტალის როლის განსაზღვრას სოფლის განვითარებას და ამ გზის ეკონომიკის გაძლიერებას.

ASCN-ის კვლევით თანამშრომლობა შესაძლოა არსებობდეს თანასწორ მხარეებს შორის „კაპიტალად“ ჩამოყალიბების გარეშე ანუ სოციალური ძალის გარეშე, რომელიც შეიძლება წარმატებული აღმოჩნდეს ბაზარზე ან პოლიტიკურად გავლენიანი იყოს. აღნიშნული მდგომარეობა შეიძლება შევადაროთ ქვიშის საათს, სადაც სოფლის მკვიდრნი არიან ქვედა ნაწილში, ხოლო ეკონომიკური და პოლიტიკური რესურსები ზედა ნაწილში.

მიუხედავად იმისა, რომ სოფლის მაცხოვრებლები არაოფიციალურად თანამშრომლობენ ქვედა დონეზე, მათ არა აქვთ ძალა, აღნიშნული თანამშრომლობა კაპიტალად გადააქციონ, რომელიც მათ დამატებით რესურსს მოუტანს. სოფლის საზოგადოებასა და სისტემას შორის არსებული ვიწრო გასასვლელი ხელს უშლის სოფლის შემდგომ განვითარებას.

http://www.ascn.ch/en/Publications/ASCN-Brochures/mainColumnParagraphs/00/download_website.pdf

თავი 2.3 საქართველოში არსებული სოციალური კაპიტალის მდგომარეობა

CRRC-ის კვლევის მიხედვით, საქართველოში ეკონომიკური მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად და საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად ხშირად სახელმწიფოს შეჰყურებენ. ინიციატივის აღების ნაცვლად, ქვეყანაში ჯერ კიდევ არსებობს წარმოდგენა „მამა სახელ-მწიფოზე“, რომლისგანაც „ზრუნვას“ მოელიან. ინდივიდუალური თუ საერთო მიზნების მისაღწევად, შედარებით მოზრდილი ჯგუფები, იშვიათად ახერხებენ ორგანიზებას. გამომდინარე აქედან, ვფიქრობ, ასეთ პირობებში საკმაოდ რთულია საზოგადოების კონსოლიდირება და მათი მიმართვა საერთო მიზნისაკენ. შესაბამისად ქვეყანაში იქმნება საკმაოდ რთული მდგომარეობა სოციალური კაპიტალის კუთხით. რომლის პირობებშიც რთულია ეკონომიკური აღმავლობის ხელშეწყობა.

მსოფლიო ღირებულებათა კვლევის მონაცემებით, სხვადასხვა ასოციაციებსა თუ ფორმალურებულ სამოქალაქო აქტივობებში, საქართველოს მოქალაქეების 5%-ზე ნაკლები მონაწილეობს. ამ მხრივ, საქართველო გარდამავალი ქვეყნების უმრავლესობასაც მნიშვნელოვნად ჩამორჩება. ამგვარ ნებაყოფლობით და სპონტანურ თანამშრომლობას, რომლის ფარგლებშიც ინდივიდები დროებით, ან გრძელვადიანი პერიოდით ერთიანდებიან საერთო მიზნების მისაღწევად, უდიდესი მნიშვნელობა აქვს, როგორც სახელმწიფოს დემოკრატიული ფუნქციონირების მისაღწევად და შესანარჩუნებლად, ასევე გრძელვადიანი ეკონომიკური წარმატების უზრუნველსაყოფად.

სწორედ სოციალური კაპიტალის სახელით მოიხსენიებენ იმ არაფორმალურ ნორმებს, ღირებულებებს, ნდობასა თუ ჩვევებს, რაც საზოგადოებას კრავს და თანამშრომლობის უნარს უვითარებს. ეს საქართველოს მსგავსი გარდამავალი დემოკრატიებისთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია. იქ, სადაც საზოგადოების წევრები ნებაყოფლობით თანამშრომლობენ მიზნების მისაღწევად, როგორც წესი, უკეთესი ეკონომიკური მდგომარეობაა. ვიდრე ისეთ პირობებში, სადაც ეს ხდება მათი სურვილის გარეშე. <http://www.tabula.ge/ge/story/57623-saqartvelos-socialuri-kapitalit-gharibi-sazogadoeba> (11.07.2017)

ხშირად, საქართველოსა და მსგავს ქვეყნებზე საუბრისას, სოციალური კაპიტალის მნიშვნელობას ავიწროებენ და სამოქალაქო საზოგადოების სიძლიერის საჭიროებაზე აკეთებენ აქცენტს, რაც თავისთავად მნიშვნელოვანია. თუმცა, სოციალური კაპიტალი მეტია, ვიდრე ხელისუფლების მაკონტროლებელი და დამაბალანსებელი სამოქალაქო საზოგადოება. სოციალური კაპიტალი ამ უკანასკნელის არსებობისა და გასაძლიერებლად საჭირო.

ნდობა ეს არის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი, ნებისმიერი საქმიანობის განხორციელების დროს. განსაკუთრებით ეკონომიკური კეთილდღეობის მისაღწევად. ფრენსის ფუკუიამა წიგნში „ნდობა: საზოგადოებრივი ღირსება და კეთილდღეობის შექმნა“ ორი ტიპის საზოგადოებას განასხვავებს:

1. იქ, სადაც ურთიერთნდობის რადიუსი მაღალი ან დაბალია. ნდობის დაბალი რადიუსის მქონე ქვეყნების მაგალითად ჩინეთსა და იტალიას ასახელებს. სადაც, ძლიერი ოჯახურ-ნათესაური კავშირებია, რომელი კავშირებიც ხელს უშლის შედარებით დიდი, კერძო ეკონომიკური ორგანიზაციების შექმნას და „უცხო“ ადამიანების ნდობას.

2. და მეორე ნდობის ფართო რადიუსის მქონე ქვეყანად, იაპონია მოჰყავს. სხვა სარგებელთან ერთად, ეკონომიკური ურთიერთობების უფრო იოლად დაწყებისა და ნაკლებ ფასად მართვა-მოწესრიგების საშუალებას იძლევა სწორედ ისეთი ქვეყნები, სადაც ნდობის მაღალი მაჩვენებელია. (ფუკუიამა 1999)

ქვეყანაში არსებული მდგომარეობის მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, საქართველო იმყოფება გარდამავალ სტადიაზე, სადაც ნდობა, შეიძლება ითქვას საშუალო დონეზე დგას. თუმცა, CRRC-ის მიერ ჩატარებული კვლევებიდან, კარგად ჩანს, თუ როგორ აფასებენ ექსპერტები ამ ყველაფერს. ფუკუიამა საქართველოს აფასებს, როგორც ნდობის დაბალი რადიუსის მქონე ქვეყანას. რაც გულისხმობს, ეკონომიკური საქმიანობის დაწყებისათვის შედარებით რთული გზის გავლას, ვიდრე ეს ხდება ისეთ ქვეყნებში, სადაც ნდობის მაღალი რადიუსია, ხელისუფლების და საზოგადოების მიმართ. ამ შემთხვევაში დიდ როლს ასრულებს საერთაშორისო ორგანიზაციები.

CRRC-ის მიერ ჩატარებული კვლევიდან კარგად ჩანს ის სოციალური ფონი, როგორც ქვეყანაშია შექმნილი. CRRC-ის 2009 წლის კვლევის მიხედვით, მოსახლეობის თითქმის ნახევარი თვლის, რომ ოჯახური და სამეგობრო კავშირები, დასაქმებისას უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე განათლება და უნარები. ამავდროულად, უჭირთ ვიწრო ჯგუფებს (სამეგობრო, საახლობლო) შორის ხიდების გადება და საერთო პრობლემების გადასაჭრელად თანამშრომლობა.

CRRC-ის კვლევის მიხედვით, ნდობა საზოგადოების წევრების მიმართ დაბალია. მსოფლიო ღირებულებათა კვლევის 2008 წლის მონაცემებით, საქართველოს მოქალაქეების მხოლოდ 18% თვლის, რომ ადამიანების უმეტესობა სანდოა. ამ მაჩვენებლით ქვეყანა მნიშვნელოვნად ჩამორჩება დასავლური დემოკრატიების უმრესობას. იგივე მაჩვენებელი, მაგალითად, მოლდოვაში 66%-ია, უკრაინასა და რუმინეთში – 58-60%. კავკასიის ბარომეტრის 2007 წლის მონაცემებით კი, საქართველოს მოსახლეობის 15% ფატალისტურადაა განწყობილი და თვლის, რომ საკუთარ მდგომარეობას საერთოდ ვერ აკონტროლებს. რასაკვირველია, ეს ყველაფერი ხელს უშლის ეკონომიკის განვითარებას. <http://www.crrccenters.org/caucasusbarometer>. (12.07.2017.)

სოციალური კაპიტალის მკვლევარი რობერტ პატნემი სოციალური კაპიტალის მნიშვნელოვან საზომად კლუბების, გასართობი, რეკრეაციული, თუ სხვა მსგავსი სახის ორგანიზაციების წევრობას მიიჩნევს. (პატნემი 1994) ავტორის თქმით, სოციალური კაპიტალი იქ უფრო წარმოიშობა, სადაც შედარებით უცნობი ადამიანები დროს ერთად ატარებენ.

როგორც კავკასიის ბარომეტრის 2007 წლის კვლევამ აჩვენა საქართველოში მოსახლეობის მხოლოდ 0.7% დაესწრო წინა 6 თვეში შეკრებას რამე კლუბსა თუ ასოციაციაში:

სპორტული, რეკრეაციული, ხელოვნების, საგანმანათლებლო, თუ სხვა კლუბებში ჩართულობა საქართველოში 2%-ს არ აღემატება, რაც მნიშვნელოვნად ჩამორჩება დემოკრატიულ ქვეყნებს. და ასევე აფერხებენ ეკონომიკურ განვითარებას. დასავლური დემოკრატიებისგან განსხვავებით, თვალსაჩინოდ დაბალია პროფკავშირების წევრობის დონეც. ბუნებრივია, ნდობის დაბალი რადიუსი, ერთგვარი ნათესაური კავშირების გაძლიერება და თანამშრომლობის ჩვევების სისუსტე, პრობლემებს ქმნის ეკონომიკური თვალსაზრისით. CRRC-ის კვლევის მიხედვით, სოციალური კაპიტალის შესახებ, საერთაშორისო დონორებმა მსგავსი თანამშრომლობის ხელშეწყობა, უმეტესწილად, უშედეგოდ სცადეს.

CRRC-ის კვლევების მიხედვით, თანამშრომლობის ჩვევების სისუსტე ქვეყნის დემოკრატიულ განვითარებაზეც მოქმედებს. სიძლიერით არც სამოქალაქო საზოგადოება, ანუ არასამთავრობო ორგანიზაციები გამოირჩევიან. ქვეყანაში 10 ათასამდე დარეგისტრირებული არასამთავრობო ორგანიზაციაა, თუმცა მათი მესხედის კი არ

ფუნქციონირებს. <http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/198138/1/Dissertacia.pdf>

ჩემი აზრით, მსგავსი ორგანიზაციების არსებობას მხოლოდ ეკონომიკური ზიანის მოტანა შეუძლიათ ქვეყნისათვის და სხვა მეტი არაფერი. ვინაიდან, არასამთავრობო ორგანიზაციების მთავარი მისია უნდა იყოს არა ხარჯის გაზრდა ქვეყნისათვის, არამედ რეალურად საქმის კეთება.

CIVICUS Civil Society Index-ის მიხედვით, სხვადასხვა სამოქალაქო ორგანიზაციები ვიწრო ნიშნებს იკავებენ და ერთმანეთთან იშვიათად თანამშრომლობენ.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ქვეყანაში არასამთავრობო ორგანიზაციების მიმართ ნდობა ძალიან დაბალია. CIVICUS Civil Society Index-2011 წლის მონაცემების მიხედვით, არასამთავრობო ორგანიზაციების მიმართ ნდობა მხოლოდ 18 %-ს შეადგენს. რაც ბუნებრივია, ნეგატიურად აისახება, როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე მის საგარეო იმიჯზეც.

საქართველოში მოქალაქეთა ფასეულობებსა და საჭიროებებს არიან მოწყვეტილი პოლიტიკური პარტიებიც. მათი უმრავლესობა საზოგადოების დიდი ჯგუფების ინტერესებს ან ფრაგმენტულად, ან სრულებით ვერ წარმოადგენენ.

აქაც აღსანიშნავია მოქალაქეთა დაბალი მონაწილეობა. პარტიებში, ქვეყნის მოსახლეობის მხოლოდ 1%-ია გაწევრიანებული. CSI-ის მონაცემების მიხედვით, პოლიტიკური პარტიის წევრებისა და მოსახლეობის რაოდენობის კლებას გვიჩვენებს. რომელიც 2006 წელს 5%-ს აღემატებოდა. ამის ერთ-ერთი მიზეზი ისიცაა, რომ თავად პარტიები, რომლებსაც გამოკვეთილი პოლიტიკური პლატფორმა იშვიათად აქვთ, წევრებსა და მოხალისეებს არჩვენების წინ, ან აქციებისას უკეთებენ მობილიზებას. მიუხედავად უპირველესად ნათესავეებსა და მეგობრებში ხდება. სოციალური კაპიტალის მნიშვნელობა აქ იკვეთება, იმ ფაქტორიდან გამომდინარე, რომ აქცენტი გადატანილია არა ნათესაური ქსელების გამოყენებაზე და ამ გზით საქმის გაკეთებაზე, არამედ პროფესიონალი კადრების მიმართვაზე ეკონომიკურ საქმიანობაში.

მსგავსი მიდგომები, ვგულისხმობ, ნათესაური კავშირების გამოყენებას და ამ გზით კაპიტალის მშენებლობას. დამახასიათებელია ნდობის დაბალი რადიუსის მქონე ქვეყნებისაგან. რაც ხელს უშლის საზოგადოებაში, ერთმანეთისათვის უცნობი წევრების კონსოლიდაციას. რომლის არ არსებობის შემთხვევაში ვერ გაძლიერდება ეკონომიკური მდგომარეობა.

მოქალაქეთა დაბალ ჩართულობას მიმდინარე ცვლილებებში ხანდახან უკიდურესობებამდე მივყავართ. ეს ქუჩის აქციებსა და მსგავს რადიკალურ მოქმედებებში კარგად შეიმჩნევა. პასიური და არაინფორმირებული მოქალაქეების ნაწილი, შორეული დამკვირვებლები არიან. ამის გამო ხშირად ადეკვატურადაც ვერ აფასებენ მიმდინარე პროცესებს და, იმედგაცრუების შემთხვევაში, პროტესტის უკიდურეს გზებს ირჩევენ. უკანასკნელ წლებში ამის არაერთი მაგალითი ვიხილეთ. მათთვის გამოსავალს საკუთარ თავზე პასუხისმგებლობის აღება და მონაწილეობა კი არ წარმოადგენს, არამედ იმათი სხვებით ჩანაცვლება, ვინც მათი საჭიროებები „ზემოდან“ უნდა დააკმაყოფილოს.

თავის მხრივ, თუ სახელმწიფოში და საზოგადოებაში, არ იქნება დელეგირებული უფლებები, ეს გამოიწვევს მონოპოლიზაციას, მათ შორის ეკონომიკური რესურსების მონოპოლიზებას, რამდენიმე სუბიექტის ხელში, რაც ხელს უშლის საქართველოში ჯგუფებს შორის ხიდის გადებას და სოციალური კაპიტალის გაძლიერებას.

<http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/198138/1/Dissertacia.pdf>

ალბათ ყველას დაებადება კითხვა, თუ რა უშლის ხელს საქართველოში ჯგუფებს შორის ხიდე-ბის გადებასა და სოციალური კაპიტალის გაძლიერებას. ამაზე ბევრი მკვლევარი აკეთებს დასკვნას, რომელთა შორისაა ფრენსის ფუკუიამა, რომელიც საუბრობს თავის ერთ-ერთ ნაშრომში

სახელწოდებით „ნდობა“ (ფუკუიამა 1999) ავტორის თქმით, ამის ერთ-ერთ უმთავრეს მიზეზს წარმოადგენს წარსულის გამოცდილება. ფუკუიამას თქმით, პოსტსაბჭოთა ქვეყნების მსგავსად, საქართველოშიც, სოციალური კაპიტალის დამაბალი მაჩვენებელი დაკავშირებულია, ისეთ ფაქტორებთან, როდესაც ადამიანებს თავისივე ნებასურვილის საწინააღმდეგოდ აწევრიანებდნენ სხვადასხვა ტიპის ორგანიზაციებში. ეს იყო დრო, როცა მათ ნაცვლად სახელმწიფო იღებდა გადაწყვეტილებებს. მსგავს ქვეყნებში, ადამიანებს ერთმანეთის მიმართ ნდობა გაუქრათ, რომლის შედეგებს დღემდე ვიმკით. ამ ყველაფერს თან სდევს, არასტაბილური ეკონომიკური გარემოს ჩამოყალიბება. რამაც ხელი შეუწყო საზოგადოებაში, აპათიისა და ნიჰილიზმის ზრდას.

ფუკუიამას აზრით, მოქალაქეთა ძალისხმევის გარდა, სოციალური კაპიტალი შეიძლება გააძლიეროს გლობალიზაციის ფაქტორმა. ავტორის თქმით, გლობალიზაცია ახალ ჩვევებსა და პრაქტიკებს ქმნის, რომელიც სულ უფრო მეტ ადამიანს აკავშირებს ერთმანეთთან.

პატნემის თქმით, სოციალური კაპიტალის ფორმირებაზე გავლენას ახდენს კომუნიკაციის საშუალებების განვითარებაც. რომლის მაგალითად პატნემი ტელევიზიას ასახელებს. ავტორის თქმით, სოციალური ქსელების განვითარებამ გამოიწვია საზოგადოების წევრების დაშორება ერთმანეთთან, რაც ხელს უშლის სოციალური კაპიტალის გაძლიერებას. თუმცა კვლევების მიხედვით, სოციალური კაპიტალის განვითარებას ხელს არ უშლის ტექნოლოგიების განვითარება. პირიქით, საზოგადოების დიდი ნაწილი სოციალურ ქსელებს იყენებს სწორედ სოციალური კავშირების გაძლიერებასთვის. რაც საბოლოო ჯამში იწვევს სოციალური კაპიტალის განვითარების ხელშეწყობას.

CRRC-ის კვლევის მიხედვით ჩანს ეკლესიის როლი, სოციალური კაპიტალის გაძლიერების ხელშეწყობაში. სოციალური კაპიტალის ფორმირებასა და გაძლიერებაში, რელიგიას ყოველთვის დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა და აქვს. უფრო კონკრეტულად რელიგიური ორგანიზაციების წევრობასა და რელიგიურ მსახურებაში მონაწილეობას.

ღია მმართველობა საქართველო-ს კვლევის მიხედვით, საქართველოს მოსახლეობის 90%-ზე მეტი რელიგიურია, მათგან 80%-ზე მეტი კი მართლმადიდებელი.

თუმცა, როგორც ფონდ ღია საზოგადოება საქართველოს მიერ ჩატარებულმა კვლევებმა აჩვენა, რელიგიურ მსახურებებს კვირაში 1-ზე მეტჯერ მოსახლეობის მხოლოდ 5,9% ესწრება, ხოლო ერთხელ 11,5%. კვლევამ საბოლოოდ აჩვენა, რომ რელიგიურად მოსახლეობის 5-12% ცხოვრობს, ეკლესიასა და რელიგიას კი უფრო ტრადიციული დატვირთვა აქვს, ვიდრე რეალურად მოქმედი და გავლენიანი საზოგადოებრივი ინსტიტუტის.

სოციალური კაპიტალის გასაძლიერებლად ქვეყნის მმართველებსაც საკუთარი ბერკეტები აქვთ. მნიშვნელოვანია, საკუთრების უფლებისა და საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, რათა ადამიანებმა ხელსაყრელ გარემოში მოახერხონ თანამშრომლობა. გარდა ამისა, გასათვალისწინებელია მისი გავლენა განათლების სფეროში. ყველაზე მნიშვნელოვანი კი, ამ თვალსაზრისით, კერძო ინიციატივებისთვის ხელსაყრელი გარემოს შექმნაა.

განსაკუთრებით ისეთ სფეროებში, როგორცაა: ეკონომიკა, განათლება და ჯანდაცვა. რაც უფრო ნაკლები იქნება სახელმწიფოს როლი ამ სფეროებში, ინდივიდები საკუთარი საჭიროებების დაკმაყოფილებას, ცენტრის ჩარევის გარეშე, მათ ექნებათ მეტი საკუთარი შესაძლებლობის გამოვლენისა და მყარი სოციალური კაპიტალის მშენებლობისა.

http://crrc.ge/uploads/tiny_mce/documents/Completed_projects/Volunteerism_Report_GEO.pdf.

თავი 3 სოციალური მედია და სოციალური კაპიტალი

სოციალური მედიის მკვლევარნი მიიჩნევენ, რომ სოციალურ ქსელებს სოციალური ცხოვრებისა და ურთიერთობების შეცვლის პოტენციალი აქვთ როგორც ინტერპერსონალურ, ისე საზოგადოებრივ დონეზე. რაც დაკავშირებულია სოციალურ კაპიტალთან. სოციალური ქსელები, ხელს უწყობს ჯგუფების დაახლოებას ერთმანეთთან, ასევე ინდივიდების გაერთიანებას ჯგუფად, რაც საბოლოო ჯამში ხელს უწყობს სოციალური კაპიტალის განვითარებას. (Ellison, Lampe, Steinfield, 2009, გვ. 6).

შესაბამისად, ახალი მედია და მასში არსებული სოციალური ქსელები საუკეთესო საშუალებაა სოციალური კაპიტალის შექმნისა და შენარჩუნებისთვის. სოციალურ მეცნიერებაში სოციალურ კაპიტალს, ძირითადად, ორ ტიპად ყოფენ: მაკავშირებელი (bridging) და კავშირების გამამყარებელი (bonding) (Putnam, 2000). პირველი ფორმა გულისხმობს, „სუსტ კავშირებს“ რაც ხელს უშლის საზოგადოების კონსოლიდაციას.რომლის საპირისპირო ვითარება გვხვდება სოციალური კაპიტალის მეორე ფორმის დროს.რაც გულისხმობს,გამაერთიანებელ სოციალურ კაპიტალს. უკვე ჩატარებული კვლევებიდან და ჩემს მიერ მოპოვებულ მასალებზე დაყრდნობით, საქართველოში სოციალური კაპიტალის შემაკავებელი ფორმაა,რაც არ იძლევა გამაერთიანებელი სოციალური კაპიტალის გაძლიერების შესაძლებლობას.

სოციალური კაპიტალის და სოციალური ქსელების როლზე საუბრობს (Ellison, 2008, გვ. 221). რომლის მიხედვითაც სოციალური ქსელების განვითარება ხელს უწყობს სოციალური კაპიტალის განვითარებას.

ექსპერტები,რომლებიც სოციალური მედიის გზით სოციალური კაპიტალის შექმნის შესაძლებლობაზე საუბრობენ,სოციალური კაპიტალის სხვადასხვა ასპექტებზე ამხვილებენ ყურადღებას:ზოგიერთი მათგანი,მაგალითად,ბურდიე საუბრობს ვერტიკალურ და ჰორიზონტალურ კაპიტალზე.

ვერტიკალური და ჰორიზონტალური კაპიტალი, ფიგურალურად, იმ შეხედულებებს მოიაზრებს, რომელთა თანახმად, სოციალური მედიით შექმნილი სოციალური კაპიტალის საშუალებით, შესაძლებელია სოციალური იერარქიის უფრო მაღალ საფეხურზე მოხვედრა.

ფორმალურად და არაფორმალურ კაპიტალზე საუბრისას, შეგვიძლია გამოვყოთ ორი ძირითადი მიმართულება: პირველი ეს არის კავშირები, რომლებიც ყალიბდება სხვადასხვა ორგანიზაციებს შორის, ანდა მომხმარებელსა და ორგანიზაციებს შორის. მაგალითად , ბიოლის ფონდი, ASCN ან რომელიმე სხვა ფონდი, რომელიც საკუთარ სიახლეებს აშუქებს ფეისბუქის მეშვეობით. გარდა ამისა, ფეისბუქს აქვს ფუნქცია, რომ შექმნას გარკვეული არაფორმალური გაერთიანებები თუ ჯგუფები, სადაც საერთო შეხედულებების მქონე ადამიანები მოიყრიან თავს. რაც თავის მხრივ ხელს უწყობს სოციალური კაპიტალის განვითარებას.

სოციალური კაპიტალის თვალსაზრისით, აღსანიშნავია პიროვნულ ემოციური ურთიერთობებიც. ექსპერტების უმრავლესობა ღიად აფიქსირებენ იმ პოზიციას,რომ სოციალური ქსელები მნიშვნელოვანია სოციალური კაპიტალის განვითარების თვალსაზრისით.

ასევე არასამთავრობო ორგანიზაციები, რომელთა მასების მობილიზაციის ძირითად წყაროს წარმოადგენს სოციალური ქსელები, რაც ხელს უწყობს გარკვეული ჯგუფების გაერთიანებას და ამ გზით საერთო მიზნებისაკენ სწრაფვას. სოციალური ქსელების გამოყენება, სოციალური კაპიტალის განვითარებისათვის, ასევე მნიშვნელოვანია ეკონომიკური განვითარების თვალსაზრისით. გამომდინარე იქედან, რომ ასეთ დროს მინიმალური ეკონომიკური დანახარჯებით ხდება მასების მობილიზება. აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ სოციალურ მედიაში მეგობრის ფუნქცია უფრო ადვილად ლავირებადია, ვიდრე რეალურ ცხოვრებაში, იმ მიზეზის გამო, რომ სოციალურ მედიაში შეგიძლია მარტივად გამოხატო შენი გრძნობები თუ შეხედულებები; გარდა ამისა, შეგიძლია მარტივად აირიღო თავიდან კონფლიქტები. რაც ადამიანებს ეხმარება რეალური სოციალური კაპიტალის ფორმირებაში.

გარდა იმისა, რომ სოციალური ქსელები ხელს უწყობს, სოციალური კაპიტალის მშენებლობას, ასევე მნიშვნელოვან დატვირთვას იძენს, უკვე არსებული კავშირების შენარჩუნებაში.

<https://ge.boell.org/ka/2017/05/05/socialuri-kselebi-samxret-kavkasiashi-arapormalur-praktikata-porme-bi-da-punkciebi>

სიმბოლური კაპიტალის მნიშვნელობა. ფრანგი სოციოლოგი და ფილოსოფოსი პიერ ბურდიე, ძალაუფლების მნიშვნელოვან წყაროს უკავშირებს „სიმბოლურ კაპიტალს“. ბურდიეს მიხედვით, სიმბოლური კაპიტალის ფუნდამენტური გაგება იმაში მდგომარეობს, რომ ეს არის იმგვარი სოციალური პოზიცია რა დროსაც ადამიანების მიმართ გამოხატულია ძალიან დიდი ყურადღება სხვისი მხრიდან (რაც ადამიანებში იწვევს გარკვეულ პრესტიჟს, პატივისცემას, ‘ნდობას’ და ა.შ.) უფრო მარტივად რომ ვთქვათ, ეს არის სოციალური აქტორის რესურსი, რომელიც მთლიანად ეფუძნება პრესტიჟსა და აღიარებას. ბურდიე, ზოგადად საშუალო ფენის ინტელექტუალებს უკავშირებს ასეთი სიმბოლური კაპიტალის ფლობას.

სიმბოლური კაპიტალის მნიშვნელობას, ბურდიე ხაზს უსვამს სოციალური კაპიტალის განვითარების თვალსაზრისით.

<http://european.ge/liberali-inteleqtualebi-da-simboluri-kapitali-socialuri-gaucxoeba-saqartveloshi/>

თავი 3.1 სოციალური ქსელების ეკონომიკური მნიშვნელობა

კომუნისტურ ხანაში ქსელების მთავარი ფუნქცია ეკონომიკური ფუნქცია იყო. დღესდღეობით დეფიციტური საქონლისა თუ პროდუქციის შოვნა ან მომსახურების მიღება უკვე ნაკლებად პრობლემატურია. სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების ფინანსური კრიზისით შეძრულმა ეკონომიკურმა სისტემებმა, გვიანი 1990-იანი წლებიდან მოყოლებული, თანდათანობითი გაჯანსაღება დაიწყო. მათი ადგილობრივი ეკონომიკა ნაბიჯ-ნაბიჯ გადავიდა საბაზრო ეკონომიკაზე, რამაც საქონლისა და მომსახურების დეფიციტი შეამცირა. ამ ცვლილებების მიღმა, საქართველოც არ დარჩენილა. სახელმწიფო კომუნიზმის შემდგომ, ფუფუნების საქონელი და მანამდე დეფიციტური პროდუქტები უცებ საბაზრო ფასად გახდა ხელმისაწვდომი. გამომდინარე აქედან არაფორმალურმა ქსელებმა მათი „შოვნის ფუნქცია“ დაკარგა. დეფიციტური ეკონომიკა ნელ-ნელა საბაზრო ეკონომიკად ჩამოყალიბდა, სადაც, პირიქით, ფული იქცა დეფიციტურ რესურსად. <https://www.radiotavisupleba.ge/a/blogi-giorgi-tskhadaia-socialuri-qselebi/27513213.html> (13.07.17)

ქსელთა ეკონომიკურმა ფუნქციამ დეფიციტური საქონლის შოვნიდან ფინანსური წყაროების მოპოვების შესაძლებლობაზე გადაინაცვლა. როგორც მთელ კავკასიაში ჩატარებული კვლევები ადასტურებს, [19] არაფორმალურმა ქსელებმა მთელ პოსტკომუნისტურ ხანაში გამოვლინება ჰპოვა. სამსახურის შოვნის, საკრედიტო დაფინანსების მოპოვებისა და რაც შეიძლება სანდო პირებისგან ფულის სესხების საქმეში. დღესდღეობით, საბაზრო მონაწილეს პირველ რიგში ის აინტერესებს, რომ კარგად ანაზღაურებადი და დაწინაურების პერსპექტივის მქონე სამსახური ჰქონდეს და ფული მარტივად იშოვოს. რასაც ადასტურებს ზემოთ ხსენებული კვლევები.

ამ ფონზე კი, პრაქტიკულად არ არსებობს სახელმწიფო სოციალური დაზღვევა, ხოლო ნაკლებად სანდო საფინანსო დაწესებულებების გავლით წარმოებული სოციალური დაზღვევის პირობებში უმუშევრობის დონე კატასტროფულად იზრდება, არაფორმალურ ქსელებს ინსტიტუციური დეფიციტის რამდენადმე შევსება მაინც შეუძლიათ საკუთარი წევრებისთვის ყველაზე სასურველი რესურსებისკენ მიმავალი გზის გახსნით: კერძოდ კი, სამუშაო ადგილებისა და კრედიტების თვალსაზრისით. ამგვარად, არაფორმალურმა ქსელებმა ფუნქცია არათუ არ დაკარგა, არამედ ეკონომიკური თვალსაზრისით უფრო მნიშვნელოვანიც კი გახდა.

ვინაიდან მოსახლეობის დიდი ნაწილი სიღარიბეში ცხოვრობს, კარგი სამსახური კი იშვიათობაა, სოციალური ქსელები ადამიანებს ეხმარებათ სამსახურის მოძებნაში და ამ გზით თვითრეალიზების გამარტივებაში. სამწუხაროდ, ისეთ ქვეყნებში, სადაც ძირითადად შემაკავებელი სოციალური კაპიტალი არსებობს, ასეთ პირობებში ადამიანებს უხდებათ გავლენიანი კავშირების გამოყენების გზით დასაქმება. რაც თავის მხრივ ხელს უშლის სოციალური კაპიტალის განვითარებას.

არსებული ფაქტორი არაფორმალურ ქსელთა ეკონომიკურ ფუნქციებსა და პოლიტიკურ საქმიანობას ერთმანეთს უკავშირებს. გამომდინარე იქედან რომ საქართველოში ბიზნესსა და პოლიტიკას შორის მკაცრი ზღვარი არ არსებობს, ეკონომიკური სარგებლიანობის მოპოვება პირველ რიგში განისაზღვრება პოლიტიკოსებისკენ მიმავალი გზის პოვნის უნარით. რაც გულისხმობს, ნაცნობობის, ან გავლენიანი კავშირების გამოყენების გზით ბიზნესის კეთებას და ეკონომიკური კიკეთების მოპოვებას.

ძალაუფლების მქონე ელიტასთან კავშირების ქონა სამსახურებზე და ფინანსურ რესურსებზე წარმატებული ნადირობის მნიშვნელოვანი ფაქტორია. ვისაც ასეთი გავლენიანი კონტაქტები არ გააჩნია და ძალაუფლების მქონე ელიტის „მაღალი ხარისხის“ მომსახურებაზე ხელი არ მიუწვდება. ასეთი ადამიანები მხოლოდ იმ საზოგადო საქონლით უნდა დაკმაყოფილდეს, რომელსაც მას საკუთარი სანათესაო და სამეგობრო სთავაზობს.

არაფორმალური ქსელების სოციალური ფუნქციები ოჯახის, მეგობრებისა და სოციალური საქმეების ერთმანეთთან მჭიდრო ურთიერთობით იქმნება. არაფორმალური ქსელების როლი დიდია, სოციალური ღონისძიებების მოწყობისას. არაფორმალურ გჯუფებს და ორგანიზაციებს საქართველოში ძირითადად, კერძო საზოგადოებრივი თავშეყრის დატვირთვა აქვს. სადაც ნაკლებად ხდება სხვადასხვა პრობლემატური თუ აქტუალური საკითხების განხილვა. ზოგადად საქართველოში მცხოვრებთ, ურჩევნიათ სხვადასხვა არაფორმალურ ჯგუფებთან იქონიონ კავშირი, ვიდრე სამოქალაქო საზოგადოებრივ შეკრებებში მიიღოს მონაწილეობა. თანამედროვე საზოგადოებაშიც, საბჭოთა პერიოდის მსგავსად, ქსელები სოციალური კაპიტალის დაგროვების ყველაზე უფრო პოპულარული საშუალებაა. [21]

არაფორმალური ქსელების სოციალური ფუნქციები, პირველ რიგში, ამ კავშირების პოლიტიკასა და ეკონომიკაში არსებულ გავლენას უკავშირდება. პოლიტიკაში ისინი წმინდა პროფესიულ კავშირებს სოციალურ ელფერს ძალაუფლების მქონე ელიტის წევრები კი, ქსელების კულტივირების მიზნით, თავიანთი რანგის პიროვნებებთან ცოცხალ ურთიერთობებს სხვადასხვა ოჯახური შეკრების მეშვეობით ინარჩუნებენ. სოციალური ურთიერთობები უფრო საქმიანი ორიენტაციის მქონე პოლიტიკურ ქსელებში, ნდობის ფაქტორს აძლიერებს და ის სანაცნობო-სამეგობრო ქსელის დონეზე აჰყავს. ამის მსგავსად არაფორმალური ქსელები ეკონომიკაშიც ნდობის გაძლიერებასა და ადამიანური ურთიერთობების გაღრმავებაზეა ორიენტირებული.. ამრიგად, ქსელის წევრებს შორის არსებული კარგად ჩამოყალიბებული სოციალური ერთობა იმას იწვევს, რომ წევრები ერთმანეთს მუდმივად დახმარებას უწევენ და ერთმანეთთან ისეთ სანდო ურთიერთობაში შედიან, რომლებშიც ფულს ხშირ შემთხვევაში მნიშვნელობა აღარ აქვს.

<https://courses.students.ubc.ca/cs/main?dept=BIOL&pname=subjarea&req=1&tname=subjareas>

დასკვნა

დასკვნის სახით, სოციალური კაპიტალის შესახებ საქართველოში, შეიძლება ითქვას, რომ საზოგადოებაში არსებობს აზრთა სხვადასხვაობა, იმის შესახებ, თუ როგორია სოციალური კაპიტალის ფონი. იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველო არის გარდამავალი სახელმწიფო, და ქვეყანაში ჯერ კიდევ არ არის მდგრადი დემოკრატიული ინსტიტუტები. შესაბამისად, სოციალური კაპიტალიც საქართველოში არის გარდამავალი საზოგადოების კაპიტალი. მნიშვნელოვანია ამ კუთხით, შესაბამისი სახელმწიფო ინსტიტუტების გაძლიერება და ამ გზით სოციალური კაპიტალის განვითარებისათვის ხელშეწყობა.

ქვეყანაში ისევ არსებობს კომუნისტური წარსულის ნიშნები, რაც საზოგადოების დი ნაწილს ხელს უშლის, გარკვეული ტიპის ჯგუფებთან კავშირში. ქართული სახელმწიფოებრიობის მშენებლობის გზა საკამოდ რთული და ხანგრძლივი აღმოჩნა. შესაბამისად, სოციალური კაპიტალიც, სახელმწიფო ინსტიტუტებთან ერთად განიცდის ევოლუციას. სოციალური კაპიტალის ხარისხი დიდწილად, დამოკიდებულია სახელმწიფო მმართველობის ფორმაზე. რატომღუნდა ავტორიტარული მმართველობის პირობებში სოციალური კაპიტალის განვითარება წარმოუდგენლად რთულია. იმისთვის, რომ სოციალური კაპიტალი განვითარდეს, აუცილებელია მდგრადი სახელმწიფო ინსტიტუტების მშენებლობა, დემოკრატიულ ჩარჩოებში. გამომდინარე იქედან, რომ საქართველო არაა ავტორიტარული სახელმწიფო და შედარებით მზარდია დემოკრატიული პროცესები, ქვეყანას შესწევს უნარი, რომ სწრაფი ტემპებით მოხდეს სოციალური კაპიტალის მშენებლობა, რაც ხელს შეუწყობს ეკონომიკის განვითარებას. მნიშვნელოვანია სოციალური კაპიტალის ხელშეწყობა ეკონომიკის განვითარების თვალსაზრისით. ქვეყანაში არსებული სახელმწიფო მმართველობის ფორმებიდან და შექმნილი ეკონომიკური ვითარებიდან გამომდინარე, შესაძლებელია ითქვას, რომ დღესდღეობით საქართველოში არსებობს, უმეტესწილად შემაკავებელი სოციალური კაპიტალი, ვიდრე გამაერთიანებელი. ეს დაკავშირებულია იმასთან, რომ ქვეყანა მყარად არ დგას დემოკრატიული განვითარების გზაზე და საჭიროა კიდევ უფრო მეტი მუშაობა ამ მიმართულებით.

ასევე მნიშვნელოვანია ქვეყანაში, არასამთავრობო ორგანიზაციების და სამოქალაქო საზოგადოების გააქტიურება სოციალური კაპიტალის განვითარების კუთხით. მიუხედავად ამისა, თუ შედარებას მოვახდენთ სოციალური განვითარების თვალსაზრისით ჩვენს მეზობელ სახელმწიფოებთან, იგივე სომხეთი, აზერბაიჯანი, რუსეთი და უკრაინა. საქართველოში სოციალური კაპიტალის მდგომარეობა ამ ქვეყნებთან შედარებით, საკმაოდ მაღალია. რისი თქმის შესაძლებლობასაც მაძლევს, ის კვლევები, რომლებიც ჩატარებულია ამ მიმართულებით და ასევე, ის ინტერვიუები, რომლებიც ჩაწერე სოციალურ კაპიტალზე მომუშავე კომპეტენტურ პიროვნებებთან.

პერსპექტივაში, თუ საქართველოში განვითარდება მდგრადი პოლიტიკური და ეკონომიკური ინსტიტუტები, ეს გამოიწვევს სოციალური კაპიტალის ზრდას, რაც ხელს შეუწყობს ეკონომიკის განვითარებას.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. http://cela.ge/ge/system/files/conference_papers.tk.pdf
2. http://crrc.ge/uploads/tiny_mce/documents/Completed-projects/Volunteerism_Report_GEO.pdf
3. [GUISÁN, Modelos de capital humano y crecimiento económico: efecto inversión y otros efectos indirectos, 2002\).](#)
4. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/1999/reforms/fukuyama.htm#I>
5. <http://www.crrccenters.org/caucasusbarometer>
6. http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2011/04/social_capital_georgia
7. <http://nasrashvili.blogspot.com/2011/05blog-post.html>
8. <http://www.ascn.ch/en/Publications/ASCN->
9. <http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/198138/1/Dissertacia.pdf>
10. <https://ge.boell.org/ka/2017/05/05/socialuri-kselebi-samxret-kavkasiashi-arapormalur-praktikata-porme-bi-da-punkciebi>
11. <https://www.radiotavisupleba.ge/a/blogi-giorgi-tskhadaia-socialuri-qselebi/27513213.html>
12. <http://european.ge/liberali-inteleqtualebi-da-simboluri-kapitali-socialuri-gaucxoeba-saqartveloshi/>
13. <https://courses.students.ubc.ca/cs/main?dept=BIOL&pname=subjarea&req=1&tname=subjareas>
14. <http://www.tabula.ge/ge/story/57623-saqartvelos-socialuri-kapitalit-gharibi-sazogadoeba>

15. [Adam, F. and Rončević B. \(2003\). 'Social capital: recent debates and research trends'. *Social Science Information*, 42 \(2\), 155-183.](#)
16. <http://www.ascn.ch/en/Events/Annual-Conference-2015.html>
17. [Robert D. Putnam, *Making Democracy Work, Civic Traditions in Modern Italy*, Princeton University Press, 1994](#)
18. <http://cssge.ge/%E1%83%A1%E1%83%9D%E1%83%AA%E1%83%98%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%98-%E1%83%99%E1%83%90%E1%83%9E%E1%83%98%E1%83%A2%E1%83%90%E1%83%A%E1%83%98%E1%83%A1-%E1%83%A0%E1%83%9D%E1%83%9A%E1%83%98/>
19. კუხიანიძე, ა (2017.10.07) ინტერვიუ, სოციალური კაპიტალის თემაზე. (თ, წიქარიშვილი, Interviewer)
20. აბაშიძე, ზ (2017.10.07) ინტერვიუ, სოციალური კაპიტალის თემაზე. (თ, წიქარიშვილი, Interviewer)
21. ქარაია, თ (2017.12.07) ინტერვიუ, სოციალური კაპიტალის თემაზე. (თ, წიქარიშვილი, Interviewer)

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

MA Candidate Teimuraz Tsikarishvili

The Role of Social Capital in the Development of Georgian Economy

2003-2012

Political Sciences

Thesis is to gain MA Degree in Political Sciences

Supervisor Salome Dondua

Tbilisi 2017

ივ.ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

გოგი ლატარია

მოქალაქეთა ნდობა პოლიციის მიმართ საქართველოში
(2003-2016 წლები)

პოლიტიკური მეცნიერების სამაგისტრო პროგრამა
სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია პოლიტიკის მეცნიერების
მაგისტრის ხარისხის მოსაპოვებლად

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: პროფესორი ალექსანდრე კუხიანიძე
თანახელმძღვანელი: მიხეილ სადალაშვილი

თბილისი, 2017

ანოტაცია

თემა ეხება მოქალაქეთა ნდობას პოლიციის მიმართ საქართველოში. სახელმწიფოს ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ინსტიტუტი არის პოლიცია, რომლის ძირითადი ფუნქციები არის დანაშაულის თავიდან აცილება, დანაშაულის გამოვლენა, საზოგადოების უსაფრთხოება და მართლწესრიგის დაცვა. ასევე, მნიშვნელოვანია თუ როგორი ნდობა გააჩნიათ მოქალაქეებს პოლიციის მიმართ, როგორ აფასებს მოსახლეობა მათ საქმიანობას.

პირველი თავი შეეხება ნდობის და პოლიციის არსს. რა არის პოლიცია, რატომ არის მისი, როგორც ინსტიტუტის საქმიანობა მნიშვნელოვანი. აგრეთვე, განხილულია ნდობის მნიშვნელობა და მის ირგვლივ არსებული თეორიული მიდგომები. მიმოვიხილავ ევროპაში არსებულ კვლევებს, თუ რომელ სახელმწიფოებში არის ყველაზე მაღალი ნდობა პოლიციის მიმართ. აგრეთვე, თუ რა როლი ენიჭება საქართველოში პოლიციას და რა გზა განვლო მან.

მეორე თავში აღწერილია საქართველოში რეგისტრირებული და გამოძიებული დანაშაულების სტატისტიკა და ამ პერიოდში როგორი იყო ნდობის მაჩვენებელი პოლიციისადმი.

ბოლო, მესამე თავში მოცემულია ადგლობრივი და საერთაშორისო ორგანიზაციების ანგარიშები და რეკომენდაციები. აგრეთვე, ჩატარებული სიღმისეული ინტერვიუს ანალიზი.

Annotation

The topic concerns citizen's trust towards police in Georgia. One of the important instances of the state is the police, whose main functions are the prevent crime, identify the crime, protect public and protect the law. It is also important to know what kind of trust the population have about police to understand how they value their activities.

The first chapter deals with the confidence and the essence of the police. What is the police, why is it important as the institutions's work? Also, the important of trust and the theoretical approaches around it are discussed. Let me review the researches in Europe in which states the highest confidence in the police. Also, what role is given in the police in Georgia and what way the Georgia and what way Georgian police have gone through.

The secons chapter descriebes te statistics of registered and investigated offenses in Georgia and what was the confidence rate of the police in this period.

In the last the third chapter provides reports and recommendations of local and international organizations. Also, analyzed in-depth interview.

Author: Gogi Lataria

Title: Citizens' trust towards police in Georgia (2003-2016)

სარჩევი

შესავალი.....	5
თავი I ნდობა და პოლიცია.....	14
1.1 ნდობის ცნება	14
1.2 პოლიციის არსი.....	18
1.3 საერთაშორისო გამოცდილება	22
1.4 ქართული გამოცდილება.....	23
თავი II საქართველოში გამოძიებული საქმეების და პოლიციის მიმართ ნდობის სტატისტიკა წლების მიხედვით	32
2.1 გამოძიებული საქმეები 2013 წლამდე.....	32
2.2 ნდობის მაჩვენებელი 2013 წალმდე.....	33
2.3 გამოძიებული საქმეები 2013 წლიდან	35
2.4 მოქალაქეთა ნდობა 2013 წლიდან.....	39
თავი III. ადგილობრივი და საერთაშორისო ორგანიზაციების შეფასება.....	41
3.1 ევროკავშირის რეკომენდაციები შეფასებები.....	41
3.2 საქართველოში მოქმედი ადგილობრივი და საერთაშორისო ორგანიზაციების.....	42
3.3 სიღრმისეული ინტერვიუ (ანალიზი)	48
დასკვნა	50
ბიბლიოგრაფია.....	53
დანართი:.....	59Error! Bookmark not defined.

შესავალი

საქართველო განვითარების პროცესში მყოფი სახელმწიფოა, რომლის დამოუკიდებლობა 26 წელიწადს ითვლის. აღსანიშნავია მისი პოსტსაბჭოთა წარსული და ტოტალიტარული რეჟიმის გამოცდილება, რაც ძალიან დიდი დაბრკოლებას დემოკრატიული ღირებულებების დამკვიდრებისათვის. დამოკრტიული განვითარებისათვის მნიშვნელოვანია ძლიერი და დამოუკიდებელი ინსტიტუტების არსებობა, რადგან თავდაპირველად, ახალგაზრდა და გამოუცდელ, დემოკრატიის მშენებლობის პროცესში მყოფი სახელმწიფოებისათვის დამახასიათებელია პოლიტიკური კრიზისები და თუ ინსტიტუტები არ არის ძლიერი შესაძლოა ჩამოიშალოს სახელმწიფო, ხოლო ძლიერი ინსტიტუტები ასეთი პროცესების დროს ინარჩუნებს ქვეყნას, როგორც ერთიან ორგანიზმს. ძლიერი პოლიტიკური ინსტიტუტი თავისი ბუნებით არის ქვეყნის შიდა სტაბილურობის გარანტი, რომელსაც შეუძლია ავტომატურ რეჟიმში დაარეგულიროს მიმდინარე პროცესები და თავიდან აიცილოს რომელიმე ერთი კონკრეტული პიროვნების მიერ დაშვებული შეცდომის შედეგად მიღებული უარყოფითი შედეგები.

ინსტიტუტების გამართულად საქმიანობის ერთ-ერთი თვალსაჩინო მაგალითია თუ როგორი ნდობა აქვთ მოქალაქეებს მათ მიმართ. ნაშრომი ეხება პოლიციის მიმართ მოქალაქეების ნდობას საქართველოში, რადგან ეს ინსტიტუტი არის ყველაზე თვალშისაცემი საზოგადოებისათვის. აგრეთვე, პოლიცია არის ის ორგანო, რომელიც უზრუნველყოფს ქვეყანაში მოქალაქეთა დაცულობას და უსაფრთხოებას.

პირველ თავში განხილული იქნება ნდობასთან დაკავშირებით არსებული თეორიული მიდგომების ანალიზი, რადგან კარგად იყოს გააზრებული თუ რა არის ნდობა ინსტიტუტების მიმართ და რას გულისხმობს ნდობის ცნება. აგრეთვე, თუ რა არის პოლიცია, რატომ არის აცულებელი მისი არსებობა, რამ წარმოშვა მისი როგორც ინსტიტუტის შექმნის აუცილებლობა. ასევე, კავშირების დადგენა ნდობის და პოლიციის, როგორც ინსტიტუტის, გამართულად მუშაობას შორის. ამ კუთხით იქნება

გამოყენებული ევროპული ქვეყნების გამოცდილება თუ როგორ აფასებენ და უყურებენ იქ ამ საკითხს, მაგალითად მოყვანილი იქნება ჩატარებული კვლევები.

შემდეგ თავში იქნება მოყვანილი საქართველოში არსებული კვლევითი ორგანიზაციების კვლევები მოქალაქეების ნდობასთან დაკავშირებით პოლიციის მიმართ და განხილული იქნება შინაგან საქმეთა სამინისტროს რეგისტრირებული და გამოძიებული საქმეების სტატისტიკა.

ბოლო, მესამე თავი მოიცავს ადგილობრივი და საერთაშორისო ორგანიზაციების დასკვნებს მოცემულ თემასთან დაკავშირებით და აგრეთვე განხილული იქნება ჩემს მიერ ჩატარებული სიღრმისეული ინტერვიუს შედეგები.

თემის აქტუალურობა

პოლიცია არის სახელმწიფოსათვის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ინსტიტუტი. მისი მოვალეობა არ არის მხოლოდ დანაშაულის გახსნა და დამნაშავეების გამოვლენა, არამედ დანაშაულის და უწყერილობის პრევენცია. ამისათვის მნიშვნელოვანია პოლიცია ყოველდღიურ კავშირში იყოს საზოგადოებასთან, იცნობდეს მის პრობლემატიკას, ის არ უნდა შემოიფარგლოს მხოლოდ მოქალაქეთა მიმართვაზე რეაგირებით, არამედ უნდა იყოს ჩართული საზოგადოებრივ ყოველდღიურ ცხოვრებაში. მოქალაქეებისათვის პოლიცია უნდა იყოს მათი საზოგადოების ჩვეულებრივი წევრი და მათთან კავშირი და თამაშრომლობა იყოს მარტივად შესაძლებელი. ამით პოლიციის საქმიანობა უფრო გამჭვირვალეა და იქმნება კარგი განწყობა მის მიმართ. ეს ფაქტორები მოქალაქეებში იწვევს ნდობის მაჩვენებლის მატებას.

საქართველოში პოლიცია ასოცირდებოდა ყველაზე კორუმპირებულ დანაშაულებრივ ორგანოსთან, რადგან კანონის დამცველნი თავად არღვევდნენ მას. პოლიციელები, ყველა გამოკითხვის მიხედვით საქართველოში ყველაზე კორუმპირებულ საჯარო მოხელეებად სახელდებოდნენ. საზოგადოებას ნდობა მათ მიმართ არ გააჩნდათ. 2003 წლის შემდგომ გატარებული რეფორმების შედეგად,

როდესაც მოხდა პოლიციელთა გაუმჯობესებული ტექნოლოგიით აღჭურვა, ხელფასის მომატება, კორუმპირებული კადრების განთავისუფლება შინაგან საქმეთა სამინისტროდან და ამ ორგანომ მოქალაქეებთან დაიწყო დაახლოება, საზოგადოების მხრიდან მათ მიმართ ნდობა გაჩნდა. სწორედ, მოქალაქეებში ნდობა პოლიციის მიმართ არის სამაგისტრო ნაშრომის თემა.

კვლევის მიზანი

აღნიშნული კვლევის მიზანია საქართველოში პოლიციის მიმართ მოქალაქეების მხრიდან ნდობის მაჩვენებლის აღწერა და მასში გამოკვეთილი ცვლადების როლის დადგენა. თუ რა როლი ენიჭება პოლიციის გამჭვირვალობას, ოპერატიულობას და რამდენად მოქმედებენ ეს ფაქტორები ნდობის მაჩვენებელზე. აგრეთვე, გამოუძიებელი საქმეების გამოძიება და გადახედვა, რამდენად არის კავშირში ნდობის მაჩვენებლის მატებაზე მოქალაქეებში.

ამოცანები

არსებული მიზნებიდან გამომდინარე გვაქვს შემდეგი ამოცანები:

1. პოლიციის მიმართ ნდობის ცნებისა და პოლიციის არსის განმარტება.
2. ქართული პოლიციის გამჭვირვალობისა და ოპერატიულობის კავშირის დადგენა ნდობასთან მიმართებაში.
3. წლების მიხედვით რეგისტრირებული და გამოძიებული დანაშაულების ანალიზი.

თეორიული ჩარჩო

სამაგისტრო ნაშრომში გტამოყენებული არის შესრულების თეორია (Performance theory), რომელიც ნდობას და უნდობლობას განიხილავს ინსტიტუტების მიერ თავიანთი საქმიანობის შესრულების შესაბამისად. ის ხაზს უსვამს მოქალაქეთა მოლოდინს თუ როგორ შეასრულებენ უწყებები თავიანთ საქმიანობას. ამ თეორიის მთავარი მოცემულობა ის არის, რომ ის სახელმწიფო ინსტიტუტები, რომლებიც კარგად ასრულებენ თავიანთ მოვალეობებს, იმსახურებენ მოქალაქეთა მაღალ ნდობას, ხოლო

ინსტიტუტები, რომლებიც თავიანთი საქმიანობით არიან არაეფექტურები, დაბალი ნდობით გამოირჩევიან მოქალაქეებში. თეორიის განმავითარებლები ნიუტონი და ნორისი გამოყოფენ თეორიის სამ როლს, ესენია: პირველი - გამოკითხვები, როდესაც რესპოდენტები სწორად არიან შერჩეულები და კითხვარი არის შედგენილი იმისათვის, რომ გაირკვეს თუ როგორი ნდობა გააჩნიათ ინსტიტუტების მიმართ მოქალაქეებს. მეორე როლი - თუ რა შედეგი მოჰყვება ამას თავად ინსტიტუტებისათვის, რომ თავად გამოასწორონ შენიშვნები და მიიღონ საზოგადოებისაგან უფრო მეტი პატივისცემა. მესამე - რაც შეგვიძლია გავიგოთ, ეს არის თვითონ მოქალაქეებში რა გავლენას ახდენს ინსტიტუტების საქმიანობა. მაგალითად, ყველა მოქალაქე თანაბრად დაზარალდა თუ არა მათი საქმიანობით, აგრეთვე, შეგვიძლია გავიგოთ საზოგადოების რომელი ნაწილი დაზარალდა ყველაზე მეტად. მოქალაქეებს ამ გამოცდილების საფუძველზე ექმნებათ შეხედულებები ინსტიტუტების მუშაობის შესახებ და ამით უყალიბდებათ ნდობა და უნდობლობა მათ მიმართ.¹

საკვლევი კითხვები

1. რა როლი ენიჭება პოლიციის გამჭვირვალობას და ოპერატიულობას, და რამდენად მოქმედებენ ეს ფაქტორები მოსახლეობის ნდობის მაჩვენებლებზე?
2. გამოუძიებელი საქმეების გამოძიება და გადახედვა რამდენად უწყობს ხელს პოლიციის მიმართ ნდობის ამაღლებას მოქალაქეებში?

ჰიპოთეზა

საქართველოში მოქალაქეთა ნდობა პოლიციის მიმართ ძირითადად დამოკიდებულია მის ოპერატიულობაზე, გამჭვირვალობაზე და გამოუძიებელი საქმეების გადახედვასა და გამოძიებაზე.

¹ Newton, K. and Norris, P. (1999). *The Institutional Performance Model*. Confidence in Public Institutions: Faith, Culture or Performance. Harvard University, John F. Kennedy School of Government, p. 7. ვებგვერდი: <https://www.hks.harvard.edu/fs/pnorris/Acrobat/NEWTON.PDF> (მოძიებულია: 05.08.2017)

ცვლადები

ნაშრომის დამოუკიდებელი ცვლადებია **ოპერატიულობა**, რამდენად სწრაფად რეაგირებს პოლიცია მომხდარ დანაშაულზე, რაც მიუთითებს პოლიციის მუშაობის ეფექტურობაზე. **გამჭვირვალობა**, რაც გულისხმობს საჯარო ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის ხარისხს, როგორ იწარმოება სტატისტიკა შინაგან საქმეთა სამინისტროში. აგრეთვე საკადრო საკითხები გადაწყვეტა როგორ ხდება, რამდენად არის მოწერილებული წახალისებისა და განთავისუფლების პროცედურები. საზოგადოებასთან ურთიერთობების მხრივ რამდენად აქტიურია პოლიცია.

ასევე, დამოუკიდებელი ცვლადია **გამოუძიებელი საქმეების გადახედვა და გამოძიება**, რადგან არსებობს ისეთი დანაშაულები, რომლებზეც მოქალაქეებს არ აქვთ პასუხი და როდესაც მსგავსი საქმეები არსებობს, ეს იწვევს საზოგადოებაში უკმაყოფილებას და უნდობლობას.

ნაშრომის დამოუკიდებელი ცვლადი არის **მოქალაქეთა ნდობა**, რომელიც იცვლება ზემოთ ნახსენები ცვლადებზე რეაგირების შედეგად.

მეთოდოლოგია

ნაშრომში მეთოდოლოგიად გამოყენებული არის თვისებრივი კვლევა, რადგან ის იძლევა საშუალებას ზუსტად იქნას მოძიებული თემასთან დაკავშირებული ინფორმაცია. შვეისწავლე მოცემულ თემაზე არსებული წყაროების, ძირითადად შინაგან საქმეთა სამინისტროს სტატისტიკები, აგრეთვე, იმ კვლევითი ინსტიტუტების მონაცემები, რომლებიც მუშაობდნენ ინსტიტუტების მიმართ მოქალაქეების ნდობაზე - საერთაშორისო რესპუბლიკური ინსტიტუტი (IRI), ეროვნული დემოკრატიული ინსტიტუტი, (NDI), კავკასიის კვლევითი რესურსების ცენტრი (CRRC). აგრეთვე, ადგილობრივი და საერთაშორისო ორგანიზაციების დასკვნები და რეკომენდაციები. ამ მონაცემების დამუშავებით შესაძლებელია მოახდინო საკითხის ანალიზი.

შესწავლილია, ნდობასთან დაკავშირებით, თეორიული საკითხები, თუ რა არის ნდობა და მოქალაქეების მხრიდან, ნდობის არსებობა რატომ არის აუცილებელი პოლიციის მიმართ. მის მიმართ ნდობა რა ფაქტორებს ემყარება. ასევე, თეორიული

მასალების დამუშავება მომცემს საშუალებას აკადემიური კუთხით გავიაზრო საკითხი და გავიგო საკითხის მეცნიერული მიდგომები.

თვისებრივი კვლევის ერთ-ერთი ხერხია სიღრმისეული ინტერვიუ. რესპოდენტები იქნებიან წინასწარ განსაზღვრულნი, ვინც კომპეტენტურია მოცემულ საკითხში. ეს დაგვეხმარება უფრო ფართოდ და სიღრმისეულად გავიაზროთ მოცემული პრობლემა და გამოვიტანოთ დასკვნები.

შერჩევის მეთოდოლოგიად გამოყენებულია, **კვოტური, არა ალბათური შერჩევა**, რომ კვლევა არ იყოს მიკერძოებული და კონკრეტულად ერთ ჯგუფზე მორგებული. შერჩეულია წინასწარ განსაზღვრული

ლიტერატურის მიმოხილვა

ნაშრომზე მუშაობის დაწყებისას პირველ რიგში აუცილებელი იყო გაგვეგო ნდობის არსი, თუ რას წარმოადგენს ზოგადად ნდობა და როგორი შეხედულებები არსებობს მის მიმართ მეცნიერებაში. შესწავლის ობიექტი არის პოლიტიკური ნდობა, რომელიც გულისხმობს ნდობას ინსტიტუტების მიმართ, მათ შორის პოლიციის მიმართ ნდობასაც. პირველი ნაშრომი, რომლითაც იქმნება მოცემულ თემაში პოლიტიკური ნდობის არსი, არის კენეტ ნიუტონის ნაშრომი „ნდობა, სოციალური კაპიტალი, სამოქალაქო საზოგადოება და დემოკრატია (Trust, Social Capital, Civil Society, and Democracy)“. ნიუტონი ერთმანეთისგან ანსხვავებს სოციალურ ნდობას და პოლიტიკურ ნდობას, მისი მოცემულობით პოლიტიკური ნდობა არის მჭიდრო კავშირი პოლიტიკურ ლიდერებსა და ინსტიტუტებს შორის. იმავე საკითხს ეხება ჯონ დანი ნაშრომში „ნდობა და პოლიტიკური წარმომადგენლობა“ (Trust and Political Agency), სადაც ნათლად არის აღწერილი თუ როგორ ყალიბდება პოლიტიკური ნდობა. ის არის თეორიტიკოსი და მისი ნაშრომი ნათლად გვიჩვენებს თეორიულ მიდგომებს ნდობის მიმართ. ნდობის სამეცნიერო კვლევა დაკავშირებული არის გერმანელ სოციოლოგთან გეორგ ზიმელთან, რომელსაც ნდობასთან დაკავშირებით აქვს თავისი თეორიული მიდგომები ჩამოყალიბებული. მის გასაგებად და გასააზრებლად მნიშვნელოვანია გვიდო მოლერინგის ნაშრომი „ნდობის ბუნება: გეორგ ზიმელის თეორიიდან გამომდინარე მოლოდინი, ინტერპრეტაცია და შეჩერება“ (The Nature of Trust: From Georg

Simmel to a Theory of Expectation, Interpretation and Suspension). აგრეთვე, ადამიანებისათვის, რომ მათ გააჩნდეთ ნდობა ვინმეს ან რაიმეს მიმართ დაკავშირებული არის რისკებთან, თუ როგორი იქნება საბოლოო შედეგი. ამ საკითხზე აქვთ ერთობლივი ნაშრომი ალფონსო დემიკოს, მარგარეტ კონვეის და სანდრა ბაუმან დემიკოს - „პოლიტიკური ნდობისა და უნდობლობის ნიმუშები: სამი მომენტი დემოკრატიული მოქალაქეების ცხოვრებაში“ (Patterns of Political Trust and Mistrust: Three Moments in the Lives of Democratic Citizens). უილიამ მიშლერის ნაშრომი „რა არის პოლიტიკური ნდობის წარმოშობა“ (What are the origins of political trust? Testing Institutional and Comparative Political Studies.), სადაც აღწერილია ინსტიტუციური მშენებლობა და ნდობის როლი ამ სფეროში, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც სახელმწიფო აშენებს ინსტიტუტებს. ძალიან გვეხმარება ნდობის პოლიტიკურ ცხოვრებაში გააზრებაში და მისი მნიშვნელობის გაგებაში ესზეტერ ბაკონის ნაშრომი „Not Trust or Not to Trust?“ მას მოჰყავს უნგრეთის მაგლითი ინსტიტუტების მიმართ ნდობის შესახებ.

ინსტიტუტების მიმართ ნდობის ჩამოყალიბებას ძალიან დიდი როლი აქვს პოსტ-სოციალისტურ სახელმწიფოებში და ამ კუთხით ნდობის დანახვა მნიშვნელოვანია წარმოდგენილი ნაშრომისათვის. აღსანიშნავია თეოდორა გაიდიტეს ნაშრომი „ნდობა განვითარებულ პოსტ-კომუნისტურ სახელმწიფოებში“ (Trust in mature and post-communist democracies), სადაც აღწერილი არის ნდობის მნიშვნელობა, მის მიმართ თეორიული მიდგომები და შემდეგ განხილულია ის რთული ვითარება რაც განვლეს პოსტ-კომუნისტურმა სახელმწიფოებმა. ამ მიმართულებით აღსანიშნავია უილიამ მიშლერის და რიჩარდ როუზის ერთობლივი ნაშრომი „ნდობა, უნდობლობა და სკეპტიციზმი: სამოქალაქო და პოლიტიკური ინსტიტუტების ევოლუცია პოსტ-კომუნისტურ საზოგადოებებში“ (Trust, Distrust and skepticism: Popular Evolutions of Civil and Political Institutions in Post-Communist Societies), ნაშრომში შესწავლილია ცხრა პოსტ-კომუნისტური ევროპული სახელმწიფო, თუ რომელ ინსტიტუტებს ენდობიან იქ ყველაზე მეტად, მათ შორის პოლიციაც და აღწერილია ნდობისა და უნდობლობის მიზეზები, თუ რატომ აქვთ სკეპტიკური დამოკიდებულება მოაქალაქეებს ინსტიტუტების მიმართ.

პოლიციის არსის შესასწავლად მნიშვნელოვანია გავიგოთ მისი მნიშვნელობა, თუ როგორ განიმარტება ის, ამისთვის გამოყენებულია ოქსფორდის ონლაინ ლექსიკონი. აგრეთვე, პოლიციის წარმოშობის მისი მნიშვნელობის და როგორც ინსტიტუტის გააზრებაში დიდი როლი ითამაშა Police: History - Encyclopedia.com -მა, სადაც არის პოლიციის წარმოშობის ისტორია აღწერილი. ამ კუთხით მნიშვნელოვანია ჯიმ დელუნგის ნაშრომი „ არის თუ არა თანამედროვე პოლიციის კულტურა ამერიკული პოლიციის ისტორიის შედეგი? (Is the Contemporary Police Culture a Result of the History of American Policing).

პოლიციის არსის გაგებაში მნიშვნელოვანია ლევან იზორიას და მარინა ლებანიძის ნაშრომი „საზოგადოებაზე ორიენტირებული პოლიცია“, სადაც სიღრმისეულად არის ნაჩვენები განსხვავებები ტრადიციულ, მოძველებელ, ბიუროკრატიული ტიპის პოლიციასა და საზოგადოებაზე ორიენტირებულ პოლიციას შორის. პოლიციის როლი საზოგადოებრივ ჩართულობაში, რომ პოლიციელი ყოველთვის უნდა იყოს მოსახლეობასთან, რადგან ის არის თავად საზოგადოების ნაწილი. ნაშრომში დეტალურად არის ასახული საზოგადოებაზე ორიენტირებული პოლიციის არსი, მისი მიზანი და მისი საქმეობრივ არეალები. 2003 წლის შემდგომ ქართულ პოლიციაში გატერებული რეფორმების გააზრებაში, პოლიციის და დემოკრატიის ურთიერქმედების გაგებაში მნიშვნელოვანია მიხეილ სადადიშვილის სამაგისტრო ნაშრომი „პოლიციის რეფორმები და დემოკრატიის მშენებლობა საქართველოში“.

ნაშრომში გამოყენებულია საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველო და ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრის ანგარიში, სადაც ასახულია 2015 წლის ზაფხულის შემდგომ გატარებული რეფორმების ანალიზი, როდესაც შინაგან საქმეთა სამინისტროს გამოეყო სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახური. ანგარიშში შეფასებული არის საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროში საჯარო ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის ხარისხი, სამინისტროს მიერ სტატისტიკის წარმოების, მონაცემთა ბაზების შედგენის მეთოდები და ფორმები, ასევე სამინისტროში მოქმედი საკადრო პოლიტიკა. ანგარიში გვეხმარება ზუსტად დავადგინოთ შინაგან

საქმეთა სამინისტროს გამჭვირვალობა და რა პრაბლემები არსებობს უწყებაში ამ მიმართულებით.

სტატისტიკური მონაცემების დამუშავებაში გამოყენებული არის ეროვნულ დემოკრატიული ინსტიტუტის (NDI) [www.ndi.org / georgia-polls](http://www.ndi.org/georgia-polls) კვლევები, მათი ანალიზი და ანგარიშები. აგრეთვე, თუ როგორ აფასებდნენ მოქალაქეები ინსტიტუტების მუშაობას. გამოყენებულია საერთაშორისო რესპუბლიკური ინსტიტუტის (IRI) [www.iri.org / country / georgia](http://www.iri.org/country/georgia) ყოველწლიური კვლევები, სადაც ნათლად ჩანს მოქალაქეთა პროცენტული შეფასება პოლიციის მიმართ და მისი ადგილი სხვა ინსტიტუტებს შორის. აღსანიშნავია კავკასიის ბარომეტრი caucasusbarometer.org , სადაც არის კავკასიის კვლევითი რესურსების ცენტრის (CRRC) მონაცემთა ონლაინ ანალიზი და წლების მიხედვით არის შესაძლებელი მონაცემთა ბაზის არჩევა და მოქალაქეთა ნდობის სტატისტიკის ნახვა. რეგისტრირებული და გამოძიებული დანაშაულის სტატისტიკის სანახავად გამოყენებულია [police.ge / useful-information / statistics](http://police.ge/useful-information/statistics).

თავი I

ნდობა და პოლიცია

1.1 ნდობის ცნება

ნდობა განიხილება ორი სახის. პირველი გულისხმობს სოციალურ ნდობას - ადამიანთა შორის თანამშრომლობას და ის არის სოციალური კაპიტალთან ასოცირებული. ხოლო, მეორე - ჩვენი კვლევის საგანი არის პოლიტიკური ნდობა, რაც გააჩნიათ მოქალაქეებს პოლიტიკური ლიდერების, ინსტიტუტების თუ სხვადასხვა სახელმწიფო დაწესებულებების მიმართ. პოლიტიკური ნდობა, არის გარე ან ობიექტური პირობების გამოხატულება. ეს არ არის „ნდობით აღჭურვილი პიროვნების“ ძირითადი თვისება, არამედ ეს არის პოლიტიკური სამყაროს შეფასება. დაბალი ნდობა ცხადყოფს, რომ პოლიტიკურ სისტემაში პოლიტიკოსები ან ინსტიტუტები, ან ორივე, ცუდად ფუნქციონირებს².

ნდობა, როგორც ტერმინი, აკადემიურ ლიტერატურაში თავისი მნიშვნელობით არის ძალიან აბსტრაქტული და ბუნდოვანი ცნება. მაგრამ ჩამოყალიბდა მის მიმართ მეცნიერული მიდგომები, თეორიული ჩარჩოები და ამით შემუშავდა მისი კონცეპტუალური განვითარება. შესაძლებელია ნდობის მიმართ გამოვიყენოთ შემდეგი სახის ტიპოლოგია და მოხდეს მისი იდენტიფიცირება: ნდობა, როგორც თანდაყოლილი ან მემკვიდრეობითი (კულტურული) ნიშანი, რომელიც ჩამოყალიბდა ადრეული სოციალიზაციის წინააღმდეგ და ის არის რაციონალური პასუხი რომ შეეცნოთ ნორმატიული წესების კომპლექტი.³ აგრეთვე, ნდობის, როგორც ტერმინის გამოყენება შესაძლოა აღნიშნავდეს სოლიდარობას, საიმედოობას და რწმენას, მაგრამ პიროვნული ნდობა შესაძლოა ჩამოყალიბდეს ცალკე ტერმინად და ამ ტიპის ნდობა ხშირად აღინიშნება, როგორც სოციალური ნდობა, პოლიტიკური ნდობა, ინსტიტუციონალური

² Newton, K. (2001), *Trust, Social Capital, Civil Society, and Democracy*, International Political Science Review (2001), Vol 22, No. 2, 201–214 p. 205

³ Gaidytė, T. (2013). *Trust in mature and postcommunist*. sociopedia.isa , 2. VU University Amsterdam, The Netherlands . p.2

ნდობა და სისტემის მიმართ ნდობა.⁴ ასევე, ნდობა შეიძლება იყოს გამოწვეული ახლო ნაცნობობით ან მჭიდრო სოცილური სიახლოვით. როგორც ნდობაც გაგაჩნია ოჯახის წევრის მიმართ, შესაძლოა იგივენაირად ენდობოდე ხელისუფალს ან რაიმე საყვარელ სიმბოლოს. ნდობის არსი, როგორც გრძნობის, არის კეთილსინდისიერების მოლოდინი იმისგან ვისაც ენდობი⁵

ნდობა არის განწყობა იმის მიმართ, რაც ჩანს, რასაც ვხედავთ, ემოციები მის მიმართ, შემდეგ ამის თვითაღქმა და იდეალებისა და ღირებულებების გატარება სოციალურ ურთიერთობებში. ეს არის ერთ ადამიანში მრავალი ინტერპრეტაციის გატარება. ეს მიდგომა ნდობას უყურებს, როგორც თითოეული ადამიანის გარადაუალ ბუნებრივ თვისებას, რომელიც გამომდინარეობს საზოგადოებაში სხვა ადამიანების მიმართ ურთიერთქმედებით და ურთიერთდამოკიდებულებით. საზოგადოებაში ჩვენ თვითონ ვქმნით საკუთარ თავს და ადამიანებთან კომუნიკაცია და ურთიერთქმედება ნდობის უმნიშვნელოვანესი წინაპირობაა. ანუ ჩვენ ვერ გადავრჩებით და თავს ვერ დავიმკვიდრებთ საზოგადოებაში მინიმალური ნდობის არსებობის გარეშე. როგორც ცნობილი გერმანელი სოციოლოგი გეორგ ზიმმელი ამბობს, ნდობა ხელს უწყობს ქცევებს და ქმედებებს, რადგან ის ორგანიზებას უკეთებს ჩვენს ჩვევებს და კულტურულ ნორმებს, რასაც შევეჩვიეთ.⁶ ზიმმელის იდეების საფუძველზე ნდობასთან დაკავშირებით ჩამოყალიბდა თეორიული და კონცეპტუალური მიდგომები და მეცნიერებმა დაიწყეს ამ საკითხზე მუშაობა, ხოლო საბოლოოდ მან ჰპოვა განვითარება. ზიმმელის მიდგომასთან დაკავშირებით ჩამოყალიბდა მიდგომა, რომელიც შედგება სამი ელემენტისგან: პირველი - მოლოდინი, სახლემწიფოებრიობა არის ნდობის შედეგად მიღწეული და მის მიმართ თუ არის ნდობა ის არის სასურველი, ხოლო თუ არ არის ნდობა-არასასურველია. მეორე - იდეების ინტერპრეტაცია, რომ სამყარო ეფუძნება

⁴Bakonyi, E (2011) . *Trust Towards Democratic Institutions in Central and Eastern Europe after the Regime Change in 1989-1990 – with a Special Focus on Hungary*. Institute of Sociology and Social Policy, Corvinus University Budapest, p.20

⁵ Dunn, John (2008), *Trust and Political Agency*, Trust: Making and Breaking Cooperative Relations, From the Collections in The Bodleian Library University of Oxford. p.74

⁶Gaidytė, T. (2013). *Trust in mature and postcommunist*. sociopedia.isa , 2. VU University Amsterdam, The Netherlands . p. 3

ადამიანთა შორის ნდობას. მესამე - ინტერპრეტაციიდან მოლოდინის რეჟიმში გადასვლა (ფსიქოლოგიური ნახტომი).⁷

არის შემდეგი სახის მიდგომა, რომ ნდობა უფრო არის რაციონალური არჩევანი და ეს რაციონალურობა მოტივირებული არის მაქსიმალური სარგებლით. ნდობის გაწევა არის იგივე მომავლისთვის განკუთვნილი ფსონი სხვების გაურკვეველი ქმედების და ის ყოველთვის ასოცირდება რისკთან. თუ ნდობას განვსაზღვრავთ როგორც ფსონს, ჩვენ ვილაცისგან ველოდებით კონკრეტულ შედეგს, რომლის წინასწარ პროგნოზირება არ შეგვიძლია და ამ დროს ნდობა არ არის არსდროს პირველი ქმედება ინდივიდისგან, ის არის საპასუხო ნახიჯი. რაციონალური მიდგომის დროს ვაპირებთ გარისკვას, აქედან გამომდინარე პირი უნდა იყოს საიმედო, ამ შემთხვევაში ნდობის გაწევა გაირისკება. ფსონის დადება არის ორმხრივი სარგებლის მოლოდინი. ეს სიტუაცია ჰგავს თამაშების თეორიას, კონკრეტულად, პატიმრის დილემას. ერთი აქტორი გამოიწვევს მეორეს და ეცდება მოიპოვოს მისი ნდობა, რადგან ეს უკანსაკნელი დაინტერესდეს შემდგომ თანამშრომლობაზე და საბოლოოდ ორივესათვის სასურველი შედეგით დამთავრდეს. როგორც პატნემი ამბობს ეს არის: „მოკლევადიანი ალტრუიზმის საფუძველზე გრძელვადიანი ანგარება“.⁸ ამ მიდგომით ნდობა არის პრობლემური, რადგან ზუსტად არ ვიცით, როგორ შეიძლება სხვა ადამიანმა იმოქმედოს, ან არ გვაქვს სრული გარანტიები მათი მოტივების შესახებ, ვისაც ვენდობით. გადაწყვეტილების მიღება სხვაზე დაყრდნობით ყოველთვის საფრთხეს წარმოადგენს, რადგან მან შესაძლოა ეს გამოიყენოს თავისი უპირატესობისათვის. როგორც რაციონალური არჩევანის თეორიტიკოსები ამბობენ ამ შემთხვევაში ცდუნების დეფექტი ხალხს ხელს უშლის თანამშრომლობაში. ნდობა აჩვენებს ჩვენს საიმედოობას, ხოლო უნდობლობა განპირობებულია შიშით.⁹

⁷ Möllering, G. (2001), *The Nature of Trust: From Georg Simmel to a Theory of Expectation, Ineterpretation and Suspenson*, Sociology Vol. 35. No.2. pp. 403-420. Printed in the United Kingdom. p. 418

⁸ Gaidytė, T. (2013). *Trust in mature and postcommunist*. sociopedia.isa , 2. VU University Amsterdam, The Netherlands . p. 4

⁹ Damico A. J. , Conway M.M., Damico S.S., (2000) *Patterns of Political Trust and Mistrust: Three Moments in the Lives of Democratic Citizens* . The University of Chicago Press is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to Polity. p.4

სხვადასხვა ავტორები ნდობას პოლიტიკური ინსტიტუტების მიმართ განიხილავენ ორ ეტაპად, როდესაც ინსტიტუტები იქმნება საზოგადოების წიაღში, ანუ ქვემოდან ზემოთ და საზოგადოებისთვის მნიშვნელობა არა აქვს თუ რომელი პარტია იქნება ხელისუფლებაში, ინსტიტუტი არის არაპოლიტიკური და მის მიმართ არსებობს მოქალაქეების მხრიდან კონტროლი. ხოლო მეორეა, როდესაც მშენებლობა ინსტიტუტების იწყება ზემოდან ქვემოთ, სახელმწიფო რეფორმის მიხედვით და ამ პროცესში მოქალაქეებს დიდი წვლილი არ მიუძღვით. პოსტკომუნისტურ საზოგადოებაში ახალი ინსტიტუტების მიმართ ნდობა არის დაბალი. ეს გამოწვეულია მისი ავტორიტარული წარსულიდან გამომდინარე. კულტურული თეორიის მიხედვით, ასეთი გამოცდილება ქვეყანაში არის ინსტიტუტების მიმართ ნდობის დაბალი მაჩვენებელი¹⁰. მოქალაქეთა მხრიდან ნდობა შესაძლოა იყოს პოლიტიკური სისტემის და მისი ორგანიზაციების ან ცალკეული თანამდებობის პირების მიმართ. პირველი მათგანი პოლიტიკური ინსტიტუტების მიმართ ნდობა, მაგალითად პოლიცია, ეს არის ნდობის მაკრო დონე, რაც გულისხმობს ორგანიზაციულ ნდობას. ხოლო, მეორე არის ნდობა მიკრო დონეზე, როდესაც ნდობის ობიექტები არიან პოლიტიკური ლიდერები და ეს მოიცავს ინდივიდუალურ ნდობას. ამ შემთხვევაში შესაძლოა საერთოდ არ ენდობოდეს სისტემას მოქალაქე, მაგრამ ცალკეული პოლიტიკოსის მიმართ გაუჩნდეს ნდობის განცდა.¹¹

ბერგერმა შემოგვთავაზა ინსტიტუტების შემდეგნაირი განვითარება, როდესაც ერთ-ერთი ტიპის ინსტიტუციური განვითარების სტრუქტურა გულისხმობს ევოლუციას მისი განვითარების დაბლიდან მაღლა. მის ქცევა შეგვიძლია განვიხილოთ რეკურენტულად, შებრუნებითი ხასიათის მქონედ, როდესაც ინსტიტუტი წარმოადგენს მტკიცე ერთობას, როგორც ერთ მტკიცე ნივთიერებას. მისი საქმიანობა იხვეწება დღითიდღე და შედეგი არის მიღწევადი ყოველდღიური რუტინით განმსჭვალული, რისი მთავარი მოტივაცია არის ვალდებულები და ღირებულებები. ეტაპობრივად ხდება

¹⁰ Mishler, W. (2001). *What are the origins of political trust?* Testing Institutional and. Comparative Political Studies,. p. 41

¹¹ Blind, P. K. (2006). *Building Trust in Government in the Twenty-First Century*. Review of Literature and Emerging Issues , 7th Global Forum on Reinventing Government Building Trust in Government 26-29 June 2007, Vienna, Austria . p.4

სტრუქტურებში და დაწესებულებებში ძველის ახლით ჩანაცვლება. თავის მხრივ, ინსტიტუტები იმეორებს და თავის დაღს ალბეჭდავს ქცევებზე. ამ პროცესებში ინდივიდუალური აგენტების ქცევა აგრერირდება განმორებით და აკუმულატიურ პროცესებში, ამიტომაც მათი ქცევა ქმნიან ახალ ნიმუშებს. აქედან გამომდინარე მათი არსებობის გარეშე შეუძლებელია სტრუქტურის ჩამოყალიბება და ის დროდადრო ითვისებს ახალ ქცევებს¹².

1.2 პოლიციის არსი

ოქსფორდის განმარტებითი ლექსიკონის მიხედვით პოლიცია არის სახელმწიფოს სამოქალაქო ძალა, რომელიც პასუხისმგებელია თავიდან აიცილოს და გამოავლინოს დანაშაული და შეინარჩუნოს საზოგადოებრივი წესრიგი.¹³ ცივილიზაციის ისტორიის მანძილზე საზოგადოებამ მისი წევრების და საკუთრების დაცვა მოითხოვა. ადრეულ ცივილიზაციებში დაცვას უზრუნველყოფდნენ ოჯახის წევრები. რიჩარდ ლუნდმანი ვარაუდობს, რომ პოლიციამ გაირა განვითარების სამი ეტაპი. პირველ ეტაპზე, საქმე გვაქვს არაფორმალურ დაცვასთან, როდესაც საზოგადოების ყველა წევრი თანაბრად იტოვებს წესრიგის დაცვის პასუხისმგებლობას. მეორე ეტაპზე საქმე გვაქვს გარდამავალ პოლიციასთან, როდესაც საზოგადოების კონკრეტულ წევრებს არაოფიციალურად ენიჭებათ პოლიციური ფუნქციები. მესამე ეტაპი უკვე არსებული თანამედროვე პოლიცია.¹⁴ გაერთიანებული სამეფოს შინაგან საქმეთა მინისტრი (Home Secretary) 1828-1830 წლებში იყო სერ რობერტ პილი (შემდეგ 1834-1835, 1841-1846 წლებში პრემიერ-მინისტრი, ტორების პარტიიდან). ის ითვლება თამანდროვე პოლიციის შექმნელად. ის არის 1829 წლის მუნიციპალური პოლიციის აქტის ავტორი, რომლის საფუძველზეც შეიქმნა ლონდონის მინუციპალური პოლიცია. პილისეული პოლიციის ცხრა პრინციპი საფუძველად უდევს ყველა თანამედროვე დასავლურ სამართლადამცავ სისტემას:

1. პოლიციის ძირითადი მისია არის დანაშაულის და უწესრიგობის აღკვეთა.

¹² Neuman, M. (2012). *The Image of the Institution*. Journal of the American Planning Association, p.140

¹³ English Oxford Living Dictionaries. ვებგვერდი: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/police> (მოძიებულია:02.07.2017)

¹⁴ Police: History. Encyclopedia.com. ვებგვერდი: <http://www.encyclopedia.com/law/legal-and-political-magazines/police-history> (მოძიებულია: 02.07.2017)

2. პოლიციის უნარი შეასრულოს თავისი მოვალეობა დამოკიდებულია მისი ქმედებების საჯარო მოწონებაზე.
3. პოლიციამ უნდა უზრუნველყოს საზოგადოების მზადყოფნა კანონის ნებაყოფლობით დაცვაში, რათა ჰქონდეს საზოგადოების პატივისცემა
4. საზოგადოების თანამშრომლობის ხარისხი პროპორციულია ძალის გამოყენებასთან.
5. პოლიცია პასუხისმგებელი და დამცველია საზოგადოების კეთილდღეობის, მაგრამ არა შემსურელებელი მათი დაკვეთის, არამედ თანმივდევრულად და მიუკერძოებლად აღასრულებს კანონით მინიჭებულ უფლებამოსილებას.
6. პოლიცია მხოლოდ მაშინ იყენებს ძალას, როდესაც რჩევა და გაფრთხილება არ არის საკმარისი წესრიგის აღსადგენად და კანონის დასაცავად.
7. პოლიციამ ნებისმიერ დროს უნდა შეინარჩუნოს ურთიერთობა საზოგადოებასთან, რადგან ეს კავშირი იქცევა ისტორიულ ტრადიციად, როდესაც საზოგადოება თავად პოლიციაა და პოლიცია კი- საზოგადოება. პოლიციელები არიან საზოგადოების წევრები, რომლებიც სრულფასოვან ყურადღებას უთმობენ სამსახურებრივ მოვალეობას, რაც შედის მოქალაქეთა კეთილდღეობის და არსებობის ინტერესში.
8. პოლიციამ მკაცრად უნდა განახორციელოს მისი მოვალეობები, მაგრამ არასდროს მიითვისოს სასამართლო ხელისუფლების უფლებამოსილებები.
9. პოლიციის ეფექტურობის მაჩვენებელია დანაშაულის და უწყესრიგობის არ არსებობა და არა მისი ქმედებების თვალსაჩინოება.¹⁵

პირველი პოლიციური ორგანიზაცია შეიქმნა ძველ ეგვიპტეში დაახლოებით 3000 წელს ძვ.წ-ით. იმპერია დაყოფილი იყო 42 ადმინისტრაციად და თითოეულში ფარაონმა დანიშნა თანამდებობის პირები, რომლებიც პასუხისმგებელნი იყვნენ სამართალსა და უსაფრთხოებაზე. ეს თანამდებობა დაახლოებით პოლიციის უფროსის მსგავსი იყო. ძველი საბერძნეთის ქალაქ სახელმწიფოებში პოლიციის მოვალეობას ასრულებდნენ მაგისტრატები, მათი მოვალეობა იყო ქალაქის მოვლა-პატრონობა. სამართალდამცავები

¹⁵ DeLung J (2016). Is the Contemporary Police Culture a Result of the History of American Policing. ვებგვერდი:<https://www.linkedin.com/pulse/contemporary-police-culture-result-history-american-jim-delung-phd> (მოძიებულია: 05.07.2016)

იდგენენ სასამართლოებთან, ციხეებთან და სხვა მსგავსი შეკრების ადგილებში. ძვ.წ-ით 7 წელს იმპერატორმა აუგუსტუსმა შექმნა პოლიციური ტიპის ორგანიზაცია. ქალაქი რომი დაყო 14 ერთეულად და თითოეულში იყვნენ პირები, რომლებიც პასუხისმგებელი იყვნენ ქალაქში ხანძრისგან დაცვაზე და აგრეთვე ადმინისტრაციულ წესრიგზე. ბიზანტიის იმპერიამ ძირითადად შეინარჩუნა რომაული ინსტიტუტები, ხოლო მთავარი პოლიციურ ორგანოს წარმოადგენდა კოიასტორი, რომლის მოვალეობა იყო უცხოელი მოქალაქეების მეთვალყურეობა.¹⁶

ნაშრომში გამოიყოფა პოლიციის ორი ტიპი: ტრადიციული პოლიცია და საზოგადოებაზე ორიენტირებული პოლიცია (სოფ). ტრადიციული პოლიცია მკაცრი ცენტრალიზებულობით გამოირჩევა, რაც გულისხმობს იმას, რომ ძირითადი საქმიანობა ხორციელდება ერთი ან რამდენიმე მსხვილი განყოფილების მიერ, გადაწყვეტილების მიღება მხოლოდ იერარქიის სათავეში მყოფ ხელმძღვანელებს აქვთ. ოპერატიულ დონეზე მყოფი პოლიციის თანამშრომლები გადაწყვეტილების მიღების პროცესს ფაქტობრივად არიან ჩამოშორებულნი. დანაშაულის შემთხვევაში მისი მოქმედება არის რეაქტიული. ის ეყრდნობა სპეციალიზებულ დანაყოფებს, ახდენს მხარეების იზოლირებას და საზოგადოების ჩართულობა ნაკლებია.¹⁷ ორგანიზაცია არის დახურული და რაიმე ინფორმაციის მიღება შეუძლებელია. საზოგადოებაზე ორიენტირებული პოლიცია თავისი ბუნებით არის დეცენტრალიზებული. ოპერატიულ, ძირითად საქმიანობას ახორციელებენ პოლიციის განყოფილებები. ადგილზე მომუშავე პოლიციის თანამშრომელს აქვს შესაბამისი გადაწყვეტილების თავისუფლად მიღების უფლება. პოლიციის დაწესებულება გამჭვირვალეა, საჯარო ინფორმაცია კი - საზოგადოებისათვის ადვილად ხელმისაწვდომი.¹⁸

საზოგადოებაზე ორიენტირებული პოლიცია ფოკუსირებული არის პრობლემების მოგვარებაზე. ოფიცრები დიდ დროს ატარებენ მოქალაქეებთან და

¹⁶ Ancient policing. *The History of Policing In The West*. ვებგვერდი: <https://www.britannica.com/topic/police/The-history-of-policing-in-the-West> .(მომიებულია: 05.07.2017)

¹⁷ Traditioanal vs. Community policing Service Models. ვებგვერდი: <https://quizlet.com/68374367/traditional-vs-community-policing-service-models-flash-cards/> (მომიებულია: 08.07.2017)

¹⁸ იზორია, ლ. და ლებანიძე, მ. (2005) *საზოგადოებაზე ორიენტირებული პოლიცია*. თბილისი. გვ. 3, ვებგვერდი: http://www.alpe.ge/files/publications/file_8sqqr9y3n52gg.pdf (მომიებულია: 28.06/2017)

ადგილზე ეხმარებიან დანაშაულის და უწყესრიგობის მოგვარებაში. როდესაც პოლიციელებმა კარგად იციან საზოგადოების პრობლემები მათ შეუძლიათ დაეხმარონ მათ მოგვარებაში.¹⁹ საზოგადოებაზე ორიენტირებული პოლიციის საბაზისო ადგილი, სადაც ახორციელებს ის სამსახურს, არის უბანი. პოლიციის სამსახური ყოველთვის შესაბამისობაში უნდა მოდიოდეს უბნის პრობლემატიკასთან. გამოიყოფა ოთხი ფორმა უბანში მომუშავე პოლიციელის სამსახურებრივი ეფექტურობისათვის : 1) ადგილის (უბნის) პროფილის შემუშავება 2) სასარგებლო კონტაქტების და ეფექტური ურთიერთობის დამყარება. 3) ადგილობრივი საზოგადოების მობილიზება დანაშაულის შემცირების ღონისძიებებში მონაწილეობისათვის . 4) ერთობლივი პრობლემების მოგვარების პროაქტიული ღონისძიებების შემუშავება.²⁰

ტრადიციული პოლიციისაგან განსხვავებით, რომელიც მხოლოდ რეაგირებს დანაშაულზე და შემდგომ ატარებს ღონისძიებებს, საზოგადოებაზე ორიენტირებული პოლიცია ყოველდღიურად ურთიერთობს საზოგადოებასთან და ის არამარტო პასუხისმგებელია დანაშაულის გამომიების, არამედ ზრუნავს იმაზე, რომ დანაშაული არ მოხდეს.

ტრადიციული პოლიციისგან განსხვავებით საზოგადოებაზე ორიენტირებული პოლიცია მიზნად არ ისახავს საზოგადოებაში მისი არსებობის გასაიდუმლოებას. მისი თანამშრომლები უბანში არ გადაადგილდებიან ავტომობილებით, არამედ ისინი დადიან ფეხით. ის აჩვენებს საზოგადოებას, რომ არის მისი დამცველი და არ აკონტროლებს მას, რომ ის უბრალოდ არის დამხმარე ადგილობრივი საზოგადოების პრობლემების გადაჭრაში. შესაძლოა პოლიცია დანაშაულის თავიდან აცილების გარდა დაეხმაროს ისეთ სფეროებში ადგილობრივ მოქალაქეებს, როგორცაა სოციალური პრობლემები, განათლება, პარკების მოწყობა და სხვა მსგავსი საჭიროებები.²¹

¹⁹ Community oriented police. ვებგვერდი: <https://www.sandiego.gov/police/about/community> (მოძიებულია: 05.07.2017)

²⁰ იზორია, ლ. და ლებანიძე, მ. (2005) *საზოგადოებაზე ორიენტირებული პოლიცია*. თბილისი. გვ. 3 , http://www.alpe.ge/files/publications/file_8sqqr9y3n52gg.pdf თბილისი. გვ. 32(მოძიებულია: 28.06/2017)

²¹ Marx, Gray T (1995) . *Police and Democracy*. Slightly longer version of an article in The Encyclopedia of Democracy ვებგვერდი: <http://web.mit.edu/gtmarx/www/poldem.html> (მოძიებულია: 09.07.2017)

1.3 საერთაშორისო გამოცდილება

აღსანიშნავია უილიამ მიშლერის და რიჩარდ როუზის კვლევები პოსტ-კომუნისტურ საზოგადოებებში ინსტიტუტების მიმართ ნდობის შესახებ, რომელიც მოიცავს ცხრა სახელმწიფოს: 1) ბულგარეთი - 2.9; 2) ჩეხეთი - 3.9; 3) სლოვაკეთი - 3.7; 4) უნგრეთი - 4.2; 5) პოლონეთი - 4.1; 6) რუმინეთი - 3.8 ; 7) სლოვენია - 4.0 ; 8) ბელარუსი - 3.2; 9) უკრაინა - 2.8. ამ კვლევაში არის შვიდ წერტილიანი სკალა და მაქსიმუმია შვიდი. გამოყენებული არის ახალი დემოკრატიების ბარომეტრის (New Democracies Barometer) 1994 წლის მონაცემები.²² ამ კვლევით ჩანს, რომ ყველაზე მაღალი ნდობის მაჩვენებელი არის უნგრეთში და ყველაზე დაბალი უკრაინაში. იგივე მეთოდოლოგიით 2001 წელს ჩატარა კვლევა ახლამა ევრობარომეტრმა (New Europe Barometer) უკვე 10 სახელმწიფოში : 1) ჩეხეთი - 4.1; 2) სლოვაკეთი - 3.2; 3) უნგრეთი - 3.7; 4) პოლონეთი - 3.9; 5) სლოვენია - 3.8; 6) ბულგარეთი - 3.6; 7) რუმინეთი - 3.3 ; 8) ესტონეთი - 3.3 ; 9) ლატვია- 3.5; 10) ლიტვა - 3.5 . ამ კვლევაში მაღალი მაჩვენებელი აქვს ჩეხეთს, ხოლო ყველაზე დაბალი რუმინეთს და ესტონეთს. ხოლო, ზოგადად, პოლიცია არის მესამე ადგილზე, ნდობის კუთხით, პარტიებისა და სასამართლოს შემდეგ.²³

ევროპის სახელმწიფოებს შორის ფინეთი გამოირჩევა პოლიციის მიმართ ყველაზე მაღალი ნდობის მაჩვენებლით - 94%, შემდეგ კი დანია - 91%. ისეთი დიდი სახელმწიფოები როგორცაა: საფრანგეთი - 81 %; გაერთიანებული სამეფო - 79 %; გერმანია - 79 %; იტალია - 65 %; პოლონეთი - 50%; ესპანეთი - 68 %; ნიდერლანდები - 79 %; ბელგია - 77 %. რაც შეეხება ყოფილ საბჭოთა კავშირის წევრ სახელმწიფოებს:

²² Mishler, W and Richard, R (1997). *Trust, Distrust and Skepticism: Popular Evaluations of civil and Political Institutions in Post-Comunist Societies*. The Journal of Politics, Vol. 59, No. 2 pp. 418-451(წყარო: JSTOR, downloaded 22 May 2017 11:06:17)

²³ Linde, J and Ekman J (2005) . *Public Support for Political Institutions in the New EU Member States* . Paper to be presented at the ECPR Joint Sessions, Workshop 9: The Performance of Democracy in Central Eastern Europe, Granada 14–19 April, 2005 . pp.5 ვებგვერდი: <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/3a0c86f6-d665-4df9-b7a7-650f8299c607.pdf>

ესტონეთი - 80 % ; ლატვია - 60 % ; ლიტვა - 69 % ; უკრაინა - 44 % ; ბელარუსია - 24.6%;

²⁴ მოლდოვა - 30 % .²⁵

1.4 ქართული გამოცდილება

პოსტკომუნისტურ ქვეყნებში პოლიციის წარსული უკავშირდება მის, როგორც რეპრესიული ორგანიზაციის როლს, რომლის მთავარ ფუნქციასაც წარმოადგენდა არადემოკრატიული რეჟიმის დაცვა.²⁶ სწორედ, ასეთი გამოცდილების მქონე სახელმწიფოსათვის მნიშვნელოვანია, თუ როგორი ნდობა გააჩნიათ მოქალაქეებს პოლიციისადმი, რათა წარსული გამოცდილება იქნას დაძლეული და პოლიცია იყოს ხალხის სამსახურში. საქართველოში პოლიციელები, განსაკუთრებით, საგზაო ინსპექტორები, ყველა გამოკითხვის მიხედვით, ყველაზე კორუმპირებულ საჯარო მოხელეებად სახელდებოდნენ. 2000 წელს GORBI-ის მიერ ჩატარებულმა კვლევამ აჩვენა, რომ მძღოლებს ათი კონტაქტიდან შვიდ შემთხვევაში ქრთამის გადახდას სთხოვდნენ. კომპანიების განცხადებით კი, საგზაო პოლიცია ასიდან ოცდათერთმეტ შემთხვევაში სძალავდა ქრთამს, ამის შესაძლებლობა თუ ჰქონდა. იგივე კვლევის თანახმად საჯარო მოხელეები, კომპანიები და ოჯახები საგზაო პოლიციელებს ასახელებდნენ ყველაზე ნაკლები პატიოსნებისა და სინდისიერების მქონე საჯარო მოხელედ.²⁷ მსგავსი ვითარების გამო მოქალაქეებში პოლიციის მიმართ ნდობა საერთოდ არ არსებობდა.

საქართველოს პოლიცია არის სამინისტროს სისტემაში შემავალი, აღმასრულებელი ხელისუფლების განმახორციელებელი სამართალდამცავი დაწესებულებების სისტემა, რომელიც საქართველოს კანონმდებლობით მინიჭებული უფლებამოსილების

²⁴ *Public's Trust in the Police in Europe*. Eurobarometer: European Commission's Standard Eurobarometer, Spring 2016, Page T36. ვებგვერდი:

https://www.reddit.com/r/europe/comments/4wb283/infographic_publics_trust_in_the_police_in_europe/ (მოძიებულია: 05.07.2017)

²⁵ The citizens of moldova don't trust the Poice . 2016 . <https://en.crimemoldova.com/news/politics/the-citizens-of-moldova-don-t-trust-the-police/> (მოძიებულია: 05.07.2017)

²⁶ იზორია, ლ. და ლებანიძე, მ. (2005) *საზოგადოებაზე ორიენტირებული პოლიცია*. თბილისი. გვ. 3 , http://www.alpe.ge/files/publications/file_8sqqr9y3n52gg.pdf (მოძიებულია: 28.06/2017)

²⁷ კორუფციასთან ბრძოლა საჯარო სამსახურებში. საქართველოში გატარებული რეფორმების ქრონიკა. ვებგვერდი: http://siteresources.worldbank.org/INTGEORGIA/Resources/Georgia_Book_Georgian.pdf (მოძიებულია:28.05.2017)

ფარგლებში ახორციელებს პრევენციულ და სამართალდარღვევაზე რეაგირების ღონისძიებებს საზოგადოებრივი უსაფრთხოებისა და მართლწესრიგის დასაცავად.²⁸ საქართველოში პოლიციის საქმიანობა ემყარება შემდეგ ძირითად პრინციპებს:

- 1) **ადამიანის ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვისა და პატივისცემის პრინციპი** - 1. პოლიციის საქმიანობის განხორციელების ფორმები, მეთოდები და საშუალებები არ უნდა ხელყოფდეს ადამიანის პატივსა და ღირსებას, არ უნდა არღვევდეს ადამიანის სიცოცხლის, ფიზიკური ხელშეუხებლობისა და საკუთრების უფლებებს და სხვა ძირითად უფლებებსა და თავისუფლებებს, გაუმართლებელ ზიანს არ უნდა აყენებდეს გარემოს. 2. საპოლიციო ღონისძიების განხორციელებისას დაუშვებელია წამება, არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობა.
- 2) **კანონიერების პრინციპი** - 1. პოლიციელის მიერ განხორციელებული საპოლიციო ღონისძიება უნდა გამომდინარეობდეს კანონის უზენაესობისა და კანონისმიერი დათქმის პრინციპებიდან. 2. კანონის უზენაესობის პრინციპის თანახმად, პრევენციული და სამართალდარღვევაზე რეაგირების ღონისძიებები უნდა შეესაბამებოდეს კანონის მოთხოვნებს. 3. კანონისმიერი დათქმის პრინციპის თანახმად, საპოლიციო ღონისძიების განხორციელება, რომელიც იწვევს საქართველოს კონსტიტუციით აღიარებული ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების შეზღუდვას, დასაშვებია მხოლოდ კანონის საფუძველზე.
- 3) **დისკრიმინაციის დაუშვებლობის პრინციპი** - პოლიცია ვალდებულია პატივი სცეს და დაიცვას ადამიანის უფლებები და თავისუფლებები, განურჩევლად რასისა, კანის ფერისა, ენისა, სქესისა, ასაკისა, რელიგიისა, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებებისა, ეროვნული, ეთნიკური და სოციალური კუთვნილებისა, წარმოშობისა, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობისა, საცხოვრებელი ადგილისა და სხვა მახასიათებლებისა.
- 4) **თანაზომიერების პრინციპი** - 1. საპოლიციო ღონისძიება უნდა ემსახურებოდეს ლეგიტიმური მიზნის მიღწევას. შერჩეული საპოლიციო ღონისძიება უნდა იყოს

²⁸ საქართველოს კანონი პოლიციის შესახებ 28/10/2013
http://police.ge/files/sajaro_informacia/policiis%20shesaxeb.pdf (მოძიებულია: 28.05.2013)

გამოსადეგი, აუცილებელი და პროპორციული. 2. პოლიციელის მიერ შერჩეული საპოლიციო ღონისძიება არის გამოსადეგი, თუ ის შესაძლებელს ხდის ლეგიტიმური მიზნის მიღწევას. 3. პოლიციელის მიერ შერჩეული გამოსადეგი საპოლიციო ღონისძიება არის აუცილებელი, თუ ვერ იქნება გამოყენებული სხვა საშუალება, რომელიც ლეგიტიმური მიზნის მიღწევას უფრო ნაკლებ ზიანს მიაყენებდა როგორც ღონისძიების ადრესატს, ისე სხვა პირს. 4. პოლიციელის მიერ განხორციელებული აუცილებელი საპოლიციო ღონისძიება არის პროპორციული, თუ კანონით დაცული სამართლებრივი სიკეთისათვის მიყენებული ზიანი არ აღემატება იმ სიკეთეს, რომლის დასაცავადაც ის განხორციელდა. 5. პოლიციის სამართლებრივი ქმედება უნდა შეწყდეს, თუ ამ ქმედების მიზანი მიღწეულია ან აშკარაა, რომ მიზნის მიღწევა შეუძლებელია.

5) **დისკრეციული უფლებამოსილების განხორციელების პრინციპი** - 1. პოლიცია თავისი ფუნქციების შესასრულებლად მოქმედებს დისკრეციული უფლებამოსილების საფუძველზე, კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებსა და ფარგლებში. 2. პოლიციელი უფლებამოსილია გადაწყვიტოს, განახორციელოს თუ არა საპოლიციო ღონისძიება. 3. პოლიციელს მინიჭებული აქვს თავისუფლება, საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული რამდენიმე საპოლიციო ღონისძიებიდან შეარჩიოს ყველაზე მისაღები, თანაზომიერების პრინციპის შესაბამისად. 4. საფრთხის აღკვეთისათვის საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული რამდენიმე საპოლიციო ღონისძიების არსებობისას საკმარისია ერთ-ერთის გამოყენება.

6) **პოლიტიკური ნეიტრალობის პრინციპი** - პოლიციელი საკუთარ უფლებამოსილებას ახორციელებს უპარტიოების პრინციპის დაცვით. პოლიციელს უფლება არა აქვს, თავისი სამსახურებრივი მდგომარეობა გამოიყენოს რომელიმე პოლიტიკური სუბიექტის პარტიული ინტერესებისათვის.

7) **პოლიციის საქმიანობის გამჭვირვალობის პრინციპი** - 1. პოლიცია ვალდებულია თავისი საქმიანობის შესახებ საჯარო ინფორმაცია საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით მიაწოდოს სახელმწიფო ორგანოებს, საზოგადოებრივ ორგანიზაციებსა და დაინტერესებულ პირებს. 2. პოლიცია

ვალდებულია საზოგადოებასა და მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებს სწრაფად მიაწოდოს ობიექტური ინფორმაცია თავისი საქმიანობის შესახებ, იმგვარად, რომ არ გაახმაუროს სახელმწიფო, პროფესიული, კომერციული საიდუმლოების შემცველი ინფორმაცია, პერსონალური მონაცემები და გამოძიების მასალები, გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა. 3. პოლიციამ პერსონალური მონაცემები უნდა დაამუშაოს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად, თუ ამ კანონით სხვა რამ არ არის დადგენილი.²⁹

პოლიციის საქმიანობის გამჭვირვალობისათვის აუცილებელია მას ჰქონდეს მჭიდრო კავშირი საზოგადოებასთან, რაც მნიშვნელოვანი არის მოქალაქეთა ნდობის ჩამოსაყალიბებლად. საქართველოს პოლიციის ეთიკის კოდექსში აღწერილი არის პოლიციის საზოგადოებასთან ურთიერთობის შემდეგი სახის პუნქტები:

- 1) პოლიციელის საქმიანობა მოიცავს არა მხოლოდ დანაშაულის პრევენციასა და გახსნას, არამედ საზოგადოებისთვის დახმარების აღმოჩენასაც, მათ შორის, არასამუშაო საათებშიც.
- 2) პოლიციელი საქმიანობის განხორციელებისას და საზოგადოების წევრებთან ურთიერთობისას ითვალისწინებს მათ განსხვავებულ ტრადიციებს, ადათებსა და ცხოვრების წესის თავისებურებებს.
- 3) პოლიციელი, მისი თანამდებობის ან წოდების მიუხედავად ვალდებულია, საზოგადოების წევრებთან ურთიერთობაში იყოს ტაქტიანი, თავაზიანი და კეთილგანწყობილი. მოქალაქისადმი წაყენებული მოთხოვნები თუ შენიშვნები გამოთქვას მშვიდი, ზრდილობიანი და დამაჯერებელი ფორმით. პოლიციელმა უნდა მისცეს მოქალაქეს საშუალება გამოთქვას საკუთარი მოსაზრება. პოლიციელისგან დაუშვებელია ქედმაღლური მიმართვა, მუქარა, ირონია, ჟარგონის გამოყენება და ფამილარული ტონით საუბარი. ყველა სიტუაციაში და ნებისმიერ ადამიანთან ურთიერთობისას, როგორც სამუშაო, ასევე არასამუშაო დროს, აუცილებელია ქცევის ეთიკური ნორმების დაცვა.

²⁹ საქართველოს კანონი პოლიციის შესახებ 28/10/2013 ვებგვერდი: http://police.ge/files/sajaro_informacia/policiis%20shesaxeb.pdf

- 4) პოლიციელი უნდა იყოს კორექტული და საზოგადოების წევრების მიმართ არ უნდა გამოიჩინოს უხეშობა, ძალადობა, თავი უნდა შეიკავოს შეურაცხმყოფელი ქცევებისაგან და პროვოკაციის მიუხედავად შეინარჩუნოს ობიექტური დამოკიდებულება. ზემოთ აღნიშნული სტანდარტები პოლიციელმა უნდა დაიცვას მიუხედავად მისი ქცევის ადრესატის სოციალური მდგომარეობისა და ფიზიკური კონდიციისა (ალკოჰოლური თუ ნარკოტიკული თრობა).
- 5) სამსახურებრივი მოვალეობების შესრულებისას, მოქალაქესთან ურთიერთობის დროს პოლიციელს ეკრძალება: სიგარეტის მოწევა, საღებავი რეზინის ღეჭვა, მობილურზე საუბარი, მანქანიდან საუბარი, მზის სათვალეების ტარება და მოუწესრიგებელ მდგომარეობაში ყოფნა.
- 6) პოლიციელის მიერ, ობიექტურ გარემოებათა გამო, მოქალაქისთვის ქმედითი დახმარების გაწევის შეუძლებლობის შემთხვევაში, ამ უკანასკნელს უნდა განემარტოს პოლიციელის დაუხმარებლობის მიზეზი.
- 7) პოლიციელი, სხვა უნარებთან ერთად, უნდა ფლობდეს დარწმუნების, მოლაპარაკების, შუამავლობის უნარ-ჩვევებს, რაც აუცილებელია კრიტიკულ სიტუაციებში ძალის გამოყენების შემთხვევების მინიმუმამდე დასაყვანად.³⁰

მთავრობის 2008-2011 წლის ძირითად მონაცემებში და მიმართულებებში შინაგან საქმეთა სამინისტროს საშუალო დონიანი მიმართულებები არის :

- 1) საზოგადოებრივი წესრიგის და სახელმწიფო უსაფრთხოების დაცვა.
- 2) სახელმწიფო საზღვრის უსაფრთხოების დაცვა.
- 3) პროფესიონალი და კვალიფიციური კადრების მომზადება.
- 4) ეროვნული საგანძურისა და დიპლომატიური წარმომადგენლობების უსაფრთხოების უზრუნველყოფა
- 5) მომსახურეთა სოციალური დაცვა

³⁰ საქართველოს პოლიციის ეთიკის კოდექსი. თბილისი, 2013 . ვებგვერდი : <http://police.ge/files/pdf/policiis%20kodeqsi/Georgian%20Police%20Code%20of%20Ethics%20Georgian%20final.pdf>

6) განსაკუთრებული მნიშვნელობის, სრულიად საიდუმლო და საიდუმლო კორესპოდენციების დანიშნულებისამებრ ოპერატიული მიტანა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფა.

მოსალოდნელი შედეგები:

- 1) სამართალდარღვევების შემცირება, მოაქლაქეთა უფლებებისა და თავისუფლების დაცვის უზრუნველყოფა
- 2) საგზაო მოძრაობის უსაფრთხოების გაუმჯობესება
- 3) სახელმწიფო საზღვრის ხელშეუხებლობის უზრუნველყოფა, ქვეყნის საზღვაო სივრცეში კანონსაწინააღმდეგო ქმედებათა შემცირება
- 4) ნარკოტიკული საშუალებების, იარაღის, ასაფეთქებელი ნივთიერებებისა და მასობრივი განადგურების საშუალებების იმპორტისა და ექსპორტის აღკვეთა
- 5) დიპლომატიური მისიების, რეზიდენციების, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი სახელმწიფო ობიექტებისა და ეროვნული საგანძურის დაცვის გაუმჯობესება
- 6) განსაკუთრებული მნიშვნელობის, სრულიად საიდუმლო და საიდუმლო კორესპოდენციების დანიშნულებისამებრ ოპერატიულად და უსაფრთხოდ მიტანა

შედეგების შეფასების ზოგიერთი კრიტერიუმები:

- 1) საზოგადოების წესრიგისა და სახელმწიფო უსაფრთხოების დონე (საზოგადოებრივი წესრიგის დარღვევის ფაქტების შემცირება, უსაფრთხოების მაჩვენებლების და ა.შ)
- 2) სახელმწიფო საზღვარზე დაფიქსირებული სამართალდარღვევის შემთხვევათა აღმოჩენის, შემცირებისა და აღმოფხვრის მაჩვენებლები.
- 3) პროფესიონალი და კვალიფიციური კადრების ზრდის ტემპი
- 4) დიპლომატიური მისიების, რეზიდენციების, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი სახელმწიფო ობიექტების და ეროვნული საგანძურის დაცვის დონე.

5) დანახარჯები მოსამსახურეთათვის დაწესებულ სოციალურ გარანტიებზე.³¹

საქართველოს მთავრობის 2011-2014 წლების ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების მიხედვით შინაგან საქმეთა სამინისტროს ძირითადი პრიორიტეტებია :

1) საზოგადოებრივი წერიგისა და სახელმწიფო უსაფრთხოების დაცვის ამაღლება

მოსალოდნელი შედეგებია:

- საზოგადოებრივი წესრიგისა და მოქალაქეთა უსაფრთხოების დონის ამაღლება
- სამინისტროს ობიექტებისა და განსაკუთრებულ მნიშვნელოვან პირთა დაცვის გაუმჯობესება.
- საგანგებო სიტუაციების თავიდან აცილება და შედეგების ლიკვიდაცია.
- ავტოსატრანსპორტო შემთხვევების შემცირება
- უცხო ქვეყნების სპეცსამსახურების სადაზვერვო და სხვა კანონსაწინააღმდეგო საქმიანობის დროულად გამოვლენა და თავიდან აცილება.
- სახელმწიფოსათვის მოსალოდნელი საფრთხეების პროგნოზირება და პრევენცია
- სამინისტროს მოსამსახურეთა სოციალური გარანტიების გაუმჯობესება.

2) სახელმწიფო საზღვრის დაცვის უსაფრთხოების გაძლიერება.

მოსალოდნელი შედეგებია:

- სახელმწიფო საზღვრის ხელშეუხებლობის უზრუნველყოფა .
- სახელმწიფო საზღვარზე, სასაზღვრო ზოლში, საზღვაო ზონასა და საზღვაო სივრცეში კანონსაწინააღმდეგო ქმედებათა შემცირება.

³¹ ძირითადი მონაცემები და მიმართულებები 2008-2011 წლებისათვის. საქართველოს მთავრობა. თბილისი, 2007 . ვებგვერდი: <http://www.parliament.ge/files/budget-off/bdd-2008-2011.pdf> (მოძიებულია: 02.07.2017

- ნაოსნობის უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, ნაოსნობის წესების შესაძლებლობების გაუმჯობესება.
- საზღვაო სივრცეში სამაშველო ოპერაციების განხორციელების შესაძლებლობების გაუმჯობესება.
- ნარკოტიკული საშუალებების, იარაღის, ასაფეთქებელი ნივთიერებებისა და მასობრივი განადგურების საშუალებების იმპორტისა და ექსპორტის პრევენცია, გამოვლენა და აღკვეთა.
- კონტრაბანდული საქონლის იმპორტისა და ექსპორტის მინიმუმადე შემცირება .

3) პროფესიონალი და კვალიფიციური კადრების მომზადების დონის ამაღლება.

მოსალოდნელი შედეგი:

სამართალდამცავი ორგანოების და მანდატურის სამსახურის მაღალკვალიფიციური კადრებით დაკომპლექტება.

4) ეროვნული საგანძურისა და დიპლომატიური წარმომადგენლობის დაცვის უსაფრთხოების დონის ამაღლება.

მოსალოდნელი შედეგი:

დიპლომატიური მისიების, რეზიდენციების, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი სახელმწიფო ობიექტების, ეროვნული საგანძურისა და მნიშვნელოვანი ობიექტების უსაფრთხოება.

5) მოსამსახურეთა ჯანმრთელობის დაცვა.

მოსალოდნელი შედეგები:

- სამინისტროს თანამშრომელთა ავადობისა და შრომისუნარობის შემცირება.

- თანამშრომელთა ჯანმრთელობის დაცვის მაღალი ხარისხი.³²

³² ძირითადი მონაცემები და მიმართულებები 2011-2014 წლებისათვის. საქართველოს მთავრობა. თბილისი, 2010 ვებგვერდი: [file:///C:/Users/AAR/Desktop/Downloads/bdd%2011-14%20mTavrobassaiti%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/AAR/Desktop/Downloads/bdd%2011-14%20mTavrobassaiti%20(1).pdf)

თავი II

საქართველოში გამოძიებული საქმეების და პოლიციის მიმართ ნდობის სტატისტიკა წლების მიხედვით

2.1 გამოძიებული საქმეები 2013 წლამდე

შინაგან საქმეთა სამინისტროს ოფიციალურ ვებგვერდზე შესაძლებელი არის ნახვა თუ რამდენი დანაშაული აღირიცხა და იქნა გამოძიებული 2005 წლიდან 2016 წლამდე.

2005 წელს აღირიცხა 43,266 დანაშაული და გაიხსნა 36,9%, ანუ 15,975. 2006 წლის 12 თვეში, წინა წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით დანაშაულის რაოდენობა გაიზარდა 19,017-ით და გაიხსნა 2,232 დანაშაულით მეტი.³³

2006 წელს სულ რეგისტრირებული იყო 62,283 დანაშაულის ფაქტი, აქედან გაიხსნა 18,207, რამაც შეადგინა 29,2%.

2007 წელს საქართველოში სულ რეგისტრირებული იყო 54,746 დანაშაული, აქედან 37,9% იქნა გახსნილი, ანუ 20,746.

2008 წელს სულ რეგისტრირებული იყო 44,644 დანაშაული, აქედან გახსნილია 46,9%, ანუ 20,934.³⁴

2009 წელს სულ რეგისტრირებული იყო 35,949 დანაშაული, აქედან გახსნილია 49,12%, ანუ 17,6459.

2010 წელს სულ რეგისტრირებული იყო 34,739 დანაშაული, აქედან გახსნილია 49,22%, ანუ 17,101.

³³ 2006 წლის 12 თვეში რეგისტრირებულ დანაშაულთა სტატისტიკურ მონაცემთა ანალიზი. ვებგვერდი: <http://police.ge/ge/useful-information/statistics/statistics1?page=16> (მოძიებულია: 01/07.2017)

³⁴ რეგისტრირებული დანაშაულის სტატისტიკა 2007 და 2008 წლების თორმეტივე თვე. ვებგვერდი: http://police.ge/files/pdf/statistika%20da%20kvlevebi_new/geo/danashaulis%20statistika/2008-2009_saqart.dan/respfull.jpg (მოძიებულია: 01/07.2017)

2011 წელს სულ რეგისტრირებული იყო 32,262 დანაშაული, აქედან გახსნილია 44,72%, ანუ 14,435.

2012 წელს სულ რეგისტრირებული იყო 38,741 დანაშაული, აქედან გახსნილია 25,53%, ანუ 9,891.³⁵

წელი	რეგისტრირებული დანაშაული	გახსნილი
2005	43,266	15,975
2006	62,283	18,207
2007	54,746	20,934
2008	44,644	20,934
2009	35,949	17,659
2010	34,739	17,101
2011	32,262	14,435
2012	38,741	9,891

2.2 ნდობის მაჩვენებელი 2013 წალმდე

კავკასიის კვლევითი რესურსცენტრი (CRRC) -ის კვლევის თანახმად 2008 წელს გამოკითხულთა 53% ენდობოდა პოლიციას; 2009 წელს-51%, ხოლო, 2010 წელს კი

³⁵ სადალაშვილი, მ (2014). *პოლიციის რეფორმები და დემოკრატიის მშენებლობა საქართველოში*. სამაგისტრო ნშრომი. გვ. 70

65%.³⁶ 2011 წელს პოლიციის მიმართ ნდობის მაჩვენებელი იყო 67%.³⁷ 2012 წლის მონაცემებით ნდობა იყო 50 %.³⁸

აგრეთვე, საერთაშორისო რესპუბლიკური ინსტიტუტის გამოკითხვების თანახმად ყოველ წელიწადს პოლიციის საქმიანობას მოქალაქეები შემდეგნაირად აფასებენ:

2007 წლის 31 აგვისტო-10 სექტემბრის კვლევებით პოლიცია ეკლესიის, არმიის, მედიის შემდეგ არის მეოთხე ადგილზე და გამოკითხულების 65 % დადებითად აფასებს მას.³⁹

2008 წლის 23 სექტემბერ-1 ოქტომბრის კვლევებით პოლიცია უკვე მესამე ადგილზეა ეკლესიის და არმიის შემდგომ და 84 % მის მუშაობას დადებითად აფასებს. ⁴⁰

2009 წლის 21 თებერვალი-3 მარტის კვლევების მიხედვით პოლიცია ეკლესიის და არმიის შემდეგ კვლავ მესამე ადგილზეა და მის მუშაობას გამოკითხულთა 69% აფასებს დადებითად.⁴¹

2010 წლის 4-13 მარტის კვლევების თანახმად პოლიცია 81%-ით მესამე ადგილზეა ეკლესიის და არმიის შემდეგ.⁴² იმავე წელს 27 სექტემბრის-7 ოქტომბრის კვლევების

³⁶ Gzirishvili, T (2015). *Who trusts the police in Georgia?* Caucasus Research Resource Centers. ვებგვერდი: <http://crrc-caucasus.blogspot.com/2015/06/who-trusts-police-in-georgia.html> (მოძიებულია: 02.07.201)

³⁷ კავკასიის ბარომეტრი 2011 საქართველო . TRUPOLI: Trust-Police(%), ვებგვერდი: <http://caucasusbarometer.org/ge/cb2011ge/TRUPOLI/> (მოძიებულია: 06.07.2017)

³⁸ კავკასიის ბარომეტრი 2012 საქართველო. TRUPOLI: Trust-Police(%), ვებგვერდი : <http://caucasusbarometer.org/ge/cb2012ge/TRUPOLI/> (მოძიებულია: 06.07.2017)

³⁹ Georgian National Voter Study August 31 - September 10, 2007 . ვებგვერდი: <http://www.iri.org/sites/default/files/2007%20November%208%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20August%2031-September%2010,%202007.pdf> (მოძიებულია: 03.07.2017)

⁴⁰ Georgian National Study, September 23 – October 1, 2008 , ვებგვერდი: [http://www.iri.org/sites/default/files/2008%20November%2021%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20September%2023-October%201,%202008\(1\).pdf](http://www.iri.org/sites/default/files/2008%20November%2021%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20September%2023-October%201,%202008(1).pdf) (მოძიებულია:03.07.2017)

⁴¹ Georgian National Survey, February 21 – March 3, 2009. ვებგვერდი: [http://www.iri.org/sites/default/files/2009%20April%201%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20February%2021-March%203,%202009\(1\).pdf](http://www.iri.org/sites/default/files/2009%20April%201%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20February%2021-March%203,%202009(1).pdf) (მოძიებულია: 03.07.2017)

⁴² Georgian National Study, March 4 – 13, 2010 . ვებგვერდი: ვებგვერდი: <http://www.iri.org/sites/default/files/2010%20May%203%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20March%204-13,%202010.pdf> (მოძიებულია:03.07.2017)

თანახმად გამოკითხულთა 84% აფასებს დადებითად და კვლავ მესამე ადგილზე იგივე ინსტიტუტების შემდეგ.⁴³

2011 წლის 24 აპრილი-4 მაისის კვლევებით პოლიცია არის მეორე ადგილზე ეკლესიის შემდეგ და მის მუშაობას დადებითად აფასებს გამოკითხულთა 88 %.⁴⁴ იმავე წლის 27 ოქტომბერ-11 ნოემბრის გამოკითხვებით პოლიცია მე-3 ადგილზე გადმოდის და უკვე 87 % აფასებს მის მუშაობას დადებითად, მას ეკლესია და არმია უსწრებს.⁴⁵

2012 წლის 9-12 ნოემბრის საზოგადოებრივი აზრის კვლევებით, რომელიც ჩაატარა საერთაშორისო რესპუბლიკურმა ინსტიტუტმა, შეკითხვა იყო - როგორ აღწერდით თქვენს ნდობას ინსტიტუტების მიმართ?, პოლიცია იყო მესამე ადგილზე ეკლესიის და არმიის შემდეგ და გამოკითხულთა 84 % სასურველად უთითებს ნდობას.⁴⁶ ამავე წელს 26 ივნისი-4 ივლისის ჩატარებული კვლევებით პოლიცია კვლავ მესამე ადგილზე იყო 88% მიიჩნევს მას სანდოდ.⁴⁷

2.3 გამოძიებული საქმეები 2013 წლიდან

საქართველოში 2012 წლის ოქტომბრის არჩევნების შემდეგ განხორციელდა მასშტაბური ამნისტია. 2012 წლის 21 დეკემბერს პარლამენტმა მიიღო ამნისტიის შესახებ

⁴³ Georgian National Survey, September 27 – October 7, 2010 . ვებგვერდი:
<http://www.iri.org/sites/default/files/2010%20December%203%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20September%2027-October%207,%202010.pdf> (მოძიებულია: 03.07.2017)

⁴⁴ Georgian National Study , April 26 – May 4, 2011, ვებგვერდი:
[http://www.iri.org/sites/default/files/2011%20June%2028%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20April%2026-May%204,%202011\(1\).pdf](http://www.iri.org/sites/default/files/2011%20June%2028%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20April%2026-May%204,%202011(1).pdf) (მოძიებულია: 03.07.2017)

⁴⁵ Georgian National Study, October 27 – November 11, 2011 . ვებგვერდი:
<http://www.iri.org/sites/default/files/2012%20January%205%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion%20C%20October%2027-November%2011%202011.pdf> (მოძიებულია: 03.07.2017)

⁴⁶ Georgian National Study, November 9 – 21, 2012. 2013 თებერვალი. ვებგვერდი:
http://www.iri.org/sites/default/files/2013_February_8_Survey_of_Georgian_Public_Opinion_November_9_21_2012.pdf (ნანახია: 30/06/2017. 04:56)

⁴⁷ Georgian National Study, June 26 – July 4, 2012, ვებგვერდი:
<http://www.iri.org/sites/default/files/2012%20August%2020%20Survey%20Georgian%20Public%20Opinion%20C%20June%2026-July%204%202012.pdf> (ნანახია: 30/06/2017. 04:56)

კანონი, რომელიც სხვადასხვა დოზით ყველა პატიმარს შეეხო⁴⁸. ოფიციალური მონაცემებით, ამნისტირებულ პატიმართა გამოშვება სასჯელაღსრულების დაწესებულებიდან 2013 წლის იანვრის ბოლოდან დაიწყო. შსს მინისტრმა ირაკლი ღარიბაშვილმა მედიასთან შეხვედრისას აღნიშნა, რომ ამნისტიის შდეგად სულ 8 ათასამდე პატიმარი განთავისუფლდა⁴⁹. 2013 წლის 19 აგვისტოს პრეზიდენტის ცხრა წლიანი მმართველობის პერიოდში გატარდა ყველაზე მასშტაბური შეწყალება რომლის მიხედვითაც 18 000 ათასამდე მოქალაქეს პირობითი მსჯავრი და ნასამართლეობა მოეხსნა⁵⁰. ამის შედეგად, საზოგადოებაში არსებობდა მოლოდინი, რომ ქვეყანაში კრიმინოგენური ვითარება გაუარესდებოდა, შესაბამისად ამ პერიოდში განსაკუთრებით გაიზარდა საზოგადოებრივი ინტერესი დანაშაულის სტატისტიკის მიმართ⁵¹.

2013 წლის 10 აპრილს შსს-ს საინფორმაციო - ანალიტიკურმა დეპარტამენტმა რეგისტრირებული დანაშაულის ერთიანი კვარტალური ანგარიში და ახალი მეთოდოლოგია წარადგინა, რომელსაც სამინისტრო იყენებს 2013 წლის იანვრიდან. დანაშაულის სტატისტიკის მეთოდოლოგია თანამედროვე, ევროპული სტანდარტების მიხედვით შემუშავებული მოდელია, რომელსაც მსოფლიოს წამყვანი ევროპული ქვეყნები იყენებენ⁵². ამასთან თვისებრივად თავიდან გადამუშავდა მეთოდოლოგია და გაანგარიშების პრინციპი. რეგისტრირებული დანაშაული - აღსარიცხი ერთეული: დანაშაული/სსკ-ის მუხლი - აღირიცხება დანაშაულთა საერთო რაოდენობა, რომლებზეც დაიწყო გამოძიება სისხლის სამართლის კოდექსის მუხლების მიხედვით და შევიდა ცვლილებები საანგარიშო პერიოდში, გამოძიების დაწყებიდან შემდგომი განვითარების მიხედვით. რადგანაც სისხლის სამართლის საქმე გამოძიების დაწყებიდან საქმის საბოლოო დასრულებამდე განიცდის სხვადასხვა პროცესუალურ

⁴⁸ ამნისტიის შესახებ კანონი მიღებულია. ვებგვერდი: <http://www.civil.ge/geo/article.php?id=26372> (28.06.2017 . 17:07)

⁴⁹ ოფიციალური სტატისტიკით დანაშაული გაიზარდა ვებგვერდი: <http://netgazeti.ge/law/20282/> (მოძიებულია: 28/06/2017, 16:06)

⁵⁰ პრეზიდენტის შეწყალების სამართლებრივი ასპექტები ვებგვერდი: ვებგვერდი: <http://www.barristers.ge/public/uploads/docs/Daskvna - Prezidentis Sheckalebis Uplebamosileba.pdf> (მოძიებულია: 28/06/2017, 17:17)

⁵¹ 2016 წლის დანაშაულის სტატისტიკა და მისი ხელმისაწვდომობა ვებგვერდი: https://idfi.ge/ge/2016_crime_statistics_and_access_to_information (მოძიებულია: 208/06/2017, 16:10)

⁵² ახალი მეთოდოლოგიის პრეზენტაცია, რეგისტრირებული დანაშაულის სტატისტიკა და კვარტალური ანგარიში. 14/04/2013 . ვებგვერდი: <http://police.ge/ge/akhali-metodologiis-prezentatsia-registrirebuli-danashaulis-statistika-da-kvartaluri-angarishi/104> (ნანახია: 28/06/2017. 18:24)

ცვლილებებს, ამიტომ მეტი თვალსაჩინოებისა და რეალურ მონაცემთა გადმოცემის მიზნით, დეტალურად ხდება სისხლის სამართლის საქმის ყველა სტატუსის აღრიცხვა და პროგრამულ უზრუნველყოფაში გათვალისწინება, რაც აისახება ახალ კონსოლიდირებულ სტატისტიკურ ფორმაში. ნებისმიერი ისეთი საფუძვლით შეწყვეტილი სისხლის სამართლის საქმე, რომელიც დანაშაულს არ გამორიცხავს (პროკურორის დისკრეციული უფლებამოსილება, განრიდება, მედიაცია, ქმედითი მონანიება, ბრალის არარსებობა...), მიმდინარე კონსოლიდირებული სტატისტიკური ანგარიშისათვის უკვე წარმოადგენს სააღრიცხვო ობიექტს. გარემოება, რომელიც წარმოადგენს დათვლის ახალი მეთოდოლოგიის უპირატესობას - როდესაც საქმის გამოძიების პროცესში გამოვლინდება სხვა დანაშაული, რომელზეც არ მოხდება ცალკე გამოძიების დაწყება და არსებულ სისხლის სამართლის საქმეში იქნება გახსნილი (დაიწყება დევნა), ელექტრონული სისტემისთვის უკვე წარმოადგენს სააღრიცხვო ობიექტს შესაბამისი სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული მუხლის მიხედვით და როგორც რეგისტრირებული დანაშაული, ფაქტი, აისახება სტატისტიკურ ფორმაში. ყოველთვიური სტატისტიკა ასახავს კონკრეტული თვის საანგარიშო პერიოდში რეგისტრირებულ დანაშაულს, კუმულატიური სტატისტიკა წარმოადგენს კონკრეტული პერიოდის (2 თვის, 3 თვის და ა.შ.) ბოლოსთვის არსებული რეგისტრირებული დანაშაულის მონაცემებს. კუმულატიური სტატისტიკის დათვლა-დაანგარიშება არ შეიძლება ცალკეული თვეების მონაცემთა არითმეტიკული დაჯამების სახით, ვინაიდან, სტატისტიკის რთული ბუნებიდან გამომდინარე, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით განსაზღვრული შესაბამისი პროცედურების გათვალისწინებით, მიმდინარე თვეში რეგისტრირებული დანაშაული მომდევნო თვეებში შესაძლებელია გადაკვალიფიცირდეს სხვა დანაშაულზე, შეწყდეს ერთი რაიონული საგამოძიებო დანაყოფის მიერ დაწყებული სისხლის სამართლის საქმე გადაეცეს სხვა რაიონულ საგამოძიებო დანაყოფს და ა.შ., რაც აისახება მომდევნო თვეების სტატისტიკურ ანგარიშში, ხოლო მიმდინარე თვის სტატისტიკა რჩება უცვლელად. 2012 წლამდე დანაშაულის რეგისტრაცია ხორციელდებოდა დანაშაულის აღრიცხვის ბარათების მეშვეობით, ხოლო 2012 წლიდან სატესტო რეჟიმში ამოქმედდა იუსტიციის სამინისტროსთან კოორდინირებით შექმნილი ერთიანი ელექტრონული

სისხლის სამართალწარმოების სტატისტიკური მოდული, რომელიც დღეისათვის უკვე სრულფასოვნად ფუნქციონირებს. მისი მეშვეობით ხდება რეგისტრირებული დანაშაულის დათვლა/გაანგარიშება მთელი საქართველოს მასშტაბით ⁵³.

ახალი მეთოდოლოგიის გამოყენებით იქნა დათვლილი 2013 წლის იანვარი-მარტის რეგისტრირებული და გახსნილი დანაშაულები, რომლის მიხედვითაც სულ იყო რეგისტრირებული იანვარსა და მარტში 11,708 დანაშაული და აქედან გახსნილია 32,7%, ანუ 3,837 ⁵⁴. მთელი წლის განმავლობაში სულ რეგისტრირებული იქნა 28,970 დანაშაული, აქედან გახსნილია 59,85%, ანუ 17,339. ⁵⁵

2014 წელს რეგისტრირებული დანაშაულის სტატისტიკა იყო 36,526, აქედან გახსნილია 60,7%, ანუ 22,171.

2015 წელს რეგისტრირებული დანაშაულის სტატისტიკა იყო 35,096, აქედან გახსნილია 60,34%, ანუ 21,176⁵⁶.

2016 წელს საქართველოში რეგისტრირებული დანაშაული იყო 35,997 ხოლო აქედან 57,4% , ანუ 20,661 არის გახსნილი.⁵⁷

წელი	რეგისტრირებული დანაშაული	გახსნილი
2013	28,970	17,339
2014	36,526	22,171
2015	35,096	21,176
2016	35,997	20,661

⁵³ რეგისტრირებული დანაშაული საქართველოში 2012 –2014 წ.წ. 2015 წ. იანვარ - ივნისი

⁵⁴ საქართველოში რეგისტრირებული დანაშაულის სტატისტიკა და კვარტალური ანგარიში(იანვარი-მარტი,2012-2013.) police.ge ვებგვერდი: http://police.ge/files/pdf/statistika%20da%20kvelebi_new/geo/danashaulis%20statistika/2013/Crime_Statistics_Registered_in_Georgia_January-March-GEO%282%29.pdf (მოძიებულია: 29/06/2017.16:05)

⁵⁵ სადალაშვილი, მ (2014). *პოლიციის რეფორმები და დემოკრატიის მშენებლობა საქართველოში*. სამაგისტრო ნაშრომი. გვ. 70

⁵⁶ რეგისტრირებული დანაშაულის სტატისტიკა ,police.ge .

⁵⁷ რეგისტრირებული დანაშაული 2016, შინაგან საქმეთა სამინისტრო. 2017

2.4 მოქალაქეთა ნდობა 2013 წლიდან

„საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“ 2015 წლის გაზაფხულზე ჩატარებული საზოგადოებრივი აზრის გამოკითხვის ფარგლებში ქვეყანაში მოქმედი სხვადასხვა ინსტიტუტის მიმართ მოქალაქეთა ნდობის საკითხით დაინტერესდა. გამოკითხვის თანახმად, ათი ინსტიტუტიდან ექვსის შემთხვევაში ნდობის შემცირების ტენდენცია შეინიშნება. ამათგან ყველზე მეტად, 2013 წელთან შედარებით, 2015 წელს მოქალაქეთა ნდობა პოლიციის მიმართ დაეცა. 2013 წელს გამოკითხულთა 53% ამბობდა, რომ სრულად 19% ან ნაწილობრივ 34 % ენდობოდა პოლიციას, 2015 წელს ეს მაჩვენებელი 16% არის შემცირებული. კერძოდ, 2015 წელს ჩატარებული გამოკითხვის თანახმად რესპოდენტების 37% ამბობს, რომ სრულად 12% ან ნაწილობრივ 25% ენდობა პოლიციას. ამავე დროს, 2015 წელს 12%-დან 19%-მდეა გაზრდილი მოქალაქეთა რაოდენობა, ვინც პოლიციას უფრო არ ენდობა, ვიდრე ენდობა 10% ან საერთოდ არ ენდობა 9%. 2013 წელს ანალოგიური მჩვენებელი შესაბამისად 7% და 5% იყო⁵⁸.

მოსახლეობის ნდობის დონეს მთავრობის და სხვა ინსტიტუტების მიმართ ბევრი ფაქტორი განაპირობებს და ამ ფაქტორების გავლენით დროთა განმავლობაში შესაძლოა ნდობა შეიცვალოს. CRRC- საქართველოს მიერ და 2011-2015 წლებში ჩატარებული კავკასიის ბარომეტრი და NDI-ის საზოგადოებრივი აზრის გამოკითხვების შედეგზე დაყრდნობით CRRC-ის ბლოგში აღწერილია ბოლო წლებში ნდობის ცვლილება, რომლის მიხედვითაც საქართველოში პოლიციის მიმართ ნდობა შემცირდა 2011 წელი 67%, 2012 წელი - 50%, 2013 წელი-58%, 2015 წელი- 45 %. პროცენტულ რაოდენობაში გაერთიანებული არის პასუხის ვარიანტები: „სრულად ვენდობი“ და უფრო ვენდობი“⁵⁹.

საერთაშორისო რესპუბლიკურმა ინსტიტუტის (IRI) 2013 წლის 18-27 თებერვლის გამოკითხვებით თუ როგორი იყო მოქალაქეთა აზრი ინსტიტუტების

⁵⁸ საერთაშორისო გამჭვირვალობა. პოლიციის მიმართ ნდობა შემცირდა, პრეზიდენტის მიმართ- გაიზარდა ვებგვერდი: <http://www.transparency.ge/blog/politsiisadmi-ndoba-shemtsirda-prezidentis-mimart-gaizarda?page=5> (ნანახია:30.06.2017. 02:42)

⁵⁹ CRRC - საქართველოს ბლოგი. ვებგვერდი: <http://blog.crrc.ge/2016/06/blog-post.html> (მოძიებულია: 28.06.2017. 16:48)

საქმიანობაზე, 86 %-ით პოლიცია არის მესამე ადგილზე.⁶⁰ იმავე წელს 17 მაისი-2 ივნისის გამოკითხვებით ანალოგიურ შეკითხვაზე დადებითად აფასებს 88%.⁶¹

2014 წლის თებერვლის გამოკითხვებით პოლიცია არის მეოთხე ადგილზე 82%-ით, ეკლესიის, არმიის და მედიის შემდეგ.⁶²

2015 წლის 3-28 თებერვლის საზოგადოებრივი აზრის კვლევებით, რომელიც ჩაატარა საერთაშორისო რესპუბლიკურმა ინსტიტუტმა, სადაც მოქალაქეებს ეკითხებიან, როგორია მათი მოსაზრება თითოეული ჩამოთვლილი ინსტიტუტის მიმართ, პოლიცია მეოთხე ადგილზეა ეკლესიის, არმიის და მედიის შემდგომ. 65 % სასურველად აფასებს მათ საქმიანობას.⁶³

2016 წლის მარტი-აპრილის საზოგადოებრივი აზრის კვლევებით, რომელიც ჩაატარა საერთაშორისო რესპუბლიკურმა ინსტიტუტმა პოლიცია არის მეხუთე ადგილზე საქრთველოს მართლმადიდებლური ეკლესიის, არმიის, ქართული მედიის და განათლების სისტემის შემდგომ და მათ მუშაობას დადებითად აფასებს 50 %⁶⁴.

2017 წლის 22 თებერვალი - 8 მარტის საზოგადოებრივი აზრის კვლევებით, რომელიც ჩაატარა საერთაშორისო რესპუბლიკურმა ინსტიტუტმა, პოლიცია არის მეოთხე ადგილზე, კვლავ, ეკლესიის არმიის და მედიის შემდეგ და მათი მუშაობას სასურველად აფასებს 59 %⁶⁵

⁶⁰ Georgian National Study, February 18 – 27, 2013, ვებგვერდი: http://www.iri.org/sites/default/files/2013_May_16_Survey_of_Georgian_Public_Opinion_February_18-27_2013.pdf (მოძიებულია: 01/07.2017)

⁶¹ Georgian National Study, May 17 – June 2, 2013, ვებგვერდი: http://www.iri.org/sites/default/files/2013_August_6_Survey_of_Georgian_Public_Opinion_May_17_June_2_2013.pdf (მოძიებულია: 01/07.2017)

⁶² International Republican Institute (IRI) poll Results on Georgia released. ვებგვერდი: <http://agenda.ge/news/11621/eng> (მოძიებულია: 01/07.2017)

⁶³ Public Opinion Survey Residents of Georgia. February 3-28, 2015 ვებგვერდი: http://www.iri.org/sites/default/files/wysiwyg/iri_georgia_public_2015_final_0.pdf (მოძიებულია: 30.06.2017. 02:54)

⁶⁴ Public Opinion Survey Residents of Georgia. March – April 2016, ვებგვერდი: http://www.iri.org/sites/default/files/wysiwyg/georgia_2016.pdf (მოძიებულია 30.06.2017. 02:20)

⁶⁵ Survey of Public Opinion in Georgia February 22 – March 8, 2017 ვებგვერდი: http://www.iri.org/sites/default/files/iri_poll_presentation_georgia_2017.03-general.pdf (მოძიებულია: 30.06.2017. 03:01)

თავი III

ადგილობრივი და საერთაშორისო ორგანიზაციების შეფასება

3.1 ევროკავშირის რეკომენდაციები შეფასებები

პოლიციის მიმართ ნდობას განაპირობებს ის, თუ რა შეფასებები ექნებათ საერთაშორისო გავლენიან ორგანიზაციებს, რომლებიც აკვირდებიან საქართველოში მიმდინარე მოვლენებს, თუ როგორ ტარდება რეფორმები, რომლებიც მათი რეკომენდაციის გაწევის შედეგად არის მიღებული, რამდენად სრულდება ის ანგარიშვალდებულებები, რაც აიღო საქართველომ ევრო-ატლანტიკური სტრუქტურების წინაშე.

საქართველოსა და ევროკავშირის ევროპული სამეზობლო პოლიტიკის სამოქმედო გეგმა (ENP AP) მიღებულ იქნა 2006 წლის 14 ნოემბერს. სამოქმედო გეგმა თანამშრომლობის სტრატეგიული მიზნებისა და შესაბამისი პოლიტიკური და ეკონომიკური პრიორიტეტების განხორციელებას უწყობს ხელს. სამოქმედო გეგმაში დასახულია ქართული მხარისთვის სამოქმედო პრიორიტეტები, მათ შორის რეკომენდაციები, რაც უნდა გაითვალისწინოს ქართულმა მხარემ. აღსანიშნავია, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს და ევროპოლს შორის გაფორმებული სტრატეგიული შეთანხმება, რომლითაც ქართული სამართალდამცავი ორგანო გახდა ევროპული ოჯახის წევრი.⁶⁶

2014 წელს ევროპის სამეზობლო პოლიტიკის სამოქმედო გეგმისა და ასოცირების წესრიგის განხორციელებაში ქვეყნის მიერ მიღწეული პროგრესის შეფასების გათვალისწინებით, ევროკავშირი საქართველოს გარკვეული რეკომენდაციებით მიმართავს:

⁶⁶ საქართველოსა და ევროპოლს შორის ოპერატიული და სტრატეგიული თანამშრომლობის შესახებ შეთანხმება გაფორმდა . 04.04.2017 შინაგან საქმეთა სამინისტროს ვებ გვერდი: <http://police.ge/ge/saqartvelosa-da-evropols-shoris-operatuli-da-strategiuli-tanamshromlobis-shesakhebshetankhmeba-gaformda/10530> (მოძიებულია 10.07.2017)

1. უზრუნველყოს, რომ სისხლის სამართლებრივი გამოძიება და დევნა წარიმართოს გამჭვირვალედ და მიუკერძოებლად, იყოს პოლიტიკური მოტივაციისგან თავისუფალი, და ითვალისწინებდეს ეუთო-ს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისის რეკომენდაციებს ამ თვალსაზრისით.

2. გაზარდოს სამართალდამცველი სტრუქტურების ანგარიშვალდებულების და მათზე დემოკრატიული ზედამხედველობის ხარისხი; დანერგოს დავების განხილვის დამოუკიდებელი და ეფექტიანი მექანიზმი და გამოიძიოს ქონების უფლების დარღვევასთან, წამებასა და ცუდად მოპყრობასთან, ასევე საპროცესო გარიგებების სისტემის არასათანადო გამოყენებასთან დაკავშირებული საჩივრები; გამოიძიოს სამართალდარღვევები – განსაკუთრებით სამართალდამცველი ორგანოების თანამშრომელთა მიერ ჩადენილი სამართალდარღვევები – და განახორციელოს რეფორმები, ასევე აწარმოოს პენიტენციური სისტემის ეფექტიანი მონიტორინგი.⁶⁷

თომას ჰამარბერგის, საქართველოში საკონსტიტუციო და იურიდიული რეფორმებისა და ადამიანის უფლებების საკითხებში ევროკავშირის სპეციალური მრჩევლის, რეკომენდაციების თანახმად 2013 წლის, 2007 წლის ნოემბერში, 2009 წლის გაზაფხულზე და 2011 წლის მაისში, დემონსტრაციების დარბევის დროს პოლიციის თანამშრომლების მხრიდან ძალის ზედმეტად გამოყენების შესახებ ეფექტური გამოძიების არარსებობა ხელს უწყობს დაუსჯელობის განცდას. ამიტომაც, აუცილებელია ინციდენტების გამოძიება და დამნაშავეების სამართლებრივი დევნა, რაც ხელს შეუწყობს საზოგადოებას წარსულის მძიმე ეპიზოდების გააზრებაში.⁶⁸

⁶⁷ ევროკავშირის რეკომენდაციები საქართველოს. 25.03.2015. ვებგვერდი: <http://netgazeti.ge/news/39619/> (მოძიებულია: 10.07.2017)

⁶⁸ Hammarberg, T (2013). *Georgia in Transition*. Report on the human rights dimension: background, steps taken and remaining challenges. ვებგვერდი: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/georgia/documents/human_rights_2012/20130920_report_en.pdf (მოძიებულია: 07.07.2017)

3.2 საქართველოში მოქმედი ადგილობრივი და საერთაშორისო ორგანიზაციების შეფასება

პოლიციის ძირითადი ფუნქციები არის საზოგადოების უსაფრთხოება და მართლწესრიგის დაცვა. აღნიშნული ამოცანების შესასრულებლად სამართალდამცავ უწყებებს აქვთ ფართო უფლებამოსილებები და აქედან გამომდინარე, ჩნდება მათი არასათანადოდ გამოყენების რისკი. იმისთვის, რომ საზოგადოებაში არსებობდეს ნდობა სამართალდამცავი ორგანოების მიმართ. პოლიცია მუდმივად უნდა მიმართავდეს ადამიანის უფლებებისადმი პატივისცემის, კანონის უზენაესობისა და პოლიტიკური ნეიტრალობის პრინციპების დაცვის დემონსტრირებას და ღია იყოს მის მოქმედებებზე ზედამხედველობისათვის.⁶⁹

საქართველოში საზოგადოებრივი პოლიციის შესახებ ანგარიში და რეკომენდაციები წარმოადგინა ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციამ (ეუთო). ანგარიშის მიხედვით, საზოგადოებასთან ურთიერთობით პოლიცია გაუმჯობესებს ნდობას მოქალაქეების მხრიდან, რაც ხელს უწყობს ქვეყანაში უსაფრთხოების დონის მატებას. რეკომენდაციების თანახმად ჩამოყალიბდა საზოგადოებრივი პოლიციის შემდეგი სახის სამოქმედო გეგმები: მოსახლეობაში ამაღლდეს სამართლებრივი კულტურის დონე; არასრულწლოვნებში დანაშაულის პრევენცია; გაუმჯობესდეს მედიასთან ურთიერთობა და ხშირი კომუნიკაცია; ნარკოტიკებთან დაკავშირებული დანაშაულების მიმართ ბრძოლის გამკაცრება; მოქალაქეებსა და პოლიციელებს შორის ურთიერთობის გაუმჯობესება. ტრენინგები და სწავლებები უნდა გაძლიერდეს პოლიციელებში; პოლიციამ უნდა გააძლიეროს PR და რაც შეიძლება გამჭვირვალე იყოს მედიისათვის. პოლიციამ უნდა აწარმოოს სტატისტიკა რეგიონების მიხედვით და ამ სტატისტიკურ მონაცემებზე დაყრდნობით ასახოს ქვეყნის მასშტაბით არსებული რეალური სურათი. შექმნას სტრატეგიული ორგანო, რომელიც კოორდინაციას გაუწევს შესაბამის პროექტებს და ინიციატივებს.

სისხლის სამართლის დანაშაულის პრევენციის გასაუმჯობესებლად უნდა გადაიდგას შემდეგი ნაბიჯები: მოქალაქეებში უნდა შეცვალოს მენტალიტეტი, რომ მათ

⁶⁹ შინაგან საქმეთა სამინისტროს გამჭვირვალობის ხარისხი. საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველო და ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC).

დანაშაულზე თვალი არ დახუჭონ. ძალიან სუსტია მოწმის დაცვის მექანიზმები და ესეც უნდა გაუმჯობესდეს; დანაშაულთან კავშირშია უმუშევრობის მაღალი მაჩვენებელი, რაც ასევე არის დანაშაულის გამომწვევი. ქუჩაში მცხოვრები ბავშვების საკითხის გადაწყვეტა.⁷⁰

2014 წლის აპრილში „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველომ“, „საქართველოს დემოკრატიულმა ინიციატივამ“, ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრმა” და „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციამ“ წარმოადგინეს ერთობლივი ანგარიში საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს 2012 წლის მუშაობის შესახებ, სადაც წარმოდგენილია 21 ფაქტი, რომლებიც სავარაუდოდ შინაგან საქმეთა სამინისტროს თანამშრომელთა მიერაა ჩადენილი და არცერთი შსს-ს თამანშრომელი სისხლის სამართლის პასუხისგებაში არ ყოფილა მიცემული⁷¹.

ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტის (IDFI) 2010-2015 წლების შემაჯამებელ ანგარიშში, რომელიც ეხება საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობას საქართველოში შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიმართ განსაკუთრებული შენიშვნები არის თამამდებობის პირთა პრემიების და დანაშაულების გაცემის ინორმაციაზე.⁷²

საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველომ და ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრმა (EMC) ჩაატარა კვლევა, რომელიც არის ანალიზი 2015 წლის ზაფხულში განხორციელებული რეფორმის, როდესაც შინაგან საქმეთა სამინისტროს გამოეყო სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახური. ანგარიშის მიზანი იყო ამ რეფორმის შემდგომ შინაგან საქმეთა სამინისტროს გამჭვირვალობის

⁷⁰ Institution- and Capacity Building of Community Policing in Georgia . International Adviser on Community Policing OSCE Mission to Georgia . გ.ვ. 14, ვებგვერდი: <http://www.osce.org/georgia-closed/30112?download=true> (მოძიებულია: 10.07.2017)

⁷¹ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მუშაობა 2012 წლის არჩევნების შემდეგ. საერთაშორისო გამჭვირვალობა – საქართველომ, „საქართველოს დემოკრატიული ინიციატივის“, „ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრის (EMC)“ და „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის“ ერთობლივი ანგარიში. 2014 წელი. გ.ვ. 32 ვებგვერდი: http://www.transparency.ge/sites/default/files/post_attachments/shinagan%20saqmeta%20saministros%20mushaobis%20shepaseba%202012%20tslis%20archevnebis%20shemdeg.pdf (მოძიებულია 10.07.2017)

⁷² საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა საქართველოში. 2010-2015 წლების შემაჯამებელი ანგარიში. ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი. ვებგვერდი: <https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=https://idfi.ge/public/upload/IDFI/IDFI/OpenData-GEO-16.12.2015.pdf> (მოძიებულია 10.07.2017) .

ხარისხის განსაზღვრა, გამჭვირვალობის შემაფერხებელი კონკრეტული მიზეზების აღწერა, საქართველოს საპოლიციო სისტემაში დაცულ ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის გაზრდა და შინაგან საქმეთა სამინისტროს სტრუქტურისა და სისტემის ანალიზი. კვლევის ფარგლებში დამუშავდა შემდეგი საკითხები:

1) **საჯარო ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის ხარისხი** - შსს პასუხობს საჯარო ინფორმაციის მოთხოვნით შესულ განცხადებებს, მაგრამ პრობლემას წარმოადგენს ინფორმაციის მიღება დადგენილ ვადებში. ასევე, ფიქსირდება ინფორმაციის არასრულად გაცემის შემთხვევებიც. საჯარო ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობა იზღუდება გარკვეული კატეგორიის ინფორმაციის გასაიდუმლოებით, სათანადო დასაბუთების გარეშე და სამინისტრო სრულყოფილად არ ასრულებს ინფორმაციის პროაქტიულად გამოქვეყნების ვალდებულებას.

რეკომენდაცია:

- კანონით დადგენილ ვადებში და სრულყოფილად გასცეს მოთხოვნილი საჯარო ინფორმაცია; ასევე, სამინისტრომ მუდმივ რეჟიმში უზრუნველყოს სამინისტროს შესახებ მნიშვნელოვანი სტატისტიკური და საკონტაქტო ინფორმაციის სისტემატიზაცია, რათა დროულად იქნას შესაძლებელი საჯარო ინფორმაციის გაცემა და სამინისტროს ეფექტიანი ადმინისტრირება.
- ხელმისაწვდომი გახდეს დეპარტამენტების გასაიდუმლოებული დებულებები და სტრუქტურული ერთეულების საშტატო რიცხოვნობა. იმ შემთხვევაში, თუ აღნიშნული დოკუმენტები შეიცავს სახელმწიფო საიდუმლოებისთვის მისაკუთვნიებელ ინფორმაციას, მოხდეს მხოლოდ ამ ნაწილის დასაიდუმლოება და საჯარო ინფორმაციის გაცემა ამ ნაწილის გამოცალკევებით.
- საჯარო ინფორმაციის გაცემის მოთხოვნით წარდგენილ ადმინისტრაციულ საჩივრებთან დაკავშირებით სამინისტრომ ჩაატაროს სრულყოფილი ადმინისტრაციული წარმოება და მიღებული გადაწყვეტილება დაასაბუთოს საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე ყველა გარემოების გამოკვლევისა და შეფასების საფუძველზე

- სამინისტრომ სრულად და დროულად გამოაქვეყნოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული ინფორმაცია ვებგვერდზე და უზრუნველყოს ელ. მიმართვის ფორმის გამართულად მუშაობა. ასევე, თავისი საქმიანობისა და კომპეტენციის ფარგლებში, დამატებით, პროაქტიულად გამოაქვეყნოს საზოგადოებრივი ინტერესის შემცველი სხვა საჯარო ინფორმაცია.

2) შინაგან საქმეთა სამინისტროს სისტემაში სტატისტიკის წარმოების მეთოდები - სტატისტიკური ინფორმაციის წარმოება არ ეფუძნება სისტემატიზებული პროცედურების ერთობლიობას და სტატისტიკასთან დაკავშირებული საკითხები სხვადასხვა კანონქვემდებარე აქტითა და მემორანდუმით არის მოწესრიგებული. პრობლემურია ისიც, რომ სტატისტიკურ-ანალიტიკური კვლევები ქაოტურად წარმოებს და ბუნდოვანია, რა მიზნებსა თუ საჭიროებებს მიემართება. ნაკლები მნიშვნელობა ენიჭება დანაშაულის არსისა და მახასიათებლების აღქმისათვის სოციოლოგიურ გამოკითხვებს და ასევე სენსიტიურ საკითხებზე ჩაშლილ სტატისტიკას.

რეკომენდაცია:

- შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ სტატისტიკური ინფორმაციის წარმოების პროცედურების, ვადებისა და პასუხისმგებელი ორგანოების ნათლად გაწერა ერთიანი კონსოლიდირებული დოკუმენტით;
- შინაგან საქმეთა სამინისტრომ უზრუნველყოს 2010 წლის უწყებათაშორისი მემორანდუმით გათვალისწინებული ვალდებულების შესრულება და სტატისტიკის ეროვნულ სამსახურს სისხლის სამართლის სტატისტიკის ერთიანი ანგარიშის მიზნებისათვის ყოველთვიურად მიაწოდოს მემორანდუმით განსაზღვრული ინფორმაცია;
- შინაგან საქმეთა სამინისტროს ვებგვერდზე წინასწარ განსაზღვრული პერიოდულობით ქვეყნდებოდეს სტატისტიკური ინფორმაცია;
- იმ სტატისტიკური ინფორმაციის წარმოება და საჯაროდ გავრცელება, რომელშიც ასახული იქნება პოლიციის წინააღმდეგ წარდგენილი განცხადებების/საჩივრების შესახებ მონაცემები; ამათგან პოლიციის მხრიდან უკანონო ქმედების

დადასტურების საშუალო პროპორციული მაჩვენებელი და დაკისრებული სახდელების/ სასჯელების შესახებ ინფორმაცია;

- საზოგადოებრივი გამოკითხვებისა და კვლევების პერიოდულად წარმოება და მიღებული ინფორმაციის დამუშავება;
- სენსიტიურ საკითხებზე დეტალური სტატისტიკის წარმოება
- ინტერაქტიული სტატისტიკისა და დანაშაულის კრიმინოგენური რუკის მომზადება და მათი საჯარო ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა.

3) სხვადასხვა მონაცემთა ბაზის შედგენის ფორმები და მართვის საკითხები - პერსონალურ მონაცემთა დაცვა და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა შინაგან საქმეთა სამინისტროს ერთ-ერთი მთავარი ფუნქციაა, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, შინაგან საქმეთა სამინისტრომ თავადვე უზრუნველყოს სამინისტროს მიერ შეგროვებული და შენახული მონაცემთა ბაზების სათანადოდ დაცვა და თანამშრომლების მხრიდან მონაცემების არასათანადოდ, არამიზნობრივად გამოყენების აღკვეთა.

რეკომენდაცია:

- ნათლად და მკაცრად განისაზღვროს მონაცემთა შენახვის ვადის გასვლის შემდგომ დაარქივების პროცედურები, საფუძვლები და ვადები;
- დარეგულირდეს მონაცემთა შენახვის განსაზღვრული ვადის გაგრძელების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების პროცედურა, შესაბამისი საფუძვლების მითითებით;
- შინაგან საქმეთა სამინისტროს სისტემაში არსებულ მონაცემებზე სხვა უწყებების წვდომის საკითხი, მათ შორის, უწყებების ჩამონათვალი, ძირითადი პრინციპები და პროცედურები, განისაზღვროს ერთიანი სამართლებრივი აქტით;
- განხორციელდეს მატერიალური არქივების დიჯიტალიზაცია;

4) საკადრო საკითხები - საკადრო საკითხების მარეგულირებელი დებულებები ბუნდოვანია და გაწერილია კანონქვემდებარე აქტებში. ამავდროულად, შეზღუდულია პოლიციის საქმიანობაზე გარე კონტროლის მექანიზმები, მინისტრი კი საკადრო

საკითხებზე გადაწყვეტილების ერთპიროვნულად მიღების ფართო უფლებამოსილებით არის აღჭურვილი.

რეკომენდაცია:

- საკადრო საკითხების, კერძოდ, სამსახურში მიღების, თანამდებობრივი გადაადგილების, წახალისებისა და გათავისუფლების პროცედურების კანონის დონეზე ნათლად მოწესრიგება;
- პოლიციელთა ინდივიდუალური შეფასების სისტემის დანერგვა;
- კოლეგიური ორგანოს შექმნა, რომელიც საკადრო საკითხებზე გადაწყვეტილებებს მიიღებს, პროფესიული კრიტერიუმების გათვალისწინებით;
- გენერალური ინსპექციისთვის მეტი ოპერაციული და ინსტიტუციური დამოუკიდებლობის მინიჭება. დისციპლინური სამართალწარმოების ნათელი პროცედურების გაწერა და ამ პროცესში როგორც პოლიციელის, ისე დაზარალებული პირის დაცვის ადეკვატური ინსტრუმენტებით აღჭურვა;
- გენერალური ინსპექციის საქმიანობის გამჭვირვალობის უზრუნველყოფა და პერიოდულად საზოგადოებისთვის ინფორმაციის მიწოდება ორგანოს მიერ განხორციელებულ რეაგირებებზე.⁷³

3.3 სიღრმისეული ინტერვიუ (ანალიზი)

კვლევის ფარგლებში, მოცემულ საკითხთან დაკავშირებით, ჩატარდა რამდენიმე სიღრმისეული ინტერვიუ. კვლევამ აჩვენა, რომ პოლიციის, როგორც ინსტიტუტის, მიმართ არსებობს ნაწილობრივი ნდობა. ერთმანეთისგან გაიმიჯნა საპატრულო პოლიცია და კრიმინალური პოლიცია. საპატრულო პოლიციის შემთხვევაში აღსანიშნავია, რომ ის არის საპოლიციო სტრუქტურებს შორის ყველაზე გამჭვირვალე, რადგან მას ყოველდღიური შეხება აქვს მოსახლეობასთან და მისი საქმიანობა ყველასათვის თვალსაჩინოა. აგრეთვე, ხაზგასასმელია მისი პროფესიონალიზმი, კომპეტენტურობა და მოქალაქეებთან ურთიერთობის სტანდარტები. კრიმინალური

⁷³ შინაგან საქმეთა სამინისტროს გამჭვირვალობის ხარისხი. საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველო და ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC).

პოლიციის მიმართ კი არის განსხვავებული სურათი, მოქალაქეებში მათ მიმართ ნდობა შედარებით დაბალია. აღინიშნა, რომ დღეს საქართველოში პოლიციის სახე არის პატრული, და როდესაც საუბრობენ პოლიციის გამჭვირვალობასა და პროფესიონალიზმზე, საუბარი არის მასზე.

რაც შეეხება პოლიციის გამჭვირვალობას, გამოიყო ორი სახის გამჭვირვალობა - საქმიანობასთან დაკავშირებული და ინსტიტუციური. ინსტიტუციურ მოწყობასთან დაკავშირებით იყო შენიშვნები, რომ უცნობია გარკვეულ თანამშრომელთა ნაწილი რომელ დეპარტამენტში და განყოფილებაში მუშაობს. აღსანიშნავია სტატისტიკის წარმოების მნიშვნელობა, რაც გვაძლევს საშუალებას შევაფასოთ ზოგადად პოლიციის მუშაობის დონე. მხოლოდ ყოველწლიური სტატისტიკის გამოქვეყნებით არ უნდა შემოიფარგლოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო, არამედ ყოველთვიურად უნდა აწარმოებდეს ჩადენილი დანაშაულის აღრიცხვას, აგრეთვე უნდა ატარებდეს სოციალურ გამოკითხვებს და იკვლევდეს დანაშაულის მიზეზებს. ასევე, მნიშვნელოვანია პოლიციის თვითრეაგირება, რამდენად ახერხებს ის გამოავლინოს შიდა დანაშაული. პოლიციის ურთიერთობა საზოგადოებასთან უნდა იყოს უფრო სიღრმისეული, პოლიცია მეტად უნდა ჩაერთოს მოქალაქეთა ცხოვრებაში. მნიშვნელოვანია მედიასთან ურთიერთობა, რადგან მოქალაქეთა უმრავლესობა ტელევიზიის საშუალებით ადევნებს თავს საინფორმაციო სიახლეებს.

მნიშვნელოვანია პოლიციის ოპერატიულობაც, რადგან ის ხაზს უსვამს მისი მუშაობის ეფექტურობას, რამდენად ახერხებს პოლიცია დანაშაულის პრევენციას. მხოლოდ დანაშაულზე რეაგირება არ არის პოლიციის დანიშნულება, არამედ მისი თავიდან აცილებაც. აღსანიშნავია, შინაგან საქმეთა სამინისტროს საგზაო უსაფრთხოების კამპანია, რომელიც წინ გადადგმული ნაბიჯია უსაფრთხოებისათვის. მაგრამ, როგორც აღინიშნა, ეს არის მხოლოდ მცირედი და პოლიციას სჭირდება უფრო მეტი მუშაობა, რათა ქვეყანაში იყოს უსაფრთხო გარემო. ამისთვის აუცილებელია საზოგადოებასთან უფრო მეტი ურთიერთობა - შეხვედრები, სამართლებრივი ხასიათის ტრენინგები, რათა მოქალაქეებს გაუჩნდეთ ნდობა პოლიციის მიმართ.

დასკვნა

2003 წლის ვარდების რევოლუციამდე შეუძლებელია ვისაუბროთ მოქალაქეების ნდობაზე პოლიციის მიმართ. საქართველო გამოირჩეოდა კორუფციით, პოლიტიკოსებისა და კრიმინალების ურთიერთობების მაღალი დონით. იმ პერიოდში წესრიგის დამყარება იყო ძალზე რთული. ხოლო პოლიციის და ზოგადად, სახელმწიფო ინსტიტუტების მიმართ ნდობაზე საუბარიც წარმოუდგენელი იყო. ვარდების რევოლუციის შემდგომ გატარებულმა ღონისძიებებმა, კერძოდ, როდესაც პოლიციამ დაიწყო დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლა, კორუმპირებული კადრების განთავისუფლება, პოლიციის მიმართ ნდობაზე საუბარი უკვე შესაძლებელი გახდა. ასევე, აღსანიშნავია რეფორმები, რომელიც მოტივირებულია ქვეყანაში წესრიგის დასამყარებლად და ამით ძლიერდება საპოლიციო სტრუქტურები. ვიღებთ მეორე უკიდურესობას - ნდობას განაპირობებს მორჩილება და არა თავისუფალი აზრის გამოხატულება. პოლიციის საქმიანობა ყოველთვის შეიცავს რისკს დაირღვეს ადამიანის უფლებები, ამიტომაც მისი საქმიანობა დამყარებული უნდა იყოს მოქალაქეებთან თანამშრომლობაზე და თანხმობაზე. ამისთვის აუცილებელია პოლიციის საქმიანობა იყოს გაჭვირვალე და შესაძლებელი გახდეს მათი მოქმედებების შეფასება, ეს საბოლოოდ უზრუნველყოფს ისეთი პოლიციის შექმნას, რომელიც არ იქნება არც დესპოტური და არც უუნარო. 2012 წელის ოქტომბერში მთავრობის ცვლილების შემდგომ, რისი მთავარი მიზანი იყო „პოლიციური რეჟიმის“ დასრულება, არასამთავრობო ორგანიზაციების დასკვნებით კვლავ არსებობს უმრავი პრობლემა ამ ინსტიტუტის მუშაობის შესახებ.

კვლევის ფარგლებში მოძიებულმა ინფორმაციამ მოგვცა საშუალება გაგვეკეთებინა შემდეგი სახის დასკვნები:

საერთაშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციების ანგარიშებისა და რეკომენდაციების და ჩატარებული სიღრმისეული ინტერვიუების მიხედვით გამოიკვეთა, რომ მოქალაქეების ნდობას პოლიციის მიმართ განაპირობებს მათი საქმიანობის გამჭვირვალობა, რაც გამოიხატება საპოლიციო სისტემაში არსებული

საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობით. შინაგან საქმეთა სამინისტრომ დროულად უნდა გამოაქვეყნოს მის ხელთ არსებული მასალები, აწარმოოს სატისტიკა ყოველთვიურად, რომ მოქალაქეებმა მიიღონ ინფორმაცია. აგრეთვე, ინფორმაციის მოწოდების დროს განიმარტოს თუ რატომ არის რაიმე მასალა გასაიდუმლებული, რათა არ გაჩნდეს შეკითხვები და ამან არ გამოიწვიოს უნდობლობა. პოლიციის გამჭვირვალობისათვის მნიშვნელოვანი ფაქტორი არის შიდა საკადრო ცვლილებების დიაღობა, თუ რატომ ანთავისუფლებენ ან აწინაურებენ თამანშრომლებს. მნიშვნელოვანია აგრეთვე შიდა დარღვევებზე რეაგირება, პოლიციელთა მიერ ჩადენილ დანაშაულებებზე გამოძიების დროული წარმოება და საზოგადოებისათვის ახსნა-განმარტების მიცემა. პოლიცია ახლოს უნდა იყოს საზოგადოებასთან, ის უნდა იყოს მისი წევრი და არ ტოვებდეს დამკვირვებლის შთაბეჭდილებას. ამისათვის აუცილებელია თავად პოლიციამ იზრუნოს, რომ საზოგადოებაში ამაღლდეს სამართლებრივი კულტურის დონე, მან უნდა აწარმოოს შეხვედრები საზოგადოებასთან, ჩაატაროს გაცნობითი ხასიათის ტრენინგები და გახდეს მისი სრული წევრი. გარდა დანაშაულის გამოძიებისა მოსახლეობას დაეხმაროს სხვა პრობლემების მოგვარებაშიც. წარსული გამოცდილებიდან გამომდინარე, როდესაც პოლიცია იყო ჩაკეტილი სტრუქტურა და ის ასოცირდებოდა მთავრობის ხელში არსებულ სადამსჯელო იარაღად, მის გამჭვირვალობაზე საუბარი წარმოუდგენელი იყო და მისი შიდა საქმიანობის შესახებ ინფორმაცია არ არსებობდა. სწორედ იმ დროიდან შეგვიძლია მის მიმართ ნდობის მცირედით გაჩენაზე საუბარი როდესაც პოლიცია გადაიარაღდა, გახდა მოწესრიგებული, კარგი მანქანებითა და უნიფორმებით, განსაკუთრებით აღსანიშნავია პატრულის მაგალითი.

პოლიციის მიმართ ნდობის ასამაღლებლად მნიშვნელოვანია ოპერატიულად მუშაობა, რათა შევაფასოთ მისი საქმიანობის ეფექტურობა. ამისთვის უმნიშვნელოვანესი ფაქტორია ქვეყანაში ჩადენილი დანაშაულის რაოდენობა და აგრეთვე გამოძიებული საქმეების პროცენტულობა. პოლიციის დანიშნულება არ არის მხოლოდ მომხდარ დანაშაულზე რეაგირება, არამედ პრევენცია. სწორედ ეს მიუთითებს მის ოპერატიულობაზე. პოლიციამ უნდა განახორციელოს შესაბამისი ქმედებები, რომ დანაშაული თავიდან იქნას აცილებული.

საზოგადოების ნდობა პოლიციის მიმართ დამოკიდებულია ისეთი საქმეების გამოძიებაზე, რომლებიც საზოგადოებაში განხილვის თემაა და ბადებს უამრავ შეკითხვას. აგრეთვე, საქმეები, რომელთა გამოძიების შედეგი საზოგადოებაში იწვევს ეჭვს. აღსანიშნავია საქმეები, რომლებსაც აქვთ პოლიტიკური ელფერი და მიიჩნევიან პოლიტიკურად მოტივირებულად. მგავსი საკითხები მოქალაქეებში ბადებს უნდობლობას.

საბოლოოდ შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ნაშრომში წარმოდგენილი ჰიპოთეზა გამართლდა, საქართველოში მოქალაქეთა ნდობა პოლიციის მიმართ ძირითადად დამოკიდებულია მის ოპერატიულობაზე, გამჭვირვალობაზე და გამოუძიებელი საქმეების გადახედვასა და გამოძიებაზე.

ბიბლიოგრაფია

civil.ge . ამნისტიის შესახებ კანონი მიღებულია

ახალი მეთოდოლოგიის პრეზენტაცია, რეგისტრირებული დანაშაულის სტატისტიკა და კვარტალური ამგარიში. 14/04/2013 .ვებგვერდი:

<http://police.ge/ge/akhali-metodologiis-prezentatsia-registrirebuli-danashaulis-statistika-dakvartaluri-angarishi/104>

(მოძიებული: 28/06/2017. 18:24)

ევროკავშირის რეკომენდაციები საქართველოს. 25.03.2015. ვებგვერდი:

<http://netgazeti.ge/news/39619/> (მოძიებულია: 10.07.2017)

კორუფციასთან ბრძოლა საჯარო სამსახურებში. საქართველოში გატარებული რეფორმების ქრონიკა. ვებგვერდი:

http://siteresources.worldbank.org/INTGEORGIA/Resources/Georgia_Book_Georgian.pdf

(მოძიებულია:28.05.2017)

2006 წლის 12 თვეში რეგისტრირებულ დანაშაულთა სტატისტიკურ მონაცემთა ანალიზი. ვებგვერდი: <http://police.ge/ge/useful-information/statistics/statistics1?page=16>

(მოძიებულია: 01/07.2017)

2016 წლის დანაშაულის სტატისტიკა და მისი ხელმისაწვდომობა ვებგვერდი:

https://idfi.ge/ge/2016_crime_statistics_and_access_to_information (მოძიებულია:

208/06/2017, 16:10)

პრეზიდენტის შეწყალების სამართლებრივი ასპექტები ვებგვერდი: ვებგვერდი:

[http://www.barristers.ge/public/uploads/docs/Daskvna -](http://www.barristers.ge/public/uploads/docs/Daskvna_-_Prezidentis_Sheckalebis_Uplebamosileba.pdf)

[_Prezidentis_Sheckalebis_Uplebamosileba.pdf](http://www.barristers.ge/public/uploads/docs/Daskvna_-_Prezidentis_Sheckalebis_Uplebamosileba.pdf) (მოძიებულია: 28/06/2017, 17:17)

რეგისტრირებული დანაშაულის სტატისტიკა 2007 და 2008 წლების თორმეტივე თვე.http://police.ge/files/pdf/statistika%20da%20kvlevebi_new/geo/danashaulis%20statistika/2008-2009_saqart.dan/respfull.jpg (მოძიებულია: 01/07.2017)

საქართველოს კანონი პოლიციის შესახებ 28/10/2013 ვებგვერდი:

http://police.ge/files/sajaro_informacia/policiis%20shesaxeb.pdf

საქართველოში რეგისტრირებული დანაშაულის სტატისტიკა და კვარტალური ანგარიში(იანვარი-მარტი,2012-2013.) police.ge ვებგვერდი:

[http://police.ge/files/pdf/statistika%20da%20kvlevebi_new/geo/danashaulis%20statistika/2013/Crime Statistics Registered in Georgia January-March-GEO%282%29.pdf](http://police.ge/files/pdf/statistika%20da%20kvlevebi_new/geo/danashaulis%20statistika/2013/Crime%20Statistics%20Registered%20in%20Georgia%20January-March-GEO%282%29.pdf)

საქართველოს პოლიციის ეთიკის კოდექსი. თბილისი, 2013 . ვებგვერდი :
<http://police.ge/files/pdf/policiis%20kodeqsi/Georgian%20Police%20Code%20of%20Ethics%20Georgian%20final.pdf>

საერთაშორისო გამჭვირვალობა. პოლიციის მიმართ ნდობა შემცირდა, პრეზიდენტის მიმართ- გაიზარდა ვებგვერდი:
<http://www.transparency.ge/blog/politsiisadmi-ndoba-shemtsirda-prezidentis-mimart-gaizarda?page=5> (ნანახია:30.06.2017. 02:42)

სადალაშვილი, მ (2014). *პოლიციის რეფორმები და დემოკრატიის მშენებლობა საქართველოში*. სამაგისტრო ნშრომი. გვ. 70

ძირითადი მონაცემები და მიმართულებები 2008-2011 წლებისათვის. საქართველოს მთავრობა. თბილისი, 2007 . ვებგვერდი:
<http://www.parliament.ge/files/budget-off/bdd-2008-2011.pdf> (მოძიებულია: 02.07.2017)

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მუშაობა 2012 წლის არჩევნების შემდეგ. საერთაშორისო გამჭვირვალობა – საქართველოს“, „საქართველოს დემოკრატიული ინიციატივის“, „ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრის (EMC)“ და „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის“ ერთობლივი ანგარიში. 2014 წელი. გ.ვ. 32
ვებგვერდი:http://www.transparency.ge/sites/default/files/post_attachments/shinagan%20saqmeta%20saministros%20mushaobis%20shepaseba%202012%20tslis%20archevnebis%20shemdeg.pdf (მოძიებულია 10.07.2017

ოფიციალური სტატისტიკით დანაშაული გაიზარდა ვებგვერდი:
<http://netgazeti.ge/law/20282/> (მოძიებულია: 28/06/2017, 16:06)

შინაგან საქმეთა სამინისტროს გამჭვირვალობის ხარისხი. საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველო და ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC).

საქართველოსა და ევროპოლს შორის ოპერატიული და სტრატეგიული თანამშრომლობის შესახებ შეთანხმება გაფორმდა . 04.04.2017 შინაგან საქმეთა სამინისტროს ვებ გვერდი: <http://police.ge/ge/saqartvelosa-da-evropols-shoris-operatuli-da-strategiuli-tanamshromlobis-shesakheb-shetankhmeba-gaformda/10530> (მოძიებულია 10.07.2017)

English Oxford Living Dictionaries. ვებგვერდი:
<https://en.oxforddictionaries.com/definition/police>

CRRC - საქართველოს ბლოგი. ვებგვერდი: <http://blog.crrc.ge/2016/06/blog-post.html>
(მოდირებულია: 28.06.2017. 16:48)

Ancient policing. *The History of Policing In The West*. ვებგვერდი:
<https://www.britannica.com/topic/police/The-history-of-policing-in-the-West> .(მოდირებულია:
05.07.2017)

Bakonyi, E (2011) . *Trust Towards Democratic Institutions in Central and Eastern Europe after the Regime Change in 1989-1990 – with a Special Focus on Hungary*. Institute of Sociology and Social Policy, Corvinus University Budapest, p.20

Blind, P. K. (2006). *Building Trust in Government in the Twenty-First Century*. Review of Literature and Emerging Issues , 7th Global Forum on Reinventing Government Building Trust in Government 26-29 June 2007, Vienna, Austria . p.4

Community oriented police. ვებგვერდი: <https://www.sandiego.gov/police/about/community>
(მოდირებულია: 05.07.2017)

Damico A. J. , Conway M.M., Damico S.S., (2000) *Patterns of Political Trust and Mistrust: Three Moments in the Lives of Democratic Citizens* . The University of Chicago Press is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to Polity. p.4

DeLung J (2016). Is the Contemporary Police Culture a Result of the History of American Policing. ვებგვერდი:<https://www.linkedin.com/pulse/contemporary-police-culture-result-history-american-jim-delung-phd> (მოდირებულია: 05.07.2016)

Dunn, John (2008), *Trust and Political Agency*, Trust: Making and Breaking Cooperative Relations, From the Collections in The Bodleian Library University of Oxford. p.74

English Oxford Living Dictionaries. ვებგვერდი:
<https://en.oxforddictionaries.com/definition/police> (მოდირებულია:02.07.2017)

Gaidytė, T. (2013). *Trust in mature and postcommunist*. sociopedia.isa , 2. VU University Amsterdam, The Netherlands . p.2

Gzirishvili, T (2015). *Who trusts the police in Georgia?* Caucasus Research Resource Centers. ვებგვერდი: <http://crrc-caucasus.blogspot.com/2015/06/who-trusts-police-in-georgia.html> (მოდირებულია: 02.07.201)

Marx, Gray T (1995) . *Police and Democracy*. Slightly longer version of an article in The Encyclopedia of Democracy ვებგვერდი: <http://web.mit.edu/gtmarx/www/poldem.html> (მომიებულია: 09.07.2017)

Möllering, G. (2001), *The Nature of Trust: From Georg Simmel to a Theory of Expectation, Interpretation and Suspension*, Sociology Vol. 35. No.2. pp. 403-420. Printed in the United Kingdom. p. 418

Mishler, W. (2001). *What are the origins of political trust?* Testing Institutional and Comparative Political Studies,. p. 41

Neuman, M. (2012). *The Image of the Institution*. Journal of the American Planning Association, p.140

Newton, K. (2001), *Trust, Social Capital, Civil Society, and Democracy*, International Political Science Review (2001), Vol 22, No. 2, 201-214 p. 205

Newton, K. and Norris, P. (1999). *The Institutional Performance Model*. Confidence in Public Institutions: Faith, Culture or Performance. Harvard University, John F. Kennedy School of Government, p. 7. ვებგვერდი: <https://www.hks.harvard.edu/fs/pnorris/Acrobat/NEWTON.PDF> (მომიებულია: 05.08.2017)

Hammarberg, T (2013). *Georgia in Transition* . Report on the human rights dimension: background, steps taken and remaining challenges . ვებგვერდი: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/georgia/documents/human_rights_2012/20130920_report_en.pdf (მომიებულია: 07.07.2017)

Linde, J and Ekman J (2005) . *Public Support for Political Institutions in the New EU Member States* . Paper to be presented at the ECPR Joint Sessions, Workshop 9: The Performance of Democracy in Central Eastern Europe, Granada 14-19 April, 2005 . pp.5 ვებგვერდი: <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/3a0c86f6-d665-4df9-b7a7-650f8299c607.pdf>

Police: History. Encyclopedia.com. ვებგვერდი: <http://www.encyclopedia.com/law/legal-and-political-magazines/police-history> (მომიებულია: 02.07.2017)

Public Opinion Survey Residents of Georgia. March – April 2016, ვებგვერდი: http://www.iri.org/sites/default/files/wysiwyg/georgia_2016.pdf (მომიებულია 30.06.2017. 02:20)

Public's Trust in the Police in Europe. Eurobarometer: European Commission's Standard Eurobarometer, Spring 2016, Page T36. ვებგვერდი: https://www.reddit.com/r/europe/comments/4wb283/infographic_publics_trust_in_the_police_in_europe/ (მომიებულია: 05.07.2017)

Georgian National Voter Study August 31 - September 10, 2007 . ვებგვერდი: <http://www.iri.org/sites/default/files/2007%20November%208%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20August%2031-September%2010,%202007.pdf> (მომიებულია: 03.07.2017)

Georgian National Study, September 23 – October 1, 2008 , ვებგვერდი: [http://www.iri.org/sites/default/files/2008%20November%2021%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20September%2023-October%201,%202008\(1\).pdf](http://www.iri.org/sites/default/files/2008%20November%2021%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20September%2023-October%201,%202008(1).pdf) (მომიებულია:03.07.2017)

Georgian National Survey, February 21 – March 3, 2009. ვებგვერდი: [http://www.iri.org/sites/default/files/2009%20April%201%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20February%2021-March%203,%202009\(1\).pdf](http://www.iri.org/sites/default/files/2009%20April%201%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20February%2021-March%203,%202009(1).pdf) (მომიებულია: 03.07.2017)

Georgian National Study, March 4 – 13, 2010 . ვებგვერდი: <http://www.iri.org/sites/default/files/2010%20May%203%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20March%204-13,%202010.pdf> (მომიებულია:03.07.2017)

Georgian National Survey, September 27 – October 7, 2010 . ვებგვერდი: <http://www.iri.org/sites/default/files/2010%20December%203%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20September%2027-October%207,%202010.pdf> (მომიებულია: 03.07.2017)

Georgian National Study , April 26 – May 4, 2011, ვებგვერდი: [http://www.iri.org/sites/default/files/2011%20June%2028%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20April%2026-May%204,%202011\(1\).pdf](http://www.iri.org/sites/default/files/2011%20June%2028%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion,%20April%2026-May%204,%202011(1).pdf) (მომიებულია: 03.07.2017)

Georgian National Study, October 27 – November 11, 2011 . ვებგვერდი: <http://www.iri.org/sites/default/files/2012%20January%205%20Survey%20of%20Georgian%20Public%20Opinion%2C%20October%2027-November%2011%2C%202011.pdf> (მომიებულია: 03.07.2017)

Georgian National Study, November 9 – 21, 2012. 2013 თებერვალი. ვებგვერდი:
[http://www.iri.org/sites/default/files/2013 February 8 Survey of Georgian Public Opinion November 9 21 2012.pdf](http://www.iri.org/sites/default/files/2013_February_8_Survey_of_Georgian_Public_Opinion_November_9_21_2012.pdf) (ნანახია: 30/06/2017. 04:56)

Georgian National Study, June 26 – July 4, 2012, ვებგვერდი:
<http://www.iri.org/sites/default/files/2012%20August%2020%20Survey%20Georgian%20Public%20Opinion%2C%20June%2026-July%204%2C%202012.pdf> (ნანახია: 30/06/2017. 04:56)

The citizens of moldova don't trust the Poice . 2016 .
<https://en.crimemoldova.com/news/politics/the-citizens-of-moldova-don-t-trust-the-police/>
(მოძიებულია: 05.07.2017)

დანართი:

სადსკუსიო გეგმა

მოქალაქეთა ნდობა პოლიციის მიმართ საქართველოში

1. თქვენი აზრით მოქალაქეთა ნდობას პოლიციის მიმართ რა ფაქტორები განაპირობებს?
2. თქვენ რამდენად ენდობით ახლანდელ პოლიციას და კმაყოფილი ხართ თუ არა დღევანდელი პოლიციის მუშაობით?
3. თქვენი აზრით საქართველოში პოლიციის საქმიანობა რამდენად გამჭვირვალეა?
4. როგორ შეაფასებდით პოლიციელთა ოპერატიულობას , რამდენად სწრაფად ხდება რეაგირება მომხდარ დანაშაულებზე?
5. ისეთი გახმაურებული საქმეები თუ გახსენდებათ, რომლის გამოძიებაც თავიდან დაიწყო და წარმატებით დასრულდა ?
6. თქვენი დაკვირვებით ამ ბოლო დროს კრიმინალის დონემ მოიმიტა თუ არა ? და რატომ?
7. თქვენი აზრით რა ძირითადი პრობლემებია დღეს ქართულ პოლიციაში და რა ღონისძიებები უნდა გატარდეს ამ პრობლემების გადასჭრელად?

რესპოდენტთა სია:

სალომე დუნდუა, თსუ-ს სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის პროფესორი

ზვიად აბაშიძე, თსუ-ს სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის პროფესორი

კოტე ჩოკორაია, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამართლის სკოლის ასოცირებული პროფესორი

გურამ იმნაძე, ადამიანის უფლებების სწავლების და მონიტორინგის ცენტრის პროექტების კოორდინატორი

შოთა უტიაშვილი, რონდელის ფონდის უფროს მკვლევარი

Iv.Javakhishvili Tbilisi State University

Gogi Lataria

Citizens' trust towards police in Georgia

2003-2016

The Course Instructor: Professor Alexandre Kukhianidze

Mikheil Sadagashvili

Tbilisi, 2017

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ლია ქერდიკაშვილი

საქართველოს ეკოლოგიური პოლიტიკა, პოლიტიკური პარტიების
წინასაარჩევნო პროგრამების თვისებრივი ანალიზი(2012-2016 წლები)

პოლიტიკის მეცნიერება

ნაშრომი შესრულებულია პოლიტიკის მეცნიერების

მაგისტრის ხარისხის მოსაპოვებლად

სამაგისტრო ნაშრომის ხელმძღვანელი

პროფესორი მალხაზ მაცაბერიძე

თანახელმძღვანელი გიორგი მელიქიძე

თბილისი

2017

ანოტაცია

დღესდღეობით მსოფლიოში პოლიტიკური პარტიები მნიშვნელოვან ადგილს უთმობენ ეკოლოგიური საკითხების განხილვას. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში ეს პრობლემა საკმაოდ აქტუალურია, სათანადო ყურადღება მაინც არ ეთმობა, იმ მცდარი მიზეზის გამო, რომ ქვეყანაში მეტად პრიორიტეტული პრობლემები არსებობს.

მოცემული სამაგისტრო ნაშრომის მიზანია, გამოიკვლიოს საქართველოს ეკოლოგიური პოლიტიკა. რა პრობლემები იყო წლების წინ ამ საკითხთან დაკავშირებით და რა მდგომარეობაა ახლა. არიან თუ არა დაინტერესებულნი პოლიტიკური პარტიები ამ საკითხის აქტუალიზებით. სხვადასხვა მკვლევრების ნაშრომების განხილვით, ამ საკითხზე მომუშავე პოლიტიკური პარტიების წარმომადგენლებთან და ექსპერტებთანსიღრმისეული ინტერვიუებით შევეცადე ნათლად გადმომეცა თუ რა მდგომარეობაა დღეისათვის საქართველოში ეკოლოგიური თვალსაზრისით.

სიღრმისეული ინტერვიუები არის საშუალება, რომ უშუალოდ იმ პოლიტიკური პარტიების წარმომადგენლების და ექსპერტების აზრი მოვისმინოთ, რომლებიც მუშაობენ აღნიშნულ თემაზე. გავიგოთ რა არის დაგეგმილი და რა ღონისძიებები ტარდება პრობლემების აღმოფხვრის მიზნით.

როგორც კვლევისას გამოიკვეთა, საქართველოში ეკოლოგიური პრობლემების მიუხედავად, ეს საკითხი სათანადოდ არ არის წინ წამოწეული. ქვეყანაში არსებული მდგომარეობა საგანგაშოა. გამოიკვეთა ყველაზე უფრო რთულად მოსაგვარებელი პრობლემები, ესაა: ატმოსფერული ჰაერის დაცვა, ხე-ტყის ჩეხვის პრობლემა, მტკნარი წყლების დაბინძურება. ასევე ყველაზე სამწუხარო რაც არის, ესაა მოსახლეობის არაინფორმირებულობა აღნიშნული საკითხის მნიშვნელობაზე. რამდენად აუცილებელია ჯანსაღ გარემოში ცხოვრება ჩვენი და ჩვენი შვილებისთვის.

სამწუხაროდ, საქართველოს რთული ეკონომიკური მდგომარეობიდან გამომდინარე, პოლიტიკოსები წინასაარჩევნო კამპანიის დროს ყურადღებას

ამახვილებენ სხვა, არანაკლებ მნიშვნელოვან საკითხებზე, როგორებიცაა: უმუშევრობა, პენსიების ზრდა და ა.შ. ასეთი მძიმე გასაჭირის მქონე ერმა, ძნელია იფიქროს გარემოს დაცვაზე და მის შენარჩუნებაზე. მაგრამ, საბედნიეროდ, მაინც იგეგმება სხვადასხვა ღონისძიებები პარტიებისგანაც და სხვადასხვა აქტივისტური ჯგუფებისგანაც. ასევე ოპოზიციური პარტიების აქტიურობა გვაძლევს იმის შესაძლებლობას, რომ მმართველი პარტია არ მოდუნდეს და აწარმოოს სხვადასხვა ღონისძიებები, რაც ჩვენი ჯანსაღი გარემოსთვის იქნება კარგი.

Annotation

Nowadays, the world's political parties pay great attention to consider ecological issues . Although this problem is quite relevant in Georgia, proper attention isn't paid to the wrong reason, that there are more priority problems in the country.

The goal of this master's thesis is to explore the ecological policy of Georgia.

What problems were several years ago on this issue and what the situation is now. Are political parties interested in actualizing this issue ? By reviewing the works of various researchers, with the representatives of political parties and experts working on this issue, I tried to make it clear what the situation in Georgia in environmental terms is.

In-depth interviews are able to directly hear the opinion of experts and representatives of political parties, who are working on this topic. Let's find out what is planned and what measures are taken to solve the problems.

As the study revealed, despite the ecological problems in Georgia, this issue is not properly promoted. The current situation in the country is alarming. The most difficult problems are identified: the protection of atmospheric air, the problem of timber forest, pollution of fresh water. What's most sad thing is that the population is not aware of the importance of this issue. How necessary it is to live in a healthy environment for our children and families.

Unfortunately, the difficult economic situation, the politicians during the election campaign focusing on the other, no less important issues, such as unemployment, pensions, etc., People with such severe tribulation can hardly think about environmental protection and maintenance. Fortunately, it is still planned to take various measures from parties and from various activist groups. The activities of the opposition parties also provide us with the possibility that the ruling party will not relax and conduct various activities that will be good for our healthy environment.

სარჩევი

ანოტაცია.....	1
Annotation.....	3
შესავალი.....	5
თავი I თეორიული საფუძვლები	9
1.1 თეორიული ჩარჩო	9
1.2 ლიტერატურის მიმოხილვა.....	12
თავი II კვლევის მეთოდები	21
2.1 მეთოდოლოგია	21
2.2 ოპერაციონალიზაცია	29
თავი III პარტიული პროგრამების მიმოხილვა.....	32
თავი IV კვლევის შედეგები	38
4.1 ქართული ოცნება	38
4.2 მწვანეთა ფრაქცია	44
4.3 ნაციონალური მოძრაობა	51
4.4 ლეიბორისტული პარტია.....	59
4.5 ბურჟანაძე და დემოკრატები	63
4.6 მწვანე მუშტი.....	68
4.7 მწვანე ალტერნატივა.....	71
4.8 პარტიზანი მეზღვრები.....	72
დასკვნები და რეკომენდაციები	73
გამოყენებული ლიტერატურა	76
დანართი.....	78

შესავალი

გარემოს დაცვის საკითხი 21-ე საუკუნეში უფრო და უფრო აქტუალური ხდება წამყვანი ქვეყნებისათვის და მაშასადამე მთელი მსოფლიოსთვისაც. ეს განაპირობა იმან, რომ იგრძნობა გლობალური დათბობის შედეგები და გარკვეული რესურსების ნაკლებობა, რისმა შემცირებამაც შეიძლება წარმოუდგენელი ზიანი მიაყენოს მსოფლიო ეკონომიკას. საქართველოშიც, ისევე როგორც სხვა ქვეყნებში, საკმაოდ აქტუალურია გარემოს დაცვაზე ზრუნვა და ვფიქრობ, დღითიდღე უფრო და უფრო წინ იწევა ეს საკითხი. მივესალმები იმ ფაქტს, რომ ნაგვის დაყრაზე დაწესდა ჯარიმა, ეს ერთადერთი გზაა, რომ ქალაქი დავიცვათ დაბინძურებისგან.

გამომდინარე იქიდან, რომ საქართველოში ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების მხრივ საკმაოდ რთულად გვაქვს საქმე, 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებში რამდენიმე პარტიამ წინასაარჩევნო პროგრამებში შეიტანა გარემოსდაცვითი საკითხები, რაც ვფიქრობ, ძალიან მნიშვნელოვანია გარემოსდაცვითი პოლიტიკის ეფექტურობისთვის. ქვეყანაში საჭიროა აქტიური ეკოლოგიური პოლიტიკის გატარება. რაც იმის გარანტი იქნება, რომ საზოგადოება მეტად ინფორმირებული შეიქმნება მსგავსი საკითხებით და უფრო მეტად დაინახავს თუ რამდენად მნიშვნელოვანია აღნიშნული საკითხი.

საქართველოში ატმოსფერული ჰაერი ავტოსატრანსპორტო საშუალებებიდან, სამრეწველო და ენერგეტიკული ობიექტებიდან წარმოებული გაფრქვევების შედეგად ბინძურდება. ამათგან მთავარი ურბანული დამაბინძურებელია ავტოსატრანსპორტი, რომელიც ყველაზე დიდ ზიანს აყენებს გარემოს.

პირველი გარემოსდაცვითი სახელმწიფო პროგრამა, რომელიც საქართველოს მთავრობამ შეიმუშავა დამოუკიდებლობის პირობებში და საქართველოს პრეზიდენტმა დაამტკიცა (2000 წ.) ითვალისწინებდა ღონისძიებების განხორციელებას 2000–2004 წლების პერიოდისთვის. ამ დოკუმენტში ურბანულ დასახლებებში ატმოსფერული

ჰაერის დაბინძურება ერთ–ერთ პრიორიტეტულ გარემოსდაცვით პრობლემად განიხილებოდა და ამ პრობლემასთან დაკავშირებით, პროგრამა ითვალისწინებდა ისეთი ღონისძიებების გატარებას, როგორცაა:

- საზოგადოებრივი ტრანსპორტის, განსაკუთრებით– ელექტროტრანსპორტის, ხვედრითი წილის ზრდა და მისი მუშაობის გაუმჯობესება;
 - სატრანსპორტო საშუალებებიდან გამონაბოლქვის კონტროლის სისტემის გაუმჯობესება;
 - საწვავის ხარისხის კონტროლის გაძლიერება;
 - ახალი ნორმების დაწესება სატრანსპორტო საწვავის ხარისხზე და საგზაო სატრანსპორტო საშუალებებიდან მავნე გამონაბოლქვებზე;
- ხოლო გრძელვადიან პერიოდში ამ ნორმების ჰარმონიზაცია ევროკავშირის ნორმებთან და სტანდარტებთან :
- საავტომობილო მოძრაობის მოწესრიგება დაოპტიმიზაცია, მოძრაობის წესების დაცვა, სადგომების რაციონალური მოწყობა.

საქართველოს იმდროინდელ მთავრობაში სათანადო პოლიტიკური ნების არარსებობის, ფინანსური რესურსების სიმცირის დასხვა ობიექტური თუ სუბიექტური მიზეზების გამო გარემოს დაცვის პირველი ეროვნული პროგრამით გათვალისწინებული ღონისძიებების უმრავლესობა 2000–2004 წლებში რეალურად არ განხორციელებულა. შემდგომ პერიოდში კი 2012 წლამდე ვერ მოხერხდა გარემოს დაცვის მეორე ეროვნული პროგრამის მიღება საქართველოს მთავრობის მიერ. ამ პროგრამის მიღება მხოლოდ 2012 წლის იანვარში გახდა შესაძლებელი და ითვალისწინებს ღონისძიებების განხორციელებას 2012–2016 წლებში. ჰაერის ხარისხთან დაკავშირებით პროგრამის გრძელვადიან მიზანს წარმოადგენს ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე ადამიანის ჯანმრთელობისა და გარემოსთვის უსაფრთხო ჰაერის ხარისხის უზრუნველყოფა. ამისთვის კი საჭიროა გარკვეული მიზნების განხორციელება, იმისთვის რომ სასურველი შედეგი იქნას მიღწეული:

1. მონიტორინგის არსებული ქსელის სრულყოფა და მისი ეტაპობრივი ავტომატიზაცია, რაც შესაძლებელს გახდის ატმოსფერული ჰაერის მდგომარეობას და მასზე ზემოქმედების ძირითადი ფაქტორების შეფასებას;

2. სამრეწველო გაფრქვევების შემცირება, საწარმოთათვის ახალი, მოწინავე, ენერგოდამზოგავი ტექნოლოგიების დანერგვის ხელშეწყობის და გარემოზე ზემოქმედების ნებართვით განსაზღვრული მოთხოვნების შესრულების კონტროლის უზრუნველყოფის გზით;

3. საავტომობილო გაფრქვევების ეტაპობრივი შემცირება სათანადო მექანიზმების განხორციელებითსაერთაშორისო პრაქტიკის კონტროლის უზრუნველყოფის გზით.

ზემოთ აღნიშნულიდანჩანს, რომესპრობლემადალიანაქტუალურიასაქართველოში, განსაკუთრებითისეთქალაქებში, სადაცდიდი რაოდენობით სატრანსპორტო საშუალებამოდრაობს.

მოცემული სამაგისტრო ნაშრომის მთავარ თემას წარმოადგენს საქართველოს ეკოლოგიური პოლიტიკა, რამდენად ამახვილებენ ყურადღებას საქართველოში პოლიტიკური პარტიები ამ საკითხზე და შეტანილი აქვთ თუ არა „მწვანე“ საკითხები წინასაარჩევნო პროგრამებში.

საერთაშორისო ენერგეტიკული სააგენტოს ანგარიშის თანახმად, ყოველწლიურად ჰაერის დაბინძურებით გამოწვეული მიზეზების გამო, მსოფლიოს მასშტაბით 6,5 მილიონი ადამიანი იღუპება. 2012 წლის მონაცემებით, ჰაერის დაბინძურებასთან დაკავშირებული სიკვდილიანობის ყველაზე მაღალი კოეფიციენტი საქართველოში დაფიქსირდა. ამ ყველაფრის თავიდან ასაცილებლად, შესაბამისი ზომების მიღებაა საჭირო.

საერთაშორისო კონვენციებისა და ნორმატიული აქტების გარდა უპირველეს ყოვლისა აღსანიშნავია საქართველოს კონსტიტუცია, რომელიც განსაზღვრავს (მუხლი 37) ქვეყნის ყველა მოქალაქის უფლებას ცხოვრობდეს ჯანმრთელობისათვის უვნებელ გარემოში, სარგებლობდეს ბუნებრივი და კულტურული მემკვიდრეობით და ამავე დროს, აკისრებს ვალდებულებას დაიცვას იგი.

ნაშრომი ეყრდნობა მაიკლ კრაფტისა და ნორმან ვიგის თეორიას. (Environmental Values and Public Policy) რაც უფრო მეტად მიექცევა ყურადღება მთავრობის მხრიდან ეკოლოგიურ პრობლემებს, მით უფრო გაიზრდება ქვეყნის ეკოლოგიური პოლიტიკის ეფექტურობა. კრაფტი და ვიგი განიხილავენ პუნქტებს, რომლებიც დაკავშირებულია გარემოსდაცვით ღონისძიებებთან.

მიზნები:

ჩემი მიზანია, გამოვიკვლიოს საქართველოს ეკოლოგიური პოლიტიკა. ეკოპოლიტიკასთან დაკავშირებული რა პრობლემები იყოფილია წინ და რა ღონისძიებები ტარდება მთავრობის მხრიდან ამ პრობლემის აღმოსაფხვრელად. რა პროგრამებს გეგმავენ პარტიები წინასაარჩევნო პერიოდში ეკოლოგიური პრობლემების მოსაგვარებლად. განხორციელდა თუ არა ისეთი ცვლილებები, რამაც დადებითად იმოქმედა ჩვენი ქვეყნის ეკოლოგიაზე.

ამოცანები:

იმ პროგრამების მოძიება, რომელზეც მუშაობენ პარტიები გარემოს დაცვის კუთხით, პრობლემების შესახებ მსჯელობა და ამ თემით დაინტერესებულ მკვლევართა შეხედულებების გაანალიზება.

საკვლევი კითხვა:

საკვლევი კითხვა შემდეგში მდგომარეობს: განაპირობებს თუ არა ოპოზიციური პარტიების მიერ წინასაარჩევნო პროგრამებში ჩართული ეკოლოგიური საკითხები ქვეყნის ეკოლოგიური პოლიტიკის ეფექტურობას?

ჰიპოთეზა:

რაც უფრო აქტიურად განიხილება ეკოლოგიური საკითხები წინასაარჩევნო პერიოდში ოპოზიციური პარტიების მიერ, მით უფრო ეფექტურია ქვეყნის ეკოლოგიური პოლიტიკა. ჰიპოთეზიდან გამომდინარე შეგვიძლია განვსაზღვროთ ცვლადები:

დამოუკიდებელი ცვლადი- წინასაარჩევნო პერიოდში ოპოზიციური პარტიების მიერ ეკოლოგიური საკითხების განხილვა.

დამოკიდებული ცვლადი- ეკოლოგიური პოლიტიკის ეფექტურობა.

კვლევის მეთოდი:ნაშრომში გამოყენებულია თვისებრივი კვლევის მეთოდი: სიღრმისეული ინტერვიუები, გამოვიყენე თოვლის გუნდის მეთოდი, რესპოდენტმა გადამამისამართა თავის კოლეგასთან, რამაც საკმაოდ საინტერესო გახადა ჩემი კვლევა. მოვისმინე, უშუალოდ, პოლიტიკური პარტიების წევრებისგან აზრი, იმ პირებისგან, რომლებიც ჩართულნი არიან გარემოდაცვითი ღონისძიებების დაგეგმვაში. ნაშრომში ასევე გაანალიზებულია ეკოლოგიურ პოლიტიკასთან დაკავშირებული სხვადასხვა მეცნიერთა ნამუშევრები.

I.თეორიული საფუძვლები

1.1 თეორიული ჩარჩო

რაც შეეხება თეორიულ მიდგომას, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მსურს გამოვიკვლიო საქართველოს ეკოლოგიური პოლიტიკა, მოვიძიო ყველა ის პროგრამა, რომელზეც მუშაობენ პარტიები გარემოს დაცვის კუთხით და ასევე ვიმსჯელო ამ ყველაფერთან დაკავშირებული პრობლემების შესახებ.

მინდა ავღნიშნო, რომ ეს თემა მარტო საქართველოსთვის არ წარმოადგენს პრობლემურ საკითხს. შეგვიძლია ვისაუბროთ ნორმან ვიგისა და მაიკლ კრაფტის მიერ შემოთავაზებულ 13 პუნქტის შესახებ გარემოსდაცვით ღონისძიებებზე (Vig and Kraft, 2000,pp:77-97). მაიკლ კრაფტისა და ნორმან ვიგის აზრით, გარემოსდაცვითი ღირებულებები უპირატესია ამერიკულ კულტურაში, მაგრამ ამ საკითხთან დაკავშირებით ხშირად ხდებოდა კონფლიქტი აშშ-ს კონგრესში და შტატების

საკანონმდებლო ხელისუფლებაში. იმართებოდა დებატები იმაზე, თუ რომელი ასპექტია უფრო მნიშვნელოვანი და მთავარი ყურადსაღები გარემოსდაცვით მოძრაობაში.

ნორმან ვიგმა და მაიკლ კრაფტმა ჩამოაყალიბეს 13 მთავარი პუნქტი, შემდგომში მოხდა ამ პუნქტების განვითარება. გთავაზობთ ამ პუნქტებიდან იმ ორს, რომელიც ახლოსაა ჩემს ჰიპოტეზასთან:

1. ეკოლოგიური სირთულეები პოლიტიკაში წინ არის წამოწეული.
2. კავშირი ადამიანურ ცხოვრების ხარისხსა და ჯანმრთელობას შორის, რაც მოიცავს დიეტას, სავარჯიშოებს ადამიანის ჯანსაღი ცხოვრებისთვის.

რაც უფრო მეტად მიექცევა ყურადღება მთავრობის მრიდან ეკოლოგიურ პრობლემებს, მით უფრო გაიზრდება ქვეყნის ეკოლოგიური პოლიტიკის ეფექტურობა.

მაიკლ კრაფტის და ნორმან ვიგის 13 პუნქტი გადაიხედა და ყველაზე მნიშვნელოვანი 3 ძირითადი ასპექტი ჩამოყალიბდა, რომელიც ვფიქრობ, მართლაც უმთავრესია ეკოლოგიური პოლიტიკის გატარების დროს:

1. მრავალფეროვნების დაცვა, ეკოლოგიური სისტემებისა და უდაბნოების;
2. ადამიანის ჯანმრთელობაზე ნეგატიური ზეგავლენის მინიმუმამდე დაყვანა;
3. იმ მოდელების დაფუძნება და გამოქვეყნება, რომლებიც არის მდგრადი.

პირველი პუნქტი შეეხება იმას, რომ უნდა ვიზრუნოთ იმაზე, რომ რაც შეიძლება მეტი ხე-მცენარე დავრგოთ ჩვენს გარშემო. ეს მოგვცემს იმის საშუალებას, რომ ჯანმრთელი გარემო შემოვიფარგლოთ ჩვენს გარშემო.

მეორე, ასევე უმთავრესი არის ჯანმრთელობა, რაც დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად ჯანსაღ გარემოში ვცხოვრობთ. თანამედროვე ცხოვრებაში საკმაოდ დაუცველები ვართ ქიმიური ნივთიერებებისგან. ამიტომ საჭიროა ჩვენ მაინც შევუწყოთ ხელი საკუთარ თავს, იმისთვის რომ ვიცხოვროთ ჯანმრთელად, თუნდაც ჯანსაღი საკვებით და რეჟიმით ცხოვრებით.

მესამე, ბოლო ხანებში ნაკლებად ექცევა ყურადღება გარემოს დაცვას და მდგრად განვითარებას, მაგრამ შესაძლოა ყველაზე მნიშვნელოვანი ესაა, რადგან ეკოლოგიაზე და ჯანმრთელობაზე მეტად გულისხმობს ინდუსტრიული საზოგადოების პირდაპირ ტრანსფორმაციას.

ეკოლოგია და გარემოსდაცვითი პოლიტიკა დაკავშირებულია ბუნებისა და ადამიანის ურთიერთობასთან. საკმარის არეალს აძლევს არაეკოლოგიურ და არაბუნებრივთან დაკავშირებულ პრინციპებს.

კვლევაში ნათლად ჩანს, რომ ადამიანებმა უნდა გავითავისოთ, რომ ბუნება არის ჩვენთვის უმნიშვნელოვანესი და ვისწავლოთ მისი მოვლა და გაფრთხილება, ნაცვლად იმისა, რომ ვიყოთ ზემოქმედნი მასზე.

პოლიტიკური პარტიის წარმომადგენლები მუდმივად უნდა ზრუნავდნენ იმაზე, რომ შედგეს ბუნების და ადამიანის ურთიერთდამოკიდებულება. ყველანაირი მეთოდებით, ინფორმაციული იქნება ეს თუ აქტივისტური. გამომდინარე იქიდან, რომ ამ თემაზე მომუშავე ავტორები ძირითადად ყურადღებას ამახვილებენ გარემოსა და ადამიანის ურთიერთობებზე. აქვს თუ არა ადამიანებს გააზრებული სუფთა და ჯანსაღი გარემოს აუცილებლობა, რადგან ეს არის უმნიშვნელოვანესი ჩვენი მომავლისთვის. ზოგადად, როგორც კვლევაში ჩანს, ძალიან მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ აღარ მოხდეს ადამიანის და ბუნების ერთმანეთისგან გამიჯვნა, უნდა გავიაზროთ, რომ ბუნება ისევე გვჭირდება საარსებოდ როგორც წყალი, საკვები და ა.შ.

1.2 ლიტერატურის მიმოხილვა

ამ თავში განვიხილავ ექსპერტების მიერ გამოკვლეულ იმ საკითხებს, რომელზეც ვწერ ნაშრომს. პირველ რიგში, მინდა ავლნიშნო, რომ ეს თემა მარტო საქართველოსთვის არ წარმოადგენს პრობლემურ საკითხს. შეგვიძლია ვისაუბროთ, ნორმან ვიგისა და მაიკლ კრაფტის მიერ შემოთავაზებულ 13 პუნქტის შესახებ გარემოსდაცვით ღონისძიებებზე (Vig and Kraft eds, 2000. pp:77-97)

ნორმან ვიგმა და მაიკლ კრაფტმა ჩამოაყალიბეს 13 მთავარი პუნქტი, შემდგომში მოხდა ამ პუნქტების განვითარება. გთავაზობთ ამ პუნქტებიდან იმ ორს, რომელიც ახლოსაა ჩემს ჰიპოტეზასთან:

3. ეკოლოგიური სირთულეები პოლიტიკაში წინ არის წამოწეული.
4. კავშირი ადამიანურ ცხოვრების ხარისხსა და ჯანმრთელობას შორის, რაც მოიცავს დიეტას, სავარჯიშოებს ადამიანის ჯანსაღი ცხოვრებისთვის.

რაც უფრო მეტად მიექცევა ყურადღება მთავრობის მრიდან ეკოლოგიურ პრობლემებს, მით უფრო გაიზრდება ქვეყნის ეკოლოგიური პოლიტიკის ეფექტურობა.

მაიკლ კრაფტის და ნორმან ვიგის 13 პუნქტი გადაიხედა და ყველაზე მნიშვნელოვანი 3 ძირითადი ასპექტი ჩამოაყალიბდა, რომელიც ვფიქრობ, მართლაც უმთავრესია ეკოლოგიური პოლიტიკის გატარების დროს:

4. მრავალფეროვნების დაცვა, ეკოლოგიური სისტემებისა და უდაბნოების;
5. ადამიანის ჯანმრთელობაზე ნეგატიური ზეგავლენის მინიმუმამდე დაყვანა;
6. იმ მოდელების დაფუძნება და გამოქვეყნება, რომლებიც არის მდგრადი.

პირველი პუნქტი შეეხება იმას, რომ უნდა ვიზრუნოთ იმაზე, რომ რაც შეიძლება მეტი ხე-მცენარე დავრგოთ ჩვენს გარშემო. ეს მოგვცემს იმის საშუალებას, რომ ჯანმრთელი გარემო შემოვიფარგლოთ ჩვენს გარშემო.

მეორე, ასევე უმთავრესი არის ჯანმრთელობა, რაც დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად ჯანსაღ გარემოში ვცხოვრობთ. თანამედროვე ცხოვრებაში საკმაოდ დაუცველები ვართ ქიმიური ნივთიერებებისგან. ამიტომ საჭიროა ჩვენ მაინც შევუწყოთ

ხელი საკუთარ თავს, იმისთვის რომ ვიცხოვროთ ჯანმრთელად, თუნდაც ჯანსაღი საკვებით და რეჟიმით ცხოვრებით.

მესამე, ბოლო ხანებში ნაკლებად ექცევა ყურადღება გარემოს დაცვას და მდგრად განვითარებას, მაგრამ შესაძლოა ყველაზე მნიშვნელოვანი ესაა, რადგან ეკოლოგიაზე და ჯანმრთელობაზე მეტად გულისხმობს ინდუსტრიული საზოგადოების პირდაპირ ტრანსფორმაციას.

ნაშრომში ასევე გამოყენებულია მაქვს ჯონ ბარის კვლევა „მწვანე ეკოლოგიური თეორია“, (Barry, 2014 pg: 1-12)

რომლის მიხედვითაც ეკოლოგია ან მწვანე პოლიტიკური თეორია არის უახლესი პოლიტიკურ აზროვნებაში. პირველ რიგში, საყურადღებოა ის საკითხები, რომლებიც ძალიან ძველიაპოლიტიკაში და ფილოსოფიურ კვლევებში-როგორც არის ურთიერთობა ადამიანურსა და არაადამიანურ მსოფლიოს შორის, ცხოველთა სტატუსი და ა. შ. მეორეს მხრივ, ასევე ხასიათდება წამყვანი სპეციფიური მნიშვნელოვანი საკითხებით, როგორც არის კლიმატის ცვლილების ეკონომიკური და პოლიტიკური მნიშვნელობა, რესურსის ზედმეტი მოხმარება. ძალიან ფართოა პოლიტიკის სკოლის აზროვნება, რომელიც მოიცავს მრავალფეროვან ინტერსებს, ასევე მოიცავს სხვადასხვა ქვე-პუნქტებს მწვანე აზროვნებაში და კომბინირებულია ნორმატიულ და ემპირიულ მეცნიერულ ელემენტებთან გამორჩეული მანერით, იმისთვის, რომ გამხდარიყო გამორჩეული სხვა დანარჩენი პოლიტიკური იდეოლოგიებისგან.

ძალიან ბევრი საკითხებია გამოყენებული იმისთვის, რომ აღწერო მწვანე პოლიტიკური თეორია, ის მერყეობს ეკოლოგიასა და გარემოს დაცვას შორის. ეს არის ან ეკოლოგიურ-პოლიტიკური თეორია ან გარემოს დაცვითი-პოლიტიკური თეორია. (Barry and Dobson, 2003). ორივე, ეკოლოგია და გარემოსდაცვა სანამ მივა იმ დონემდე, რომ იყოს ერთი, ორი განსხვავებული თვისების მქონე მწვანე თეორიის-სახელდობრ, ის ორიენტირებულია ორივე, მატერიალურ/მეტაბოლისტურ განზომილებასთან, ადამიანურ და არაადამიანურ ურთიერთობებზე, როგორც არაჰუმანური მსოფლიოს ეთიკურ და პოლიტიკურ სტატუსზე. შესაძლოა მისი უფრო ვიწრო გაგება: აქ

იგულისხმება, რომ ეკოლოგია ან გარემოსდაცვითი პოლიტიკური თეორია დაკავშირებულია ბუნების და ადამიანის ურთიერთობებზე. საშუალებას აძლევს საკმარის არეალს არაეკოლოგიურ და არაბუნებრივთან დაკავშირებულ პრინციპებს. ეს კონკრეტულად არის შემთხვევა მწვანე პოლიტიკური თეორიის ინტრა ადამიანური განზომილების გასაგებად და შესაფხვლებლად.

ხშირად განასხვავებენ ლიტერატურაში გარემოს დაცვასა და ეკოლოგიას. გარემოს დაცვის მითითებისას წარმოგვიდგება ერთადერთი საკითხი მწვანე პოლიტიკა, რომელიც დაკავშირებულია მხოლოდ მასთან. მაგალითად: დაბინძურება და რესურსის მართვა. და ეკოლოგია მთლიანად მიჩნეულია პოლიტიკურ იდეოლოგიად, თავისი არა-გარემოსდაცვითი ინტერესებით.

მწვანე პოლიტიკური თეორია გამოიყენება, როგორც შესაბამისი ტერმინი სანამ ეკოლოგია გადაიტანება განსაზღვრულ, შესაბამის აზრზე, რომ მწვანე პოლიტიკა არის ფართოდ დაკავშირებული ადამიანურ და არაადამიანურ ურთიერთობებთან. ამიტომ ეს ნაწილი მოიცავს მწვანე პოლიტიკურ თეორიას, ნაცვლად ეკოლოგიის, როგორც მეტად მიკერძოებულ და შემცველ კატეგორიად მწვანე პოლიტიკისა, რომელიც აღიარებს უნიკალურობას და ყურადღებას ბუნებაზე.

ძალიან მნიშვნელოვანია ის, რომ დამარცხდეს ადამიანისა და ბუნების გამიჯვნა და ადამიანის ილუზია იმაზე, რომ არის ბუნებაზე ზემდგომი. მწვანე პოლიტიკური თეორია შეიძლება დავინახოთ, როგორც მცდელობა იმისა, რომ ვასწავლოთ ადამიანებს, რომ დედამიწაზე არიან დამოკიდებულნი. ეკოლოგიის მეცნიერება მნიშვნელოვან როლს თამაშობს იმის დამტკიცებაში, რომ ადამიანი ცხოველის ერთ-ერთი სახეობაა. გადამწყვეტია მწვანე პოლიტიკის მნიშვნელობა, ის გვიჩვენებს თუ რას მოიცავს „გამწვანება“. მეორე ამასთან დაკავშირებული პუნქტი არის ის, რომ მწვანე სოციალური თეორია კულტურის და ბუნების გახლეჩვის საზღვარი იწყება ადამიანების ხედვაზე დაფუძნებული ანალიზით.

მესამე საკითხი, რომელსაც მწვანე პოლიტიკური თეორია მოიცავს არის გზა, რომელშიც სოციალური გარემოსდაცვითი ურთიერთობა არ არის მნიშვნელოვანი

ადამიანურ საზოგადოებაში. სოციალური თეორია არ არსებობს საზოგადოებრივი თეორიის გარეშე და ადამიანური საზოგადოების ბუნებრივი კონტექსტი და განზომილება არის ცენტრალური ასპექტი თეორიის. იგი ყურადღებას ამახვილებს ადამიანური საზოგადოების ბუნებრივ წარმოშობაზე და მწვანე, შესაბამისად არის, მატერიალისტური, განსხვავებული და გაცილებით ფუნდამენტური, სრულიად განსხვავებულად, ვიდრე ეს მარქსის თეორიაშია. ამ უკანასკნელისგან განსხვავებით, მწვანე პოლიტიკური თეორია თავის თავს მიაკუთვნებს გარე და შიდა ბუნებრივ კონდიციებს ადამიანისა და სოციალური ცხოვრების, მაშინ როცა „მატერიალური ბაზა“ მარქსის თეორიაში არის, ძირითადად, ეკონომიკური და არა ბუნებრივი. შესაბამისად მეტაბოლიზმის მწვანე გაგება მოიცავს ეკონომიკური ტრანსფორმაციის პროცესს. რაც უფრო მნიშვნელოვანია ეკოლოგიური ბუნებრივი ბიომრავალფეროვნება, რესურსები და ენერჯია და წინაპირობაა ყველა ადამიანის ეკონომიკური აქტივობის. ეკონომიკა, როგორც ჩანს, არის განსაკუთრებული ინტერესი. მწვანე პერსპექტივიდან გამომდინარე, იქიდან, რომ ის არის ცენტრი მატერიალური მეტაბოლიზმის ადამიანსა და არა-ადამიანს შორის და როგორც ჩანს, მთავარი ასპექტი მწვანე პოლიტიკის თეორიისა იმ თვალსაზრისით, თუ როგორ გვესმის ჩვენ ეკონომიკა და ეკონომია.

მეოთხე საკითხი, მწვანე თეორიის შესახებ არის მორალური საჭიროება, ჩვენი ურთიერთბა ბუნებრივ გარემოსთან, რაც ქმნის მწვანე მორალურ თეორიას.

პირველი ტალღა მწვანე პოლიტიკური თეორიის იყო თავდაპირველად განხილული განმასხვავებელი ეკოლოგიის, როგორც იდეოლოგიის და მწვანე პოლიტიკური თეორიის, როგორც განმასხვავებელი მიდგომა პოლიტიკასთან.

მეორე ტალღა, ეკოლოგიურ აზროვნებაში იყო დახასიათება და დებატებით დაკავშირება მწვანე პოლიტიკური თეორიისა და სხვა სკოლებს შორის როგორც არის ლიბერალიზმი, ფემინიზმი, სოციალიზმი, ისევე როგორც ფოკუსირება სხვადასხვა პოლიტიკურ აზროვნებაში, როგორცაა დემოკრატია და ა. შ.

რაც შეიძლება ითქვას „მესამე თაობად“ მწვანე პოლიტიკურ აზროვნებაში არის ცხადი და აშკარად ინტედისციპლინარული და გამოყენებულია მწვანე ეკონომიური იდეები.

მწვანე პოლიტიკური თეორია შეიძლება გაგებული იქნას, როგორც გამოყენებითი პოლიტიკური თეორია, ის აზიარებს თავის სახასიათო ნიშანს სხვა იდეოლოგიებთან, ყველასთან, რომლებიც ცდილობენ, რომ განასხვავონ და შეცვალონ მსოფლიო ან საზოგადოება თავიანთი საკუთარი პოლიტიკური პრინციპების გამოყენებით. მთავარი ამოცანა პოლიტიკური თეორიის მეთოდის არის ის, რომ გააანალიზო სხვადასხვა ძირითადი პოლიტიკური ან ეთიკური პრინციპები-დემოკრატია, მოქალაქეობრიობა და ა.შ. მაგალითად: გაგება იმისა, თუ რა მომდინარეობს მათგან, გვამღებს ემპირიულ რეალობას სიტუაციისა, რომლის წინაშეც დღეს დგას კაცობრიობა ან კონკრეტული ადამიანთა საზოგადოება. ეს არის ის, რომ გამოიკვლიო თუ რამდენად კარგად დაფუძნდა საჯარო პოლიტიკა ხმარებაში.

გარემოსდაცვითი მმართველობის გაუმჯობესება მრავალ სხვადასხვა მიმართულებას მოიცავს, როგორცაა: გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის სისტემის გაუმჯობესება, გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ევროპულ სტანდარტებზე მორგებული სისტემის დანერგვა, გარემოსდაცვით ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის ზრდა და გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში საზოგადოების ჩართულობის ზრდა, გარემოსდაცვითიგანათლება, საერთაშორისო თანამშრომლობის გაღრმავება და საერთაშორისო გარემოსდაცვით ინიციატივებში მონაწილეობა, მრავალმხრივი გარემოსდაცვითი ხელშეკრულებით განსაზღვრულ საერთაშორისო სტანდარტებთან ეტაპობრივი ჰარმონიზება.

გარემოს დაბინძურების გლობალური პროცესი დღეს სამართლიანად იპყრობს კაცობრიობის ყურადღებას და განსაკუთრებული სიმძაფრით აყენებს საკითხს დიდი ქალაქებისა და მრეწველობის მსხვილი ცენტრების ატმოსფეროს სანიტარული მდგომარეობის შესახებ. ტექნიკური პროგრესის შესაბამისად მავნე ნივთიერებათა

გაფრქვევების რაოდენობა განუწყვეტილად იზრდება და ცალკეულ კომპონენტთა კონცენტრაციები ბევრად აღემატება ზღვრულად დასაშვებ ნორმებს.

ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების პრობლემის გადასაწყვეტად ქვეყნები ადგილობრივ, ეროვნულ და რეგიონულ დონეებზე ატარებენ კომპლექსურ ღონისძიებებს ადმინისტრაციული თუ საბაზრო მექანიზმების გამოყენებით. მათ შორის გარემოს ხარისხობრივი და ემისიების მკაცრი ნორმების დაწესებით, ეფექტური საკანონმდებლო სისტემების შექმნით.

საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად, ნებისმიერი საქმიანობის დაგეგმვისა და განხორციელების დროს აუცილებელია მიღებულ იქნას სათანადო ზომები გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობაზე მავნე მოქმედების რისკის თავიდან ასაცილებლად ან შესამცირებლად. გარემოსდაცვითი სამართლებრივი ბაზა მოიცავს, როგორც საქართველოს კანონებს და კანონქვემდებარე აქტებს, ასევე საერთაშორისო ნორმატიულ დოკუმენტებს.

ნაშრომში გამოყენებული მატყვს ასოციაცია „მწვანე ალტერნატივას“ მიერ ჩატარებული კვლევა: „გარემოსდაცვითი პოლიტიკის, ინსტიტუციური მოწყობის და რეგულირების მექანიზმების ხარვეზების ანალიზი.“ ამ კვლევაში იკვეთება ერთ-ერთი ყველაზე პრიორიტეტული პრობლემა, რომელიც ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურებასთანაა დაკავშირებული.

ევროგაერთიანების ქვეყნების მე-6 გარემოს დაცვის სამოქმედო პროგრამა 2001-2010 “გარემო 2010: ჩვენი მომავალი, ჩვენი არჩევანი” ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურებას ერთ-ერთ პრიორიტეტულ პრობლემად განიხილავს და მიზანად ისახავს “ჰაერის ხარისხის გაუმჯობესებას იმ დონემდე, რომ არ არსებობდეს მნიშვნელოვანი უარყოფითი ზემოქმედება და დაუშვებლად მაღალი რისკი ადამიანის ჯანმრთელობისა და გარემოსათვის”. ამ მიზნის მისაღწევად ევროგაერთიანებამ 2005 წელს დაამტკიცა ჰაერის დაბინძურების თემატური სტრატეგია და დაიწყო “სუფთა ჰაერი ევროპისათვის” პროგრამის განხორციელება. ეს პროგრამა ისახავს კონკრეტულ მიზნებს 2020 წლისთვის ჰაერის ხარისხის გასაუმჯობესებლად და განსაზღვრავს, თუ რა ღონისძიებები უნდა

განხორციელდეს მათ მისაღწევად. ევროგაერთიანების სტრატეგია ატმოსფერული ჰაერის დაცვის სფეროში, ძირითადად, ორიენტირებულია შედეგზე.

ვფიქრობ, მიუხედავად იმისა, რომ უამრვი ღონისძიება ტარდება იმისთვის, რომ ატმოსფერული ჰაერის სიჯანსაღეზე ვიზრუნოთ მაინც ძალიან ბევრი დამაბრკოლებელი ფაქტორია, მაგალითად უხარისხო საწვავი, რომელიც საკმაოდ დიდ ზიანს აყენებს ადამიანის ჯანმრთელობას. უხარისხო საწვავი ორმაგად საზიანოა ჰაერისთვის. სწორედ ამისთვისაა საჭირო მოსახლეობის ინფორმირებულობა და ჰაერის დაბინძურების შემცირების ღონისძიებების უზრუნველყოფა.

კვლევაში მოცემულია საქართველოს მდგომარეობაც. 1999 წელს მიღებული კანონი „ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ.“ ეს კანონი განსაზღვრავს იმ მარეგულირებელ და მართვის მექანიზმებს, რომლებიც უნდა გამოიყენებოდეს ატმოსფერული ჰაერის დაცვის მიზნით ქვეყანაში. კანონის მიხედვით (2012 წლის რედაქციით), ეს მექანიზმები მოიცავს: ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის ნორმებს, სტაციონარული, მოძრავი და დისპერსიული წყაროებიდან მავნე ნივთიერებების გაფრქვევის სახელმწიფო რეგულირებას, საწვავის ხარისხის ნორმებს, ჰაერის ხარისხის მონიტორინგს, და ა.შ.

ისევე როგორც ევროგაერთიანების ქვეყნებისთვის, საქართველოსთვისაც ეკოლოგიური პოლიტიკის უმნიშვნელოვანესი ნაწილია ატმოსფერულ ჰაერზე ზრუნვა, რადგან როგორც ვხედავთ, ძალიან ბევრი რამაა დამოკიდებული მასზე.

საქართველოს კანონი „ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ“ ითვალისწინებს რიგი გარემოსდაცვითი მექანიზმების გამოყენებას, ჰაერის ხარისხის მართვის მიზნით. ამ მექანიზმებიდან ზოგიერთი მოქმედებს პრაქტიკაში, ზოგიერთი მათგანი კვლავაც აუმოქმედებელი რჩება შესაბამისი კანონმდებლობის ან კანონქვემდებარე აქტების მიუღებლობის, ასევე ქვეყანაში სათანადო ტექნიკური, ფინანსური და ადამიანური შესაძლებლობების არარსებობის გამო. ზოგიერთი ე.წ. გარემოსდაცვითი ინსტრუმენტი, რომელიც ფართოდ გამოიყენება მოწინავე ქვეყნებში, საქართველოში არც კანონმდებლობით არის გათვალისწინებული და არც პრაქტიკაში გამოიყენება.

როგორც ვხედავთ, წლების განმავლობაში მიმდინარეობდა იმაზე მუშაობა, რომ ატმოსფერული ჰაერის სისუფთავე და სიჯანსაღე შეგვენარჩუნებინა. ეკოლოგია არ

მოიცავს მხოლოდ ატმოსფერული ჰაერის დაცვას, მაგრამ, ვფიქრობ, ეს არის უმნიშვნელოვანესი, რის შემდეგაც მოდის სხვა ყველაფერი.

1996 წელს, გერმანიაში შეიქმნა ჰაინრიხ ბიოლის ფონდი (ჰბფ). ამ ფონდის მიზანია თითოეული მოქალაქის სოციალური ჩართულობა და საზოგადოების ეკოლოგიური ტრანსფორმაცია. როგორც **მწვანე იდეების სააგენტო**, საზოგადოების ყურადღება მიპყრობილი აქვთ ისეთი თემებით, როგორებიცაა რესურსების დაზოგვაზე დაფუძნებული მობილობით და ეკოლოგიური ურბანული განვითარებით.

ჰაინრიხ ბიოლის ფონდი, როგორც გლობალური მწვანე ქსელის ნაწილი, თანამშრომლობს საერთაშორისო გაერთიანებებთან. მათი მიზანია, გააძლიერონ ალიანსები, რომლებიც ატომური ენერგეტიკის წინააღმდეგ გამოდიან და განახლებად ენერგოწყაროებს უჭერენ მხარს. ადგილობრივ და საერთაშორისო პარტნიორებთან თანამშრომლობით ცდილობენ არასწორი პროცესების და მცდარი მიმართულებების თავიდან არიდებას. (იქნება ეს გეოინჟინერია, მეცხოველეობის ფაბრიკები, გენური ინჟინერია, დიდი კაშხლები თუ სხვა სახის ინფრასტრუქტურული პროექტები) მათი ამოცანაა: განვითარების ალტერნატიული გზების მხარდაჭერა.

ეკოლოგია, ყველაფერთან ერთად, სამართლიანობის ფუნდამენტურ საკითხაც უკავშირდება: აქ საქმე გვაქვს მომავალი თაობების საარსებო შანსებთან, ანუ თაობათა შორის სამართლიანობასთან. ინდუსტრიული საზოგადოების ტრანსფორმირებას აქვს შიდა სოციალური სამართლიანობის განზომილება: რა დინამიკით ვითარდება ენერგომატარებლების ფასები და მობილურობასთან დაკავშირებული ხარჯები? ვისი ინტერესები არ არის გათვალისწინებული ტრანსფორმაციის სცენარებში? მწვავდება თუ არა ამის გამო უთანასწორობა? ამავდროულად ლაპარაკია ასევე სამართლიან ბალანსზე, ერთისმხრივ, ინდუსტრიულად მაღალგანვითარებულ ჩრდილოეთ ევროპასა და ამერიკას - რომლებზეც მოხმარებული ბუნებრივი რესურსების და, შესაბამისად ემისიების ლომის წილი მოდიოდა და, მეორემხრივ, ეგრეთწოდებულ გარდამავალი ეკონომიკის და განვითარებად ქვეყნებს შორის, რომლებზეც ეკოლოგიური კრიზისის ნეგატიური შედეგები ყველაზე მტკივნეულად აისახება.

საქართველოში მიმდინარე ინფრასტრუქტურული და ენერგეტიკული პროექტები მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს ბუნებრივ გარემოზე. დღეს, საქართველოს ხელისუფლება მისდევს იმ მოძველებულ, დრომოჭმულ პოლიტიკას, რომლის მიხედვით ჯერ უნდა მოხდეს ქვეყნის ბუნებრივი რესურსების და სივრცეების მასობრივი ათვისება, დაგროვდეს საკმარისი დოვლათი განვითარებისთვის, ხოლო შემდგომ დაიწყოს გარემოს მოვლაზე ფიქრი. „განვითარების“ ამგვარი სქემა ჩვეულებრივ დამახასიათებელია მესამე სამყაროს ქვეყნებისთვის, ხოლო ურყევი ფაქტი რომ გარემოს დეგრადაციით მიღებული შემოსავალი მის აღდგენას არ ჰყოფნის, როგორც წესი, ქართულ რეალობაში იგნორირებულია.

საქართველოს რამდენიმე ქალაქი (თბილისი, ჭიათურა, ტყიბული, საგარეჯო), დაბა (კაზრეთი) და რეგიონი (აჭარა, სვანეთი) დღითიდღე უახლოვდება ეკოლოგიური კატასტროფის ზღვარს. ის გახშირებული ბუნებრივი სტიქიები (მაგალითად 2015 წლის 13 ივნისის მოვლენები) თუ ეპიდემიები, რომელიც პერიოდულად ატყდება თავს ქვეყანას, პირდაპირ კავშირშია სახელმწიფოს მხრიდან საკუთარი მოსახლეობის მიმართ გატარებულ უპასუხისმგებლო პოლიტიკასთან, რომელსაც საბაზრო ეკონომიკის პრინციპების პრიორიტეტიზაცია და საზოგადოებრივი ქონების პრივატიზაცია ერთვის თან. მთავარი კითხვა, რომელიც ამ კონტექსტში ისმის, არის ის თუ როგორ უნდა დაიცვას ბალანსი, ისეთმა დაბალშემოსავლიანმა ქვეყნამ როგორც საქართველოა, ეკონომიკურ წინსვლასა და გარემოს დაცვას შორის?

პირველ რიგში, საჭიროა ქვეყანაში შემუშავდეს რეკომენდაციები, იმ პრობლემების გაანალიზებით, რომლებიც უკავშირდება ეკოლოგიური პოლიტიკის გატარებას და გარემოს დაცვით პრობლემებს, გარემოს დაცვის შესახებ საქართველოში არსებული კანონმდებლობის და მისი აღმასრულებელი ინსტიტუტების არასრულყოფილებასა და სისუსტეს.

როგორც ვიცით, დღესდღეობით, დიდი რაოდენობით ხეების მოჭრა ხდება მშენებლობების ხარჯზე. ჩემი აზრით, ეს ყოველგვარად დაუშვებელია, რადგან თითოეული ხის არსებობას აქვს ძალიან დიდი მნიშვნელობა ჩვენი და ჩვენი შვილების ჯანსაღი ცხოვრებისთვის. იმის მაგივრად, რომ მთავრობამ სწორი პოლიტიკა გაატაროს და ხეების

ჩეხვა აიკრძალოს, პირიქით მცენარეები მრავალსართულიანი კორპუსების მშენებლობას ეწირება. ვფიქრობ, ეს არასწორი პოლიტიკის გატარებაა მთავრობის მხრიდან. ერთი საქმის გაკეთებით მეორე არ უნდა გააფუჭო.

ზემოთ განხილული კვლევების საფუძველზე შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ყველაზე მნიშვნელოვანი პრობლემა, რომელზეც საუბრობენ მკვლევრები ესაა ჰაერის დაბინძურება და ტყეების განადგურება, რომელიც ყველაზე დიდ ზიანს აყენებს გარემოს.

II. კვლევის მეთოდი

2.1. მეთოდოლოგია

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ჩემი ნაშრომის მიზანია გამოვიკვლიო თუ რა პრობლემებია საქართველოში ეკოლოგიურ პოლიტიკასთან დაკავშირებით. აკეთებენ თუ არა აქცენტს წინასაარჩევნო კამპანიების დროს პარტიები გარემოს დაცვის საკითხებზე. რა ღონისძიებები ტარდება ამ პრობლემების აღმოსაფხვრელად მთავრობის მხრიდან. ჩემი მიზანია, საფუძვლიანად გამოვიკვლიო ყველა ის მიზეზი, რაც იწვევს ეკოლოგიურ პრობლემებს. ასევე გავიგებ რომელ პარტიას რა დანაპირები აქვს, რომელს უფრო ვრცელი და ამომწურავი პროგრამა აქვს. შეიცვალა თუ არა 2012 წლიდან 2016 წლამდე რამე? და რამდენად დიდი როლი აქვს საქართველოში გარემოს დაცვის საკითხებზე მუშაობას.

რაც შეეხება კვლევის მეთოდს, ვფიქრობ თვისებრივი კვლევის მეთოდი უფრო მეტ საშუალებას მომცემს იმისა, რომ ძირეულად გამოვიკვლიო ჩემთვის საინტერესო თემა. ვფიქრობ, სიღრმისეული ინტერვიუების ჩატარებაც საკმაოდ ინფორმაციული იქნება ჩემი ნაშრომისთვის. ამ ინტერვიუების მეშვეობით გავიგებ, თუ რა დამოკიდებულება აქვთ რიგით მოქალაქეებს საქართველოს ეკოლოგიურ პოლიტიკასთან დაკავშირებით და არა მარტო მათ, ასევე იმ პირებს, რომლებიც კომპეტენტურნი არიან და უშუალოდ მუშაობენ ამ თემებზე, მაგალითად პოლიტიკურ პარტიაში მყოფ ექსპერტებს გარემოს დაცვის საკითხებში. ეს მეთოდები უზრუნველყოფს იმას, რომ კვლევისას მათი ნათქვამი, არა მხოლოდ, როგორც აზრები ისე მივიღოთ, არამედ მათ აქვთ საშუალება, რომ ახსნან საკუთარი დამოკიდებულება ამა თუ იმ მოვლენის მიმართ და გამოთქვან საკუთარი პოზიცია და ისაუბრონ იმაზე, თუ რამ განაპირობა ამ კონკრეტული აზრის ჩამოყალიბება. სიღრმისეული ინტერვიუები მომცემს იმის საშუალებას, რომ გარკვეულწილად შეჯამება გავაკეთო ინტერვიუებში მოპოვებული ინფორმაციისა და ჩემ მიერ მოპოვებული ინფორმაციის საშუალებით. ვეცდები ჩემი მხრიდანაც შევიტანო მცირე წვლილი აღნიშნულ თემატიკასთან დაკავშირებით.

პირადად მე, სიღრმისეული ინტერვიუ ჩავატარე წინასწარ შედგენილი კითხვების და მათი თანმიმდევრობის წერილობითი მონახაზის საფუძველზე. ვიყავი მოწინავე პოლიტიკური პარტიების იმ წევრებთან, რომლებიც უშუალოდ ჩართულნი არიან გარემოს დაცვის საკითხებზე ზრუნვაში. ვესაუბრე მწვანეთა ფრაქციის თავჯდომარეს გაია გაჩეჩილაძეს, ასევე ექსპერტებს, რომლებიც არიან „მწვანე“ ორგანიზაციის წევრები. ჩატარებულმა ინტერვიუებმა, გარკვეულწილად, ჩამომიყალიბა აზრი ამა თუ იმ საკითხებზე, თუ რა მდგომარეობაა დღესდღეობით საქართველოში. რა საკითხებზე ამხვილებენ ყურადღებას პოლიტიკური პარტიები ყველაზე მეტად საქართველოში გარემოს დაცვის კუთხით. რა ითვლება ყველაზე რთულად მოსაგვარებელ პრობლემად და აკეთებენ თუ არა რამეს, რომ აღმოფხვრან არსებული პრობლემები.

ამ მეთოდებით შესაძლებელი გახდება შევისწავლოთ საქართველოს ეკოლოგიური პოლიტიკა და პოლიტიკური პარტიების წინასაარჩევნო პროგრამები გავაანალიზოთ.

დავიწყოთ იქიდან, რომ წინასაარჩევნო კამპანიის დროს თითოეულმა პოლიტიკურმა პარტიამ უნდა გაამახვილოს ყურადღება ისეთ მნიშვნელოვან საკითხებზე, როგორცაა ეკოლოგია, გარემოს დაცვა. ვფიქრობ, მხოლოდ ყურადღების გამახვილება არ იქნება საკმარისი, სერიოზული მუშაობაა საჭირო, იმისთვის, რომ ეკოლოგიურ საკითხებთან დაკავშირებულმა დანაპირებმა შედეგი გამოიღოს. ჩემი აზრით, ეკოლოგიური პოლიტიკა მაშინ იქნება ეფექტური, როცა მთავრობის მხრიდან მოხდება ისეთი ღონისძიებების მიღება, რომლებიც მიმართული იქნება უშუალოდ გარემოს დაცვისკენ, ბუნებრივი რესურსების ეფექტურად გამოყენებისკენ და ა.შ, მაგრამ, სამწუხაროდ, დღევანდელობაში ეს ყველაფერი გადასულია უკანა პლანზე, რადგან მოსახლეობის ნაწილი არის უკიდურესი გაჭირვების ზღვარზე, ამიტომ ხალხისთვის ეკოლოგიაზე ზრუნვის მაგივრად სხვა რამ არის მნიშვნელოვანი: მაგალითად: სამუშაო ადგილები, პენსიის მომატება.... ეს, რა თქმა უნდა, განსახორციელებელია, მაგრამ არც ეკოლოგიის უკანა პლანზე გადაწევაა მართებული, იმიტომ რომ თუ ის გარემო, სადაც ჩვენ ვცხოვრობთ, არ იქნება დაცული და მუდმივად კონტროლის ქვეშ (დაბინძურების, ხეების ჩეხვის კუთხით) მაშინ არც სხვა ღირებულებებს აღარ ექნება არსებითი მნიშვნელობა. ეს ყველამ უნდა გავითავისოთ.

როგორც ვიცით, ატმოსფერული ჰაერის მავნე ნივთიერებებით დაბინძურების აღკვეთისა და შემცირების ერთ-ერთსაშუალებას დაბინძურების სტაციონარული წყაროებიდან გაფრქვევების სახელმწიფო კონტროლიწარმოადგენს, რომლის ძირითადი ფუნქციაა კანონით დადგენილი ნორმების აღსრულების უზრუნველყოფა. ამ მიზნით მრავალ ქვეყანაში ფუნქციონირებენ სახელმწიფო ინსტიტუტები, რომელთაც კანონით მინიჭებული უფლება და გააჩნიათ სათანადო ცოდნა და ტექნიკური აღჭურვილობა, რათა შეძლონ მიიღონ ინფორმაცია და შეამოწმონ, რამდენად იცავს ესა თუ ის საწარმო გარემოს დაცვით კანონმდებლობას, ან კანონით გათვალისწინებულ სტანდარტებს, წესებს და ა.შ.

“ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ“ კანონის მიხედვით, სტაციონარული წყაროებიდან ჰაერის დაბინძურების სახელმწიფო კონტროლსა და ზედამხედველობას

ახორციელებს გარემოს დაცვის სამინისტრო (მუხლი 41, პუნქტი 2). თუმცა, რეალურად ამ სამინისტროს ადამიანური რესურსები, ტექნიკური საშუალებები და საკანონმდებლო საფუძვლები, ატმოსფერულ ჰაერში საწარმოებიდან გაფრქვევების კონტროლის განხორციელების თვალსაზრისით, შეზღუდულია.

სამწუხაროა, რომ საქართველოში, არ გვაქვს შესაბამისი რესურსი, იმისა, რომ საფუძვლიანად მივხედოთ ამ ძალზე აქტუალურ პრობლემას.

ჯერ კიდევ 2003 წელს გარემოს დაცვის მინისტრის ბრძანებით დამტკიცდა “ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების სტაციონარული წყაროების შემოწმების გრაფიკის შედგენის წესი“, რომლის მიხედვითაც, ყოველწლიურად, მინისტრის ბრძანებით უნდა შედგენილიყო შემოწმების გრაფიკი. ამასთან ერთად, სამინისტროს შესაბამის სამსახურებს უფლება ენიჭებოდათ დამტკიცებული გრაფიკის გარეშე შეემოწმებინათ საწარმოო ობიექტები, თუ მიღებული იყო შეტყობინება მავნე ნივთიერებათა ავარიული გაფრქვევის შესახებ ან მიღებული იყო მოქალაქეთა წერილობითი შეტყობინება ატმოსფერული ჰაერის დაცვის კანონმდებლობის დარღვევის შესახებ. ზემოთ აღნიშნულმა წესმა ვერ იმუშავა, რადგან ის წინააღმდეგობაში მოვიდა 2001 წელს მიღებულ კანონთან “სამეწარმეო საქმიანობის კონტროლის შესახებ”, რომლის მიხედვით, მოსამართლის ბრძანების გარეშე მეწარმის საქმიანობის შემოწმება, მათ შორის, გარემოსდაცვით მოთხოვნათა შესრულების მდგომარეობის შემოწმება, შეუძლებელი გახდა. მოსამართლე ბრძანებას, მეწარმის საქმიანობის შემოწმების შესახებ, გასცემს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მაკონტროლებელი ორგანო მას წარუდგენს შესაბამის ინფორმაციას დასაბუთებული და საფუძვლიანი ეჭვით მეწარმის მიერ კანონმდებლობის მოთხოვნების დარღვევის შესახებ. ამ წინააღმდეგობის გათვალისწინებით, ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების სტაციონარული წყაროების შემოწმების გრაფიკის შედგენის წესი გაუქმდა 2007 წელს.

როგორც ზემოთ ავღნიშნეთ, საქართველოში ურბანულ ტერიტორიებზე ატმოსფერული ჰაერის მთავარ დამაბინძურებელს ავტოსატრანსპორტო საშუალებები წარმოადგენენ. ამის მიუხედავად, საქართველოს კანონმდებლობით ყველაზე მეტად დაურეგულირებელ სფეროს ბოლო წლების განმავლობაში სწორედ მოძრავი

წყაროებიდან გაფრქვევები წარმოადგენს. საქართველოს კანონი „ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ“ ითვალისწინებს ორ განსხვავებულ მიდგომას ავტოსატრანსპორტო საშუალებებიდან გაფრქვევების შეზღუდვის მიზნით:

1. ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებების გაფრქვევის ნორმების დადგენას ავტოსატრანსპორტო საშუალებებისათვის და ამ ნორმების შესრულების სახელმწიფო კონტროლს;

2. საავტომობილო საწვავის ხარისხის ნორმების დადგენას.

„ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ“ კანონის 49-ე მუხლის მიხედვით, ბენზინისა და დიზელის საწვავის ხარისხის ნორმები უნდა დგინდებოდეს ევროკავშირის კანონმდებლობით განსაზღვრული მოთხოვნების გათვალისწინებით. ამ ნორმებს, საქართველოს გარემოს დაცვის და შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროებთან შეთანხმებით, უნდა ამტკიცებდეს საქართველოს სტანდარტების, ტექნიკური რეგლამენტების და მეტროლოგიის სააგენტო ბრძანებით“ევროკავშირის კანონმდებლობით განსაზღვრული მოთხოვნების გათვალისწინებით ბენზინისა და დიზელის საწვავის ხარისხის ნორმების საქართველოს ტერიტორიაზე სამოქმედოდ შემოღების თაობაზე“. ატმოსფერული ჰაერის დაცვის კანონი კრძალავს ისეთი ბენზინისა და დიზელის საწვავის საქართველოში იმპორტს, წარმოებას და მოხმარებას, რომლის ხარისხიც ამ ნორმატიული აქტით დადგენილ ნორმებს ვერ აკმაყოფილებს. კანონის თავდაპირველი რედაქციით (1999 წ.). ამ ნორმატიული აქტის მიღება გათვალისწინებული იყო 2000 წლის 1 იანვრამდე. 2007 წელს კანონში შესული ცვლილებების შედეგად, ნორმატიული აქტის მიღება გადავადდა 2011 წლის 1 ივლისამდე. ეს ნორმატიული აქტი დღემდე არ არის ამოქმედებული.

საწვავის ხარისხთან დაკავშირებით საქართველოში მოქმედებს მთავრობის 2004 წლის 31 დეკემბრის #124 დადგენილება **საავტომობილო ბენზინის ხარისხობრივი ნორმების შესახებ**, რომელშიც 7-ჯერ იქნა ცვლილებები შეტანილი 2005-2011 წლებში. ამ ცვლილებების მიხედვით, თითქმის ყოველ წელს ხდებოდა ბენზინის შედარებით მაღალი სტანდარტის ამოქმედების გადავადება. მაგალითად, დადგენილების თავდაპირველი ვერსიით ბენზინში მაქსიმალური ტყვიაშემცველობა უნდა

შემცირებულიყო 0.013 გ/ლ-დან 0.005 გ/ლ-მდე 2006 წლის 1 იანვრიდან. თუმცა, დადგენილებაში შესული ცვლილებების მიხედვით ამნორმის მიღწევა მხოლოდ 2012 წლიდან არის გათვალისწინებული. უნდა აღინიშნოს, რომ ევროგაერთიანების ქვეყნებში უკვე დიდი ხანია დაუშვებელია ტყვიის შემცველობა საავტომობილო ბენზინში 0.005 გ/ლ აღემატებოდეს. ამჟამად მოქმედი დადგენილების მიხედვით (ბოლო ცვლილება 2011წლის დეკემბერში შევიდა) განისაზღვრება საავტომობილო ბენზინში ტყვიის, ბენზოლის, არომატული ნახშირწყალბადების და გოგირდის შემცველობის ნორმები 2012 წლამდე, 2012-2014 წლებში და 2014 წლის შემდგომ პერიოდისათვის.

მიუხედავად იმისა, რომ საწვავის ხარისხი ასე უნდა კონტროლდებოდეს, საქართველოში მაინც ხერხდება უხარისხო საწვავის შემოტანა, ან ხარისხიან საწვავთან უხარისხოს შერევა, წონის გაზრდის მიზნით. ეს ყველაფერი აისახება სწორედ ატმოსფერულ ჰაერზე და იმ მაჩვენებლებზე, რომლებზეც ზემოთ ვისაუბრეთ.

თუ საწვავის ხარისხთან დაკავშირებით მოქმედებს მარეგულირებელი ნორმატიული აქტი, უფრო რთულია მდგომარეობა ავტოსატრანსპორტო საშუალებებიდან მავნე ნივთიერებების ემისიების ნორმების დადგენის თვალსაზრისით. როგორც ადრე აღინიშნა, „ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ“ კანონის მიხედვით, 2000 წლის 1 იანვრამდე უნდა მიღებულიყო შემდეგი კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტები:

- საქართველოს გარემოს დაცვისა და ჯანმრთელობის დაცვის მინისტრების ერთობლივი ბრძანება „ატმოსფერული ჰაერის მავნე ნივთიერებებით დამაბინძურებელი სატრანსპორტო და სხვა მოძრავ-მექანიკური საშუალებების სახეობათა ჩამონათვალისა და ამ საშუალებებიდან მავნე ნივთიერებათა გაფრქვევის (გამონაბოლქვის) ზღვრულად დასაშვები ნორმების შესახებ“ ინსტრუქციის თაობაზე“;
- გარემოს დაცვის მინისტრის ბრძანება “სატრანსპორტო და სხვა მოძრავ-მექანიკური საშუალებებიდან გაფრქვევის (გამონაბოლქვის) პერიოდული შემოწმების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე“.
- 2003 წლის 1 ივლისამდე უნდა მიღებულიყო საქართველოს გარემოს დაცვის მინისტრის ბრძანება: “საქართველოს ტერიტორიაზე მოძრავი

ავტოსატრანსპორტო საშუალებებიდან გაფრქვევის (გამონაბოლქვის) კონტროლის წესის შესახებ” ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე.

სამწუხაროდ, ჩამოთვლილი ნორმატიული აქტებიდან, ჯერჯერობით არცერთი არ არის განხორციელებული. შეიძლება ითქვას, რომ მსუბუქი ავტოსატრანსპორტო საშუალებებიდან, რომლებიც საავტომობილო პარკის 90% ზე მეტს შეადგენს, ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების რეგულირება საქართველოში ბოლო წლების განმავლობაში არ ხორციელდებოდა და არც ამჟამად ხორციელდება.

საქართველოში, კანონმდებლობის შესაბამისად, სახელმწიფო ახორციელებს ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის მონიტორინგს. კანონმდებლობის მიხედვით, სტაციონარული წყაროებიდან მავნე ნივთიერებათა გაფრქვევების მონიტორინგს უნდა ახორციელებდნენ საწარმოების მფლობელი კომპანიები, ანუ მეწარმე სუბიექტები თავად უნდა აწარმოებდნენ გაფრქვევების გაზომვას, აღრიცხვას და ანგარიშების მიწოდებას გარემოს დაცვის სამინისტროსათვის. სტაციონარული წყაროებიდან მავნე ნივთიერებების გაფრქვევების თვითმონიტორინგისა და ანგარიშების წარმოების წესი და დოკუმენტაციის ფორმა განისაზღვრება ინსტრუქციით, რომელსაც ბრძანებით ამტკიცებს გარემოს დაცვის მინისტრი. რადგან საქართველოს საწარმოების უმეტესობას არ გააჩნია ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვევების გამზომი მოწყობილობები, ისინი, ძირითადად, გაფრქვევების რაოდენობას აფასებენ გარემოს დაცვის სამინისტროს მიერ შემუშავებული გაანგარიშების მეთოდის გამოყენებით.

საწარმოებიდან მიღებულ ინფორმაციებზე დაყრდნობით გარემოს დაცვის სამინისტროს ატმოსფერული ჰაერის დაცვის სამმართველო ყოველწლიურად აწარმოებს ინფორმაციას საწარმოების, რეგიონებისა და ქალაქების მიხედვით ატმოსფერული ჰაერში მავნე ნივთიერებების გაფრქვევის შესახებ.

ზემოთ მოცემული ინფორმაციიდან გამომდინარე, ვფიქრობ, თითოეულმა მოქალაქემ უნდა იზრუნოს საქართველოს ეკოლოგიაზე. პირველ რიგში, მთავრობის მხრიდან უნდა მოხდეს დაგეგმვა და ჩამოყალიბება იმ გარემოსდაცვითი ღონისძიებების, რაც სწორი პოლიტიკის გატარების გარანტიც იქნება.

დასკვნის სახით უნდა ვთქვათ, რომ საქართველოში ჯერ კიდევ 2000 წლიდან დაიწყო (პირველი გარემოსდაცვითი ეროვნული პროგრამა) ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების თავიდან აცილების მიზნით. თუმცა ფინანსური რესურსების და სხვა ობიექტური თუ სუბიექტური მიზეზების გამო გარემოს დაცვითი პირველი ეროვნული პროგრამით გათვალისწინებული ღონისძიებების უმრავლესობა რეალურად არ განხორციელებულა და მათი რეალიზაცია დღესაც აქტუალურია.

შემდეგ მიღებულ იქნა გარემოსდაცვითი მეორე ეროვნული პროგრამა 2012 წელს, რომლის მიხედვითაც უნდა განხორციელებულიყო პირველ ეროვნულ პროგრამაში განუხორციელებელი ისეთი ღონისძიებები, როგორებიცაა: საზოგადოებრივი ტრანსპორტის, მათ შორის ელექტროტრანსპორტის განვითარება დასატრანსპორტონაკადების მართვის ოპტიმიზაცია. თუმცა, ნაკლებად სავარაუდოა, რომ მხოლოდ ამ ღონისძიებებმა მოგვცეს სასურველი შედეგი თუკი არ მოხდება ქვეყანაში არსებულისაავტომობილო სატრანსპორტო საშუალებების საშუალო ასაკის შემცირება, საავტომობილო საწვავის ხარისხის შემდგომი გაუმჯობესება, მკაცრი ნორმების დაწესება სატრანსპორტო საშუალებებიდან მავნე გამონაბოლქვებზე და ამ ნორმების პრაქტიკაში განხორციელება, რაც არ არის გათვალისწინებული გარემოსდაცვის მოქმედებათა მეორე ეროვნულ პროგრამაში.

როგორც ვხედავთ, საკამოდ ვრცელი პროგრამაა წარმოდგენილი და არც ისე ცუდადაა გამოკვეთილი ჩვენი პრობლემები. რა არის საჭირო იმისთვის, რომ უზრუნველვყოთ ჩვენი ქვეყნის გარემოს სიჯანსაღე? ჩემი აზრით, ეს ყველაფერი დამოკიდებულია მთავრობის სწორი პოლიტიკის განხორციელებაზე. იმ პოლიტიკურმა პარტიამ, რომელიც არის ხელისუფლების სათავეში, მოწინავე პრობლემად უნდა აქციოს ეს საკითხი, როგორც არის გარემოს დაცვა და იტრიალოს მის გარშემო, რადგან გამომდინარე იქიდან, რომ ეკოლოგიაზე ზრუნვას სჭირდება ძალიან დიდი სახსრები, ისეთი პატარა ქვეყანა, როგორც საქართველოა, ვერ სწვდება. ამიტომ, საჭიროა ეტაპობრივად, ნელ-ნელა და ნაბიჯ-ნაბიჯ სიარული. არა მარტო მთავრობის მხრიდან, ასევე ჩვენი, რიგითი მოქალაქეების ვალია გარემოს დაცვაზე ზრუნვა.

2.2 ოპერაციონალიზაცია

ეს ის ეტაპია, როცა მივდივართ თემის კონკრეტიზაციისკენ, თუ რა გზით მივდივართ კვლევისკენ, რას ვიკვლევთ, რა მეთოდებია გამოყენებული და ა. შ. საჭიროა კონკრეტული ინდიკატორების შერჩევა სწორედ ჩვენი ჰიპოთეზიდან, ცვლადებიდან და იმ კითხვარიდან გამომდინარე, რისი მიხედვითაც ვაწარმოვე კვლევა.

პირველ რიგში, გარემოს დაცვის როლთან დაკავშირებით საქართველოში შეგვიძლია ვთქვათ, რომ გარემოს დაცვითი დაგეგმვის სისტემის დანერგვის მცდელობა ჯერ კიდევ 90-იანი წლების ბოლოდან იწყება. გაცნობიერებულ იქნა რა გარემოსდაცვითი პრობლემების კომპლექსური ხასიათი, ასევე ეკონომიკური განვითარების, ჯანდაცვისა თუ სოციალური კეთილდღეობის უზრუნველყოფის ღონისძიებებში გარემოსდაცვითი საკითხების ასახვის საჭიროება, 1996 წელს მიღებულ იქნა კანონი „გარემოს დაცვის შესახებ“. ეს კანონი ითვალისწინებს ეროვნული მდგრადი განვითარების სტრატეგიის მომზადებას და ამ პროცესში წამყვან როლს გარემოს დაცვის სამინისტროს აკისრებს. გარემოსდაცვითი პოლიტიკის ფორმირება საქართველოში მრავალი საერთაშორისო ვალდებულებითაც ხდება. იმისათვის, რომ მოხდეს საქართველოს მიახლოება განვითარებულ საერთაშორისო საზოგადოებასთან, საქართველო ცდილობს დანერგოს საერთაშორისო დონეზე აღიარებული გარემოსდაცვითი მიდგომები და რეგულაციები, სადაც ეს შესაძლებელია. საქართველოს კონსტიტუციის მე-6 მუხლის თანახმად, „საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებას ან შეთანხმებას, თუ იგი არ ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციას, კონსტიტუციურ შეთანხმებას აქვს უპირატესი იურიდიული ძალა შიდა სახელმწიფოებრივი ნორმატიული აქტების მიმართ“. ამის მიუხედავად, ვერ ხერხდება ყველა საერთაშორისო ვალდებულების სრულყოფილად განხორციელება.

ევროკავშირი-საქართველოს სამეზობლო პოლიტიკის სამოქმედო გეგმა, რომელიც ეფუძნება ევროპის სამეზობლო პოლიტიკის დოკუმენტს, საქართველოსა და ევროკავშირს შორის თანამშრომლობის სტრატეგიულ მიზნებს სახავს. სამოქმედო გეგმა დამტკიცდა 2006 წლის ნოემბერში ევროკომისიისა და საქართველოს მთავრობის მიერ

და მისი განხორციელება მნიშვნელოვანი წინგადადგმული ნაბიჯი იქნება საქართველოსათვის ევროპის ეკონომიკურ და სოციალურ სტრუქტურებში ინტეგრაციის თვალსაზრისით.

ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ხელი მოეწერა ასოცირებულ შეთანხმებას, რომლის ერთ-ერთ საკითხს გარემოს დაცვის სფერო წარმოადგენს. ხელშეკრულება ითვალისწინებს მთელ რიგ ღონისძიებებს გარემოსდაცვის სფეროში, რომელთა განხორციელებაც ხელს შეუწყობს არამარტო ადამიანისა და ეკოსისტემებისათვის შესაბამისი გარემო პირობების უზრუნველყოფას, არამედ გარემოსდაცვითი მმართველობისა და ეფექტიანი გადაწყვეტილებების მიღების პროცედურების გაუმჯობესებას.

როგორც ვხედავთ, ასე თუ ისე მაინც უკავია გარკვეული როლი გარემო დაცვას საქართველოში, მოყოლებული 90-იანი წლებიდან. ვერ ვიტყვით, რომ პირველ პლანზეა წამოწეული, მაგრამ წინასაარჩევნო პარტიებში გარემოსდაცვითი საკითხების შეტანა და მისი აქტიური განხილვა არის საკმაოდ წინ გადადგმული ნაბიჯი.

მეორე ინდიკატორი, რითიც შეიძლება გავზომოთ ჩვენი ჰიპოთეზა ესაა: აქტიურობის დონე, ანუ პოლიტიკური პარტიები, რომლებიც ახორციელებენ წინასაარჩევნო კამპანიებს რამდენად აქტიურები არიან საქართველოში. არინ თუ არა ჩართულნი არასაარჩევნო პერიოდში ისეთივე აქტიურნი? მაგალითად: ოპოზიციური პარტიების სიძლიერე და აქტიურობაც არის იმის გარანტი, რომ ხელისუფლებაში მყოფნი არ მოდუნდნენ და არ შეამცირონ ღონისძიებების დაგეგმვა. ასე, რომ, ოპოზიციურ პარტიებს ძალიან დიდი როლი ენიჭებათ, მნიშვნელოვანია ის, თუ რამდენად კარგად უწევენ კონკურენციას მმართველ გუნდს. გარდა ამისა, აქტიურობა მხოლოდ წინასაარჩევნო პერიოდში არაა საკმარისი. გარემოს დაცვა არის საკმაოდ რთული სფერო, რომელიც მუდმივად უნდა იყოს აქტიურად განხილული პოლიტიკური პარტიების მიერ და ეს არ უნდა იყოს ფორმალობა, უნდა იყოს შესრულებადი.

მესამე ინდიკატორად შეიძლება მივიჩნიოთ გარემოსდაცვითი პოლიტიკის ეფექტურობა. ამისთვის ყველა ადამიანმა უნდა იზრუნოს. პოლიტიკური პარტიების

მხრიდან საჭიროა სწორი დაგეგმვა, იმ ღონისძიებებისა, რომლებიც უშუალოდ ორიენტირებულია ხალხის ცნობიერების ასამაღლებლად. თუ არ იქნა ამ საკითხების გაშუქება მედიის მხრიდან სასურველ შედეგს ძნელად თუ მივაღწევთ. ადამიანებმა გონებით უნდა შეიმეცნონ, რომ ეკოლოგიაზე ზრუნვით ისევ ჩვენი და ჩვენი შვილების მომავალს ვაწყობთ და ვგეგმავთ. ასევე, გარემოსდაცვითი ღონისძიებების დაგეგმვა და შემდეგ მისი სისრულეში მოყვანა დაკავშირებულია დიდი რაოდენობით სახსრებზე, რაც ისეთი მცირე ბიუჯეტისანი ქვეყნისთვის, როგორც საქართველოა ცოტა ძნელია, მითუმეტეს ამასთან ერთად სხვა ბევრი პრობლემაა გადასაჭრელი. ამიტომ, პოლიტიკური პარტიების მხრიდან საჭიროა სწორად შერჩეული რეკლამა, აქტივობა, იმისთვის, რომ ეფექტური გარემოსდაცვითი პოლიტიკა იქნას გატარებული.

ჩემი ჰიპოთეზა იზომება შემდეგი ინდიკატორებით:

- გარემოს დაცვის როლი საქართველოში
- აქტიურობის დონე
- გარემოსდაცვითი პოლიტიკის ეფექტურობა

ზემოაღნიშნული ინდიკატორები დამეხმარება ცვლადების გაზომვაში, რაც ხელს შეუწყობს სამაგისტრო ნაშრომს მიზნის მიღწევაში.

III. პარტიული პროგრამების მიმოხილვა

2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ, პოლიტიკურ პარტიათა დიდ ნაწილს ქართული საზოგადოებისთვის არ შეუთავაზებია სრულფასოვანი პოლიტიკური პროგრამა - დოკუმენტი, რომელიც საზოგადოებას შესაძლებლობას მისცემდა შეექმნა წარმოდგენა ამა თუ იმ პარტიის პრიორიტეტებზე.

პოლიტიკურ პარტიათა პროგრამების თუ ინტერვიუების ანალიზმა გვაჩვენა, რომ გარემოს დაცვასა და მდგარდ განვითარებას პოლიტიკურ პარტიათა უმეტესობა ჯერ კიდევ არ მოიაზრებს ისეთივე მნიშვნელოვან სექტორად როგორცაა ეკონომიკა და სოციალური სფერო. ამასთან, ინტერვიუების შედეგად გამოიკვეთა, რომ პარტიათა იმ ნაწილსაც კი, რომელსაც გარემოს დაცვა საერთოდ არ ჰქონდა მოხსენიებული თავის პროგრამებში, გარკვეულწილად ფლობს ინფორმაციას ქვეყანაში არსებულ გარემოსდაცვით გამოწვევებზე და პრინციპში, დაგეგმილი აქვს გარკვეული ღონისძიებები ამ მიმართულებით.

პოლიტიკური პარტია-„ახალი მემარჯვენეები“

ახალი მემარჯვენეების პროგრამაში „შემღებელი ოჯახი სოფლად და ქალაქად“ გარემოს დაცვა ხაზგასმულად ცალკე თავად არ არის ჩამოყალიბებული, თუმცა მესამე თავში საგარეო პოლიტიკა - პოლიტიკა რომელსაც ენდობიან მსოფლიოში, ჩამოყალიბებულია ენერგეტიკული და ეკო-უსაფრთხოების პრიორიტეტები. აგრეთვე, ექსტრემალური ბუნებრივი მოვლენების, ბუნებრივი კატასტროფებისა და მათ მიერ გამოწვეული რისკების მართვის გაუმჯობესების ღონისძიებები, სადაც ზოგადად არის გაწერილი პრიორიტეტული მიმართულებები გარემოს დაცვის კუთხით. თუმცა, სექტორებში, სადაც ენერგეტიკული მიმართულებაც არის, ეს მიდგომები ნაკლებად არის გაშლილი და ძირითადი ყურადღება სოფლის მეურნეობასა და ვაჭრობაზე გადადის.

სოფლის მეურნეობის ნაწილში, გარემოსდაცვითი კუთხით საინტერესო საკითხებს შორის, განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა სახელმწიფოს მხრიდან შხამ-ქიმიკატების

ხელმისაწვდომობასა და კონტროლის საკითხებს. პროგრამის თანახმად, „შხამ-ქიმიკატებსა და პესტიციდებზე ხელმისაწვდომობის ზრდასთან ერთად მნიშვნელოვანია ხარისხის კონტროლი, რათა თავიდან იქნეს აცილებული ვადაგასული ან უხარისხო საშუალებების ქვეყანაში შემოტანა. ამ მიზნით სახელმწიფომ უნდა გააძლიეროს ხარისხის კონტროლი და განახორციელოს შხამ-ქიმიკატების და პესტიციდების იმპორტიორი და დისტრიბუტორი კომპანიების პროდუქციის სერტიფიცირება“. ამდონისძიებების გატარებისთვის სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ყოველწლიურად უნდა გამოიყოს დაახლოებით 13.2 მილიონი ლარი. რაც თავისთავად მნიშვნელოვანია, თუმცა ამავდროულად არაფერი არ არის ნათქვამი მაგალითად, ორგანული სოფლისმეურნეობის განვითარებაზე, რასაც რეალურად სჭირდება მხარდაჭერა.

„ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“

2012 წელს „ერთიანმა ნაციონალურმა მოძრაობამ“ წარმოადგინა საარჩევნო პროგრამა „მეტი სარგებელი ხალხს“, რომელშიც სიტყვა გარემოს დაცვა, ისევე როგორც სიტყვები, ენერგეტიკა და ტრანსპორტი საერთოდ არ მოიძებნა. თუმცა, ნიდერლანდების მრავალპარტიული დემოკრატიის ინსტიტუტის მიერ მართულ ინტერნეტ პორტალზე www.partiebi.ge, „ერთიანმა ნაციონალურმა მოძრაობამ“ კითხვაზე - გთხოვთ, გაგვაცნოთ თქვენი წინადადებები (თუკი ასეთი გაქვთ), რომლებიც მიმართულია უფრო ჯანსაღი და უსაფრთხო საცხოვრებელი გარემოს შექმნისკენ, შემდგენიარად გასცა პასუხი - უსაფრთხო და ჯანსაღი გარემოს უზრუნველყოფა ჩვენი ქვეყნის მოქალაქეებისათვის ერთ-ერთი მთავარი ამოცანაა ჩვენთვის. საქართველოს ბუნებრივ გარემოს, ბიომრავალფეროვნებისა და ქვეყნის მოქალაქეების კეთილდღეობის უზრუნველყოფისთვის მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია განსაკუთრებული ყურადღება დავუთმოთ ეკოლოგიურ უსაფრთხოებას.

უფრო ჯანმრთელი და უსაფრთხო საცხოვრებელი გარემოს შექმნისათვის მიზნად ვისახავთ: დავნერგოთ ნარჩენების მართვის თანამედროვე სისტემები; უზრუნველყოთ საქართველოს უნიკალური ეკოსისტემების, სახეობათა მრავალფეროვნების და

გენეტიკური რესურსების დაცვა და რეაბილიტაცია; საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე მოსახლეობის უსაფრთხო სასმელი წყლით უზრუნველყოფა; ადამიანის ჯანმრთელობასა და ეკოსისტემებზე შესაძლო ზიანის დაე კონომიკური ზარალის მინიმუმამდე დაყვანა; საქართველოს მოსახლეობის უსაფრთხოების უზრუნველყოფა კლიმატის ცვლილების მიმართ საადაპტაციო ღონისძიებების გატარების გზით და სათბურის გაზების ემისიების შემცირება; ტყის რესურსების დაცვა; ქვეყნის ტერიტორიის რადიოაქტიური და სხვა მავნე ნარჩენებისაგან გაწმენდის სამუშაოების ჩატარება; შავი ზღვის დაბინძურების პრევენცია და სხვა.

სამწუხაროდ, რუსეთის ფედერაციის მიერ ოკუპირებულ ტერიტორიებზე აქტიურად მიმდინარეობს ინერტული მასალის გატანა, რაც გარემოს დიდ ზიანს აყენებს. ჩვენ საერთაშორისო საზოგადოების დახმარებით გამოვიყენებთ ყველა საშუალებას იმისათვის, რომ, შევაჩეროთ საოკუპაციო რეჟიმი და არ დავუშვათ შავი ზღვის სანაპიროს ეკოლოგიური კატასტროფა. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა ჩვენი მხრიდან ისეთ ბუნებრივ მოვლენებს, როგორებიცაა წყალდიდობა, ზვავი, მეწყერი, მიწისძვრა, ასევე სამრეწველო ავარიების პრევენციას, რომელიც გარემოს უქმნის საფრთხეს. შემუშავებული იქნება ისეთი პრევენციული ღონისძიებები, რომელიც უზრუნველყოფენ ჩვენი მოსახლეობის ჯანმრთელობისათვის უვნებელ გარემოში ცხოვრებას.“

ერთ-ერთ ინტერვიუში „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ დეპუტატობის კანდიდატმა, ყოფილი გარემოს დაცვის მინისტრმა, ბატონმა გოგა ხაჩიძემ განაცხადა შემდეგი: „2012 წელს მთავრობამ დაამტკიცა გარემოს განვითარების დაცვის სტრატეგიული გეგმა, 4 წლიანი პროგრამა - „ნეაპი“, რომელიც არის მაღალი ლეგიტიმაციის დოკუმენტი. მასში არის დეტალურად გაწერილი, თუ რა პრობლემებია გარემოს დაცვის კუთხით ჩვენს ქვეყანაში, რა პრიორიტეტებებია, ოთხწლიანი - 2012-16 წლების კონკრეტული სტრატეგიაა, ბიუჯეტით. „ნაციონალურმა მოძრაობამ“ განიხილა ეს დოკუმენტი და აღიარებს, როგორც ჩვენი ქვეყნის გარემოს დაცვის სფეროში მთავარ დოკუმენტს.“

„ბიძინა ივანიშვილი-კოალიცია ქართული ოცნება“

2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებში საარჩევნო ბლოკს „ბიძინა ივანიშვილი - კოალიცია ქართული ოცნება“ ყველაზე ფართოდ ჰქონდა გაშლილი გარემოს დაცვისა და მდგრადი განვითარების გეგმა.

კოალიცია აღიარებს, რომ ქვეყნის განვითარება უნდა ეფუძნებოდეს მდგრადი განვითარების პრინციპს, ხოლო გარემოს დაცვის სფეროს „პრიორიტეტულ მიმართულებად აცხადებს და მიაჩნია, რომ სახელმწიფოს მიერ ამ დარგისათვის გაღებული ფინანსური რესურსები არის არა დანახარჯი, არამედ ინვესტიცია, რომელიც უზრუნველყოფს საქართველოს მოსახლეობის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის, ასევე ქვეყნის ბუნებრივი მემკვიდრეობის დაცვას“. აგრეთვე, კოალიცია პირველი რიგის ამოცანად ისახავს ქართული გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის შემუშავებას, რომელიც შეესაბამება ევროკავშირის გარემოსდაცვით სტანდარტებსა და სამართლებრივ ნორმატიულ ბაზას, უზრუნველყოს ორმხრივი და მრავალმხრივი ხელშეკრულებებით ნაკისრი ვალდებულებების ეტაპობრივ შესრულება.

საარჩევნო პროგრამაში წარმოდგენილი პრიორიტეტების შესრულების ერთ-ერთ გზად მოიაზრება გარემოს დაცვის სამინისტროს ფუნქციური და ადამინისტრაციული შესაძლებლობების გაძლიერება, პირველ რიგში ე.წ. ჰორიზონტალური კანონმდებლობის შემუშავებით. მათ შორის მოიაზრება გადაწყვეტილების მიღების თანამედროვე სისტემის შემუშავება (სივრცითი დაგეგმვა, სტრატეგიული შეფასება, გარემოზე ზემოქმედების შეფასება) და ამავდროულად, გარემოს მდგომარეობის მონიტორინგის თანამედროვე სისტემის შექმნა.

ქართული ოცნების პროგრამაში ხაზგასმულია აგრეთვე მთელი რიგი პრიორიტეტული სფეროები, მათ შორის დაბინძურების შემცირება (ჰაერის, წყლის, ნიადაგის), ბუნებრივი ვიკატასტროფების პროგნოზირება და პრევენციული ღონისძიებები, ნარჩენების, მათ შორის, საშიში ნარჩენების მართვა. ხაზი უნდა გაესვას იმ ფაქტსაც, რომ ბიომრავალფეროვნების დაცვისთვის საკანონმდებლო ინიციატივებთან ერთად, პარტიამნიშვნელოვნად კვლევებისა და კომპლექსური ღონისძიებების გატარებას,

მათ შორის დაცული ტერიტორიების გაფართოებას და გაზრდას მოიაზრებს. აღსანიშნავია, ისიც, რომ პარტია პრიროტეტად აღიარებს ტყეების გარემოსდაცვითი და რეკრეაციული ფუნქციის შენარჩუნებას. შესაბამისად ის დებს პირობას, რომ შეზღუდავს მერქნული რესურსების მოპოვებას და ტყით სარგებლობის თანამედროვე მეთოდების დანერგვას შეუწყობს ხელს.

გარემოს დაცვის ღონისძიებების გასატარებლად კოალიცია გეგმავს გარემოს დაცვას ბიუჯეტის 4% დაუთმოს, რაც საკმაოდ პოზიტიური სიგნალია. განსაკუთრებით იმ ფონზე, როცა უკანასკნელი წლების განმავლობაში ეს მაჩვენებელი 2008 წლიდან სულ უფრო და უფრო იკლებდა 1% არ აღემატებოდა. (მაგ, 2012 წლის ბიუჯეტის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ გარემოს დაცვაზე ამ წელს 11,4% ნაკლები დაიხარჯა ვიდრე წინა წელს).

ქრისტიან-დემოკრატები

ქრისტიან-დემოკრატების“ მიერ წარმოდგენილი „ათ პუნქტიანი სახელმწიფო ბიუჯეტის“ დოკუმენტი არ წარმოადგენს პროგრამულ დოკუმენტს. ამ დოკუმენტის, აგრეთვე „ქრისტიან-დემოკრატიული პარტიის“ სხვადასხვა ინტერვიუებიდან ნათელი გახდა, რომ გარემოს დაცვა და მდგრადი განვითარება არ წარმოადგენს პარტიისთვის ინტერესს.

ზოგადად, ინტერვიუებიდან გამომდინარე, ქრისტიან-დემოკრატების მიდგომა გარემოს დაცვისადმი, გამოიხატება ბუნებრივი რესურსების ათვისებაში სოციალური სამართლიანობის პრინციპის გათვალისწინებით. თუმცა, ამავდროულად გასაკვირია, რომ ქდმ-სთვის სოციალური სამართლიანობა არ მოიცავს სუფთა და უსაფრთხო გარემოში ცხოვრების უფლებას და აგრეთვე მომავალი თაობების ინტერესებს.

ლეიბორისტული პარტია

„ლეიბორისტული პარტიის“ იდეოლოგიურ ლიდერთან ინტერვიუს დროს გამოიკვეთა, რომ გარემოს დაცვა, ბუნებრივი რესურსების მართვა, ენერგეტიკა და ა.შ. პარტიის თვალსაზრისით, სრულად სახელმწიფოს პრეროგატივაა.

მართალია, გარემოს დაცვის არაბუნებრივი რესურსების მოხმარების სექტორში პარტიას მკვეთრად ჩამოყალიბებული პროგრამა არ გააჩნია, მაგრამ თავისი პლატფორმიდან გამომდინარე, საკმაოდ საინტერესო პოზიციებზე გვთავაზობს. მაგ. „ლეიბორისტული პარტიის“ მიერ შემოთავაზებული პრინციპი: „უნდა მოვაწესრიგოთ საკანონმდებლო ბაზა ისე, რომ ისეთი ბუნებრივი წიაღისეული, როგორცაა აოქრო, მარგანეცი, ქვანახშირი, იყოს ხალხისა და სახელმწიფოს ექსკლუზიური განკარგვის უფლების სფერო, რათა თითოეულ ჩვენ თანამოქალაქეს, ბუნებრივი წიაღისეულისაგან მიღებული სიკეთე თანაბრად გადაუნაწილდეს“. შესაძლებელია, არ დავეთანხმოთ „ლეიბორისტულ პარტიას“, რომ რესურსების მოხმარება სახელმწიფოს ექსკლუზიური განკარგვის სფერო უნდა იყოს, თუმცა ის, რომ „ბუნებრივი წიაღისეულისაგან მიღებული სიკეთე თანაბრად“ უნდა გადანაწილდეს, საერთაშორისო გარემოსდაცვით სამართალში უკანასკნელ წლებში ინტენსიურად განიხილება.

ასევე, მწვანეთა პარტია, რომელიც ორიენტირებული იყო სწორედ ჯანმრთელი გარემოს შექმნაზე. საქართველოს მწვანეთა პარტია მიზნად ისახავს ისეთი საზოგადოების შექმნას, “რომელშიც ყოველი ადამიანი უზრუნველყოფილი იქნება ჯანსაღი, სუფთა და უსაფრთხო გარემოთი, რომელიც ჰარმონიულად შეუხამებს ურთიერთს ამჟამინდელი და მომავალი თაობების ინტერესებსა და მოთხოვნილებებს. საზოგადოება, რომელიც ორიოდ ათწლეულში არ ამოწურავს საუკუნეებისთვის განკუთვნილ რესურსებს, რომელშიც ადამიანი კი არ იარსებებს სახელმწიფოსთვის, არამედ სახელმწიფო – ადამიანისათვის, სადაც ყოველ მოქალაქეს ექნება საკუთარი შესაძლებლობების სრულად გამოვლენის საშუალება; საზოგადოება, რომლისთვისაც თითოეული ადამიანის სიცოცხლე უდიდესი ფასეულობა იქნება”.

ზემოთაღნიშნულიდან გამომდინარე შეგვიძლია ვიმსჯელოთ იმ პროგრამებზე, რომლებიც წარმოგვიდგინეს პარტიებმა 2012 წლის წინასაარჩევნო პერიოდში. ყველაზე ვრცელი და ამომწურავი პროგრამა 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებში ჰქონდა

საარჩევნო ბლოკს „ბიძინა ივანიშვილი-კოალიცია ქართული ოცნება“, ყველაზე ნაკლები ნაციონალურ მოძრაობას.

ზემოთ მითითებულია ყველა პარტიის პროგრამა გარემოს დაცვასთან დაკავშირებით. ძირითადი ყურადღება გამახვილებულია მოსახლეობის ჯანმრთელობისთვის უსაფრთხო და უვნებელ გარემოში ცხოვრებაზე.

IV. კვლევის შედეგები

კვლევის შედეგად გამოიყო ის ძირითადი საკითხები, რაზეც უნდა გამახვილდეს ყურადღება და მნიშვნელოვანია გარემოს დაცვის კუთხით. პირველი, ეს არის ატმოსფერული ჰაერის დაცვა დაბინძურებისგან, მეორე, უნდა შეწყდეს ჯანსაღი ხეების ჩეხვა და იმ ტერიტორიების მშენებლობებზე გადაქცევა. ასევე, გამკაცრდეს კანონი უხარისხო საწვავის შემოტანაზე. როგორც ვხედავთ, ყველაფერი მაინც მთავრობის სწორი პოლიტიკის გატარებისკენ მიდის. რაც მთავარია, ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგ ლიდერმა პარტიამ არ უნდა დაივიწყოს დანაპირები და განახორციელოს.

პოლიტიკური პარტიები

4.1 „ქართული ოცნება“

ქართული ოცნების ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგ, გარემოს დაცვის საკითხი ძალიან მნიშვნელოვანია და წინ წამოიწია, მითუმეტეს რომ ევროკავშირის დირექტივების უმეტესი ნაწილი არის სწორედ გარემოს დაცვითი. სამწუხაროდ, 90-იან წლებში გარემოს ძალიან დიდი ზიანი მიადგა, ეკონომიკური აქტიურობის გამო, ხშირ შემთხვევაში თვალის დახუჭვა ხდებოდა გარემოზე მიყენებული ზიანის გამო და, როგორც წესი, სამწუხაროდ დღესაც ასეა გარემოს დაცვის სამინისტრო ერთ-ერთი

აუტსაიდერია ბიუჯეტიდან გამოყოფილი სახსრების მიხედვით. მაგრამ დღეს უკვე საზოგადოება, პოლიტიკოსები და ყველა, ვისაც ხელეწიფება ქვეყნის მართვა აცნობიერებენ იმას, რომ, ეს არის, ისეთი ზარალი, რომლის ანაზღაურებაც, ხშირ შემთხვევაში არ ხდება, ან ჭირდება ძალიან დიდი დრო. საბედნიეროდ, საქართველოს ტერიტორიის 40 პროცენტი დაფარულია და ეს გარკვეული შეღავათის მომცემია. ტყის მასაც საკმაოდ დიდია საქართველოში, თუმცა მერქნის გამოყენება, თუნდაც სახლის გასათბოდად ამისი ალტერნატივა, რა თქმა უნდა არის ბუნებრივი გაზის შეყვანა ყველა იმ წერტილში, სადაც ამის აუცილებლობაა. თუმცა, ხშირ შემთხვევაში, ზამთრის პერიოდში ბუნებრივი გაზით გათბობა, საკმაოდ ძვირი სიამოვნებაა სოფლის მოსახლეობისთვის, ამიტომ სახელმწიფომ ტყეკაფის გამოყოფის მიმართულებით და ხე-ტყის დამზადების მიმართულებითაც, რა თქმა უნდა, გარკვეული ნაბიჯები უნდა გადადგას, რომ განსაკუთრებით ასაკოვან ადამიანებს არ შეექმნათ საკუთარი ძალებით ხე-ტყის მოპოვების უფლება. მაღალმთიანი რაიონებისთვის სხვა სტანდარტები დაწესდა, რაოდენობა ტემპერატურის მიხედვით უფრო მეტია, ამიტომ ნელ-ნელა დაწყებულია ისეთი კანონმდებლობის ძალაში შესვლა, რომელიც შესაბამისობაში მოდის ევროპულთან დეკლარაციულად ყველა მიმართულებით მოიცავს გარემოს დაცვით ღონისძიებების გატარებას, კანონმდებლობის მიღების შემდეგ. გარემოს დაცვის სამინისტრო ძალიან აქტიურია, ძალიან ბევრი საინტერესო კანონი შემოდის. მალე ტყის კოდექსის დამტკიცდება, იყო გარემოზე ზემოქმედების შეფასება. 2018 წლიდან დაგეგმილია ავტომობილების ტექნიკური დათვალიერების აღდგენა, ანუ ყველა ის წყარო, რომლითაც ხდება გარემოს დაბინძურება და რაც შემდეგ, პირველ რიგში, ადამიანის ორგანიზმში ხვდება. ეს არის: ჰაერი, წყალი, სხვადასხვა მავნე გამოსხივება და ასე შემდეგ. დაბინძურების წყაროები, მაგალითად ჰაერის, პირველ რიგში, ეს არის ავტომობილები, მათი შიდა წვის ძრავა და სპეციალური კატალიზატორის და მწყურჩის სისტემა გაუმართავია. ფაბრიკა-ქარხნები, მათ მიმართ არ იყო მოთხოვნები 90-იან წლებში, მაგრამ ახლა შეიცვალა მდგომარეობა და მაქსიმალურად სუფთა უნდა იყოს გამონაბოლქვი. არის წყლის მიმართულებით, მდინარეებში სხვადასხვა საწარმოს მიერ ჩადენილი წყლები, ასევე გაფილტრული უნდა იყოს. ნიადაგში სხვადასხვა მავნე

ნივთიერებების მოხვედრა და ასე შემდეგ. ძალიან კომპლექსურია და სამწუხაროდ ძვირადღირებულია გარემოსდაცვითი ღონისძიებები. საჭიროა, ბიუჯეტიდან მეტი სახსრების გამოყოფა ამ მიმართულებით და ასევე მეტი აქტიურობა.

მედიაში გაშუქება ხდება გარემოზე მიყენებული ზარალის შემდეგ. ეს ძალიან მნიშვნელოვანია, იმიტომ, რომ ხშირ შემთხვევაში, როდესაც უკვე არსებობს ზარალი, არსებობს მოჭრილი ხე, რა თქმა უნდა საჭიროა ამის გამოაშკარავება, როცა კანონგარეშე ქმედებები ხდება. თუმცა პრევენციაც ძალიან მნიშვნელოვანია, ამ მხრივ, გარემოს დაცვის სპეციალურ დეპარტამენტს, რომელიც ზედამხედველობით ფუნქციებს ითავსებს უნდა ჰქონდეს მაქსიმალური ხელშეწყობა, დაწყებული ტექნიკით, რომელიც მას ჰქირდება იმისთვის, რომ ზედამხედველობა განახორციელოს, დამთავრებული ადამიანური რესურსით. ამიტომ, ბუნებრივია, მნიშვნელოვანია სწორი კანონების მიღება, მაგრამ მათი დაცვა კიდევ უფრო მნიშვნელოვანია, რადგან, სხვა შემთხვევაში, კანონი დარჩება ჰაერში. ამიტომ, ამ მიმართულებითაც კონტროლი და საზოგადოების ჩართულობაა საჭირო. კიდევ ერთი კომპონენტი, რომელიც აუცილებლად წინა ხაზზეა წამოსაწევი, ეს არის საზოგადოების ინფორმირებულობა და კამპანიის ჩატარება, რომ მან ზუსტად იცოდეს, რამდენად მნიშვნელოვანია თითოეულ მოჭრილ ხაზე მიყენებული ზარალი, რამდენად მნიშვნელოვანია ჯანსაღ გარემოში ცხოვრება. სწორედ ამიტომ, ეს საინფორმაციო კამპანია, დასახვეწია და წინ არის წამოსაწევი.

„მწვანეები“ საკმაოდ აქტიურები არიან, უბრალოდ საჭიროა, რომ საზოგადოებას სწორად მიეწოდოს თითოეული მოვლენა და არ იყოს ამაში პოლიტიკის ნაწილი. სამწუხაროდ, ხშირად, სხვადასხვა ისტორია იფუთება ისე, რომ საზოგადოებას, რა თქმა უნდა, პროტესტი უჩნდება. მაგალითად: ბოლოს შემოსული კანონი მწვანე ნარგავების შესახებ, რომელიც დეველოპერული კომპანიის მიერ იყო ინიცირებული და დაიწყო არასწორი კამპანია მწვანეების მხრიდან, თითქოს „ქართული ოცნება“ აპირებს, რომ მწვანე შუქი აუნთოს ნარგავების ჭრას, ეს არარეალურია. ეს საფრთხე მაშინვე ნათელი იყო, ამიტომ სწორედ, არასამთავრობო ორგანიზაციების და მწვანეების ჩართულობით მოხერხდა გამართული კანონის მიღება და მაქსიმალურად, დაცული იქნება მომავალში

ის, რომ ჯანმრთელი ხეები არ მოიჭრას და ასეთ შემთხვევაში საკომპენსაციოდ დარგვები მოხდეს. ამიტომ აქტიურები არიან, მაგრამ , ხშირ შემთხვევაში, თუკი პოლიტიკურად მოტივირებულები არიან, ან წაქეზებულნი, არასწორი შეფუთვა ხდება ამა თუ იმ პრობლემის. ისე, ყველა ვარიანტში, საჭიროა მათი აქტიურობა, იმისთვის, რომ აღმასრულებელი და საკანონმდებლო ხელისუფლება იყოს ფხიზლად და დარღვევების შემთხვევაში მათი მინიმუმბა მნიშვნელოვანია.

წინასაარჩევნო კამპანიის დროს გამოკითხვის დროს, აღმოჩნდა, რომ პრობლემები არის მსგავსიც და განსხვავებულიც. თბილისის ზოგიერთ უბანში, სადაც შედარებით შეძლებული მოსახლეობა ცხოვრობს, მათი სათხოვარი სწორედ გარემოსდაცვითი პრობლემების მოგვარებით შემოიფარგლება . სურთ მეტი სიმწვანე, მეტი სათამაშო მოედანი და ა. შ. სხვაგან, ისეთი პრობლემებია, როგორც არის მაგ: საძირკვლის გამაგრება, და ა.შ. და იქ რა თქმა უნდა, მოსახლეობა გაგებით ეკიდება, რომ იმ ბიუჯეტით, რომელიც თბილისს და საქართველოს აქვს ყველაფრის საშუალებას არ იძლევა.

90-იან წლებში, ეკონომიკური პრობლემებიდან გამომდინარე, გაიჩეხა ხე-ტყე. სამწუხაროდ, მაშინ ერთადერთი გათბობის საშუალება იყო შეშა. ეს ძალიან დაეტყო გარემოს, განსაკუთრებით სოფლის მეურნეობას. მაგალითად: ქარსაცავი ზოლების გაჩეხვა, რამაც ძალიან მძიმე პრობლემის წინაშე დააყენა სოფლის მეურნეობის მუშაკები. ქარი საშინლად ფიტავს მიწას და ახლად დათესილი მარცვლეული საერთოდ მიაქვს ქარს. ამიტომ ძალიან მნიშვნელოვანია ქარსაცავები. სამწუხაროდ, ხელისუფლებამ ვერ მოახერხა ამის დაცვა გამომდინარე ყველა იმ პრობლემიდან, რომელიც არსებობს. ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურება, ერთ-ერთი ძალიან მნიშვნელოვანი მიმართულებაა და ამ მიმართულებით უკეთესობა არის და არის, უფრო მეტია საჭირო. არის მოპოვებითი კარიერები, ეს ნიშნავს, რომ როდესაც ლიცენზია გაცივმა მოპოვებაზე, წესით, ლიცენზიანტმა სასარგებლო წიაღის ზედა ფენა, ეგრეთ წოდებული ჰუმუსი უნდა მოხსნას და დაასაწყობოს, შემდეგ უნდა გამართოს საქმის წარმოება, რაც არის ნიადაგის მოპოვება და მისი გადამუშავება სხვადასხვა წიაღისეულის მოპოვების

მიზნით. ეს შეიძლება იყოს: სამშენებლო, ძვირფასი, ან მარგანეცი და ა. შ. და დასრულების შემდეგ, სასარგებლო ფენა, რაც დასაწყობდა უკან უნდა დაბრუნდეს. ამ მიმართულებითაც წლების განმავლობაში ისეთი ზარალი მიადგა ბუნებას, რომ ეხლა ამის აღდგენა, როცა არ არსებობს დასაწყობებული მიწა ძალიან რთულია. მაგრამ უკეთესობა არის იმისკენ, რომ კანონმდებლობა იხვეწება და უფრო სიმკაცრეა ამ მიმართულებით. დღესდღეობით ისეთი მასშტაბებით აღარ ხდება ასეთი ზარალის მიყენება. სამწუხაროდ, წინა ხელისუფლებამ მიიღო ვანდალური კანონი, როდესაც მატერიალური ანაზღაურებით ყველაფრის გადაფარვა იყო შესაძლებელი, ბუნებაზე მიყენებული ზარალის. არის შემთხვევები, როდესაც, ვერავითარი მატერიალური თანხით ვერ ანაზღაურდება ის, რაც შეიძლება ბუნებას დამართოს ადამიანმა, ამიტომ დღესდღეობით ამ მიმართულებით სიმკაცრეა.

მწვანე საფარი, რომელიც პრაქტიკულად ჟანგბადის წყაროა. გარდა იმისა, რომ ხის უკანონო ჭრა ხდებოდა წლების განმავლობაში, იყო სტიქიური უბედურებები, ტყის ხანძრები, მაგალითად ბორჯომის ხანძარი, ომის დროს 2008 წელს და ა. შ. გარემოს დაცვის სამინისტრომ შექმნა საკუთარი სანერგე მეურნეობა, რომელიც ითვალისწინებს ტყის ჯიშების გამოყვანას, იქ არაა აქცენტი დეკორატიულზე და რა თქმა უნდა ახორციელებს საკომპენსაციო რგვებს, იმ ტერიტორიებზე, რომლებიც დაზიანებულია აღნიშნული მიზეზების გამო. ეს არის ძალიან მნიშვნელოვანი და ტყის აღდგენის მიმართულებით, ეს არის გადაუდებელი საქმიანობა. წინასაარჩევნო კამპანიაში დაანონსებული იყო „მილიონი ხე“ ამას, რა თქმა უნდა, ბევრი ქილიკობს, მაგრამ აღსანიშნავია, რომ ნებისმიერი ზომის ნერგს აქვს თავისი ფასი. გამწვანება მოხდა თბილისის სხვადასხვა ტერიტორიაზე, მაგალითად თბილისის ზღვის ტერიტორიაზე დაახლოებით 1500 ნერგი დაირგო, ფიჭვიდან დაწყებული, მუხით და კოპიტით დამთავრებული. დედროლოგიურ პარკში განხორციელდა, დაახლოებით 300 000 ნერგის დარგვა. პრეტენზიები გამოითქვა თბილისის მერთან იმასთან დაკავშირებით, თუ რატომ ხდება მსგავსი აქციები მხოლოდ თბილისის გარშემო და არა ცენტრალურ ნაწილებშიც? რაზეც ნარმანიამ განაცხადა, რომ: პრაქტიკულად, თბილისის მიწების 95 პროცენტი მას უკვე პრივატიზირებული დახვდა და სხვის ტერიტორიაზე, რა თქმა

უნდა, ნერგების დარგვის განხორციელება არ არის მარტივი. ამის მიუხედავად, უნდა გამოინახოს ადგილები თბილისში, აღსანიშნავია, ახალი გზის ორივე მხარეს განხორციელებული რგვები და ა. შ. ეს რაც შეეხება მწვანე საფარს. გარდა ამისა, ჰუმუსის აღდგენის პროცესი ძალიან რთულია, რადგან ასწლეულები ჭირდება ნეშომპალის ფენის წარმოქმნას და სადღაც ამოღება და დაზარალებულ ადგილზე მიტანა, პრაქტიკულად იგივეა, ერთი საქმის გაკეთებით, მეორე გააფუჭო. ამიტომ ამ მიმართულებითაც ბევრი სირთულეა. კიდევ ერთი წყარო ჰაერის დაბინძურების არის მტვერი. მტვერს აქვს ორი მთავარი წყარო. ერთი არის მშენებლობები და ამ მიმართულებით პარლამენტში იქნება განხილული სამშენებლო კოდექსი უახლოეს მომავალში და მიღებული იქნება მკაცრი რეგულაციები, რომ სამშენებლო კომპანიებმა სხვადასხვა მშენებლობების დროს რაც შეიძლება ნაკლები ზიანი მიაყენონ ბუნებას და მეორე არის ბუნებრივი მტვერი, რომელიც გამომდინარეობს იქიდან, რომ თბილისის გარშემო საკმაოდ კლდოვანი, ნაშალი მიწაა და ნებისმიერი ქარის დროს, ეს მასები ადის ჰაერში და შემდეგ ილექება უკვე სხვადასხვა მიმართულებით. ამის აღმოსაფხვრელადაც საჭიროა გამწვანება. რაც შეიძლება ნაკლები მიწის ზედაპირი უნდა იყოს ბალახის გარეშე, ესეც სერიოზულ თანხებთან არის დაკავშირებული. ანუ ყველა შემთხვევაში გარემოს დაცვითი ღონისძიებები მიდის საკმაოდ დიდ თანხებთან. ძალიან კარგი ინიციატივაა ის, რომ კასპცემენტში ასმილიონიანი ინვესტიცია ხორციელდება, ეს იყო ერთ-ერთი ძალიან ცხელი კერა, რომელიც აბინძურებდა გარემოს და ავტო პარკიდან დაწყებული ტექნოლოგიით დამთავრებული ეს კომპანია, ჰაიდელბერგ-ცემენტი გადააიარაღებს და ერთხელ და სამუდამოდ იქაური მოსახლეობა ამოისუნთქებს. ეს არის იმ პრობლემების ჩამონათვალი, რა მიმართულებითაც საჭიროა აქტიურობა და კიდევ ერთი, მაქსიმალური კონტროლი ფაბრიკა-ქარხნების და სხვადასხვა საწარმოების, რომელთა გადამუშავებული წყალი, ჰაერი ხვდება ბუნებაში. ამ მიმართულებით ზომების წინასწარ მიღებაა საჭირო, რათა აღმოიფხვრას ეს პრობლემა. დაზიანებულის აღდგენა არის ორმაგი დანახარჯი. თუ გამოვრიცხავთ ადამიანის გენეტიკას, დანარჩენი მისი ჯანმრთელობა მეტწილად დამოკიდებულია იმაზე, როგორ ჰაერს სუნთქავს, როგორ წყალს სვამს და საკვებს რამდენად ჯანსაღს მიიღებს. ანუ აქედან შემოდის

სხვადასხვა მავნე ნივთიერებები, რომლებიც შემდეგ დაავადებას იწვევს და ეს ყველაფერი არის ძალიან კომპლექსური. ხელისუფლება, როგორც გაწვდება სახსრების მიხედვით, ამის ფარგლებში იქნება განხორციელებული.

პოლიტიკოსი ორიენტირებული უნდა იყოს ამომრჩეველზე და იქიდან წარმოქმნილ პრობლემებზე. გამომდინარე იქიდან, რომ საქართველოში არ არის სახარბიელო ეკონომიკური მდგომარეობა ძალიან ბევრი ადამიანი არის გაჭირვების ზღვრზე . ამ პრობლემებიდან გამომდინარე, როდესაც ადამიანს სხვა რამ აწუხებს, მისთვის, რა თქმა უნდა, გარემოს დაცვა, მეორეხარისხოვანია. ეს შეეცყო ქვეყანასაც, როდესაც 90-იან წლებში მთავარი იყო ხალხის დასაქმება და გარემოსდაცვითი ვალდებულებებით, მაინცდამაინც არ ტვირთავდნენ იმ ადამიანებს, ვინც ხალხს ასაქმებდა . დღესდღეობით, რაც ქვეყანა წელში იმართება, ძალიან მნიშვნელოვანი როლი აქვს გარემოს დაცვით პრობლემებს და წინასაარჩევნოდაც ამ მიმართულებით უამრავი საკითხი იქნა დასმული.

4.2. „ მწვანეთა ფრაქცია“

გარემოს დაცვა უმნიშვნელოვანესი საკითხია გლობალურად ყველა ცივილიზებული ქვეყნისთვისაც, ეს გამოიხატება იმაში, რომ გლობალური დათბობის პროცესი მიდის დედამიწაზე. 2015 წელს ჩატარდა პარიზის სამიტი, სადაც თითქმის მთელი მსოფლიო შეთანხმდა იმაზე, რომ დედამიწას ელოდება ეკოლოგიური კატასტროფა, ამიტომ საჭირო პრობლემების გადაწყვეტა. ეს პრობლემები შემდეგში მდგომარეობს: არაორგანული საწვავის შედეგად, სხვა მიზეზების გამო ატმოსფეროში გროვდება C2 და სხვა ეგრეთ წოდებული სათბური გაზი, რომლის შედეგადაც ხდება ატმოსფეროში ტემპერატურის ზრდა. ამან შეიძლება გამოიწვიოს საშინელი კატასტროფული პროცესები, დაწყებული შიმშილიდან დამთავრებული ოკეანეების და

ზღვების დონეების აწევით, რითიც საფრთხე ემუქრებათ ასეთ ტერიტორიაზე დასახლებულ მოსახლეობას. გარდა ამისა გააქტიურებულია ეკოლოგიური კატასტროფები, როგორც არის: ღვარცოფები, წყალდიდობები, მეწყერები, ქარიშხლები და ა. შ. ბუნებრივია, რომ უზარმაზარი ეკონომიკურ ზარალს აყენებს სახელმწიფოებს. ასე, რომ პრობლემები სერიოზულია და ეს საქართველოშიც ძალიან მძიმედ აისახება. ამის კვლევებიც არსებობს, როგორ გააქტიურდა საქართველოში სხვადასხვა ტიპის კატასტროფები, როგორ აიწია საშუალო ტემპერატურამ. დასავლეთ საქართველოში დაახლოებით 0,3 გრადუსით ბოლო თხუთმეტი წლის განმავლობაში, ხოლო აღმოსავლეთ საქართველოში 0,6 გრადუსით. გააქტიურებულია გვალვები, რაც პირდაპირ ეკონომიკას ურტყავს, სოფლის მეურნეობას პრობლემებს უქმნის. ყველაზე ცუდი ის არის, რომ ქარიშხლების სიჩქარის ინტენსივობა გაიზარდა 5–ჯერ, რაც უდიდეს ეკონომიკურ ზიანს აყენებს მოსახლეობას. გააქტიურებულია 6–7 ბალიანი ღელვები შავი ზღვის სანაპირო ზოლში. ბუნებრივია, რომ ცალკე გარემოს დაცვა აღარ განიხილება პოლიტიკის გარეშე და ყველა სახელმწიფო ცდილობს, რომ ეკოლოგიური პოლიტიკა იყოს მისი შემადგენელი ნაწილი. 1995 წლის კონსტიტუციაში (37–ე მუხლი) პირდაპირ წერია, რომ ყველას აქვს უფლება ცხოვრობდეს უვნებელ გარემოში და სახელმწიფო ვალდებულია შეინარჩუნოს გარემო და ეკოლოგიური მდგომარეობა. ეს უკვე კონსტიტუციურ დონეზე არის გადაწყვეტილი და ამიტომ უშუალოდ დაკავშირებულია შემდეგ ქმედებებთან, რომელსაც პოლიტიკური ხელმძღვანელობა ახორციელებს. ეს გამოიხატება კანონმდებლობის შემუშავებაში და აქედან გამომდინარე, საჭიროა ისეთი კანონების მიღება, რომელიც, საერთაშორისო პრობლემების მოგვარებასაც ხელს შეუწყობს და პარალელურად საქართველოში გადაწყვეტავს ძალიან სერიოზულ პრობლემებს. უშუალოდ ეკოლოგიური პოლიტიკის ძალიან საინტერესო ინდიკატორები არის თვითონ ხელისუფლებაში, ვინ მოდის, რა ტიპის ხელისუფლება მოდის, რომელი მიმართულების... მაგალითად: ნაციონალურ მოძრაობას ჰქონდა ასეთი პოლიტიკა: არ აინტერესებდათ გარემოს დაცვის საკითხები და ძალიან საინტერესო ფაქტები იყო ამასთან დაკავშირებით. სულ დაანგრის ის კანონები, რომლებიც წინა ხელისუფლებაში, შევარდნაძის დროს იყო შექმნილი, პარალელურად გააიოლეს ბუნებრივ რესურსებთან

წვდომა. ამავე დროს უცნაური გადაწყვეტილება მიიღეს, 2011 წელს შეიტანეს ცვლილება გარემოს დაცვის კანონში და შეიტანეს თავი: შეთანხმება გარემოს დაცვის სფეროში და ჩაწერეს, რომ: ყველას აქვს უფლება, რომ წინასწარ გადახდილი თანხის შემთხვევაში ნებისმიერი ქმედება განახორციელოს ბუნებასთან დაკავშირებული, დაცულ ტერიტორიებზე, წითელ წიგნში შეტანილ სახეობებთან დაკავშირებით, არავითარი სასჯელი ამასთან დაკავშირებით არ იყო დაწესებული. ყველაზე საინტერესო ის იყო, რომ ამას მიაყოლეს მეორე ცვლილება რომ თუ ხელშეკრულება დაიდებოდა და ვიღაც წინასწარ გადაიხდიდა თანხას, არც ერთ მაკონტროლებელ სამსახურს არ ჰქონდა უფლება შეემოწმებინა ეს. „მწვანეთა პარტიამ“ ეს ცვლილება გაასაჩივრა საკონსტიტუციო სასამართლოში და საკონსტიტუციო სასამართლომ გააუქმა ჩანაწერი, როგორც არაადამიანიური და ადამიანის უფლებების შემლახავი. უშუალოდ პოლიტიკურ სისტემასთან არის დაკავშირებული ეს ყველაფერი. 2012 წელს ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგ, პირველი რაც გაკეთდა დანგრეული გარემოს დაცვის სამინისტრო, რომელსაც არანაირი ფუნქციები აღარ ჰქონდა, მთლიანად აღდგა და დაუბრუნდა ფუნქციები, მაკონტროლებელი რესურსები. გარდა ამისა, უშუალოდ პოლიტიკასთან არის დაკავშირებული ქვეყნის ბირთვული უსაფრთხოების საკითხები, რომელიც მარტო საქართველოს უსაფრთხოებასთან არ არის დაკავშირებული, ეს არის გლობალური უსაფრთხოების საკითხები, ამიტომ მიღებული იქნა კანონი ბირთვული უსაფრთხოების შესახებ, რომელიც მთლიანად არეგულირებს საქართველოში ბირთვული მასალების, ბირთვული რადიაქტიული ნარჩენების მოძრაობას. საქართველოში აიკრძალა ბირთვული ნარჩენების შემოტანა, მისი განთავსება, ტრანზიტი და ასე შემდეგ, რაც სერიოზული პოლიტიკური საკითხია, რადგან უამრავი ქვეყანაა დაინტერესებული, ტერორისტული ჯგუფები ბირთვული ნარჩენების ხელში ჩაგდებათ, რადგან აქედან მზადდება, როგორც ბირთვული იარაღი, ასევე ე. წ. ჭუჭყიანი ბომბები და ა. შ. ეს საკითხი, ფაქტობრივად, როგორც იქნა მოგვარდა. გარდა ამისა, საქართველოში აიკრძალა გენმოდიფიცირებული პროდუქციის შემოტანა, განთავსება და შეიქმნა ახალი აგრარული პოლიტიკა და აიკრძალა სოფლის მეურნეობაში გენმოდიფიცირებული პროდუქციის მოყვანა. ამან სხვა ბიძგი მისცა საქართველოს

აგრარულ სექტორს და ნელ–ნელა იმედია, რომ საქართველოს სოფლის მეურნეობა გადავა ეკოლოგიურად სუფთა მოსავლის მოყვანაზე. ყველაზე მნიშვნელოვანი რაც ამ პარლამენტის პერიოდში გაკეთდა, ეს არის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების კოდექსი, ამ კოდექსის მიხედვით, ყველაფერი მნიშვნელოვანი, მშენებლობა თუ სხვა რამ, ექვემდებარება გარემოზე ზემოქმედების წინასწარ შეფასებას, სახელმწიფო განვითარების პროგრამებიც კი. ანუ წინასწარ უნდა შეფასდეს მისი გარემოს დაცვითი ღირებულება და მხოლოდ და მხოლოდ ამის შემდეგ შეიძლება განხორციელდეს. თუ გარემოს დაცვის სამინისტრომ, ამ შეფასების შემდეგ არ გასცა ნებართვა საქმიანობაზე, ის საქმიანობა ვერ განხორციელდება, ის პროგრამა ვერ დამტკიცდება. ასე, რომ ესაა ძირითადი პოლიტიკური დოკუმენტი ქვეყნისათვის. ასევე უნდა შემოვიდეს ახალი ტყის კოდექსი, წყლის ახალი კანონი. პოლიტიკური თვალსაზრისით, ეს ძალიან მნიშვნელოვანია საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანებისთვის, იმიტომ რომ ასოცირების შეთანხმების მიხედვით, მას აქვს თავისი გეგმა, ამ გეგმის მიხედვით, თითქმის 50 პროცენტზე მეტი მოთხოვნები არის სწორედ გარემოს დაცვის საკითხებთან დაკავშირებული. ამიტომ თუ ასოცირების შეთანხმებით გათვალისწინებული არ შესრულდა, ევროკავშირში გაწევრიანება ვერ მოხერხდება. გარემოსდაცვითი პოლიტიკა, რომელიც საქართველოში ხორციელდება, პირდაპირ არის დაკავშირებული საქართველოს ევროკავშირში ინტეგრაციის საკითხებთან.

ძალიან სამწუხარო ამბავია, შეიძლება ითქვას, რომ ტრაგიკული მდგომარეობაა ამ თვალსაზრისით საქართველოში, იმიტომ რომ ქართული მედია არ არის დაინტერესებული გარემოსდაცვითი საკითხების გაშუქებით. ამიტომ საზოგადოების დიდი ნაწილი საქმის კურსში არ არის ამ საკითხებზე. ყველაფერი რაც კეთდება ეხლა და წლების განმავლობაში კეთდებოდა, არის ადამიანის უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული და რა თქმა უნდა პოლიტიკასთან კავშირში. ადამიანებმა არ იციან სინამდვილეში რა ხდება, მათი ცნობიერება, ეკოლოგიური თვალსაზრისით, ძალიან დაბალია. მაგალითად: საზოგადოებამ არ იცის, რომ მიღებულია კოდექსი ნარჩენების შესახებ, რომელიც ძალიან მნიშვნელოვანი დოკუმენტია, აგრეთვე ასოცირების ხელშეკრულებასთანაა დაკავშირებული, რომლის მიხედვითაც საქართველოში

დაწყებულია პროცესი ნარჩენებისა და ნაგავსაყრელების მოწესრიგების. ამას სჭირდება ძალიან დიდი თანხები, ამიტომ ევროკავშირი გვემარება გრანტებით. საზოგადოების ცნობიერება თუ არ იქნება შესაბამისი, რა კანონიც არ უნდა გატარდეს, რაც არ უნდა დიდი ფული დაიხარჯოს აზრი არ ექნება. ადამიანებმა თუ არ გაითავისეს, რომ მანქანიდან ნაგავი არ უნდა გადმოყარონ, მე-10 სართულიდან ჩამოყრილი ნარჩენებით არ უნდა დაანაგვიანონ საარსებო გარემო, ბუნებრივია ძალიან ძნელი იქნება ამ პრობლემებთან ბრძოლა.

მწვანეებს აქვთ გარკვეული მიზნები და ამოცანები. იქიდან გამომდინარე, რომ მედია არ არის დაინტერესებული ეკოლოგიური პრობლემებით, ბუნებრივია მწვანეების გაშუქებაც ნაკლებად ხდება. რა თქმა უნდა, სერიოზული პრობლემებია, იმიტომ რომ პარტიას ჭირდება განვითარება, დაფინანსება, ოფისები, რაც ამ ეტაპზე აუხდენელი ოცნებაა, თუმცა თვითმართველობის არჩევნების შემდეგ საკითხავია რა იქნება.

ძირითადი საკითხი „მწვანეებისთვის“ არის ყოველთვის ეკოლოგიური საკითხები.

დავიწყოთ გლობალური დათბობის შედეგებიდან. საერთოდ საქართველო მთიანი ქვეყანაა, 2/3 არის მთებით დაფარული და აქედან გამომდინარე ძალიან მოწყვლადია სხვადასხვა პრობლემების მიმართ. საქართველოში არის 26 000 მდინარე თავისი ხეობებით, სადაც სისტემატიურად ვითარდება სხვადასხვა ეკოლოგიური პრობლემები, ასე ვთქვათ, მეწყერების, ღვარცოფების სახით. სამიათასამდე დასახლებული პუნქტი საქართველოში არის რისკის ზონაში, სადაც ცხოვრობს 400 000 ოჯახი. რამდენად სახიფთოა , ამიტომ ბუნებრივია, რომ ამაზე ზრუნვა, პირველ რიგში, ნიშნავს სიცოცხლეზე ზრუნვას. კომუნისტების პერიოდიდან საქართველოში არის 50 000 მდე ეკომიგრანტი. უმეტესი ნაწილი აქედან არის მეწყერების გამო აყრილი და გადასახლებული სხვადასხვა ტერიტორიაზე. ეს პროცესები უფრო და უფრო აქტიურდება, რადგან გლობალური დათბობა ისეთ პრობლემებს ქმნის, რომ ეს პროცესები უფრო მძლავრი ხდება და ძალიან დიდი ყურადღების მიქცევა უნდა. პირველ რიგში, საჭიროა ტყეების შენარჩუნება. ტყეებს გააჩნია თავის დაცვითი ფუნქცია. ტყე არ არის დეკორაცია, ფერდობებზეა განლაგებული ჩვენი ტყეების 97

პროცენტი. მათი პირველი დანიშნულება არის ეკოლოგიური დაცვითი ფუნქცია. ისინი იცავენ მეწყერებისგან, წყალდიდობებისგან საქართველოს ტერიტორიას. რაც უფრო ნაკლებია ტყის საფარი, მით უფრო აქტიური ხდება ეს პროცესი, ამიტომ პირველი ამოცანა არის ტყეების შენარჩუნება. ტყეების შენარჩუნება სახელმწიფო პოლიტიკასთანაა დაკავშირებული. ამისთვის ადამიანებს უნდა მიეცეს ალტერნატიული საწვავი, იმიტომ რომ უდუდესი ნაწილი, საქართველოს ტყეებისა ნადგურდება სწორედ შემის გამო. ამიტომ მიდის საქართველოს ტერიტორიების გაზიფიცირება. დაახლოებით 70 პროცენტამდე და მეტიც უკვე გაზიფიცირებულია და ამან ცოტა შეაჩერა ეს პროცესი, თუმცა მხოლოდ ეს არ არის საკმარისი. არსებობს ე. წ. „ადაპტაციის პროგრამები“ და მისი მიზანია ის, რომ გაითვალისწინო მომავალი და წინასწარ გააკეთო გათვლა. ეს არის ძალიან ძვირადღირებული საქმე, საქართველოს ბიუჯეტი ამას ვერ გაწვდება, იმიტომ რომ ეს პრობლემები ბევრ ადგილასაა. პარიზის სამიტმა შექმნა ასმილიარდიანი „მწვანე ფონდი“ განვითარებადი სახელმწიფოებისთვის, იმისთვის, რომ დაეხმაროს. კიდევ ერთი სერიოზული პრობლემაა კავკასიონის მყინვარების ფართობების შემცირება. ესეც ტემპერატურის ზრდასთანაა დაკავშირებული. ძალიან სერიოზულ პრობლემას შექმნის მომავალში წლით უზრუნველყოფის თვალსაზრისით, განსაკუთრებით აღმოსავლეთ საქართველოში და ზაფხულის პერიოდში, ძირითადად მდინარეები იკვებებიან კავკასიონის ნაღობი წყლით და ეს რომ შემცირდება, სოფლის მეურნეობას დიდი პრობლემები შეექმნება წყლის დეფიციტის გამო. გარდა ამისა ლოკალური პრობლემებია, ეს დაკავშირებულია სხვადასხვა საბადოების ექსპლუატაციასთან, სხვადასხვა სამრეწველო ობიექტებთან. ეს არის დაუძლეველი პრობლემა ჯერ კიდევ კომუნისტების პერიოდიდან. ერთ–ერთი არის ჭიათურის და ზესტაფონის მარგანეცის წარმოება და მეორე ბოლნისის სპილენძისა და ოქროს წარმოება, რომელიც ძალიან მძიმე მდგომარეობაშია, ამას საკმაოდ სერიოზული პოლიტიკური გადაწყვეტილება ჭირდება. ძნელი გადასაწყვეტია, იმიტომ, რომ ეს ორი წარმოება უზრუნველყოფს საქართველოდან ექსპორტის უდიდეს ნაწილს. ამიტომ ეტაპობრივად ხდება პრობლემების მოგვარება, თუმცა როგორ დასრულდება საკითხავია. მარტო ჭიათურის მარგანეცს 350 000 000 ლარის ჯარიმა აქვს გარემოს დაბინძურების გამო, რომელსაც ვერ იხდის. გარდა ამისა,

სერიოზული პრობლემები იყო რადიაციულ დაბინძურებასთან დაკავშირებით. საქართველო ერთ-ერთი დაზარალებული ქვეყანაა ჩერნობილის კატასტროფის შემდეგ. მიუხედავად იმისა, რომ 2500 კილომეტრითაა დაშორებული საქართველოდან ჩერნობილის ატომური სადგური. როდესაც იქ აფეთქება მოხდა შავი ზღვიდან შევიდა თურქეთში, თურქეთიდან შემოვიდა საქართველოში ისეთი შავი ზღვის სანაპირო ზოლში 1986 წლის პირველ მაისს ატმოსფეროში რადიაციული ფონი აწეული იყო 500 000-ჯერ, რამაც უზარმაზარი ზიანი მიაყენა ადამიანის ჯანმრთელობას. აი მაგალითად, მაშინ წამოვიდა ჩიყვის ეპიდემია, ფარისებური ჯირკვლის სიმსივნეები. ეს პროცესი დღესაც არ არის დამთავრებული, იმიტომ რომ რადიაციას აქვს ასეთი უცნაური თვისება, რომ ის გრძელდება 30 წლის მანძილზე.

ძირითადი მიმართულება მაინც უნდა იყოს შესაბამისი მკაცრი კანონმდებლობა. ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კანონი მაინც გარემოზე ზემოქმედების შეფასების კოდექსია, რომელმაც წინასწარ უნდა მოახდინოს პროფილაქტიკა მომავალი ეკოლოგიური პრობლემების თავიდან ასაცილებლად. ანუ ყველაფერი დაექვემდებარება წინასწარ გარემოს დაცვით შეფასებას, ისე არაფერი არ გაკეთდება ამ ქვეყანაში. ეს არის ყველაზე მნიშვნელოვანი და მეორე არის, რა თქმა უნდა, აღსრულების საკითხი, სამინისტრო თავისი სტრუქტურებით, რაც ფორმირების პროცესშია, იმიტომ რომ დიდ სახსრებთანაა დაკავშირებული. კადრების პრობლემაც არსებობს გარემოს დაცვის სფეროში. ეს არის რთული და დაკავშირებულია კომპლექსურ ცოდნასთან, ქიმიის, ბიოლოგიის, ფიზიკის, ამიტომ კარგი იქნება უმაღლეს სასწავლებლებში ეს მიმართულება უფრო განვითარდეს.

წინასაარჩევნო პერიოდის დროს, საზოგადოება უფრო მობილიზებულია და ეს გამოიყენება არა მარტო პიარისთვის, არამედ საზოგადოების ცნობიერების ასამაღლებლადაც. ამიტომ არის საშუალება, რომ ეს პერიოდი გამოყენებულ იქნას ამ მიმართულებით.

4.3 „ნაციონალური მოძრაობა“

მიუხედავად იმისა, რომ ბოლო პერიოდში საკმაოდ აქტუალური გახდა გარემოსდაცვითი საკითხები და მოსახლეობამ დაიწყო საუბარი ისეთ გამოწვევებზე, როგორცაა ატმოსფერული ჰაერი, ნარჩენები, წყალი, კლიმატის ცვლილება და ა.შ., გარემოს დაცვა დღეს მაინც ეკონომიკისა და სოციალური კეთილდღეობისგან განცალკევებულ მიმართულებად ითვლება. უფრო მეტიც, გარემო ხშირად აღქმულია როგორც ეკონომიკის ტვირთი და ეკონომიკური განვითარების ხელშემშლელი ფაქტორი. დადებითი სიახლე არის ის, რომ ქვეყანა აქტიურად არის ჩართული გარემოსდაცვითი გამოწვევებისაკენ მიმართულ საერთაშორისო ძალისხმევაში, ასევე, საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შესახებ შეთანხმების თანახმად ბევრი ისეთი რეგულაცია წესდება, რაც მნიშვნელოვნად ამცირებს გარემოსადმი მიყენებულ ზიანს. თუმცა საერთაშორისო ხელშეკრულებებით ნაკისრი ვალდებულებების ეფექტურად აღსრულებისთვის მნიშვნელოვანია უწყებათაშორისი კოორდინაცია და დაგეგმვის პროცესში გარემოსდაცვითი საკითხების მაქსიმალურად გათვალისწინება, რაც სამწუხაროდ იშვიათად ხდება საქართველოში. შესაბამისად, ქვეყნის პრიორიტეტულ მიმართულებებში, გარემოს დაცვა მეორეხარისხოვანია. ქვეყანაში ძალიან მცირე რაოდენობის საგანმანათლებლო პროგრამა არსებობს როგორც ზოგადი განათლების, ისე უმაღლესი განათლების დონეზე, და, შესაბამისად, ახალგაზრდების ინტერესიც დაბალია გარემოსდაცვითი მიმართულებებისადმი.

იმისთვის, რომ საქართველომ ფეხი აუწყოს მიმდინარე საერთაშორისო პროცესებს, აუცილებელია ქვეყნის შიგნით სხვადასხვა უწყების გაერთიანება და ჩამოყალიბდეს ისეთი დამოკიდებულება, რომ გარემოს დაცვა მხოლოდ გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს ვალდებულება არაა, თუმცა, რა თქმა უნდა, ამ მიმართულებით დიდი როლი სწორედ ამ სამინისტროს აკისრია და აუცილებელია მისი გააქტიურება.

მასმედიის როლი უმნიშვნელოვანესია საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებაში, თუმცა, ქართულ სატელევიზიო სივრცეში, ბეჭდურ მედიასა და რადიოში ძალიან მცირე დრო ეთმობა გარემოსდაცვითი საკითხების გაშუქებას. პირველ რიგში, ეს იმითარის განპირობებული, რომ ქვეყნის პრიორიტეტულ მიმართულებად გარემოს დაცვა არ ითვლება და, შესაბამისად, არსებობს ამის მცდარი მოსაზრება და ეს საკითხები ფართო საზოგადოებისთვის ნაკლებად საინტერესოა. მეორე მხრივ, მასმედიის წარმომადგენლების კვალიფიკაცია ამ მიმართულებით საკმაოდ დაბალია. მცირე რაოდენობის სატელევიზიო პროგრამა თუ არსებობს, რომელიც ემსახურება მოსახლეობის ცნობიერების გაზრდას, ასეთი პროგრამები კი ძირითადად ახალგაზრდებისკენაა მიზანმიმართული. ძალიან მცირე რაოდენობის სარეკლამო რგოლი გადის სატელევიზიო სივრცეში გარემოსდაცვით საკითხებზე და ზედაპირულად შუქდება ინფორმაცია ახალი ინიციატივებისა თუ საკანონმდებლო ცვლილებების შესახებ.

გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციები საკმაოდ აქტიურად არიან ჩართულნი გარემოსდაცვით სფეროში მიმდინარე პროცესებში. ისინი მუდმივად იღებენ მონაწილეობას გადაწყვეტილების მიღების პროცესში და ახორციელებენ კონტროლსა და მონიტორინგს, თუ რამდენად ეფექტურად ასრულებს სახელმწიფო დაკისრებულ მოვალეობას ამ მიმართულებით. ასევე დიდია ამ ორგანიზაციების როლი საზოგადოების ცნობიერების გაზრდისკენ მიმართულ ქმედებებში.

წინასაარჩევნო პროგრამებში ძალიან მცირედ ან საერთოდ არ მახვილდება ყურადღება ეკოლოგიურ საკითხებზე. ეკოლოგიური საკითხები არცაა შეტანილი საარჩევნო პროგრამაში, ისევე და ისევე იმ მცდარი მოსაზრების გამო, რომ გარემო ნაკლებად პრიორიტეტული და საინტერესოა საზოგადოებისთვის. წინასაარჩევნო გამოსვლების დროს, სხვადასხვა პოლიტიკური პარტია ყურადღებას ამახვილებს ისეთ მიმართულებებზე, როგორცაა ეკონომიკა, ჯანდაცვა, დასაქმება, განათლება და ა.შ. თუმცა, ავიწყდებათ ის მნიშვნელოვანი კავშირი, რომლითაც გარემო და თითოეული ეს მიმართულება ერთმანეთთან არის დაკავშირებული. მაგალითად, ჯანსაღი გარემო

პირდაპირ კავშირშია მოსახლეობის ჯანმრთელობასთან, ხოლო ეკონომიკის ისე დაგეგმვა, სადაც მაქსიმალურად გათვალისწინებული იქნება გარემო, ქვეყნის მდგრადი განვითარების საწინდარია.

ყველაზე მტკივნეული გარემოსდაცვითი პრობლემები საქართველოში მოიცავს ატმოსფერული ჰაერისა და წყლის დაბინძურებას, ნარჩენებისა და ნაგავსაყრელების არასწორ მართვას და ბიომრავალფეროვნებისა და ტყის რესურსების მკვეთრად შემცირებას. ყოველივე ზემოაღნიშნულის აღმოფხვრის ეფექტური მექანიზმია შესაბამისი საკანონმდებლო თუ ინსტიტუციური ცვლილებების განხორციელება, თუმცა უფრო მნიშვნელოვანია მათი ეფექტური განხორციელება. სამწუხაროდ, დღეს არსებული კანონმდებლობა წყლის, ჰაერის ან ტყის რესურსების მიმართულებით მოძველებულია და არ შეესაბამება საერთაშორისო სტანდარტებს.

აღსანიშნავია, რომ ატმოსფერული ჰაერის მიმართულებით საქართველოში ყველგან ერთნაირი მდგომარეობაა, ჰაერის დაბინძურების ხარისხი განსაკუთრებით მატულობს დიდ და ინდუსტრიულად განვითარებულ ქალაქებში. ძირითადად კი ჰაერის დაბინძურება გამოწვეულია ავტომობილების გამონაბოლქვით. განსაკუთრებით, სავალალოა ამ მიმართულებით არსებული მდგომარეობა თბილისში, მაშინ როცა ავტომობილების რაოდენობა უფრო და უფრო იზრდება და არ არსებობს ტექნიკური დათვალიერების მექანიზმი.

რაც შეეხება წყლის რესურსებს, სამრეწველო, საყოფაცხოვრებო თუ სასოფლო-სამეურნეო ქმედებების შედეგად და ასევე სამთო-მოპოვებითი საქმიანობის შედეგად საქართველოს მდინარეების დაბინძურების ხარისხი საკმაოდ მაღალია. მაშინ როცა მოსახლეობის მხოლოდ 31% არის უზრუნველყოფილი შესაბამისი საკანალიზაციო სისტემით და მხოლოდ სამი ჩამდინარე წყლის გამწმენდი ნაგებობა არსებობს, ადვილი წარმოსადგენია, თუ რა შედეგი მოაქვს მდინარეებზე შესაბამისი დამუშავების გარეშე ჩამდინარე წყლებს. ამასთან, საწარმოების ძალიან მცირე რაოდენობას თუ გააჩნია საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობაში მყოფი ჩამდინარე წყლის გამწმენდი სისტემა, ხშირ შემთხვევაში კი საწარმოები საერთოდ არ არიან აღჭურვილნი მსგავსი

დანადგარებით. წყლის რესურსების მიმართულებით არსებულ გამოწვევებში. ასევე უნდა აღინიშნოს შავი ზღვის დაბინძურებაც, რომლის ძირითადი წყარო ისევ და ისევ დაუმუშავებელი ჩამდინარე წყალია და ასევე მყარი ნარჩენი, რომელიც გემიდან ან სანაპირო ზოლიდან ხვდება ზღვაში. ეს ყოველივე კი სერიოზულ საფრთხეს უქმნის როგორც ადამიანის სიცოცხლეს, ისე ზღვაში არსებულ ეკოსისტემას.

გამომდინარე იქედან, რომ ადამიანების დამოკიდებულება ტყის რესურსებზე საკმაოდ მაღალია, უმოწყალოდ მიმდინარეობს ხე-ტყის გაკაფვა, ხოლო რაც შეეხება ბიომრავალფეროვნებას, ბუნებრივი ჰაბიტატების დეგრადაცია და ფრაგმენტაცია მცენარეთა და ცხოველთა სახეობების პოპულაციების შემცირების მთავარი მიზეზია. უკანასკნელ წლებში ენერგეტიკის (მაგ., ჰიდროელექტროსადგურები), სოფლის მეურნეობის (მაგ., ჭარბი ძოვება) და ინფრასტრუქტურის (მაგ., გზები) დარგების განვითარებამ ხელი შეუწყო ბუნებრივ ჰაბიტატებზე ზეწოლას. იმ შემთხვევაში, თუ არ იქნება მიღებული სათანადო და დროული ზომები, აღნიშნულ დარგებს შეუძლიათ გამოწვიონ ბუნებრივი ჰაბიტატების დაბინძურებაც (მაგ., პესტიციდებითა და სასუქებით).

რაც შეეხება ნარჩენებს, არ არსებობს სათანადო ინფრასტრუქტურა ნარჩენების შეგროვებისას, ტრანსპორტირებისას და დამუშავებისას, ან ნარჩენების მართვის ნებისმიერ სხვა ეტაპზე. აუცილებელია მთელი ქვეყნის მასშტაბით ნარჩენების შეგროვების ქსელის განვითარება და ახალი ნაგავსაყრელების მოწყობა სახიფათო, არასახიფათო და ინერტული ნარჩენებისთვის ევროკავშირის მოთხოვნათა შესაბამისად.

კლიმატის ცვლილება, როგორც მთელი მსოფლიოსთვის, ისე საქართველოსთვისაც მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს. კლიმატის ცვლილება ყველაზე მეტად ემუქრება მყინვარწვერებს, რომლებიც საქართველოს მდინარეების მთავარ მკვებავ წყაროს წარმოადგენენ. კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული მათი დნობა კი მნიშვნელოვან საფრთხეს შეუქმნის მდინარეებს და შეამცირებს წყლის დონეს მათში.

საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს მიერ ბევრი მნიშვნელოვანი რეფორმა გატარდა ზემოაღნიშნული პრობლემების აღმოფხვრის მიზნით. ნარჩენების მიმართულებით გატარებულია მნიშვნელოვანი საკანონმდებლო ცვლილებები, მაგალითად, დამტკიცებულია ნარჩენების მართვის კოდექსი, რომელიც ემყარება ევროკავშირი-საქართველოს ასოცირების შესახებ შეთანხმებას და საუკეთესო საერთაშორისო გამოცდილებას. ასევე, მიღებულია მნიშვნელოვანი დოკუმენტები - ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგია (2016-2030) და სამოქმედო გეგმა (2016-2020), რომლებიც ქმნიან მყარ საფუძველს ნარჩენების მართვის სისტემის ეტაპობრივი ჩამოყალიბებისა და განვითარებისთვის.

წყლის რესურსების სფეროში, გამომდინარე იქედან, რომ არსებული კანონი წყლის შესახებ ვერ უზრუნველყოფს ეფექტურ მექანიზმებს წყლის რესურსების მართვისთვის, მაგალითად არ მოიცავს მიწისქვეშა წყლებს, შემუშავებულია ახალი კანონი პროექტზე “წყლის რესურსების მართვის შესახებ”, რომელიც მოიცავს წყლის რესურსების ინტეგრირებული მართვის ყველა ასპექტს. ასევე, დაწყებულია მდინარეების სააუზო მართვის გეგმების შემუშავების პროცესი. ამ დროისთვის დასრულებულია ჭოროხი-აჭარისწყლის მდინარის სააუზო მართვის პილოტური გეგმის (2016 წელი) პროექტის მომზადება, რომელიც სავარაუდოდ დამტკიცდება „წყლის რესურსების მართვის შესახებ“ კანონის მიღების შემდგომ.

მნიშვნელოვნად გაფართოვდა წყლისა და ჰაერის მონიტორინგის ქსელი, რაც უზრუნველყოფს სანდო მონაცემებისა და ინფორმაციის შეგროვებას საქართველოში არსებული მდგომარეობის შესახებ. 2016 წელს, სატრანსპორტო სექტორიდან გაფრქვევების მოცულობების შემცირების მიზნით, განხორციელდა რამდენიმე საკანონმდებლო ცვლილება. კერძოდ, 2017 წელს ბენზინის ხარისხის ეროვნული ნორმა ევრო 5 სტანდარტს გაუტოლდა, 2019 წლამდე იგეგმება დიზელის საწვავის ხარისხის სტანდარტის ეტაპობრივი გაუმჯობესება ევრო 4 სტანდარტამდე (50 მგ/კგ). უფრო სუფთა ავტომობილების იმპორტის გასაზრდელად საქართველომ შემოიღო ეკონომიკური წახალისების მექანიზმები და ამჟამად, საქართველოში

ელექტრომობილების იმპორტი გათავისუფლებულია აქციზისა და იმპორტის გადასახადებისაგან.

ბიომრავალფეროვნების სათანადოდ დაფასების, კონსერვაციის, აღდგენისა და მდგრადი გამოყენების, ეკოსისტემური პროცესებისა და სერვისების და ჯანსაღი გარემოს შენარჩუნების უზრუნველყოფის მიზნით გადაიდგა მნიშვნელოვანი ნაბიჯები. მაგალითად, გაფართოვდა დაცული ტერიტორიების ქსელი, რაც ძალზედ მნიშვნელოვანია სახეობებისა და მათი ჰაბიტატების დაცვის უზრუნველსაყოფად. ბიომრავალფეროვნების სფეროში ეროვნული პოლიტიკის ძირითად განმსაზღვრავდოკუმენტს „2014-2020 წწ. საქართველოს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგია და მოქმედებებათა გეგმა“ (NBSAP) წარმოადგენს, რომლის მიზანია ბიომრავალფეროვნების ფასეულობების შენარჩუნება, ბიომრავალფეროვნების მნიშვნელობისა და სარგებლის შესახებ საზოგადოების ცნობიერების დონის ამაღლება, ბიომრავალფეროვნების ასპექტების ინტეგრირება სხვადასხვა სექტორში და ბიომრავალფეროვნების მდგომარეობის გაუმჯობესება და საფრთხეების შერბილება. ამჟამად შემუშავებულია კონონის პროექტი ნადირობისა და ბიომრავალფეროვნების შესახებ.

ტყის სექტორში მიმდინარეობს მუშაობაკანონპროექტზე „ტყისკოდექსი“, რომელიცმესაბამისობაშიიქნებასაერთაშორისოვალდებულებებთან, გლობალურდა ეროვნულგამოწვევებთანდასაჭიროებებთან.

საქართველოსტყეებისდაცვისადამდგრადიგამოყენებისწინაპირობისშესაქმნელად.

„ტყისკოდექსმა“

უნდაუზრუნველყოსახალიანგანახლებულისისტემებისადამექანიზმების შექმნა, რომლებიცეროვნულისატყეოკონცეფციისსაფუძველზეგანხორციელდება. ამასთან, კიდევ ერთი დადებითი სიახლეა ის, რომ გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) მხარდაჭერით ძალიან მალე დაიწყება ეროვნული ინვენტარიზაცია ტყის, რაც პირველად განხორციელდება ისტორიაში.

ბუნებრივი საფრთხეების მიმართულებით მნიშვნელოვანი მზაობაა საქართველოში,

დამონტაჟებულია წინასწარი გაფრთხილების სისტემები, რათა შესაბამისი და დროული რეაგირება მოხდეს რომელიმე ბუნებრივი კატასტროფის შემთხვევაში.

კლიმატის ცვლილების კუთხით, აღსანიშნავი ფაქტია ის, რომ 7 ივნისს საქართველო შეუერთდა პარიზის შეთანხმებას, რომლის ეფექტური და თანმიმდევრული განხორციელების მიზნით საქართველოს მზად აქვს „ეროვნულად განსაზღვრული წვლილის“ დოკუმენტი, რომელშიც ასახულია ქვეყნის ხედვა სათბურის გაზების გაფრქვევების შემცირებისა და კლიმატის ცვლილებასთან ადაპტაციის მიმართულებით. კერძოდ, საქართველო გეგმავს, რომ ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორიდან 2030 წლამდე ეტაპობრივად შეამციროს სათბურის გაზების გაფრქვევა 15-25%-ით.

გარემოსდაცვითი განათლების კუთხითაც მნიშვნელოვანი ინიციატივები განხორციელდა. სსიპ გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრმა შეიმუშავა სახელმძღვანელო სკოლამდელი ასაკის ბავშვებისთვის, სადაც გაერთიანებულია სხვადასხვა გარემოსდაცვითი კომპონენტი. სახელმძღვანელო მალესაქართველოს ყველა ბაღში გავრცელდება და მისი წყალობით, ბავშვები ადრეული ასაკიდანვე შეძლებენ გარემოს აღქმას და ჩამოუყალიბდებთ გარკვეული ქცევები და დამოკიდებულებები. რაც შეეხება უმაღლეს განათლებას, ცენტრმა საქართველოს საზოგადოებრივ საქმეთა ინსტიტუტთან ერთად, გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) მხარდაჭერით დაიწყო გარემოსდაცვითი მენეჯმენტის და პოლიტიკის სამაგისტრო პროგრამა, რომლის მიზანია მაღალკვალიფიციური სპეციალისტების მომზადება გარემოსდაცვითი მმართველობისა და პოლიტიკის სფეროში, რომლებიც წარმატებით იმუშავებენ როგორც საჯარო, ასევე კერძო, თუ საზოგადოებრივ სექტორში. გარემოსდაცვითი განათლების მიმართულებით ერთ მნიშვნელოვანი დოკუმენტზე უნდა გამახვილდეს ყურადღება, რომლის შემუშავების პროცესიც ამჟამად მიმდინარეობს - “განათლება მდგრადი განვითარებისთვის: საქართველოს ეროვნული სტრატეგია 2018-2022 წლებისთვის”. დოკუმენტის მიზანია ადამიანების საჭირო ცოდნით და უნარ-ჩვევებით აღჭურვა მდგრადი განვითარებისთვის, რაც მათ უფრო კომპეტენტურს გახდის ჯანსაღი და

პროდუქტიული ცხოვრების წარსამართად ბუნებასთან ჰარმონიაში. დოკუმენტის დამტკიცების შემდგომ, მდგრადი განვითარების კომპონენტები ინტეგრირებული იქნება სწავლების ყველა დონეზე, როგორც საგანმანათლებლო ისე სამეცნიერო მიმართულებებზე და პროფესიული სასწავლებლებში. ყოველივე ამის მიზანი კი არის ისეთი საზოგადოების ჩამოყალიბება, რომელიც ხელს შეუწყოს ქვეყნის მდგრად განვითარებას.

ბოლოს, კიდევ ერთხელ უნდა აღინიშნოს, რომ ეფექტური გარემოსდაცვითი მმართველობისთვის საჭიროა შესაბამისი საკანონმდებლო საფუძველის შექმნა, თუმცა ეს ყველაფერი მხოლოდ ფურცელზე არ უნდა იყოს დატანილი და აუცილებელია ამ ყველაფრის შესრულება.

ცალკეული კომპონენტების განხილვა არ არის მიზანშეწონილი, რადგან თითოეული დარგი გადაჯაჭვულია ერთმანეთზე და ერთი კონკრეტული მიმართულების მოგვარება დანარჩენი დაკავშირებული დარგების გარეშე შეუძლებელია. კონპლექსური ერთიანი მიდგომაა საჭირო გარემოსდაცვითი გამოწვევების გადასაჭრელად და ამისთვის ადამიანის გარემოსდაცვითი ცნობიერება, განათლება და უნარჩვევები მნიშვნელოვან როლს თამაშობს.

წინასაარჩევნო პროგრამებში საკითხების შეტანა დამოკიდებულია საზოგადოების მოთხოვნილებათა პრიორიტეტულობაზე. მაგალითად, თუ პოლიტიკური პარტიები თავიანთ საარჩევნო პროგრამებში შეიტანენ გარემოსდაცვით საკითხებს, ნიშნავს რომ ამ საკითხების მიმართ საზოგადოების ინტერესი გაიზარდა და მათთვის ეს მიმართულებები მნიშვნელოვანია. საზოგადოების ინტერესისა და ცნობიერების გაზრდა კი სწორედ ეფექტური გარემოსდაცვითი პოლიტიკის შედეგი შეიძლება იყოს.

4.4. „ლეიბორისტული პარტია“

გარემოს დაცვაზე ზრუნვას უდიდესი როლი აქვს. ადამიანი გარემოს და ბიოსფეროს განუყოფელი ნაწილია და ეს ყველაფერი კი ურთიერთკავშირშია. ადამიანები, როგორც წესი, ძალიან უდიერად ექცევიან გარემოს. დანაგვიანების გარდა ნადგურდება ეკოლოგია. ხეების მასიური ჭრა მიდის იმის გამო, რომ ვიღაცამ დიდი ფული იშოვოს, მაგის გამო რა მოხდება ხვალ? წყალი, რომელიც დღეს ძალიან საამაყოა საქართველოსთვის, როგორც მინერალური, ისე სასმელი, მტკნარი რომელმაც შეიძლება, ქვეყნის ეკონომიკას დიდი თანხა მოუტანოს, სწორედ ეს ნადგურდება. წინა ხელისუფლებაც, იმის წინა ხელისუფლებაც, დღევანდელი ხელისუფლებაც, რაღაცა ერთეული მაფიოზული კლანები, დანარჩენები არიან მათი შემადგენელი ნაწილები, საერთოდ არ ფიქრობენ. ხვალ აღარც წყალი იქნება, აღარც ჟანგბადი, მშენებლობები რომ მიმდინარეობს თბილისში და მთელი ხეები იჩეხება ერთი კაცის თუ რამდენიმე კაცის ამიბიციების და ფულის შოვნის გამო და სასუნთქი ჰაერი აღარაა. ხალხის გარკვეული ნაწილი კი ვფიქრობს, მაგრამ ხელმიუწვდომელია უბრალო მოქალაქეებისთვის, რომ შეჩერდეს დღევანდელი სიტუაცია. ყველაფერი ურთიერთკავშირშია და აუცილებლად გასაფრთხილებელია. თუმცა ეს მოწოდებები რჩება უპასუხოდ, იმიტომ, რომ აქ იშოვება დიდი რაოდენობით ფული და ის ვინც დიდ ფულს შოულობს, სულ არ ენადვლება რა ხდება ეკოლოგიური თვალსაზრისით და რა იქნება მომავალი. პოლიტიკა, ეკონომიკა და ეკოლოგია ძალიან არის ერთმანეთთან გადაჯაჭვული და სანამ არ მოვა ისეთი ხელისუფლება, რომელიც იზრუნებს იმაზე, რომ თავისი ხალხი ცხოვრობდეს ჯანსაღ გარემოში, იზრუნებს თავისი შვილების მომავალზე, რომ ელემენტარული სასუნთქი ჰაერი იყოს და წყალი იყოს დასალევი მანამდე არაფერი შეიცვლება. აი სწორედ ეხლა, ხეები რომ დააქვთ აქეთ-იქით და მთლიანად, ფასვებიანად ნადგურდება. ჰუმუსის პატრა ფენის შექმნას სჭირდება საუკუნეები. ასე, რომ ნადგურდება ბუნება დაიწყება მეწყერები, მთლიანად მოიშლება ეკოსისტემა. ამაზე ერთეული ადამიანები კი ფიქრობენ, მაგრამ რა? არ ხელეწიფებათ რამის შეცვლა, ამიტომ იქნებ როდესმე მოვიდეს ისეთი ხელისუფლება, რომელიც ხალხზეც იფიქრებს, ეკოლოგიაზეც იფიქრებს, ეკონომიკაზეც და ყველაზე მთავარი რაც არის მომავალზე იზრუნებს.

გაშუქება ალბათ ხდება, მაგრამ მაშინ, როცა უშუალოდ კატასტროფა ხდება. აი მაგალითად: გაიჩეხა სადღაც ხეები, მშენებლობის გამო და ხალხი გამოვიდა და მაშინ გაშუქდა, მაგრამ ის, კი არა რომ პერმამენტულად მიდის ხეების ჩეხვა და არა მხოლოდ შერჩევითი ჭრა, რომელიც აუცილებლად უნდა მოხდეს, არამედ მასიური ჭრა და ამას ეწირება ძალიან ჯანმრთელი და საღი ხეები და ეს ეწირება ვიღაცის ფინანსურ ინტერესებს ამის გაშუქება ნაკლებად ხდება. ჩვეულებრივ ამბად აღიქმება ეს ყოველივე, იმიტომ, რომ ჟურნალისტიკა, ძირითადად, სკანდალებზეა ორიენტირებული და ეს უკვე ჩვეულებრივ ამბად აღიქმევა. თუმცა, გაშუქებამაც უკვე აზრი დაკარგა. ხდება ისე, რომ არანაირი რეაგირება არაა ამასთან დაკავშირებით. შედეგი არ აქვს საერთოდ და ამიტომაც აზრს კარგავს ეს ყველაფერი, რადგან ისევ მივდივართ პოლიტიკამდე.

მწვანეთა პარტია სერთოდ აღარ ჩანს. არსებობდა გია გაჩეჩილაძის „მწვანეთა პარტია“ ოპოზიციაში, რომელიც ძალიან აქტიური იყო და სკანდალურ მასალებს იძლეოდა. რაც გია გაჩეჩილაძე გახდა ფრაქციის ხელმძღვანელი და მოვიდა ხელისუფლებაში, ის არის ხელისუფლების გუნდრულის მკმეველი. უფრო მეტად გართულდა ეს მდგომარეობა, უფრო მეტად იჭრება და იჩეხება ტყეები, კვარციტმა ჩარეცხა და გააუბედურა მთელი გარემო, ჭიათურაში და ზესტაფონში რა ხდება კარგადაა ცნობილი, მაგრამ „მწვანეთა მოძრაობა“ არსად ჩანს. მეორე მოძრაობა ნატა ფერაძის ხელმძღვანელობით: „პარტიზანი მებაღეები“ ისინი შედარებით აქტიურობენ. კიდევ კარგი რამდენიმე კაცი მაინც არის შემორჩენილი საქართველოში და უცებ „ხანძარზე“ მაინც მიდიან, მაგრამ შედეგი ფაქტობრივად, არც აქ არ არის არანაირი.

ზოგადად, ეს გამოკვეთილად წინასაარჩევნო პერიოდში არ ხდება ხოლმე . ლეიბორისტული პარტია ცნობილია იმით, რომ ოდითგანვე წინააღმდეგი იყო ტყეების, მდინარეების, მდინარის პირების, წიაღისეულის გაყიდვით, რამდენადაც ეს არის სტრატეგიული ქონება და ეს უნდა ეკუთვნოდეს სახელმწიფოს, მაგრამ უნდა ეკუთვნოდეს სახელმწიფოს იმ შემთხვევაში თუ ხელისუფლება არ იქნება კორუმპირებული. პარტია, პერმამენტულად მუშაობს ამ საკითხზე, რომ არ შეიძლება ხელაღებით ბუნებრივი სიმდიდრეები გასხვისდეს. არ შეიძლება წიაღისეულის გაყიდვა

ამას უნდა მართავდეს სახელმწიფო და იქიდან მიღებული შემოსავალიც უნდა შემოდოდეს სახელმწიფოში. აღარაფერი ითქმის გაუბედურებულ, სანაგვეებად ქცეულ ფერდობებზე, თუ მდინარის პირებზე. სხვათა შორის, ახალგაზრდები, წინა საარჩევნო პერიოდში დაემთხვა რატომღაც, იყვნენ ბორჯომში და დაასუფთავეს გარემო. ასევე პარტიის სურვილია, ბორჯომში, ომის დროს გადმწვარი ტერიტორიების გამწვანება, ნერგების დარგვა. ეს ყველაფერი არ უკავშირდება მაინცდამაინც წინასაარჩევნო პერიოდს. მუდამ კეთდება ისეთი ღონისძიებები, რომლებიც იცავს ბუნებას ბოროტი ადამიანების ხელყოფისგან. ადამიანები საკუთარი ხელით ანადგურებენ იმას, რასაც ვერაფერი ვერ შეცვლის.

დღეს, განსაკუთრებით თბილისში არის ჟანგბადის ნაკლებობა. უამრავი ჭრა მიმდინარეობს მშენებლობების გამო, უკანონო თუ კანონიერი. როგორ შეიძლება 40 ხე მოიჭრას ვაკის, საბურთალოს გზაზე? ცოტა ხანში ლამაზი თბილისის ნაცვლად დარჩება ქვის ქალაქი, სადაც პრაქტიკულად სუნთქვა შეუძლებელი იქნება. მდიდარი ამა ქვეყნისანი კი გაასწრებენ აქაურობას და სხვაგან იცხოვრებენ, მაგრამ უბრალო ადამიანებმა რა უნდა ქნან? რითი უნდა იცხოვროს მომავალმა თაობამ? ეს სერიოზული საფრთხე უკვე არის. თუ რეგიონებში გადავინაცვლებთ, იქაც მიდის პერმანენტული ჭრები, შერჩევითი კი არა, ხელაღებითი ჭრები. იქ უკვე სხვა საფრთხეებთან არის საქმე. არის მეწყერების საშიშროება, მდინარეების დაშრობის და .შ. მინერალური წყლებით, რომლიც საამაყოა დღეს, ბორჯომი, ლიკანი, მათი მინერალები, გარკვეულწილად ხეებიდანაც ხომ მომდინარეობს, ესეც რა თქა უნდა ნელ-ნელა დაშრება, თუ ამ ტემპით გაგრძელდება. ასევე მოთხრილი ხეები, რომლის ადგილას რჩება ათობით კვადრატული მეტრი მიწის ღრმულები, რომელთა ამოვსებასაც საუკუნეები ჭირდება. ცოტა ხანში გამოჩნდება, იმ ადგილეში როგორი მეწყერები დაიწყება და რამდენად შეიცვლება ეკოსისტემა. დღეს და ხვალ არა, ეს გამოჩნდება წლების მერე. ჰუმუსის ფენა იყიდება, ყოფილა ასეთი ბიზნესი. საუკუნეები რომ ქმნი ჰუმუსს, ამ მიწას ჭრი და გაგაქვს, აქ კი რჩება რა? არაფერი. ამდენად, ეკოლოგია დაკავშირებულია ეკონომიკასთან, ეკონომიკა კიდევ პოლიტიკასთან.

დიდი აქციების ჩატარებას და გამოსვლას აბსოლუტურად არ აქვს აზრი. თბილისში ხეების მოჭრასთან დაკავშირებული აქციები კი განხორციელდა ლეიბორისტული პარტიის მიერ ვაკის პარკიდან დაწყებული ყოფილ ფსიქიატრიულ საავადმყოფოსთან რომ შენდებოდა რაღაც, იქ დამთავრებული. ბათუმში, ქობულეთშიც საკმაოდ დიდი აქციები, ადგილობრივი მოსახლეობაც გამოვიდა, მაგრამ რა? გასაკეთებელი მაინც გაკეთდა, მაინც მოიჭრა და მაინც აშენდა. მაგრამ ოპოზიციის ვალდებულება ეს არის, დაანახოს ხალხს რა ხდება და ილაპარაკოს აღნიშნულ პრობლემებზე. მაგრამ შედეგი? შედეგი სამწუხაროდ ისევ არაა.

ისეთ მაღლიან მიწაზე ცხოვრება, როგორც საქართველოა, ჭკვიან და გონიერ ხალხს პრობლემა არ უნდა ჰქონდეს ეკოლოგიური კუთხით. ყველაფერია მთაც, ბარც, მდინარე, ზღვა, მაგრამ პრობლემური არის ხელისუფლება. პრობლემურია კორუფცია და მაფიოზური დაჯგუფებები, რომლებიც ანადგურებენ ქვეყანას. იშოვება ძალიან დიდი ფული. როდესაც წიაღისეულის თხრისას ოქროს მადანს იღებ და იმ ნარეცხს უშვებ პირდაპირ მდინარეში, მაშვერა მთლიანადაა დაბინძურებული და ხალხს ჯანმრთელობის პრობლემა აქვს, ონკოლოგიური დაავადებების საფრთხეა. როცა ჭიათურაში იღებ ქვა-ნახშირს და ხალხს სახლის საძირკველს უშლი, ეს ყველაფერი ერთად არის პრობლემა. დღეს შეიძლება არ იგრძნობა, მაგრამ მალე გამოჩნდება და როცა საფრთხე წინ წამოიწევა და მომავალ თაობას დაემუქრება, ეს იქნება კატასტროფული და რთული საშველი. ანუ პრობლემა არის ის ხალხი, ვინც პოლიტიკას განსაზღვრავს, მათ შორის ეკოლოგიურ პოლიტიკას.

ლეიბორისტული პარტია ყოველთვის ცდილობს იმას, რომ წინასაარჩევნო პროგრამებში ჩაწეროს გარემოს დაცვითი საკითხები: არ უნდა გაიყიდოს, მითუმეტეს ბუნებრივ რესურსებს რაც შეეხება, მართლა ძალიან მნიშვნელოვანია და არ უნდა გაიყიდოს. და ვისაც ნაყიდი აქვს ისიც უნდა დაბრუნდეს წესიერი ხელისუფლების ხელში. დანარჩენი : არ მოიჭრას, არ განადგურდეს, ჯერ ერთი მოსახლეობას არც აინტერესებს რა გიწერია შენ წინასაარჩევნო პროგრამაში ამ კუთხით, არ აქცევენ ყურადღებას, იმიტომ, რომ დღეს მნიშვნელოვანია ის რაც გაჭირვებულ ხალხს

აინტერესებს: ტარიფების შემცირება, პენსიის მომატება, ხელფასების მომატება, დღესდღეობით ესაა მნიშვნელოვანი. რაც შეეხება ეკოლოგიის საკითხები ნაკლებად მნიშვნელოვანია მათთვის ამდენად ძირითადად რაც იწერება ხოლმე ესაა: არ უნდა გაიყიდოს, არ უნდა გაიჩეხოს ხეები დანარჩენი წვრილმანები უინტერესოა საზოგადოებისთვის, რადგან მისი უმეტესი ნაწილი უკიდურესად გაჭირვებულია და მათთვის პრიორიტეტულია სხვა საკითხები.

4.5. „ბურჯანაძე და დემოკრატიული მოძრაობა“

საქართველო, მისი რელიეფიდან, კლიმატური ზონების მრავალფეროვნებიდან გამომდინარე საკმაოდ მნიშვნელოვანი რისკ-ფაქტორების შემცველი ქვეყანაა. მაგალითად ღვარცოფები, რომელიც კლიმატის ცვლილების ფონზე ძალიან სერიოზულ გამოწვევად რჩება ქვეყნისთვის, დაახლოებით 5000 ღვარცოფული კერაა საქართველოში. ძალიან სერიოზული პრობლემაა ატმოსფერული ჰაერის დაცვის კუთხით, რადგან ამ მიმართულებით კანონმდებლობაში ძალიან სერიოზული რეგულაციებია მისაღები. რაც მთავარია, ასამოქმედებელია ის გარდამავალი დებულება, რომლის ფარგლებშიც ტყვიაშემცველი ბენზინის და საწვავის საბითუმო-საცალო ქსელიდან ამოღება ვერ იქნა შესაძლებელი, ამის პოლიტიკური ნება არ არსებობს. ძალიან სერიოზული პრობლემაა აგრარულ სფეროში, ფაქტობრივად არ არსებობს აკადემიური მიდგომები, ნორმატიული ბაზა იმისა, თუ როგორ უნდა მოხდეს აგრარულ სფეროში დასაქმებული გლეხების, მეურნეების, აგრარულ ბლოკებში დასაქმებული პირების ინფორმირება, მათი განგრძობადი განათლება. შესაბამისად არაორგანული სასუქების გამოყენება სტიქიურ ხასიათს ატარებს. ხშირ შემთხვევაში პოლიტიკურ მიზანს ამართლებს, რომ სასოფლო-სამეურნეო დახმარება , მაგ: ორი ტომარა გვარჯილის ჩუქებით თითოეულ გლეხზე, რომელიც შეიძლება შხამად ექცეს ნიადაგს და შესაბამისად მასზე მომყვანი მოსავლის

პატრონს პოლიტიკოსები, სახელისუფლებო ძალის წარმომადგენლები არაფრად აგდებენ. საქართველო დადგა ისეთი უპრეცედენტო ფაქტების წინაშე, რომლის მაგალითი მსოფლიოში არ მოიძებნება.. ის რომ ქვეყნის პოლიტიკური დედაქალაქის ცენტრში, ერთ-ერთ ყველაზე უფრო პრესტიჟულ ზონაში, მოვარდნილი ღვარცოვის გამო სახლი წაიღო მდინარე ვერემ და სახლის სახურავზე მდგომი ადამიანი ორი საათის განმავლობაში ითხოვდა შველას და სახელმწიფო უძღური იყო, რომ მისთვის დახმარება აღმოეჩინა, მგონი ეს საკმარისზე მეტი არგუმენტია იმისთვის, რომ რამდენიმე ასპექტით გამახვილდეს ყურადღება. დევდორაკის ტრაგედია უკვე მესამედ განმეორდა საქართველოში, ათეულობით ადამიანის სიცოცხლე შეიწირა, ასევე მდინარე დურუჯის ხეობაში მიმდინარე პროცესები. როგორც ბუნებრივი ღვარცოფ-სადინარის ადრე მიღებული გამოცდილებით ცნობილია, რომ არაერთგზის ყოფილა ყვარლისა და ლაგოდეხის რაიონის დატბორვის ფაქტები, რამაც 50-იან წლებში ასეულობით ადამიანის სიცოცხლე შეიწირა. მსგავსი ტიპის ღვარცოფ სადინარების და ნაპირ-სამაგრი სამუშაოების შესრულება ეს არ არის ახირებული იდეა, ეს არის ადამიანის ყველაზე უფრო მაღალი ღირებულების, მისი სიცოცხლის დაცვისა და უსაფრთხოების პრევენციის საკითხი, რასთან დაკავშირებითაც, სერიოზული ჩავარდნაა. მიწებთან დაკავშირებითაც სახეზეა აგროტერორიზმი, როდესაც მიწის დამუშავების, მისი კულტივაციის, ხვნის, ტესვის პროცესები დაკავშირებულია აგროქიმიის გამოყენებასთან, არავითარ ნორმატიულ კანონქმედებარე აქტებით გაწერილი არ არის. ატმოსფერული ჰაერი, მხოლოდ დედაქალაქში რეგისტრირებულია 630 000 ავტოსატრანსპორტო საშუალება. ყოველდღიურად დედაქალაქში გადაადგილდება 800-დან 900 000 ავტომანქანამდე. ასევე ტექნიკური დათვალიერების ისეთი უმნიშვნელოვანესი კომპონენტის ჩართვაზე, რაც პოლიტიკური მნიშვნელობის საკითხია. აქედან გამომდინარე, მატებაა სიმსივნური დაავადებებისა. როგორც ჩანს, ეს არის ურთიერთშეუქცევადი, ჯაჭვური პროცესი, რომელიც საბოლოო ჯამში გამოუსწორებელ ზიანს აყენებს საზოგადოებას, სახელმწიფოს და მის ინტერესს. საბოლოო ჯამში, ეს არის პოლიტიკოსების გადასაწყვეტი თემა და ყველაზე მეტი ჩავარდნა სწორედ გარემოს დაცვით საკითხებთან დაკავშირებულ მსჯელობებშია,

იმიტომ რომ, ფაქტობრივად, შუქდება მუდმივად, საარჩევნო თემატიკა, სხვადასხვა სოციალური საკითხები, იშვიათადაა სეროიზული დებატები გარემოს დაცვის საკითხებთან დაკავშირებით, ან საკომიტეტო მოსმენები., ან სასესიო მოსმენები. კარტახენას ოქმით აღიარებულია გენმოდირებული საკვები პროდუქტის მარკირება. შარშანწინ პარლამენტმა მიიღო „გენმოდირებული ცოცხალი ორგანიზმების ტრანზიტისა და მისი საქართველოში შემოყვანის დაუშვებლობის აქტი“, მაგრამ საზოგადოებამ ჩათვალა, რომ ეს დაკავშირებულია სასურსათო პროდუქციის მარკირებასთან, სინამდვილეში აბსოლუტურად ორი განსხვავებული საკითხია და დღემდე არაა მავალდებულებელი ნორმა, რომლითაც მოსახლეობა გაარჩევს ერთმანეთისგან არაგენმოდირებულს გენმოდირებულისაგან, რომელიც თავის მხრივ, გამოუსწორებელ ზიანს აყენებს და ეს საკითხი ბოლომდე არ არის შესწავლილი. ასევე საკვები დანამატები ბავშვთა კვებაში, ასევე ISO სტანდარტს მიღმა დამზადებული პლასტმასის პროდუქცია ბავშვებისთვის. თამბაქოს და ალკოჰოლური სასმელების ნაწარმი, ეს ყველაფერი, საბოლოო ჯამში ადამიანის ეკოლოგიასთანაა დაკავშირებული და სამწუხაროდ დღემდე არ რეგულირდება ეს სფერო.

ალბათ დაბალი კულტურის ბრალია, ასევე გარემოსდაცვით სფეროში მოღვაწე არასამთავრობო ორგანიზაციების ნაკლები აქტივობის შედეგია. ქვეყანაში ფუნქციონირებს რეგიონალური მნიშვნელობის „გარემოსდაცვითი კავკასიური ფონდი“, ასევე „გარემოსდაცვითი ორგანიზაციების ქსელი“, არის ეკოლოგიური პროდუქტების ტექნოლოგიაზე მოყვანაზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაცია „ელკანა“, ეს ორგანიზაციები წლების განმავლობაში საკმაოდ უხვად ფინანსდებიან დონორი ორგანიზაციების მხრიდან და რომლებიც გარემოს დაცვითი განათლების ამალგების კუთხით აწარმოებენ აქტივობებს, მაგრამ როგორც ჩანს, ეს არ არის საკმარისი, სანამ პოლიტიკურ დონეზე არ გააქტიურდება. ამ ქვეყანაში, გარემოს დაცვა და მასთან დაკავშირებული პრობლემები ხელწამოსაკრავ საკითხადაამიჩნეული, არადა ეს არის ურთულესი სფერო, მითუმეტეს, როგორც ავლნიშნე კლიმატის ცვლილებებით გამოწვეული ზიანი მთელ დედამიწაზე ყოველდღიურად მატულობს და საქართველოც არაა გამონაკლისი ამ ციკლში. საჭიროა მეტი გააქტიურება ყველა მიმართულებით,

საჭიროა ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებში გარკვეული დისციპლინაც, არა მხოლოდ სოციალური ექსპერიმენტების სახით, რასაც დღეს აწარმოებენ არამედ, კონკრეტულად, გარემოსდაცვითი განათლების სფერო.

ზურაბ ჟვანიას სიცოცლემი ძალიან აქტიური იყო მწვანეთა პარტია. ეს იყო რეალურად შემდგარი, დასავლური ტიპის სტრუქტურულიზებული, შიდაკონკურენციაზე აგებული პოლიტიკური ორგანიზაცია, რომელმაც შეძლო, რომ ისეთი კადრების სამჭედლო გამხდარიყო, რომ შემდგომი ხელისუფლება, მათ შორის სრულიად განსხვავებული იდეოლოგიის მატარებელი და სრულიად რადიკალურად დაპირისპირებული წინა ხელისუფლებებთან დაეკომპლექტებინა და დღემდე მოყვება სწორედ ზურაბ ჟვანიას კადრები ქართულ პოლიტიკას, სხვა საკითხია ვინ რა პატივისცემითა და ნდობით არის განმსჭვალული მათ მიმართ, მაგრამ ფაქტია, რომ ისინი დარჩნენ პოლიტიკაში. სამწუხაროდ დღევანდელი „მწვანეთა პარტიის“ აქტივობა მხოლოდ ერთი კაცის აქტივობაზეა დამყარებული, მას საერთოდ არ გააჩნია არავითარი აქტივობები, მწვანეთა პარტია დღეს მხოლოდ ფორმალურად არის წარმოდგენილი ქართულ პოლიტიკაში.

ერთ-ერთი უმთავრესი საკითხი, რომლითაც 2014 წლის წინასაარჩევნო კამპანიის დროს გატარებული დემოკრატების მიერ, ეს იყო ეკოლოგიური საკითხები. ერთ-ერთი პრობლემა არის ნაგავსაყრელების მოწესრიგების საკითხი, ინფრასტრუქტურისა და მუნიციპალური განვითარების სამინისტროში არსებობდა მთელი დეპარტამენტი, მთელი ქვეყნის მასშტაბით მოქმედებდა 49 ნაგავსაყრელი და არც ერთი მათგანი არ იყო ევროპული სტანდარტის. რაც იმას გულისხმობს, რომ მყარი ნარჩენების დიფერენცირებული მართვა უნდა წარმოებდეს მინიმუმ სამი მიმართულებით, რომ რეზინის ნაწარმი, ცელულოზა და სხვა მყარი ნარჩენები ერთმანეთისაგან გამოცალკევდეს და მოხდეს მათი გადამუშავება, ასევე ორგანული ნარჩენებისაგან გამოყოფილი აირისა და დიზელის საწვავის მისაღებად ჩართული უნდა იყოს შესაბამისი ტექნოლოგიები. ამისთვის არსებობენ დაინტერესებული საინვესტიციო კომპანიები, რომლებიც ცდილობენ შემოვიდნენ ისეთ დიდ მეგაპოლისებში, სადაც

ყოველდღიური ნაგვის გატანის საერთო მოცულობა არ არის 8000 ტონაზე ნაკლები. მიუხედავად იმისა, რომ თბილისი ყველა ამ პარამეტრს აკმაყოფილებს დღემდე ამ მცირე მიწიან, მთაგორიან ქვეყანაში, რომელიც საკურორტო ზონაა და რომლის უმთავრესი პრობლემა არის ნაგავი. ასევე, გრუნტის წყლების დაცვის ერთ-ერთი მთავარი პრევენციაა სწორედ ის, რომ მეგაპოლისებს, საქართველოში სამი ძირითადი დიდი ქალაქია: თბილისში არის ალექსეევის დასახლების მიმართულებით, ქუთაისში გეგუთის მიმართულებით, ბათუმში ადლის მიმართულებით. სამივე მოუწესრიგებელია და ზაფხულის სეზონზე იქმნება ძალიან სერიოზული პრობლემა. ასევე ჰექტრობით განადგურებული მიწები, რომელიც ხმარდება ნაგავსაყრელების შემდეგი კონსერვაციისა და ექსპლოატაციის პირობის დაცვას. მეორე საკითხი უკავშირდებოდა ატმოსფერული ჰაერის დაცვას და ამ მიზნით ეროვნულ დონეზე ელექტროქიმიის ინსტიტუტის გამოყენებით ადგილობრივი კატალიზატორების წარმოება, რაც საკმაოდ ძვირი სიამოვნებაა. და მესამე-ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ კანონის გარდამავალი დებულება, რომელიც ჯერ კიდევ 2011 წლიდან მოითხოვს, რომ ევროპული სტანდარტის საწვავი იქნას შემოტანილი ქსელში და არა ტყვიის შემცველი.

ყველაზე რთულად მოსაგვარებელი პრობლემები: 1. ატმოსფერული ჰაერის დაცვის საკანონმდებლო ღონისძიებათა პაკეტი. 2. მყარი ნარჩენების დიფერენცირებული მართვის საკითხი. 3. მტკნარი წყლების აუზების დაცვა დაბინძურებისგან და ეს არის ძირითადად, არტეზიული წყლების დაცვის გადაუდებელი ღონისძიებების ჩატარება. 4. გარემოს დაცვის კანონში შესატანი იმგვარი ცვლილებები, რომელიც არ მისცემს უფლებას ინვესტორს, რომ გამოუსწორებელი ზიანი მიაყენოს ბუნებას, როგორც მნიშვნელოვანი საინვესტიციო პაკეტიც არ უნდა იყოს. 5. სასოფლო-სამეურნეო მიწების ჰუმუსური ფენის დაცვა მავნე ზემოქმედებისგან და არაორგანული სასუქებისგან, რომელიც ასევე ყამირია დღევანდელისაკანონმდებლო სივრცისთვის.

სამწუხაროდ გარემოსდაცვითი თვითშეგნების არ ქონა პირდაპირპროპორციულ კავშირშია იმ პარტიების მიმართ დამოკიდებულებასთან, რომლებიც ერთის მხრივ, დეკლარირებენ ამას თავიანთ საარჩევნო პლატფორმაში, მაგრამ მეორეს მხრივ, რომ

მოდიან ხელისუფლებაში ამას არ ახორციელებენ და ამის ინპლემენტაცია არ ხდება საკანონმდებლო დონეზე. საზოგადოების მხრიდან, ამ მიმართულებით, პროტესტი გამოხატული რაიმე აქციით რაიმე პერფორმანსით, რაიმე არასამთავრობო ორგანიზაციათა კოალიციით არ ხდება. ძალიან სამწუხაროა, რომ გარემოსდაცვითი განათლების დონე და კულტურასაზოგადოებაში საგრძნობლად დაბალია.

4.6. ორგანიზაცია „მწვანე მუშტი“

გარემოს დაცვაზე ზრუნვას ძალიან დიდი როლი აქვს რიტორიკის დონეზე, იმიტომ რომ არც პოლიტიკაში და არც საზოგადოებრივ დისკუსიებში ადამიანები გარემოს საწინააღმდეგოდ არაფერს არ ამბობენ. არავინ არ ამბობს, რომ ტყე უნდა გაიჩეხოს, წყალი უნდა დაბინძურდეს, ტყვია უნდა ისუნთქონ ბავშვებმა და ასე შემდეგ... მაგრამ სამწუხაროდ, ეს თეორიულ დონეზე გამოთქმული მოსაზრებები პრაქტიკულ ცხოვრებაში არ ვლინდება და რჩება მსჯელობის დონეზე. გარემოს დაცვას ძალიან დიდი როლი აქვს ვერბალურად, მაგრამ საქმეში მეორეხარისხოვანი ხდება ხოლმე.

მედია ძალიან აქტიურად აშუქებს გარემოს დაცვის საკითხებს და ამაში დიდი წვლილი მიუძღვის არა მედიას, არამედ სხვადასხვა აქტივისტურ ჯგუფებს, რომლებიც ცდილობენ სხვადასხვა თემების აქტუალიზებას. მაგალითად: შეგვიძლია გავიხსენოთ ცნობილი საყდრისის მოვლენები, მედია, ძირითადად, დაინტერესებული იყო იმით, რომ საყდრისში აფეთქებდნენ კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლს, მაგრამ იგივე „მწვანე მუშტმა“ და სხვა ორგანიზაციებმა მედიას დაანახა, რომ იქ კონკრეტული საწარმო, ამ შემთხვევაში RMG GOLD-ის საქმიანობა იწვევდა არა მხოლოდ კულტურული მემკვიდრეობის განადგურებას, არამედ მუშებსაც უმძიმეს სოციალურ-ეკონომიკურ პირობებში აგდებდა და მეორე მხრივ, ციანიდით აბინძურებდა მდინარეს და ადგილობრივ გარემოს. ასე, რომ მედია არ იყო ამ თემით დაინტერესებული,

აქტივისტური ჯგუფების დამსახურებაა ამ საკითხების წინ წამოწევა და მედიის დაინტერესება. ჭიათურის შემთხვევაშიც ძირითადად შუქდება მუშათა მძიმე მდგომარეობა, მაგრამ არა ის, რომ ეს საწარმო გარდა მუშათა ექსპლუატაციისა ეწევა ჰაერისა და წყლის მტვრით დაბინძურებას. ეს თემაც აქტივისტური ჯგუფების წინ წამოწეულია. ასე, რომ მედიისთვის გარემოსდაცვითი საკითხები მნიშვნელოვანი ხდება იმ შემთხვევაში, თუ ვინმე გაამახვილებს ამაზე ყურადღებას. თავისით დაინტერესება ძალიან იშვიათად ხდება. რაც შეეხება თბილისს, ის რეგიონებისგან განსხვავდება და მედია ყოველთვის აშუქებს ხეების გაჩეხვის და პარკების განადგურების თემებს.

მწვანეები აქტიურები არ იყვნენ ძალიან დიდი ხნის განმავლობაში. 90-იანი წლების შემდეგ, როდესაც ბატონი ჟვანია გადაბარგდა მოქალაქეთა კავშირში, მას შემდეგ იყო ძალიან დიდი წყვეტა მწვანეთა მოძრაობაში. 2013 წლიდან უკვე აქტიურად გამოჩნდნენ აქტივისტური მწვანე ჯგუფები. ზოგიერთი ჯგუფი არის მხოლოდ ქალაქის პრობლემებზე ორიენტირებული. მაგ: პარტიზანი მეგაღეები ფიქრობენ იმაზე, რომ თბილისში დაიცვან პარკები, მწვანე სივრცეები. რაც შეეხება „მწვანე მუშტს“, ის ცდილობს, რომ ორი მიმართულებით იყოს აქტიური, ერთი მხრივ, მუშათა უფლებების დაცვით და მეორე მხრივ, საქართველოს რეგიონებში გარემოსდაცვითი პრობლემების დაცვით. ასე, რომ 2013 წლიდან, მეტნაკლებად, აქტიური მწვანეთა მოძრაობები. მაგრამ ისეთ საზოგადოებაში, სადაც ხალხი საარსებო მინიმუმისთვის იბრძვის, ძალიან ძნელია ხალხის ფიქრება ბუნებაზე, გარემოზე და ა. შ.

ორგანიზაცია „მწვანე მუშტი“ არის სამოქალაქო აქტივიზმით დაკავებული. ცდილობს აქცენტი გააკეთოს საპროტესტო დემონსტრაციებზე, ისეთ სივრცეებში, სადაც არსებობს გარემოს დაცვითი და მუშათა უფლებების დარღვევის პრობლემები. საპირველ მაისო დემონსტრაციები კაზრეთში, ჭიათურაში, ასევე რესპოდენტი აცხადებს, რომ ორგანიზაცია ცდილობს მუშათა და გარემოს დაგარემოსდაცვითი პრობლემების გაერთიანებას. გარდა ამისა, მეორე მიმართულება ამ ორგანიზაციისა არის საზოგადოებრივი საგანმანათლებლო პროექტები, რომლებიც ძირითადად, არის გარემოსდაცვითი შინაარსის და საზოგადოებას თუ სტუდენტებს მოუწოდებს ამ

პრობლემებზე ყურადღების გამახვილებას. კიდევ ერთი მიმართულება, ეს არის კონკრეტული თეორიული ლიტერატურის შექმნა. 2016 წელს ორგანიზაციის წევრებმა შეადგინეს წიგნი „მწვანე ანთოლოგია, პოლიტიკა და ეკონომიკა მწვანეების თვალთახედვით“, რომელიც ჰაინრიხ ბიოლის ფონდის მიერ იქნა დაფინანსებული. ეს მოიცავს მწვანეობის შესახებ პოლიტიკური ტექსტების თარგმნას.

გარემოს დაცვასთან დაკავშირებული ყველაზე რთული პრობლემა არის გიგანტური ჰიდროელექტრო სადგურების მშენებლობის საკითხი, იმიტომ, რომ ეს არის დაკავშირებული საქართველოს რეგიონებთან, იმიტომ, რომ გიგანტური ჰიდროელექტრო სადგურები არ შენდება მხოლოდ სვანეთში, ეს პროცესი არის დაწყებული აჭარაში, აღმოსავლეთ საქართველოს მაღალმთიანეთში, ხევში, ხევსურეთში... საქართველოში არის 150–მდე გიგანტური ჰიდროელექტრო სადგურის მშენებლობა გეგმაში. ეს იწვევს ასობით ჰექტარი ტყის წყლის ქვეშ მოქცევას, უამრავი სოფლის ჩადირვას, იქ მცხოვრები ხალხის მიგრაციას. ძირითადად, მშენებლობები მიმდინარეობს მაღალმთიან რეგიონებში, სადაც მოსახლეობა ისედაც მწირია და მიგრაციული პრობლემები კიდევ უფრო ძლიერდება. რაც მთავარია, ამ გიგანტური ჰიდროელექტროსადგურების მშენებლობის უკან დგას უდიდესი ბიზნეს ინტერესი, ეს საკითხები დაკავშირებულია მილიარდობით დოლარის ინვესტიციასთან და შესაბამისად, მოგების მოლოდინიც დიდია.

გარემოსდაცვითი საკითხები პოლიტიკური პარტიების წინასაარჩევნო პროგრამებში, ძირითადად, გვხვდება ლოზუნგების, პოსტულატების დონეზე. არის, ფაქტობრივად, პოლიტიკური თვალსაზრისით გაუმართავი წინადადებები, დაუსაბუთებელი. ფაქტობრივად, ეს ლოზუნგები არის შემდეგი შინაარსის: გარემოს დაცვა მნიშვნელოვანია, ჟანგბადი საჭიროა, მაგრამ როგორ უნდა მოხდეს გარემოსდაცვითი პოლიტიკის განხორციელება, რა საკანონმდებლო ინიციატივებით არის შესაძლებელი ამ ჯანსაღი სივრცის უზრუნველყოფა, რა პოლიტიკური სტრატეგიები შეიძლება არსებობდეს დიდი ინვესტორების მისამართით, რომლებიც აზიანებენ გარემოს. არცერთი პოლიტიკური პარტიის პროგრამაში ეს დებულებები არ

ჩანს. შესაბამისად, პარტიულ პროგრამებში შეტანილი გარემოსდაცვითი დებულებები, რეალურ და პრაქტიკულ პოლიტიკაზე სერიოზულ გავლენას, ჯერჯერობით, ვერ ახდენენ.

4.7. ორგანიზაცია „მწვანე ალტერნატივა“

მწვანე აქტივიზმზე თუ ვსაუბრობთ, ეს არის სამოქალაქო საზოგადოებაში ზოგი პარტიებს მოიაზრებს, ზოგიც ფორმალურად არსებულ ორგანიზაციებს, ზოგი მოქალაქეთა აქტივობას... რესპოდენტი „მწვანეებში“ მოიაზრებს პარტიებსაც, არასამთავრობო ორგანიზაციებს, რეგისტრირებულს, არარეგისტრირებულს, მაგალითად: როგორცაა „მწვანე მუშტი“, ცალკე მოქალაქეების აქტივობას და ა.შ. რესპოდენტი მიიჩნევს, რომ მწვანე აქტივიზმი დღესდღეობით უფრო გაძლიერებულია, ვიდრე ეს იყო ათი წლის წინ, რადგან პრობლემებიც უფრო მეტად წარმოჩინდა, დაბინძურებული ჰაერი, გაჩეხილი ტყეები და ა.შ. ზოგადად ცნობიერებაც უფრო მეტია მოსახლეობაში თუ რა შედეგებს იწვევს მოსახლეობაში გარემოსთან დაკავშირებული პრობლემა და ამიტომ აქტივიზმიც უფრო გაძლიერდა. უფრო მეტი ადამიანია ჩართული, რა თქმა უნდა, სხვადასხვა დონეზე, მაგრამ აქტიურობის მხრივ უფრო მეტი კეთდება.

გარემოსდაცვითი საკითხების გაშუქება ხდება, ძირითადად ინტერნეტ-მედიის საშუალებით. ძალიან აქტიურია „აჭარის ტელევიზია“ . ამ საკითხების გაგება შეიძლება იყოს სხვადასხვაგვარი: ზოგს გარემოს დაცვა ესმის მარტო ნარჩენის არ დაგდებაში, ან ხის არ მოჭრაში, სინამდვილეში გარემოს დაცვა ბევრად უფრო ფართო სფეროა, ბევრ რამეს მოიცავს. აჭარის ტელევიზია ძალიან ბევრ დროს უთმობს გარემოს დაცვისა და მდგრადი განვითარების საკითხებს, როგორც ზოგადად ისე კონკრეტული პრობლემური

პროექტების ფარგლებში. რაც შეეხება ინტერნეტ მედიას: ნეტ-გაზეთი, on.ge, ლიბერალი... ეს ვებ. გვედები შედარებით აქტიურნი არიან.

მწვანე ალტერნატივა არის გარემოსდაცვითი ორგანიზაცია (Advocacy Group) რომელსაც აქვს თავისი პრიორიტეტები, ეს ყველაფერი აღწერილია ჩვენს ვებ. გვერდზე.

თუ ათი წლის წინ, წინასაარჩევნო პროგრამებში საერთოდ არ იყო განხილული „მწვანე“ საკითხები, დღესდღეობით, ძირითად პოლიტიკურ პარტიებს, რომლებიც არჩევნებში მონაწილეობენ, პრაქტიკულად ყველას, აქვს „მწვანე“ საკითხები ასახული თავიანთ პროგრამებში. პრობლემა არის იმაში, რომ ეს საკითხები, ხშირად, არ არის ინტეგრირებული სხვა სფეროებთან, როგორცა: ენერგეტიკა, სოფლის მეურნეობა, ტრანსპორტი, ინფრასტრუქტურა. მეორე, გამარჯვების შემდეგ, აღარ ხდება დაპირებების ასრულება. ძალიან დიდი ბრძოლა არის საჭირო, იმისთვის, რომ დანაპირები შესრულდეს.

4.8. ორგანიზაცია „პარტიზანი მებალები“

საქართველოში გარემოს დაცვა არარსებობს. არც ერთი უწყება არ ასრულებს თავის მოვალეობას ამ სფეროში, რის გამოც გარემო სულ უფრო და უფრო მძიმე მდგომარეობაშია. სასიკეთო ძვრა მხოლოდ სამოქალაქო სექტორშია, მოქალაქეებისთვის მნიშვნელოვანი და აქტიური საკითხი ხდება, რაც, ადრე თუ გვიან, აიძულებს მთავრობას ადეკვატურად იმოქმედოს.

მედია ასე თუ ისე აშუქებს გარემოს დაცვით პრობლემებს, თუმცა სპეციალიზებულად ამ სფეროში მოღვაწე ჟურნალისტების ნაკლებობა გაშუქების

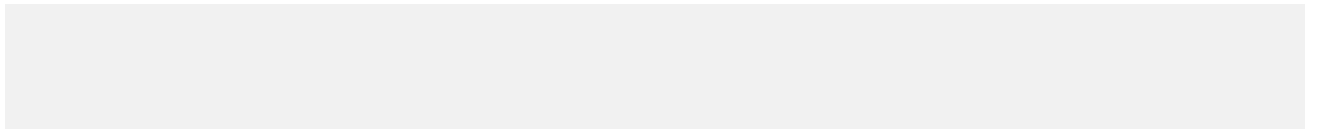
ხარისხზე აისახება უარყოფითად. ერთეული ჟურნალისტები აკეთებენ გამართულ სიუჟეტებს.

"მწვანეები" - პარტია მკვდარია, ფაქტობრივად. რამდენიმე სამოქალაქო მოძრაობა, ასეთ უ ისე, ცდილობს თემა არ ჩავარდეს.

პრობლემა უამრავია, ყველაფერი პრობლემაა, კანონმდებლობიდან დაწყებული, აღსრულებით დასრულებული. მწვანე საფარი და სარეკრეაციო ზონები ნადგურდება ქალაქებში და ქალაქგარეთ, ტყეებში.

ღონისძიებების ჩამონათვალი მრავალფეროვანია: სამოქალაქო საზოგადოების გააქტიურებაზე მიდის აქტიური მუშაობა, ასევე შეხვედრები იგეგმება მთავრობაში გარემოზე პასუხისმგებელ უწყებებთან.

ძალიან მნიშვნელოვანია გარემოსდაცვითი საკითხების ჩართვა წინასაარჩევნო პროგრამებში, არანაკლებ მნიშვნელოვანი შემდეგ დაპირებების სწორად და კვალიფიციურად წარმოება.

დასკვნები და რეკომენდაციები

ჩემი კვლევის საკითხით დაინტერესების მიზეზი პირველ რიგში ის იყო, რომ ამ სფეროში ვმუშაობ და ყოველდღიურად მიწევს ქვეყანაში არსებული პრობლემების ხილვა. მეორე, ვთვლი, რომ გარემოს დაცვა არის საკმაოდ რთული სფერო, რომელზეც გაკვრით მახვილდება ყურადღება საქართველოში პოლიტიკური პარტიების მიერ, რაც უარყოფითად აისახება ჩვენზეც და გარემოზეც. ვფიქრობ, საინტერესო იყო იმ პოლიტიკოსებთან და ექსპერტებთან საუბარი და ინტერვიუები, რომლებიც ჩართულნი არიან ამ საკითხზე მუშაობაში.

კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ წინასაარჩევნო პროგრამებში კი მახვილდება ყურადღება ეკოლოგიურ საკითხებზე, მაგრამ ძალიან ნაკლებად თუ ხორციელდება. ზოგიერთი პარტიის პროგრამაში საერთოდ არაა შეტანილი ეს საკითხები, იმ მცდარი მოსაზრების გამო, რომ გარემო ნაკლებად პრიორიტეტული და საინტერესოა საზოგადოებისთვის. წინასაარჩევნო აქტივობების დროს პოლიტიკური პარტიების ძირითადი საყურადღებო სფეროა: ეკონომიკა, ჯანდაცვა, დასაქმება და ა.შ. თუმცა ნაკლებად ფიქრობენ იმაზე, რომ თითოეული ეს მიმართულება ერთმანეთთან კავშირშია. ჯანსაღი გარემო პირდაპირაა დაკავშირებული მოსახლეობის ჯანმრთელობასთან. სამწუხაროდ, დღესდღეობით, არ გვაქვს ის მდგომარეობა ქვეყანაში, რომ ხალხმა ეს გაითავისოს და მივდივართ იმ დონემდე, რომ პირველ რიგში, ყოფითი, ცხოვრებისეული პრობლემები მოგვარდეს. სწორედ, ამიტომაც მძიმე ვითარება ეკოლოგიური თვალსაზრისით ქვეყანაში, რადგან ყოველთვის მეორეხარისხოვანია გარემოს დაცვაზე ზრუნვა.

კვლევისას დადასტურდა ნაშრომის ჰიპოთეზა: ოპოზიციური პარტიების მიერ ეკოლოგიური საკითხების აქტიურად განხილვა განაპირობებს ქვეყნის ეკოლოგიური პოლიტიკის ეფექტურობას, რადგან ოპოზიციური პარტიების და ასევე აქტივისტური ჯგუფების დაგეგმილი ღონისძიებები არ აძლევს მმართველ პარტიას მოდუნების საშუალებას.

აღნიშნულის საფუძველზე შეგვიძლია ჩამოვაცალიბოთ რეკომენდაციები: პირველ რიგში, ვფიქრობ, მთავარია ხალხის იმ აზრამდე მიყვანა, რომ გარემოს დაცვა ისეთივე მნიშვნელოვანია, როგორც ეკონომიკა, ჯანდაცვა, დასაქმება... იმისთვის რომ მომავალი შევიქმნათ ყველა ასპექტი გასათვალისწინებელი და ყურადსაღებია, რადგან ყველა ზემოთ აღნიშნული ურთიერთკავშირშია. ვფიქრობ, სწორედ პოლიტიკურმა პარტიებმა უნდა იმუშაონ ხალხზე და მათ უნდა მოახდინონ საზოგადოების ინფორმირებულობა მასზე, რომ გარემოს დაცვის საკითხი იმ ზემოთ ნახსენებ პრიორიტეტულ სფეროებს გაუტოლდეს. ძალიან მცირე რაოდენობის საგანმანათლებლო პროგრამა არსებობს

როგორც ზოგადი, ისე უმაღლესი განათლების დონეზე და შესაბამისად, ინტერესის დონეც დაბალია გარემოსდაცვითი მიმართულებებისადმი.

გარდა ინფორმირებულობისა, საზოგადოებას სჭირდება მითითება, მაგალითად: ჩემი აზრით, პოლიტიკურმა პარტიებმა წინასაარჩევნო პროგრამებში აუცილებლად უნდა შეიტანონ „მწვანე“ საკითხები ვრცლად. ასევე უნდა გაითვალისწინონ, რომ მხოლოდ შეტანა არაა საკმარისი განხორციელებაც არ უნდა დაივიწყონ ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგ.

ასევე, მედიის როლი არის უმნიშვნელოვანესი. ვფიქრობ, საჭიროა, უფრო მეტი სატელევიზიო გადაცემა და თუნდაც სარეკლამო რგოლები გარემოსდაცვით საკითხებზე.

როგორც ნაშრომში გამოჩნდა, უდიდესი პრობლემა არის ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურება. ეს გამოწვეულია ავტომანქანების სიმრავლით და მათი გაუმართაობით. პირველ რიგში, მთავრობამ უნდა მიიღოს კანონი იმასთან დაკავშირებით, რომ აიკრძალოს გაუმართავი ავტომანქანებით გადაადგილება. ამ ყველაფერმა შეიძლება სრულიად ვერ გამოასწოროს დღევანდელი მდგომარეობა, მაგრამ შემცირდეს მაინც.

ასევე, საჭიროა გამკაცრდეს კანონი მდინარეებში სხვადასხვა საწარმოს მიერ ჩადენილ წყლებზე. აუცილებლად უნდა აიკრძალოს წყლის გაფილტვრის გარეშე მდინარეში ჩადინება.

რაც შეეხება ხე-ტყის ჩეხვას, ამ მხრივ კანონი გამკაცრებულია და ისჯება მსგავსი ქმედება, მაგრამ ვფიქრობ, რეგიონებში უფრო მეტად ხორციელდება ეს ყველაფერი. რაც შეეხება თბილისს, აქ შედარებით მძიმე სურათია. იჭრება ხეები მშენებლობების ხარჯზე, ჩემი აზრით, ხელისუფლებამ უნდა ჩაატაროს კამპანია თუ რამდენად მნიშვნელოვანია თითოეულ მოქრილ ხეზე მიყენებული ზარალი და რამდენად აუცილებელია ჯანსაღ გარემოში ცხოვრება.

საბედნიეროდ, აქტივისტური ჯგუფები ცდილობენ არ მოადუნონ ყურადღება და პარტიებს მისცენ ბიძგი, რომ არ შეჩერდნენ და მუდმივად აკეთონ გარემოსდაცვითი

ღონისძიებები. ასევე მათი გამოსვლები და საპროტესტო აქციები გათვლილია საზოგადოებაზე და ხალხის ცნობიერების ამაღლებაზე. ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ პოლიტიკური პარტიების კამპანიებს უდიდესი როლი აქვს.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Barry, J (2014) Green Political Theory. In V. Geoghegan, R. Wilford(Eds), Political Ideologies: An introduction (pg: 1-12)
2. Environmental Performance Reviews. Georgia. Third Review. Pg. 53-58
3. Global Green Politics. Chapter-1. Pg: 15-25
4. Mohammad Tanzimuddin Khan. 2013. Theoretical Frameworks In Political Ecology and Participatory Nature/Forest Conservation: The Necessity For a Heterodox Approach And The Critical Moment. Pg: 461-468
5. Paul Elliot Little. 2007. Political Ecology As Ethnography: A Theoretical and methodological guide.
6. Robert C Paehlke, 2000. Environmental Values and Public Policy. Pg: 77-97.
7. Thematic Strategy on Air Pollution. Commission of the European Communities, Brussels. 2005.
8. ვანო აბრამაშვილი, 2015 წელი. პოლიტიკის დოკუმენტი: გარემოს დაცვა საქართველოს განვითარებისთვის.

9. მწვანე ალტერნატივა, 2012 წელი. გარემოსდაცვითი პოლიტიკის, ინსტიტუციური მოწყობის და რეგულირების მექანიზმების ხარვეზების ანალიზი. გვ: 3–17.
10. მწვანე ალტერნატივა. 2013. მწვანე პოლიტიკა და გარემოს დაცვა. გვ.5
11. მწვანე ალტერნატივა, 2012. ატმოსფერული ჰაერის დაცვა საქართველოში: ინსტიტუციური მოწყობა და რეგულირების ინსტრუმენტები. გვ: 2–6.
12. მწვანე ალტერნატივა, 2013. საქართველოს კანონმდებლობის „გარემოსთვის ზიანის მიყენების თავიდან აცილების და აღმოფხვრისთვის გარემოსდაცვითი პასუხისმგებლობის შესახებ,“ ევროპარლამენტის და საბჭოს 2004/35/EC დირექტივასთან შესაბამისობის შეფასება. გვ:17-20
13. მწვანე ალტერნატივა, 2014. საქართველოში ჰესების მშენებლობასთან დაკავშირებით არსებული და პროგნოზირებადი რისკები.
14. მწვანე ალტერნატივა, 2016. ევროკავშირი-საქართველოს ასოცირების ხელშეკრულების გარემოს დაცვისა და მდგრადი განვითარების შესრულების ეფექტურობის შეფასება. გვ:6-23
15. საქართველოს კანონი „ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ“. საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე N30, 1999წელი.
16. საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო. „2015 წლის ანგარიში“. გვ: 6-26.
17. ქეთევან კორძაია, 2012 წელი. საქართველოს ატმოსფერული ჰაერის ხარისხობრივი მდგომარეობის შესწავლა და მისი დაბინძურებისაგან დაცვის ზოგიერთი მეთოდი. გვ: 18-19.
18. გარემოს დაცვა პოლიტიკაში, 2012 წელი.
<http://intermedia.ge/%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%90/1158/>
19. ბარბარა უნმურიგ, 2015 წელი. ჰაინრიხ ბიოლის ფონდის გლობალური ეკოლოგიური საქმიანობა.
<https://ge.boell.org/ka/2015/09/15/hainrih-biolis-pondis-globaluri-ekologiuri-sakmianoba>.

20. გარემოსდაცვითი პოლიტიკა, 2017 წელი.

<http://eiec.gov.ge/%E1%83%97%E1%83%94%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%98/%E1%83%92%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%94%E1%83%9B%E1%83%9D%E1%83%A1%E1%83%93%E1%83%90%E1%83%AA%E1%83%95%E1%83%98%E1%83%97%E1%83%9E%E1%83%9D%E1%83%9A%E1%83%98%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%99%E1%83%90.aspx>

დანართი

სიღრმისეული ინტერვიუს სადისკუსიო გეგმა:

კითხვები

ბლოკი I

1. რამდენად დიდი როლი აქვს საქართველოში გარემოს დაცვაზე ზრუნვას? და რაში გამოიხატება?
2. რამდენად აქტიურად ხდება ამ საკითხების გაშუქება?
3. რამდენად აქტიურები არიან საქართველოში „მწვანეები“?

ბლოკი II

1. რა დროს უთმობთ წინასაარჩევნო კამპანიის დროს ეკოლოგიური საკითხების განხილვას?
2. რა ზოგადი მდგომარეობაა საქართველოში? რა პრობლემები გხვდებათ?
3. რა ღონისძიებებს ატარებთ პრობლემების აღმოფხვრის მიზნით?

4.რა ღონისძიებებს ატარებს თქვენი ორგანიზაცია პრობლემების აღმოფხვრის მიზნით?

5.რა საკითხი მიიჩნევა საქართველოში ყველაზე რთულად მოსაგვარებლად გარემოს დაცვის კუთხით?

6.რამდენად განსაზღვრავს წინასაარჩევნო პროგრამებში გარემოსდაცვითი საკითხების ჩართვა გარემოსდაცვითი პოლიტიკის ეფექტურობას?

ინტერვიუები ჩაწერილია პოლიტიკური პარტიების წარმომადგენლებთან და ასევე ექსპერტებთან.

„ქართული ოცნება“-ზაზა ხუციშვილი (05.06.2017)

„ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“-აკაკი ბობოხიძე (17.06.2017)

„ლეიბორისტული პარტია“-ნინო მეტრეველი (08.06.2017)

„მწვანეთა ფრაქცია“-გია გაჩეჩილაძე (05.06.2017)

„ბურჯანაძე და დემოკრატები“-დიმიტრი ლორთქიფანიძე (21.06.2017)

„მწვანე მუშტი“-ლევან ლორთქიფანიძე (08.07.2017)

„მწვანე ალტერნატივა“-ქეთევან გუჯარაიძე (10.07.2017)

„პარტიზანი მებადეები“-ნატა ფერაძე (10.07.2017)

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Lia Kerdikashvili

Georgian Ecological Policy, Qualitative Analysis Of Political Parties pre-
election programs (2012-2014)

Political Science

The Master's Thesis is drawn up to obtain Master's Degree in Political Science

Head of Master's Thesis: MalkhazMatsaberidze

Full professor of social and Political Science faculty

Co-head of Master's Thesis: Giorgi Melikidze

Doctor of Political Science

Tbilisi

2017

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

გიორგი ფუტყარაძე

პოლიტიკური პარტიების იდეოლოგიის ფორმირება
საქართველოში (ქართული ოცნების მაგალითზე)

სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

პოლიტიკის მეცნიერება

ნაშრომი შესრულებულია პოლიტიკის მეცნიერების მაგისტრის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი: მალხაზ მაცაბერიძე

სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა

ფაკულტეტის სრული პროფესორი,

პოლიტიკის მეცნიერებათა დოქტორი

თანახელმძღვანელი: ლია თეთრაძე

სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა

ფაკულტეტის პოლიტიკის მეცნიერების

დოქტორანტი და მოწვეული სპეციალისტი

თბილისი, 2017

ანოტაცია

აღნიშნული ნაშრომი ეცდება დაადგინოს კავშირი პოლიტიკურ პარტიასა და ქვეყანაში არსებულ სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობას შორის. გაანალიზოს ის ძირითადი სოციალურ-ეკონომიკური საკითხები, რომელიც გავლენას ახდენს პოლიტიკური პარტიის იდეოლოგიის ჩამოყალიბებაზე.

კვლევაში გამოყენებულია თვისებრივი კვლევის მეთოდები, როგორცაა სიღრმისეული ინტერვიუ და შედარებითი ანალიზის მეთოდი. ინტერვიუები ჩავიწერე პოლიტიკური პარტიის წარმომადგენლებთან რომლებიც გაწევრიანებული იყვნენ 2012 წელს კოალიციაში. ასევე შედარებულ იქნა (2012-2016) წლებში კოალიციის და პარტიის მიერ საპარლამენტო არჩევნების წინ წარმოდგენილი საარჩევნო პროგრამები.

კვლევაში გამოიყოფა: დამოუკიდებელი ცვლადი - სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა და დამოკიდებული ცვლადი - პარტიის იდეოლოგია. კვლევაში დადასტურებულია ჰიპოთეზა, რომ რაც უფრო დაბალია ქვეყანაში სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა მით უფრო სუსტი და არამდგრადი იდეოლოგიით გამოირჩევიან პარტიები.

საკვანძო სიტყვები: პარტიის იდეოლოგია, სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა, არამდგრადობა, სისუსტე, გავლენა.

Annotation

This work will try to find connection between the political party and socio-economic situation in the country, to analyze the main socio-economic issues which affect the ideology formation of the political party.

In the study there is used the qualitative research methods, such as in-depth interviews and method of comparative analysis. I interviewed representatives of political party who were members of the coalition in 2012. Also, compared to the 2012-2016 elections, the coalition and the party's election programs presented before the parliamentary elections.

In the study will eject: Independent variable - socio-economic condition and dependent variable - party ideology. The study confirms the hypothesis that if the socio-economic situation in the country is low, parties have weak and unstable ideology.

Keywords: party ideology, socio-economic condition, instability, weakness, influence.

The work is done to gain Master's degree in Political Science

Author: Giorgi putkaradze

Title: Formation of political parties ideology in Georgia on Georgian Dream example

პოლიტიკური პარტიების იდეოლოგიის ფორმირება საქართველოში (ქართული
ოცნების მაგალითზე)

სარჩევი

შესავალი.....	6
თემის აქტუალურობა.....	8
კვლევის მიზნები და ამოცანები.....	10
თავი I: კვლევის დიზაინი.....	12
1.1 საკვლევი კითხვა და ჰიპოთეზა.....	12
1.2 მეთოდოლოგია.....	13
ოპერაციონალიზაცია.....	13
1.3 თეორიული ჩარჩო.....	17
თავი II: ლიტერატურის მიმოხილვა.....	19
2.1 ლიტერატურის მიმოხილვა.....	19
ახალი პოლიტიკური პარტიები.....	19
პოლიტიკური პარტიები დასავლეთ ევროპაში.....	22
პოლიტიკური პარტიები აღმოსავლეთ ევროპაში.....	23
სამხრეთ ევროპის პოლიტიკური პარტიები.....	26
პოლიტიკური პარტიები აფრიკასა და სამხრეთ ამერიკაში.....	26
პოლიტიკური პარტიები საქართველოში.....	27
თავი: III კვლევის შედეგები.....	31
3.1 „ქართული ოცნების“ გზა საზოგადოებრივი მოძრაობიდან პოლიტიკურ პარტიამდე.....	31

3.2 ქართული ოცნება კოალიციაში.....	36
2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინასაარჩევნო გარემო.....	36
საქართველოში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ.....	39
2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ ქართული ოცნების მიერ წარმოდგენილი წინასაარჩევნო პროგრამის ანალიზი.....	41
კოალიციაში მყოფ პოლიტიკურ პარტიათა შეფასება.....	46
3.3 მპგ ქართული ოცნება _ დემოკრატიული საქართველო დამოუკუდებელი სუბიექტი.....	49
2016 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინასაარჩევნო გარემო.....	50
საქართველოში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ.....	53
2016 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ მპგ „ქართული ოცნება _ დემოკრატიული საქართველოს“ წინასაარჩევნო პროგრამის ანალიზი.....	57
დასკვნა.....	65
გამოყენებული ლიტერატურა.....	69
დანართი.....	73

შესავალი

საზოგადოების ინტერესმა უფრო მეტად ჩართულიყვნენ ქვეყნის მმართველობით საკითხებსა და მთავრობის ფორმირებაში საჭიროება მოიტანა იმისა რომ შექმნილიყო გარკვეული ინტერესების გამაერთიანებელი ძალა, რომელიც გამოხატავდა შემდგომში საზოგადოების მიზნებს. „საზოგადოებაში მრავალფეროვანი ინტერესების არსებობის კანონიერების აღიარებამ განაპირობა პოლიტიკური ინტერესების ანუ პარტიების კანონიერების აღიარებაც, რომლებიც მოწოდებული არიან ეს ინტერესები წარმოადგინონ ხელისუფლების სისტემაში.“¹

თანამედროვე სახელმწიფოს მშენებლობის გზაზე მნიშვნელოვან როლს პოლიტიკური პარტიები ასრულებენ. რაც უფრო მძლავრი და მტკიცე იდეოლოგიით გამოირჩევიან პარტიები მით უფრო მტკიცეა სახელმწიფო და მით უფრო ძლიერდება მისი დემოკრატიულობის ხარისხი. მერყევი პოლიტიკური პარტიები თავიანთი სუსტი და არამდგრადი იდეოლოგიით არ აძლევენ განვითარების საშუალებას სახელმწიფოს. „მოკლედ რომ ვთქვათ, პოლიტიკური პარტია თანამედროვე პოლიტიკის მთავარი ღერძია და დემოკრატიის იარაღი თუ ტირანის და ჩაგვრის წყარო – სულ ერთია ის მაინც აუცილებელი რგოლია სახელმწიფოსა და სამოქალაქო საზოგადოებას შორის.“² პოლიტიკური პარტიები უნდა იქცნენ მტკიცე იარაღად, რომელიც საბოლოო ჯამში მიიყვანს სახელმწიფოს დემოკრატიამდე. და მაინც რა არის პოლიტიკური პარტიის მთავარი ამოცანა? პოლიტიკური პარტიის არსებობის ყველაზე მნიშვნელოვანი მიზეზი სახელმწიფოში პოლიტიკური ძალაუფლების მოპოვება ან თავიანთი ხედვების და ინტერესების პოპულარიზებაა. საქართველოს კანონმდებლობიდან გამომდინარე პოლიტიკური პარტია არის: „საერთო მსოფლმხედველობრივ და ორგანიზაციულ საფუძველზე შექმნილი მოქალაქეთა ნებაყოფლობითი დამოუკიდებელი და რეგისტრირებული გაერთიანება. პარტია, როგორც თავისუფალი, დემოკრატიული საზოგადოების აუცილებელი კონსტიტუციური სამართლებრივი ნაწილი, არჩევნების

¹ მაცაბერიძე, მ. (2003). *არჩევნები და საზოგადოება*. თბილისი, გვ. 41

² ჰეივუდი, ე. (2008). *პოლიტიკა*. თბილისი, გვ.345

მეშვეობით და კანონმდებლობით ნებადართული სხვა საშუალებებით მონაწილეობს მოქალაქეთა პოლიტიკური ნების ფორმირებასა და გამოხატვაში.³

პოლიტიკური პარტიისთვის მთავარ მამოძრავებელ ძალას იდეოლოგია წარმოადგენს. სწორედ იდეოლოგიის გარშემო ხდება მოქალაქეთა ინტერესების თავმოყრა და კონცენტრირება, რამაც შემდგომში შესაძლებელია პოლიტიკური პარტიის სახე მიიღოს. რაც უფრო ძლიერია იდეოლოგიურად პოლიტიკური პარტია მით უფრო დიდხანს შეუძლია მას არსებობა.

პოლიტიკური პარტიები თავიანთი იდეოლოგიის მიხედვით შეგვიძლია დავყოთ: მემარჯვენე, მემარცხენე და ცენტრისტული იდეოლოგიის მატარებელი პოლიტიკურ პარტიებად. თითოეულ ამ იდეოლოგიას გააჩნია თავისი შეხედულება და მრწამსი არა მხოლოდ პოლიტიკურ არამედ სოციალურ-ეკონომიკურ და სხვა სფეროებში. გარდა იდეოლოგიისა პოლიტიკური პარტიები შეგვიძლია დავყოთ ასევე ოთხ კატეგორიად, ესენია:

- საარჩევნო პარტიები - პარტია რომელიც იქმნება კონკრეტული არჩევნების წინ, გარკვეული იდეის გარშემო გაერთიანებული კოალიციური საზოგადოების მიერ, ამგვარი პარტიები არამდგრადობით გამოირჩევიან, რადგან არ გააჩნიათ მყარი იდეოლოგიური საფუძველი.
- მუდმივადმოქმედი - პარტიები, რომელიც ადამიანთა რესურსიდან გამომდინარე ინარჩუნებენ რეიტინგს პოპულისტური კამპანიებისა და ელექტორატზე ზემოქმედების შედეგად.
- ლიდერ(ებ)ის პარტიები - პარტიები, რომელიც მორგებულია კონკრეტულ პიროვნებებზე, ლიდერებზე და მათი პიროვნული ავტორიტეტი, ქარიზმა, ორატორული უნარი და საზოგადოებრივი ადგილი განსაზღვრავს პარტიის რეიტინგს, ამგვარი ლიდერები გამოირჩევიან პოპულისტური მყისიერი არათანმიმდევრული მიდგომებით ქვეყანაში მიმდინარე პროცესებისადმი.

³ საქ. პარლამენტი, (1997 წლის 31 ოქტომბერი). *საქართველოს ორგანული კანონი მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ*. თბილისი, მუხ. 1 და 2

- იდეოლოგიების პარტიები - ამგვარი პოლიტიკური პარტიები გამოირჩევიან სიმტკიცით, მათ გააჩნიათ იდეოლოგიური ფუნდამენტი, ამ შემთხვევაში მნიშვნელოვანია არა კონკრეტული პიროვნებები ან პოპულისტური ნაბიჯები, არამედ წინასწარ გაწერილი, გეგმაზომიერი იდეოლოგიური ხედვა. მათი საარჩევნო კამპანიები გამოირჩევა სტაბილური საარჩევნო პროგრამით. პარტიული პროგრამა შესაძლებელია იცვლებოდეს მიმდინარე ამოცანების გადასაწყვეტად, მიმდინარე რეჟიმში - მაგრამ იდეოლოგია რჩება მუდმივი.

როგორც ავლნიშნეთ პოლიტიკური პარტიის არსებობის ყველაზე მნიშვნელოვანი მიზეზი სახელმწიფოში პოლიტიკური ძალაუფლების მოპოვებაა. ძალაუფლების მოპოვება კი დემოკრატიული ღირებულებების და ფასეულობების დაცვით უნდა მოხდეს, მხოლოდ და მხოლოდ არჩევნებში გამარჯვების გზით მოპოვებული ძალაუფლება შეიძლება ჩაითვალოს ლეგიტიმურად.

პოლიტიკური პარტიები კი ამომრჩევლის მხარდაჭერის მოსაპოვებლად ქმნიან წინასაარჩევნო პროგრამებს, სადაც ნათლად არის წარმოდგენილი თავიანთი ხედვა და მისწრაფებები. პოლიტიკურ პარტიებს უდიდესი ადგილი უჭირავს თანამედროვე პოლიტიკურ ცხოვრებაში ხოლო თავის მხრივ პოლიტიკური პარტიები ხელისუფლებასა და საზოგადოებას შორის ურთიერთობის მთავარ საშუალებას წარმოადგენს. აქედან გამომდინარე დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მათ საარჩევნო პროგრამებს და ამ პროგრამებში წარმოდგენილ მთავარ პრინციპებს, სამოქმედო გეგმებს, რომლის განხორციელებასაც ჰპირდება პოლიტიკური სუბიექტი საზოგადოებას მათი ხელისუფლებაში მოსვლის შემთხვევაში. სწორედ, რომ წინასაარჩევნო პროგრამაში აისახება პოლიტიკური პარტიის იდეოლოგიური ხაზი და ისიც თუ რამდენად ცდილობს დაიცვას იგი. თუმცა დღეს უკვე იდეოლოგიური თვალსაზრისით ვითარება საკმაოდ შეიცვალა.

თემის აქტუალურობა – საქართველო პირველ ნაბიჯებს დგამს დემოკრატიული ღირებულებების და ფასეულობების განვითარების თვალსაზრისით. საქართველომ განიცადა საბჭოთა ტოტალიტარული რეჟიმი, რომელმაც უდიდესი გავლენა მოახდინა შემდგომში ქართულ პოლიტიკაზე. პოლიტიკური ცხოვრებისა, რომელიც (1918-1921)

წლებში დაიწყო და ჩვენდა სამწუხაროდ საბჭოთა რუსეთის ოკუპაციის გამო შეწყდა. თითქმის არასრული 70-წელი ჩვენს ქვეყანაში იყო ერთპარტიული სისტემა, რომელმაც ყველანაირი საფუძველი გამოაცალა სხვა პოლიტიკური გაერთიანებების არსებობას. შეჩერდა ჩვენში პოლიტიკური ცხოვრების რითმი და შესაბამისად შეფერხდა პოლიტიკური ცხოვრება. გასული საუკუნის 90-იან წლებში ჩვენმა ქვეყანამ დამოუკიდებლობა აღადგინა თუმცა ძალზედ რთული პოლიტიკური სიტუაცია შეექმნა, როგორც საშინაო ისე საგარეო პოლიტიკაში. სამოქალაქო ომი, აფხაზეთის ომი, ეკონომიკური კოლაფსი, კორუფცია ეს იმ ფაქტორთა მოკლე ჩამონათვალია, რომელმაც მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა ჩვენს პოლიტიკურ ცხოვრებაზე. ამ და ბევრი სხვა ფაქტორების გამო ჩვენში პოლიტიკურმა სპექტრმა ძალზედ რთულად დაიწყო განვითარება. საქართველოს პოლიტიკურ ასპარეზე გამოჩნდნენ მედროვე პოლიტიკური პარტიები, საარჩევნი პარტიები, ლიდერზე ორიენტირებული პარტიები. პარტიები, რომელნიც ერთიანდებოდნენ ერთი კონკრეტული პირის გარშემო ან კიდევ წინასაარჩევნოდ ხოლო არჩევნების შემდეგ ისინი იშლებოდნენ და ხშირ შემთხვევაში ქრებოდნენ კიდევ ქართული პოლიტიკური ასპარეზიდან. სამწუხაროდ დღესაც კი ვერ ახერხებენ ჩვენი პოლიტიკური პარტიები მიაღწიონ და გაატარონ დემოკრატიული ღირებულებები და პრინციპები. „ქართული პოლიტიკური პარტიები, წესით, დემოკრატიული ღირებულებების სერიოზული კომუნიკატორები უნდა იყვნენ, მაგრამ ჯერჯერობით, ისინი ვერ ახერხებენ გასაგები ალტერნატივების შექმნას.“⁴

"თავისი ბუნებით, ადამიანი პოლიტიკური ცხოველია", - ამბობს ძველი ბერძენი ფილოსოფოსი არისტოტელე. პოლიტიკას კი ადამიანები უმეტეს შემთხვევაში პარტიის საშუალებით ახორციელებენ. საინტერესოა თუ როგორ მიმდინარეობს ეს პროცესი საქართველოში, როგორი იდეოლოგიით ხასიათდება პოლიტიკური პარტია, რომელიც მართავს დღეს ჩვენს ქვეყანას.

თემა ასევე აქტუალურია გამომდინარე იქედან, რომ 90-იანი წლებიდან დღემდე ჩვენს ქვეყანაში ხელისუფლების ცვლილება ხდებოდა გადატრიელების, ამბოხების და რევოლუციის გზით. რამაც გარკვეული დადი დაასვა ქვეყანაში დემოკრატიული

⁴ ჯონსი, ს. (2013). *საქართველო - პოლიტიკური ისტორია დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ*. თბილისი, გვ. 12.

ღირებულებებისა და ფასეულობების გამტკიცებას, ხელი შეუშალა ჩვენში პოლიტიკური ცხოვრების სტაბილურობას. თუმცა 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებში ხელისუფლების ცვლილება მოხდა არა ძალისმიერი მეთოდებით არამედ არჩევნების გზით.

2012 წელი გარდამტეხი აღმოჩნდა ქართულ პოლიტიკაში, რევოლუციის და ხელისუფლების ძალისმიერი მეთოდებით დამხობის ნაცვლად ხელისუფლების ცვლილება მოხდა არჩევნების გზით, რაც დემოკრატიის თვალსაზრისით წინგადადგმულ ნაბიჯად უნდა ჩაითვალოს. ხელისუფლების სათავეში მოვიდა ახალი პოლიტიკური ძალა, რომელმაც დროის მოკლე მონაკვეთში შეძლო საზოგადოების ნდობის მოპოვება და შემდგომში არჩევნებში გამარჯვება. საინტერესოა თუ რა გზა განვლო „ქართულმა ოცნებამ“ იდეოლოგიური თვალსაზრისით და როგორ მოხდა მისი იდეოლოგიის ჩამოყალიბება.

კვლევის მიზნები და ამოცანები – ჩემი მიზანია მოკრძალებული წვლილი შევიტანო ქართული პოლიტიკური პარტიების, მათი იდეოლოგიური შეხედულებების და ფასეულობების შესწავლის საქმეში. საქართველომ უკვე საუკუნის მეოთხედი განვლო, როგორც დამოუკიდებელმა და სუვერენულმა სახელმწიფომ, მიუხედავად გარკვეული სახის პრობლემებისა ჩვენ მაინც შევძელით მიგვეღწია და პირველ ნაბიჯები გადაგვედგა დემოკრატიის თვალსაზრისით. 2012 წელს საქართველოში ახალი პოლიტიკური ეტაპი დაიწყო, ხელისუფლება შეიცვალა არჩევნების გზით. საინტერესოა თუ როგორი პოლიტიკური ძალა მოვიდა ხელისუფლებაში, რომელმაც შეძლო არა მხოლოდ 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებში გამარჯვება არამედ შემდგომ 2016 წლის არჩევნებშიც შეძლო შეენარჩუნებინა მმართველი პოლიტიკური პარტიის სტატუსი. მკვ „ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველომ“ საინტერესო გზა განვლო როგორც პოლიტიკურმა პარტიამ. საინტერესო იქნება თუ მას განვიხილავთ და შევაფასებთ იდეოლოგიურ ჭრილში. როგორ ყალიბდება პარტიის იდეოლოგია? რა ფაქტორები ახდენს გავლენას პარტიის იდეოლოგიური ვექტორის ჩამოყალიბებაზე? აღნიშნული საკითხები მნიშვნელოვნად უნდა მივიჩნიოთ რამეთუ საკმაოდ საინტერესოდ განვითარდა „ქართული ოცნების“ გზა და პოლიტიკური ვექტორი.

საპარლამენტო არჩევნებზე იმიტომ ვაკეთებ აქცენტს, რომ სწორედ საპარლამენტო არჩევნებში პოლიტიკური პარტიის მიერ წარმოდგენილ წინასაარჩევნო პროგრამაში კარგად ჩანს და ნათლად შეგვიძლია ამოვიკითხოთ მის მიერ გატარებული იდეოლოგიური ხაზი, და ასევე ისიც თუ რამენად იცავს პოლიტიკური პარტია თავის იდეოლოგიურ შეხედულებებს.

თავი I: კვლევის დიზაინი

1.1 საკვლევი კითხვა და ჰიპოთეზა

ჩემი მიზანია გავიგო თუ როგორ განვითარდა მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“ იდეოლოგიურად და რა ფაქტორი ახდენდა გავლენას პოლიტიკური პარტიის იდეოლოგიის ჩამოყალიბებაზე. შესაბამისად საკვლევი კითხვა შემდეგნაირად ჩამოყალიბდა:

რა გავლენა იქონია ქვეყანაში არსებულმა სოციალურ-ეკონომიკურმა მდგომარეობამ ქართული ოცნების იდეოლოგიის ჩამოყალიბებასა და ფორმირებაზე?

რაც შეეხება ჰიპოთეზას. საკვლევი კითხვიდან გამომდინარე ჰიპოთეზა შემდეგნაირად ჩამოყალიბდა: რაც უფრო დაბალია ქვეყანაში სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა მით უფრო სუსტი და არამდგრადი იდეოლოგიით გამოირჩევიან პარტიები.

ჩვენს მიერ ჩამოყალიბებული ჰიპოთეზიდან გამომდინარე გამოიკვეთა დამოუკიდებელი და დამოკიდებული ცვლადები.

დამოუკიდებელი ცვლადი: სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა.

დამოკიდებული ცვლადი: პოლიტიკური პარტიის იდეოლოგია.

1.2 მეთოდოლოგია

იმისათვის, რომ ნაშრომი სრულყოფილად ჩაითვალოს აუცილებელია მასში ასახული მიზნის კვლევა. პოლიტიკის მეცნიერება თავისი შეხედულებების და ჰიპოთეზების გადამოწმებისთვის იყენებს სოციალური კვლევის მეთოდებს, რომელთაც ჩვეულებრივ, ორ ძირითად ჯგუფად ყოფენ: რაოდენობრივ და თვისებრივ მეთოდებად. იმისათვის, რომ მოვახდინო ჩემს მიერ დასახული მიზნის შესრულება მიზანშეწონილად მიმაჩნია მის საკვლევად გამოვიყენო თვისებრივი კვლევის მეთოდი. თვისებრივი კვლევის მეთოდი საშუალებას მომცემს უკეთ გავანალიზო „ქართული ოცნების“ იდეოლოგიური ვექტორი. გარდა ამისა არსებობს ასევე მეორე გარემოება თუ რატომ უნდა იქნეს ჩატარებული კვლევა თვისებრივი კვლევის მეთოდით: ვინაიდან საკითხი მოითხოვს ისეთი სახის შესწავლას რომლის გაზომვა არ შეიძლება რიცხვებითა და პროცენტებით აუცილებელია თვისებრივი კვლევის მეთოდის გამოყენება. ჩემი მიზანია ავხსნა თუ რა გავლენას ახდენს ქვეყანაში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა პარტიის იდეოლოგიის ჩამოყალიბებაზე? ამ კითხვაზე პასუხი კი თვისებრივი კვლევის მეთოდებით უნდა ვეძიოთ.

ნაშრომი ძირითადად დაეყრდნობა წინასაარჩევნო პროგრამების ანალიზს და ასევე მეორადი წყაროების ანალიზს. შედარებითი მეთოდის მეშვეობით ერთმანეთს შევადარებთ 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებში წარმოდგენილ პარტიის წინასაარჩევნო პროგრამას და 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნებში წარმოდგენილ წინასაარჩევნო პროგრამას ერთმანეთს. კვლევის მეთოდოლოგიაში ასევე გამოვიყენებთ ნახევრად სტრუქტურირებულ ინტერვიუებს პოლიტიკურ პარტიების (იმ პოლიტიკური პარტიების რომელნიც გაერთიანებული იყვნენ კოალიციაში 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებში: ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო, საქართველოს რესპუბლიკური პარტია, თავისუფალი დემოკრატები, ეროვნული ფორუმი, კონსერვატიული პარტია და მრეწველობა გადაარჩენს საქართველოს) წარმომადგენლებთან.

ოპერაციონალიზაცია – ჩემი მიზანია განვმარტო თუ რა იგულისხმება სოციალ-ეკონომიკურ მდგომარეობასა და პარტიების იდეოლოგიაში. ვიპოვოთ აღნიშნული

ცნებების საზომი ინდიკატორები, რომელთა დაყრდნობით შესაძლებელი იქნება ამ ცნებების განსაზღვრა.

სოციალ-ეკონომიკური მდგომარეობის განსაზღვრისთვის გამოყენებულ იქნება შემდეგი ინდიკატორები: „საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია საქართველო 2020“⁵ - საქართველოს მთავრობის მიერ წარმოდგენილი პროექტი რომლის საშუალებითაც საქართველოს მთავრობა გეგმავს გაზომის ქვეყანაში არსებული სოციალ-ეკონომიკური მდგომარეობა და შემდგომ დასახოს სამომავლო გეგმები. მათ სოციალ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაზომვა მოახდინეს შემდეგი ინდიკატორებზე დაყრდნობით: მშპ ერთ სულ მოსახლეზე, ჯინის კოეფიციენტი, ინფლაცია, უმუშევრობა, გადასახადები, ექსპორტი, მიმდინარე ანგარიში (წილი მშპ-ში, %), სახელმწიფო ვალის მიმართება მშპ-სთან (%). აღნიშნული მონაცემების მოძიება შესაძლებელია საქართველოს სტატისტიკის დეპარტამენტის ოფიციალურ ვებ-გვერდის საშუალებით. გარდა ამისა მინდა გამოვიყენო ასევე კონსულტაციისა და ტრენინგის ცენტრის(CTC) ნაშრომში⁶ გამოყენებული ინდიკატორები. ავტორები აღნიშნულ ნაშრომში გამოყოფენ სოციალურ-ეკონომიკური კონტექსტის და არსებული გარემოს შეფასების ინდიკატორებს - „იმისათვის, რომ „სოციალურ-ეკონომიკური გარემო“-ს კონცეფციით ოპერირება შესაძლებელი ყოფილიყო, შეირჩა რვა ინდიკატორი. ეს ის საშუალებებია, რომლის მეშვეობითაც სოციალურ-ეკონომიკური კონტექსტი პოტენციურად გავლენას ახდენს სამოქალაქო საზოგადოებაზე: 1) სიღარიბე; 2) სამოქალაქო ომი; 3) მწვავე ეთნიკური და რელიგიური კონფლიქტები; 4) მწვავე ეკონომიკური კრიზისი; 5) მწვავე სოციალური კრიზისი; 6) მწვავე სოციალურ-ეკონომიკური უთანასწორობა; 7) გაუნათლებლობა; 8) საინფორმაციო ტექნოლოგიების ინფრასტრუქტურის სიმცირე. ეს გახლავთ ის ინდიკატორები რომელთა საშუალებით

⁵საქართველოს მთავრობა. (2013). *საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია საქართველო 2020*

<https://napr.gov.ge/source/%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%94%E1%83%92%E1%83%98%E1%83%90/ViewFile.pdf>

⁶ კონსულტაციისა და ტრენინგის ცენტრის(CTC). (2005). *საქართველოს სამოქალაქო საზოგადოების შეფასება* <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00---off-0civil2--00-1---0-10-0--0---0prompt-10---6-----0-11--10-ka-50---20-preferences---10-3-1-00-0-0-01-1-0utfZz-8-00&a=d&c=civil2&cl=CL2.20&d=HASHc4c73bb066d937c3a6f909.8.2.3>

შესაძლებელია გავზომოთ ქვეყანაში არსებული ცოდიალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა.

გამომდინარე აქედან გამოიკვეთა შემდეგი ინდიკატორები:

1. მშპ ერთ სულ მოსახლეზე⁷
2. ჯინის კოეფიციენტი
3. უმუშევრობა⁸
4. ინფლაცია⁹

მართალია აქ წარმოდგენილი ყველა ინდიკატორი იძლევა ქვეყანაში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის სურათს თუმცა ჩემს მიერ წარმოდგენილ ინდიკატორებშია გაერთიანებული ისინი. მაგალითად არ გვჭირდება ისეთი ინდიკატორის გამოყენება როგორცაა, ადგილი მსოფლიოში: - ქვეყანაში წარმოებული მეპ(მთლიანი ეროვნული პროდუქტი)-ის რაოდენობა ერთ სულ მოსახლეზე, რამეთუ ჩვენი მიზანია გავიგოთ ქვეყანაში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა და არა მისი ადგილი მსოფლიოში სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების თვალსაზრისით.

პოლიტიკური პარტიის იდეოლოგიის გასაზომად ჩემს მიერ შერჩეულ იქნა შემდეგი ინდიკატორები: ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის, დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისის (ეუთო/დიაუო) ინიციატივით „ნიდერლანდების მრავალპარტიული დემოკრატიის ინსტიტუტისა“ და „მშვიდობის, დემოკრატიისა და განვითარების კავკასიური ინსტიტუტის კვლევითმა ჯგუფმა“ ჩაატარა ინტერაქციული კვლევა, რომლის შედეგებიც აისახა შემდგომ წიგნში „საქართველოს პოლიტიკური ლანდშაფტი“¹⁰ აღნიშნული ნაშრომში გამოკვეთილია იმ ინდიკატორთა ჩამონათვალი, რომელიც გამოიყენეს ავტორებმა რათა უფრო ნათლად და მკაფიოდ გამოეკვეთა ჩვენს ქვეყანაში არსებული პოლიტიკურ პარტიათა იდეოლოგია. როგორც ავტორი აღნიშნავს უნდა მოვახდინოთ თავდაპირველად იმის განსაზღვრა თუ როგორია პარტიათა დამოკიდებულება ორი ძირითადი საკითხისადმი, ესენია:

⁷ მენქიუ, გ. (2007). *ეკონომიკის პრინციპები*. თბილისი, გვ. 488

⁸ მენქიუ, გ. (2007). *ეკონომიკის პრინციპები*. თბილისი, გვ. 583

⁹ მენქიუ, გ. (2007). *ეკონომიკის პრინციპები*. თბილისი, გვ. 629

¹⁰ ალვარო პინტო სქოლტბახი და გია ნოდია. (2006). *საქართველოს პოლიტიკური ლანდშაფტი*.

1. კულტურული ღირებულებების მიმართ

2. ეკონომიკური საკითხების მიმართ.

შემდეგ ნაბიჯს წარმოადგენს პარტიების დამოკიდებულების განსაზღვრა და გამოვლენა-ადამიანის უფლებებისა და ინდივიდუალური თავისუფლებათა მიმართ და ბოლოს საქართველოში პარტიული სისტემის პოლარიზაციის დონე.

1.3 თეორიული ჩარჩო

კვლევის თეორიულ ჩარჩოდ ჩემს მიერ გამოყენებული იქნება ენტონ დაუნსის „რაციონალური არჩევანის თეორია.“ აღნიშნული თეორია პოლიტიკაში შემოვიდა ეკონომიკის სფეროდან და მალევე დამკვიდრდა კიდევ. მეოცე საუკუნის მეორე ნახევარიდან აქტიურად დაიწყო რაციონალური არჩევანის თეორიის გამოყენება პოლიტიკური პროცესის ანალიზისას. რაციონალური არჩევანის თეორიამ წინა პლანზე წამოსწია ადამიანი. „რაციონალური არჩევანის თეორიამ პოლიტიკურ კვლევებში წინა პლანზე წამოსწია მოქმედი ადამიანი, თავისი ინტერესებითა და მოთხოვნილებებით. პოლიტიკის სფეროში ამ თეორიის ამოსავალი პრინციპი მოკლედ შეიძლება შემდეგნაირად ჩამოყალიბდეს: ხელისუფლებისა და პოლიტიკის სფეროში ადამიანი ისევე რაციონალურად იქცევა, როგორც ეკონომიკის სფეროში.“¹¹

რაციონალური არჩევანის თეორია მოიცავს თავის თავში პოლიტიკოსის რაციონალურ ქცევას. როგორც წესი პოლიტიკოსი ამ შემთხვევაში წარმოდგენილია როგორც „მეწარმე“, რომელიც სთავაზობს პროდუქციას მომხმარებელს. „საზოგადოებრივი კეთილდღეობის თაობაზე ამომრჩეველთა მჯობინებანი არათუ არ ემთხვევა ერთმანეთს, არამედ რაციონალური უცოდინრობის დაღსაც ატარებს და იშვიათად არის მკაფიო ჩამოყალიბებული. პოლიტიკოსები, რომლებიც სთავაზობენ გადაწყვეტილებათა „პაკეტებს“ საზოგადოებრივი კეთილდღეობის თაობაზე, შეიძლება შევადაროთ მეწარმეებს, რომლებიც მომხმარებლებს კერძო კეთილდღეობას სთავაზობენ. წარმატებისათვის პოლიტიკოსებიც და მეწარმეებიც კონიუნქტურაზე არიან ორიენტირებული.“¹²

1950-იან წლების დასაწყისიდან ანალიზებენ არა მარტო ამომრჩეველის რაციონალურ ქცევას, არამედ პოლიტიკური პარტიების ქცევას. ცნობილი რაციონალური არჩევანის თეორეტიკოსი „ე.დაუნსი თვლიდა, რომ პარტიების ქცევა და კონკურენციის სტილი განისაზღვრება ამომრჩეველის ქცევით.“¹³

სწორედ ამომრჩეველი კარნახობს პოლიტიკურ პარტიებს იმოქმედოს და განსაზღვროს თავისი იდეოლოგიური ვექტორი და ასევე წარუდგინოს წინასაარჩევნოდ

¹¹ მაცაბერიძე, მ. (2003). *პოლიტიკური მარკეტინგის საფუძვლები*. თბილისი, გვ. 75

¹² მაცაბერიძე, მ. (2003). *პოლიტიკური მარკეტინგის საფუძვლები*. თბილისი, გვ. 84

¹³ მაცაბერიძე, მ. (2003). *პოლიტიკური მარკეტინგის საფუძვლები*. თბილისი, გვ. 86

პროგრამა ამომრჩეველს. „სწორედ ამიტომ პარტიის იდეოლოგია ისე უნდა იყოს ჩამოყალიბებული, რომ ამომრჩეველისთვის „მოკლე გზამკვლევა“ გამოდგეს. თუ განვალაგებთ პარტიებს სწორი ხაზის გასწვრივ, რომლის ბოლოშიც გაკეთებული აღნიშვნები „მემარცხენეები“ - „მემარჯვენეები“, მაშინ მათი ქცევა პირდაპირ იქნება დამოკიდებული ამ სწორ ხაზზე ამომრჩეველთა განლაგებაზე.“¹⁴

ე. დაუნსის „რაციონალური არჩევანის თეორია“ მიესადაგება პოლიტიკური პარტიის და პოლიტიკოსის ქცევას და ზუსტად განსაზღვრავს მას. შეგვიძლია თამადა ავლნიშნოთ, რომ პოლიტიკური პარტია ხშირ შემთხვევაში იქცევა რაციონალურად თავისი მიზნის მისაღწევად იყენებს ყველა შესაძლებლობას და ამომრჩეველს სთავაზობს სწორედ იმას, რაც მას სხვა კანდიდატებთან შედარებით მომგებიან პოზიციაში დააყენებს. საქართველოს მაგალითზე კი ასეთი ფაქტები უამრავია, როდესაც პოლიტიკური პარტიები არჩევნებში აქცენტს მეტი ხმების მიღებაზე აკეთებენ ხოლო სხვა იდეოლოგიური საკითხები უკანა პლანზე რჩება. „დაუნსის განმარტებით, პარტია ამომრჩეველთა ხმების მისაღები ინსტრუმენტია. ეს დებულება გადმოცემულია ფორმულით - პარტიები პოლიტიკას უფრო ისე აყალიბებენ, რომ გაიმარჯვონ არჩევნებში და არა იმისთვის იგებენ არჩევნებს, რომ ჩამოაყალიბონ პოლიტიკა.“¹⁵

ასევე საინტერესოა ფენომენი, რომელზეც საუბრობს ე.დაუნსი. როგორც ის აღნიშნავს ხშირია „ამომრჩეველის რაციონალური უცოდინრობის ფენომენი“ რაც არა ეკონომიკის სფეროში არამედ პოლიტიკის სფეროში ვლინდება. ეკონომიკაში ადამიანი ყოველთვის რაციონალურად იქცევა, მაგრამ პოლიტიკაში ხშირად ვხვდებით ისეთ შემთხვევებს როდესაც ინდივიდი არ იქცევა რაციონალურად, ხშირად ამომრჩეველი არ ეცნობა წინასაარჩევნო პროგრამებს და ასე შემდეგ.

¹⁴ მაცაბერიძე, მ. (2003). *პოლიტიკური მარკეტინგის საფუძვლები*. თბილისი, გვ. 86

¹⁵ იქვე

თავი II: ლიტერატურის მიმოხილვა

2.1 ლიტერატურის მიმოხილვა

იმისათვის, რომ უკეთ მოვახდინოთ ჩვენს მიერ ჩამოყალიბებული ჰიპოთეზის განხილვა და ანალიზი აუცილებელია გავეცნოთ მსოფლიოში არსებულ თეორიებს, მიდგომებს და შეხედულებებს პოლიტიკურ პარტიებთან(პარტიასთან) დაკავშირებით. ამ მხრივ მართლაც რომ უამრავი პოლიტიკურ-სამეცნიერო ხასიათის სტატია, ნაშრომი თუ წიგნი არსებობს. მინდა ლიტერატურის მიმოხილვისას ნათლად და მკაფიოდ გამოვკვეთო ის ძირითადი მახასიათებლები რაც ახასიათებთ ახლად შექმნილ პოლიტიკურ პარტიას და რა ძირითადი ტენდენციები იკვეთება პარტიის იდეოლოგიის მხრივ.

ახალი პოლიტიკური პარტიები – თანამედროვე პოლიტიკური პარტიები როგორც ჰეივუდი აღნიშნავს ოტო კირხაიმერისეულ (1966) განურჩევლად შემკრებთა კატეგორიას განეკუთნება. ასეთი ტიპის პოლიტიკური პარტიები მარტივად თმობენ იდეოლოგიურ პრინციპებს – რაც შეიძლება მეტი ამომრჩევლის გულის მოსაგებად.¹⁶

როგორც რიჩარდ გიუნტერი(Gunther,R) აღნიშნავს ტელევიზის, მასობრივი კომუნიკაციის საშუალებების, ტექნიკა-ტექნოლოგიების განვითარებასთან ერთად განვითარდნენ პარტიებიც. პოლიტიკური პარტიები ჩაერთვნენ სხვადასხვა საკითხებსა და მოვლენებში მათი არეალი გაფართოვდა. არსებული ტიპოლოგია კი ვეღარ პასუხობდა ხალ გამოწვევებს. არ შეიძლება უარყოფა არსებული ტრადიციული იდეოლოგიის მქონე პოლიტიკური პარტიების თუმცა აღსანიშნავია, რომ ის იდეოლოგიური ჩარჩოები რაც არსებობდა უკვე მოძველებულია და საჭიროებს ე.წ. ხვრელების ამოვსებას. პოლიტიკური პარტიები შეიძლება იყოს: ელექტორატზე და მასებზე დაფუძნებული პარტია, პროგრამული ორიენტაციის პარტია და აშ. გარდა ამისა პოლიტიკური პარტიები ასევე უნდა განვიხილოთ როგორც ელიტაზე დაფუძნებული პოლიტიკური პარტიები, (ელიტარული პოლიტიკური პარტიები) ასეთ პარტიებს ახასიათებთ: ჩაკეტილობა, პოლიტიკური გაერთიანებები მტკიცეა და ხშირ შემთხვევაში ლოკალურია. მასებზე ორიენტირებული პოლიტიკური პარტიები (ისინი თავის თავში

¹⁶ ჰეივუდი, ე. (2008). *პოლიტიკა*. თბილისი, გვ.349

აერთიანებენ ისეთ მასებს როგორცაა, რელიგიური, ნაციონალური თუ სოციალური მიზნისთვის შექმნილი პოლიტიკური პარტიები) ხშირ შემთხვევაში ისინი არამყარი იდეოლოგიის მატარებელი არიან. ეთნიკურ ჯგუფებზე დაფუძნებული პოლიტიკური პარტიები, ასეთი ტიპის პოლიტიკური პარტიები არ შეესაბამება დემოკრატიის პრინციპებს რამეთუ ისინი ხშირ შემთხვევაში ერთი კონკრეტული ეთნიკური ჯგუფის ინტერესების დამცველად გვევლინებიან ხოლო სხვა დანარჩენი ჯგუფების ინტერესები მათთვის მეორეხარისხოვანია. ამომრჩეველზე (ელექტორატზე) დაფუძნებული პოლიტიკური პარტიები, ასეთი სახის პოლიტიკური პარტიები ორიენტირებულნი არიან ლიდერზე და პერსონებზე მათი იდეოლოგია არ არის მყარი, ისინი ხშირად პროგრამებზე აკეთებენ აქცენტს და უკანა პლანზე რჩება იდეოლოგიური საკითხები და ბოლოს მერყევი პოლიტიკური პარტიები, აღნიშნულში გაერთიანებულია ის პოლიტიკური პარტიები რომელთაც ახასიათებთ არამყარი იდეოლოგიური კავშირი.¹⁷

პოლიტიკური პარტიები ხელისუფლებისთვის ბრძოლაში იყენებენ ყველა შესაძლო გზას და საშუალებას, რათა შეძლონ ძალაუფლების მოპოვება. როგორც რობერტ ჰარმელი და ჯომ რობერტსონი აღნიშნავენ ახლად შექმნილი პოლიტიკური პარტიები თავიანთ იდეოლოგიურ ორიენტაციას ირჩევენ ქვეყანაში არსებული მდგომარეობიდან გამომდინარე. ასე რომ სავსებით შესაძლებელია ქვეყანაში ჭარბად იყოს წარმოდგენილი ერთი რომელიმე პოლიტიკური ორიენტაციის მატარებელი პარტიები.¹⁸ ასევე კვლევაში განხილული აქვთ პარტიათა ცვალებადობის და აქტიურობის მაჩვენებელი, სადაც ნათლად ჩანს რომ უკანასკნელ წლებში პარტიების რიცხვი იზრდება სხვადასხვა ქვეყნებში მას მაგალითად მოჰყავს ევროპის ქვეყნები. ისინი ცდილობენ ახსნას თუ რა არის ამ ყველაფერის გამომწვევი მიზეზი, რატომ იზრდება პარტიების რიცხვი. ავტორები გამოყოფენ რამდენიმე ფაქტორს ესენია: ფედერალიზმი, საარჩევნო ხელმისაწვდომობა, არსებული პარტიების სისუსტე, საარჩევნო სისტემა და სხვ. თუმცა ნაკლებად საუბრობენ იმ ძირითად აქცენტებზე რამაც გავლენა მოახდინა პარტიათა ასეთი სიმრავლე ეს არის მეორე მსოფლიო ომი და მას შემდეგ განვითარებული მოვლენები ასევე აღმოსავლეთ ევროპაში კომუნისტური რეჟიმის რღვევა, ჩემი აზრით ამ ფაქტორებმა უდიდესი როლი ითამაშა ევროპაში პარტიების რიცხვის ზრდაში.

¹⁷ Gunther, R. and Diamond, L. (2003). *SPECIES OF POLITICAL PARTIES A New Typology* London

¹⁸ Robert Harmel and John D. Robertson. (1985). *Formation and Success of New Parties: A Cross-National Analysis*

პოლიტიკურ პარტიებს შეექმნათ გარკვეული სახის კრიზისი. როგორც პიერო იგნაზი (Piero Ignazi) აღნიშნავს ძველი პოლიტიკური პარტიები ვეღარ უძლებენ ახალ პოლიტიკურ, სოციალურ თუ სხვა სახის გამოწვევებს. როგორც მემარჯვენე ასევე მემარცხენე ორიენტაციის პარტიებს შეექმნათ გარკვეული სახის კრიზისი, რომელიც ახლად შექმნილ პოლიტიკურ პარტიებმა სათავისოდ გამოიყენეს და ამის ხარჯზე ცდილობენ ახალი პოლიტიკური პარტიები ადგილი დაიმკვიდრონ ქვეყნის, როგორც საკანონმდებლო ასევე აღმასრულებელ ხელისუფლებაში.¹⁹ ამ მოვლენებს შემდეგნაირად ხსნის: გაჩნდა ახალი სოციალ-ეკონომიკური მოთხოვნები, განვითარდა საზოგადოება და შესაბამისად მათ გაუჩნდათ ახალი ინტერესები და შეხედულებები, თანდათან აქტიური ხდება მსოფლიო გლობალიზაციის პრობლემები და გლობალური მოვლენები საზოგადოებისთვის. როგორც ავტორი აღნიშნავს მალევე ძველ პოლიტიკურ პარტიებს ჩაანაცვლებს ახალი პოლიტიკური პარტიები რადგან სწორედ ისინი ცდილობენ თავიანთი იდეოლოგია მოარგონ ახალ გამოწვევებს და უპასუხონ პარტიების წინაშე არსებულ გამოწვევებს. თუმცა ნაკლებად საუბრობს ავტორი თავის სტატიაში რა იგულისხმება პარტიის წინაშე არსებულ კრიზისში.

ახლად შექმნილი პოლიტიკური პარტიები მიმართავენ სხვადასხვა ხერხებს და საშუალებებს რათა შეძლონ მოვიდნენ ხელისუფლებაში და ადგილი დაიმკვიდრონ ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში. როგორც პაულ ლუკარდიე (Paul Lucardie) აღნიშნავს ახალი პოლიტიკური პარტიები მიმართავენ შემდეგ ელემენტებს რათა შეძლონ ადგილის დამკვიდრება პოლიტიკურ სივრცეში ესენია: ახალი იდეოლოგიების საშუალებით შესთავაზონ თავი ელექტორატს, რესურსები: ფული, პარტიის წევრები და სხვა რესურსების მედია საშუალებები იქნება თუ სხვა მათი დახმარებით თავის დამკვიდრება და მესამე ეს არის დაყრდნობა პოლიტიკურ შესაძლებლობათა სტრუქტურასა და სოციალ-ეკონომიკურ, კულტურულ პრინციპებზე.²⁰ ავტორი თითოეულ ამ კომპონენტს განიხილავს თავის სტატიაში თუმცა არ საუბრობს იმ ძირითად ბარიერებსა და დაბრკოლებებზე, რომელიც შეიძლება შეექმნას პოლიტიკურ პარტიებს.

¹⁹ Ignazi, P. (1996). *THE CRISIS OF PARTIES AND THE RISE OF NEW POLITICAL PARTIES*, London. Thousand Oaks. New

²⁰ Lucardie, P. (2000). *PROPHETS, PURIFIERS AND PROLOCUTORS*

პოლიტიკური პარტიები დასავლეთ ევროპაში – სტივენ ვოლინეტი(Wolinetz, Steven) აღნიშნავს, რომ დღეს დასავლეთ ევროპაში გაჩნდნენ ახალი პოლიტიკური პარტიები, რომელთაც შეგვიძლია თამამად ვუწოდოთ ელექტორატზე ორიენტირებული პოლიტიკური პარტიები (ანუ ამომრჩეველზე ორიენტირებული პოლიტიკური პარტიები). ასეთ პოლიტიკურ გაერთიანებებს ახასიათებთ ზედაპირული ორგანიზაცია და ბუნდოვანი იდეოლოგია. მათი მიზანია მოიზიდონ საარჩევნო ხმები. ელექტორატზე ორიენტირებული პოლიტიკური პარტიები ყურადღებას ამახვილებენ სამი მიმართულებით ყოვლისმომცველობაზე, პერსონებსა და პროგრამებზე.²¹ ავტორი ამახვილებს ყურადღებას ასევე იმაზე, რომ პარტიები ირჩევენ სოციალური ინტერესების ფართო სპექტრს. ოპორტონისტული პარტიები- ანუ პრინციპულობას მოკლებული პოლიტიკური პარტიები, ცდილობენ მაქსიმალურად დააკმაყოფილონ ელექტორატის მოთხოვნები რათა მოვიდნენ ხელისუფლებაში. ისინი აქტიურად იყენებენ თანამედროვე საშუალებებს განსაკუთრებით კი მედიას რათა გავლენა მოახდინონ საზოგადოებაზე.

აღნიშნულიდან მინდა ყურადღება გავამახვილო სოციალ-ეკონომიკური მდგომარეობაზე. როგორც ავტორი აღნიშნავს ახალშექმნილი პოლიტიკური პარტიები არ გამოირჩეიან მყარი იდეოლოგიით და მათ იდეოლოგიაზე გავლენის მოხდენა შეუძლია ქვეყანაში არსებულ პოლიტიკურ ფაქტორთან ერთად სოციალ-ეკონომიკურ მდგომარეობას. ავტორის აზრით ახლად შექმნილ პოლიტიკურ პარტიებს უჭირთ დაიცვან იდეოლოგიური საფუძვლები.

მიუხედავად იმისა, რომ დასავლეთ ევროპაში დიდი ხანია დამკვიდრდა პოლიტიკური კულტურა და პოლიტიკური პარტიები ასე თუ ისე იცავენ ძირეულ იდეოლოგიურ საფუძვლებს მაინც გაჩნდა გარკვეული სახის პრობლემები. როგორც ვონ ბაიმი (Beyme, Klaus von) აღნიშნავს მართალია დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში პარტიები გამოირჩევიან მყარი იდეოლოგიური საფუძვლით, მაგრამ ახლად შექმნილი/ახალი პოლიტიკური პარტიები ამავე კრიტერიუმით ნაკლებად გამოირჩევიან ისინი ელექტორატზე არიან ორიენტირებული.²² გარდა დასავლური დემოკრატიის ქვენებისა

²¹ Wolinetz, Steven (1991) 'Party System Change: The Catch-all Thesis Revisited', *West European Politics*

²² Beyme, Klaus von (1985). *Political Parties in Western Democracies*. Aldershot:Gower

ავტორი განიხილავს იმ ქვენებსაც სადაც ცდილობენ ან აქვთ მცდელობა გატარდეს დასავლური დემოკრატია. ავტორის აზრით, თანამედროვე პოლიტიკური პარტიები, რომლებსაც არ გააჩნიათ კავშირი ძველ ტრადიციულ პოლიტიკურ პარტიებთან, ტავიანთ იდეოლოგიასა და პროგრამას აყალიბებენ მსგავსი ჩვევებიდან გამომდინარე. მსგავსი ტიპის პოლიტიკური პარტიების საერთო მახასიათებელს არამყარი იდეოლოგია წარმოადგენს.

ავტორის აზრით პარტიების იდეოლოგიის და პროგრამის შემუშავებისას უდიდესი როლი ენიჭება და მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ქვეყანაში არსებული პოლიტიკური მდგომარეობა და ამომრჩეველთა მოთხოვნები. თუმცა უნდა აღინიშნოს ის გარემოება რომ ავტორი თვალნათლივ არ გვიჩვენებს თუ რამ წარმოშვა ესეთი ტიპის პარტიები და რა არის მათი წარმოშობის ძირითადი მიზეზი.

როგორც რობერტ ტომსონი აღნიშნავს პარტიები მაქსიმალურად ცდილობენ განახორციელონ და შეასრულონ საარჩევნო პროგრამით გათვალისწინებული სოციალ-ეკონომიკური დაპირებები მოტივაციის თეორიიდან გამომდინარე, რომელიც თავის თავში მოიცავს ერთის მხრივ მმართველი პარტიის მხრიდან შეინარჩუნოს პოზიციები და კიდევ ერთხელ იქნას არჩეული ელექტორატის მიერ, ხოლო მეორეს მხრივ ოპოზიციის მხრიდან მოიაზრება არჩევნებში გამარჯვება და ხელისუფლების მოპოვება.²³ ავტორი შეეცადა აღნიშნული პროცესის გასაანალიზებლად მიმოეხილა პარტიათა წინასაარჩევნო დაპირებები და საარჩევნო პროგრამები. სახელისუფლებო პარტიების მოტივაციას ის, რომ რაც უფრო კარგად შეასრულებენ წინასაარჩევნო დაპირებებს უფრო დიდხანს დარჩებიან ხელისუფლებაში ხოლო ოპოზიციური პარტიები გამოდიან იმ თვალსაზრისით რომ მათ უნდათ მოვიდნენ ხელისუფლებაში და ამის მისაღწევად სთავაზობენ ელექტორატს მათთვის სასურველ პროგრამას. პოლიტიკური პარტიებისთვის იდეოლოგიაზე უფრო მეტად მნიშვნელოვანი ელექტორატის ინტერესების გათვალისწინება გახდა.

პოლიტიკური პარტიები აღმოსავლეთ ევროპაში – მას შემდეგ რაც აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში განსაკუთრებით კი პოსტ-საბჭოთა ქვეყნებში ჩატარდა პირველი თავისუფალ შეჯიბრებით პრინციპზე დამყარებული არჩევნები, პარტიებს შეექმნათ

²³ Thomson, R. (2001). *The programme to policy linkage: The fulfilment of election pledges on socio-economic policy in the Netherlands, 1986–1998*

მნიშვნელოვანი პრობლემები. მათ არ ჰქონდათ კავშირი ტრადიციულ ძველ პოლიტიკურ პარტიებთან (კომუნისტური პარტიის ერთპარტიულმა სისტემამ სერიოზული როლი ითამაშა ამ მხრივ. გაწყდა კავშირი ძველ ტრადიციულ პარტიებსა და ახალ თანამედროვე პოლიტიკურ პარტიებს შორის). ახლად შექმნილი პოლიტიკური პარტიები გამოირჩეოდნენ მერყეობით.²⁴ სტატიაში ცდილობენ ახსნან თუ რატომ გამოირჩევიან პარტიები ასეთი მერყეობით. უპირველესი მიზეზი ეს არის შიდა დინამიკა პარტიის შიგნით მიმდინარე პროცესები, აქ იგულისხმება პარტიის შიგნით მიმდინარე ბრძოლა ადგილის დასამკვიდრებლად და ასევე პარტიის შიგნით მიმდინარე გადაადგილებები. მეორე მნიშვნელოვანი გარემოება გახლავთ ის, რომ თვითონ ელექტორატი არჩევნებიდან არჩევნებამდე გამოირჩევა არასტაბილურობით რაც აისახება თვით პოლიტიკურ პარტიებზე. მესამე ფაქტორად დასახელებულია ისევ პარტიების შიდა ბუნება, როგორც სტატიის ავტორები აღნიშნავენ პარტიები ხშირად იყოფიან, ერთიანდებიან (ერთი პარტია უერთდება მეორეს და ასე შემდეგ) იმისთვის რომ დაიმკვიდრონ ადგილი წარმომადგენლობით ან აღმასრულებელ ორგანოში.

საინტერესოა ის გარემოება, რომ აღმოსავლეთ ევროპის განსაკუთრებით კი პოსტ-კომუნისტურ ქვეყნებში პოლიტიკურ პარტიებმა სხვაგვარად დაიწყო განვითარება. რიჩარდ როუსი და ნელი მიუ(Richard Rose and Neil Mu) საუბრობენ ახალ ევროპულ ქვეყნების დემოკრატიაზე (იგულისხმება პოსტ-კომუნისტური ქვეყნები) მათ საარჩევნო სისტემაზე, ელექტორატსა და პარტიებზე. როგორც ავტორები აღნიშნავენ ამ ქვეყნების უმეტესობამ აირჩია ანგლო-ამერიკული მიდგომა, შესაბამისად როგორც მმართველობის სისტემა ასევე საარჩევნო სისტემა ძირითადად ამ მოტივზე იქნა დაფუძნებული. თუმცა მათ მალევე შეექმნათ პრობლემები ვინაიდან სისტემა რომელსაც ანგლო-ამერიკული მოდელი სთავაზობდა იქცა ავტორიტარულ მმართველობად რადგან განსხვავებით ამერიკული დემოკრატიისგან ამ ქვეყნებში ჯერ დემოკრატიას ფეხი კარგად არ მოუკიდებია ამიტომ ერთპიროვნული მმართველობითი სისტემამ დიდი ვერაფერი მოუტანა ამ ქვეყნებს.²⁵ ასევე სტატიაში საუბარია პარტიებსა და მათ იდეოლოგიაზე, როგორც ავტორები აღნიშნავენ დასავლეთ ევროპისგან განსხვავებით სადაც პარტიები

²⁴ **European Journal of Political Research**, *How Unstable? Volatility and the Genuinely New Parties in Eastern Europe*, 44(1): 391-412, 2005

²⁵ Richard Rose and Neil Mu. (2003). *ELECTIONS AND PARTIES IN NEW EUROPEAN DEMOCRACIES*, Washington

ზუსტად ასახავენ ელექტორატის მოთხოვნებს ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპაში ეს ასე არ არის ამის ძირითად ნაკლს კი ისინი დემოკრატიის დაბალ დონეს და პარტიული ინსტიტუტების ჩამოუყალიბლებობაზე მიუთითებენ. ასევე ავტორთა აზრით ეს ქვეყნები განიცდიან კომუნისტური ელიტის დამახასიათებელ ელემენტების არსებობას პარტიულ ელიტებში. გარდა ამისა ავტორები უდიდეს ყურადღებას უთმობენ იმ ფაქტს რომ ასეთ ქვეყნებში პარტიები არ გამოირჩევიან ინსტიტუციური სიმყარით, ისინი ხშირად იქმნებიან და ქრებიან მათ არ აქვთ მყარი იდეოლოგიური საფუძველი. ელექტორატი კი არამდგრადია და მერყევი, ხშირ შემთხვევაში არ აქვთ ჩამოყალიბებული მტკიცე პოზიცია და ისინი ისეთივე მერყევი არიან, როგორც პოლიტიკური პარტიები. ერთმა კონკრეტულმა პარტიამ შეიძლება ერთ არჩევნებში მიიღოს კოლოსალურად მაღალი მხარდაჭერა ამომრჩეველთა მხრიდან ხოლო შემდგომ არჩევნებში მას შეექმნას საშიშროება იმისა, რომ არათუ შევიდეს პარლამენტში არამედ შესაძლოა ვერც კი მოხვდეს იქ.

ტარას კუზიო (Taras Kuzio, 2010) უკრაინისადმი მიძღვნილ სტატიაში (*Populism in Ukraine in a Comparative European Context*) საუბრობს პოპულიზმზე (პოპულიზმი უკრაინისთვის ისევე როგორც საქართველოსთვის თანმდევი პროცესია ამიტომ აუცილებელია მიმოვიხილოთ ამ კუთხით არსებული გამოცდილება). ავტორმა გამოყო ის ძირითადი ელემენტები რაზეც აკეთებენ აქცენტს პარტიები უკრაინაში ესენია: ქარიზმატული ლიდერი, კრიზისული სიტუაციები, ანტი-ელიტური დამოკიდებულება, სოციალ-ეკონომიკური მდგომარეობა და ქვეყნის საგარეო პოლიტიკა.²⁶ როგორც უკრაინა ასევე საქართველო წარმოადგენს პოსტ-საბჭოთა ქვეყანას, ასე რომ უკრაინისთვის დამახასიათებელი ბევრი ნიშანი საგულისხმო და გასათვალისწინებელია ჩვენი ქვეყნისთვის. ავტორის მიერ დასახელებული ყველა ის ფაქტორი რაზეც აკეთებენ აქცენტს პოლიტიკური პარტიები დამახასიათებელია ჩვენი ქვეყნისთვისაც. თუ ჩვენ გადავავლებთ თვალს ჩვენს უახლოეს ისტორიას ამის მაგალითს ნათლად დავინახავთ. კრიტიკის სახით შეგვიძლია ავღნიშნოთ, რომ ის არ საუბრობს ამ ყველაფრის გამომწვევ ფაქტორებზე უბრალოდ საუბრობს მათზე და არ წარმოგვიჩენს ნათლად იმ ძირითად ფაქტორებს, რომელიც გავლენას ახდენს

²⁶ Kuzio, T. (2010). *Populism in Ukraine in a Comparative European Context*

პარტიების ასეთ ხასიათსა და ქცევაზე. ის არ სცემს პასუხს კითხვაზე თუ რატომ იქცევინ უკრაინაში პარტიები ასე?

სამხრეთ ევროპის პოლიტიკური პარტიები – რაც შეეხება სამხრეთ ევროპის ქვეყნებს, როგორც რიჩარდ გუნტერი (Richard Gunther) ახასიათებს სამხრეთ ევროპის პოლიტიკური პარტიები არასტაბილურნი არიან რასაც განაპირობებს შემდეგი ფაქტორები: სოციალ-ეკონომიკური, პოლიტიკური და ისტორიული. ელექტორატზე ორიენტირებული პოლიტიკური პარტიებმა მაშინ იწყეს აყვავება როდესაც მედია საშუალებებმა მოიგვა მთლიანად პოლიტიკური გარემო და დაიწყო მედიის აქტიური გამოყენება პოლიტიკაში, ასეთი პოლიტიკური პარტიები იზიდავენ მასებს.²⁷ ავტორს განხილული აქვს: იტალიის, ესპანეთის, პორტუგალიის და საბერძნეთის პოლიტიკური პარტიები მას შემდეგ რაც აღსდგა ამ ქვეყნებში დემოკრატიული მმართველობა თუმცა დემოკრატიასთან ერთად გაჩნდნენ ზემოთხსენებული პოლიტიკური პარტიები. რაც შეეხება ელექტორატს. ელექტორატი გამოირჩევა არასტაბილურობით ისინი არაპროგნოზირებადი არიან. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ დღესდღეობით შედარებით სტაბილური ელექტორატის რიცხვი გაიზარდა. შეიძლება თამამად ითქვას რომ პარტიების არამყარი იდეოლოგია არა მხოლოდ ჩვენს ქვეყანას არამედ ევროპის მრავალ ქვეყანას აწუხებს და ეს გამოწვეულია ძირითად შემთხვევაში იმით, რომ პოლიტიკური პარტიები იბრძვიან ძალაუფლების მოსაპოვებლად და ამას ყველანაირი ხერხის გამოყენებით ცდილობენ.

პოლიტიკური პარტიები აფრიკასა და სამხრეთ ამერიკაში: ბოლო 40 წლის განმავლობაში აფრიკის კონტინენტზე დომინირებდნენ ნაციონალისტური ხასიათის პოლიტიკური პარტიები. თავდაპირველად ისინი გაჩნდნენ, როგორც განმანთავისუფლებელი მოძრაობები ხოლო შემდგომში იქცნენ ნაციონალისტური შეხედულების მქონე პოლიტიკურ პარტიებად. აფრიკის უმეტეს ქვეყნებში მმართველობის სადავეები სწორედ ასეთი ტიპის პოლიტიკურმა პარტიებმა თუ საზოგადოებრივმა ლიდერებმა ჩაიგდეს ხელში, რომელთაც ძალადობის ავტოკრატიული თუ სხვა არადემოკრატიული საშუალებების ხარჯზე ძალაუფლება დიდხანს შეინარჩუნეს. თუმცა დღეს ეს პარტიები განიცდიან კრიზისს. პოლიტიკურ

²⁷ Gunther, R. (2005). *Parties and Electoral Behavior in Southern Europe : Comparative Politics, Ph.D. Programs in Political Science*, City University of New York

ასპარეზზე გამოჩნდნენ ახალი პარტიები რომელთაც წინა პლანზე გამოიტანეს სოციალ-ეკონომიკური პრობლემები და აღნიშნულ საკითხზე აკეთებენ აქცენტს.²⁸ საინტერესოა აღნიშნული სტატია იმ თვალსაზრისით, რომ საკმაოდ კარგად გვიჩვენებს თუ როგორ ცვლიან პარტიები ერთმანეთს თუმცა ნაკლოვანება გამოიხატება იმაში რომ სტატია მოიკოჭლებს და თითქმის ავტორი ნაკლებად საუბრობს იმ ფაქტორებზე რის გამოც წინა პლანზე წამოიწია სოციალ-ეკონომიკური პოლიტიკა.

დასავლეთ აფრიკაში ქვეყნებში ერთპარტიული სისტემის შექმნა განპირობებული იყო არსებული პოლიტიკური ვითარებით. დამოუკიდებლობისკენ სწრაფვამ შექმნა მასებზე ორიენტირებული პოლიტიკური პარტიები, რომელთაც შემდგომში ძალაუფლება ჩაიგდეს ხელთ და შექმნეს ერთგვარი ერთპარტიული პოლიტიკური სისტემა, ასეთ პარტიებში იზრდება ლიდერის როლი.²⁹ პოლიტიკური პარტიების ლიდერები კი ხშირ შემთხვევაში ერთპიროვნულ მმართველებად გვევლინებიან. ეს ყველაფერი კი ხელს უშლის ასეთი ქვეყნების დემოკრატიულ ღირებულებებსა და ფასეულობებზე გადასვლას.

რალფი (RALPH, R) თავის სტატიაში საუბრობს, მასებზე ორიენტირებულ პარტიებზე. მას შემდეგ რაც გაიანამ (სახელმწიფო სამ. ამერიკაში ოფიციალურად გაიანას კოოპერატიული რესპუბლიკა) მოიპოვა დამოუკიდებლობა გაჩნდნენ ლიდერზე და მასებზე ორიენტირებული პოლიტიკური პარტიები.³⁰ ასეთი პოლიტიკური პარტიების წარმოშობის მიზეზად კი ავტორი ისევ და ისევ როგორც ზემოთ აღნიშნა დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლა წარმოადგენს, რასაც თან დაერთო სოციალური უთანასწორობა. გაჩნდა უამრავი ასეთი ტიპის პოლიტიკური პარტია ხშირ შემთხვევაში კი ისინი ბრძოლას იწყებდნენ ერთპიროვნული მმართველობისთვის რაც უარყოფითად აისახებოდა ქვეყნის დემოკრატიულ განვითარებაზე.

პოლიტიკური პარტიები საქართველოში – მნიშვნელოვანი ასევე განვიხილოთ ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის, დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისის ინიციატივით „ნიდერლანდების მრავალპარტიული დემოკრატიის ინსტიტუტისა“ და „მშვიდობის, დემოკრატიისა და

²⁸ Suttner, R. (2005). *Transformation of political parties in Africa today*

²⁹ Schachter, R. (1961). *Single-Party Systems in West Africa*

³⁰ RALPH, R. (1974). *THE RISE OF THE FIRST MASS-BASED MULTI-RACIAL PARTY IN GUYANA*

განვითარების კავკასიური ინსტიტუტის კვლევითი ჯგუფის, მიერ განხორციელებული კვლევა, რომელიც შემდგომში გამოიკა წიგნის სახით „საქართველოს პოლიტიკური ლანდშაფტი“ აღნიშნულ კვლევაში განხილულია საქართველოში არსებული პოლიტიკური ვითარება, რა თქმა უნდა, კვლევაში განხილული აქვთ საქართველოში არსებული პოლიტიკური პარტიების ქცევა და დამოკიდებულება არჩევნებისადმი და ასევე პარტიული საკითხები.

ქართული პოლიტიკური სისტემა დაბალი პოლარიზაციის დონით ხასიათდება, ყოველ შემთხვევაში, პარტიებს შორის ფორმალური იდეოლოგიური განსხვავებულობის თვალსაზრისით. მეტ-ნაკლებად ძლიერი პოლიტიკური პარტიების უმრავლესობა თავს მემარჯვენე-ცენტრისტული იდეოლოგიის მატარებლად მიიჩნევს და მხოლოდ საქართველოს ლეიბორისტული პარტია აღიქვამს თავს მემარცხენე პოლიტიკურ ძალად. ამასთან, მემარჯვენე-ცენტრისტა მოთხოვნები ხშირად არ განსხვავდება მემარცხენე პარტიების მოთხოვნებისგან და მათ შორის თანამშრომლობას იდეოლოგიური განსხვავებულობა არ უშლის ხელს. სინამდვილეში, პარტიების ხედვებსა და სოციალურ იდენტობაში ძალიან ბევრი საერთო ელემენტია. უფრო მეტიც, იდეოლოგიურად განსხვავებულ პარტიებს შორის წარმატებული ტაქტიკური თანამშრომლობის არაერთი პრეცედენტი არსებობს. საინტერესოა, რომ თავად ლიდერებიც კი ნაკლებ ყურადღებას აქცევენ პარტიებს შორის არსებულ იდეოლოგიურ განსხვავებებს.³¹

რაც კიდევ ერთხელ მიგვანიშნებს იმაზე, რომ სამწუხაროდ პოლიტიკური პარტიები, რომელნიც საქართველოში ფუნქციონირებენ არ აქვთ ძლიერი იდეოლოგიური საფუძველი. ასევე კვლევაში აღნიშნულია რომ პარტიული ინსტიტუციონალური დონე დაბალია ხოლო ამომრჩეველი აქცენტს ძლიერ ლიდერზე აკეთებს. ისეთ ქვეყნებში როგორც საქართველოა ხშირია ალიანსების შექმნა/დაშლა, „პარტიათა შორისი თანამშრომლობა საარჩევნო ბლოკების, საპარლამენტო ფრაქციების და კონკრეტულ საკითხთან დაკავშირებით ტაქტიკური ალიანსების შექმნაში გამოიხატება.“³² ხშირ შემთხვევაში პოლიტიკური პარტიები არა ამომრჩევლის ან საზოგადოების ინტერესების გამტარებლად გვევლინება არამედ კონკრეტული ჯგუფების, ნათქვამია კვლევაში.

³¹ ალვარო პინტო სქოლტბახი და გია ნოდია. (2006). *საქართველოს პოლიტიკური ლანდშაფტი*.

³² ალვარო პინტო სქოლტბახი და გია ნოდია. (2006). *საქართველოს პოლიტიკური ლანდშაფტი*.

სამწუხაროდ, საქართველოში პოლიტიკური პარტიების ინსტიტუციონალიზაციის პროცესი ძალზედ ნელა მიმდინარეობს, „ამ ყველაფრის საფუძველია ფართოდ მიღებული მოსაზრება, რომ საქართველო ჯერაც მყარად რჩება ‘ქარიზმატული’ პოლიტიკის ფარგლებში, როცა პოლიტიკური ლიდერის პიროვნული თვისებები პირველხარისხოვანია, ხოლო იდეოლოგია და პოლიტიკური პროგრამა – მეორეხარისხოვანი.“³³ როგორც კვლევაშია აღნიშნული – იმის მაგივრად, რომ პოლიტიკური პროგრამის ჩამოყალიბებაზე სისტემატურად იმუშაონ, პარტიები ამ მხრივ მხოლოდ წინასაარჩევნოდ აქტიურდებიან. ამრიგად, პოლიტიკური კონცეფციების საფუძვლიანი დამუშავების (და საარჩევნოდ, გადამუშავების და დეტალიზების) ნაცვლად, არსებობს წინასაარჩევნო, ნაჩქარევი პოლიტიკური განცხადების ტენდენცია. ასეთი არათანამიმდევრული მიდგომა აზიანებს როგორც შიდაპარტიულ მდგრად განვითარებას პოლიტიკის შემუშავების მხრივ, ასევე პოლიტიკურ ხედვებზე დაფუძნებული საჯარო დისკურსის განვითარებას ქვეყანაში – დღესდღეობით დებატების სხვადასხვა იდეების ირგვლივ წინასაარჩევნო კამპანიის კაკოფონიაში იკარგება.³⁴ მეორე ხარისხოვანი ხდება თანდათან იდეოლოგიური შეხედულებები და წინა პლანზე ლიდერი ჩნება, რაც ხელს უშლის შემდგომში პარტიის განვითარებასა და იდეოლოგიის ჩამოყალიბება-გამტკიცებას.

სამწუხაროდ, საქართველოსთვის დამახასიათებელია მოკლევადიანი პოლიტიკური გაერთიანებების შექმნა და ფუნქციონირება. კვლევის თანახმად – ბოლოდროინდელი საარჩევნო ბრძოლის ერთ–ერთი მახასიათებელი იყო მყისიერი ტაქტიკური გადაწყვეტილებები ალიანსების შექმნისა და „გაერთიანების“ თაობაზე. მოკლევადიანი ალიანსების ჩამოყალიბების ასეთი ტენდენცია ხელს უშლის ისეთი მდგრადი მოძრაობის განვითარებას, რომელიც კონკრეტული სოციალური ტიპის ამომრჩეველს გაიჩენს. ამავდროულად, ის არის ხელისშემშლელი ფაქტორი მდგრადი და

³³ დამბარი, უ და სვანიძე, მ. (2012) *პოლიტიკის ფორმირების პროცესები საქართველოს პოლიტიკური და არასამთავრობო სექტორში* გვ:4

³⁴ დამბარი, უ. და სვანიძე, მ. (2012) *პოლიტიკის ფორმირების პროცესები საქართველოს პოლიტიკური და არასამთავრობო სექტორში* გვ:11

გრძელვადიანი იდეოლოგიური პლატფორმის ჩამოყალიბებისათვის, რომელიც შემდგომში პოლიტიკური დოკუმენტების შემუშავებაში აისახებოდა.³⁵

შეგვიძლია ცალსახად ავლნიშნით, რომ პოლიტიკური პარტიები რომელთაც არ გააჩნიათ მყარი ისტორიული კავშირი ძველ პოლიტიკურ პარტიებთან ან კიდევ ყალიბდებიან დემოკრატიისკენ მიმავალ ახლად შექმნილ სახელმწიფოებში რთული ამოცანების წინაშე დგებიან. მართალია მათი უმეტესობა ერგება არსებულ რეალობას, მაგრამ იდეოლოგიური თვალსაზრისით ისინი ვერ გამოირჩევიან, როგორც მყარი იდეოლოგიის მატარებელი პოლიტიკური პარტიები, ასევე მათ ხშირად ექმნებათ საფრთხე დაშლის და გაქრობის პოლიტიკური სივრციდან. თანამედროვე პოლიტიკური პარტიები აქცენტს აკეთებენ არჩევნებსა და მასებზე, მათთვის თანდათან მეორე ხარისხოვანი ხდება იდეოლოგია.

³⁵ დამბარი, უ. და სვანიძე, მ. (2012) *პოლიტიკის ფორმირების პროცესები საქართველოს პოლიტიკური და არასამთავრობო სექტორში* გვ:33

თავი III: კვლევის შედეგები

3.1 „ქართული ოცნების“ გზა საზოგადოებრივი მოძრაობიდან

პოლიტიკურ პარტიამდე

ქართული ოცნება, თავდაპირველად ჩამოყალიბდა, როგორც პოლიტიკური მოძრაობა. 2011 წლის 11 დეკემბერს გაიმართა „ქართული ოცნების“ პრეზენტაცია, სადაც ბიძინა ივანიშვილმა თავის გამოსვლაში აღნიშნა: „საზოგადოებრივი მოძრაობა „ქართული ოცნება“ იქმნება როგორც საზოგადოების გამაერთიანებელი ძალა, რათა განხორციელდეს საზოგადოების კონტროლი და გავლენა სახელმწიფოს პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური განვითარების პროცესებზე.“³⁶ ამავე გამოსვლაში ბიძინა ივანიშვილმა გააკრიტიკა ნაციონალური მოძრაობის მიერ განხორციელებული თითქმის ყველა რეფორმა და ქმედება, რომელმაც მისი თქმით ქართველი ხალხი საბოლოო გადატაკებამდე მიიყვანა. „რეფორმებმა, რომლებზეც ხელისუფლება გამუდმებით საუბრობს, დიდი ხანია ხალხზე ჩატარებული ცინიკური ექსპერიმენტის ხასიათი მიიღო. რეფორმებით მართლდება უმუშევრობა, სოციალური სიდუხჭირე, ჩამორჩენა განათლებისა და ჯანდაცვის სფეროებში, ეკონომიკასა და სოფლის მეურნეობაში, სავალალო მდგომარეობა სასამართლო ხელისუფლების სისტემაში.“³⁷ ხოლო შემდგომ ისაუბრა საზოგადოებრივ მოძრაობაზე, რომელსაც მალევე მიეცემოდა პარტიული სახე.

როგორც ივანიშვილმა აღნიშნა, მთავარი მიზანი პოლიტიკურ ასპარეზზე რეალური ოპოზიციის შექმნაა, რომელიც დაუპირისპირდება მმართველ ძალას და მის ტოტალიტარულ რეჟიმს. დღეიდან ჩვენი მიზანია: ისეთი სახელმწიფოს აშენება, სადაც თითოეული მოქალაქისა და მთელი ქვეყნის კეთილდღეობის წარმატების საწინდარი იქნება პატიოსნება, ღირსება და პროფესიონალიზმი. ჩვენი აფხაზი და ოსი თანამოქალაქეების ნდობის მოპოვება და ქვეყნის გამთლიანება. ჩვენი მოქალაქეების დასაქმება და ღირსეული შემოსავლის უზრუნველყოფა. დასავლური დემოკრატიის ღირებულებათა დანერგვა, ევრო-ატლანტიკურ სივრცეში ინტეგრაცია და არა ევროპისაკენ სვლის იმიტაცია. სამართლიანობის დამკვიდრება და ჩვენს თანამემამულეებში იმედისა და რწმენის გაძლიერება. ჩვენი მიზანია საქართველოს

³⁶სივილ ჯორჯია(civil.ge), *ივანიშვილის სიტყვა "ქართული ოცნების" დამფუძნებელ შეკრებაზე – სრული ტექსტი* <http://www.civil.ge/geo/article.php?id=24910&search=> 19.05.2017

³⁷ იქვე

გამარჯვება და არა ვინმეს დამარცხება. ჩვენ არ ვაპირებთ ახალი ისტორიის დაწერას 2012 წლიდან. ჩვენი ვალია აღვადგინოთ კავშირი წარსულსა და მომავალს შორის და ამ ჯაჭვში შევინარჩუნოთ საქმენიც და ადამიანებიც, რომლებმაც ამ წლებში მოახერხეს და ემსახურებოდნენ არა ხელისუფლებას, არამედ ქართულ სახელმწიფოს. ჩვენ ერთად უნდა ვაშენოთ მომავლის საქართველო. ჩვენი მიზნების აღსრულება არ არის უბრალოდ ჩვენი არჩევანი, ეს ჩვენი უზენაესი მოვალეობაა. ერთად ავაშენოთ თავისუფალი, ღირსეული მოქალაქეებით დასახლებული, ყველასათვის საოცნებო საქართველო!³⁸ საზოგადოებრივმა მოძრაობამ მალევე კოალიციური სახე მიიღო.

კოალიცია „ქართული ოცნების“ დამფუძნებელი დეკლარაცია მიღებულ იქნა 2012 წლის 21 თებერვალს. აღნიშნულ დეკლარაციაში მითითებულია რომ საქართველოს გადარჩენისა და თანამედროვე სახელმწიფოდ დამკვიდრებისთვის აუცილებელია 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებში ქართველი ხალხის გამარჯვება პოლიტიკურად და მორალურად გაკოტრებულ მმართველ რეჟიმზე, რომელიც დღეს მხოლოდ ძალაუფლების შენარჩუნებისთვის იბრძვის. სწორედ ამ გამარჯვების უზრუნველსაყოფად შეიქმნა პოლიტიკური კოალიცია „ქართული ოცნება“. კოალიცია აერთიანებს იმ პოლიტიკურ ძალებს, რომლებიც გაერთიანებული არიან თავისუფლებისა და დემოკრატიის პრინციპების საფუძველზე და გამოხატავენ საზოგადოების უმრავლესობის მიზნებს.

რადიო თავისუფლების ვებ-გვერდზე (radiotavisupleba.ge) 2012 წლის 12 თებერვალს გამოქვეყნდა სტატია ასეთი სათაურით: **პოლიტიკური კოალიცია „ქართული ოცნება“ დაფუძნებულია.** როგორც აღმნულ სტატიაში ვკითხულობთ კოალიციის პრეზენტაციაზე პარტიის ერთ-ერთმა ლიდერმა ბიძინა ივანიშვილმა დასვა კითხვა, რომელსაც თავად უპასუხა: **მაინც რა არის ის, რაც კოალიცია „ქართულ ოცნებაში“ გაწევრიანებულ პოლიტიკურ პარტიებს აერთიანებს და რის გაკეთებასაც ერთად გეგმავენ?** ”ხელისუფლებაში მოსული ”ქართული ოცნება“ დაასრულებს ავტორიტარულ მმართველობას და პოლიტიკურ მესიანიზმს საქართველოში; განავითარებს ლიბერალურ დემოკრატიულ ღირებულებებზე დაფუძნებულ ინსტიტუტებს; დაამკვიდრებს სახელმწიფო ორგანოთა დაბალანსებულ და გაწონასწორებულ მოდელს,

³⁸ სივილ ჯორჯია(civil.ge), *ივანიშვილის სიტყვა "ქართული ოცნების" დამფუძნებელ შეკრებაზე – სრული ტექსტი* <http://www.civil.ge/geo/article.php?id=24910&search=16.052017>

რეალურ თვითმმართველობასა და მრავალპარტიულ პოლიტიკურ სისტემას; უზრუნველყოფს ქვეყნის უსაფრთხოებას, რეგიონალური პოზიციების გამყარებას, რისთვისაც გააღრმავებს ევროკავშირსა და ნატოსთან ინტეგრაციას, მონაწილეობას მიიღებს რეგიონალური მასშტაბის ეკონომიკურ და სამშვიდობო პროცესებში; დაიწყებს და შეუქცევადს გახდის ქვეყნის გამთლიანების პროცესს, რისთვისაც მოძებნის დიალოგის გზებს აფხაზებსა და ოსებთან და საერთაშორისო თანამეგობრობის მხარდაჭერით მიაღწევს კონკრეტულ შედეგებს რუსეთთან მოლაპარაკებებში.”

ხოლო შემდგომში კოალიციაში შემავალი სხვადასხვა პარტიის ლიდერებმა დააფიქსირეს თავიანთი აზრი კოალიციის შექმნასთან დაკავშირებით. **”ამ პოლიტიკურ ძალას ყველაზე უკეთ ესმის რა არის დღეს ქვეყნის მთავარი პრობლემა და როგორ უნდა გადაჭრას ის”,** - ასე დაიწყო კოალიციის პრეზენტაციაზე გამოსვლა **”თავისუფალი დემოკრატების”** ლიდერმა ირაკლი ალასანიამ და მიზნების ჩამონათვალი განავრცო: საქართველოდან გადახვეწილი მოქალაქეების დაბრუნება და მათთვის სამუშაო ადგილების შექმნა, სოფლის მეურნეობის განვითარება, სამართლიანი ბიზნესგარემო და მონოპოლიების განადგურება. კოალიციის კიდევ ერთი დამფუძნებლის, რესპუბლიკელთა ლიდერის დავით უსუფაშვილის თქმით კი, ქვეყანაში ამ ძალის მოსვლასთან უნდა ასოცირდებოდეს საარჩევნო დემოკრატიის დამკვიდრება ქვეყანაში: **”ჩვენ უნდა დავამკვიდროთ ეს ტრადიცია, რომ ყოველ ორ თუ ოთხ წელიწადში ერთხელ ქართველმა ხალხმა გადაწყვიტოს, ვინ დარჩეს ხელისუფლებაში, ვინ წავიდეს და ვინ რა დოზით იყოს წარმოდგენილი თვითმმართველობის თუ ცენტრალური მართვის ორგანოებში.“** **”ეროვნული ფორუმის”** ლიდერმა კახა შარტავამ კი აქცენტები საერთაშორისო არენაზე საქართველოს როლსა და ფუნქციაზე დასვა: **”საქართველოს სახელმწიფოს საერთაშორისო როლი და ფუნქცია არის მისი მთლიანობის გარანტი და საქართველოში მცხოვრები მოქალაქეების შესაძლებლობათა რეალიზების სათანადო არეალის შექმნის გარანტი. ევროკავშირი, ნატო - ეს არ არის მხოლოდ ორგანიზაციები, რომელთა წევრობისთვის უნდა იბრძოლოს ქვეყანამ; ეს არის სივრცეები, რომელთა ათვისების პროცესში უნდა მოძებნოს საქართველომ მისთვის კუთვნილი როლი და ფუნქცია საერთაშორისო ურთიერთობათა სისტემაში, ის შეთავაზება ამ სივრცეებისადმი, რომელიც იქნება ჩვენი სახელმწიფოებრიობის შენარჩუნების გარანტი**

და საქართველო უნდა იყოს არა საჯილდაო ქვა, არამედ მრგვალი მაგიდა იმ პრობლემების მოგვარებისა, რომელთა მოგვარებითაც დაინტერესებულია ჩვენი სამეზობლო თუ ჩვენი პარტნიორები ევროკავშირსა და აშშ-ში.“³⁹

2012 წლის თებერვალში ბიძინა ივანიშვილმა პარტიის საინიციატივო ჯგუფი დაასახელა და გააფორმა კოალიცია რესპუბლიკურ პარტიასთან, თავისუფალ დემოკრატებთან, ეროვნულ ფორუმთან ერთად. „კოალიციას საკუთარ რესურსებს მოახმარენ ასევე „კონსერვატიული“ და „ხალხის“ პარტიები, რომელთაც „ქართულ ოცნებაში“ ზვიად ძიძიგური და კობა დავითაშვილი წარმოადგენენ.“⁴⁰ აპრილში, კოალიციას „მრეწველობა გადაარჩენს საქართველოს“ შეუერთდა. კოალიციის მიერ მიღებულ იქნა სადამფუძნებლო დეკლარაცია როლემიც 12 პუნქტისაგან შედგება.

დეკლარაციას ხელს აწერენ:

- ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო, ბიძინა ივანიშვილი.
- საქართველოს რესპუბლიკური პარტია, დავით უსუფაშვილი.
- თავისუფალი დემოკრატები, ირაკლი ალასანიას.
- ეროვნული ფორუმი, კახა შარტავა.
- კონსერვატიული პარტია, ზვიად ძიძიგური.
- მრეწველობა გადაარჩენს საქართველოს, გოგი თოფაძე.

რაც შეეხება მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველოს“, ოფიციალურად დაფუძნდა ცოტა მოგვიანებით, კერძოდ კი, 2012 წლის 21 აპრილს, ვინაიდან საქართველოს კანონმდებლობა ბიძინა ივანიშვილს არ აძლევდა საშუალებას იმისას, რომ ის ყოფილიყო პარტიის თავმჯდომარე, როგორც ინტერნეტ-გამოცემა „სივილ ჯორჯია“(civil.ge) იუწყება - „ამის გამო პარტიამ დროებით თავმჯდომარედ ადვოკატი მანანა კობახიძე აირჩია, რომელიც ორგანიზაცია კონსტიტუცია 42-ე მუხლის ყოფილი აღმასრულებელი დირექტორია“. ამავე სტატიაში ვკითხულობთ - „დეკემბერში ივანიშვილმა საზოგადოებრივი მოძრაობა „ქართული ოცნება“ დააფუძნა, რომელიც ფორმალურად პარტია არ არის, თუმცა მილიარდერი პოლიტიკოსის პოლიტიკური საქმიანობის პლატფორმას წარმოადგენს;

³⁹ რადიო თავისუფლება(radiotavisupleba.ge). ავტ. ევა ქევანიშვილი (თებერვალი 21, 2012). *პოლიტიკური კოალიცია "ქართული ოცნება" დაფუძნებულია* <https://www.radiotavisupleba.ge/a/24491157.html> 17.05.2017

⁴⁰ იქვე

თებერვალში ივანიშვილმა ოპოზიციური კოალიცია ჩამოაყალიბა, რომლის შემადგენლობაშიც რესპუბლიკური პარტია, ჩვენი საქართველო–თავისუფალი დემოკრატები და ეროვნული ფორუმი შევიდნენ, ხოლო აპრილში მას მრეწველთა პარტიაც შეუერთდა. ივანიშვილის კოალიცია ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნებზე ბლოკის სახით გეგმავს მონაწილეობას.⁴¹ საქართველოს იუსტიციის სამინისტროში მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „ქართული ოცნება-დემოკრატიული საქართველო“ დარეგისტრირებულ იქნა 2012 წლის 7 მაისის №7-რ ბრძანებით.

მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“ დამფუძნებელი წესდების პრეამბულაშივე აღნიშნულია, რომ პარტიის იდეოლოგია ემყარება დემოკრატიულ ღირებულებებს, ადამიანის უფლებებს, სოციალურ სოლიდარობასა და სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპებს. 2016 წლის 14 მაისის ყრილობის საფუძველზე მპგ „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველომ“ შეიტანა გარკვეული სახის ცვლილებები წესდებაში კერძოდ, როგორც დამფუძნებელ (2012) წლის ასევე 2013 წელს მიღებულ წესდებებში არ იყო დაფიქსირებული მკაფიოდ პარტიის იდეოლოგიური ხაზი ხოლო 2016 წლის წესდებაში (რომელიც დღეს მოქმედებს) დაფიქსირებულია, რომ „პარტია არის მემარცხენე ცენტრისტული გაერთიანება, რომლის მიზანია მოქალაქეთა პოლიტიკური ნების ფორმირებასა და გამოხატვაში მონაწილეობა“. მართალია მანამდე არსებულ წესდებების ანალიზის შედეგად შეგვეძლო გვევარაუდა პარტიის მემარცხენე ცენტრისტული ორიენტაციის შესახებ, მაგრამ 2016 წლის წესდებაში იდეოლოგიური ხაზი პარტიამ მკვეთრად დააფიქსირა. მპგ „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველოს“ მიერ მიღებულ ყველა წესდებაში ხაზგასმით აღნიშნულია თავიანთი საგარეო ორიენტაცია და სწრაფვა: „შეუქცევადი გახადოს საქართველოს მოსახლეობის ნების განხორციელება - ქვეყნის ევროპულ და ევროატლანტიკურ სტრუქტურებში ინტეგრაცია“, ქვეყნის დამოუკიდებლობის განმტკიცება და ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა და სხვ.

⁴¹ სივილ ჯორჯია(<http://civil.ge>). (21 აპრ.'12). *ივანიშვილის პოლიტიკური პარტია დაფუძნდა* <http://civil.ge/geo/article.php?id=25372&search=> 16.05.2017

3.2 ქართული ოცნება კოალიციაში

2012 წლის 1 ოქტომბერს გაიმართა საქართველოს მერვე მოწვევის საპარლამენტო არჩევნები. ეს არჩევნები გამორჩეულია იმით რომ ხელისუფლების ცვლილება მოხდა არა ძალადობის გზით, არამედ არჩევნების შედეგად. არჩევნებში სახელისუფლებო პარტიის „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ მთავარმა ოპოზიციურმა ძალამ კოალიცია „ქართულმა ოცნებამ“ გაიმარჯვა.

2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინასაარჩევნი გარემო – 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებში ერთიან ნაციონალურ მოძრაობის გამარჯვება ცხადი იყო მანამ სანამ არ გამოჩნდა მილიარდული ბიძინა ივანიშვილი, რომელმაც ძლიერი ოპოზიციური ფრთა შექმნა კოალიციის სახით. კოალიციაში გაწევრიანდნენ („საქართველოს რესპუბლიკური პარტია“ – დავით უსუფაშვილი, „თავისუფალი დემოკრატები“ – ირაკლი ალასანია, „ეროვნული ფორუმი“ – კახაბერ შარტავა, კონსერვატიული პარტია – ზვიად მიძიგური, „მრეწველობა გადაარჩენს საქართველოს“ – გოგი თოფაძე და საკუთრივ ქართული ოცნება) ეს გახლდათ იმდროისთვის ერთ-ერთი ყველაზე ძლიერი ოპოზიციური ძალა, რომელსაც შესწევდა უნარი გაეწია წინააღმდეგობა მართველი გუნდისთვის.

2011 წლის ოქტომბრიდან მოყოლებული, მას შემდეგ რაც ბიძინა ივანიშვილი აქტიურად გამოჩნდა ქართულ პოლიტიკაში მმართველი გუნდი ყველანაირად ცდილობდა გარკვეული სახის ბარიერები შეექმნათ მისთვის. საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების მონიტორინგის ანგარიშში წერია – 2011 წლის დეკემბრის ბოლოს ცვლილებები შევიდა, ასევე, საქართველოს კანონში „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანების შესახებ“ და საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში. ახალი კანონით განისაზღვრა ე.წ. „პარტიასთან კავშირში მყოფი“ ფიზიკურ და იურიდიული პირების ცნება. აღნიშნულ პირებზე იგივე რეგულაციები ვრჩელდება, რაც პოლიტიკური გაერთიანებებისთვის არის დადგენილი მათი ქონებისა და ფინანსების ფორმირებასთან დაკავშირებით. მაგალითად, „დაკავშირებულ პირებს“ უფლება არ აქვთ, შემოსავალი მიიღონ სამეწარმეო საქმიანობიდან, სხვა სახის საქმიანობით მიღებული შემოსავალი არ უნდა არემატებოდეს 60 000 ლარს წელიწადში; ფიზიკური და იურიდიული პირებისაგან არ

აქვთ კრედიტის აღების უფლება, მათი ფინანსური საქმიანობის გამჭვირვალობის მონიტორინგს ახორციელებს საქართველოს კონტროლის პალატა და სხვა.⁴²

პრობლემა შეექმნა კოალიციის ლიდერს, ბიძინა ივანიშვილს მოქალაქეობასთან დაკავშირებით ჯერ მან დაკარგა საქართველოს მოქალაქეობა, ვინაიდან საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად „საქართველოს მოქალაქე იმავდროულად არ შეიძლება იყოს სხვა სახელმწიფოს მოქალაქე, გარდა ამ პუნქტით დადგენილი გამონაკლისი შემთხვევისა. საქართველოს პრეზიდენტის მიერ საქართველოს მოქალაქეობა შეიძლება მიენიჭოს უცხო ქვეყნის მოქალაქეს, რომელსაც საქართველოს წინაშე აქვს განსაკუთრებული დამსახურება ან მისთვის საქართველოს მოქალაქეობის მინიჭება გამომდინარეობს სახელმწიფო ინტერესებიდან.“⁴³ ბიძინა ივანიშვილმა 2004 წელს მიიღო საქართველოს მოქალაქეობა ხოლო 2010 წელს მან ასევე მიიღო საფრანგეთის მოქალაქეობაც შესაბამისად მას შეუწყდა საქართველოს მოქალაქეობა, თუმცა მოგვიანებით როდესაც განცხადების საფუძველზე მოითხოვა საქართველოს მოქალაქეობის აღდგება გაურკვეველი მიზეზთა გამო უარი ეთქვა საქართველოს მოქალაქეობაზე. ასევე დააკავეს რამდენიმე „ქართული ოცნების“ აქტივისტები და დააჯარიმეს „ქართუ ბანკი.“

სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება ანგარიში წერია, რომ _ წინასაარჩევნო პერიოდის დარღვევების ხასიათი და დინამიკა საარჩევნო პროცესების გააქტიურების პარალელურად იცვლებოდა. მონიტორინგის დასაწყისში, აპრილ-მაისის თვეებში, ყველაზე მეტად სამსახურიდან პოლიტიკური ნიშნით გათავისუფლების ფაქტები ფიქსირდებოდა. მოგვიანებით არჩევნების მოახლოებასთან ერთად, იმატა ადმინისტრაციული რესურსების გამოყენების, პოლიტიკურ ნიადაგზე განხორციელებული ძალადობის, ფიზიკური დაპირისპირებისა და პოლიტიკური ნიშნით ადმინისტრაციული სანქციების/პატიმრობის გამოყენების შემთხვევებმა. წინასაარჩევნო ხასიათის სამართალდარღვევის ფაქტები საქართველოს

⁴² საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია. (2012). *წინასაარჩევნო პროცესის მონიტორინგი 2012 წლის საქართველოს საპარლამენტო არჩევნებისთვის*. თბილისი, გვ. 4

⁴³ საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 12

თითქმის ყველა რეგიონში დაფიქსირდა. „სამართლიანმა არჩევნებმა“ წინასაარჩევნო მონიტორინგის ანგარიშებში ასობით მსგავს შემთხვევას მოუყარეს თავი.⁴⁴

წინასაარჩევნო პერიოდში მედია საკმაოდ მრავალფეროვანი იყო. ტელევიზიის, პრესის, რადიოსა თუ ინტერნეტის საშუალებით შესაძლებელი იყო მრავალფეროვანი ინფორმაციის მიღება. „პრობლემას წარმოადგენდა ის, რომ საქართველოს მოქალაქეები მოკლებული იყვნენ შესაძლებლობას, თანაბრად ქონოდათ წვდომა ყველა მედია საშუალებაზე, განსაკუთრებით კი ხელისუფლების მიმართ კრიტიკულად განწყობილ მედიაზე. აღნიშნული პრობლემა ძირითადად მომდინარეობდა იქედან, რომ საკაბელო მაუწყებლების უმრავლესობა უარს აცხადებდა საკუთარი მომსახურების არეალში ჩაერთო ის მაუწყებლები, რომელთა საშუალებითაც ხელისუფლების მიმართ კრიტიკული ინფორმაციის მოსმენა იყო შესაძლებელი.“⁴⁵

ნილ მაკფარლეინი⁴⁶ თავის ბლოგში აღნიშნავს რომ – პირველ რიგში, წინასწარმა გამოკითხვებმა ცხადყო, რომ შემფოთებამ ეკონომიკურ საკითხებზე (უმუშევრობა, სიღარიბე) გადაწონა ხელისუფლების დისკურსი რუსეთის წინააღმდეგ აღდგომისა და დაკარგული ტერიტორიების დაბრუნების შესახებ, ასევე მათი გამოფიტული განცხადებები შავი ზღვისპირეთში ნიცასა და სინგაპურის მშენებლობის შესახებ. ყოველდღიურმა ტანჯვამ, მძიმე შრომამ და არასტაბილურობამ, რომელსაც ბევრი ქართველი შეეჯახა, მთლიანად დაჩრდილა პომპეზური დაპირებები დიადი მომავლის შესახებ. დანაშაულის მიმართ ქვეყნის ნულოვანი ტოლერანტობის პოლიტიკა და დაპატიმრებული ხალხის უხვი რაოდენობა იმას ნიშნავდა, რომ ქვეყნის მოსახლეობის დიდ ნაწილს ნათესავები ციხეში ჰყავდა, რომელთათვისაც ვერდიქტი უზომოდ დისფუნქციურ და მიკერძოებულ სასამართლო სისტემას გამოჰქონდა. ფართოდ გავრცელებული აღქმა იმისა, რომ დაპატიმრება იყო საშუალება ბიზნესით დაკავებული

⁴⁴ სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება (ISFED). (2013). *2012 წლის 1 ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნების მონიტორინგის საბოლოო ანგარიში*. გვ.5

⁴⁵ სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება (ISFED). (2013). *2012 წლის 1 ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნების მონიტორინგის საბოლოო ანგარიში*. გვ.35

⁴⁶ ნილ მაკფარლეინი არის საერთაშორისო ურთოერობების ლესტერ ბ. პირსონის სახელობის პროფესორი და მკვლევარი წმ. ანას კოლეჯში, ოქსფორდი. ის არის ყოფილი საბჭოთა კავშირის რეგიონული დინამიკის სპეციალისტი

ხალხისგან დიდი თანხის გამოძალვისთვის სახელმწიფო საგანძურის შესავსებად, სულაც არ უწყობდა ხელს ხელისუფლების იმიჯის პოპულარიზაციას.⁴⁷

არჩევნების მოახლოებასთან ერთად იმატა პოლიტიკურმა დაძაბულობამ, ამას თან დაერთო სკანდალური ციხის კადრები. სწორედ ციხის კადრებმა მოახდინა ყველაზე დიდი გავლენა არჩევნებზე და მოქალაქეთა უდიდესი პროტესტი გამოიწვია. „არჩევნებამდე დაახლოებით 10 დღით ადრე, ოპოზიციურ მედიასა და ინტერნეტში სასჯელადსრულების სისტემაში გავრცელებული სისტემატური ცემის და გაუპატიურების კადრები გამოჩნდა. ამ ვიდეოებმა დაადასტურა ის, რასაც ბევრი ეჭვობდა სასჯელადსრულების სისტემაში ადამიანის უფლებების დარღვევების შესახებ. ეს ყველაფერი, კულტურულ კონტექსტში, უზომოდ შეურაცხმყოფელი იყო.“⁴⁸ არჩევნებში საბოლოო გამარჯვება კოალიცია „ქართულმა ოცნებამ“ მოიპოვა.

საქართველოში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ – საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით – 2012 წელს საქართველოში უმუშევრობის დონე 2011 წელთან შედარებით მცირედით, 0.1 პროცენტული პუნქტით შემცირდა და 15.0 პროცენტი შეადგინა. 2012 წელს 2011 წელთან მიმართებაში მოსახლეობის აქტიურობის დონე გაიზარდა 1.7 პროცენტული პუნქტით, ხოლო დასაქმების დონე გაიზარდა 1.4 პროცენტული პუნქტით. უნდა აღინიშნოს, რომ აქტიურობისა და დასაქმების დონეები გაზრდილია როგორც სოფლის, ასევე ქალაქის ტიპის დასახლებებში.⁴⁹ თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ეს მონაცემები არ ასახავს საზოგადოების აზრს უმუშევრობასთან დაკავშირებით უფრო მეტიც, საზოგადოების დიდი ნაწილი თავს უმუშევრად (დაუსაქმებლად) მიიჩნევდა.

ეროვნულ-დემოკრატიული ინსტიტუტის მიერ ჩატარებულმა კვლევამ კიდევ ერთხელ ცხადყო დასაქმების მნიშვნელობა ქართული საზოგადოებისათვის. 2011 წლის სექტემბერში გამოვლენილი შედეგების მიხედვით, მოსახლეობის 62%-ს „სამუშაო“ ქვეყნის ნომერ პირველ პრობლემად მიაჩნია, ხოლო 72%-ს ნომერ პირველ ადგილობრივ

⁴⁷ სოციალურ მეცნიერებათა ცენტრი. (2012). http://css.ge/index.php?lang_id=GEO&sec_id=5&info_id=577 16.06.2017

⁴⁸ იქვე

⁴⁹ სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, *დასაქმება და უმუშევრობა 2012 წელი (წლიური)*. http://www.geostat.ge/cms/site_images/files/georgian/labour/dasaqmeba%20da%20umuSevroba%202012_pres-relizi.pdf 08.06.2017)

პრობლემად. გარდა ამისა, კითხვაზე, შეიცვალა თუ არა ამ მიმართულებით მდგომარეობა საქართველოში, 33%-მა უპასუხა, რომ მდგომარეობა გაუარესდა, ხოლო 40%-ს მიაჩნია, რომ ამ კუთხით მდგომარეობა საერთოდ არ შეცვლილა. ეს მონაცემები კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ უმუშევრობა საქართველოს ეკონომიკის მნიშვნელოვანი პრობლემაა. უნდა აღინიშნოს, ასევე, რომ გამოკითხულთა 50%-ს მიაჩნია, რომ მდგომარეობა გაუარესდა საზოგადოებაში სიღარიბის დონის თვალსაზრისითაც. ეროვნულ-დემოკრატიული ინსტიტუტის კვლევაზე დაყრდნობით, რესპოდენტთა 31% ან უმუშევარია ან სამუშაოს მაძიებელი, 5% არ ეძებს სამუშაოს, ხოლო 30% არააქტიურ სამუშაო ძალას წარმოადგენს, რომელიც მოიცავს სტუდენტებს, პენსიონერებს, და ა.შ.⁵⁰

2012 წლის მთლიანი შიდა პროდუქტის მაჩვენებელმა დაზუსტებული მონაცემებით, მიმდინარე ფასებში 26 167,3 მლნ. ლარი შეადგინა, რაც 7,5 პროცენტით აღემატება წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს. მთლიანი შიდა პროდუქტის რეალური ზრდა წინა წელთან შედარებით 6,2 პროცენტით, ხოლო დეფლატორის – 1,2 პროცენტით განისაზღვრა. მთლიანი შიდა პროდუქტის დარგობრივ სტრუქტურაში უდიდესი წილი უკავია მრეწველობის (16,7 პროცენტი) და ვაჭრობის (16,7 პროცენტი) სექტორებს. შემდეგ პოზიციებს იკავებენ: სახელმწიფო მმართველობა (11,2 პროცენტი), ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა (10,6 პროცენტი), სოფლის მეურნეობა (8,6 პროცენტი), მშენებლობა (7,8 პროცენტი), ჯანდაცვა და სოციალური დახმარება (6,1 პროცენტი).⁵¹

2004 წლიდან 2008 წლამდე საშუალო წლიური ეკონომიკური ზრდა 6,8%-ს შეადგენდა. ეს ზრდა დროებით შეჩერდა მხოლოდ 2008 წლის შუა პერიოდში, როდესაც ქვეყანას რუსეთთან კომფლიქტი და გლობალური ეკონომიკური კრიზისი დაატყდა თავს. ორმაგი შოკის შემდეგ ქვეყნის ეკონომიკა სწრაფად აღდგა და 2010-2011 წლებში ზრდის მაჩვენებელი თითქმის კრიზისამდე დონეს დაუბრუნდა. მიუხედავად ამისა, სიღარიბე კვლავაც პრობლემად რჩება. შეფასების მიხედვით, უკიდურესი სიღარიბის მაჩვენებელი 10%-ია, ხოლო ნაკლებად კონსერვატიული აზრის გამოყენების შემთხვევაში სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მოსახლეობის 45% ცხოვრობს. სიღარიბის

⁵⁰EPRC (2011) დასაქმების და უმუშევრობის ტენდენციები საქართველოში

https://www.osgf.ge/files/publications/2011/EPRC_Georgian_Economic_Outlook_II,_Nov_2011_GEO.pdf

⁵¹ სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, *საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტი 2012 წელს*

(დაზუსტებული). http://geostat.ge/cms/site_images/files/georgian/nad/pres-relizi_2012_GEO.pdf_09.06.2017

მაჩვენებელი განსხვავებულია სხვადასხვა რეგიონსა და მოსახლეობის ჯგუფში. შემოსავლების უთანაბრობა მაღალია; შეფასების მიხედვით 2011 წელს Gini-ს კოეფიციენტი იყო 0.42.⁵² მიუხედავად გარკვეული სახის ეკონომიკური ზრდისა მოსახლეობის უდიდესი ნაწილი მაინც რჩებოდა სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ, რაც უდიდეს გავლენას ახდენს ახლადწარმოქმნილი პოლიტიკური პარტიების იდეოლოგიაზე.

2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ ქართული ოცნების მიერ წარმოდგენილი წინასაარჩევნო პროგრამის ანალიზი – 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ კოალიციამ წარმოადგინა თავისი საარჩევნო პროგრამა, რომელშიც წარმოდგენილი იყო კოალიციის მიზნები და ამოცანები, რომელთა შესრულებაც სურდათ ხელისუფლებაში მოსვლის შემთხვევაში. საინტერესოა ის გარემოება თუ რამდენად იყო წარმოდგენილი კოალიციაში შემაჯავალი სხვადასხვა პოლიტიკური სუბიექტების იდეოლოგია და მათი ხედვა. როგორც პარტიის წარმომადგენლებმა აღნიშნეს პირად ინტერვიუებში მათი ხედვა ასე თუ ისე გათვალისწინებულ იქნა კოალიციის წინასაარჩევნო პროგრამაში. კონსერვატიული პარტიის წარმომადგენლის თქმით – „2012 წლის პროგრამაში წარმოდგენილი იყო ჩვენი პარტიის შეხედულებები ადამიანის უფლებების, საპარლამენტო მმართველობის და ბიზნესის ხელშეწყობის საკითხებში.“ ხოლო რესპუბლიკური პარტიის წარმომადგენელმა განაცხადა რომ – „ბევრი რამ იყო წარმოდგენილი მათ შორის საკონსტიტუციო ცვლილებებზე, საარჩევნო კოდექსზე, ადამიანის უფლებების ნაწილში. რესპუბლიკური პარტია იყო ერთ-ერთი წამყვანი პარტია ვინც შექმნა 2012 წლის კოალიციის წინასაარჩევნო პროგრამა.“ სხვა პარტიის წარმომადგენლებს კი უჭირთ კონკრეტულად დაასახელონ თუ რა საკითხები იქნა გათვალისწინებული 2012 წლის წინასაარჩევნო პროგრამაში. მრეწველობა გადაარჩენს საქართველოს პარტიის წარმომადგენლის თქმით – „საქართველოში არსებული მდგომარეობა 2012 წელს (უმუშევრობა, კრიმინალი, სოციალური სიდუხჭირე და სხვ.) განაპირობა ის რომ იდეოლოგია ყოფილიყო სოციალისტური მიმართულების.“ როგორც მპგ ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველოს წარმომადგენელმა განაცხადა – „ბიძინა ივანიშვილის ფაქტორმა დიდი როლი შეასრულა პარტიის იდეოლოგიის

⁵² გაეროს განვითარების პროგრამა საქართველოში. (2013) *ეკონომიკური და სოციალური მოწყვლადობა საქართველოში* გვ.11

შემუშავებაში, როგორც პარტიის ლიდერმა“. კოალიცია ქართულმა ოცნებამ იმოქმედა ქვეყანაში არსებული რეალური მდგომარეობიდან გამომდინარე და თავის პროგრამაში ასახა ის საკითხები, რომელიც აწუხებდა ამომრჩეველს.

2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ საარჩევნო ბლოკი „ბიძინა ივანიშვილი - ქართული ოცნების“ მიერ წარმოდგენილ იქნა საარჩევნო პროგრამა, სადაც ნათლად ასახულია ის საკითხები რომლის გათვალისწინება და შესრულება სურდა იმჟამინდელ ოპოზიციურ ძალას ხელისუფლებაში მოსვლის შემთხვევაში. კოალიცია „ქართული ოცნება“ ამომრჩეველს სთავაზობდა: ძირეულ რეფორმას საკანონმდებლო, აღმასრულებელ და სასამართლო ხელისუფლებაში. კონცეფციის თანახმად, რომელიც კოალიციის მიერ იქნა წარმოდგენილი ეს სამი ხელისუფლების წყარო იქნებოდა სრულიად გამიჯნული ინსტიტუციონალური და პოლიტიკური თვალსაზრისით. ისინი ვერ ჩაერეოდნენ ერთმანეთის საქმიანობაში. ასევე მნიშვნელოვანია სხვა სახის რეფორმები ესენია: სახალხო დამცველის (ომბუდსმენი) აპარატის რეფორმა, თვითმართველობის რეფორმა და უფლებების გაზრდა ე.წ. ექსკლუზიური უფლებამოსილების გადაცემა ცენტრალური ხელისუფლების მიერ ადგილობრივ თვითმართველობაზე, თვითმართველობის ბიუჯეტის გაზრდა და ახალი საბიუჯეტო სისტემის შემოღება, ქონების განკარგვის და პრივატიზების უფლებების გადაცემა და სხვა საკითხები. შინაგან საქმეთა სამინისტროს ძირეული რეფორმა, პოლიციის დეპოლიტიზირება. საჯარო სამსახურის რეფორმა და სხვ. რეფორმები თითქმის ყველა სფეროში უნდა განხორციელებულიყო, ეს ყველაფერი კი ხელს შეუწყობდა ქვეყანაში დემოკრატიის გამყარებას, ადამიანის უფლებების გაზრდას, სამართლიანობის პრინციპის დაცვასა და ევროპული ღირებულებების დამკვიდრებას.

საგარეო პოლიტიკასთან დაკავშირებით კოალიცია სთავაზობს ამომრჩეველს მოლაპარაკებისა და დიპლომატიური ურთიერთობების გზით მოგვარებას სხვადასხვა საკითხებით განსაკუთრებით კი კომფლიქტური რეგიონების საკითხებთან მიმართებაში (იგულისხმება აფხაზეთის და სამაჩაბლოს კომფლიქტური რეგიონები) რუსეთთან მოლაპარაკებების წარმართვა რომლის მთავარი მიზანი იქნება კომფლიქტის დეესკალაცია და მოგვარების გზების ძიება. რაც შეეხება საგარეო კურსს, როგორც პროგრამაშია აღნიშნული: „საქართველოს საგარეო ურთიერთობების კურსი უნდა

განისაზღვრებოდეს საქართველოს საშინაო ინტერესებიდან გამომდინარე. მთავარი ამოცანაა საქართველოს დამოუკიდებლობისა და სუვერენიტეტის დაცვა. საარჩევნო ბლოკის „ბიძინა ივანიშვილი-ქართული ოცნების“ მიერ გაკეთებული პოლიტიკური არჩევანი - ევროპული და ევროატლანტიკური ინტეგრაცია ეფუძნება ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფისა და ხელსაყრელი გეოპოლიტიკური მდებარეობის ეფექტიანად გამოყენების მიზანს.“ პროგრამის თანახმად საქართველოს მთავარ სტრატეგიულ მოკავშირე ისევ დარჩებოდა ამერიკის შეერთებული შტატები, ასევე მნიშვნელოვანია კეთილმეზობლური ურთიერთობის დამყარების სტრატეგია. აქ იგულისხმება სამეზობლო პოლიტიკის გაზრდა განსაკუთრებით ჩრდილოეთ კავკასიის ხალხებთან და ასევე მათთან კულტურული თანამშრომლობის გაღრმავება. რეგიონში საქართველოს როგორც მთავარი მოთამაშის ადგილის დამკვიდრება. მნიშვნელოვანი კომპონენტია ასევე ისიც რომ ამ ყველაფრის შესრულებას უმეტესწილად კოალიცია დემოკრატიული ღირებულებების გაზრდის გზით აპირებს: „ევროპული და ევროატლანტიკური ინტეგრაციის წარმატების ძირითადი წინაპირობაა დემოკრატიული ღირებულებების უპირობო დანერგვა, ინსტიტუციური დემოკრატიის შექმნა, როდესაც გადაწყვეტილებები მიიღება საერთაშორისო სამართლის პრინციპებიდან გამომდინარე და არა ცალკეული პირების ნების შესაბამისად.“

პროგრამაში კოალიცია საუბრობს გარემოს დაცვით საკითხებზე და მიაჩნია, რომ ამ მხრივ უნდა გატარდეს მნიშვნელოვანი ღონისძიებები. კერძოდ, ეს ეხება ბუნებრივი რესურსების სწორად და ეფექტურად გამოყენებას, ევროგაერთიანების მოთხოვნების შესაბამისი გარემოსდაცვითი სტანდარტებისა და სამართლებრივ-ნორმატიული ბაზის შემუშავება, ნაგავსაყრელების მშენებლობა და მუნიციპალური ნარჩენების თანამედროვე სტანდარტების შესაბამისი ე.წ. „სანიტარიული პოლიგონის“ მოწყობა, სატყეო ფონდის, რომელიც სავალალო მდგომარეობაშია რეაბილიტაცია, გამკაცრება კანონის გარემოს დაცვით საკითხებთან მიმართებაში.

პროგრამაში ასევე გაწერილია თავდაცვის და უსაფრთხოების საკითხები, კომფლიქტების მოგვარების, მისი მშვიდობიანად გადაწყვეტის გზების ძიება და საბოლოო ჯამში ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა. ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის გაზრდის მიზნით კოალიცია გეგმავს თავდაცვის სისტემის

რეაბილიტაციას, ჯარისკაცთათვის ღირსეული პირობების შექმნას. სავალდებულო სამხედრო სამსახურის მოდერნიზება და მისი პოტენციურ სარეზერვო სისტემად გარდაქმნა. ნატოსთან ინტეგრაცია და სტრატეგიულ პარტნიორებთან მჭიდრო თანამშრომლობის გაღრმავება ეს ის ძირითადი გზავნილებია რაც ამ საკითხებთან მიმართებაში იქნა წარმოდგენილი კოალიციის მიერ.

სოციალურ-ეკონომიკურ საკითხებს საკმაოდ ვრცელი ადგილი უჭირავს აღნიშნულ წინასაარჩევნო პროგრამაში და ის თავის თავში შინაარსობრივად რამდენიმე ასპექტს მოიცავს. პროგრამაში ნათლად და მკაფიოდ იქნა დაფიქსირებული ის, რომ სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ძირითადი მიმართულებები მოიცავს საარჩევნო ბლოკის „ბიძინა ივანიშვილი - ქართული ოცნების“ კონცეპტუალურ ხედვას ქვეყანაში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემების, მათი მოგვარების გზებისა და შემდგომი განვითარების თაობაზე. „ჩვენი ხედვა ეფუძნება თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის პრინციპებსა და ღირებულებებს. ამასთან, იგი ითვალისწინებს სოციალური სამართლიანობის დამკვიდრებას, მოსახლეობის ცხოვრების დონის გაზრდას, უკიდურესი სიღარიბის აღმოფხვრას როგორც სახელმწიფოს სოციალურ-ეკონომიკური პოლიტიკის უმთავრეს მიზნებს“.

კოალიციის მიერ შემოთავაზებული სოციალურ-ეკონომიკური პაკეტი გულისხმობს თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის დანერგვას, სახელმწიფოს როლის გაზრდას სისტემური ტრანსფორმაციის პროცესში, ექსპორტის სტიმულირება და იმპორტის ჩანაცვლება, სახელმწიფომ უზრუნველყოს სამართლიანი, თავისუფალი და კონკურენტული საბაზრო გარემოს შექმნა, მცირე და საშუალო ბიზნესის ხელშეწყობა, ბაზრის გათავისუფლება ხელოვნური მონოპოლიისაგან, ხელშეწყობა თანამედროვე და მოქნილი ინფრასტრუქტურის ჩამოყალიბებაში, გადასახადების მიზნობრივი ხარჯვა, შემოსავლების განაწილება და ოჯახური კეთილდღეობის მიღწევა, საზოგადოებრივი ინტერესების დაცვა, სასოფლო - სამეურნეო პროდუქციის წარმოების გაზრდა, ჯანდაცვის სისტემის რეფორმა, საყოველთაო დაზღვევის ამოქმედება და მედიკამენტებზე ფასების რეგულირება, უმწეო მდგომარეობაში მყოფი ოჯახების ფულადი დახმარების სისტემა, საპენსიო რეფორმა, ტარიფების შემცირება, დასაქმება და მეტი სამუშაო ადგილის შექმნა და სხვ.

როგორც პროგრამაშია აღნიშნული: „მოქმედი ეკონომიკური პოლიტიკის მთავარი პრობლემა გახდა ის, რომ სახელმწიფომ „საბაზრო ფუნდამენტალიზმის“ ეგიდით უარი განაცხადა საზოგადოების ინტერესებზე ორიენტირებულ ისეთ ორგანულ ფუნქციებზე, როგორცაა:

- ჯანსაღი და კონკურენტული ბიზნესგარემოს შექმნა;
- სოციალური პასუხისმგებლობა;
- საზოგადოებრივი ინტერესების დაცვა.“

2012 წელს კოალიციის მიერ წარმოდგენილი წინასაარჩევნო პროგრამის ძირითადი ნაწილი სწორედ რომ სოციალურ-ეკონომიკური საკითხების მოგვარებას, დემოკრატიული ინსტიტუტების გაძლიერებასა და ავტორიტალური მმართველობის შეცვლაზეა ორიენტირებული. მიუხედავად აღნიშნული პროგრამისა უნდა აღინიშნოს, რომ კოალიციის ლიდერი გახლდათ ბიძინა ივანიშვილი, რომელიც დიდი ავტორიტეტით სარგებლობდა საზოგადოებაში, თამამად შეიძლება ითქვას, რომ საზოგადოებამ არამხოლოდ აღნიშნულ პროგრამაზე დაყრდნობით მიიღო გადაწყვეტილება არამედ ბიძინა ივანიშვილის ავტორიტეტიდან გამომდინარეც. მპკ ქართული ოცნება _ დემოკრატიული საქართველოს წარმომადგენელის განაცხადებით _ „კოალიციის იდეოლოგიურ ხედვას მე მაგალითად ცენტრისტულს დავარქმევდი. გარკვეული სოციალური პრობლემების აქტუალიზაცია და ასევე ლიბერალური ეკონომიკური პოლიტიკა, რომელიც ერთმანეთთან თანაარსებობს.“

ქართული ოცნების წინასაარჩევნო კამპანიის წარმოებისას ვაწყდებით პოპულიზმის ნიშნებს. პოპულიზმს არავითარი კავშირი არ აქვს იდეოლოგიასთან და შეიძლება ითქვას, პოპულიზმი იდეოლოგიის მთავარი მტერია. წინასაარჩევნო დაპირებები, რომლის ძირითადი გამხმოვანებლები იყვნენ ქართული ოცნების წარმომადგენლები პირდაპირ პირდებოდნენ ამომრჩეველს იაფი ფულს, გადასახადების განახევრებას, დენის ტარიფის 17 თეთრიდან 7-8 თეთრზე დაყვანას, რეგიონში მინიმუმ ათასი ქარხანას, გრძელვადიანი უპროცენტო კრედიტებს, ხუთი მილიონი თითოეულ სოფელს, ბიძინა ივანიშვილის ფულის პირდაპირ ინვესტირებას სოფლის მეურნეობასა და ქვეყნის ბიუჯეტში და სხვ. რა თქმა უნდა, ამ ყველაფერმა მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა ამომრჩევლის ქცევაზე და არჩევნების შედეგებზე. თუმცა იდეოლოგიური

თვალსაზრისით შეგვიძლია ვთქვათ რომ ასეთი ტიპის განცხადებებს არავითარი კავშირი არ აქვს მემარცხენე იდეოლოგიასთან.

ქვემოთ, ცხრილის სახით წარმოდგენილ იქნა კოალიცია „ქართული ოცნების“ იდეოლოგია. 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ წარმოდგენილ წინასაარჩევნო პროგრამის ანალიზი შედეგზე დაყრდნობით.

ცხრილი №1: კოალიცია ქართული ოცნება _ იდეოლოგია:

№	მემარცხენე	ცენტრისტული	მემარჯვენე
განათლება		✓	
დასაქმება	✓		
სოფლის მეურნეობა		✓	
ჯანდაცვა	✓		
მიკროეკონომიკური საკითხები		✓	
სოციალური უზრუნველყოფა		✓	
ეკონომიკური პოლიტიკა			✓
საშინაო პოლიტიკა			✓
ეკოლოგიური პოლიტიკა	✓		
თავდაცვა და უსაფრთხოება		✓	

კოალიციაში მყოფ პოლიტიკურ პარტიათა შეფასება _ 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებში ქართული ოცნება წარმოდგენილი იყო კოალიციის სახით. კოალიციაში გაწევრიანებული იყო რამდენიმე იდეოლოგიურად განსხვავებული შეხედულების პოლიტიკური პარტია, რომელთაც არათუ არ აქვთ იდეოლოგიური თანაკვეთა

ერთმანეთთან არამედ პირიქით, მკვეთრადაც კი უპირისპირდებიან ერთმანეთს გარკვეულ საკითხებთან მიმართებაში. როგორც კოალიციაში მყოფი ეროვნული ფორუმის წარმომადგენელი აღნიშნავს – „2012 წელს, როდესაც კოალიცია შეიქმნა, საქმე არ იყო იდეოლოგიაზე და იდეოლოგიურ განსხვავებაზე, ბევრად უფრო მაღალა იდგა სახელმწიფოებრივი მდგომარეობა და განვითარების მომავალი ბედი. მთავარი იყო ამ რეჟიმის გაუნებელყოფა და არა იდეოლოგია.“ მპგ ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველოს წარმომადგენლის განცხადებით – „2012 წელს მთავარი იყო არსებული პოლიტიკური მდგომარეობა და არ იყო წინასწარ განსაზღვრული პარტიის იდეოლოგია.“ ამავსე იმეორებენ სხვა კოალიციაში მყოფი პოლიტიკური პარტიების წარმომადგენლები. მრეწველობა გადაარჩენს საქართველოს პარტიის წარმომადგენელი აღნიშნავს, რომ – „იქ იყვნენ მემარჯვენეები, ცენტრისტები, მემარცხენეები თუ სხვა. ეს იყო სიმბოლო ქვეყნის გაერთიანების მმართველი რეჟიმის მიმართ.“ „რეჟიმის დამარცხება“, „სისტემასთან ბრძოლა“, „მძიმე სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა“ ეს ის ძირითადი მიზეზებია რის გამოც მოხდა კოალიციაში პარტიების გაწევრიანება. რესპუბლიკური პარტიის წარმომადგენლის თქმით – „ბიძინა ივანიშვილის როლი იყო გადამწყვეტი თუმცა ამ ყველაფერს ხელი შეუწყო იმან, რომ კრიტიკული მასა მოსახლეობისა ხედავდა პოლიტიკური რეჟიმის შეცვლის აუცილებლობას.“ ამავსე აღნიშნავს ეროვნული ფორუმის წარმომადგენელი: „ბიძინა ივანიშვილის გამოჩენა სტრატეგიულად სწორი ნაბიჯი იყო მან შეძლო საქართველოში დაქსაქსული ელექტორატის და პოლიტიკური პარტიების მობილიზება.“

2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებში კოალიცია „ქართული ოცნება“ მოქმედებდა არა როგორც მკვეთრად ჩამოყალიბებული იდეოლოგიური გაერთიანება არამედ ის პირდაპირ ორიენტირებული იყო ძლიერ ლიდერსა და ქვეყანაში არსებული პოლიტიკურ და სოცალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობაზე. კოალიციამ ეფექტურად გამოიყენა ქვეყანაში არსებული მდგომარეობა და შეძლო ხელისუფლების მოპოვება. თუმცა შეიძლება ითქვას, რომ კოალიციის წევრებს ძალზედ გაუჭირდათ ერთად მუშაობა, რამეთუ არსებობდა მათ შორის საკმაოდ დიდი იდეოლოგიური წინააღმდეგობები, ამას თან დაერთო უპირობო ლიდერის წასვლა პოლიტიკიდან.

თუ გადავხედავთ კოალიციაში მყოფი პარტიების იდეოლოგიებს და პრიორიტეტებს მათში აშკარა განსხვავებებს დავინახავთ. კოალიციაში მემარჯვენე ორიენტაციის „ეროვნული ფორუმის“ ჰიბრიდი მემარჯვენე-ცენტრისტულ „რესპუბლიკელებთან“, ან ანტიდასავლური „მრეწველების“ შეჯვარება ევროატლანტიკური და ნეოლიბერალური ორიენტაციის „თავისუფალ დემოკრატებთან“ და ყველა ამათი ურთიერთქმედება საკუთრივ პარტია „ქართული ოცნება-დემოკრატიულ საქართველო“-სთან საკმაოდ არამდგრად იდეოლოგიურ გარემოს ქმნის. ეს იდეოლოგიური განსხვავებები ლოგიკურია, რომ სამუშაო პროცესში კოალიციის წევრებს შორის გარკვეულ უთანხმოებებს აჩენს. საქმე იმაშია, რომ კოალიცია შეიქმნა ერთგვარი „ნეგატიური“ მიზნით, რომელიც სააკაშვილის და მისი პარტიის ხელისუფლებიდან ჩამოცილებას ემსახურებოდა და გრძელვადიან პერსპექტივაში სახელმწიფოს სამართავად მსგავსი მიზნით შექმნილი გაერთიანებები სარგებლის მომტანი ვერ იქნება. მიუხედავად გულუხვი დაპირებებისა „ქართული ოცნების“ ხელისუფლებაში მოსვლისთანავე აშკარა გახდა, რომ მათ არ გააჩნდათ რაიმე ერთიანი, ეფექტური სამოქმედო გეგმა, რომლითაც ისინი შეძლებდნენ ქვეყნის ნორმალურად მართვას. როგორც წესი, პარტიისა თუ კოალიციის შექმნა იმ იდეოლოგიისა და მიზნების ერთობილიობის გარშემო ხდება, რომლის გატარებასაც ეს პოლიტიკური ძალა აპირებს ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგ. თუმცა „ქართული ოცნების“ შემთხვევაში საქმე სულ სხვაგვარადაა. რჩება შთაბეჭდილება, რომ კოალიცია და მის ცენტრში მოქცეული პარტია თავისი დამფუძნებლის და მისი გარემოცვის ვიწროკორპორატიულ ინტერესებზე უფროა ორიენტირებული, ვიდრე ელექტორატზე ორიენტირებული ეფექტიანი პოლიტიკის გატარებაზე.⁵³

⁵³რადიო თავისუფლება. გიორგი ბედენაშვილი (12.05.2015), „ქართულ ოცნებაში“ არსებული რა პრობლემები იწვევს მმართველი კოალიციის არაეფექტურობას? <https://www.radiotavisupleba.ge/a/tavisupali-sivrtse-giorgi-bedenashvili-kartuli-otsneba/27011758.html> 01.07.2017

3.3 მპგ ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველო დამოუკიდებელი

სუბიექტი

2012 წლისგან განსხვავებით მპგ „ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველო“ 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნებში წარმოდგენილი იყო, როგორც მმართველი პარტია, ამასთან ერთად ის არ არის გაერთიანებული არცერთ საარჩევნო ბლოკსა და კოალიციაში. 2016 წლის 8 ოქტომბრის არჩევნებამდე კოალიცია ერთმანეთის მიყოლებით დატოვეს „ეროვნულმა ფორუმმა“, „საქართველოს რესპუბლიკურმა პარტიამ“ მანამდე კი კოალიციას გამოეთიშნენ „თავისუფალი დემოკრატები“. კოალიცია „ქართული ოცნება“ საბოლოო ჯამში დაიშალა. მრეწველებმა 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნებში ცალკე პოლიტიკურ სუბიექტად მიიღეს მონაწილეობა, ხოლო კონსერვატორებმა ინტეგრირდნენ მპგ „ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველოში“ და არჩევნებში მასთან ერთად მიიღეს მონაწილეობა. ასევე მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც რომ ბიძინა ივანიშვილი, როგორც კოალიციის ლიდერი და მთავარი როლის შემსრულებელი 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებში გამარჯვებაში უკვე მპგ „ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველოს“ გამოეთიშა სამართლებრივი თვალსაზრისით. ის არ წარმოადგენს პოლიტიკურ პარტიას და არც არჩევნებში ლეზულობს მონაწილეობას, როგორც პარტიის წევრი და ლიდერი თუმცა მისი გავლენა მაინც იგრძნობა. ბიძინა ივანიშვილი აკეთებდა განცხადებებს, რომელიც პირდაპირ მიმართული იყო მპგ „ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველოს“ მხარდასაჭერად რაც, რა თქმა უნდა, ცხადყოფდა მის დამოუკიდებულებას და პოზიციას. 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნებში ბიძინა ივანიშვილის გავლენა მაინც იგრძნობა რამეთუ საზოგადოებაში დღემდე ის ასოცირდება აღნიშნული პარტიის ლიდერად მიუხედავად იმისა, რომ ის არ ყოფილა საპარლამენტო არჩევნებში პარტიის სიის წევრი.

იდეოლოგიური თვალსაზრისით საინტერესოა ის გარემოება, რომ პარტიის მიერ ბოლო 2016 წელს მიღებულ წესდებაში განისაზღვრა პარტიის იდეოლოგიური ხედვა და ის წარმოადგენს მემარცხენე ცენტრისტულ ძალას, თუმცა ჩვენ ვხედავთ ქართულ ოცნებასთან ერთად კონსერვატიულ პარტიას, რომელიც მათი თქმით მემარჯვენე ცენტრისტული მიმართულებისაა გარდა ამისა ასევე მპგ ქართული ოცნება –

დემოკრატიული საქართველოს პარტიულ სიაში ინტეგრირდნენ „მწვანეები“ და „სოციალ-დემოკრატები“ ისევე როგორც 2012 წელს.⁵⁴

როგორც კონსერვატიული პარტიის წარმომადგენელმა განაცხადა ინტერვიუში – „ჩვენ ერთად ვახერხებთ თანაარსებობას მემარცხენე ცენტრისტული და მემარჯვენე ცენტრისტული“ მან ასევე დასძინა, რომ – „და დღესაც ქართული ოცნების დეკლარირებული ფასეულობები, რაც აქვთ ჩვენ მთლიანად ვუჭერთ მხარს და ვცდილობთ, რომ მის განხორციელებაში დავეხმაროთ.“ ხოლო მპგ ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველოს წარმომადგენლის განცხადებით – „კონსერვატიული პარტია ეს არის ჩვენი უმცროსი პარტნიორი. ხშირ შემთხვევაში რაღაც გარკვეული პარტიული ხედვები არის განსხვავებული, მაგრამ თანამედროვე პოლიტიკაში იმდენად დაახლოვდა იდეოლოგიები თანამედროვე კონსერვატორთა და ცენტრიზმს შორის თუნდაც სოციალ-დემოკრატთა შორის რომ გარკვეული სახის გადაკვეთა არის.“

ასევე როგორც მპგ ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველოს წარმომადგენელმა განაცხადა – „როდესაც ხელისუფლებაში მოდიხარ მასინ გაქვს იდეალისტური დამოკიდებულებები თუმცა ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგ შენ გარკვეული ჩარჩოები გიწესდება, ასე ვთქვათ შეზღუდვები, რომელსაც არსებული სიტუაცია რასაც ღია პოლიტიკას ეძახიან, რომელიც გაიძულებს, რომ ვთქვათ ისე იდეალისტურად ვერ იმოქმედებ და შესაბამისად მოქმედებ. ცდილობ, რომ არსებულ სიტუაციას შეუსაბამო შენი ხედვები და გარკვეული კორექტირებები მოახდინო.“

აქ იგულისხმა ქვეყანაში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა. მართლაც, 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ წარმოდგენილი ქართული ოცნების წინასაარჩევნო პროგრამა მთლიანად ორიენტირებულია სოციალურ-ეკონომიკურ საკითხებზე.

2016 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინასაარჩევნო გარემო – 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნები გამორჩეულია იმ თვალსაზრისით რომ 2015 წელს მოხდა ცვლილება საარჩევნო კანონმდებლობაში. მათგან ყველაზე მნიშვნელოვანი ერთმანდატიანი საარჩევნო ოლქების საზღვრის ცვლილება და მაჟორიტარული მანდატის საარჩევნო ბარიერის 30-დან 50 პროცენტამდე გაზრდა იყო. ასევე 2016 წელს

⁵⁴ საქართველოს საარჩევნო ადმინისტრაცია (ცესკო) <https://partylists.cec.gov.ge/uploads/52/41.pdf> 14.07.2017

წინასაარჩევნო გარემო პოლიტიკური და სამართლებრივი თვალსაზრისით 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებთან შედარებით საკმაოდ გაუმჯობესებული იყო.

დელეგაციის შეფასებით, წინასაარჩევნო პერიოდში არჩევნების პროცესის სანდოობისთვის საჭირო კომპონენტები უმეტესწილად არსებობდა. ყველა იმ არასამთავრობო ორგანიზაციის, პოლიტიკური პარტიის (გარდა ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის წარმომადგენლებისა), დიპლომატიური და საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმომადგენლებმა, რომელთაც დელეგაცია შეხვდა, აღნიშნეს, რომ წინასაარჩევნო გარემო 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებთან შედარებით გაუმჯობესებულია. ეს შეფასება მუდმივად მეორდებოდა, რაც საარჩევნო პროცესების მიმართ გაზრდილია ნდობის მაჩვენებელი.⁵⁵

თუმცა, მიუხედავად ამისა, გამოიკვეთა რამდენიმე ინციდენტი, როგორც სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოების შუალედურ დასკვნაში ვკითხულობთ – საარჩევნო კამპანიის გააქტიურებასთან ერთად, მნიშვნელოვნად გაიზარდა სავარაუდოდ პოლიტიკური ნიშნით ოპოზიციური პარტიების წევრებისა და აქტივისტების მიმართ განხორციელებული ზეწოლა – მუქარის შემთხვევები. ანგარიშში მოყვანილ სამ ფაქტთან დაკავშირებით იკვეთება სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლების მხრიდან ჩადენილი სავარაუდოდ უფლებამოსილების გადამეტების ფაქტებიც კამპანიისთვის ხელის შეშლასთან ერთად გამოვლინდა ოპოზიციური პოლიტიკური პარტიების ოფისების დაზიანების შემთხვევებიც, რაც საფრთხის შემცველია თავისუფალი და სამართლიანი საარჩევნო გარემოსთვის. საანგარიშო პერიოდში დაფიქსირდა სააგიტაციო მასალის დაზიანების შემთხვევები, რასაც კამპანიის მიმდინარეობის ადრეულ ეტაპზე ადგილი არ ექონია. ორგანიზაციის დაკვირვებით, საანგარიშო პერიოდში გამოვლინდა სავარაუდოდ პოლიტიკური ნიშნით ზეწოლა-მუქარის 11, ფიზიკური დაპირისპირების 2, ამომრჩევლის სავარაუდოდ მოსყიდვის 1, არაუფლებამოსილი პირის მიერ აგიტაციაში მონაწილეობის 5, ადმინისტრაციული

⁵⁵ [National Democratic Institute](#) (NDI). (2016). *NDI-ის საერთაშორისო სადამკვირვებლო მისიის ანგარიში 2016 წლის 8 ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნებზე*. თბილისი, გვ. 7

რესურსის გამოყენების 4, წინასაარჩევნო კამპანიისთვის ხელის შეშლის 7, სააგიტაციო მასალების დაზიანების 5 ფაქტი.⁵⁶

მიუხედავად მცირე ინციდენტებისა წინასაარჩევნო გარემო დადებითად შეფასდა. წინა საპარლამენტო არჩევნებისგან განსხვავებით ადგილი არ ქონდა რაიმე სახის სამართლებრივი და ხელოვნური ბარიერების შექმნას მართველი პოლიტიკური ძალის მიერ. ასევე ცესკომ დანერგა ახალი ტექნოლოგია ამომრჩევლის სიებთან დაკავშირებით. ამომრჩეველს უკვე საშუალება მიეცა სახლიდან გაუსვლელად ელექტრონულად სპეციალური საიტის საშუალებით გადაემოწმებინა საკუთარი თავი საარჩევნო სიაში, თუ სად ამღევდა ხმას, რომელ უბანზე და ასე შემდეგ. ეს მნიშვნელოვან წინგადადგმულ ნაბიჯად უნდა ჩაითვალოს ამომრჩევლის სიების დაზუსტების თვალსაზრისით.

ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისის ანგარიშში აღნიშნულია – არჩევნები ისეთ გარემოში იმართება, რომელზეც ზეგავლენას ახდენს ქვეყანაში არსებული არასახარბიელო ეკონომიკური მდგომარეობა, ასევე მოსახლეობის იმედგაცრუება პოლიტიკური ელიტის მიმართ. არჩევნების კონტექსტზე ასევე ზემოქმედებს 2014 წლის ივნისში გაფორმებული ევროკავშირთან ასოცირების შესახებ შეთანხმება და მიმდინარე დისკუსიები საქართველოს გეოპოლიტიკური ორიენტაციის შესახებ. ამასთანავე საარჩევნო ატმოსფეროზე უარყოფით ზეგავლენას ახდენს პოლიტიკური დამაბულობა ქართულ ოცნებასა და ერთიან ნაციონალურ მოძრაობას შორის, 2016 წლის მაისში რიგგარეშე ადგილობრივი არჩევნების დროს კორცხელში მომხდარი ძალადობრივი დაპირისპირების ჩათვლით.⁵⁷

საკმაოდ სკანდალური იყო უკანონო მოსმენებისა და ფარული ჩანაწერების საქმე, რომელმაც გარკვეული ზეგავლენა მოახდინა საზოგადოებაზე. ასევე არაერთგვაროვანი რეაქცია გამოიწვია მმართველ და ოპოზიციურ ძალებს შორის. NDI-ის დასკვნაში ვკითხულობთ – გასულ წელს და კამპანიის მიმდინარეობის პერიოდში პოლიტიკოსებზე, მედიის წარმომადგენლებსა და სხვა საჯარო ფიგურებზე უკანონოდ მოპოვებულმა ჩანაწერებმა საქართველოში არსებულ პოლიტიკურ კლიმატს ზიანი

⁵⁶ სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება (ISFED). (2016). *2016 წლის 8 ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნების წინასაარჩევნო მონიტორინგის III შუალედური ანგარიში* გვ.1

⁵⁷ ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისი. (2016). *შუალედური ანგარიში 30 აგვისტო – 19 სექტემბერი, 2016წ.* გვ.4

მიაყენა. მაკომპრომატირებელი ფარული ჩანაწერების ინტერნეტში გავრცელებამ კანდიდატებისთვის, განსაკუთრებით კი - ქალი კანდიდატებისთვის, მტრული გარემო შექმნა. ოპოზიციის დისკრედიტაციის მიზნით, ხელისუფლებისა და მმართველი პარტიის წევრების მხრიდან ადგილი ჰქონდა ოპოზიციის ლიდერებსა და მხარდამჭერებს შორის სავარაუდოდ მომხდარი საუბრების არაერთი ჩანაწერის გავრცელებას, რომელთა ავთენტურობა ეჭვს იწვევს. საკანონმდებლო ჯგუფებმა მოუწოდეს ხელისუფლებას, გამოიძიოს ეს შემთხვევები და უკანონო მოსმენებთან დაკავშირებით შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილება მიიღოს.⁵⁸

არჩევნებში საკმაოდ დიდ როლს მედიასაშუალებები თამაშობენ. სწორედ მასმედია წარმოადგენს ხიდს პოლიტიკურ პარტიებს, კანდიდატებსა და ამომრჩეველს შორის. მიუხედავად იმისა, რომ პოლიტიკურ პარტიებს ხელი მიუწვდებოდათ სხვადსხვა მედია საშუალებებზე, მაინც იყო გარკვეული სახის პრობლემები კერძოდ კი რუსთავი 2-ის საკუთრების გარშემო წარმოებული სამართლებრივი დავა, რომელიც ბევრს პოლიტიკური ნიშნით დაწყებულ საქმედ მიაჩნდა.

საქართველოში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ – საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით – 2015 წელს საქართველოში უმუშევრობის დონე 2014 წელთან შედარებით 0.4 პროცენტული პუნქტით შემცირდა და 12.0 პროცენტი შეადგინა. უნდა აღინიშნოს, რომ 2015 წელს უმუშევრობის დონემ ბოლო 12 წლის მანძილზე ყველაზე დაბალ ნიშნულს მიაღწია. 2015 წელს ეკონომიკურად აქტიურმა მოსახლეობამ, შრომისუნარიანი ასაკის მოსახლეობის (15 წლის და უფროსი ასაკის მოსახლეობა) 67.8% შეადგინა. წინა წელთან შედარებით მოსახლეობის აქტიურობის დონე გაიზარდა 1.3%, ხოლო დასაქმების დონე - 1.4%. წინა წელთან შედარებით ქალაქის ტიპის დასახლებებში დასაქმების დონე გაიზარდა 2.3%, ხოლო სოფლის ტიპის დასახლებებში - 0.8%. წინა წელთან შედარებით აქტიურობის დონე ქალაქის ტიპის დასახლებებში გაზრდილია 2.4%, ხოლო სოფლის ტიპის დასახლებებში - 0.5 პროცენტული პუნქტით.⁵⁹ თუმცა

⁵⁸[National Democratic Institute](#). (2016). *NDI-ის საერთაშორისო სადამკვირვებლო მისიის ანგარიში 2016 წლის 8 ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნებზე*. გვ. 11

⁵⁹სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, *დასაქმება და უმუშევრობა 2015 წელი (წლიური)*.http://www.geostat.ge/cms/site_images/files/georgian/labour/dasaqmeba-umushevroba%202015%20pres-relizi.pdf 07.06.2017

საზოგადოების აზრი ამ საკითხთან მიმართებაში სავსებით განსხვავდება „ცხადია, ვინც მეთოდოლოგიის შესახებ და იმის შესახებაც იცის, რომ საქართველოს სტატისტიკის სამსახური ყველა ადამიანს, ვისაც სოფლად მიწის ნაკვეთი აქვს, დასაქმებულად თვლის, მისთვის ეს შედეგები მოულოდნელი არ იქნება. თუმცა, თუ მოსახლეობის მიერ დასაქმების რეალურ აღქმას დავაკვირდებით, მაგალითად, NDI-ის მარტი-აპრილის კვლევამ აჩვენა, რომ გამოკითხვაში 67 %-მა სამუშაო ადგილები, 43 %-მა ინფლაცია და მზარდი ფასები, ხოლო 37 %-მა სიღარიბე დაასახელა მთავარ პრობლემად. ანუ მოსახლეობის 2/3 ქვეყნის მთავარ პრობლემად სწორედ უმუშევრობას მიიჩნევს.“⁶⁰

2015 წლის მთლიანი შიდა პროდუქტის მაჩვენებელმა დაზუსტებული მონაცემებით, მიმდინარე ფასებში 31 755,6 მლნ. ლარი შეადგინა, რაც 8,9 პროცენტით აღემატება წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს. მთლიანი შიდა პროდუქტის რეალური ზრდა წინა წელთან შედარებით 2,9 პროცენტით განისაზღვრა, ხოლო დეფლატორი გაიზარდა 5,9 პროცენტით. მთლიანი შიდა პროდუქტის დარგობრივ სტრუქტურაში უდიდესი წილი უკავია მრეწველობის (16,8 პროცენტი) და ვაჭრობის (16,7 პროცენტი) სექტორებს. შემდეგ პოზიციებს იკავებენ: ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა (10,5 პროცენტი), სახელმწიფო მმართველობა (9,3 პროცენტი), სოფლის მეურნეობა (9,1 პროცენტი), მშენებლობა (7,9 პროცენტი), ჯანდაცვა და სოციალური დახმარება (6,0 პროცენტი).⁶¹ თუმცა ეს მაჩვენებელი ბევრად ჩამორჩება განვითარებული ქვეყნების მონაცემებს და შეგვიძლია ცალსახად ავლნიშნოთ, რომ ვერ აკმაყოფილებს მოსახლეობის მოთხოვნებს.

რაც შეეხება ინფლაციას – „2015 წლის ნოემბერში 2014 წლის ნოემბერთან შედარებით ინფლაციის დონემ საქართველოში 6,3 პროცენტი შეადგინა.“⁶²

2016 წლის 11 აპრელს NDI-იმ გამოაქვეყნა კვლევა რომლის თანახმად – მოქალაქეებს განსაკუთრებით აწუხებთ ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობა. მოსახლეობის მხოლოდ 2 პროცენტი მიიჩნევს, რომ საქართველოს ეკონომიკა კარგ მდგომარეობაშია.

⁶⁰ ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრი(EPRC) <https://www.eprc.ge/index.php?a=main&pid=1398&lang=geo> 17.06.2017

⁶¹ სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, *საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტი 2015 წელს (დაზუსტებული)*.http://geostat.ge/cms/site_images/_files/georgian/nad/GDP_pres-relizi_2015_GEO.pdf 07.06.2017

⁶² სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, *ინფლაცია საქართველოში, 2015 წლის ნოემბერი* http://www.geostat.ge/cms/site_images/_files/georgian/price/CPI%20Press%20Release_11%202015_Geo.pdf 20.06.2017

მოსახლეობისთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი ეროვნული საკითხები სამუშაო ადგილები (57 პროცენტი), ფასების ზრდა/ინფლაცია (35 პროცენტი) და სიღარიბეა (30 პროცენტი). მართალია, ქართული ოცნება-დემოკრატიული საქართველოს მხარდამჭერები შედარებით უფრო დადებითად აფასებენ ქვეყნის ეკონომიკურ მდგომარეობას, თუმცა მთლიანობაში მოსახლეობის უმეტესობა (81 პროცენტი) ამ პრობლემების გამო პასუხისმგებლობას ამჟამინდელ ხელისუფლებას აკისრებს, რასაც მოსდევს წინა ხელისუფლების პასუხისმგებლობა (59 პროცენტი) და გლობალური ეკონომიკური გამოწვევები (53 პროცენტი). პარტია ქართული ოცნება-დემოკრატიული საქართველოს მხარდამჭერების უმეტესობაც ეკონომიკური პრობლემების გამომწვევ ერთ-ერთ მთავარ მიზეზად მოქმედი ხელისუფლების შეცდომებს ასახელებს.⁶³

ასევე მნიშვნელოვანია ეროვნულმა დემოკრატიის ინსტიტუტის (NDI) მიერ ჩატარებული კვლეის ანალიზი. კვლევა ეყრდნობა სამ საზოგადოებრივ გამოკითხვას, რომელიც 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ 12 თვის მანძილზე ჩატარდა: ნოემბერი 2015, მარტი 2016, ივნისი 2016. ამ გამოკითხვებმა, რომლებიც ეროვნულმა დემოკრატიის ინსტიტუტმა (NDI) ჩაატარა, დიდი გამოხმაურება ჰპოვა. ეს ნიშნავს, რომ საზოგადოებრივ კვლევებზე წვდომა ძალიან მარტივია. სამივე გამოკითხვაში მკაფიოდ ჩანს, რომ ქართველი ხალხის პრიორიტეტი ეკონომიკური და სოციალური საკითხებია. მათ მოსდევს თემები, როგორებიცაა: ტერიტორიული მთლიანობა, საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკა და თავდაცვა და სხვა საკითხები, რომლებიც მმართველობას, დემოკრაციას, სამართალსა და ადამიანის უფლებებს უკავშირდება.⁶⁴

ცხრილი №2: საზოგადოებრივი აზრი და პრიორიტეტები:

#	ყველაზე მნიშვნელოვანი ეროვნული საკითხი	გამოკითხვის თარიღი			საშ
		ნოემბერი 2015	მარტი 2016	ივნისი 2016	

⁶³ NDI-ის კვლევა: მოსახლეობა უკმაყოფილოა ქვეყნის კურსით და ხელისუფლების ეკონომიკური პოლიტიკით; ევროკავშირის და ნატოს მხარდამჭერა კვლავაც მაღალია https://www.ndi.org/sites/default/files/NDI%20Georgia_March%202016%20poll_public%20Issues_Geo%20Press%20Release_VF.pdf 6.07.2017

⁶⁴ კახიშვილი, ლ. (2017) *პარტიული პოლიტიკა საქართველოში და დემოკრატიის კონსოლიდაციის პერსპექტივები, არის თუ არა დემოკრატია შესაძლებელი სტაბილური პოლიტიკური პარტიების გარეშე?* თბილისი

1	ეკონომიკური საკითხები: დასაქმება, სიღარიბე, ფასები/ინფლაცია,				
1.	სამუშაო ადგილები	57%	57%	56%	57%
1.	სიღარიბე	29%	30%	29%	29%
1.	მზარდი ფასები/ინფლაცია	26%	35%	26%	29%
1.	ხელფასები	17%	18%	16%	17%
2	სოციალური საკითხები: პენსია, ჯანდაცვა, განათლება				
2.	პენსია	28%	26%	25%	26%
2.	ჯანდაცვის ხელმისაწვდომობა	20%	18%	20%	19%
2.	ჯანმრთელობა	12%	13%	17%	14%
3	ტერიტორიული მთლიანობა, საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკა				
3.	ტერიტორიული მთლიანობა	29%	23%	28%	27%
3.	რუსეთთან ურთიერთობა	10%	12%	12%	11%
3.	ნატოში გაწევრიანება	5%	6%	6%	6%
3.	ევროკავშირში გაწევრიანება	4%	3%	5%	4%
4	პოსტმატერიალისტური ღირებულებები: დემოკრატია, სამართლიანობა, ადამიანის უფლებები				
4.	სამართლიანი არჩევნები	9%	6%	9%	8%
4.	სამართლიანობის აღდგენა	9%	9%	9%	9%
4.	ადამიანის უფლებები	13%	11%	8%	11%
4.	სიტყვის თავისუფლება	9%	5%	5%	6%
4.	სასამართლო სისტემა	4%	2%	4%	3%

შენიშვნა: ცხრილი აღებულია კახიშვილი, ლ. (2017) პარტიული პოლიტიკა საქართველოში და დემოკრატიის კონსოლიდაციის პერსპექტივები, არის თუ არა დემოკრატია შესაძლებელი სტაბილური პოლიტიკური პარტიების გარეშე? თბილისი

აღნიშნულიდან გამომდინარე შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ ქვეყანაში მძიმე სოციალურ-ეკონომიკური ფონია. საზოგადოების დიდი ნაწილისთვის წინა პლანზე გადაინაცვლა სოციალურ-ეკონომიკურმა საკითხებმა, ხოლო ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობის და შესაბამისად მასთან ერთად სხვა საკითხებიც საკითხი უკანა პლანზე აღმოჩნდა.

საზოგადოების აზრის კვლევა ქვეყანაში არსებული სოციალურ-ეკონომიკურ საკითხთან მიმართებაში მნიშვნელოვან გზავნილს წარმოადგენს პოლიტიკური პარტიებისთვის. ხშირ შემთხვევაში კი პოლიტიკურ პარტიების დიდი ნაწილი სწორედ, რომ საზოგადოებრივი აზრის კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით ქმნის თავის წინასაარჩევნო პროგრამას. კითხვაზე თუ რამდენად ახდენს ქვეყანაში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა პოლიტიკური პარტიის იდეოლოგიაზე? მპგ. „ქართული ოცნება_დემოკრატიული საქართველო“-ს წარმომადგენლმა განაცხადა, რომ „„ალბათ პირდაპირი გავლენა არის. ქვეყანაში არსებულმა სოციალურ-ეკონომიკურმა მდგომარეობამ განაპირობა იდეოლოგია.“

2016 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ მპგ „ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველოს“ წინასაარჩევნო პროგრამის ანალიზი – მპგ. „ქართული – ოცნება დემოკრატიული საქართველო“ 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნებში მთავარ პრიორიტეტებად: დემოკრატიული განვითარება, ეკონომიკური განვითარება, სოციალური განვითარება და საგარეო ურთიერთობები უსაფრთხოება და თავდაცვაა. ასევე ის სთავაზობს ამომრჩეველს ე.წ. „მთავრობის ოთხ პუნქტიან გეგმას“, რომლის მთავარი გზავნილია სოციალურ-ეკონომიკური კეთილდღეობის მიღწევა და დემოკრატიული ინსტიტუტების განვითარება საქართველოში. წინასიტყვაობაში ნათლად არის დაფიქსირებული, რომ მპგ „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველოს“ მთავარი მიღწევა არის ადამიანის უფლებების დაცვა, ძირეული რეფორმების გატარება სახელმწიფოში დემოკრატიული ინსტიტუტების აღმშენებლობის გზაზე, ხოლო მთავარი აქცენტები ისევ სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემების მოგვარება და დემოკრატიული ფასეულობების ადამიანის ძირითადი უფლებების და თავისუფლებების პატივისცემა და დაცვაა.

მპგ „ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველო“ პროგრამაში აფასებს მათი მმართველობის 4 წლიან შედეგს და მიღწევებს შემდეგ კი სამომავლო მიზნებსა და გეგმებზე საუბრობს. „ქართული ოცნება“ საკმაოდ მნიშვნელოვან გზავნილს უგზავნის ამომრჩეველს ადამიანის უფლებების დაცვის მხრივ. როგორც პროგრამაშია აღნიშნული ყველაფერი ეს მიმართული იქნება ევროპული ფასეულობების და ღირებულებების დასანერგად ასევე სამოქალაქო საზოგადოების განვითარების და სახელმწიფოს მიერ

მოქალაქეთა უფლებების დაცვის მიზნით. თუმცა არ უნდა დაგვავიწყდეს ის გარემოება, რომ ამ ყველაფერს სჭირდება გარკვეული სახის ფინანსები რათა მოხდეს სხვადასხვა პროექტების განხორციელება სამწუხაროდ ამის შესახებ პროგრამაში ძალზედ ცოტა ინფორმაცია არსებობს. ძირითადი აქცენტი მაინც გადატანილია არა სამომავლო გეგმებსა და მიზნებზე, არამედ უკვე მიღწეულ წარმატებებზე, რაც ჩემი აზრით კარგად არ გამოხატავს და არ გამოკვეთს პარტიის სამომავლო გეგმებს.

საგარეო ურთიერთობები, უსაფრთხოება და თავდაცვა - ამ მხრივ „ქართული ოცნება“ სთავაზობს ამომრჩეველს მშვიდობიანი და კეთილმეზობლური ურთიერთობის დამყარებას მეზობელ სახელმწიფოებთან. როგორც პროგრამაშია აღნიშნული შენარჩუნდება ქართული ოცნების მიერ არჩეული კურსი რაც ითვალისწინებს ევროინტეგრაციას, ნატოსთან თანამშრომლობის გაძლიერებასა და საბოლოო ჯამში გაწევრიანების პოლიტიკას. საქართველოს სტრატეგიული პარტნიორის აშშ-თან მჭიდრო თანამშრომლობის გაგრძელებას. საერთაშორისო დიპლომატიის გაძლიერებას, არალიარებითი პოლიტიკის გაძლიერებას და საქართველოს სახელმწიფოს სტრატეგიის შემუშავებას ოკუპირებული ტერიტორიების მიმართ, დიპლომატიური გზების მაქსიმალურ გამოყენებას. გააგრძელებს ძალისხმევას ჟენევის საერთაშორისო დისკუსიების ფორმატის ეფექტურობის ამაღლების მიზნით, ასევე გალსა და ერგნეთში ინციდენტების პრევენციის და მათზე რეაგირების მექანიზმის შედეგიანი მუშაობის უზრუნველყოფისათვის. პარტნიორ საერთაშორისო ორგანიზაციებთან და ქვეყნებთან ურთიერთობის გაგრძელება და გაღრმავება, სხვადასხვა სამშვიდობო ოპერაციებში მონაწილეობის გაგრძელება. რაც შეეხება თავდაცვას - გაძლიერდება და გაუმჯობესდება ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობა, შეჯერდება ქვეყნის რეზერვისა და მობილიზაციის კონცეფცია, მოხდება სამხედრო მოსამსახურეთა ნატოს სტანდარტებზე აღჭურვა და სხვ. ჩემი აზრით, პროგრამაში ნათლად არ არის წარმოდგენილი თუ როგორ და რა გზებით გეგმავს ქართული ოცნება ნაკისრი ვალდებულებათა შესრულებას.

2016 წლის საპარლამენტო არჩევნებში მპგ „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“ ისევ და ისევ სოციალურ-ეკონომიკურ პაკეტზე აკეთებს აქცენტს. პარტიის მთავარი გზავნილის ძირითადი შინაარსი ასე გამოიყურება:

მაკროეკონომიკური სტაბილურობა, დასაქმება, ბიზნესგარემო, ეკონომიკური რეფორმები, კაპიტალის ბაზრის რეფორმა, საპენსიო რეფორმა, მიწის რეფორმა, საჯარო-კერძო პარტნიორობის სისტემის განვითარება, ასოცირების შეთანხმებით განსაზღვრული სხვა ეკონომიკური რეფორმები, სივრცითი მოწყობა, თავისუფალი საგარეო სავაჭრო ურთიერთობები, ინფრასტრუქტურული განვითარება, დარგობრივი ეკონომიკური პოლიტიკა, ენერგეტიკა, სოფლის მეურნეობა, ტრანსპორტი, ტურიზმი, რეგიონული ეკონომიკური პოლიტიკა, გარემოს დაცვა. რაც შეეხება სოციალურ პაკეტს, მასში მოიაზრება ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური უზრუნველყოფა, განათლება, კულტურა, სპორტი, ახალგაზრდობის პოლიტიკა.

მპგ „ ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ეკონომიკური პროგრამა სავსებით რეალისტურია და განხორციელებად, შეგვიძლია თამამად ავლნიშნოთ, რომ მასში დაფიქსირებული ხედვები შეესაბამება მემარცხენე ორიენტაციის მქონე პარტიის იდეოლოგიას თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ 2016 წელს წარმოდგენილი სოციალურ-ეკონომიკურ პაკეტი არ არის სრულყოფილი. განსაკუთრებით კი არ არის წარმოდგენილი იმ გზების ძიება, რომელიც დასახულ მიზნის მიღწევაში დაეხმარება პოლიტიკურ პარტიას. ექსპერტთა აზრით – „მეტისმეტად ოპტიმისტურადაა წარმოდგენილი გაუნაწილებელი მოგების გადასახადის გაუქმების შესაძლო შედეგები. სავსებით შესაძლებელია, რომ ამ ნოვაციის ძალაში შესვლის შემდეგ, 2017 წელს დაჩქარდება ეკონომიკური ზრდა, მაგრამ დასადგენია გაგრძელდება თუ არა ეს ეფექტი მომავალში. ასევე მიგვაჩნია, რომ ეს ინიციატივა სამუშაო ადგილების შექმნის გარანტიას ვერ იძლევა. გამართლებულია საპენსიო სფეროს რეფორმა, რომელიც ბიუჯეტს დიდ ფისკალურ წნეხს მოაცილებს, თუმცაღა ამ რეფორმის მასშტაბი შეიძლება იმან შეზღუდოს, რომ დასაქმებულთა შორის კვლავაც დაბალი რჩება ფორმალურად დასაქმებულთა წილი, რომელთაგან თითქმის ნახევარი სახელმწიფო სექტორში მუშაობს.“⁶⁵ ასევე ექსპერტები აღნიშნავენ, რომ – „დასაქმების ზრდის შემოთავაზებული სამიზნეები არარეალისტურია. ჯამურად,

⁶⁵ საჯარო პოლიტიკის, ადვოკატირებისა და სამოქალაქო საზოგადოების განვითარება საქართველოში. (2012). *პოლიტიკური პარტიის სოციალურ-ეკონომიკური პროგრამები და მათი ექსპერტული შეფასება*. http://www.econpolicyfact.ge/ka/election/4/party/koalitsia-kartuli-otsneba/policy_brief/makroekonomikuri-sakitkhebi_02.06.2017

ქართული ოცნების წინასაარჩევნო დოკუმენტის მიხედვით მომდევნო 4 წლის განმავლობაში სხვადასხვა სახელმწიფო პროგრამებით 200 000 ახალი სამუშაო ადგილის შექმნაა ნავარაუდები. თუ წარსულ გამოცდილებას გავითვალისწინებთ, როცა დასაქმების ზრდა უმნიშვნელო იყო, ასეთი ზრდის მიღწევა შეუძლებლად მიგვაჩნია.“⁶⁶

სოციალური უზრუნველყოფა - სოციალური პაკეტის მთავარი გზავნილი სწორედ აღნიშნულ ნაწილშია მოთავსებული. როგორც პროგრამაშია აღნიშნული 2012 წლიდან გაიზარდა სოციალური დაცვის პროგრამის მოცულობა და დაფინანსება. გაიზარდა ასევე ყველა კატეგორიის პენსია. გაიზარდა სოციალური დახმარების დაფინანსება და ბიუჯეტი. გაუმჯობესდა სოციალური სახლების მდგომარეობა. გაუმჯობესდა დევნილთა პირობები, ახალაშენებულ კორპუსებში საცხოვრებელი ფართი 5 000-ზე მეტმა დევნილმა ოჯახმა მიიღო. გაუმჯობესდა დემოგრაფიული მდგომარეობა და გატარდა მთელი რიგი ღონისძიებები, რეპრესიული ნარკოპოლიტიკა ჩანაცვლდა სახელმწიფოს დაბალანსებული ნარკოპოლიტიკით, დაიწყო პოლიტიკის შემუშავება აზარტულ თამაშებზე არასრულწლოვანთა ხელმისაწვდომობის შემცირების მიზნით, დაიხვეწა სოციალური დაცვის სისტემა, დაინარგა დაგროვებადი საპენსიო სისტემის ახალი მოდელი და სხვ.

2016 წლიდან ქართული ოცნება აქტიურად აპირებს დევნილთა პოლიტიკის გააქტიურებას და მათთვის საცხოვრებელი ფართების გადაცემას. დემოგრაფიული მდგომარეობის გაუმჯობესების მიზნით, გაძლიერდება შესაბამისი სახელმწიფო ინსტიტუტების როლი; სახელმწიფო წაახალისებს მრავალშვილიანობას; მომზადდება სოციალური პაკეტი მრავალშვილიანი მშობლისთვის; გაძლიერდება საყოველთაო ჯანდაცვისა და სხვადასხვა სოციალური პროგრამები დემოგრაფიული მდგომარეობის ოპტიმიზაციის თვალსაზრისით. მოხდება სასჯელის ლიბერალიზაცია და გაძლიერდება ნარკომანიის წინააღმდეგ ბრძოლა. სახელმწიფო ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების საუკეთესო პრაქტიკის გათვალისწინებით შეიმუშავებს რეგულაციებს აზარტული თამაშების ხელმისაწვდომობის შეზღუდვის კუთხით, განსაკუთრებით

⁶⁶ საჯარო პოლიტიკის, ადვოკატირებისა და სამოქალაქო საზოგადოების განვითარება საქართველოში. (2012). *პოლიტიკური პარტიის სოციალურ-ეკონომიკური პროგრამები და მათი ექსპერტული შეფასება*. http://www.econpolicyfact.ge/ka/election/4/party/koalitsia-kartuli-otsneba/policy_brief/dasakmeba_03.06.2017

არასრულწლოვნებთან და დამოკიდებულ პირებთან მიმართებაში. ხელისუფლება განახორციელებს ქმედით დასაქმების პოლიტიკას. ექსპერტთა აზრით – „ამ ღონისძიებებიდან უმნიშვნელოვანესია დაგროვებით საპენსიო სისტემაზე გადასვლის ინიციატივაა. სამწუხაროდ, დეტალურად გადმოცემული არ არის ამ მიმართლებით უახლოეს პერიოდში გადასადგმელ ღონისძიებეთა მოკლე ნუსხა და ძირითადი ეტაპები, თუმცა ზოგადად, ეს რეფორმა უთუოდ შეამსუბუქებს ბიუჯეტის ფისკალურ ტვირთს.“⁶⁷

ჯანდაცვა - პროგრამის თანახმად 2012 წლიდან „ქართულმა ოცნებამ“ გააძლიერა ჯანდაცვის სფეროს დაფინანსება. თითქმის 2,5 ჯერ გაიზარდა დაფინანსება, 2013 წლიდან ამოქმედა საყოველთაო დაზღვევის სისტემა. საქართველოს თითოეული მოქალაქე უზრუნველყოფილია სამედიცინო მომსახურების პაკეტით, მსოფლიო მასშტაბით, საქართველო გახდა პირველი ქვეყანა, სადაც ხორციელდება უპრეცედენტო C-ჰეპატიტის ელიმინაციის (აღმოფხვრის) პროგრამა, 2014 წელს შეიქმნა საქართველოს სოლიდარობის ფონდი, რომელმაც სიმსივნით დაავადებული 270-ზე მეტი ბავშვისა და 22 წლამდე ასაკის ახალგაზრდის მკურნალობა დააფინანსა, აქტიურად მიმდინარეობს ბრძოლა ძუძუს კიბოს წინააღმდეგ, სახელმწიფო ხელს უწყობს ფარმაცევტულ სექტორში და კერძო სადაზღვევო ბაზარზე ჯანსაღი კონკურენციის განვითარებას და სხვ.

2016 წლიდან კი ქართული ოცნება ამომრჩეველს პირდება, რომ შენარჩუნდება და კიდევ უფრო დაიხვეწება საყოველთაო დაზღვევის სისტემა. ასევე დაიხვეწება პირველადი ჯანდაცვისა და საზოგადოებრივი ჯანდაცვის ცენტრების მუშაობა, გაიზარდება ჯანდაცვის სპეციალიზებული მიმართულებების პროგრამული დაფინანსება, მედიკამენტები იქნება კიდევ უფრო ხელმისაწვდომი, ჯანდაცვის ხარისხის ასამაღლებლად მოხდება სამედიცინო განათლების რეფორმა. ექსპერტთა შეფასებით - იმთავითვე უნდა ითქვას, რომ ქართული ოცნების ხელისუფლებაში მოსვლით მოხდა ჯანდაცვის პოლიტიკის პარადიგმის რადიკალური ცვლილება და

⁶⁷ საჯარო პოლიტიკის, ადვოკატირებისა და სამოქალაქო საზოგადოების განვითარება საქართველოში. (2012). *პოლიტიკური პარტიის სოციალურ-ეკონომიკური პროგრამები და მათი ექსპერტული შეფასება*. http://www.econpolicyfact.ge/ka/election/4/party/koalitsia-kartuli-otsneba/policy_brief/sotsialuri-uzrunelqopa_01.06.2017

საყოველთაო ჯანდაცვის პროგრამის შემოღება, რაც ძალიან სერიოზული ნაბიჯია, რომლის შედეგების შეფასება საჭიროა ყოველგვარი მიკერძოებისა და იდეოლოგიური სტერეოტიპების გამორიცხვით. ჯანდაცვის მიმართულებით, ქართულ ოცნებას განზრახული აქვს შეინარჩუნოს და გააფართოვოს საყოველთაო ჯანდაცვის პროგრამის არეალი. დოკუმენტში იკვეთება, რომ ავტორებს მეტ-ნაკლებად გაცნობიერებული აქვთ, რომ ასეთი ტიპის სისტემის შენახვა დიდ ხარჯებს უკავშირდება და დროთა განმავლობაში მოსახლეობის თანდათანობითი დაბერების ფონზე, ასევე იმ შემთხვევაში, თუ ეკონომიკური ზრდის ტემპები სასურველზე დაბალი აღმოჩნდება, საყოველთაო ჯანდაცვის სისტემამ შესაძლოა ძალზე სერიოზული პრობლემები შეუქმნას სახელმწიფო ბიუჯეტს. სამწუხაროდ, დოკუმენტში ცოტაა ლაპარაკი იმაზე, თუ კონკრეტულად რა გზებით გახდება შესაძლებელი ასეთი პრობლემის თავიდან აცილება. სკეპტიკურად ვუყურებთ ინიციატივას სტრატეგიული მედიკამენტების სახელმწიფოს მიერ კონსოლიდირებულად შესყიდვისა და შემდეგ ბაზარზე სრულფასოვანი კონკურენციის დაცვის უზრუნველყოფის გზით მისი კერძო სექტორის მეშვეობით რეალიზაციის შესახებ.⁶⁸

განათლება - „ქართული ოცნების“ ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს პრიორიტეტს განათლება წარმოადგენს. როგორც პროგრამაშია აღნიშნული, 2012 წელს რადიკალურად შეიცვალა განათლების სისტემა და არსებული მართვის ავტორიტარული პრაქტიკა ჩაანაცვლა მართვის დემოკრატიულმა პრაქტიკამ. გაიზარდა დაფინანსება, სისტემური ცვლილებები განხორციელდა ადრეული და სკოლამდელი განათლების სისტემაში, რეფორმები გატარდა ზოგადი განათლების სფეროში, მოხდა პედაგოგთა გადამზადება და მათმა როცხვმა 38 ათასს გადააჭარბა. მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადაიდგა პროფესიული და უმარლესი განათლების სისტემაში (2012 წელთან შედარებით, უმაღლესი განათლების დაფინანსება 41%-ით გაიზარდა). მომდევნო 4 წლის განმავლობაში, განხორციელდება სისტემური ცვლილებები, რათა განათლებისა და მეცნიერების სისტემა გახდეს ჩვენი ქვეყნის დემოკრატიული, ეკონომიკური და სოციალური განვითარების მყარი საფუძველი. უზრუნველყოფილი იქნება უწყვეტი

⁶⁸ საჯარო პოლიტიკის, ადვოკატირებისა და სამოქალაქო საზოგადოების განვითარება საქართველოში. (2012). *პოლიტიკური პარტიის სოციალურ-ეკონომიკური პროგრამები და მათი ექსპერტული შეფასება*. http://www.econpolicyfact.ge/ka/election/4/party/koalitsia-kartuli-otsneba/policy_brief/djandatsva_05.06.2017

განათლება. 2016 წლიდან ადრეული და სკოლამდელი განათლება კვლავ დარჩება უფასო, ამოქმედდება აღმზრდელებისა და აღმზრდელ-პედაგოგების ახალი პროფესიული სტანდარტი, გაგრძელდება ინფრასტრუქტურული გაუმჯობესება, სწავლის ხარისხის ამაღლების მიზნით, შეიქმნება ახალი, მნიშვნელოვნად გაუმჯობესებული პროგრამები და სახელმძღვანელოები, სკოლებში გაძლიერდება ტექნიკური და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების სწავლება და სახელოვნებო მიმართულებები, კიდევ უფრო დაიხვეწება ერთიანი ეროვნული გამოცდების სისტემა, დასაქმებისათვის საჭირო უნარების განვითარების პარალელურად, სამუშაო ადგილების შექმნის სტიმულირებისა და კერძო სექტორის გაძლიერების მიზნით, ასევე პრიორიტეტი იქნება სამეწარმეო განათლება. ამოქმედდება პროექტი „ისწავლე საქართველოში“ უცხოელი სტუდენტების მოზიდვის მიზნით, მოხდება სხვადასხვა საგანმანათლებლო პროგრამების და კვლევების დაფინანსება და სხვ. როგორც ექსპერტები აღნიშნავენ - ქართული ოცნების წინასაარჩევნო პროგრამის განათლების სექციაში დიდი ადგილი ეთმობა ამ პარტიის ხელისუფლებაში მოსვლის დღიდან გატარებულ ღონისძიებებს, რომელთა ჩამონათვალი ძალიან ვრცელია და დასაბუთებულია სტატისტიკური ინფორმაციით, რომელიც ეხება საბიუჯეტო ასიგნებების ზრდას, ინფრასტრუქტურულ, მეთოდოლოგიურ პროექტებსა და სხვა. რაც შეეხება განათლების სისტემაში ქართული ოცნების სტრატეგიულ ხედვას ვისურვებდით, რომ იგი მეტი თანმიმდევრულობით ყოფილიყო წარმოდგენილი. ჩვენი აზრით, მკაფიოდ გაცხადებული უნდა იყოს ის, თუ როგორი ტიპის განათლების სისტემა უნდა ჰქონდეს საქართველოს და როგორ შეიძლება მისი მიღება. უმაღლეს სასწავლებლებთან დაკავშირებით, ჩვენი აზრით, საჭიროა სტანდარტების გამკაცრება.⁶⁹

ქართული ოცნება ქვეყანას ოთხი წლის განმავლობაში მართავდა, რაც გარკვეულწილად აღბეჭდილია პარტიის წინასაარჩევნო პროგრამაში. პარტიის პროგრამაში მოკლედაა მიმოხილული ის შედეგები, რომელიც პარტიის წარმომადგენელთა აზრით მიღწეულ იქნა მათი ხელისუფლებაში ყოფნის პერიოდში სხვადასხვა სფეროში. მომდევნო ოთხი წლის მიზნები და ამოცანები გადმოცემულია

⁶⁹ საჯარო პოლიტიკის, ადვოკატირებისა და სამოქალაქო საზოგადოების განვითარება საქართველოში. (2012). *პოლიტიკური პარტიის სოციალურ-ეკონომიკური პროგრამები და მათი ექსპერტული შეფასება*. http://www.econpolicyfact.ge/ka/election/4/party/koalitsia-kartuli-otsneba/policy_brief/ganatleba_04.06.2017

ზოგადი სახით და არ არის დაკონკრეტებული. ისინი ერთგულეხას აცხადებენ ადამიანის ძირითადი უფლებების და თავისუფლების დაცვისათვის, ქვეყანაში დემოკრატიული პრინციპების და ღირებულებების გატარებისათვის, ეკონომიკის გაძლიერებისა და გაჯანსაღებისათვის, მაგრამ არ ჩანს კონკრეტული სამოქმედო გეგმა, რომელშიც დეტალურად იქნება ასახული ის თითოეული ნაბიჯი, რომელიც განხორციელდება პოლიტიკური პარტიის მიერ. საბოლოო ჯამში შეიძლება ითქვას, რომ კარგი იქნებოდა თუ მპგ. „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“ აქცენტს გააკეთებდა არა 2012 წლამდე არსებულ ვითარებასა და მას შემდეგ განვითარებულ სხვადასხვა პროგრამებსა თუ პროექტებზე არამედ ისაუბრებდა სამომავლო მიზნებსა და ამოცანებზე.

ქვემოთ, ცხრილის სახით წარმოდგენილ იქნა მპგ ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველოს იდეოლოგია. 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ წარმოდგენილ წინასაარჩევნო პროგრამის ანალიზი შედეგზე დაყრდნობით.

ცხრილი №3: მპგ ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველოს იდეოლოგია:

№	მემარცხენე	ცენტრისტული	მემარჯვენე
განათლება		✓	
დასაქმება		✓	
სოფლის მეურნეობა	✓		
მაკროეკონომიკური საკითხები		✓	
ჯანდაცვა		✓	
სოციალური უზრუნველყოფა	✓		
ეკონომიკური პოლიტიკა			✓
თავდაცვა და უდაფრთხოება		✓	

დასკვნა

ენდრიუ ჰეივუდის მიხედვით იდეოლოგიის არსი ასე ჟღერს: იდეოლოგია იდეათა მწყობრი სისტემაა, რომელიც საფუძველს უქმნის ორგანიზაციულ პოლიტიკურ ქმედებას, სულერთია რა მიზანს ემსახურება ის. ამდენად იდეოლოგია გვთავაზობს 1: არსებული წყობის შეფასებას. 2: სასურველი მომავლის მოდელს და 3_ გეგმას თუ როგორ შეიძლება და უნდა განხორციელდეს პოლიტიკური ცვლილება - ანუ როგორ მივიდეთ პირველიდან მეორემდე.

კვლევამ ცხადყო რომ კოალიცია „ქართული ოცნება“ არ წარმოადგენს მტკიცე იდეოლოგიური გაერთიანების მქონე პოლიტიკურ ბლოკს. 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებში ქართული ოცნება წარმოდგენილი იყო კოალიციის სახით, სადაც გაწევრიანებული იყო სხვადასხვა პოლიტიკური იდეოლოგიის მქონე პარტია. გარდა ამისა, როგორც პარტიის წარმომადგენლებმა განაცხადეს პირად ინტერვიუებში 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ დიდი მნიშვნელობა არ ენიჭებოდა იდეოლოგიას. წინა პლანზე ქვეყანაში არსებული პოლიტიკური რეჟიმის შეცვლა და მასთან ერთად მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობის გამოსწორება იყო. ასევე ამავე არჩევნებში უდიდესი როლი ითამაში კოალიციის ერთპიროვნულმა ლიდერმა ბიძინა ივანიშვილმა კოალიციის გამარჯვებაში. რაც შეეხება წინასაარჩევნო პროგრამას _ პროგრამაში სოციალურ-ეკონომიკური საკითხების წინა პლანზე წამოწევას კოალიციაში მყოფი პარტიები ქვეყანაში არსებული საჭიროებებიდან გამომდინარე ხსნიან და ნაკლებად უკავშირებენ იდეოლოგიურ ხედვებს. ასევე მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ წინასაარჩევნო დაპირებისას კოალიციის წევრები არ შემოიფარგლებოდნენ მხოლოდ კოალიციის პროგრამით და აკეთებდნენ გარკვეული სახის პოპულისტურ განცხადებებს, რომელიც არ შეიძლება ჩაითვალოს რაიმე იდეოლოგიურ შეხედულებად. 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ კოალიცია ქართული ოცნების მიერ წარმოდგენილ საარჩევნო პროგრამაში წარმოდგენილია, როგორც მემარცხენე ასევე ცენტრისტული და მემარჯვენე იდეოლოგიის შეხედულებები, რაც თავისთავად აიხსნება კოალიციის იდეოლოგიური სიჭრელით. რაც შეეხება მპგ „ქართული ოცნება _ დემოკრატიული საქართველო“-ს, რთულია ვისაუბროთ აღნიშნული პოლიტიკური გაერთიანების იდეოლოგიურ ხედვაზე 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების

მიხედვით, რადგან ამ პერიოდში გამოკვეთილად არ ჩანს პარტიის იდეოლოგიური ხაზი და არც წესდებაში იქნა დაფიქსირებული თავდაპირველად თავიანთი იდეოლოგიური ვექტორი. მიუხედავად ამ ყველაფრისა, პოლიტიკური პარტიის ღირებულებები გვაძლევს მეტნაკლებად იმის თქმის საშუალებას, რომ პარტია მემარცხენე ცენტრისტული იდეოლოგიური შეხედულებისაა. თუმცა ცალსახად შეგვიძლია ავღნიშნოთ, რომ ქვეყანაში არსებულმა სოციალურ-ეკონომიკურმა მდგომარეობამ შემდგომში დიდი გავლენა მოახდინა აღნიშნული პოლიტიკური პარტიის იდეოლოგიის განსაზღვრაზე. 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ წარმოდგენილი კოალიცია „ქართული ოცნების“ წინასაარჩევნო პროგრამა ორიენტირებულია სოციალურ-ეკონომიკური პოლიტიკაზე, ეს შეიძლება აიხსნას საზოგადოების მოთხოვნებიდან გამომდინარე და არა კოალიციის იდეოლოგიიდან გამომდინარე. როგორც მპგ „ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველო“-ს წარმომადგენელმა ინტერვიუში განაცხადა – „ბიძინა ივანიშვილმა უდიდესი როლი შეასრულა პარტიის იდეოლოგიის ფორმირებაში, ხოლო „მრეწველობა გადაარჩენს საქართველოს“ წარმომადგენელის თქმით – „ბიძინა ივანიშვილი მეწარმე, ბიზნესმენი, ქველმოქმედი სუფთა მემარჯვენე ორიენტაციის პიროვნებაა.“ შესაბამისად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ კოალიცია „ქართული ოცნება“ არ იყო მტკიცე იდეოლოგიურ საფუძველზე ჩამოყალიბებული პოლიტიკური გაერთიანება.

2016 წლის საპარლამენტო არჩევნებამდე რამდენიმე თვით ადრე კოალიცია დაიშალა და მპგ „ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველო“-ს გამოეცალა ის პოლიტიკური პარტიები, რომელთაც სხვადასხვა იდეოლოგიური ხედვა ჰქონდათ. მიუხედავად იმისა, რომ 2012 წლის წინასაარჩევნო პროგრამასთან შედარებით 2016 წლის წინასაარჩევნო პროგრამაში გამოიკვეთა პარტიის ძირითადი იდეოლოგიური მიმართულება და ასევე პარტიის წესდებაში დაფიქსირებულ იქნა მემარცხენე-ცენტრისტული იდეოლოგია, მაინც არსებობს გარკვეული სახის კითხვის ნიშნები, რომელიც უკავშირდება თუნდაც კონსერვატიულ პარტიასთან ინტეგრირებას. ასევე გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ როდესაც პოლიტიკური პარტია გვევლინება მმართველ პოლიტიკურ ძალად, თავისდაუნებურად, ქვეყანაში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური საჭიროებებიდან გამომდინარე მისი იდეოლოგიური ხედვა

მემარცხენეობისკენ იხრება. როგორც კვლევა ადასტურებს საზოგადოების მთავარი მოთხოვნა 2016 წელს სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემების მოგვარებაა, შესაბამისად ქართული ოცნების, როგორც მმართველი გუნდის პრეროგატივად იქცა აღნიშნული პრობლემების მოგვარების გზების ძიება. თუმცა 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ წარმოდგენილი წინასაარჩევნო პროგრამაში არსებობს გარკვეული სახის ხარვეზები, რომელიც მიუთითებს მპკ ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველოს იდეოლოგიურ არამდგრადობაზე.

პოლიტიკური პარტიის პროგრამა არ არის ბოლომდე დახვეწილი დოკუმენტი, პარტიის პოლიტიკური ხედვა სოციალურ-ეკონომიკურ საკითხებთან დაკავშირებით არ არის თანმიმდევრულად ნაჩვენები, ასევე ყურადღება ექცევა არა სამომავლო გეგმებსა და ამოცანებს, არამედ უკვე არსებულ 4 წლიანი მმართველობის პერიოდში მიღწეულ შედეგებს. აქედან გამომდინარე, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ მტკიცე იდეოლოგიური კავშირი მემარცხენე-ცენტრისტულ იდეოლოგიასთან არ გააჩნია მპკ „ქართული ოცნება – დემოკრატიულ საქართველო“-ს.

თუ ერთმანეთს შევადარებთ (2012-2016) წლებში წარმოდგენილ წინასაარჩევნო პროგრამებს დავინახავთ, რომ სხვადასხვა საკითხებთან მიმართებაში შეიცვალა პარტიის პოლიტიკა და შესაბამისად იდეოლოგიური ხედვა. 2012 წელს დასაქმების საკითხთან მიმართებაში კოალიცია მემარცხენე იდეოლოგიისკენ გადაიხარა ხოლო 2016 წელს ცენტრისტულით შეიცვალა. ანალოგიურად მოხდა ჯანდაცვის პოლიტიკასთან მიმართებაში. ასევე 2012 წელს სოციალური უზრუნველყოფა და სოფლის მეურნეობა წარმოადგენდა პარტიის ცენტრისტულ ხედვას 2016 წელს კი ეს საკითხები მემარცხენე იდეოლოგიურ ჭრილში იქნა განხილული. ეკონომიკურ პოლიტიკასთან მიმართებაში პარტიის იდეოლოგიური პოლიტიკა უცვლელი დარჩა და განისაზღვრა მემარჯვენე იდეოლოგიით ანალოგიურად თავდაცვის და უსაფრთხოების საკითხები უცვლელი დარჩა და პარტია ახორციელებს ცენტრისტულ იდეოლოგიას. ასევე 2012 წელს კოალიციამ დააფიქსირა თავისი იდეოლოგიური ხედვა გარემოს დაცვით საკითხში და აღნიშნა რომ პარტია ამ მიმართულებით გაატარებდა მემარცხენე იდეოლოგიურ პოლიტიკას. 2016 წელს კი აღნიშნული საკითხი არ განხილულა და არ მიიჩნევა პარტიის იდეოლოგიურ პრიორიტეტად.

მპგ „ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველო“ შენების გზაზეა როგორც პოლიტიკური პარტია, ამიტომ ფუნდამენტალურად მნიშვნელოვანია განისაზღვროს პარტიის იდეოლოგიური ხედვა რამეთუ სწორედ იდეოლოგია მიიჩნევა იმ ძირეულ საყრდენად რომელზეც შესაძლებელია შემდგომში პოლიტიკური პარტიის მდგრადობის შენარჩუნება.

აქედან გამომდინარე ჩემი კვლევის ჰიპოთეზა – რაც უფრო დაბალია ქვეყანაში სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა მით უფრო სუსტი და არამდგრადი იდეოლოგიით გამოირჩევიან პარტიები დამტკიცდა და შეიძლება ითქვას რომ კვლევა წარმატებული აღმოჩნდა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

ალვარო პინტო სქოლტბახი და გია ნოდია. (2006). *საქართველოს პოლიტიკური ლანდშაფტი*. თბილისი

გაეროს განვითარების პროგრამა საქართველოში. (2013) *ეკონომიკური და სოციალური მოწყვლადობა საქართველოში*. საქართველო გამომცემლობა „სეზანი“

დამბარი, უ. და სვანიძე, მ. (2012) *პოლიტიკის ფორმირების პროცესები საქართველოს პოლიტიკური და არასამთავრობო სექტორში*. NIMD

მაცაბერიძე, მ. (2003). *არჩევნები და საზოგადოება*. თბილისი, მეცნიერება

მაცაბერიძე, მ. (2003). *პოლიტიკური მარკეტინგის საფუძვლები*. თბილისი, მეცნიერება

მენჭიუ, გ. (2007). *ეკონომიკის პრინციპები*. თბილისი, დიოგენე.

საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია. (2012). *წინასაარჩევნო პროცესის მონიტორინგი 2012 წლის საქართველოს საპარლამენტო არჩევნებისთვის*. თბილისი

სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება (ISFED). (2013). *2012 წლის 1 ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნების მონიტორინგის საბოლოო ანგარიში*. თბილისი.

სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება (ISFED). (2016). *2016 წლის 8 ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნების წინასაარჩევნო მონიტორინგის III შუალედური ანგარიში*. თბილისი

საქ. პარლამენტი, (1997 წლის 31 ოქტომბერი). *საქართველოს ორგანული კანონი მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ*. თბილისი, საკანონმდებლო მაცნე.

კახიშვილი, ლ. (2017) *პარტიული პოლიტიკა საქართველოში და დემოკრატიის კონსოლიდაციის პერსპექტივები, არის თუ არა დემოკრატია შესაძლებელი სტაბილური პოლიტიკური პარტიების გარეშე?* თბილისი, საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი

ჯონსი, ს. (2013). *საქართველო- პოლიტიკური ისტორია დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ*. თბილისი, სოციალური მეცნიერების ცენტრი

ჰეივუდი, ე. (2008). *პოლიტიკა*. თბილისი, საქართველოს უნივერსიტეტი მესამე გამოცემა, საქართველოს მაცნე

[National Democratic Institute](#) (2016). *NDI-ის საერთაშორისო სადამკვირვებლო მისიის ანგარიში 2016 წლის 8 ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნებზე*. თბილისი

European Journal of Political Research, *How Unstable? Volatility and the Genuinely New Parties in Eastern Europe*, "44(1): 391-412, 2005

Robert Harmel and John D. Robertson. (1985). *Formation and Success of New Parties: A Cross-National Analysis*

Beyme, Klaus von, (1985). *Political Parties in Western Democracies*. Aldershot: Gower

Ignazi, P. (1996). *THE CRISIS OF PARTIES AND THE RISE OF NEW POLITICAL PARTIES*, London. Thousand Oaks. New

Lucardie, P. (2000). *PROPHETS, PURIFIERS AND PROLOCUTORS*

Suttner, R. (2005). *Transformation of political parties in Africa today*

Schachter, R. (1961). *Single-Party Systems in West Africa*

Wolinetz, Steven (1991) *'Party System Change: The Catch-all Thesis Revisited'*, *West*

European Politics 14: 113-28

RALPH, R. (1974). *THE RISE OF THE FIRST MASS-BASED MULTI-RACIAL PARTY IN GUYANA*

Kuzio, T. (2010). *Populism in Ukraine in a Comparative European Context*

Thomson, R. (2001). *The programme to policy linkage: The fulfilment of election pledges on socio-economic policy in the Netherlands, 1986–1998*

ეთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისი. (2016). *შუალედური ანგარიში 30 აგვისტო – 19 სექტემბერი, 2016წ.*
<http://www.osce.org/ka/odihr/elections/267501?download=true> 03.06.2017

რადიო თავისუფლება. ავტ. გიორგი ბედენაშვილი (12.05.2015), „ქართულ ოცნებაში“ არსებული რა პრობლემები იწვევს მმართველი კოალიციის არაეფექტურობას? <https://www.radiotavisupleba.ge/a/tavisupali-sivrtse-giorgi-bedenashvili-kartuli-otsneba/27011758.html> 01.07.2017

რადიო თავისუფლება(radiotavisupleba.ge). ავტ. ეკა ქევანიშვილი (თებერვალი 21, 2012). *პოლიტიკური კოალიცია „ქართული ოცნება“ დაფუძნებულია*
<https://www.radiotavisupleba.ge/a/24491157.html> 17.05.2017

საერთაშორისო რესპუბლიკური ინსტიტუტი(IRI) <http://www.iri.org/>

სამოქალაქო განათლების ლექსიკონი

<http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=index&d=6> 30.01.2017

საქართველოს საარჩევნო ადმინისტრაცია (ცესკო)<http://cesko.ge/>

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. <http://www.geostat.ge/>

საქართველოს მთავრობა. (2013). *საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების განვითარების სტრატეგია 2020,*
<https://napr.gov.ge/source/%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%94%E1%83%92%E1%83%98%E1%83%90/ViewFile.pdf> 30.01.2017

საჯარო პოლიტიკის, ადვოკატირებისა და სამოქალაქო საზოგადოების განვითარება საქართველოში. (2012). *პოლიტიკური პარტიის სოციალურ-ეკონომიკური პროგრამები და მათი ექსპერტული შეფასება.* <http://www.econpolicyfact.ge/ka/election/4> 25.05.2017

სივილ ჯორჯია(<http://civil.ge>). (21 აპრ.'12). ივანიშვილის პოლიტიკური პარტია დაფუძნდა <http://civil.ge/geo/article.php?id=25372&search> 16.05.2017

სივილ ჯორჯია(civil.ge), (11 დეკ. 2011). ივანიშვილის სიტყვა "ქართული ოცნების" დამფუძნებელ შერევაზე – სრული ტექსტი. თბილისი <http://www.civil.ge/geo/article.php?id=24910&search> 19.05.2017

სოციალურ მეცნიერებათა ცენტრი. http://css.ge/?lang_id=GEO 16.06.2017

ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრი (EPRC) <https://www.eprc.ge/>

კონსულტაციისა და ტრენინგის ცენტრის(CTC). (2005). საქართველოს სამოქალაქო საზოგადოების შეფასება, <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00---off-0civil2--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---6-----0-11--10-ka-50---20-preferences---10-3-1-00-0-0-01-1-0utfZz-8-00&a=d&c=civil2&cl=CL2.20&d=HASHc4c73bb066d937c3a6f909.8.2.3> 29.01.2017

დანართი 1

რესპოდენტთა სია:

1. „ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველო“ - დიმიტრი ცქიტიშვილი (საქართველოს პარლამენტის წევრი, ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველოს პარტიული სიით. საგარეო ურთიერთობათა კომიტეტი - კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე)
2. „ეროვნული ფორუმი“ - სოსო ვახტანგაშვილი (პარტიის პოლიტიკური მდივანი)
3. „მრეწველობა გადაარჩენს საქართველოს“ - ზურაბ ტყემალაძე (პარტიის თავმჯდომარე და დამფუძნებელი)
4. „საქართველოს რესპუბლიკური პარტია“ - ხათუნა სამნიძე (პარტიის თავმჯდომარე)
5. „საქართველოს კონსერვატიული პარტია“ - თეიმურაზ წურწუმია (პარტიის აღმასრულებელი მდივანი)

სიღრმისეული ინტერვიუს გზანკვლევი

ზოგადი ინფორმაცია: სახელი/გვარი პარტიის დასახელება, თანამდებობა.

1. გთხოვთ გვესაუბროთ ამომრჩევლის პარტიებისადმი დამოკიდებულების თავისებურებებზე?
2. რამდენად სტაბილური ელექტორატი ყავთ საქართველოში პოლიტიკურ პარტიებს?
3. რამდენად სტაბილური არიან პარტიები დღეს საქართველოში? და თუ არ არის რა არის ამის გამომწვევი ძირითადი მიზეზი?
4. თქვენი აზრით, რამდენად ახდენს გავლენას ლიდერის ფაქტორი წინასაარჩევნო კამპანიასა და არჩევნების შედეგებზე?
5. როგორ ფიქრობთ, საქართველოში ამომრჩეველი რას უფრო აქცევს ყურადღებას, პარტიის წინასაარჩევნო პროგრამას, იდეოლოგიას თუ ვინ არის მისი ლიდერი/მის ლიდერს?
6. თქვენი აზრით, რამდენად იქონია გავლენა /რა გავლენა იქონია ბიძინა ივანიშვილის ავტორიტეტმა და მის მიმართ საზოგადოების ნდობამ 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების შედეგებზე? თქვენი აზრით, კიდევ რა ფაქტორებმა იმოქმედა არჩევნების შედეგებზე?
7. რას ფიქრობთ პარტიების იდეოლოგიურ მდგრადობაზე?
8. როგორ ფიქრობთ, რამდენად მოქმედებს ქვეყანაში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა პარტიების იდეოლოგიური ვექტორის განსაზღვარაზე/ფორმირებაზე?
9. რას ფიქრობთ ქვეყანაში არსებულ სოციალურ- ეკონომიკური და პოლიტიკური მდგომარეობის ურთიერთმიმართებაზე პარტიების იდეოლოგიურ ორიენტაციასა და წინასაარჩევნო პროგრამასთან?
10. რის გამო უხდებათ საქართველოში პარტიებს იდეოლოგიური ხაზიდან გადახვევა?
11. რამდენად ითვალისწინებენ პარტიები სხვა პარტიებთან გაწევრიანებისას (საარჩევნო ბლოკებში ან კოალიციაში) იდეოლოგიურ მხარეს?

12. რა გახდა კოალიციაში თქვენი პოლიტიკური პარტიის გაწევრიანების საფუძველი? ეს იყო იდეოლოგიური თანხვედრა სხვა პოლიტიკურ პარტიებთან რომელთაც გაწევრიანდნენ კოალიციაში თუ სხვა რამ?
13. იყო თუ არა რაიმე შემაფერხებელი გარემოებები თქვენი კოალიციაში გაწევრიანებისას?
14. წინასაარჩევნო კამპანიის დროს რამდენად ცდილობთ იმოქმედოთ მხოლოდ იდეოლოგიურ ჩარჩოებით?
15. რამდენად იყო წარმოდგენილი 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებზე კოალიცია ქართული ოცნების წინასაარჩევნო პროგრამაში თქვენი იდეოლოგიური ვექტორი? და თუ იყო ხომ ვერ მეტყვით რაში გამოიხატა ის?
16. როგორ ფიქრობთ, საქართველოში რა უფრო მნიშვნელოვანია პარტიებისთვის დაიცვან თავიანთი იდეოლოგია თუ ყოვლისმომცველი პოლიტიკით მოახდინონ რაც შეიძლება მეტი ამომრჩევლის გულისმოგება?
17. როგორ ფიქრობთ, რამდენად ახდენ გავლენას ელექტორალური განწყობები პარტიის იდეოლოგიური პლატფორმის ფორმირებაზე?
18. იდეოლოგიური თვალსაზრისით რამდენად განიცადა თქვენმა პარტიამ ტრანსფორმაცია? თუ განიცადა რა ფაქტორებმა იმოქმედა იდეოლოგიურ ტრანსფორმაციაზე?
19. რას ფიქრობთ ქართული ოცნების იდეოლოგიურ მდგრადობაზე? ინარჩუნებს პირველადი იდეოლოგიური პლატფორმის საწყისებს თუ განიცადა ტრანსფორმაცია? თუ კი რა მხრივ?
20. ზოგადად, რას ფიქრობთ საქართველოში პარტიებში დღეს არსებულ მდგომარეობაზე იდეოლოგიური თვალსაზრისით/კუთხით?

კითხვარი რომელიც შედგენილ იქნა მპკ „ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველოს“ წარმომადგენლისათვის:

1. გვესაუბრეთ თვენი პარტიის იდეოლოგიის შესახებ?
2. თქვენი აზრით დღეს პოლიტიკური პარტიები რამდენად მოქმედებენ იდეოლოგიური ჩარჩოებით?
3. რამდენად მოახდინა გავლენა თქვენი პარტიის იდეოლოგიის ჩამოყალიბებისას ბიძინა ივანიშვილის ფაქტორმა?

4. რამდენად მოახდინა გავლენა ქვეყანაში არსებულმა სოციალურ-ეკონომიკურმა მდგომარეობა ქართული ოცნების იდეოლოგიის ჩამოყალიბებაში?
5. რამდენად გამოკვეთილი იყო თქვენი იდეოლოგიური ვექტორი კოალიციაში?
6. რამდენად მყარი იყო კოალიცია იდეოლოგიური თვალსაზრისით?
7. რამდენად განიცადა კოალიციის დაშლის შემდეგ თქვენმა პოლიტიკურმა პარტიამ ტრანსფორმაცია?
8. რამდენად მოქმედებდით 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინასაარჩევნო პროგრამის შედგენისას იდეოლოგიური ჩარჩოებით?
9. რამდენად ახდენს გავლენას ხელისუფლებაში ყოფნა პარტიის იდეოლოგიაზე?
10. რამდენად მოქმედებდით 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინასაარჩევნო პროგრამის შედგენისას იდეოლოგიური ჩარჩოებით?

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Giorgi putkaradze

Formation of political parties ideology in Georgia on Georgian Dream
example

The Faculty of Social and Political Sciences

The Policy Science

The work is done to gain Master's degree in Political Science

The supervisor: Malkhaz Matsaberidze

The co-supervisor: Lia Tetradze

Tbilisi, 2017

